UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Polyanthea Sacra

Ex Universæ Sacræ Scripturæ Utriusque Testamenti Figuris, Symbolis, Testimoniis, Nec Non E Selectis Patrum, Aliorumque Authorum, Sententiis, eruditis Interpretationibus, Similitudinibus, rarísque Historiis collecta, Et Copiosis, Exquisitisque Materiis Moralibus De Virtutibus Et Vitiis Pro ...

Spanner, Andreas

Augustae Vindelicorum, 1702

P.

urn:nbn:de:hbz:466:1-79369

Visual Library

P.

Titulus I.

PANIS.

Ut comedat panem. Ex. 2. 20. Panis Hebræis per Synecdochen quemvis cibum significat. Cornelius hic.

Auferet-omne robur panis. Is. 3. 1. Hebræi *robur misan*, id est, *fulcrum*, *baculum*, *scipionem*, vocant panem, cibum, & omne, quod hominem in vita sustentat. Hinc panis vocatur *virga*, vel *baculus*, Levit. 26. 26. Ezech. 4. 16., 5. 16., 14. 13. Cornelius hic.

Panem nostrum quotidianum. Luc. 11. 3. Hoc de duplici pane exponitur. 1. de pane Sacramentali, id est, de corpore, & Sanguine Christi, sicut ait Salvator. Joan. 6. 41. *ego sum panis vivus.* 2. de pane Spirituali, scilicet de habitibus, actibusque virtutum; de consolatione interna, de confortatione mentali, de divinorum sapore-de pane pœnitentiæ. Ps. 79. 6. *cibabis nos pane lacrymarum.* His itaque cibis oremus quotidie ali divinitùs; nè spiritus noster debilitetur, vitijsque succumbat. Dion. Carth. hic.

Panes manu S. Bernardi benedicti ad septem, novem, undecim, annos durârunt; nec colore, nec sapore, immutatô. Ex vita ejusdem l. 4. c. 4.

S. Euthymius M. Abb. effecit, ut ex pauciſſimis plurimi panes fierent, quibus 400. viri refecti sunt. Nicephorus Callistus l. 14. c. 52. Bolland. 20. Jan.

Titulus II.

PARENTES.

§. I.

Honorandi.

Qui timet Dominum, honorat parentes; & quasi dominis serviet his, qui se genuerunt. Eccl. 3. 8. Palacius: quasi dijs serviet his: in ijs enim Deus repræsentatur, Deique dominium resplendet. Cornelius hic.

Stabant juxta crucem Jesu mater ejus &c. Joan. 19. 25. Dominus in cruce pendens Matrem habuit à dextris, quam Joanni commendavit. Ità quicunque ascendit crucem prælationis, vel Religionis; parentes debet habere à dextris: ut eos scilicet diligat ad bona æterna; & gratiæ Dei committat. Sed nota: quòd Dominus, licèt compateretur Matri, non tamen voluit de Cruce descendere: ità nos, qui ferimus Crucem Domini, propter parentes nostros non debemus ad carnalia declinare. Hugo Card. in Gen. 1. 19. Crucifixus Matrem suam Joanni commendat. Nota, quæ mox addit Evangelista v. 28. *postea sciens Jesus, quia omnia consummata sunt - & inclinatô capite tradidit spiritum.* Luc. 23. *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.* Joannes ait, ubi Matrem commendavit Joanni, tunc omnia consummâsse, & inclinatô capite tradidisse spiritum. v. 30. quia piam Matris curam ostendit in Cruce, omnia consummata sunt; & nihil ei superest, nisi in Patris manus spiritum tradere. Nam ità Deo grata est erga parentes pietas; ut illam exercens omnia consummâsse videatur; & possit sperare confidenter, in æterni Patris manus spiritum traditurum. S. Ambros. l. 10. ep. ep. 79. hoc testamentum Filij est, de Matris integritate: hæc Mariæ loculpes integri pudoris hæreditas, hîc totius finis pietatis. Denique hoc dixit, & emisit spiritum: consummans omne mysterium bonô fine pietatis. Castillo in c. 28. Ex. Illat. 5.

Nè vultu quidem lædenda est pietas parentum. Pasce patrem tuum, pasce Matrem tuam. Etsi paveris matrem, adhuc non reddidisti dolores, non reddidisti cruciatus, quos pro te passa est: non reddidisti obsequia, quibus te illa gestavit; non reddidisti alimenta, quæ tribuit tenerô pietatis affectu, immulgens labris tuis ubera: non reddidisti famem, quam pro te illa toleravit; nè quid, quod tibi noxium esset, ederet; nè quid, quod lacti noceret, hauriret: Tibi illa jejunavit, tibi manducavit; tibi illa, quem noluit, cibum non accepit; tibi, quem voluit, cibum sumpsit. Tibi vigilavit, tibi flevit: & tu illam egere patieris? O fili! quantum tibi sumes judicium? si non pascas parentem. S. Ambros. in Luc. 18. Vide tit. Filij §. 5. & 6.

§. II.

Parentibus præferendus Deus, præcepta &c.

Qui dixit patri suo, & matri suæ, nescio vos &c. - hi custodierunt eloquium tuum &c. Deut. 33. 9. Magis, & primò, dicitur hic de patre, & matre; quàm de fratribus, & filijs: quòd illos in cæde illa idololatrarum

non respexerint Levitæ, nec miserti sint eorum. Unde videntur sinè discrimine omnes noxios, etiam patrem, occidisse. Cornelius hic.

Permitte me primùm ire &c. Matth. 8. 21. Audite, quid discipulus dixerit, permitte me *primùm*. Hoc *primum* ei esse non debuit, sed secundum. Terrenus pater cœlesti postponendus est Patri. Pinna in Eccl. Ethol. 148. Quidam dicunt: hoc non intelligendum, quasi pater hujus discipuli jam defunctus esset, & ipse eum sepelire vellet: quia hoc ei negatum non esset, cùm sit opus pietatis; sed quia tenebatur carnali amore parentum, cum quibus usque ad mortem eorum voluit permanere, eisque sepultis Christo adhærere. Sed Christus ei id negavit, ob periculum moræ: non quia sepelitio mala; sed quia majoris boni impeditiva. Dicit enim Ambrosius: docet Christus, minora bona pro utilitate esse prætermittenda. Majus est enim animas mortuas prædicando suscitare; quàm corpus mortui in terra abscondere. Dionys. Carthus. in Matth. 8. 21. Non erat hujus pater in infirmitate, ut moriturus in proximo videretur; sed fortassis in senectute: expectare melius ratus, quàm si Christum sequeretur; ignarus adhuc, quòd pietas pro pietate dimittenda esset. Ad plenum peroptimè pius est, qui divinum præfert imperium, etiam omni obsecundatione denegatâ parentibus. Præferatur hominibus Deus, Creator creaturæ, parientibus ad mortem vitæ largitor, nutritoribus Redemptor, viventibus cunctis in hac vita mortali: qui, ut omnibus vita beata daretur, immortalis se donavit in mortem. Sim. Cas. l. 9. c. 16.

Dimitte mortuos sepelire mortuos. Matth. 8. 22. Nunquid sic Christus negat ultimum pietatis obsequium? vetat extremum munus parentibus quod debetur? Non pietatis obsequium negat; sed divinam præponit humanis affectibus servitutem. S. Chrysol. s. 19.

Non veni pacem mittere, sed gladium: veni enim separare &c. Matth. 10. 34. 35. Perampliùs justitia Christiana progreditur; ut etiam inter patrem, & filium posuerit odium, atque *gladium*, ut ipse Salvator dixit. Luc. 14. 26. *qui non odit patrem, & matrem, non potest meus esse discipulus.* Odium igitur Christianæ justitiæ, non personæ sive naturæ; sed iniquitati debetur, & impedimento virtutis, quod consueverunt præstare parentes. Id. l. 15. de justit. Christ. c. 3. Gladius instrumentum justitiæ est, non sævitiæ, ut observavit S. Hilarius. Suum unicuique jus dividit hic gladius: magnum parentibus amorem, sed majorem Deo. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 8. hic.

Quæ est mater mea? &c. Marci 3. 33. Isthæc non depromit, quòd matrem ullâ prorsus ratione aspernetur, aut fratres contemnat; absit hoc: verùm quò planum faciat, familiarem animæ cum Deo conjunctionem quâvis carnis cognatione potiorem se ducere. Victor Antioch. hic.

Pater tuus, & ego &c. Luc. 2. 48. Duo Patres in tali colloquio sonuerunt, unde quodammodo locutio materna confunditur. Dixerat Virgo Patrem, quem habebat socium sponsum. Respondit Christus, se Patrem habere æternum, cujus volita in carne venerat perficere super terram. Illa hominem, iste Deum; illa mortalem, iste protulit immortalem. *Nescitis, quòd in his &c.* Non veretur Christus dolores ex carne maternos, sive paternos; sed Dei Patris obedientiam plus attendit: præferendus est Deus proprijs parentibus quantumcunque illustribus, vel honestis. Et hic Christus pietatem pro pietate condemnat, & reprobat; & divinis actionibus postponit humanas; & divinum omninò humano præposuit. Humanum est, tristitiam non inferre parentibus; & ipsos consolari, opus est pietatis. Et honorem ipsis impendere, debitum est justitiæ, jussioque Legis. Ubi verò Deus aliud inducit, ab omnibus his absolvit. Proinde ex hujuscemodi Christi verbis decretū firmum accepimus: ut, cùm Deum aliquid velle novimus, cætera omittamus: neque tristitiæ, neque lacrymæ, neque singultus, aut ululatus, dejectiones, aut assumptiones, quorumcunque charorum, ad id agendum impediant. Sim. Cas. l. 9. c. 2.

Sine ut mortui sepeliant mortuos suos. Luc. 9. 60. Cùm religiosum humandi acceperimus officium, quemadmodum hic paterni quoque funeris sepultura prohibetur? nisi ut intelligas; humana posthabenda divinis. Bonum studium; sed majus impedimentum: nam, qui partitur studium, derivat affectum; qui dividit curam, differt profectum. Ergo priùs obeunda, quæ maxima sunt. S. Ambros. lib. 7. in Luc. hic.

Si quis venit ad me, & non odit patrem &c. Luc. 14. 26. Domini oratio nihil à nobis aliud exigit, quàm ut eos aversemur, qui fidem nostram in Deum impedire; aut ab ijs rebus avertere nos studeant, quæ ad animæ salutem sunt necessaria: tum nè eò unquam nos abduci sinamus, ut propter quemcunque carnalem amorem, eam dilectionem negligamus, aut contemnamus, quam debemus Christo. S. Titus Bostr. in Luc. hic.

Quid mihi, & tibi est, mulier? Joan. 2. 4. Ut quid sic responderat? utique propter nos: ut conversos ad Dominum jam non sollicitet carnalium cura parentum. S. Bernardus s. 2. D. 1. post oct. Epiph.

Quid facis in paterna domo delicate miles? ubi vallum? ubi fossa? ubi hyems acta sub pellibus? Ecce de cœlo tuba canit; ecce eum nubibus debellaturus orbem Imperator armatus egreditur; ecce bis acutus gladius, ex regis ore procedens, obvia quæque metit. Et tu mihi de cubiculo ad aciem; tu de umbra egrederis ad solem. Corpus assuetum tunicis loricæ onus non fert; caput opertum linteo galeam recusat; mollem otio manum durus exasperat capulus. Audi edictum Regis tui. Matth. 12. 30. *qui non est mecum, contra me est; & qui non congregat mecum spargit.* Recordare tyrocinij tui diem, quo Christo in Baptismate consepultus in Sacramenti verba jurâsti; pro nomine ejus non te patri parciturum esse,

esse, non matri. Ecce adversarius in pectore tuo Christum conatur occidere: ecce donativum, quod militaturus acceperas, hostilia castra suspirant. Licèt parvulus ex collo pendeat nepos; licèt sparsô crine, & scissis vestibus, ubera, quibus te nutrierat, mater ostendat; licèt in limine pater jaceat; per calcatum perge patrem, siccis oculis ad vexillum crucis evola. Solum pietatis genus est, in hac re esse crudelem. Veniet, veniet postea dies illa, quô victor reverteris ad patriam; quô per Jerosolymam cœlestem vir fortis coronatus incedas. S. Hieron. ep. 1. ad Heliodorum.

Et Joannes B. sanctam matrem habuit, Pontificisque filius erat: & tamen nec matris affectu, nec patris opibus, vincebatur; ut in domo parentum cum periculo viveret castitatis. Vivebat in eremo, & oculis desiderantibus Christum nihil aliud dignabatur aspicere. Id. ep. 4. Rustico Monacho vivendi formam præscribens.

Honora patrem tuum; sed si te à vero Patre non separat. Tamdiu scito sanguinis copulam, quamdiu ille suum noverit Creatorem. Alioquin David protinus tibi canit Ps. 44. 11. *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum &c.* Grande præmium parentis obliti: *concupiscet Rex decorem tuum*, & dicet tibi: *tota pulchra es amica mea &c.* Cant. 4. 7. Id. ep. 10. ad Furiam de viduit. servanda.

Cum aliquid eorum; quæ Deo probantur, efficimus; quicunque id prohibuerit, sive pater, sive mater, sive quivis; is inimicus, & hostis esto. S. Chrysost. lib. de Virginit.

Utilius est, parentes mœrore afficere, quàm Deum. Joan. Clim. gradu 3. de peregrinat. & somnijs.

Impius est, qui animæ suæ pro suis parentibus est crudelis: majoremque temeritatem hac nemo habet, quàm ut animam suam ponat ità periculosè quis pro amicis suis. Petrus Blesens. ep. 11. ad Clericum, ingressum Religionis amore amicorum retardantem.

§. III.

Parentum amor in Liberos.

Num. 1.

Sit æqualis.

ISaac amabat Esau. Gen. 25. 28. *& Rebecca diligebat Jacob.* S. Ambros. l. 2. de Jacob c. 2. Accipite bonum certamen inter parentes: mater deferat affectum, pater judicium: mater circa juniorem tenerâ pietate protendat; pater circa seniorem naturam honorificentiæ servet. Hic magis honoret, illa plus diligat; dum singuli singulos foveant, non in unum utercque conspiret. apud Baeza t. 1. l. 3. §. 3.

Quare negligitis? Gen. 42. 1. Quæres: quâ ratione Joseph tam diu incognitus mansit in Ægypto, putà 23. annis, ità ut de se nihil unquam nuntiârit patri adeò propter se mœrenti? cur hoc ità fieri, & celari, voluit Deus? R. quia Deus hoc quasi purgatorium mœroris voluit dari Jacobo, licèt justo, ob levia ejus quædam peccata: tum quia nimis, & cum invidia fratrum, amaverat Josephum. Solet enim Deus nimios Sanctorum circa rem aliquam, vel personam, amores hôc modô per adversa, quasi vinum injectâ aquâ temperare. Ità S. August. s. 82. de temp. Cornelius hic. Amare liberos, dulce; & impensiùs amare, prædulciùs. Sed frequenter ipse amor patrius, nisi moderationem servet, nocet liberis: si aut nimia indulgentia dilectum resolvat; aut prælatio unius cæteros ab affectu germanitatis avertat. Plus acquiritur filio, cui fratrum amor acquiritur: hæc præclarior munificentia patrum, hæc ditior hæreditas filiorum. Jungat filios æqualis amor, quos junxit æqualis natura. S. Ambros. lib. de Joseph. c. 2. apud Alvarez Illustr. 30. in Gen. 37.

Filij tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ. Ps. 127. 3. Pater quasi centrum domûs suæ; à centro lineæ ducuntur æquales ad circumferentiam. Non est unus in Angulo-Beata domus, in qua servatur æquitas. Mox addit: *ecce sic benedicetur homo.* Hugo: non solùm benedicet tibi Dominus de terra, temporalia bona tribuens; sed etiam benedicet ex *monte sancto suo*, & *altissimo tabernaculo suo*, *ut videas bona Jerusalem.* Alvarez in Gen. 37. Illustr. 30.

Dic, ut sedeant hi duo filij mei &c. Matth. 20. 21. Quare pia mater filio magis dilecto non petis? prudenter egit honorem illum non in particulari, sed in communi petens, Imitentur eam parentes, nè filium unum præ altero diligant; nec in re familiari alij alijs proponantur; nisi gravis adsit causa: nam alioquin magnæ oriuntur discordiæ. Diez. conc. 1. in festo S. Jacobi.

Num. 2.

Non plus quàm Deum, & se.

Cúmque alligâsset Isaac filium suum &c. Gen. 22. 9. Ostendit Abraham, charissimum quidem sibi esse filium; sed multò chariorem filiô existere Dominum: totos affectus convertit in Deum; cui jam se noverat mancipatum. S. Chrysost. in Gen. s. de fide Abrah. Quôvis igne vehementiorem excitavit charitatem; acutioremque gladiô amorem reddidit: nam in ipso vincula præscidit naturæ. S. Ephrem. in Abrah. & Isaac. O spectaculum formidandum! amor in prolem, Deique dilectio, judiciô contendunt; & judex ensifer instat Abrahamus, ac ense jus dicit; victoriamque Dei dilectioni tribuit; consignat sanguine, testemque victoriæ sacrificium facit. S. Basilius Seleuc. or. 7. de Abrah. Tentavit Deus Abraham, præcipiens, ut immolaret filium suum; ut in exemplum alijs innotesceret obedientia ejus: ut omnes parentes discant, quantùm præponenda sit

obedientia Dei filiorum dilectioni. S. Bernardinus s. de sacrificio Abrahæ.

In me sit ista maledictio. Gen. 27. 13. Ità aliqui parentes, licèt non verbis, attamen operibus idem faciunt: nam illicitæ negationes, & inventiones malæ, quibus filijs suis altas sedes obtineant, idem est, ac si dicerent: filius meus Canonicatum obtineat, ego in Infernum abeam. Diez conc. 1. in festo S. Jacobi.

Si homuncio uxori suæ potuit dicere: *nunquid non ego melior tibi sum, quàm decem filij?* 1. Reg. 1. 8. Et de filio Tobiæ mater Anna. Tob. 10. 5. *omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere.* Nunquid verius creator tuus dicet tibi: non melior tibi sum, quàm decem, & mille, non modò filij, sed patres, matres, fratres, sorores, amici, Duces, Episcopi, Magistri, nutritrij, sponsi? Nunquid & tu cùm S. Francisco exclames: Deus meus, & omnia! Dequltreman de amore l. 3. c. 3. sect. 4.

Qui amat filium, aut filiam, super me, non est me dignus &c. Matth. 10. 37. Non immittit odium ad proximum, ubi alias præcepit diligere inimicum; nec condemnat jura naturæ creatæ, quam ex amore creavit, quam legibus ad invicem stringit amoris; sed duos amores constituens, hominis, & Dei; amorem Dei creantis, gubernantis, redimentis, & beatificantis; amori hominum voluit prævalere: ut unus non extinguatur ab altero; nec alter impediatur ex altero; sed alter alteri præferatur, alter alteri subjiciatur: ut, servatâ lege justitiæ, qui per omnia est præstantior, in omnibus ex amore sit potior omnibus creatis, quocunque jure diligendis. Sim. Cass. l. 8. c. 21. Perspicuum est, quòd non damnet amorem; sed ipsò non vult in amore esse posterior, sed præferri. Ordo quidem est naturalis, & originalis justitiæ; ut potiora magis, minora minùs diligantur. Ac per hoc non est dignus Deo, qui quoscunque conjunctos sibi diligendo præfert. Non tollitur charorum amor, sed ordinatur. Et amoris ordinem habere à sponso suo se fatetur Ecclesia Cant. 2. 4. *ordinavit in me charitatem*: scilicet, ut non diligenda non diligerentur; ut amarentur amanda; minora minùs, majoraque magis. Nec vita propria dilectioni Dei præferenda est. Sim. Cass. l. 9. c. 24. *Qui amat &c.* quia bonum creatum caducum, finitum, præfert bono divino, incommutabili, atque immenso. Ordo namque charitatis efflagitat; ut Deus summè, & incomparabiliter, ac sinè mensurâ, diligatur totô corde. Deinde propria anima, deinde proximus, deinde proprium corpus. Inter proximos verò maximè diligendi sunt parentes; nec propter alicujus rei creatæ favorem, amorem, sive intuitum, recedendum est ab amore, & cultu divino. Dion. Carthus. in Matth. 10.

Quid est ergo, aut quomodo amandos dicimus filios? quô? absque dubio, nisi quô Deus ipse constituit. Neque enim est ullus melior filiorum amor, quàm quem ille docuit, qui ipsos filios dedit. Neque possunt pignora meliùs amari, quàm si in eoipso, à quo data sunt, amentur. Quomodo ergo Deus filios amari jusserit, non dico ego: dicat sermo ipse divinus, qui ad patres omnes generaliter ità loquitur, ut tradant mandata Dei filijs suis, Ps. 77. 7. *ut ponant in Deo spem suam &c.* Salvianus l. 3. ad Eccl. Cathol.

Amate; itaque non obsistimus, amate filios vestros; sed tamen secundô à vobis gradu. Ità illos diligite, nè eosipsos odisse videamini. Inconsultus namque, & stultus, amor; & alterius memor, & sui immemor. Id. l. 3.

O miserum parentum gaudium de bono perfunctorio filiorum! ô nefanda parentum amentia, qui sæpe proprijs natis causa perditionis existunt; & sæpe simul cum filijs traduntur gehennalibus flammis. O parentes! nolite pro filijs animas ponere; vos obligare ad æternitatem pœnarum pro temporali gloria filiorum. Sim. Cass. de justit. Christ. l. 15. c. 2.

Inordinatus parentum amor efficit; ut sic filijs terrena provideant, ut ipsi amittant æterna. Cùm matri Neronis diceretur: si filius tuus imperaverit, occidet te; respondit: occidat; dum imperet. Joan. Osor. t. 4. D. 2. Quadr.

Num. 3.

Parentum major amor in filios, quàm filium erga eos.

Quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te! 2. Reg. 18. 33. Nunquid hoc dixit de Jonatha amico suo? de parricida dicidebuit, quia *mors peccatorum pessima.* Pium erat, mori pro impio, ut esset, quem pœniteret; esset, cui misereretur Deus, nè in æternum periret. Aelredus spec. char. l. 1. c. 34. apud Escobar t. 1. Mir Chr. l. 10. sect. 2. obs. 2.

Multa habemus exempla parentum, qui ad Christum supplices veniunt pro filijs; nullum verò, in quo filij pro parentibus. Joan. 4. 46. Regulus pro filio. Matth. 15. &c Chananæa pro filia. Matth. 20 20. Mater Zebedæi pro filijs. Luc. 9. 38. filius dæmoniacus. Hinc colligitur, longè majorem esse in proles, quàm harum in illos: imò magis multi afficiuntur hæreditati, quàm patri, & pietati. Non legitur speciale præceptum à Deo datum parentibus, ut filios diligant: quia hoc abundè maximè in temporalibus, facturi. Marchantius D. 23. Pent.

Num. 4.

Parentum in filios amor bonus, & moderatus.

Et nunc rex graditur ante vos. 1. Reg. 12. 2. Samuel Moysem imitatus, non constituit filios suos muneris, ac principatûs sui hæredes, quando sciebat patriæ disciplinæ, & Legalis observantiæ exhæredes; sed eos totius populi censuræ judicandos, puniendosque, commisit. Unde D. Hieronymus l. 1. con-

ontra Jovin, eos, qui filiorum ſuorum nimiô ducuntur affectu, reprehendit: cùm legamus, inquit, Moyſem, & Samuelem, filijs ſuis alios prætuliſſe; nec putâſſe liberos, quos videbant Domino diſplicere. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 7. ſect. 1. amoris æqualitatis.

In nos ità ſe gerit Dominus, ùt nos in noſtros filios. *Filij tibi ſunt; erudi, & curva illos*, ſuadet Eccleſiaſt. 7. 25. atqui filios noſtros, & filias, valde, & ſupra quodcunque, amamus. Clem. Alex. t. 1. Pædag. c. 9.

Num. 5.

Parentum amor malus in filios.

Acerbô luctu dolens pater citò ſibi rapti filij fecit imaginem. Sap. 14. 15. Probat, idola eſſe nuperum hominis inventum, ex eo, quòd illa adinventa ſint à parentibus, ad leniendum dolorem conceptum ex præpropera morte filiorum, vel charorum: quod ſcilicet, ut eorum memoriam ſibi ſaltem ad aliquale ſolatium conſervarent, fecerint eorum imagines, easque veluti idola cum ſuis coluerint. Amor enim parentum in filios eſt cœcus, & amens. Cornelius hìc.

O ſævi parentes in filios! ô qui eos genuiſtis in hanc miſeriam; & veſtra incuria, veſtraque malitia, illos diſponit ad gehennam! O perverſa dilectio! quæ filium temporaliter diligit, & in æternum odit. O perverſus parentum affectus, qui taliter beat filios, & Dei facit inimicos. Sim. Caſs. de Inſt. Chr. l. 15. c. 2.

§. IV.

Parentum imprecatio efficax.

IRrugijt. Gen. 27. 34. Cur Eſau tam avidè, & inſtanter, petijt benedictionem? R. quia longô uſu didicerant illô tempore homines, patris benedictionem, vel maledictionem, plurimùm valere. Eccli 3. 11. *benedictio patris firmat domos filiorum &c.* Ità Sem, & Japhet, benedicti à Noe. Gen. 9. 26. idipſum à Deo conſecuti ſunt. Ita Jacobi benedictio data Ephraim, & Manaſſe Gen. 48. 20. Et alia data duodecim filijs. Gen. 49. Moyſis data duodecim tribubus. Deut. 33. 1. fuit efficax, & reipſa completa. Ità benedictio Tobiæ datâ filio c. 5. 21. Ità Mathathiæ patris benedictione Machabæi fortes, & invicti, evaſêre in bello. 1. Mach. 2. 69. &c. E contrà Cham à patre Noe maledictus Gen. 9. 25. talis in omni ſua Chananæorum poſteritate evaſit. Sic & Ruben à Jacobo maledictus; Levi quoque & Simeon. Gen. 49. 4. S. Auguſt. l. 22. Civit. c. 8. de prolibus decem à matre maledictis; qui mox horribili membrorum tremore percuſſi ſunt, ideoque totô pene orbe Romanô vagabantur. S. Ambroſ. l. 2. de Jacob. c. 3. bonus pater, cum duos haberet filios, unum intemperantem, ſobrium alterum; quò utrique conſuleret, intemperanti præfecit ſobrium, & inſipientem prudenti ſtatuit obedire; ut regentis imperiô ſuum melioraret affectum. Gen. 27 40. Cornelius in Gen. 27. 34.

Fuit hæreditas eorum in medio poſſeſſionis filiorum Juda. Joſ. 19. 2. Quærunt Interpretes, cur Simeonis tribus, præ alijs, quaſi emendicatò vixerit? inter alienos limites collocata? ajuntque, hoc fuiſſe ob maledictum paternum. Gen. 49. 7. *dividam eos in Jacob, & diſpergam eos in Iſrael.* Naxera in Joſ. 19. §. 9. parentum maledictum miſerum ſæpe in filijs ſortitur effectum.

Et interrogavit patrem ejus: quantum temporis eſt, ex quo ei hoc accidit? at ille ait: ab infantia. Marci 9. 20. Requirit non ut neſcius, ſed ut prodat cauſam, ad parentum doctrinam. Quærunt Patres: quomodo dæmoni licuerit divexare innocentiam? Cauſam dat S. Chryſol. ſ. 51. patrem ſcilicet dæmonibus filium obtuliſſe: interrogatione tali, inquit, tempus aperit, ætatem pandit, revolvit infantiam; ut tanti mali cauſa non tangat ſobolem, ſed parentem: quia à Deo ſibi datum pignus ad diaboli gratiam, dæmonum retulit ad honorem-replentur dæmone parvuli, quando à parentibus ſuis offeruntur diabolo. Naxera in Joſ. 19. §. 9.

Venerunt aliquando ad S. Parthenium parentes adductô filiô, qui graviter à dæmone vexabatur; rogantes, ut filium illô liberarent. S. Parthenius reſpondit: ſinite, torqueatur: vobis ſæpe moleſtus fuit; & quam eidem optâſtis, juſtam ſuſtinet pœnam. Metaphraſt. 7. Febr. Pater filiæ quinquenni, quam deprehenderat lac comedentem, in ira imprecatus eſt; ut unà cum lacte dæmonem voraret: cum dicto diabolus involavit in puellam, quam usque ad maturam ætatem miſerè cruciavit. Cæſar. l. 5. c. 26. apud Stengelium t. 2. div. jud. c. 59.

§. V.

Parentum mala exempla ſequuntur filij.

Ex Veteri.

DEſcendit Dominus, ut videret civitatem, & turrim, quam ædificabant filij Adam. Gen. 11. 5. ùt enim hìc in terris eſſe voluit, ſic & nepotes cœlum petebant. Quæris: cur in Sodomis & parvuli perierunt? Gen. 19. 25. Albinus q. 182. nónne prævìſum eſt illis, nè diutius viventes patrum exempla ſequerentur? Velloſo in Judith 7. Paræn. 34.

Ejice ancillam hanc, & filium ejus. Gen. 21. 10. quia crimen filij tribuebat matri. Mendoza in 1. Reg. 1. 1. annot. 4. ſect. 3. mala filior. parentibus imputantur.

Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananæorum. Gen. 24. 37. Multæ circum erant nationes, ex quibus ſponſam poſſet deligere ſervus pro Iſaac; alijs verò omiſſis, cavet, nè ex Chananæis accipiat, qui originem ducebant à Chanaan nepote Noe, qui ab avo maledictus. Gen. 9. 25. ne ſcilicet filius avitos mores inducat, & in filium, ac nepotes, malum graſſetur. Qui enim à malo patre malè fuerunt educati, impietatem tam firmiter hauſerant; ut vix eam poſſent excutere. Ità Ambroſ. l. 1. de Abrah. c. ult. conſtrinxit autem

cum, ut non de semine Chananæorum uxorem accerseret Domino suo, quorum generis author patrem non honoravit: & ideo maledictionis hæreditatem transmisit in suos. Pinna in Eccl. 7. Ethol. 65.

Rachel furata est idola patris sui. Gen. 31. 19. Cùm multa essent in divite domo, quæ Rachel rapere posset; nihil aliud abstulit, quàm paterna idola: quia filij paternas imagines, & idola, secum portant; licèt longiùs discedant; id est, paternos mores imitantur, eadem idola venerantur. Id. in Eccl. 3. Ethol. 34.

Adoptavit in locum filij vocavitq; nomen ejus Moyses, dicens: quia de aquâ tuli eum. Ex. 2. 10. S. August. in Catena. novum miraculum! genus fecit misericordiæ filia paricidæ. Miraculi instar est, patris mores ad posteros non transmitti. Pharaonis in pueros Israelitarum crudelis filia benigna. Naxera in Jos. 1. §. 21.

Vinum, & omne, quod inebriare potest, non bibetis tu, & filij tui. Levit. 10 9. Nam vix perficient mandatum filij, si prius pater exemplo suo eos non efformet. Pinna in Eccl. 11. Ethol. 192.

Factum est grande miraculum, ut, Core pereunte, filij ejus non perierint. Num. 26. 10. 11. Cajetanus in eo miraculum ponit, quòd, patre peccante, & luente, filij non peccaverint, nec luerint. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 4. sect. 3.

Cave, ne bibas vinum-quia paries filium. Judic. 13. 4. 5. quia filius Nazaræus abstinebit à vino; mater jubetur abstinere. Lex Nazaræorum matri indicitur; non quia Nazaræa ipsa, sed quia Nazaræum paritura est. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 3. sect. 1. Obs. 7.

Quare calce abjecistis victimam meam? 1. Reg. 2. 29. Patrem alloquitur, qui in hoc non peccaverat, & tamen per pluralem loquitur: quia filiorum crimina etiam patris innocentiam maculant. Pinna in Eccl. 3 Ethol. 34.

Egressa Michol filia Saul &c. 2. Reg. 6. 20. Quando Michol Davidem coram arca Domini saltantem reprehendit, dicta non est uxor Davidis, sed *filia Saulis*: ut, interprete Rabanò, illam superbiam à patre suo traxisse significaretur. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 10. sect. 4. Educatio filiorum. Eadem Michol superbæ criminationis pœnas dedit sterilitate damnata, ut eodem cap. v. 23. habetur. Cur hac potius, quàm aliâ pœnâ, punita? Respondet Ambros. ep. 36. illa, quæ saltationem hujusmodi reprehendit, sterilitate damnata, non dedit sobolem regiam; nè superbos crearet. Quasi non possint filii illam matris superbiam non imitari. Id. Mendoza ib.

Ascende calve. 4. Reg. 2. 23. S. Justinus M. lib. ad orthodoxos: cùm ea verba pueri à parentibus suis, qui semper in prophetam infestò animò erant, didicissent; idcirco Elisæus cæde liberorum parentes castigavit. apud Paoletti D. 20. Pent.

Opprobria exprobrantium tibi cecidérunt super me. Ps. 68. 10. Sunt verba Christi ad Patrem. q. d. ille idem populus, qui in te opprobria jecit; ille idem jacit in me: filij patrum mores imbiberunt. Pinna in Eccl. 2. Ethol. 34.

Sub arbore malo suscitavi te &c. Cant. 8. 5. Sed quasi lapsum Virginis excusans addit, matrem fuisse lapsûs ducem: *ibi corrupta est mater tua.* Velloso in Judith 7. Paræn. 34.

Fili mi, miserere mei. 2. Machab. 7. 27. Cur non potiùs dixit puero, tui miserere? an non potius pueri causa agebatur, quàm matris? an non puer vel perdendus erat, vel munerandus, & non mater? Quia obligata erat puerum monere, instruere; luitura aliàs ipsa, quidquid puer deliquisset Baeza t. 2. l. 7. c. 4. §. 7.

Ex Novo, & alijs.

Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere à ventura ira? Matth. 3. 7. Pungitne, an laudat, hos homines? laudat; sed miraculum reputat, quòd filij à parentibus improbis desciscant in salutem. Cajetanus: ratio admirationis est, quòd vos, qui à patribus, veluti naturali propagatione, infecti estis, acquieveritis demonstratori viæ rectæ. Velloso in Judith. 7. Paræn. 34.

Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui? Matth. 12. 34. S. Chrysost. hom. 34. in Matth. non mirandum, si malè loquimini: quia cum à malis parentibus malè educati sitis, mentem quoque malam possidetis. apud Pinna in Eccl. 11. Ethol. 162.

Accessit ad Jesum mater filiorum Zebedæi. Matth. 20. 20. Dominus non petenti matri, sed filijs respondet: *nescitis &c.* Taxatis filijs mater reprehenditur: quia filij actiones solent parentibus tribui. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 5. sect 2. obs 1.

Cùm saltásset, & placuisset Herodi. Marci 6. 22. Placuit saltibus immodestis puella; quia agnovit filiam. S. Chrysol. s. 124. respondit suo turpis generi, dum patri complacet turpiori: de adulterio namque non nisi turpis debuit procreari. Et revera suam tunc credidit Herodes; cùm talem vidit: nam putâsset alienam, si pudicam vel aliquantulum pervidisset. Naxera in Jos. 1. §. 21.

Murmurabant ergo Judæi. Joan. 6. 41. Quomodo non murmurarent, quorum parentes fuerunt murmuratores. Ex. 17. 3. & Ps. 105. 25. *murmuraverunt in tabernaculis suis.* S. Cyrill. Alex. l. 4. in Joan. c. 3. quasi paternam hæreditatem murmurationem de rebus bonis ad Judæos descendisse comperio. Baeza t. 3. l. 14. c. 10. §. 16.

Vos semper Spiritui S. resistitis; sicut & patres vestri, ità & vos. Act. 7. 51. Acsi eorum malitia obsistens Spiritui S. & divinis mandatis, à patribus cum natura esset deducta longò tramite: ità

ità ut jam radicata, & congenita esset eorum pravitas. Sylveira addit. in Matth. 23. 27.

Pene omnes parentibus suis filij, non magis in patrimonia, quàm in vitia succedunt: nec magis facultates paternas sumunt, quàm pravitates. Et sic transeuntes semper in mores patrum, antè incipiunt eorum nequitiam, quàm substantiam, possidere. Et est ratio, cur hoc fit: bona enim parentum, non nisi mortuis eis, possident; viventibus adhuc, & valentibus, mores. Salvianus l. 1. ad Eccl. Cath.

Fumus ex camino. Lem: *Claris majoribus ortus degener.* Picinelli.

§. VI.

Parentum bona sequuntur filij.

Asportate ossa mea vobiscum de loco isto. Gen. 50. 24. S. Chrysost. hom. 63. in Gen. vide, quomodo & ille eadem, quæ & pater, curet; volens ut simul auferantur inde ossa. q. d. similia mandantem audiverat patrem. Gen. 49. 29. *Sepelite me cum Patribus meis.* Pinna in Eccl. 9. 10. Ethol. 112.

Parabolæ Salomonis filij David. Prov. 1. 1. *Verba Ecclesiastæ filij David.* Ecclæ 1. 1. Commendat sapientiam suam à patre; de quo 2. Reg. 23. 8. *sedens in cathedra sapientissimus.* Basilius hîc: ut planè cognosceretur, quemadmodum sapiens erat Salomon ex sapiente patre. Velloso in Judith 5. Paræn. 8.

Præeunte Eleazaró ad martyrium, septem ejus filij parentes vestigijs alacres insliterunt. 2. Mach. 7. 1.

Erant justi ambo ante Deum. Luc. 1. 6. Priusquam Luc. 1. 15. Joannem laudet: *erit magnus coram Domino*, parentes fusè laudat v. 5. 6. S. Paulinus ep. 10.

Laudaturus vitam, genus antè laudavit; ut venerabilior existeret, qui sanctis parentibus responderet sanctitate ingenitâ. Velloso ib.

S. Ambros. hîc: quæ alia intentio S. Evangelistæ, nisi ut S. Joannes B. nobilitetur parentibus. apud Castillo in Ex. c. 28. Illat. 4.

Seipsam quidem, dum vixit, omnis virtutis exemplar liberis suis proposuit. S. Gregor. Naz. ôr. 25. in laudem sororis suæ Gorgoniæ.

§. VII.

Parentum educatio bona, & cura prolium.

Ex Veteri.

Videntes filij Dei &c. Gen. 6. 2. Filij Dei hic vocantur filij Seth, ob sanctiatem. Ità Chrysost., Cyrill., Rupert., Hilarius, Theodoretus addit: Seth à pietate, & sapientia, Deum esse dictum; hinc ejus filios vocari filios Dei, Cornelius hîc.

Quod in senectute genuisset eum. Gen. 37. 3. Præter hanc amoris causam fuit & alia, eaque præcipua, scilicet vitæ, morumque, innocentia in Josepho. Ad hanc porrò non parum adjuvit senilis tum ætas, tum amor Patris: senes enim, quia frigidi sunt, maturi, sapientes, casti; hinc tales generant, æque ac educant filios. Exemplum in illustri familia Anitia (quæ deinde Frangipani est dicta) quæ ab anu Originem, & nomen, accepit. Anitius enim ejus parens, & conditor, ità dictus est, quòd à matre anu, id est, vetulâ, genitus esset. Hæc enim familia in lucem edidit S. Paulinum Nolæ Episcopum, S. Benedictum, S. Scholasticam, S. Placidum, Severinum Boëtium, S. Sylviam, S. Gregorium M. S. Thomam Aquinatem; aliosque plurimos castitate, sapientiâ, omnique virtute conspicuos. Cornelius hic.

Mittebat ad eos. Job. 1. 5. En sollicitudo erga liberos. Non curabat conviviorum sumptus; non dolebat, quòd patrimonij partem non modicam in luxum absumerent. Rem permittebat œconomis, nec de ea re conquestus est unquam cum filijs; aut famulos increpuit. Uno anxius erat, an ferenas oblectationes culparum nebulæ turbarent. *Nè fortè peccaverint filij mei.* Absumant liberaliter; sed non peccent in benefactorem. S. Gregor. l. 1. mor. intuendum est, quanta pater severitate potuit filiorum opera corrigere; qui tantâ sollicitudine statuit corda mundare. Oliva t. 1. conc. 30. die Ven. 4. in Quadrages. Porrò vir tantarum opum, nusquam de pecoribus sollicitus pascendis; quotidie in expiandis filiorum maculis fuisse fertur attentissimus. Quod viri optimi studium ij, vellem, observarent patresfamilias, quos anxietas tanta exagitat augendæ pecuniæ; & tanta in excolendis liberis desidia sopit, ut nec in annos singulos id erga filios bis præstent; quod in natos, natasque, Job diebus singulis exercebat: *consurgensq, diluculo offerebat holocausta pro singulis.* Id. l. 6. Strom. §. Vir erat in terra Hus &c.

Cúmque in orbem transijssent dies convivij &c. ib. S. Gregor. l. 1. mor. c. 4. ô inæstimabilem paternæ institutionis laudem! & pater dives dicitur, & filij concordes asseruntur. *Et mittebat ad eos Job &c.* Cum dicitur, *mittebat, & sanctificabat illos*; apertè demonstratur, quid distinctionis erga eos præsens ageret, quibus absens sollicitudini non deesset, sed quia sancti Job tanta fuerat disciplina sanctæ institutionis; ut neque per facta in convivijs, neque per verba, deliquerint; apertè demonstretur cum subditur: *dicebat enim, nè fortè peccaverint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis.* Perfectos quippe esse in opere, & sermone, docuerat; pro quibus pater de sola cogitatione metuebat. Vide justi viri erga filios eximiam curam! *sanctificabat illos consurgens diluculo.* Non differebat sanctificationem; sed mox manè advocabat ad sacrificia pro illis oblata: ut pudeat quosdam, qui, cùm totum diem insumpserit in congerendis pecunijs, nihil cum filijs pium congerunt vel sub noctem. Pinna in Eccl. 7. Ethol. 65.

Filiæ tibi sunt; serva corpus illarum. Eccli 7. 26. Scilicet curando; nè in publicum prodeant, nè spectaculis intersint; aut viris promiscuè pateat aditus. S. Hieron. ep. ad Demetriadem: nunquam solæ, nunquam sinè matre, prodeant. Pullus à gallina segregatus facilè

facilè ab accipitre capitur; non sub ala matris. Id. ib. Ethol. 96.

Mortuus est pater ejus, & quasi non est mortuus. (Syrus: *& idem est, acsi non esset mortuus*) *similem enim sibi reliquit post se.* Eccl. 30. 4. Successio enim filiorum sanctorum, ait Rabanus, qui post Patres suos ex hac vita decedentes, bonum eorum studium in sancta Religione, & bona conversatione, imitantur; mortuos parentes quasi redivivos exhibent; cùm eorum doctrinam, & disciplinam, in suis dictis, & factis omnibus servando, manifestè declarant. Hinc filius masculus Hebraicè vocatur *Zachar* à Zacher, id est, *memoria*: quod in filio patris post mortem perstet nomen, & memoria. Vice versâ fœminæ vocantur *nasca*, id est, *oblitus* est. Quòd in ijs, præsertim si molliter, & effœminatè, vivunt, patris nomen pereat, & memoria oblivioni tradatur. Cornelius hîc.

Filij & ædificatio civitatis, confirmabit nomen. Eccl. 40. 19. Antoninus Pius Imp. biduo ante mortem admissis amicis de filio suo dixit, quòd Philippus de Alexandro: se æquò animô mori, cùm filium relinqueret quasi alterum se. Cornelius hîc.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Et erit gaudium tibi. Luc. 1. 14. 15. *Erit magnus*, hinc gaudium parenti, & plebi; quòd futurus sit coram Domino magnus. Nulla ergo à filijs expectanda lætitia est; nisi quæ de eorum oritur innocentia Oliva l. 13. Strom. hîc.

Pueri mei mecum sunt in cubili. Luc. 11. 7. Laudo, quòd commune esse voluerit sibi cubile cum pueris: profectò non tot laqueis adolescentum animi implicarentur, si domô pedem offerre non liceret, occlusis valvis, & parente præ foribus excubante. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Quomodo nunc videat, nos nescimus. Joan. 9. 21. Hæcnè cura filii est? hæc paterna de eo cura. Multis, non Christus, ut felici huic cœco; sed diabolus, oculos aperit; & tamen parentes id non sciunt, nec curant. Sunt filij nimis oculati, & ad omnem nequitiam perspicaces. Grave debitum parentibus incumbit, ut filij primævam, in qua nati sunt, cœcitatem, id est, innocentiam, & simplicitatem, retineant; & eorum oculi non ab alio, quàm à Christo, aperiantur. Præstat nullam, quàm pravam, & reprobam prolem, habere. Segneri s. 25. die Mercurij D. 4.

Quidquid filijs parentes impenderint, repensabit parentibus parens omnium Deus. S. Chrysol. s. 33.

Vos de Matrimonio estis hortulani, qui plantatis arbores in horto Christianitatis. S. Vincent. Ferr. s. 1. D. 3. Adv.

Omnia consilia tua in Deo permaneant. Tunc autem omnia consilia nostra in Deo permanent: cùm nihil fecerimus, præter Domini voluntatem. Si quis autem pater suos filios in talibus non erudit, si novit; aut erudiri per alios non desiderat, si non novit: sciat se filium non diligere, sed odisse: cui mitius, & meliùs foret, habere asinos, quàm filios; equos, quàm natos: non enim pro animalibus, sed pro filijs indisciplinatis, tenetur pater reddere rationem. Sim. Cass. de Just. Chr. l. 15. c. 2.

§. VIII.

Parentum educatio mala.

Num. 1.

Major cura corporis, quàm animæ.

Filia mea malè à dæmonio vexatur. Matth. 15. 22. Fuit magna semper pro filijs sollicitudo; sed pauci dolent de filiorum peccatis. Quis pater filium carceri, vinculis, torturæ, traditum non lacrymis, & gemitibus prosecutus est? at filium Sathanæ laqueis irretitum quis pater lacrymatur? Baeza t. 2. l. 6. c. 7. hîc.

Sinavis periclitetur, quantus labor!! si animus demergatur in profundum scelerum, quis laborat? Nè filius exulet, quæ vota? qui discursus? exulat à Dei mensa jam per annum, quis dolet? si moriatur, ejulamus; si peccat, ridemus non rarò, ploramus nunquam. Oliva l. 4. Strom. §. Perversi difficile corriguntur. &c.

Misericordia motus super eam dixit: noli flere. Luc. 7. 19. Matris uberibus suam olim vitam adolescens acceptam referebat; jam eam matris oculis debet. Nutritus est lacte parentis ad feretrum; lugentis revocatur lacrymis à sepulchro. *Noli flere; tibi dico, surge.* At ego in fletus erumpo; quòd tantis filij funus à matre lacrymis inundetur; cùm nulli à parentibus morti filiorum veriori luctus impendantur. Quid non agit mater filiô febriente? quid verò agit peccante filiô? nunquam deseritur, licèt jam animam agat; adest de mortuo, elatum comitatur. Ut verò filij pudor expalluerit, desperatâ velut pudicitiâ in suo sterquilinio finitur contabescere. Faciliorem si ego curationem animi, quàm corporis, esse ostendero; graviorem tamen, quàm corporis, pestem animi; cogetur mater defunctum non lugere filium, & peccantem nunquam elugere. Oliva s. 5. D. 4. Quadrages.

Num. 2.

Parentum absentia nocet.

In Absolonis convivio. 2. Reg. 13. 27. nullus principum defuit: sed quia unus defuit pater, pavimentem sanguine maduit. Cùm Joseph spoliatus, vinctus, & vendidus est, Gen. 37. 23. &c. adfuêre fratres; sed abfuit Jacob: indoluit Judas innocentis injuriam; sed parricidas coërcere non potuit. Unô absente Moyse. Ex 32. 6. & quidem, ut cum Deo ageret, populus labitur. Oliva l. 10 Strom. §. Nisi Dominus custodierit civit.

Peregrè profectus est in regionem longinquam. Luc. 15. 13. Noxia, & periculosa, filijs

lijs patris absentia. Prodigus instructus opibus à patre discesserat in regionem longinquam. Brevi didicit, eam esse adolescentibus pessimi cœli, & soli regionem; quæ procul a patre eos removeret. Mox uniones in glandes deformati, byssus in lacernam, in sues equi: luxuriari primùm; tum egere cœpit. Absque patre in portu naufragaris, in Jerusalem reperis Babylonem, Jordanis, tibi plenus crocodilis Nilus est. Sed à parente, inquies, Joseph beatior. Beatior, si spoliatur à fratribus, si ab Agarenis abducitur, si venditur Ægyptio, si proritatur à domina, si carceri mancipatur? sed regnavit. Principatum quis intrat tantis ludibrijs, periculis, & probris? Nolim in curulem uncô trahi, nec equuleô in thronum: executio diadema, quod è vinculis necto: nolo Ægyptijs imperare, si primùm Ægyptiæ serviendum. *Invidebant ei fratres sui.* Gen. 37. 11. Matres coram patre, & quietus fuit livor; caret ungue, & voce. Producit somnia Joseph, nec furor fratrum prodit præsente patre. Imò nec conceptam animô cædem perfeciſſet Cain. Gen. 4. 8. nisi in dissitum à patre agrum, sui hostiam furoris, seduxisset. *Dixitque Cain ad Abel: egrediamur foras.* Oliva D. 3. Quadrag.

Num. 3.

De parentum mala educatione varia.

Durè accepit hoc Abraham. Gen. 21. 11. In familia tam seduli Abrahæ non deest Ismael indisciplinatus. At pejus; si in ijs studiosa Sara desit, quæ dicat: ejice. Adhibendum fuit spectaculum Angeli, & Dei præceptum; ut ejus domo exularet impius. Qui Abraham non imitatur, timeat pœnam Heli; de quo Hieron. lib. 1. contra Pelag. corripuit, & punitus est; quia non corripere debuit, sed abjicere. Si summus Dei sacerdos sic punitus; qui domi suæ filios pravos corripuit quidem, sed non ejecit: quomodo effugient, qui in ædibus suis alunt, non dico affines, non sapientes, sed mercenarios; quibus in summa vitiorum licentia non audeant dicere, corrigite vos. Oliva t. 1. conc. 3. in festo S. Thomæ Apost.

Appropinquaverunt dies Mathathiæ moriendi, & dixit filijs suis &c. 1. Mach. 2. 49. His verborum irriguis ager Israel rigatus, hastas undique, militesque, produxit, quos amor Legis concitaret in sacrilegos. Nos quoque si in eadem verba filios alloqueremur; non ganeones Reipublicæ daremus, sed propugnatores. Verùm cùm nihil non imbelle ex nobis plerumque audiant liberi; nihil quoque agunt non vulgare, probrique non rarò plenum. Habet mammas suas mater in pectore; sed habet parens uterque duo in labijs ubera, quibus filij ab illecebra ablectentur, summaque agere doceantur. Oliva f. 6. D. 3. Quadr.

Homo quidam habuit duos filios. Luc. 15. 11. Lugendum sanè est; accuratiùs ovem, quàm filium, quæri: ad illam enim errantem pastor, relictis 99. in deserto, ivit; huic pereunti vix pater occurrit: à quo, nisi ipse rediviſſet, nunquam fortè quæreretur. Adeò studiosiùs greges curamus, quàm natos; drachmisque perditas animas posthabemus. Oliva l. 13. Strom. in Luc. hîc.

§. IX.

Parentes puniuntur in filijs.

Maledictus Chanaan. Gen. 9. 25. Filius is fuit Cham, qui pudenda patris sui ostendit fratribus. Si Chanaan innocens, cur in illum maledictio fulminatur? Oleaster: admonet locus iste, quantâ diligentiâ parentes à peccatis cavere debeant; nè in eorum filijs, aut posteris, peccata sua puniantur. Certissimum est; originem nigredinis Æthyopum, non à regione propria, ut hactenus existimatum est, ob solis ardores; sed à stirpe, & sanguine Cham provenire. Paoletti D. 4. Ephiph.

Masculus, cujus præputij caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa. Gen. 17. 14. Quòd puer non circumcideretur, non illius culpâ, sed parentum, fiebat. Cur ergo lex non potiùs vindicat in parentes, quàm in pueros in circumcisos? S. Ilid. Peluſ. l. 2. ep. 81. dicendum erat, qui non circumcideret, exterminandum iri; non autem infantes immaturæ ætatis. Ego verò ne literalem quidem sensum improbo: siquidem parentibus acerbius est supplicium, cùm pueri exitio dantur. Baeza t. 1. l. 1. c. 12. §. 1.

Miscellanea.

Melius est, ut filij tui te rogent &c. Eccl. 33. 22. Nota est historia patris: qui, cùm omnia sua in filios distribuisset; ab omnibus desertus, & inops factus, hac arte à filijs alimoniam extorsit: cistam implevit lapidibus; finxitque, se in ea reposuisse thesaurum ingentem. Quare, ut ejus hæres fieret, quisque filius parentem beneficijs, & donis, devincire satagebat. Ità lautè vixit parens, & fraudem fraude delusit. Eô enim mortuô filij studiosè scrutantes cistam, in ea nihil nisi lapides repererunt. Cornelius hîc.

Tibi sexcentis servis imperare, minùs jucundum futurum est, quàm unius filij parentem esse. S. Gregor. Naz. or. 13.

TITULUS. III.

PARVULI.

§. I.

Amantur à Deo, Christo Domino.

Ex Veteri.

Quomodo ego dimittam vos, & parvulos vestros. &c. Ex. 10. 10. Viros sinè parvulis vult migrare Pharao: quia horum innocentia viros faceret inexpugnabiles. Adeò grata Deo puerorum innocentia; ut ipse eorum custos sit. Ps. 114. 6. *custodiens parvulos Dominus.* Quàm à continuis casibus illæsi! Alvarez in Gen. 33. Illustr. 14.

Offerat duos turtures. Levit. 5. 7. Turturis pullos in sacrificium offerri jubet, dum dicit D. JEsus: *sinite parvulos venire ad me.* Matth. 19. 14. S. Prosper de promiss. Dei parte 2. c. 5.

Adhuc reliquus est parvulus. 1. Reg. 16. 11. Quàm diversa sunt judicia Dei, & hominum! Isai enim Davidem ùt juvenem, & minimum, ideoque oves pascentem, parvi æstimabat; nec dignum conspectu Samuelis; unde eùm non adduxit: Deus autem eum omnibus fratribus prætulit, regemque creavit; cùm esset viginti circiter annorum. Cornelius hîc.

Afferte Domino Filij Dei, afferte filios arietum. Ps. 28. 1. Hoc est totum, quod expetit, quod requirit: ovium fœtus, vide terreni pecoris germen, stratos per viam partus, semina effusa per campos, divino Patri, ut divina soboles offerat, admonetur. S. Chrysol. s. 10.

Minimus erit in mille, & parvulus in gentem fortissimam. Is. 60. 22. q. d. Fidelis, præsertim Prædicator, plurimos Fideles, sibique similes, procreabit: uti S. Franciscus humilitate parvulus, & minimus, crevit in familiam numerosissimam. Cornelius Hierogl. in Is. hîc. Pagninus vertit: *parva familia erit in mille.* Vatablus *parvulus soboleſcet in mille.* q. d. surculus parvus Ecclesiæ plurimos alios germinabit, & producet: sicut unum granum seminatum germinat, & producit multa. Id. hîc.

Quia puer Israel, & dilexi eum. Oseæ 11. 1. Tò *quia* propriè, ùt causale, accipi potest. q. d. quia Israel in Ægypto erat puer tenellus, sui impos, se regere impotens, neglectus ab omnibus, opis indigus; hac de causa eum dilexi, & enutrivi, quasi mater. Solet enim puerorum parvitas, imbecillitas, & pericula, matres allicere, ad eorum amorem, & curam. Ità Theophylactus apud Cornelium hîc.

Ex Novo.

Herodes-mittens occidit omnes pueros. Matth. 2. 16. S. Ambros. l. 2. in Luc. infantes jubet occidi Herodes. Cui alij, nisi Deo, debebatur hæc victima? Ut natus infans se Deum manifestet, ubi primùm ingreditur Mundum, statim innocentes ei litantur: nihil enim tam gratum Deo offerri potest, ùt innocentia. Sylveira hîc. q. 6.

Advocans JEsus parvulum &c. Matth. 18. 2. Complectitur parvulum brachijs Christus, & blanditur: quoniam ipse parvulus datus est nobis. Sim. Cass. l. 9. c. 42.

Cùm imposuisset eis manus, Matth. 19. 15. Manus Christi erant vivificæ, & salvificæ. Unde non est dubium, hos parvulos à Christo benedictos evasisse in viros sapientes, & sanctos; qui deinde Ecclesias erexerunt, & fidem Christi propagârunt. Cornelius hîc.

Discipuli autem increpabant eos &c. Matth. 19. 13. Juxta Euthymium, Theophylactum, Discipuli indignum putabant, quòd Divinus Magister cum pueris ageret; qui cum Seniôribus populi, & Scribis, continuò tractabat. Sylveira addit. hîc.

Et cùm imposuisset eis manus. ib. Antiquissima fuit Hebræorum consuetudo, ùt testatur S. Remigius; & colligitur ex Gen. 48. 14. benedictionem dare impositis manibus; quam consuetudinem etiam Christus retinuit. Luc. 4. 40. Marci 16. 18. & hîc. Id. ib. Author Imp. op. hom. 32. Discipuli pueros vetabant ad Christum accedere; ad quorum similitudinem ipsi fuerant invitati. Putabant enim honorem se facere Christo, damnum facientes gloriæ ejus. apud Cornelium ib.

Nolite eos prohibere ad me venire. Matth. 19. 14. Nemo ergo, quantumcunque sublimis, aut sapiens, pusillos contemnat, & tangere dedignetur; cùm videat Christum, Dominum universorum, & sapientiæ fontem, parvulos tam dignanter, & dulciter, recepisse, tetigisse, ac benedixisse. Dion. Carthus. hîc.

Et complexans eos, Marci 10. 16. In quo patet, quantùm Salvator dilexit humanam naturam, dum modo innocentiâ adornetur. Id. hîc.

§. II.

Parvuli amantur ab hominibus.

Extremi Joseph, & Rachel, adoraverunt. Gen. 33. 7. Securus pergat Jacob comite filiolô: ad ejus conspectum iras ponet Esau, & arma; fratrem amanter excipiet. Alvarez hîc Illustr. 14.

Diligebat Joseph super omnes filios suos. Gen. 37. 3.

Etiam in Sanctis sunt plerumque quædam amoris teneritudines ad minores, & innocentiores; etiam ad delicatiùs eos secundùm corpus fovendos. S. Thom. Aqu. in Gen. 37.

Miscel.

Miscellanea de parvis.

Brevis in volatilibus est apis, & initium dulcoris habet fructus illius. Eccl. 11. 3. *Brevis.* Græcè *parva.* Initium Græcè *principatus dulcoris.* Rabanus: sicut apis aculeò pungit, & opera mellis conficit: sic & in brevi corpusculo sæpe ingeniosa inhabitat anima; quæ & acumine viget, & in doctrina sua novit proferre suavitatem sapientiæ. Cornelius hiç.

Staturâ pusillus erat. Luc. 19. 3. Hic si staturâ pusillus, animô magnus erat, cùm affectavit videre Jesum: argumentum nactus ex arte, atque studiô, quod sibi natura negaverat. Sim. Cass. l. 9. c. 48.

In vita S. Gregorij Turon. Ep. ad diem 17. Nov. legimus: eum visitantem limina Apostolorum à S. Gregorio M. tum Pontifice Romano, introductum in Basilicam S. Petri, ac Pontificem secretam Dei dispensationem admiratum fuisse; quòd in hominem adeò parvum tanta cœlitus gratia profluxisset. Quod cùm ille divinitus persensisset, placidô vultu, Pontificem respiciens: Dominus, inquit, *fecit nos, & non ipsi nos.* Ps. 99. 3. idem in parvis, qui & in magnis. Cumque id suæ cogitationi S. Pontifex responderi cognosceret, magis eum venerari cœpit; eumque aureâ cathedrâ donavit. Idem nuper noster Bellarminus, & ipse parvus, sed bene auritus; cuidam id merenti respondit. Cornelius in Eccli. 11. 3. S. Gregorius Naz. Nicobulum epistolâ quâdam redarguit, quòd Alipianam filiam S. Gorgoniæ fororis suæ, ipsius verò conjugem, ob parvitatem, & curvitatem, despiceret: Alipianam, inquit, apud nos cavillis inceſſis, ut parvam, ac tuâ proceritate indignam. O magne, & vaste, ac gigantine, tum formâ, tum robore! Nunc demum intellexi, animum mensuræ subjici, & virtutem expendi; ac rupes margaritis præstantiores esse, corvosque luscinijs angustiores. Certè animus in mensuram minimè cadit: atque externum hominem oculos in internum conjectos habere oportet. Cornelius ib.

Cùm ex Nicolao Constantio quidam scisciteretur; cur parvi sæpe homines cæteris essent animosiores? respondit: quia parvum habent corpusculum, quod tueantur; cui se putant defendendo sufficere. Masenius l. 2. Argut.

TITULUS IV.

PARVA.

Mirabilis in ijs Deus.

IMitare, si potes, apis ædifica, formicæ stabula, araneæ retia, bombycis stamina: sustine, si potes, illas ipsas lectuli tui, & tegetis, bestias, cantharidis venena, muscæ spicula; culicis & tubam, & lanceam. Tertull. l. 1. adverſ. Marcionem. c. 14.

Plus formicularum, & apicularum, opere stupemus; quàm immensa corpora balenarum. S. August. de Civ. l. 22. c. 24.

Attendat charitas vestra: quis disposuit membra pulicis, & culicis? ut habeant ordinem suum, habeant vitam suam, habeant motum suum? Unam bestiolam brevem, minutissimam considera, quà volueris. Pro se fugit mortem, amat vitam, appetit voluptates, devitat molestias, exerit sensus diversos. Quis dedit aculeum culici, quô sanguinem sugat? quàm tenuis fistula est, quâ sorbet! quis disposuit ista? quis fecit ista? Expavescis in minimis, lauda magnum. S. August. in Ps. 149.

Ego sic miror Dominum in elephantis, quomodo & in formica; sic illum prædico in camelo, quomodo & in culice. Vide culicem, quomodo quasi punctum cujusdum corpusculi est: & tamen vide in ipso puncto corpusculi omnia esse membra divisa. Habet sex pedes, habet duos oculos, habet os, habet & ventrem, habet & tubam vocis, habet & alas. S. Hieron. in Ps. 91.

Non tantùm vastitudinem elephanti stupeo, quantùm murem, qui formidolosus elephanto est; ùt aculeum subtilissimum scorpij. S. Basilius hexam. l. 9.

Plurima, parvitate molis exigua, granditate virtutis sunt maxima. Sic cæteris virtuosiores sunt lapides minores; & rerum ingentium res parvæ sunt seminales. Quid in membris pupillâ minus? qua tamen nihil charius: & navis salus aliquando ab exiguo clavo dependet potiùs, quàm ab ingenti malo. Quid plura? aranea parva virum necat; & pulex infestissimus hunc tormentat. S. Cyrill. Jeros. in Apol. mor. l. 1. c. 18.

Miscellanea.

Cùm Alfonsus Hisp. Rex Vicarium oppidum obsideret; obsessi in hostes plurima alvearium alvearia, quæ paulò antè ex agris metu hostium intrà castellum congesserant in muros, arrepta in hostes devolverunt: quorum fragore irritatæ apes, os, & oculos oppugnantium infestabant, hôc modô oppidum diu tutati. Jovianus Pontanus de gestis regis Alfonsi. apud Stengelium t. 2. Jud. div. c. 15.

In Africana expeditione, Barriga Lusitanorum Duce Xiatimenses oppugnante; reque ad ultimum discrimen deductâ, innumerabilia alvearia apum, quibus abundabant, incensa, & è mœnibus præcipitata. Itaque Lusitani, & alvearium flammis ambusti, & aculeis apum stimulati, receptui canere, & obsidionem solvere, coacti sunt. Osorius l. 8. de reb. Afric. & Indicis. apud Stengel ib.

Cùm Amurates Turcarum Rex Albam Græcam oppugnaret, oppidani, teste Bonfiniô l. 4. dec. 3. apum examina in Turcas emittebant, ut aculeis petiti graviùs ungerentur. Henrici Imp. Dux obsessus à Giselberto Lotharingiæ rege irrumpentes equites objectis apum alvearibus inhibuit; quarum aculeis in furorem versi equi sessores vel excussêre, vel ad pugnandum inutiles reddidêre, ùt ait Vitichindus l. 1. gest. Sax. apud Cornelium in Sap. 12.

Novimus mercatores ditissimos; qui famulos magnis clamoribus objurgabant, quod ellychnium densius facerent ad majus lumen, quærentes illud plus olei fugere, & consumere. Rogantes causam, responderunt: se minima ista curando, & cavendo, ad tantas opes devenisse. Cornelius in Ecclæ 5. 6.

TITULUS V.

PASSIO CHRISTI.

§. I.

Figuræ, Prophetiæ.

Ex Veteri.

Perfecti sunt cœli, & terra. Gen. 2. 1. Terra fuit Christus in Passione: terra infimum locum tenet; & plus non potuit descendere: nec Christus magis potuit humiliari; quàm ut pateretur pro nobis. Item: terra non movetur; & ipse non est motus, quando dixerunt ei: *si Filius Dei es, descende &c.* Cœlum fuit in Resurrectione, & Ascensione. Hugo Card. hîc.

Requievit die septimo ab universo opere. Gen. 2. 2. Tunc Deus requievit in Sabbatho ab operibus suis, quando Deus, & homo, Christus, & secundùm animam in secreto Divinitatis, & secundùm corpus in sepulchro terræ, requievit. Nam sicut Evangelia fideliter narrat historia, primô dierum, id est, Dominicô, in civitatem Jerusalem passurus introivit: secundô, & tertiô, mitis Agnus inter lanistas crudelissimos juges insidias pertulit: quartô à Discipulo suo traditus est: quintô testamentum scribens filijs, hæreditatem corporis, & sanguinis sui, deligavit. Sextô moriendo suum omne tempus acri cum labore consummavit: Septimô in sepulchro requievit. S. Rupertus l. in Volum. 4. Evang. c. 30.

Fac tibi arcam. Gen. 6. 14. Arca Christi Humanitas; quæ omnes fluctus persecutionum sustinuit. Hugo C. hîc.

Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac. Gen. 22. 2. Abraham, quando unicum filium suum perduxit ad immolandum, habebat personam Dei Patris. Quis in Isaac, nisi Christus? nam sicut Abraham unicum filium, & dilectum, Deo victimam obtulit; ità Deus Unigenitum Filium suum pro nobis omnibus tradidit. S. Isidorus in Gen. c. 18. *Vidit* (Abraham) *& gavisus est*, diem scilicet Passionis Filij Dei, in suo filio figuratum; quòd unico filio suo non pepercit; quòd velut ad aram Crucis triduo cum insonti victima convolavit; quòd patiens, ac sinè voce, similis agno, coram tondente se, filius Patri, ut percuteret, pia colla præbuit. S. Prosper Aquit. de promiss. & prædict. Dei p. 1. c. 17.

Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni. Gen. 27. 27. Cur non dicit sicut odor hortorum? Item, cur sponsus de se Cant. 2. 1. *ego flos campi.* Cur non horti? Hortensis flos deliciosè feritur, indulgentem habet hortulanum, irrigat, tegit, claudit. Agri flos non colitur, non fovetur; injurijs cœli, hominum, pecorum, expositus. Sylveira in Marci 8. q. 13.

Dormivit in eodem loco. Gen. 28. 11. Somnus Jacob, Passio Christi est. V. Beda hîc.

In flamma ignis de medio rubi. Dominus apparuit Moysi, dum Christus in igne Passionis coram Synagogâ in cruce pependit. S. Honorius s. de Invent. S. Cruc. Quid Deus in carne, nisi ignis in rubo? an non rubus spinosa caro, quam assumpsit, plena doloribus, plena punctionibus, plena pœnalitatibus? S. Thom. Vill. s. 2. in die Nat. D.

Expoliavit se Jonathas tunicâ &c. 1. Reg. 18. 4. Tunica Jonathæ conversatio Christi; quam dat Christus amicis suis Vel, tunica Jonathæ Christi Humanitas, quâ expoliavit se die Passionis pro nobis. Hugo Card. in Gen. c. 30.

Ego sum vermis, & non homo. Ps. 21. 7. Christus hodie, sicut in Passione potest dicere: *ego sum vermis &c.* id est, ità vilipensus, & conculcatus à peccatoribus, sicut vermis: quia nec vermi auderent facere, quod mihi faciunt, & in me, & in membris meis. Hugo Card. hîc.

Miser factus sum, & curvatus sum usque ad finem. Ps. 37. 7. Afflictus est, non solùm in cruce; sed etiam antequam crucifigeretur; multa ferens, ut agricola, ut nostrum agrum purgaret. *Incurvatus sum* autem *usque in finem*; quando mortem pro nobis sustinuit. S. Chrysost. hîc.

Quæ posuit prodigia &c. Ps. 45. 9. Potest dici prodigium à prodigo. Et hôc modô fecit Deus prodigia super terram: quia quasi prodigus fuit Dominus, cùm pro redimendis inimicis suis proprium Filium dedit. Et ideo de Christo dicitur. Ps. 67. 28. *ibi Benjamin in mentis excessu*, ibi in cruce, in mentis excessu, in prodigalitate Patris. Hugo Card. hîc.

Qui ascendit super occasum. Ps. 67. 5. Super occasum Dominus ascendit: quia unde in Passione occubuit, inde majorem suam gloriam resurgendo manifestavit. V. Beda l. 1. in 1. Marci.

si. Occasus solis signat Christi Passionem: quia sicut sol occidit cum certitudine, quòd in crastinum orietur: ità Christus passus fuit cum certitudine Resurrectionis. S. Vinc. Ferr. s. 1. D. 15. Trinit. Sol iste est Christus: oritur id nativitate ad illuminandum; occidit in Passione ad redimendum. Occidet sol in meridie, id est, in vehementi amore charitatis: ad locum suum revertitur in ascensione; flectitur ad aquilonem in extremo examine. S. Bonaventura in Eccl. 1.

Sol cognovit occasum suum. Ps. 103. 19. Christus agnovit Passionem suam. Occasus Christi, Passio Christi est. Sed nunquid sol sic occidit, ut non oriatur? *nunquid qui dormit, non adjiciet, ut resurgat?* S. Prosper hîc.

Tecum principium in die virtutis tuæ. Ps. 109. 3. Quis est dies virtutis ejus? S. Hieron. hoc est, tempore, quô patiebaris, & dicebas: *Pater in manus tuas &c.* In die virtutis tuæ; alij legunt: *in die triumphi tui.* Arcones in Is. 4. Expos. 3. Disc. 2.

Sacrificium vespertinum. Ps. 140. 2. quod in veteri lege vespere offerebatur, quod erat acceptabilius: quia figura erat veri illius sacrificij, quod in fine Mundi in cruce est oblatum. Hugo Card. hîc.

Immolavit victimas. Prov. 9. 2. Id est, seipsum in ara Crucis obtulit. Sed pluraliter dicit victimas: quia hæc una victima Christus per multas hostias in lege figurata fuit. Id. hîc.

Indica mihi, ubi cubes &c. Cant. 1. 6. Respicit ad locum crucis, ad quam Christus ascendit *horâ quasi sextâ.* Joan. 19. 14. scilicet in meridie: hîc nos pavit verbô, exemplô, oratione. de Ponte hic. Exh. 8. §. 4.

Botrus Cypri dilectus meus mihi. Cant. 1. 13. Id est, considerabo dilectum meum, tanquam botrum electum; oppressum, & contritum ab inimicis suis. Et sicut botrus ità conculcatur, ut liquor separetur à folliculis, qui aridi manent, & deformes: ità, sanguine ab eo totô expresso, aridus mansit sinè specie, & decore. Dicitur *botrus Cypri*, quod interpretatur *tristitia*, & *mœror.* de Ponte hîc Exh. 6. Qui fuit fasciculus myrrhæ in amaritudine Passionis, ipse est botrus Cypri in dulcedine Resurrectionis. Myrrha tristificat, vinum lætificat. S. Isidorus in Cant. hîc.

Ego flos campi. Cant. 2. 1. S. Ambros. l. 2. de Spiritu S. c. 5. rectè Christum è Virgine incarnatum, dictum florem campi ait: quandoquidem instar floris in Passione contritus, & laniatus, majorem fragravit odorem. Nadasi ex anno Crucifixi.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Ubi lilium istud inter spinas? nimirum in Judæa; quando toleravit tot, & tantas, impiorum blasphemias; sustinuit probra, alapas, flagella; coronatus insuper coronâ spineâ. S. Rupertus l. 1. hîc. Chald. vatablus, Vertunt: *sicut rosa*: quia hæc spinosa est. S. Ambros. de instit. Virg. c. 14. Christus erat lilium in medio spinarum, quando erat in medio Judæorum; qui ipsum calumniati sunt, accusârunt, & crucifixerunt. apud Cornelium hîc.

Stipate me malis. Cant. 2. 5. Thorus crucis constratius fuit mirus pomis obedientiæ, mansuetudinis, patientiæ, lacrymis, gemitibus, compassionis affectibus, ac precibus pro peccatoribus fusis. Origenes dicit, in Græco haberi: *confirmate me in myrrhis*: myrrhæ autem flores & unguenta, ad amaritudinem Passionis referuntur. de Ponte hîc Exh. 38. §. 2.

Tempus putationis advenit. Cant. 2. 12. Nempe tempus Passionis, & mortis Christi; per quam generalis putatio facta est omnium peccatorum; cunctorumque, quæ Evangelicam perfectionem impediebant. Sed quomodo putârunt eum? auferendo honorem, famam, vestes, sanguinem, vitam. de Ponte hîc Exh. 21. §. 3.

Ascensus purpureus. Cant. 3. 10. est sanguineus Christi sudor, Passio, mors, martyrium. Rursus *ferculum*; id est, lectica, & quasi currus triumphalis, Christi fuit crux, ait Aponius. *Columnæ* crucis fuêre humilitas & obedientia. *Reclinatorium aureum* invicta patientia, & magnanimitas; cui incumbens omnes plagas, injurias, dolores, placidè tulit, & superavit. Cornelius hîc. Quid est ascensus purpureus? nisi Martyrum sanguis, & Passio Redemptoris nostri: quia non ascenditur ad epulas vitæ, nisi per mysterium Passionis Christi. S. Isidorus hîc. Per reclinatorium aureum requies æterna accipitur, quæ sanctis in Ecclesia promittitur: ad quam tamen ascensus est purpureus, id est, Passio Christi; qui purpurâ colorem sanguinis imitatur. S. Thom. Aqu. hîc.

Candidus, & rubicundus. Cant. 5. 10. *Candidus* candore innocentiæ in nativitate; *rubicundus* verò in Passione propriô sanguine. Vel, *candidus* in domo Herodis, *rubicundus* in prætorio Pilati. Hugo Card. hîc. *Rubicundus* in Passione, *candidus* in Resurrectione. S. Hieron. in Is. c. 63. *Candidus*, quia sinè peccatô; *rubicundus* sanguine Passionis Christus, qui solus est mediator Dei, & hominum. S. Isidorus hîc.

Opus Domini non respicitis. Is. 5. 12. Passio Domini opus est Domini; opus manuum ejus, opus nostræ Redemptionis. S. Rupertus hîc.

Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus? iste formosus in stola sua. Is. 63. 1. En, unde formosus, quia in ipsa Passione formosus fuit. de Ponte in Cant. 1. Exh. 22. §. 3.

Dies ultionis. Is. 63. 4. dies redemptionis dicitur. Stella in Luc. 3. 22.

Faciem autem bovis. Ezech. 1. 10. Sacramentum esse Dominicæ Passionis, ex hoc accipimus: quòd, sicut in exordio meminimus, sacra, & mystica, lex vitulum in figura ejus pro peccato jussit offerri. S. Rupertus l. 10. in Matth.

Et Jesus erat indutus vestibus sordidis. Zach. 3. 3. S. Ambros. in Ps. 118. Stabat Jesus, & habebat vestimenta sordida: mea enim peccata portabat. Sumpsit vestimenta nostra;

ut nos splendore immortalitatis indueret. Considera mirum duellum Christi, & diaboli. Stat hostis acerrimus, mucronem intentat; addicit morti. Christus nudum latus, nudum caput, ac corpus. Viderat id Isaias 51. 9. *Consurge, induere fortitudinem brachium Domini.* Quid laceris, cruentisque vestibus cum prælio? At Dux Christus pro æreo thorace sanguineam chlamydem; pro ferreis ocreis, manicisque, ferreos clavos; pro galea spinas; pro militum præsidio solitudinem; pro tubarum clangore silentium, & patientiam, cum hoste congressurus obtendit. Verùm nullus æque potens thorax, ac cruenta caro; nulla præstantior fortitudo contra hostem, quàm lacerati corporis infirmitas: quam ùt cernit diabolus, debilitatur, & frangitur. Cornelius hic.

Ex Novo.

Factô vespere &c. Matth. 16. 2. Per vesperum, in quo cœlum rubicundum est, Passio Christi significatur, proprió sanguine rubicunda. Matutina serenitas significat gaudium Resurrectionis. Hugo Card. hic.

Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Luc. 2. 35. Gladius Christi Passio ejus fuit; quâ antiquus hostis transfixus succubuit. S. Honorius s. in Purif. B. V.

Tetigit fimbriam vestimenti ejus. Luc. 8. 44. Vestimentum Christi est caro ejus. Is. 63. 1. *quis est iste-tinctis vestibus.* Fimbria, quæ est finus vestimenti, est Passio Christi. Tangere ergo fimbriam vestimenti Christi, est credere, & imitari, Passionem Christi: & ex hoc tactu est omnis peccati curatio. Hugo Card. hic.

Ego sum vitis, vos palmites. Joan. 15. 5. Cur Christus D. viti se comparat? ibat ad Passionem, & mortem, quam bene vitis per uvas significat. Sicut enim è calcata uva sub torculari exprimitur vinum; sic ex calcato Christo expressus sanguis pretiosus, quò Mundus redemptus. Sylveira hic q. 1.

Pedes ejus similes aurichalco. Apoc. 1. 15. Dion Carth. per pedes accipit extremos annos vitæ Christi, quibus passus est, & crucifixus. Pedes Christi, ait Rupertus, dicuntur similes aurichalco: quia sicut hoc multis ignium impendijs ex ære producitur ad auri colorem; ità & illa Humanitas per multas tribulationes Passionis, & mortis, perducta est ad gloriam Majestatis. Cornelius hic.

Signatum sigillis septem. Apoc. 5. 1. Seraphinus Firmanus per septem sigilla, accipit septem secreta Passionis Christi. 1. est summa impotentia in omnipotente. 2. summa pœna in impatibili. 3. summa stultitia coram hominibus in Christo, qui est divina sapientia. 4. Summa paupertas in Deo divitiarum. 5. Summa ignominia in summa Majestate. 6. Summa derelictio Dei in summâ cum eo unione. 7. Summa severitas in summo amore Patris erga Filium. Cornelius hic.

Ex Patribus, & aliis.

Singulæ guttæ sanguinis sui, folia sunt rosæ sanguineæ Passionis ipsius. S. Bernardus l. de Pass. D. c. 41.

Sic S. Scriptura pene ubique fidem continet Passionis Christi, ut sinè illâ nullatenus intelligi possit. S. Rupertus l. 3. c. 43. in Exod.

Dicitur Passio Christi cœna: nam sicut cœna in vespere, vel in fine diei sumitur; ità in vespere, scilicet in fine Mundi passus. S. Bonaventura in Ps. 21.

Granadilla florem habet albæ rosæ persimilem, in cujus folijs Passionis Christi figuræ delineatæ conspiciuntur, ùt corona spinea, clavi, calix, columna, vulnera, lancea. Nascitur in montibus Peruanis. Nieremberg. hist. nat. l. 14. c. 10.

§. II.

Passio avidè à Christo desiderata.

DEsiderium cordis ejus tribuisti ei. Ps. 20. 3. Enumerat Propheta Christo D. secundùm carnem, quàm ingentia, quàm glorioſa, collata sint. Desiderium cordis ejus fuit, sicut Luc. 22. 15. dicit: *desiderió desideravi hoc Pascha manducare vobiscum.* Cassiodorus in Ps. 20.

Eruè à framea Deus animam meam. Ps. 21. 21. Quæ est ista framea, à qua Christus liberari desiderabat? Lorinus hic possumus accipere deprecationem istam, nè vulnus lateris infligeretur. Sed cur id petit Christus à Patre sitientissimus pro nobis pati, ut à lancea militis liberetur, & crucis non refugit ignominiam? quia lanceâ non vivus, sed post mortem erat vulnerandus; sed absque dolore. Nam sic D. Jesus pro nobis erat anxius patiendi, ut refugiat vulnus doloris expers. Ob hanc causam forsan vocat Ecclesia in hymno de passione *mucronem dirum lanceæ;* quia insensibile Christi latus perforavit. E contrà *dulce lignum, dulces clavos:* quia in cruce manibus, pedibusque, transfixis Christus sensit dolorem, non lanceam. Castillo Ill. 201.

Vade post me Sathana. Matth. 16. 23. Quæ hæc verborum asperitas Domine? modò audivit, *beatus es Simon Barjona*; & nunc Apostolum Sathanam vocas? Modò dicebas, *tu es Petrus &c.* & nunc *scandalum*, ac diaboli organum, appellas? ac quidem Judas non increpatur, etsi vendit, occidit, cum Judæis contra te transigit. Vidisti Domine cum militibus, & armis, & fustibus, invadentem; nec dixisti, vade post me Sathana; non verbis pudotem injecisti, non rebus terruisti; quin potiùs ad cœpta hortatus es: *amice ad quid venisti?* opus persequere, nè facinus differas, venditionem effectu firmato. Ac quidem erga Judam talis: Petrus verò amoris præmium fert contumeliam. Planè inquit perhumanus Salvator: ubi enim ulcus est immedicabile; ibi pharmacum inutile? ubi autem curationis spes, ut sanem; sectionem adhibeo. S. Basilius Seleuc. orat. de dicto Evangelio: ecce ascendimus Jerosol. Scelus Judæ mortem crucis Christo summè desideratam præparabat; & ideo divinus amor cum eo rigorem dissimulat, & leniter agit. At ignorantia

Petri

Petri mortem Christi impedire conatur, licèt ex charitate. Sylveira in Matth. 16. Quomodo Judæ osculum præbuit Christus, atque *amicum* nominavit; utpote amicorum locô habens ea omnia, per quæ flagella, spinas, crucem & clavos produci, aut parari, prævideret: è contrà Petrum, alioquin amicissimum, Sathanam vocavit, qui se à supplicijs, & morte subeunda, avocare conabatur. Doultreman l. 2. c. 12. sect. 3. de amore.

Pater mi-transeat à me calix iste? Matth. 26. 39. Scribit Ambrosius Catharinus in vita S. Catharinæ Sen. l. 2. c. 28. & 29. ipsi à Deô revelatos esse duos sensûs illius orationis Christi in horto. 1. q. d. Pater mi! illico da mihi bibere calicem Passionis: illum enim avidissimè sitio. Da, ut illico patiar, & moriar. Fac ergo, ut illico transeat; ac dein à me transeat calix iste: ut per Passionem meam abolitâ morte, & peccatô, mox redimam genus humanum; itaque ad te revertar, ut te fruar, mi Pater! Hoc Christus optabat secundùm spiritum. 2. Secundùm carnem tamen optabat contrarium: nimirum *transeat*, id est, auferatur à me calix Passionis. Posterior sensus: videbat, ait illa: Christus D. multos futuros ingratos suæ Passioni, mansuros in peccatis, ac damnandos: hic erat ei summus dolor; hunc que vocat suum calicem. q. d. amove à me hunc dolorem, id est, hunc numerum damnatorum! fac, ut omnes meæ Passionis ità sint participes, ut salventur. Cornelius ex Canonib. in Prophetas Minores. Eadem S. Catharina Sen. asserebat divinitus edocta: Christum ab instanti suæ conceptionis portâsse crucem in mente, propter excessivum desiderium, quod habebat de humana salute. Cùm enim perfectissimè diligeret Deum, & proximum; videndo Deum privatum honore suô, & proximum privatum fine suo; summè cruciabatur; donec per Passionem suam; & honorem obedientiæ Deo, & salutem restitueret proximo. Hinc dicebat: quòd in illis verbis, *Pater transfer calicem hunc à me*, viri perfecti non debent intelligere, sicut debiles timentes mortem; quòd Salvator petierit à se mortem transferri, vel amoveri; sed, quia semper biberat à Conceptione sua, petebat, ut citò perficeretur illud, quod tantô tempore cum tanto desiderio affectabat. Adjunxit: *non mea voluntas &c.* offerens se paratum ad sustinendam dilationem desiderij sui, quantum placeret Patri. Bollandus ex vita S. Catharinæ p. 2. c. 8.

Erant autem in via ascendentes Jerosolymam, & præcedebat illos Jesus, & stupebant. Marci 10. 32. Et tamen Discipulis ait: Joan. 14. 12. *majora horum faciet.* Ibat Jerosolymam tradendus, flagellandus. In miraculis concedit Christus D. suos Discipulos præcedere; at in cruciatibus pro nostra salute nemini cedit, sed omnes longô intervallô superat. Sylveira in Act. 20. 22. q. 8.

Baptismô habeo baptizari &c. Luc. 12. 50. Significatur per hujusmodi ablutionem mors ejus; in qua ablutus est propriô sanguine. *Et quomodo coarctor?* Sub admiratione ponitur modus, *quomodo?* quia incredibili modô affectabat perfectionem Passionis suæ. Cajetanus hîc. Non ait: quomodo, cùm perficietur, arctabor? q. d. tunc non arctabor, cùm perficietur. Modò desiderij patitur flammas; postea sustinebit crucis injurias: sed adeò leviùs est, patibulô dilaniari, quàm equuleô desideriorum torqueri; ut desiderans arctetur, patiens quomodo doloribus exsolvatur. Naxera in Jos. 15. §. 34.

Similiter & calicem, postquàm cœnavit. Luc. 22. 20. Cur Christus calicem sanguinis sui dat nobis in cœna? S. Gregor. Nyss. hom. 6. de resurr. per ineffabilem sacrificij modum præoccupat impetum violentorum; ac sese in obligationem, & victimam, offert sacerdos simul & agnus. Ante realem crucis exhibitionem mysticam crucem, & Passionem, agebat Christus: incruentô modô præoccupat priùs agere, quæ postea cruentissimè erant operanda. Sylveira in Matth. 26. q. 34.

Et factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis &c. Luc. 22. 24. de quo Hildebertus in versibus de Missa: sanguineus sudor crux fuit ante crucem.

Quod facis, fac citiùs. Joan. 13. 27. O amor interminabilis! ô charitas inæstimabilis! ô dilectio inscrutabilis! *Quod facis &c.* illud cupio, illud desidero, illud quæro, ad hoc veni in Mundum. *Quod facis &c.* Vis me vendere Judæis? volo vendi: vis tradere? volo tradi: Vis, ut crucifigar? volo crucifigi: vis, ut occidar? volo occidi: hoc amo, hoc affecto: *quod facis, fac citiùs.* S. Bernardus s. 3. in Cœna D.

Sitio. Joan. 19. 28. Per calicem, quem bibiturus erat, procul dubiô Passionem significans, quam erat passurus. Nunc verò eôdem calice Passionis jam exhibitô, dicit: *sitio.* q. d. quamvis Passio mea tam acerba fuerit; ut, quantum ad humanitatis sensum illam declinare potuerim; tamen tua, ô homo! me charitate vincente, & ipsa tormenta crucis superante, adhuc plura, & majora, si necesse sit, sitio subire tormenta. S. Bernardus l. de Pass. c. 13.

Unus militum lanceâ latus ejus aperuit. Joan. 19. 34. Cur non vivum transfigitur? ut sciremus; magis unitum cum corpore amorem patiendi, quàm ipsam animam. Mors valuit efficere, ut anima separaretur à corpore, ut hoc nec videret, nec audiret &c. sed affectum patiendi ab eo non potuit separare. Sylveira in Joan. 13. q. 24.

Pedes ejus similes aurichalco. Apoc. 1. 15. Pannonius: quia Christi desideria sancta erant, & fortissima, ut non cederent morti; rectè æri comparantur. Sæpissimè in Scriptura per pedes desideria, & affectus, significantur. Ps. 9. 16. Ps. 17. 34. Ps. 25. 12. Prov. 3. 23. Meritò æri fortissimo Christi affectus comparantur: quia ejus desideria pro nobis moriendi validissima, & constantissima, fuerunt.

Sylveira hic q. 58.

§. IV.

§. III.

Passio quàm Christo chara, dulcis.

Ex Veteri.

EGo ostendam omne bonum tibi. Ex. 33. 18. 19. Hebr. *ego transire faciam omne bonum meum super faciem tuam.* S. August. in Exod. q. 154. ità legit: *ego transibo ante te in gloria mea.* Et subjungit: ille quippe intelligitur loqui, & dicere, transibo ante te, de quo dicit Evangelium Joan. 13. 1. *quia venit hora ejus, ut transeat &c. de hoc Mundo ad Patrem*: qui transitus etiam Pascha interpretari perhibetur. Hæc itaque magna omnino prophetia est. Hæ sunt divitiæ, & omne bonum Domini, quod ostenditur Moysi. Moyses avebat cernere illum candorem Lucis æternæ, *in quem desiderant Angeli prospicere.* Sed denigrata facies ei objicitur, obscurata in Passione, turpata in Cruce, pallescens in morte, in qua *non est species, neque decor.* Ab hac videnda non inhibetur Moyses: nam qui hunc vultum morientis, & lividam faciem mortui, prospectat, non moritur, sed vivit. Passio, & mors omne bonum Jesu est; à qua vita promanat æterna: omne criminum malum dissolvitur; & mors ipsa moritur. Bonum, in quo omnia bona naturæ, & gratiæ, Angelis, & hominibus, donare disposuit Deus &c. Arconesin Is. 3. 11. Disc. 6.

Inebriabuntur ab ubertate domûs tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Ps. 35. 9. Hesychius in Catena Græca: voluptatis torrente charissimos potat. Torrens voluptatis, fuere Christi pœnæ. *De torrente in via bibet.* Ps. 109. 7. *voluptatis* meritò dictum est: nam Christus in delicijs erat, cùm pro nobis pateretur. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 1. obs. 4.

Sol cognovit occasum suum. Ps. 103. 19. August. Christus agnovit Passionem suam. Sol exultat, *ut gigas, ad currendam viam suam.* Ps. 18. 6. Sic noster sol, ùt gigas fortissimus exultavit ad cruciatus percurrendos. Barradius D. Quinquages. tom. 3. l. 6. c. 9.

In die desponsationis. Cant. 3. 11. Id est redemptionis humani generis, quæ fuit dies lætitiæ Christi. S. Isidorus hic. Dies Passionis fuit dies lætitiæ cordis ejus. S. Justus Orgelit. hic. Ostendunt filiabus Sion desponsationis dies inter Dei Filium, Verbum, & Ecclesiam, in ejus Passione celebratos. Diem verò lætitiæ cordis Christi esse Spiritus S. edocuit diem, quâ lugubriter gaudebat Judæus, & lætitiæ lacrymas in morte Christi fundebant Apostoli. Aponius l. 5. in Cant.

Egredimini &c. ib. id est, convertimini ad Christum, & considerate Passionem ejus; in qua, scilicet mater sua, Synagoga coronavit eum: quod fuit in die desponsationis illius, id est Christi: quia in Passione sua univit sibi Ecclesiam, dans sanguinem suum in pretium. S. Thom. Aqu. hic. Lect. 3.

Veni in hortum meum sponsa. Cant. 5. 1. O qualis est hortus ille sponsi deliciarum! quàm omnium odoratissimorum florum, & suavissimorum fructuum varietate, copiâque refertus hic hortus, ipsius nex, sive Passio. Philo Carpathius hic.

Butyrum, & mel, comedet. Is. 7. 15. Quando hoc factum? Nota, quòd David dicit Ps. 80. 17. *de petra melle saturavit eos.* Non legimus, quòd Deus eduxerit mel de petra; sed, ùt explicat S. Chrysost. (quem vide hôc locô) quod illis pro siti aqua, tanquam mel, dulcis fuerit. Et hoc sapiens dicit Prov. 27. 7. *anima saturata calcabit favum, & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.* In hoc sensu dico; quòd Christus ità sitiverit pro nobis dolores pati, ut hi essent ejus mel, & butyrum; quô magnoperè delectabatur. Diez fer. 3. D. Resurr.

Ex Novo.

Ipse verò dormiebat. Matth. 8. 24. V. Beda l. 3. in Luc. navis crux Christi est: quam cùm Dominus ascendit, in ea dormivit. Requies enim Domino crux; passio pulvinar. apud Escob. t. 1. Mir. Chr. l. 1. obs. 6. hîc.

Transfiguratus est ante eos. Matth. 17. 2. Tribus, ex quatuor dotibus beatitudinis, Christus usus est: subtilitate, cùm nascitur; agilitate, cùm ambulat super aquas; claritate in Thabor; nunquam impassibilitate: adeò enim æstimabat illam, ut nec pro instanti, dum vixit, passibilitatem suspenderit; sed semper, tanquam rem pretiosissimam, sibi retinuerit. Sylveira hîc q. 3.

Ascendens Jesus Jerosolymam, assumpsit duodecim Discipulos secretò. Matth. 20. 17. cùm de morte & passione sua discere vellet. Cur secreto? Author Imp. quia semper pretiosor thesaurus in melioribus vasis includitur. Ità Christus flagra sua, probra & crucem, non apud quosvis, sed apud Discipulos deponit. Did. Niss. f. 4. D. 2. Quadr.

Potestis bibere calicem? Matth. 20. 22. Calicem, Passionem nominat; vel propter somnum, quem facit; vel quòd lætitiæ causa sit, ac nostræ salutis. Theophylactus in Matth. 26. 28. Calicem hôc locô crucem suam, ac mortem appellans: calicem quidem, quoniam cum voluptate illam adibat. S. Chrysost. tom. 6. hom. de petit. fil. Zebedæi.

Poculum dicit martyrium, & suam mortem simul ostendens; quòd leve sit: & quòd oporteat nos tam facilè illud aggredi, quàm si bibendum esset poculum. Et declarans, quòd ipse suaviter accedat ad mortem. Sicut enim bibens poculum statim dormit gravatus; sic & qui martyrij poculum bibit, in mortis somnum defertur. Theophylactus hîc.

Dicendo poculum, seu calicem, insinuat mortem dulcem, & desiderabilem in salutem hominum. Id. in Joan. 18. 1.

Plurima autem turba straverunt vestimenta sua &c. Matth. 21. 8. Inde processerat gloriosum illud palmarium festum, quod tibi fieri, & celebrari, voluisti tunc, cùm pro nobis passurus abires: ut Mundo tui cordis alacritatem ostenderes: cùm tot floribus ornatus

ad

ad nuptias crucis ire volueris. Mihi videtur, Domine; te non iviſſe ad mortem, ſed ad ſponſalia; cùm tantum ſit feſtum, ut illud in via tibi celebrari præcipias. Stella de amore Dei Medit. 16.

Dicebant exceſſum ejº. Luc. 9. 31. Quid facitis Moyſes, & Elias? affligentes animam Chriſti. Quis regi in lautiſſimo convivio triſte ferat nuntium? *Si Muſica in luctu importuna narratio.* Eccl. 22. 6. nonne luctus in convivio quoque erit? R. ſicut lætitiæ tempore colloquium miſtes de ijs, quæ maximè læta ſunt; ità res omnium dulciſſima Chriſto Paſſio eſt. Petro dixit Matth. 16. 23. *vade poſt me Sathana.* Bis ex melliſluo ejus ore verbum *Sathana* exivit. Primò illud dixit dæmoni tentanti Matth. 4. 10. Secundò Petro, quem paulo antè beatum dixerat. Quâ verbò dæmonem repulit ſuadentem, ut, Patris adoratione relictâ, eum adoraret; eôdem repulit Diſcipulum, impedire volentem Paſſionem, & ſalutem noſtram. Et ſicut infinitum Paternæ gloriæ deſiderium fecit cum tam acriter tentationem illam excipere: ità in homines flagrantiſſimus amor effecit; ut eôdem verbò repelleret impedientem Paſſionem. Oſorius D. 2. Quadrag.

Et tertiâ die reſurget. Luc. 18. 33. Vide, quem finem ſortita eſt Paſſio Chriſti? ſanè lætiſſimum. Lætiſſimum habent finem labores, & dolores. Barradius D. Quinq. tom. 3. l. 6. c. 11.

Venit autem dies Azymorum. Luc. 22. 7. Deliciæ Chriſti ſunt, quæ pro nobis pertulit, ſupplicia. Nam in Phaſe, & liberantis Dei, & liberati Iſrael, triumphus recurrit. Quid verò noſtram? quid Dei parat lætitiam? Iſrael epulatur, Chriſtus agnus Patris occiditur. Æquè ille in necis anticipatione, ac Iſrael in libertatis auſpicio ſuæ lætabatur, ſuumque duxit triumphum futuræ aliquando mortis in occiſo agno vaticinium. q. d. Phaſe, quod celebratis, commune mihi, vobisque, feſtum eſt: gaudium quisque ſuum deguſtet; vos epulando, ego moriendo. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Erat autem - Joan. 7. 2. *ego autem non aſcendo ad diem feſtum iſtum.* v. 8. S. Aug. q. 78. novi teſt. aſcendit, non quaſi ad diem feſtum, ſed quaſi ad litem: illi enim omnes læti aſcenderunt, quaſi ad perfruendas delicias diei feſti. Certum eſt enim, quòd non aſcendit ad diem feſtum: is enim illi fuit dies feſtus, quâ paſſione ſuâ redemit Mundum. Hic dies feſtus ejus, in quo vicit mortem. apud Sylveira hîc q. 4.

Nunquid ſubeundæ morti etiam contumelijs opus fuerat? ſed ſaginari voluptate patientiæ diſceſſurus (Chriſtus) volebat. Tertull. l. de Patientia.

Chriſtus venit ad regionem noſtram, accipere, quod hîc abundat, flagella, colaphos, contumelias, ſpineam coronam, crucem, mortem; ad talia commercia venit. S. Auguſt. t. 9. fragm. 7. Et ſ. 13. de temp. mercatus eſt à nobis, quod hîc abundat; naſci, & mori. Reſurgere, & in æternum vivere, hîc non erat. Invenit hîc viles merces terrenas, & pro terreſtribus attulit peregrinas, & cœleſtes. apud Did. Niſs. D. 1. Pent. §. 1.

§. IV.

Paſſionis Domini gloria.

IN ſole poſuit tabernaculum ſuum. Pſ. 18. 6. Qui rem aliquam in ſole conſtituit, is illam per totum, quem ſol illuminat, orbem evulgare velle videtur, ut omnes illam videre poſſent. Quale verò illud tabernaculum, quod Deus in ſole poſuit? S. Auguſt. in qq. teſtam. vet. q. 71. *in ſole poſuit tabernaculum ſuum*, id eſt, corpus ſuum, quod à Pilato flagellis cœſum eſt. Chriſtus enim tanto ornamento ſibi ducit; quòd pro hominibus flagra, & probra, paſſus ſit; ut, cùm alij virgis cœſi, nè innoteſcant, tenebras ſectentur, ipſe ſolem quærat; in quo tabernaculum ſuum, corpus, inquam, ſanctiſſimum flagris miſerrimè conciſum ſtatuat: ut omnibus ſit conſpicuum; & ſol per omnes regiones circumferat famam flagellorum ejus, & gloriam Paſſionis. Did. Niſs. in die Jovis ſancto §. 1.

Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum &c. Iſ. 6. 1. id eſt: vidi in ſpiritu Dominum omnium Jeſum Chriſtum propter Paſſionem mortis, gloriâ, & honore, coronatum. Illud verè excelſum eſt ſolium; & ab humilitate humana, quâ pati dignatus eſt, longè elevatum. S. Rupertus hîc.

Dabo in Sion ſalutem, & in Iſrael gloriam meam. Iſ. 46. 13. O magne Deus! quænam gloria fuit, quam Jeroſolymis oſtendiſti; ubi conſputus, flagellatus crucifixus, ac demum mortuus fuiſti? Hæc ait, eſt gloria mea, pati, mori pro hominibus: & quod illis eſt utilius, hoc ego honeſtius mihi, & glorioſius duco. Diez fer. 6. D. 1. Quadr.

Et erit in die illa, don erit lux-Et erit dies una, quæ nota eſt Domino; non dies, neque nox. Zach. 14. 6. 7. S. Cyrill. quale eſt hoc ænigma? dies illa neque dieseſt, neque nox: quomodo eam vocabimus? Reſpondet: non erat dies: quia non perpetuò ab oriente usque ad occaſum ſol lucebat; ſed à ſexta, usque ad nonam tenebræ factæ ſunt. Nominavit autem Deus tenebras noctem. Propterea neque dies, neque nox: non enim tota luxerat, ut vocaretur dies; neque tota tenebræ, ut vocaretur nox. Et *dies illa nota Domino*: hoc eſt, diem Veneris, quò paſſus Chriſtus, profundè impreſſum, & inſculptum, memoriæ ſuæ Deus habet. At num & alios non novit dies? inquit Cyrillus. Reſpondet: multæ ſunt dies; ſed dies illa, dies Paſſionis Domini, quam fecit Dominus; & illa dies nota Domino. Nulla dies eſt, quam neſciat Dominus; ſed illa, quâ paſſus eſt, & mortuus; majoris pretij, amplioris honoris, illuſtrioris gloriæ, dies fuit: ut propterea eam Chriſtus tanquam ſuam agnoſcat, illaque ſeſe recreet, paſcat, & oblectet. Did. Niſs. die Jovis ſ. §. 1.

Magiſter volumus à te ſignum videre. Matth. 12. 38. *non dabitur ei, niſi ſignum Jonæ Prophetæ.* v. 39. Cur non potiùs in excellentiæ ſuæ manifeſtationem dat eis potentiæ

signa; miracula scilicet, vel futurorum prædictionem? utpote magnam divinitatis notam? sed multò efficacior vis sanguinis, ac Passionis Christi, ut humana corda emolliantur ad agnoscendam fortitudinem divinitatis. Sylveira hic c. 24. q. 7.

Exinde cœpit Jesus ostendere Discipulis suis, quia oportet eum ire Jerosolymam. Matth. 16. 21. *Exinde*, quasi ex eo tempore, quò est habitus, & cognitus ùt Deus; ad ostensionem suæ bonitatis, pro salute hominum pati, ac crucifigi, quodammodo teneretur. Sylveira hic. cap. 5.

Vade retro Sathana-non sapis ea, quæ Dei sunt. Matth. 16. 23. Sed quomodo non sapit, quæ Dei sunt? cùm dixerit: *tu es Christus Filius Dei vivi.* q. d. Christus: erras Petre, si majestate meâ indignum ducis, quòd pro hominum salute mortem obeam. Incertò authore.

Cognoverunt eum in fractione panis. Luc. 24. 31. Drogo Ost. s. 1. de Pass. D. Panis caro tua est: fregisti manibus corpus tuum; quia potestatem habebas ponendi animam tuam: fregisti corpus tuum, quòd foris apparebat; & ostendisti medullam, quæ intus latebat: nisi enim patiaris, non cognosceris. Sylveira cap. 24. in Matth. 12. Luc. 11.

Filius hominis, qui est in cœlo. Joan. 3. 13. Albertus M. Christus D. sæpe se dicit Filium hominis: quia in hoc passus est, in quo Filius hominis est. Ità gloriatur Christus de sua Passione, ut nomen usurpare voluerit ab humanitate, in qua sustinuit mortem. Sylveira in Joan. 3.

Ut clarificetur Filius hominis. Joan. 11. 4. dicebat Christus ante Passionem. S. Cyrill. Jeros. Catech. 11. non quòd priùs non habeat gloriam (glorificatus enim erat ante Mundi constitutionem;) sed gloriabatur tanquam Deus semper: nunc verò glorificatus est patientiæ fe rens coronam. apud Baeza t. 1. l. 4. c. 3. §. 38.

Cœpit lavare pedes Discipulorum. Joan. 13. 5. Passio, Christi gloria. Tantam gloriam se ex Passione sua contraxisse Christus putavit; ut eam claritatem, ac voluptatem, temperandam existimârit submississimæ humilitatis exercitiô. Et propterea non modò Discipulorum pedes laverit; verùm etiam ad sordidi, & sacrilegi, Judæ pedes se dejecerit. S. Cyprianus l. 2. ep. 15. ad Martyres: imitentur Dominum, qui tempore Passionis non superbior, sed humilior factus, pedes Discipulorum suorum lavit. Sed quis ille, cùm ad supplicium crucis, aut aliud probrum, educendus est, ob id gaudeat, superbiat, triumphum agat? Did. Niss. die Jovis s. §. 2. Hora ejus.

Nunc clarificatus est Filius hominis. Joan. 13. 31. Quando nunc? inquit Maldonatus: quando Judas jam, ad vendendum illum ad mortem, egressus est. Quærit S. Cyrillus: quomodo nunc demum, cùm Judas eum venalem proponit, clarificatum se Christus dicit; qui plurimis, & maximis miraculis, in stuporem antehac homines adduxerat; ut inde multò magis sibi claritatem pararit? Respondet: eam claritatem, quam miraculis assecutus fuerat, si cum ea comparetur, quam est per crucem assecutus, tenebras fuisse. Did. Niss. s. 6. D. 4. Quadr. §. 3.

Glorifica filium tuum. Joan. 17. 1. Quid dicis? ad crucem duceris cum latronibus, tumulorumque fossoribus, maledictam sufferre mortem; conspuendus, cædendus colaphis: & hæc gloriam appellas? Ità, inquit, pro dilectis ipse patior; meritoque hæc eadem gloriam existimo. Et paulò post: etiam throno patrio id mihi adjicit gloriæ. Scilicet quòd patiatur. S. Chrysost. hom. 5. de patientia Job. in illud: clarifica me Pater. Idem s. 8. in ep. ad Ephes. in hæc verba: clarifica &c. spicait: quid dicis? ad crucem cum latronibus, & prædonibus ducendus, maledictorumque necem subiturus, deinde conspuendus, & virgis percutiendus es, atque alapis; & ista vocas gloriam? utique, inquit: nam pro dilectis ista patiar; atque ea nunc mihi pro gloria duco.

Quotiescunque manducabitis panem hunc-mortem Domini annuntiabitis. 1. Cor. 11. 26. Cluniacensis: quare mortem Domini? quare non similiter dixisti, ô Apostole, Incarnationem Domini, Nativitatem, Resurrectionem? quare illa, quæ gloriosa sunt, dimisisti? &, quod erat ignominiosius elegisti? ut ostenderem, inquit, istud opus præponderare omnibus operibus ejus. apud Sylveira in Joan. 6. q. 31.

§. V.

Passionem Christus vocat suam horam.

NOndum venit hora mea. Joan. 2. 4. hoc est, Passionis tempus superest. S. August. s. 1. D. 2. post Epiph. Quod ait, *nondum venit hora mea*: illam nimirum glorioſissimam Passionis suæ horam, atque illud redemptionis nostræ vinum; quod vitæ omnium proficeret, promittebat. S. Maximus hom. 1. in Epiph. D. Nondum venit hora mea, in qua generi humano daturus sum lætitiam. Sim. Cass. l. 2. c. 25.

Quid mihi, & tibi, est mulier. Joan. 2. 4. Quid tam præpropera est tua suggestio? cum hora Passionis meæ nondum advenerit: quâ, perfectis omnibus, vel doctrinæ, vel operationum divinarum virtutibus, pro vita Credentium mori disposui. Post Passionem, resurrectionemque meam, cùm ad Patrem rediero, tunc eis donabitur vinum Spiritûs Sancti. S. Gaudentius tr. 9. ser 2. de lectione Evangelij.

Sciens Jesus, quia venit hora ejus. Joan. 13. 1. Passionis hora specialissimè nota Christo, ejus hora vocatur: dulcissima enim tam egregio amatori hora; in qua pro hominibus liberandis mori debebat. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 3. sect. 1. obs. 1. Hora ejus erat hora mortis: quia nos amabat, pro quibus moriebatur. Amantis enim hora illa est, quâ pro amico patitur. Hominum horæ horologij

are-

arenarij sunt, terræ, sive arenæ; ex una in alteram partem commutatio illas efficit. Illam enim horam suam homo existimat, quâ terreni boni possessio ab altero in ipsum commutatur. At horam Christi non terreni boni commutatio, sed ardens sol, efficit, id est, ardens amor. Barradius tom. 4. l. 2. c. 5.

§. VI.

Passionem suam Christus vocat modicum, leve: cupit plus pati.

Videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine. Gen. 29. 20. Laborem leviabat amor. Item videtur malè dixisse; cùm potiùs dicere debuisset: videbantur ei dies multi: quoniam animo desideranti ipsa velocitas tarda est. Solutio: sic intelligendum est: videbantur illi pauci, dies id est, labor dierum parvus comparatione mercedis. Et Christus levia, & brevia, reputavit, quæ pro Electis sustinuit. Hugo Card. hic.

Caput meum plenum est rore. Cant. 5. 2. sputa, flagra, reputat velut minutas roris guttulas. Baeza t. 3. l. 14. c. 22. §. 1.

Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Matth. 20. 22. Poculum dicit martyrium, & suam mortem: simul ostendens; quòd leve sit; & quòd oporteat nos tam facilè illud aggredi, quàm si bibendum esset poculum; & declarans, quòd ipse suaviter accedat mortem. Sicut enim bibens poculum statim dormit gravatus; sic & qui martyrij poculum bibit, in mortis somnum defertur. Theophylactus hic.

Deus meus! Deus meus! ut quid dereliquisti me? Matth. 27. 46. Plura pati paratus erat. Eò enim hæc verba spectare autumat V. Beda. q. d. ut quid tam Pater, quàm vires, & vita, me derelinquunt? graviora tormenta, & diuturniora perpeti non recuso. Drexel. Delic. gent. hum. p. 3. Christus moriens c. 4. §. 1.

Modicum, & jam non videbitis me. Joan. 16. 16. q. d. tempus Passionis meæ, & mortis, breve est; unicò triduò concludetur; & mox resurgam. Recipite ergo brevitatem doloris, & degaudij longitudine consolationem. Sylveira hic cap. 18. Dum vita cœlestis non perditur, parva sunt, & modica quævis alia detrimenta. Sanguineum sudorem, tot opprobria &c. omnia modicum vocat: dum suorum membrorum vita cœlestis conservetur: modica, & parva sunt meo Jesu quævis alia detrimenta. Baeza t. 3. l. 14. c. 22. §. 1.

Sitio. Joan. 19. 28. Quod mulieri uni Samaritanæ dixerat. Joan. 4. 7. *da mihi bibere*; hoc in cruce nunc fixus omnibus ait: *sitio.* Vos inquit, volo, vos cupio, vos corpori meo unice, vos mihi associarè, sitio. Fons vitæ erat, & tamen sitiebat: aquam promittebat, & bibere cupiebat. Sitiebat nos, & dare se nobis desiderabat. Sitis hæc de ardore dilectionis, de amoris fonte, de latitudine nascitur charitatis. S. Laur. Just. de triumph. &c. c. 19. Habuit & aliam sitim, puta ampliùs patiendi, atque evidentiùs suum demonstrandi, amorem. Nondum satisfactum est cordis mei desiderio; amoris mei flamma neutiquam restincta est. Etenim, si fieri posset, & Patri gratum foret, vel millies ob salutem omnium vestrûm crucifigi, & ad extremum usque judicij diem in hisce miserijs, doloribusque hîc pendere optarem: tentùm ut immensum cordis mei amorem testatum reddere, saxeaque pectora vestra emollire, & ad me amandum accendere possem. Lud. Blosius Margar. spir. c. 18. Sitiebat: quia amor non erat repletus dolore; licèt corpus diversis vulneribus afflictum esset. Stella de amore Dei Med. 11.

Infer digitum tuum huc. Joan. 20. 27. S. Chrysol. s. 35. Thomas Apostolus, ut Christum Deum crederet, immisit manus, patefecit vulnera: & ut Christum crederet, iterum pati compulit Christum. Si *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur;* imò quia jam moriturus non est, quodammodo cogitur rursum pati: quia tanto amatori durum, non posse pro singulis errantibus oviculis toties pati, & occidi, quoties à grege separantur. Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 3. sect. 1. obs. 3.

Christus non sibi placuit. Rom. 15. 3. Quomodo Christus, cujus Persona divina est, & meritò infinita, sibi non placuit? Quid pro nobis non egit? quid non tulit? unum ex ejus operibus, cujus valor est infinitus, sat erat pro nostra salute. Præ amoris flamma in nullo tormento sibi placuit; sed plura voluit sustinere. Et tamen nostra merita exigua ei maximè placere dicit Paulus. Coloss. 1. 10. *Deo per omnia placentes.* & Rom. 12. 1. *exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, Deo placentem.*

Adimpleo ea, quæ desunt Passioni Christi in carne mea. Coloss. 1. 24. pro verbo *adimpleo* Syriacus legit: *suppleo.* Chrysost. adeò nos diligit Christus, ut, tanquam non sufficiant priores passiones, & afflictiones, post mortem etiam patiantur in meo corpore: non enim contentus est morte; sed adhuc innumerabilia facit. Sylveira in Matth. 27. Joan. 19. cap. 18.

§. VII.

Patientis Christi amor.

Num. 1.

Ex Veteri, & Novo.

Quare sic attenuaris macie fili regis? dixitque ei Ammon - amo. 2. Reg. 13. 4.

Quære ex Christo in præsepi, in deserto, in cruce, frigore, macie, languore, æstus, siti, cruciatibus confecto: quare sic attenuaris fili regis? cur siles, cur tristaris? aut angeris? cur moreris? respondebit: amo. Doultreman de am. l. 2. amor patiens.

Et exhibebit mihi modò plus quàm duodecim legiones Angelorum. Matth. 26. 53. Ad quid tanta Angelorum multitudo? *plus quàm duodecim legiones Angelorum?* Unus Angelus sufficit ad occidenda centum octuaginta quinque millia in exercitu Sennacherib. 4. Reg. 19. 35. Et in Ægypto unus Angelus interfecit omnia primogenita Ex. 12. 29. Cur ergo contra unam militum cohortem tot millium Angelorum exercitus proponit? In Sennacherib, & Ægypto, pugnabatur contra potestatem; at verò hic non solùm dimicandum erat contra potestatem, sed potiùs contra amorem; qui totis viribus pro hominum salute decertabat. Hinc ait Petro: *converte gladium in locum suum.* Matth. 26. 52. Cur Domine non finis Discipulo pro te dimicare? Cùm Christus orâsset in horto, Pater, *si possibile est &c.* & oratio non fuisset exaudita; apertè declaratum est, quòd amor negotium hominum agebat, & pro illis stabat: ideo ait Petro, reconde gladium. q.d. contra amoris vim nulla arma prævalent, nec lucta orationis meæ. Sylveira hic. cap. 3.

Et venerunt in locum &c. Matth. 27. 33. Nota, quòd Dominus passus est in maximo fervore diei: ad innuendum, quod ex maximo fervore charitatis patiebatur; & quòd per hoc maximè accendi debebat terra cordium nostrorum. Hugo Card. in Matth. 27.

Dicebant excessum ejus. Luc. 9. 31. Non videtur commodè factum, quòd Moyses, & Elias, diem tam lætum rerum tristissimarum commemoratione interpellârunt. Macrobius l. 7. Saturn. c. 1. & 2. docet, locis, & temporibus, aptare sermones. Qui venatibus gaudet, interrogetur de sylvæ ambitu: religiosus si adest, da illi referendi copiam, quibus observationibus meruerit auxilia deorum. Si senex præsens est, eum interroga, quæ ad illum pertinent. Christo nil gratius erat, quàm audire de excessu suo. Loquebantur de excessu. Textus Græcus apud Chrysost. & Euthym. habet: loquebantur de *doxa*, id est, *gloria.* 1. Cor. 11. 26. *quotiescúnque manducabitis mortem Domini annuntiabitis.* S. Chrysol. s. 69. Crucem ascendit, sepulchrum patitur, Ascendere ex Scripturæ usu significat quietem, & gloriam. Ibi se pati existimat, ubi quiescens non patiebatur; & conquiescere, ubi patiebatur. Did. Niss. D. 2. Quadr. §. 7. Excessum rectè nominat Passionem: quia in ea fuit excessus humilitatis. Philipp. 2. 7. *semetipsum exinanivit &c.* Fuit excessus paupertatis. Thren. 3. 19. *recordare paupertatis &c.* Fuit excessus doloris. Thren. 1. 12. *o vos omnes, si est dolor &c.* Fuit etiam excessus amoris. Ephes. 2. 4. *propter nimiam charitatem suam.* S. Bonaventura in Luc. 9.

Da mihi bibere. Joan. 4. 7. Mysticè fons iste, super quem ascendit D. N. J. C. est sancta Crux. Super hunc fontem sedebat Dominus: quia Passionem, & mortem, summâ mentis tranquillitate portavit. Quanto autem charitatis amore Christus pro nostra redemptione sederit in Cruce, manifestat Evangelista dicens: *hora quasi sexta.* Joan. 19. 14. id est, summò charitatis, ac dilectionis, ardore: & in summo æstu Passionis, ac mortis scilicet pro nobis se posuit Filius Dei Christus. S. Bernardinus tom. 2. s. 31.

Quod facis, fac citiùs. Joan. 13. 27. Festinabat ex animo ad redemptionem perditorum, etiam ipsius Judæ tradentis; nisi desperationem posuisset in obicem. Fervebat desiderium Salvatoris velut amor impatiens in humanam salutem. Impatiens est ad amatum amor, cùm pro ipso redimendo festinat ad pœnam; perampliùs amor Christi, qui se accelerabat ad mortem. Sim. Cass. l. 13. c. 4.

Charitas Christi urget nos. 2. Cor. 5. 14. alij legunt: *passio Christi urget nos.* Fernandius in Gen. 10. 11. sect. 10.

Pedes ejus sicut in camino adenti, Apoc. 1. 15. S. Gregor. hom. 2. in Ezech. expendens illud Is. 31. 9. *dixit Dominus, cujus ignis est in Sion, & caminus ejus in Jerusalem,* plus est caminum esse, quàm ignem: quia esse ignis & parvus potest; in camino autem vastior flamma succenditur. Non sine mysteriô pedes Christi non tantùm in igne, sed *in camino* apparent: nam licèt Christus per omnem vitam à primo instanti suæ acceptionis fuerit in igne charitatis erga nos; sicut visus Moysi in rubo. Ex. 3. 2. per quod Incarnationis mysterium denotatur, juxta S. Cyrill. Alex. tamen modò pedes ejus, id est, ultima vitæ periodus, non dicuntur esse in igne, sed camino, seu fornace ardenti. Joan. 13. 1. *cùm dilexisset suos in finem dilexit eos.* Sylveira hic.

Ex Patribus.

Quid commisisti dulcissime puer? ut sic judicaceris. Quid commisisti amantissime juvenis; ut ità tractareris? Quod scelus tuum, quæ noxa tua, quæ causa mortis, quæ occasio damnationis tuæ? Ego enim sum tui plaga doloris, tuæ culpa occisionis. Ego tuæ mortis meritum, tuæ vindictæ flagitium. Ego tuæ Passionis livor, tui cruciatûs labor. O mirabilis censuræ conditio! & ineffabilis mysterij dispositio! Peccat iniquus, & punitur justus: delinquit reus, & vapulat innocens: offendit impius, & damnatur pius. Quod meretur malus, patitur bonus: quod perpetrat servus, exolvit Dominus: quod committit homo, sustinet Deus. Quò Nate Dei, quò tua descendit humilitas! quò tua flagravit charitas! quò processit pietas! quò excrevit

vit benignitas! quò tuus attigit amor! Ego enim iniquè egi; tu pœnâ mulctaris: ego facinus admisi; tu ultione plecteris: ego crimen edidi; tu torturæ subjiceris: ego superbivi: tu humiliaris: ego tumui; tui attenuaris: ego inobediens extiti; tu obediens scelus inobedientiæ luis: ego gulæ parvi; tu inediâ afficeris. Ego fruor delicijs; tu laniaris clavis: ego pomi dulcedinem; tu fellis gustas amaritudinem. S. August. lib. Medit. c. 7.

Pati pro subjectis, pro servis mori; insigne est charitatis immensæ documentum; singularis est hoc amoris argumentum. S. Chrysost. s. 6. de proditore, & myst. Cœnæ Dominicæ.

Ergo hæc prima causa est Dominicæ Passionis: quia sciri voluit, quantùm amaret hominem Deus; qui plus amari voluit, quàm timeri. Idem ibidem.

Si non diligeret, non pateretur: & in Passionis rubore maxima, & incomparabilis, ostenditur charitas. S. Bernardius lib. de Passione c. 41.

Hic maximè apparet charitas ejus; quæ corda nostra totaliter deberet concremare. S. Bonaventura Medit. Vitæ Chr. c. 74.

Tam ardens, & incontinens, est Dei amor erga nos: ut si mors, & Passio, Christi ad salvandum hominem non sufficissent, etiam Pater cœlestis, & Spiritus S. quoque humanam assumpsissent naturam, ac pro homine mortem subjissent; quàm eum perire siviſſent. Lud. Blos. in Appendice.

Tot vulnera, tot ictus in sacratissimum tuum corpus commissi, maximum certè amorem nobis annuntiant, & firmissimè protestantur. Sed non omnem amoris magnitudinem asserunt: nam procul dubio multò major erat amor ille, qui interiùs urebat in cordo tuo, quàm exteriùs videbatur. Hæc vulnera saltem sunt scintillæ amoris interiùs inclusi; rivulus ex infinito isto mari originem trahens. Stella de amore Dei Medit. 16.

Num. 2.

Patientis amor sibi malè, nobis benè.

Ex Veteri, & Novo.

Lavabit in vino stolam suam. Gen. 49. 11. Demonstrat lætitiam ex Passione procedentem. Oculi ejus gratiosi præ vino: poculum enim Passionis, lætitia est totius orbis. B. Theodoretus q. 109.

Tollat unusquisq; agnum per familias suas. Ex. 12. 3. &c. Jubet Deus agnum jugulari, pelleque detractâ, carnem assam, celeriter manducari; at ossa integra voluit permanere. Paulus ad Eph. 5. 32. scribens explicat illud factum; quando Dominus Evam ex costa Adæ formavit, & ait: *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico, in Christo, & Ecclesia.* Dormiente Adamo Dominus ab eo costam eduxit, *& replevit carnem pro ea.* Gen. 2. 21. Itaque Adamus Evæ os & fortitudinem dedit; Eva autem ei pro compensatione carnem, & infirmitatem communicavit. Mysterium hoc significavit id, quod inter secundum Adam Christum, & ejus Ecclesiam, futurum erat: ipse namque ei fortitudinem largitus est, sicut innumerabilis multitudo Martyrum testatur; Ecclesia autem suo sponso infirmitatem: nam per illam assumpsit carnem humanam, quæ pavere, & tœdere, cœpit. Vult ergo Dominus, ut caro agni torqueatur; ossa verò illæsa maneant: insinuans, carnem illam sanctissimam Unigeniti Filij sui flagellis torquendam esse; & in cruce tormentorum igne affligendam: dummodo homines, quibus ipse fortitudinem suam daturus erat, à divina ira immunes remanerent: nam caro agni carnem Christi significabat; os autem Ecclesiam. Diez, Amor. proximorum.

Tulerunt Jonam, & miserunt in mare. Jon. 1. 15. Jonas, columba pulcherrima, naufragiò suò Passionem Domini præfigurat. S. Hieron. ep. ad Paulinum. apud Cornelium in Jonam in Argumento. *Liber generationis Jesu Christi.* Matth. 1. 1. Nomen Jesu proprium est, id est, *Salvator*; quò, ùt ait Rupertus, divinitas indicatur: proprium enim est Dei salvare. Christi cognomen est dignitatis, id est, *unctus.* Reges enim, Sacerdotes, Prophetæ, ungebantur: ùt Saul 1. Reg. 10. 1. David 1. Reg. 16. 13. Salomon 3. Reg. 1. 39. Sacerdotes Ex. 29. 7. Levit. 8. 12. Prophetæ, ùt Elisæus 3. Reg. 19. 16. Nomen Jesus sibi retinuit, & nobis nomen Christus communicavit; unde credentes dicti sunt Christiani. Act. 11. 26. Jesus nomen salvandi, & redimendi est; Christus verò cognomen dignitatis, ac regiæ majestatis. Sibi ergo reservabat, quod Passionem, & Crucem importabat; nobis verò id, quod splendorem gloriæ innuebat, communicavit. Sylveira hic q. 8.

Ecce ascendimus Jerosolymam &c. Matth. 20. 18. S. Chrysost. supplicium mihi paratum; salus verò omnium hominum communis est. Apud Did. Niss. Sabbatho D. 4. Quadr. §. 3.

Dormite jam, & requiescite. Matth. 26. 45. O grandis amor! verè in finem dilexit eos; cùm in tanta positus agonia eorum procurat quietem. S. Bonaventura Medit. vitæ Chr. c. 75.

Unus à dextris, & unus à sinistris. Matth. 27. 38. Ecce quomodo Sanctus sanctorum inter facinorosos suspenditur, & reputatur: ut nos scelerati, ac perditi, inter sanctos Dei, & Angelos collocemur. Dion. Carthus. hic.

Ut quid dereliquisti me? Matth. 27. 46. Ideo Christus est derelictus in pœnis, nè nos derelinqueremur in peccatis: ut ipsius dere-

lictio sit nostra liberatio peccatorum. Ideo derelictus in pœnis suis, nè nos derelinqueremur, cùm patimur in nostris. Ideo derelictus in pœnis temporaliter, nè nos æternè in Inferno damnaremur. Sim. Cas. l. 13. hîc.

Ego sum lux Mundi. Joan. 8. 12. Christi in nos amor sibi calorem usurpat, nobis lucem relinquit. *Ego sum lux Mundi.* q. d. vobis homines lux sum, mihi ignis; vobis suavis, mihi durus; vobis quietem relinquo, mihi laborem assumo. Olim dicebam: Sabbathum meum calix vester: nunc Sabbathum vestrum calix meus. Did. Niss. Sabbatho D. 4. Quadr. §. 3.

Quem quæritis? Joan. 18. 7. Timuit Jesus mortem, Judæorum cohortem, Judam proditorem; sed leone animosiorem reddidit amor: in hostiles acies impavidus irruit, dicens: *quem quæritis?* Velut propugnaculum ante Ecclesiam suam sponsam, Apostolos, seipsum constituens: dum vinculis tradit manus, jubet in columes Discipulos abire. Arcones in Is. 2. 2. Disc. 4.

Si ergo me quæritis, sinite hos abire. Joan. 18. 8. Quænam hæc consequentia? Certè amans ardentissimè, quasi consequentiæ vi, cùm ipse patitur, reputat se toti Passioni singulariter addicendum, ad omnimodam dilectorum incolumitatem. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 3. sect. 1. obs. 4.

Sitio. Joan. 19. 28. Nonne ex aperto latere fluxit sanguis, & aqua? quomodo ergo sitit, si aquæ fluenta habet in pectore? Quia his undis homines erant abluendi, Mundus irrigandus, abstergendæ culpæ. Voluit ergo Dominus sitim pati, & ex pectore aquas non haurire: nè, si vel minimam potaret guttam, videretur aquam usurpare, quæ hominum commodo deserviret: pluris faciens subditorum commoda, quàm sua. Castillo Illat. 27.

Ex Patribus, & aliis.

Deformitas Christi te format: ille enim si deformis esse noluisset, tu formam, quam perdidisti, non recepisses. Pendebat ergo in cruce deformis; sed deformitas illius pulchritudo nostra erat. S. August. s. 20. de Verb. Ap.

Ille maledictum in Cruce factus, ut tu benedictus esses in Dei regno. S. Ambros. ep. 47.

Mortuus est, ut tibi immortalitatem donaret: esurijt, ut te suâ carne satiaret: sitivit, ut te proprió potaret sanguine: super asinum sedit, ut te super Cherubim sedere faceret. S. Chrysost. s. de Cruce Dominica.

Pater! ego moriar, ut non moriantur omnes. Pater! ego Adæ debitum solvam, ut per me tibi vivant, qui per Adam moriuntur inferno. Pater! propter sententiam tuam ego meum sanguinem fundam; tantùm est, ut ad te tua redeat creatura: pretium chari tibi sanguinis mei redemptio sit omnium mortuorum. S. Chrysol. s. 65.

Solus descendit ad inferos, cum multis indè ascendit. Cyrill. Jerosol. Catech. 14.

Illius exinanitio facta est repletio nostra; illius miseriæ, Mundi deliciæ sunt. S. Bernardus s. 4. in assumpt. B. V.

Rebecca Apostolicâ, ut sic loquar, animi magnitudine prædita, imprecationem suscipere minimè dubitavit ut ipsius filius benedictionem consequeretur. Atque bonis quidem ipsi cedebat; mala autem ipsa sola sufferre parata erat dicens: *in me sit ista maledictio fili mi.* Gen. 27. 13. S. Isid. Pelus. l. 2. ep. 58.

Non serviam, inquit homo Creatori: ego igitur serviam tibi, inquit Creator homini. Tu recumbe, ego ministrabo; ego tibi pedes lavabo. Tu quiesce; ego labores tuos feram, infirmitates portabo: utere me in omni necessitate tua; non modò ut servô tuô, sed etiam ùt jumentô tuô, ùt peculiô tuô. Si fatigatus, aut oneratus es; ego te, & onus tuum, feram: si esuris, aut sitis; & ad manum fortè nihil melius habes; ecce ego paratus immolari, ut carnes meas comedas, & sanguinem bibas. Si in captivitatem ductus es; ecce ego vendo me, teque pretiô mei, vel me ipsô pretiô redime. Si infirmaris, & mori times; ego moriar pro te, ut de sanguine meo conficias tibi medicamenta. Guarrius Abb. s. 1. de ram. Palm.

O verè mira, & miranda dignatio! accepit necem, reddidit salutem: pertulit injurias, tribuit honores: dolorem sumpsit, contulit sospitatem. Et solus, & summè pius; qui dulcia præstitit; cùm à mara susceperit. Cassiod. in Ps. 30.

Constituisti tuum amorem in cruce, felle, & aceto; nostrum verô in melle, & dulcedine. Stella de am. Dei Medit. 6.

Aquæ amaræ omnes sunt in mari, & ex his exeunt omnes aquæ dulces. Sic in Christo fuerunt omnes amaritudines, & afflictiones simul: attamen ex hoc mari mera nobis dulcedo, & consolatio, profluxit. Diez Passio Domini.

Anchora. Lem: *Nè mergatur immergor.* Jon. 1. 12. *tollite me, & mittite in mare; & cessabit mare à vobis.* Picinelli.

Num 3.

Patientis amor causa tristitiæ, & agoniæ.

Et quis tristitiam mortis intulit in animam ipsiusmet vitæ, nisi amor? qui excitans commiserationem, per illam traxit nostras miserias in eximium cor suum. Verùm volupe illi est, amore mei ferre tormenta: quin & lætus moritur, dum dolore moritur, ut vivam ego. S. Franc. Sales. de div. am. l. 5. c. 5.

Hæc tristitia magnitudinem prætendebat amoris: ut in tantum nos sciamus diligi, ut tristetur pro nobis lætitia. Nemo tristatur, nisi de damno dilecti: æquâ namque lance appenditur in animabus hominum circa eandem rem amor, cùm adest; dolor, cùm abest.

abest. Licèt plena ratio naturalis non possit reddi de tam stupendo doloris signo ostenso in sudore sanguineo ; nihilominus dici potest, quòd aliqualiter dispositivè timor, & amor, bellantes in corde Jesu, quoad suum sensitivum in causa extiterunt. Dum enim attenderet, tam grave bellum super se verissimè imminere; timore concussit sensitivum suum, ex quo sanguineus humor fuit ad interiora reductùs. Super hunc autem timorem rejiciendum fortissimus, & ferventissimus amor,tanquam miræ magnitudinis malleus repercutiens, & ipsum excludens, omnes poros corporis Jesu Christi, & venam largiter relaxavit: ùt sic de toto corpore flueret sanguineus sudor decurrens in terram. S. Bernardinus t. 1. s. 55. art. 1.

Num. 4.

Passio indigna personâ, non amore.

Amor, cùm ingreditur in alicujus cor, efficit, ut indigna ipsô operante faciat; sed non ipsô amore indigna. Ignis suô calore efficit, ut aqua fervens faciat illa, quæ ipsi aquæ sunt contraria ; sed non igni: aqua enim, quæ de se frigida est, conceptô calore ignis fervet, ebullit, saltat; quæ omnia ipsi aquæ, non autem igni, qui ea operatur, sunt adversa. Sic Deum flagellari, crucifigi, & opprobrijs affici, res quidem fuit indigna personâ Filij Dei; sed non indigna amore ejus, qui talia patiebatur &c. Diez amor Dei erga hominem.

Num. 5.

Pati amoris signum.

Si dederit homo omnem substantiam domûs pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. Cant. 8. 7. Substantiæ, opum, & divitiarum, profusionem nihil æstimat; luculentius sui amoris testimonium requirit. Doultreman de am. l. 2. amor patiens.

Nullum fortius, evidentiúsve, testimonium amoris est, quàm damnum propter amicum. Unde nihil satis fuit diabolo, ut crederet, quòd Job Deum diligeret, nisi ipse sanctus vir in seipso, in carne sua, aliquid pateretur. *Qui negligit damnum propter amicum, justus est.* Prov. 12. 26. Et Paulus Hebr. 12. 4. *nondum usq; ad sanguinem restitistis;* necdum manifesta indicia vestri amoris exhibuistis; cùm adhuc nihil propter amicum passi estis. Multa quidem, & maxima, beneficia à divina bonitate homo acceperat, quæ testimonium dabant divini in illum amoris: sed hæc quid impendij, aut laboris, dederunt? *ipse dixit, & facta sunt;* præter verba nullos alios sumptus fecit. At postquam mortali nostrâ carne indutus dolores, & patibulum, tulit; & à planta pedis usque ad verticem capitis percussus fuit; jam majora homo testimonia accepit divini amoris. Diez Contemplatio vitæ Christi.

Num. 6.

Patitur in suis.

Quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum. Is. 53. 7. Flagellatur, & tacet; spinis coronatur, & silet &c. At alapâ percussus, modestè præter morem querulus, ait: *si male locutus sum,* Joan. 18. 23. Cur id? quia major injuria. Unde precor? Philo Carpath. ad c. 5. Cant. genæ Christi, Martyres sunt Ecclesiæ. Illud vulnus patientissimo agno gravius; cùm Martyres dilecti verberantur. Escobar t. 3. Colloqu. Chr. l. 11. sect. 1. obs. 3.

Primogenitus mortuorum. Apoc. 1. 5. S. Ambros. hic : quomodo Christus primogenitus mortuorum dicitur, cùm ipse in fine temporum sit natus ; adventumque ejus innumerabilis, multitudo hominum, præcesserit? sed primogenitus propriè mortuorum ponitur; sicut primos in populo eos vocamus, qui non ætate, sed honore, & dignitate, cæteros antecellunt. Primogenitus ergo mortuorum Christus est: quia ipse est primus, & caput omnium Electorum suorum. Auditis Christi miraculis Herodes ait : *quem ego decollavi Joannem, hic à mortuis surrexit.* Marci 6. 16. Quid habet Joannes cum Christo, ut rex Joannem à mortuis surrexisse putet? Respondet Chrysol. s. 17. Verum dicit: nam, sicut in Christo sui resurgunt, ità in suis ipse patitur Christus:& sicut honor capitis ad membra pertendit; ità membrorum pœna ad dolorem capitis, ad capitis redundat injuriam. Castillo Illat. 67.

Audistis, Christum *Agnum* vocari ; *qui occisus est ab origine Mundi?* Apoc. 13. 8. Quomodo ab origine orbis occidi potuit, qui post sæcula sanguinem fudit? nisi quia in Agno Abele Pastor ipse, & agnus, patitur. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 1. sect. 4. obs. 3.

§. VIII.

Parientis misericordia.

Cùm venisset Bethphage ad montem Olivet. Matth. 21. 1. Cùm ad Passionem Christus venit, per montem transit olivarum, id est, per summam misericordiam. Osorius Dom. Palm.

In villam, quæ dicitur Gethsemani. Matth. 26. 36. Gethsemani idem est, quod *torcular olei:* in hac enim villa videtur fuisse torcular, ad quod olivæ in oliveto copiosè provenientes deferebantur, ut in eo premerentur ad exprimendum oleum. Ibidem ex agonia expressus est sanguis Christi; quô quasi oleô reficimur, ungimur, pascimur. *Oleum effusum nomen tuum.* Cant. 1. 2. Cornelius hic.

Crucifixus fuit patiens, ut vocaret ad pœnitentiam immanes peccatores. S. Chrysost. in Ps. 2.

§. IX.

§. IX.

Dolorum magnitudo, & copia.

Num. 1.

NEc quidquam mellis. Levit. 2. 11. Allegoricè, & præcipua causa: ut significaretur, in sacrificio crucis omne mel, id est, omnem suavitatem, & lætitiam, defuturam. Cornelius hîc.

Ego autem sum vermis, & non homo. Ps. 21. 7. Loquitur David de improperijs, & atrocissima morte, quam Christus passus est; & ejus nomine conqueritur de malorum crudelitate; & quàm parum æstimârint, illum tot tormentis affligere, & severissimâ morte interficere. Non comparat se ulli animalium magnorum, & pulchrorum, quæ sunt in terra; quæ cùm homo occidit, videtur pietate commotus eorum mortem dolore. Vermem autem ità pedibus conteritis, ac sinè dolore interficitis, acsi nihil faceretis; præsertim si noxius est. Sic à multis hodieque offenditur, quasi vermis impotens se vindicare, quasi nobis noceret &c. Diez s. de Pass. D. Vermis quidem nimiâ quidem videtur abjectione temnibilis; sed magna continet Sacramenta. Nascitur absque concubitu, repit humilis, movetur sinè sonitu. Quæ si consideres, non immeritò D. Christum vermem appellatum esse cognosces. Vermis ergo, quia mortalis; quia de carne sinè permixtione humani seminis natus est; quia viæ ipsius silentiosæ, & humiles, extiterunt. Cassiodorus hîc.

Tu scis improperium meum, & confusionem meam. Ps. 68. 20. q. d. non homo, nec Angelus, potest tormentorum magnitudinem intelligere. Solus Pater cognoscit: quia solus ipse, quanta sit ejus dignitas, intelligit: eò enim major est contumelia, quò amplior est dignitas patientis. Diez s. de Pass. Dom.

Dura sicut Infernus æmulatio. Cant. 8. 6. quia dum Synagoga Christum ad inferos posse se transmittere putavit, ei usque ad mortem corde immisericordi invidit. Ut Infernus dura æmulatio extitit: quia, sicut Infernus sinè misericordiâ, quæ tenet, cruciat; sic Judaica plebs Christum apprehendens sinè respectu pietatis ad mortem trahebat. V. Beda in Cant. hîc.

Despectum, & novissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem. Verè languores nostros ipse portavit. Is. 53. 3. 4.

Magna est velut mare contritio tua. Thren. 2. 13. Tormenta nostra, flumina sunt; non enim omnia simul patimur. Alius inopiâ premitur; sed valetudine non laborat: alius est æger; sed cubat in viola: alius hæredem caret; sed hæreditate abundat: hunc invidia dejicit; sed fortuna evehit. Davidem Saul ejecit; sed Samuel unxit. Solum Jesum in cruce, & dolor, & dedecus, & mœror, & exprobratio, ità oppressêre; ut non jam flumen, sed mare, dici debeat contritio ejus. Ægris, calamitosis, solatia reis ipsis adsunt, & opitulationes: at Christo latrones, blasphemi, irrisores, milites, adfuêre; qui acetum sitienti præberent. Oliva l. 4. Strom. §. Magna est &c.

Induerunt eum vestimentis ejus &c. Matth. 27. 31. Suis vestibus reinduitur, & cum his minatur ad mortem: ut etiam, quidquid potest esse Christi, cum ipso à Mundo proscripto, proscribatur, & cum ipso damnato damnetur; nec reliquiæ Christi remanerent hominibus super terram. Sim. Cas. l. 13. hîc.

Et adduxerunt ad Annam primùm &c. Joan. 18. 13. &c. Hôc unô consiliô Senatores pessimi vi raptum deferunt ad judices plurimos, ab Anna ad Caipham, à Caipha ad Pilatum: ut, quò plures judices ferrent sententiam, gravior Christo D. injuria fieret; & justior in eum censura videretur; quæ tam multis, doctisque, viris placuisset. Velloso in Judith 7. Paræn. 23.

Cor Salvatoris, verus Orientalis unio, unicè unicus, & pretij inæstimabilis, jactum in mare incomparabilium amaritudinum diebus ejus Passionis seipsum in se ipso liquefecit, & resolvit in dolorem vi, & vehementiâ angustiarum mortalium undique prementium. S. Franc. Sales. tr. de am. div. l. 6. c. 12.

Nunquam latro, aut sceleste quispiam, tàm crudeliter tractatus est, aut turpiter deformatus; ùt Jesus Christus Filius Dei; cui nulla unquam peccati macula adhæsit. Blosius marg. spir. p. 3. c. 4.

Num. 2.

Super omnes dolores.

O vos omnes, qui transitis per viam &c. Thr. 1. 12. Scio, multos alios gravia passos; plerisque tamen, corpore afflictô, animus à cruciatu immunis; aut patiente animô corpus liberum. Christus D. in utroque passus: ideo meritò antonomasticè *vir dolorum* vocatur. Is. 53. 3. 2. In illo maximè diuturna tormenta à conceptione. Ps. 37. 18. *dolor meus in conspectu meo semper*; idque distinctissimè ad omnes usque minutias. Vidit plagarum, alaparum, ictuum, flagellorum numerum, & auctores illorum: numerum spinarum, sputorum, ludibriorum: ità ut Christo D. æquè imò magis, doluerit, tormenta hæc eminus contemplari, quàm nobis dolere possit, illa præsentia intueri. Joan. 18. 4. *sciens omnia, quæ ventura erant super eum.* Minimè miror, Christum D. nunquam risisse: dixit enim de se. Ps. 37. 7. *totâ die contristatus ingrediabar.* & Ps. 30. 11. *defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus.* Perpendite, unquam lætari potuisset rex Balthasar. Dan. 5. 30. pugionibès in lecto trucidatus; si à prima pueritia nudos semper pugiones oculis suis obversari vidisset, sua olim inter præcordia mergendos. O miserum Sisaram! Judic. 4. 21. Si clavum illum semper oculis præsentem habuisset, quô ad torrentem Cison caput sibi erat perforandum. Miserum Abimelechum! Judic. 9. 53. si semper intueri coactus fuisset saxum

saxum illud, quô illi cerebrum elisum est. Christus autem verè dicere poterat: *dolor meus in conspectu meo semper*, & vigilanti, & dormienti. Multorum Patrum opinio est, quòd illa animi deliquia, tremores, tædia, & conflictus, quos in horto expertus est; non fuerint insoliti, sed frequentes, & usitati: & quidem in tanta intensione; ut semper sudore sanguineô manâsset, nisi altissimô suô dominiô illum continuisset. Nihil adhuc dixi de tristitia illa, sensuque acerbissimô, quem in eo continuò excitârunt tot divinæ majestati illatæ injuriæ, & gravissimæ calamitates; quæ genus humanum ideo expectabant. Noe in arca manu propriâ feneſtram clausit. Gen. 7. 16. S. Hieron. ut non spectaculi tristis aspectu Noemus magis cruciaretur. Soli Jesu omnes aditus & portæ animi relinquebantur apertæ; ut ante tempus stragem chariſſimorum suorum videret: nec oculum in ullam partem posset defigere; ubi non lacrymarum, sanguinis, mortis, materiam inveniret &c. Segneri die Ven. S. Vide eundem hîc fusissimè de his doloribus discurrentem.

Num. 3.

Sinè solatiô.

Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Luc. 23. 46. Sic ex itinere crucis, ac mortis, fatigata Christi anima in Patris tandem manibus requievit, instar illius columbæ; cùm nusquam reperisset, ubi figeret pedem. Gen. 8. 9. ad Noe regreditur, ramum ferens virentis olivæ; fidem videlicet Matris, quæ non aruerat. Defuit Christo D. in Passione ubi requiesceret; & omnia illa, ubi sperare poterat respirationem, & solatium, versa sunt in instrumenta dolorum, & pœnarum. Planè *maledictus homo, qui confidit in homine.* Jer. 17. 5. quippe cùm Jesus omnia spei sibi verti viderit in proditiones, & cruces &c. Oliva t. 2. Strom. §. Pater in manus &c.

Num. 4.

Passionis tempus, dies, hora locus.

Et emisit eum. Gen. 3. 23. Communiter Patres tradunt, Adamum eôdem die, quô creatus est, peccâsse, & paradisô ejectum: scilicet feriâ sextâ, imò horâ eâdem, quâ Christus mortuus est, & nos paradiso restituit. Cornelius hîc.

Eâdem die egressus. Ex. 12. 41. Dies Paschæ, sive prima azymorum, quâ Hebræi egressi ex Ægypto, fuit dies Veneris: Deo ità disponente; ut significaret diem Veneris, quô Christus Phase nostrum immolatus est &c. Cornelius hîc.

Cùm Eva mandatum in paradisô transgressa est, hora erat quasi sexta. S. Chrysost. tom. 6. orat. in Samaritanam.

Sextâ horâ crucifixus fuit, ut eâdem horâ restitueretur homo, quâ de paradiso est erectus. Hugo Card. in Gen. 3.

Qui cecidimus in horto paradisi, vidimus, in horto salutarem Passionem sumpsisse initium; & omnia, quæ priùs corrupta, reparata esse. Theophylactus in Joan. 18.

Cùm res paradisi attigimus, miratus sum certè figurarum veritatem. In paradiso casus in horto salus: de ligno peccatum; & per lignum salvatio. Post meridiem Domino perambulante occultati sunt; & post meridiem à Domino latro in paradisum introducitur. S. Cyrill. Jeros. Catech. 13.

Ut in paradiso malorum initium factum; sic in horto Christi Passio incipit; per quam à malis liberati in pristinum habitum restituti sumus. S. Cyrill. Alex. l. 1. in Joan. 31.

Christus dicitur Act. 8. 32. *Agnus*, & *ovis*. S. Leo s. 7. de Epiph. dispositos subpersecutione inchoavit, & sub persecutione finivit: nec puero tolerantia passionis, nec passuro defuit. mansuetudo puerilis. Agnus est in tenera ætate, ovis in matura: quia patientiam, quâ in pueritia sustinuit multas persecutiones, & adversitates, eandem retinuit ultimô vitæ suæ tempore, in passione, & morte. *In laboribus à juventute mea.* Sylveira hîc.

§. X.

Passionis memoria.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola

Expressi in calicem &c. Gen. 40. 11. Tunc in calicem uvas exprimimus, quando per memoriam Passionis Christi dilectione afficimur. Hugo Card. hîc.

Erit quasi signum in manu tua, & quasi monimentum ante oculos tuos. Ex. 13. 9. Dicitur hoc de Pascha, in quo Passio Dominica est signata. quasi dicat: cùm converteris cor tuum ad agenda, hoc erit tibi pro signo in manu; si verò ad cogitanda, erit tibi pro signo ante oculos. S. Bonaventura S. de exalt. S. Cruc.

Et ecce piscis. Tob. 6. 2. Moraliter piscis est Christus; fel Passionis amaritudo; cor dilectionis immensitas. Fel ergo, & cordis particulam piscis sibi reponit; qui dilectionis, quâ dilexit nos, & amaritudinis, quam in Passione sustinuit, recordatur. Hugo Card. hîc.

Fasciculus myrrhæ inter ubera mea. Cant. 1. 12. Si sapis, imitaberis sponsæ prudentiam; atque hanc myrrhæ tam charum fasciculum de principatu tui pectoris nec ad horam patieris avelli: amara illa omnia, quæ pro te pertulit, semper in memoria retinens, & assiduâ meditatione revolvens. Habe illum semper, non retro in humeris, sed antè præ oculis; ne portantes, & non odorantes, & onus premat, & odor non erigat. Mementote, quia accepit eum Simeon in ulnis suis, Maria gestavit in utero, fovit in gremio; sponsa sibi inter ubera collocavit. S. Bernardus s. 43. in Cant. Non apposuit, fuit, est, vel erit: quia Dilectus omni tempore debet esse fasciculus myrrhæ: quia, dum vivis, Passionem ejus jugiter debes meditari, & imitari. de Ponte hîc Exh. 7. §. 2.

Per fragmen mali Punici. Cant. 4. 3. memoria Passionis accipitur. S. Thom. Aqu. hîc.

Comæ capitis tui sicut purpura &c. Cant. 7. 5. Debent affectiones nostræ esse sicut purpura regis, propter memoriam Passionis Christi. S. Thom. Aqu. hic. lect. 2. Cogitationes tuæ, tinctæ in sanguine Dominicæ Passionis, sic affectæ semper fuêre, quasi recenter viderent sanguinem de vulneribus profluentem. Hailgrinus Card.

Percussóq; latere Petri excitavit eum. Act. 12. 7. Percussio lateris commemoratio Passionis Christi est, de cujus vulnere salus nostra profluxit. Et nobis quoque pressurarum catenâ retentis tale solatium reddit ipse Apostolus Petrus: *Christo igitur passo in carne, & vos eâdem cogitatione armamini.* V. Beda hic.

Num. 2.

Motiva.

Beatus, qui intelligit &c. Ps. 40. 1. Beatus, qui intelligit super Christum pauperem, nudum videlicet in Cruce pendentem; id est, qui attentè cogitat Passionem ejus: infinitus enim thesaurus paratus est Christi Passionem, ùt par est, intelligentibus, & diligenter meditantibus. Bellarminus hic.

Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. Ps. 140. 3. ut nihil aliud, nisi sanguinem Christi loquamur; quò mortem vicimus, quô redempti sumus. S. Ambros. ep. 82.

Euntes in Mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ. Marci 16. 15. Quid debent prædicare? Euseb. Emiss S. de Ascens. multa quidem in Prophetis, & Apostolis, & in verbis Dominicis, referuntur, quibus hæc una determinatio sufficere potest, quale est illud: *cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* q. d. prædicate ex Evangelio potissimùm meam necem; & hoc omni creaturæ: quia tantam vim habet hæc prædicatio, ut vel saxa, & quercus, emollire, maria rænare, gelu solvere, bruta mansuescere possit. Did. Niss. Dom. Quinqu. §. 1.

Asceta spiritualis amabilem vitam, & Passionem Domini Jesu, tanquam pretiosissimam margaritam in scrinio pectoris sui semper reconditam habeat. Dum corpus cibô, & potu, reficit; buccellas, quas sumit, devotâ cogitatione intingat in purissimum sanguinem illius; & hauriat potum è roseis vulneribus ejus. Vel unica humilis, atque amorosa, conversio ad dulcia vulnera Salvatoris ipsi Domino gratior est, quàm sit omnis vocum, sonorumque Musicorum harmonia, & suavitas. Meritò singulares Dei amici etiam sanguineis lacrymis deflere deberent, quòd hodie in toto terrarum orbe ità eadem præcellentissima Christi vulnera in oblivionem abierint. Nullus omninò potest aliquid humiliter de Passione tegere, vel cogitare (licèt modicò fortè affectu id faciat) quin eximium salutis fructum inde referat. Quemadmodum fieri inquit; ut is, qui farinam, vel opobalsamum, etiam summis digitis, contingit, non habeat ipsos digitos farinâ consperses, aut opobalsami liquore, atque odore, perfusos. Etiamsi imago Crucifixi Jesu inspiciatur tantùm; non erit inanis hæc aspectio. Blosius Instit. spir. c. 6.

Neque scribi, neque cogitatione comprehendi, potest; quantum fructum homo bonæ voluntatis, & humilis, referat ex pia meditatione Passionis Dominicæ. Id. ex conclavi an. spir. c. 10. §. 7.

Memoria Passionis est præsens passionum, & affectionum inordinatarum, exterminatio, suave angustiarum refugium, amica laborum requies, verum sanctitatis ostium, dulcis animæ consolatio, indeficiens divini amoris incendium, omnium adversitatum condimentum, omnium virtutum fons. Id. speculo Monachorum.

Num. 3.

Antidotum contra vitia.

Nolite me considerare, quòd fusca sim: quia decoloravit me sol. Cant. 1. 5. S. Anton. de Pad. s. D. 3. Quadr. sol eclipsim, id est, defectum patiens omnia decolorat. Sic verus sol Christus, qui *cognovit occasum suum.* Ps. 103. 19. ecclipsim mortis in cruce patiens, omnes colores, omnes vanitates, omnes glorias fallaces, omnes honores, debet decolorare. Ideò dicit anima pœnitentis: nigra sum, fusca sum, quia decoloravit me sol. Dum enim oculô fidei Deum meum, sponsum meum, JEsum Christum in cruce pendentem, clavis confixum, felle, & acetô potatum, coronâ spineâ coronatum, video; omnis decor, omnis gloria, omnis honor, omnis pompa transitoria, in pallorem vertitur, & a me nihili æstimatur. Quis non horreat vestium luxum, cùm videt nudum in sua cruce Jesum? quis contumeliosissimæ Domini sui Passionis, & mortis, spectator, inanem ambiat gloriam? quis non fundat lacrymas, si cogitet, Redemptorem suum totô corpore manantem sanguine: quem oblectet ridere, jocari, nugari, ludere; quando Jesum tantis pœnis afflictatum videt? Did. Niss. Dom. Quinq. §. 1.

Pone me ùt signaculum super cor tuum, ùt signaculum super brachium tuum. Cant. 8. 6. S. Ambros. in Ps. 118. s. 15. infige pectori tuo, & cordi tuo, imaginem Crucifixi; infige & brachio tuo, ut opera tua peccato mortua sint. Orig. in c. 6. Rom. est tanta vis Christi crucifixi; ut, si ante oculos ponatur, & mente fideliter retineatur, ità ut in ipsam mortem Christi intentis oculis inspiciatur; nulla concupiscentia, nulla libido, nullus furor, nulla superare possit invidia; sed continuò ad ejus præsentiam totus ille peccati, & carnis, fugatur exercitus. Id. D. 1. Pasch. §. 5.

Osten-

Ostendit eis manus, & latus. Joan. 20. 20. Christus Discipulis tam gaudiosò die cicatrices vulnerum suorum ostendit, ad coërcendam omnem lætitiæ intemperantiam. Id. ib.

Nihil est, quod ità ab omnium vitiorum impulsu, & contagione, cogitationem nostram purificat, & in puritate conservet; sicut jugis memoria crucis, ac Passionis Domini Jesu. S. Bernardus de Pass. D. c. 44.

Num. 4.

Oblivio Passionis.

A dæmonio meridiano. Ps. 90. 6. Est dæmonium meridianum, avertens à meridie claritatis; quæ Mundo in meridie obscurato ex morte Salvatoris insulsit. Vexatio quidem non cessat, ut homines arceantur à memoria Dominicæ mortis. Sim. Cass. l. 5. c. 24.

Inimici mei sunt quasi bestiæ ferocissimæ. Horum cor sic est vacuum à charitate mea; quòd nunquam in eo intrat cogitatio Passionis meæ. Nunquam semel adhuc processit de intimo corde eorum hoc verbum: Domine redemisti nos! laus sit tibi pro amara Passione tua. Ipsorum cor plenum est vermibus vilissimis, id est, affectionibus Mundi. In ore eorum posuit diabolus stercus suum; & ideo non placent ei verba mea. l. 1. revel. S. Brig. c. 6. verba Chr.

§. XI.

Passionis Meditatio.

Obscuratus est sol. Luc. 23. 45. Mirô modô voluit hunc Deus circumcidere oculos hominum cum tenebris densis; nè visus in objecta forinseca vagaretur; sed ut ingrederetur ad cor, ad considerationem eorum, quæ agebantur Dei Filio, & in ipso agebantur. Et diem verterunt in noctem, ut intentior fieret contemplatio arcanorum. Induxit igitur Dominus tenebras super orbem; ut nec aliquid intuerentur oculi; nec moverentur, & pedes, ut in quiete corporis, & privatione forinseci luminis sedulè meditarentur hi, qui propè: similiter & qui longè Dei Filij Passionem similiter & omnem mysterij actionem. Sim. Cass. l. 13. hîc.

Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Jesu. Philipp. 2. 5. Non dicit, cogitate, contemplamini, aut loquimini, de Passione Domini; sed ut animô, & corde sentiatis. *Sentite in vobis*, id est, transferte in vosipsos dolores, quos sensit Jesus Christus: nisi enim illos in vobis sentiatis, & experiamini, non potestis, quanti, & quàm acerbi sint, cognoscere. Diez s. de Pass. Dom. Cupiebat plantare in cordibus Fidelium continuam Passionis Dominicæ memoriam; & ità insculpere, ut nunquam exicderet. Non dixit, cogitate de ea; sed *sentite.* Debes considerare cum gustu Passionem Christi; & consideratio sit viva, sensualis. Cùm quidpiam non sentimus, id evenit; vel quia in se est tam exiguum, ut opus sit attentione magnâ ad percipiendum; vel sensus tam obtusus, ùt, licèt res sit magna, egeat ad illud videndum excitatione. Cùm autem Passio Domini sit res maxima, & pretiosissima earum, quæ nobis in Mundo datæ sunt, quâ Deus exercuit omnem suam potentiam, scientiam, & charitatem; certum est, quòd illam non percipias: quia tu insensibilior petris existis; quæ eam senserunt, & scissæ sunt, Stella de cont. an. Mundi p. 1. c. 95.

Et intus plena sunt oculis. Apoc. 4. 8. Ostenditur hîc Christus non in gloria, ùt Ezech. 1. 5. sed tanquam vulneratus, & occisus. Apoc. 5. 6. Tot hîc meditanda, ut innumeri oculi requirantur. Sylveira hîc.

§. XII.

Ex Passionis meditatione compassio, & lacrymæ.

Sis quasi mulier jam plurimô tempore lugens mortuum; & ingredieris ad regem &c. 2. Reg. 14. 3. dicebat Joab Thecuiti. Quis est mortuus ille, quem plurimô, imô totô, vitæ tempore lugere debet anima Christiana; nisi Christus? qui passus, mortuus, & sepultus pro nobis. Jonghen Nupt. agni p. 1. Exh. 10.

Nolite flere super me &c. Luc. 23. 28. q. d. attendite, quòd causa fletûs non est in me, sed in vobis. Hugo Card. in Gen. c. 45. Sol obscuratur, terra movetur, petræ scinduntur, velum templi dividitur, sepulchra aperiuntur: solus miser homo non compatitur, pro quo solo Deus patitur. S. Bonaventura hîc. Mirum, me vidisse sæpe recolui, auditâ Christi Passione multos, etiam reprobos, prorupisse in lacrymas: quas ut elicerem ab oculis audientium concionando ad populum, stultè, nescio, an peritè, per pia verba sæpe tentavi: maximè ab illo tempore, sive die, quô Ecclesia Christum per sua officia recolit crucifixum. Cumque ad propria remeâsse illos aspicerem; Christi Passionibus, & lacrymis, & virtutibus, valedixisse cognovi: & de pristina conversatione nihil mali fuisse ademptum; nec fleviisse facinora, propter quæ Passio fuit collata, quam fleverant. Sim. Cass. l. 13. in Luc. 23. 28.

In monte Calvariæ quatuor columnæ marmoreæ perpetuò stillantes aquam: quasi æternis lacrymis Passionem Dominicam commemorantes. Nierembergius l. de mir. nat. terræ sanctæ c. 65. ex Petro à S. Dominico.

o

§. XIII.

Passionis suæ vult nos participes Christus.

Transeat à me calix iste. Matth. 26. 39. S. Hilarius can. 31. in Matth. pro his rogat, qui passuri post se erant, dicens, *transeat* id est: quomodo à me bibitur; ità à meis bibatur. apud Baeza t. 1. l. 1. c. 13. §. 1.

Cum gustâsset, noluit bibere. Matth. 27. 34. Gustavit Christus omnes passiones; sed non absorbuit, quin reliquerit sequacibus posteris. Nec abolevit mortem, quæ originaliter provenit ex parentibus primis. Quanquam enim suâ Passione nostra peccata doleret, reconciliaret & Patri; non tamen mortem abstulit, nec passiones, ut non essent, absorbuit. Relinquendæ profectò erant divinò, & infallibili decernente decretò, mors hominibus, & passiones, cum quibus humana natura certaret ad præmium, evaderetque supplicium, & angeretur timore, quæ amore primò non fleterat. Et si impassibilis ex Christi Passionibus, quòd nullò modò pateretur, aut moreretur; superbisset perampliùs, quæ passibilis manens tantum superbivit; ut divina mandata superbiendo contemneret. Sim. Cass. l. 13. hic.

Sumens reliquias dedit eis. Luc. 24. 43. Quòd ipse priùs comedens Apostolis dedit reliquias; ad similia, quæ passus est, ipse invitat: ut, si fecit nobis expediens, & quod voluit; & nos, quod reliquum est, faciamus. Unum est opus Passionis in Christo, reliquiæ sunt Fidelium cæteræ Passiones. Sim. Cass. l. 14. hic.

Venite, prandete. Joan. 21. 10. Vocat ad esum Jesus suos Discipulos, ut cum ipso in sua beatitudine per suam misericordiam, & per meritum Passionis, datâ nostrâ operatione quæsitâ, æternaliter perfruamur. Id. l. 14. hic.

Miscellanea.

Pater clarifica nomen tuum. Joan. 12. 28. id est, teipsum manifesta, tuam bonitatem, majestatem, ac omnipotentiam tuam, per, meam Passionem declara. Virtute quippe, & meritò, Passionis Christi Pater totum Mundum illuminavit, suique nominis notitiam Gentibus per Apostolorum doctrinam patefecit. Ex hoc enim, quòd Pater tradidit Filium suum, pro nobis in mortem, ostenditur misericordia, atque dilectio ejus ad nos & justitiâ ejus; quæ tanta est, quòd maluit Unigenitum suum occidi, quàm peccatum manere in expiatum, inultum immune. Sapientia quoque jam admirabilem, & convenientissimum, modum invenit. Ità mors Christi fuit glorificatio Patris. Dion. Carrhus. hic.

Unde Deus humana patitur, inde homo ad divina sublevatur. S. Greg. hom. 2. in Evang.

Passio Christi imago fuit regni cœlestis. Nemo audivit in plateis vocem ejus: quia illò silentiò Passionis suæ, clamorem omnem imposterum impiæ vocis abolebat. Nolebat fleri; quia dicebat ad filias Jerusalem: *nolite flere super me.* Ablaturus enim omnes lacrymas suæ beneficiò crucis, in Passione propria futuræ instar beatitudinis lætitiam exhibebat; ut nemo fleret, nisi qui Christi beneficia non teneret. S. Ambros. in Ps. 118. Octon. 17.

Ambitur sacrum caput aculeis spinarum; & divinum verticem pœnalis coronæ pompa circumdat. Sed in spinis illis nostra eum peccata pungebant. S. Chrysost. de proditore, & myst. cœnæ Dom. s. 3.

Acetosò, & felleò, poculò sibi propinatò cum spongia, Joanne, qui præsens fuit, attestante, subintulit: *consummatum est*: tanquam si in gutta aceti, & fellis, totius amarissimæ Passionis consummata plenitudo consisteret. S. Bonaventura tr. de ligno vitæ.

Etiamsi codices omnes, qui totò terrarum orbe habentur, interessissent; vita, & Passio Christi ab undè Christianis omnibus sufficeret ad virtutem omnem, & veritatem, perdiscendam. Blosius Concl. an. spir. c. 10. §. 7.

TITULUS. VI.
PASSIONES.

§. I.
Symbola.

QUalis est hic? quia venti - obediunt ei. Matth. 8. 27. Pugnant quatuor venti, scilicet gaudium, & dolor; spes, & timor, in corde hominum: &, contra definitionem sapientum, aut non sinunt animam esse felicem, sive quietam; aut illam in meliora compellunt. Sim. Cass. l. 4. c. 9. hic.

Si currus est anima, habet equos, vel bonos, vel malos. Boni equi virtutes sunt animæ; mali equi passiones sunt corporis. Bonus ergo rector malos equos restringit, & revocat; bonos incitat. Boni equi sunt quatuor: prudentia, temperantia, fortitudo, justitia. Mali equi: iracundia, concupiscentia, timor, iniquitas. S. Ambros. l. de Isaac & anima c. 8.

Affectus omnis, seu perturbatio, quæ mentem vexat, ac de statu dimovet rationis, jure poterit ebrietas appellari. S. Basilius s. 1. de jejunio.

Sumus similes cœlo aerio secundùm partem, hanc inferiorem; in qua generantur tonitrua, & coruscationes, fulgura, & grandines, nives & pluvia. Quid est enim cœlum tonare; nisi potentes contra pauperes verba pomposa proferre? quid fulminibus ferire; nisi factis minores arctare? quid grandinibus percutere; nisi tempestates cordium, & discordias seminare? quid ningere; nisi malis exemplis calida corda frigefacere? &c. S. Bonaventura s. 1. de B. V.

§. II.
Passionum victor est rex.

PRæsit piscibus &c. Gen. 1. 26. In quo consistit hic principatus? in rationis præstantia. S. Greg. Nyss. or. 1. in ea script. verba: *faciamus hom.*

Myrrha, & gutta-à domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filiæ Regum. Ps. 44. 9. Vis domos eburneas spiritualiter acquirere? Magnæ domus, & magna tabernacula Dei, corda sunt Sanctorum, Ipsosque reges regentes carnem; subjugantes sibi turbas humanarum affectionum; castigantes corpus, & servituti subjicientes, accipe: quia inde delectaverunt eum filiæ regum. S. August. hic.

Meritò rex diceris, qui te rectè regere noveris. Origenes in lib. judic. hom. 6.

Qui seipsum regit; quod pluris est, quàm alijs imperare; cor ejus in manu Dei est; & quò Deus vult, convertit illud. Non mirum, si convertit in bonum, qui perfectæ bonitatis est. S. Ambros. l. de fuga sæculi c. 6.

Hic demum rex verè est, qui iram, invidentiam, ac libidines, coercere, ac frænare, novit: qui, quidquid agit, id ad Dei legem exigit: qui mentem in libertate conservat; qui animum sub imperium voluptatum venire non sinit. S. Chrysost. tom. 6. conc. de imperio, & potestate.

Verè liber, & solus princeps, ac rex regum, ille est; qui passionibus immunis est. Idem hom. 59. in Matth. 18.

Is demum rex est, qui iram, qui invidiam, qui voluptatem cohibens, omnia sub Dei lege agit mentem liberam servans; neque patiens voluptatum dominationem animo suo imperitare. Id. Libello, in quo confert Monachum cum rege.

Ut piscibus præsis ratione carentibus, perturbationes, & animi motus rationi contrarios supera. *Et præsit bestijs.* Gen. 1. 26. Impera bestijs omnibus, quæ sunt in te. Quid? inquies; egóne in me bestias habeo? tu verè bestias habes, & eas quidem innumerabiles. Dic, amabo, parvane est bestia iracundia, quando latrat in corde tuo? nonne ea est quòvis cane crudelior? quid? in callido animo tuo dolus latitans, nonne quòvis ursô fraudulentô sævior est? Quid? nonne fera est hypocrisis vel immanissima? Qui autem impetu rapitur ad contumeliam, nonne scorpius est? qui præceps ad vindictam, ultionemque, fertur; nonne est vipera gravissima? Quid avarus ipse? nonne lupus est rapacissimus? qui fœminarum amoribus insaniunt, nonne furiosi sunt equi? S. Gregor. Nyss. or. 1. in illud: faciamus hom.

Majus est corpus proprium subjugare, quàm sibi regna subjicere. S. Bonaventura s. 2. de S. Nicolao Ep.

Nónne tibi videtur animus humanus in se reginam quodammodo personam gerere, cùm cœperit affectibus, & passionibus, fortiter præsidere, & cum auctoritate imperare; & illud, quod intrà nos est, regnum cœlorum viriliter vindicare? Richardus à S. Vict. de erud. hom. inter. l. 1. c. 1. Vide tit. affectus.

§. III.
Alia motiva Passiones vincendi.

OMnis Galilæa. &c. Jos. 13. 2. Nomen Galilææ, quia fluctus illic ventis volutati ludunt; vel à congestis passim, convolutisque arenarum cumulis. Galilæam cum Josue subjugat; qui carnem domans, passionesque fortiter subjugans, regnorumque revolutiones, procellas, & turbines spernit. Cornelius hic.

Beati pacifici. Matth. 5. 9. Pacifici in semetipsis sunt, qui omnes animi sui motus componentes, & subjicientes rationi, id est, menti, & spiritui; carnalesque concupiscentias habentes edomitas, fiunt regnum Dei. In

quo ità sunt ordinata omnia; ut id, quod est præcipuum in homine, & excellens, hoc imperet cæteris non reluctantibus, quæ sunt nobis, bestijsque communia. S. August. l. 1. de serm. D. in monte c. 8.

Anima mea. Luc. 1. 46. Toletus: rectè inquit B. Virgo *anima mea*: quia ipsa sola habebat animam suam in potestate sua, ejusque erat domina: quia illam possidebat per patientiam, & affectuum, passionumque omnium dominium. At nos non possidemus animam nostram. quia possidemur ab ira, superbia &c. apud Cornelium hîc.

Servit omnis, qui auctoritatem puræ non habet conscientiæ. Servit, quicunque vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exasperatur, vel mœrore dejicitur: servilis enim est omnis passio. S. Ambros. de Jacob & vita beata l. 2. c. 3.

Quemadmodum acerba vulnera nec levem quidem manûs contractum ferunt; sic & animus perturbatus difficilis est, & morosus; & ad omnia indignatur; quovisque verbô mordetur, & oenditur. S. Chrysost. hom. de fide Annæ.

Nihil æquè affligit, ac si anima obsideatur à perturbationibus. Aliæ enim extrinsecus incidunt; hæ verò intus nascuntur: & hæc est maxima afflictio. Etiamsi nos vexet Mundus, nos autem ipsos non vexemus; nihil nobis fuerit molestum. In nostra potestate situm est, ut vel affligamur, vel non affligamur. S. Chrysost. in Ps. 4.

Unusquisque affectus, ac perturbatio, cùm prævalet, ac dominatur rationibus sibi subjugatis; animi nostri tyrannus existit. S. Gregor. Niss. or. in fun. Pulcheriæ.

Animus ipse sibi sarcina est, donec & sperare desinat, & timere. Hildebertus ep. 1.

Titulus VII.

PASTOR BONUS CHRISTUS.

Erudit quasi pastor gregem suum. Eccl. 18. 13. Christus pluris videtur facere pastoris nomen, quàm regis: hoc aspernatus est; & in morte inclinans caput à titulo regis deflexit; tùm contra seipsum pastorem nominet Joan. 10. 11. Et licèt habuerit progenitores nobiles, maximè tamen, se à pastore descendere, indicare voluit. *Liber generationis Jesu Christi Filij David.* Matth. 1. 1. de quo Ps. 77. 70. *& elegit David servum suum; & sustulit eum de gregibus ovium.* Is. 40. 11. *sicut pastor gregem suum pascet.* Octavianus in Eccl. 18. 13. *Imponit in humeros suos gaudens.* Luc. 15. 5. Ovis onus videtur; sed corona est. Tertull. l. 3. adv. Marcion. c. 9. novus rex novorum ævorum Christus Jesus novæ gloriæ; & potestatem, & sublimitatem suam, humerô extulit. Naxera in Jos. 3. §. 13.

Ego sum pastor bonus. Joan. 10. 11. Ego enim sum, qui, quod infirmum est, consolido; quod ægrotum, sano; quod confractum, alligo; quod errans reduco; quod perijt, quæro. S. Basil. Seleuc. or. in prædicta verba. Cur non dicit: ego sum Samaritanus? quia ille magnæ charitatis fuit. Quia *Samaritanus, iter faciens*, casu invenit miserum: at bonus pastor multâ curâ errantem ovem quæsivit. Sylveira c. 19. in Joan. 10. *Et cognosco meas.* Joan. 10. 14. Theophylactus: mercenarius oves ignorat; rarò enim visitat. Pastor bonus oves agnoscit, quia frequenter visitat. Is. 7. 14. *vocabitur nomen ejus Emmanuel.* En pastoris nostri proprietas. Quid Emanuel? *nobiscum Deus.* Escobar l. 9. sect. 2. obs. 4.

Tanquam ovis ad occisionem, ductus est; & sicut agnus &c. Act. 8. 32. Dicitur ovis, cùm sit pastor bonus, S. Basilius Seleuc. pastor pro ovibus tanquam ovis jugulum præbet. Præclarum boni pastoris insigne est, ut pro jugulandis ovibus ipse se ad mortem offerat. In nullo discrimine, in nulla actione suos videt, quod ipse in se dissimulet, & in se non assumat. Sylveira hîc.

Quis pastor oves propriô pascit cruore? & quid dico pastor? Matres multæ sunt, quæ post partûs dolores filios alijs tradunt nutricibus. Hoc autem ipse non est passus; sed ipse nos propriô sanguine pascit, & per omnia nos sibi coagmentat. S. Chrysost. hom. 60. ad pop. Antioch.

Miscellanea.

Fuit autem Abel pastor ovium. Gen. 4. 2. S. Basilius hom. de M. Mamante: nè contemnas virum, ubi pastorem audis: qui Deo primus placuit Abel; pastor fuit. Moyses, magnus ille Legislator, pecudes pavit in monte Horeb. Ex. 3. 1. 2. & per pasturam ad colloquium Dei pervenit. Jacob Patriarcha pecudes pascendo pro veritate patientiam ostendit. David à pecudum pastura pervenit ad regnum. Sorores quædam sunt, pastura, & regni administratio: quapropter Dominus utraque complexus, & pastor est, & rex. Ps. 22. 1. *Dominus regit me.* Sept: *Dominus pascit me.* Mendoza in 1. Reg. 9. 3.

TITULUS VIII.
PATER.

§. I.
Cœlestis.

NOn dixit: *ascendi ad Patrem* nostrum. Joan. 20. 17. nè esset communio creaturarum cum Unigenito; sed *ad Patrem*, inquit, *meum*, & *ad Patrem vestrum*: aliter meum per naturam; aliter vestrum per adoptionem. S. Cyrillus Jeros. Catech. 11

Deus dicitur Pater creatione, adoptione. Rom. 8. 15. *Accepistis spiritum adoptionis filiorum* Instructione Isaiæ 38. 19. *Pater filijs notam faciet veritatem.* Correctione. Prov. 3. 12. *quem diligit Dominus, corripit.* S. Thom. Aqu. in Jer. c. 3.

§. II.
Patris mira, dulcis, appellatio.

PAter noster, qui es in cœlis. Matth. 6. 9. O maximam Dei benignitatem! his, qui defecerunt ab illo, & in extrema inciderunt mala, tantam præstitit malorum oblivionem, & gratiæ participationem; ut Patrem sese appellari voluerit. S. Cyrill. Jeros. Catech. Mystag. 5.

Quid tam auget fiduciam? quid tam inflammat affectum? quid tam lætificat humilem animam? sicut Deum verum, & summum velle à Fidelibus Patrem vocari, eumque fiducialiter Patrem vocare. Dion. Carth. hic.

Qui? cui dicimus, *Pater noster?* nos quondam filij iræ, filij gehennæ, filij mortis, filij diaboli, dicimus ***Pater noster***: Patri misericordiarum, Patri cœlestis patriæ, Patri vitæ sempiternæ, Patri D. N. J. C. Dei sibimet coæqualis, & coæterni. Rupertus l. 5. hic.

Quanta Domini indulgentia! quanta circa nos dignationis ejus, & bonitatis ubertas! qui sic nos voluerit orationem celebrare in conspectu Dei; ut Deum *Patrem* vocemus; & ùt est Christus Dei Filius, sic & nos Dei filios nuncupemus: quod nomen nemo nostrum in oratione attingere; nisi ipse nobis sic permisisset orare. S. Cyprianus l. de orat. Dom.

O amoris abundantiam! perculsô animô inexplicabiles largæ illius in nos divinæ bonitatis opes admirare; qui talem, ac tantum, vocare *Patrem* es ausus. S. Chrysost. tom. 6. or. de instit. secundùm Deum vita.

Frater S. Bernardi Gerardus, ùt S. Bernardus refert s. 26. in Cant. cùm ad extrema veniisset, & solemnem illam abeuntium formulam à Christo propositam usurpâsset: *Pater! in manus tuas commendo spiritum meum.* Luc. 23. 46. regustatâ eâ Patris appellatione conversus ad fratrem adstantem, non satiatus ejus vocis sæpius iteratâ suaviatione; quanta, inquit, dignatio Dei, Patrem hominum esse! quanta hominum gloria, Dei filios esse, & hæredes! Doultreman de am. l. 5. c. 2.

§. III.
Patris cœlestis bonitas.

SUrgam, & ibo ad Patrem meum. Luc. 15. 18. Quâ spe? quâ fiduciâ? quâ confidentiâ? Quâ spe? illâ, quâ Pater est. Ego perdidi, quod erat filij; ille, quod patris est, non amisit. Apud patrem non interçedit extraneus: intus est in patris pectore ipse, qui intervenit, exorat, affectus S. Chrysol. s. 2.

Vidit illum Pater ejus. Luc. 15. 20. Quis ille nobis intelligendus Pater? Deus scilicet: tam Pater nemo, tam pius nemo. Tertull. l. de pœnit.

Accurrit, & cecidit super collum ejus. ib. Rogo, quis hîc desperationis locus? quæ hîc excusationis occasio? hîc simulatio quæ timoris? nisi fortè timetur occursus, terret osculum, turbat amplexus. S. Chrysol. s. 3.

Non ità gaudet vocari Dominus, ùt Pater; neque sic amat habere servum, ùt filium. S. Chrysost. s. 10. in ep. ad Rom. c. 6.

Ipse quidem Patrem se exhibuit mihi; sed non ego vicissim me illi filium. Quantâ fronte attollo jam oculos ad vultum Patris tam boni? tam malus filius! Pudet indigna gessisse genere meo! gaudet tanto Patri vixisse degenerum! S. Bernardus s. 16. in Cant.

§. IV.
Pater carnalis.

ESt penes patrem dulcis conditio, libera servitus, absoluta custodia, timor lætus, blanda ultio, paupertas dives, secura possessio. S. Chrysol. s. 1.

In filio est substantia patris tota? & ideo nil pater perdidit, cùm recipit. Id. s. 4.

O quid facit vis amoris! quamvis malo filio, non esse nescit, non esse non potest pater. Videt filium degenerâsse animô: videt paternæ pietatis, paterni generis, nil habere; & tamen nuncupat filium. Id. ib.

Disertus aliquis pater si sit tantus orator, ut linguâ illius fora concrepent, & tribunalia concutiantur; si habet parvulum filium, cùm ad domum redierit, seponit forensem eloquentiam, quò ascenderat, & linguâ puerili descendit ad parvulum. S. August. tr. 7. in Joan. 1. 50.

Propinquorum quot oculi, tot lucernæ: dies est aspectus matris, sol patris rutilet in vultu. S. Chrysol. s. 1.

Liberis suis pater vice Dei est. S. Gregor. Naz. ad Vitalianum.

TI-

TITULUS IX.
PATIENTIA.

§. I.

Figuræ, Symbola, definitio.

Ex Veteri.

IBo, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus. Ex. 3. 3. Magna est visio, si vides hominem invidiæ, calumniæ, tribulationum, ignum circumdatum, & velut ardentem; non tamen comburi, non ullum vindictæ, aut impatientiæ, promere verbum. Stengelius t. 3. div. judic. c. 50.

Sacerdos-habebit pellem ejus. Levit. 7. 8. Pellis est Symbolum patientiæ, ùt patet Job. 2. 4. & Job. 19. 20. quæ Sacerdotis propria virtus, & vestis est. Ita Isychius apud Cornelium hîc.

Homo quidam erat in regione &c. Job. 1. 1. Ità legit Origenes. Erat tanquam rosa inter spinas, tanquam lilium inter tribulos; candidus, ac rubens: candidus fide, ac sanctitate; rubens velut rosa planè, quia sustinuit dolores, ac passiones. Origenes hîc.

Quoniam ab ipso patientia mea. Ps. 61. 6. S. Bernardus s. 2. in Circumcis. D. necesse est ergo, ut illucescat dies patientiæ, per quem omnia dura, & aspera, tacitâ amplectaris amplectaris patientiâ. apud Pinna in Eccl. Ethol. 258. Bene parientes erunt. Ps. 91. 15. S. Hieron. vertit. *frondentes.*

Psallite Domino in cithara. Ps. 97. 5. omnis patientia dulcis est Deo; si autem in ipsis tribulationibus defecerit, citharam fregisti. S. August. in Ps. 42.

Omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus. Prov. 31. 21. Duplex est vestis, hyemalis, & æstivalis. Vestem hyemalem dico virtutes, quibus protegimur contra pluviam, & grandinem tentationum, & persecutionum: ut est patientia, mansuetudo, humilitas, & hujusmodi. Æstivalem dico virtutes; quibus tempore pacis, & tranquillitatis, vacatur bonis operibus, vel contemplationi: ùt est pietas, charitas, sapientia. Hugo Card. hîc.

Ædificavi mihi domos. Eccl. 2. 4. Quilibet deberet ædificare in seipso domos multas, velut in quadam civitate. Primam domum debet facere hyemalem, id est, domum patientiæ; in qua se tueatur à grandinè, & pluvia, tribulationum. Debet facere domum æstivalem, velut solarium: scilicet domum spei &c. Id. hîc.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Tunc amica Dei anima inter amicas est sicut lilium inter spinas: lilium enim, quamvis pungatur à spinis, candorem tamen retinet; fortiorem emittens odorem, quàm si non pungatur. S. Albertus M. parad. an. c. 4.

Ex Novo.

Obtulerunt ei aurum. Matth. 2. 11. Aurum Deo offerimus, cùm per patientiam probati in tribulationibus non deficimus. B. Ivo Carnot. s. de Epiph. D.

Jesum quæritis &c: Marci 16. 6. Bene quæritis eum, quia Nazarenum, & crucifixum. Multi enim quærunt tantùm Jesum Nazarenum, id est, salutem floridam: volunt enim hîc gaudere cum Mundo, & in futuro regnare cum Christo. Sed non invenitur Nazarenus sinè crucifixô: *per multas tribulationes &c.* Act. 14. 21. Hugo Card. hîc.

Et purgabit aream suam. Luc. 3. 17. Grana ad pedes ventilantis suô pondere cadunt; sed paleas longiùs rapit ventus. Si igitur in tribulatione ad Christi pedes cadis, ejus voluntati subjectis; granum es: palea; si te tribulatio à Christo removet. Christus ventilatur in horto à tribulatione, dum orat; sed *procidit in faciem suam.* Matth. 26. 39. Stella hîc.

Sint lumbi vestri præcincti. Luc. 12. 35. S. Cyrillus Alex. in Cat. S. Thomæ: succingi significat agilitatem, & promptitudinem, ad sustinenda mala, intuitu divini amoris. apud Sylveira hîc.

Calcea te caligas tuas. Act. 12. 8. Calceati sunt patientes in dextro pede per amorem Dei, in sinistro per timorem Inferni. S. Vincent. Ferr. s. de S. Petro ad vincula.

Scientes, quòd tribulatio patientiam operatur. Rom. 5. 3. Notat Hugo Card. Paulum hîc innuere, patientiam esse velut terram fructiferam, quam tribulatio operatur, id est, colit, arat, exercet; ut fructum ferat meritorum: eô sensu, quô Gen. 2. 15. Adam dicitur positus in paradiso, *ut operaretur illum.* Cornelius hîc.

Ut probatio vestræ fidei &c. 1. Petri 1. 7. Bene patientia Sanctorum auro assimilatur: quia sicut in metallis pretiosius aliquid aurô non est; ità hæc apud Deum omnî laude est dignissima. V. Beda hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Anima petra, terra bona, & fertilis, per multam patientiam. Origenes hom. 4. in Ezech.

Patientia est honestatis, aut utilitatis, causa; rerum arduarum, ac difficilium voluntaria, ac diuturna perpessio. S. August. l. 83. qq. q. 30.

Mirabilis res est patientia: quæ tanquam in tranquillo portu animum constituit; eumque & ab adversis ventis, & fluctibus tempestatum, liberum reddit. S. Chrysost. hom. 83. in Joan. c. 18.

Patien-

Patientia moleſtiarum eſt decoctio. Sicut ergo bonus ſtomachus concoquit cibos, quantumvis crudos; ſic valida patientia quaſvis adverſitates. E contrà ſicut imbecillis ſtomachus carnem ſalſam concoquere non poteſt; ſic infirma, & debilis patientia acria verba. S Greg. Naz. l. in carm. de virt. & vit. apud Corneſium in Prov. 3.

Philo l. de Cherub. advertit: tonderi homines, tonderi & pecudes; ſed hoc diſcrimine: quòd homines, nunc caput elevando, nunc reprimendo, nunc in alterutram partem, tonſori ſe accommodent: pecudes verò invitæ, & renitentes: unde per vim ligantur; ut tondentem ſuſtineant. Sic pij homines &c. Pinna in Eccl. 52.

Bonus cibus patientia pauperum, quæ non peribit in finem: panes lacrymarum, panes doloris. S. Bernardus ſ. 2. de diverſis.

Patiens ante monumentum mortuus eſt: ſepulchrum enim cellulam ſuam fecit. Joan. Clim. gr. 27.

Si janua in cardine rectè ſita eſt, & poſita, licèt millies aperiatur, & claudatur, nunquam à ſuo cardine exit. Juſti januæ ſunt cœli; quos licèt vertas, moveas, ac removeas; per infamiam, & bonam famam; cùm benè fundati ſint in cardine, qui Chriſtus eſt; nunquam ad impatientiam, vel ad aliquod malum agendum, commoventur. Diez Patientia.

Patientia eſt ſicut pretioſiſſima gemma carbunculus: qui de die ſplendorem ſuum abſcondit, noctu verò mirè lucet. Patientia non apparet die proſperitatis, ſed nocte tribulationis. Militis generoſa virtus non in pace, ſed bello, conſpicitur. Id. fer. 3. D. 4. Quadr.

Salamandra ſi caſu in igne mergitur, omnis ignea vis tanquam aquâ reprimitur, & extinguitur. Patientia reprimit flammivomum hominem à fervore vindictæ. B. Petr. Dam. l. 2. ep. 18.

Patienter ſuſtinere gravia, & non perturbari ex eis, docet nos terra: quæ, ſecundùm Iſidorum, ideo vocatur *ſolum*, quia eſt elementum ſolidum, cujuslibet ponderoſi corporis ſuſtinens totam molem: propter quod quævis gravia ſurſum mota, quousque ſtabilem tangant terram, manent prorſus inquieta. Sic fortis, & patiens ſolidum habet animum ad quælibet oneroſa, & gravia, æquanimiter ferenda; nec perturbatur, vel inquietatur. Geminiani. c. 57.

Sol inter nubila. Lem: *Premitur, non opprimitur.* Picinelli.

§. II.

Patientiæ dignitas, honor eminentia.

Num. 1.

Per patientiam præ miraculis notus Dei Filius.

Ex Novo.

Magiſter, volumus à te ſignum videre. Matth. 12. 38. *Non dabitur nisi ſignum* Jonæ ib. Cur non potiùs in excellentiæ ſuæ manifeſtationem, dat ejus potentiæ ſigna; miracula ſcilicet, vel futurorum prædictionem, utpote magnam divinitatis notam? ſed multò efficacior vis ſanguinis, ac Paſſionis Chriſti ut humana corda emolliantur ad agnoſcendam fortitudinem divinitatis. Sylveira hìc q. 7. Qui in hominis figura propoſuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus eſt. Hinc vel maximè Phariſæi Dominum agnoſcere debuiſtis: patientiam hujusmodi nemo hominum perpetraret. Tertull. l. de patientia.

Hic eſt Filius meus dilectus. Matth. 17. 5. Cur Pater ſpecialiter hìc Filium ſuum declarat? cur non in præſepio, vel circumciſione, vel fuga in Ægyptum, vel in paſſione & cruce? quia ipſa patiendi celſitudo vox erat teſtis ejus divinitatis. Id. hìc q. 25.

Multa enim paſſa ſum hodie. Matth. 27. 19. Cur diabolus, qui paulò antè miſit in cor Judæ, ut traderet Jeſum, nunc mittit in cor mulieris; ut redimat eum? Dicendum, quòd dæmon frequenter vacillavit in notitia Chriſti: nunc æſtimans, eum eſſe Chriſtum, propter divinitatis inſignia; nunc arbitrans oppoſitum, propter humanitatis infirma. Cùm ergo Judam incitavit ad proditionem Chriſti; putavit, quòd non eſſet Chriſtus: verùm in ipſa nocte, & deinceps, incredibilem magnitudinem, patientiam, atque conſtantiam Chriſti conſpiciens; cœpit valde conjicere, quòd ipſe eſſet verus Meſſias. Dion. Carthuſ. hìc.

Nihil tibi, & juſto illi. ib. Ad quod creditur diabolus illam inſtigâſſe: jam quaſi pro certo conjiciens, quòd Jeſus eſſet Meſſias: quia videbat ineffabilem manſuetudinem, patientiam, atque conſtantiam Chriſti in omni ſui injuriatione, ac paſſione. Id. in Luc. 22. cap. 22.

Alios ſalvos fecit-deſcendat de cruce &c. Matth. 27. 42. O ſuperbi Judæi! non attendentes, quoniam majoris virtutis eſt, patienter in tormentis uſque in finem perſeverare, quàm de cruce deſcendere, & ab infirmitate carnis miſerabiliter ſuperari. Si enim nullus ſalvabitur, niſi qui perſeveraverit usque in finem, quomodo Chriſtus Jeſus nomine, & re, ſalus re diceretur, ſi in cruce patienter uſq; in finem non perſeverâſſet? S. Bonaventura ſ. 1. D. infra oct. Nat. D.

Verè Filius Dei erat iſte. Matth. 27. 54. Quærit S. Paſchaſius: qui poſt cætera cœlorum ſigna, & terræ, movere potuerit Centurionem; ut Dei Filium crederet eum, quem in cruce mortuum videbat? Reſpondet: quòd Centurio, poſtquam Chriſto audierat dictum, *deſcendat nunc de cruce, & credimus ei,* Matth. 27. 42. & perſeveranter ligno, cui ſemel fixus fuit, hæſiſſe viderat; talia apud ſe cogitavit: qui tam lubens in tormentis agit, mortem tam lætus excipit; is Dei Filius eſt. Verba Paſchaſij: in vultu ejus tanta erat alacritas, tantaque claritas, ut poſſent omnes intelligere; quia ſuâ ſponte moriebatur. Did. Niſs D. 1. Quadr. §. 4.

Tu es Chriſtus. Marci 8. 29. poſt hanc confeſſionem Chriſtus *cœpit eos docere, quoniam oportet Filium hominis pati multa.* Victor Antioch. poſtquam divinitatis ſuæ ſenſum illis impreſſit, doctrinam de cruce, & paſ-

si one mox subjunxit. Ut scilicet faciliùs ejus divinitas crederetur : nec absque cruce volebat Deus prædicari. Castillo Illat. 243.

Beatus venter , qui te portavit. Luc. 11. 27. Magnum hîc Dominus miraculum edidit in dæmoniaco sanando v. 14. & tunc mulier tacet. At cùm Pharisæi blasphemant: *in Belsebub &c.* v. 15. & Dominus mansuetè respondet : *omne regnum &c.* tunc mulier exclamat : *beatus venter* ! Cur modò , & non antea? antea viderat miracula, modò patientiam. Et inter injurias patientia major divinitatis Christi index, quàm potestas. Sylveira hic. q. 11.

Memento mei &c. Luc. 23. 42. Hæc est fidei plena devotio : ut cùm de vulneribus Domini profluens sanguis cernitur ; tunc de potestate ejus venia postuletur : cùm videtur ejus humilitas ; tunc magis timeatur ejus divinitas : cùm morti addictus putatur ; tunc regis illi honorificentia deferatur. S. Maximus hom. 1. de S. latrone.

Cognoverunt eum. Luc. 24. 31. *in fractione panis.* Drogo Ost. s. 1. de Pas. panis caro tua est : fregisti manibus corpus tuum : quia potestatem habebas ponendi animam tuam : fregisti corpus tuum , quod foris apparebat ; & ostendisti medullam , quæ intus latebat : nisi enim patiaris , non cognoscaris. Sylveira in Luc. 11. Matth. 12. cap 24.

Rabbi , tu es Filius Dei , tu es rex Israel. Joan. 1. 49. Unde Nathanaeli tanta cognitio? Inspexerat Christum secreta scire , & penetrare ; noscereque , quæ dixerat contra eum , & suam patriam , *à Nazareth potest aliquid boni esse ?* v. 46 quibus dictis Dominus se minimè ostendit iratum ; sed eum benignè excipit, laudat. Videns Nathanael tam patientem ; eum non plebejum , sed regem ; non putum hominem , sed Dei Filium credit , & fatetur. Sylveira hic q. 15.

Ut clarificetur Filius Dei. Joan. 11. 4. S. Cyrill. Jeros. Catech. 11. non quòd priùs non habeat gloriam (glorificatus enim erat ante Mundi constitutionem sed glorificabatur tanquam Deus semper) nunc verò glorificatus est patientiæ ferens coronam. apud Baeza t. 1. l. 4. c. 3. §. 38.

Ex Patribus.

Quanquam omnis Christi actio , ac miraculorum editio præclara , & divina , ac mirabilis est ; nihil tamen est ex omnibus , quod tantam admirationem excitet, atque eximia ipsius Crux. S. Joan. Damasc. l. 4. Orthod. fid. c. 12.

Crux omnium miraculorum nobis factorum coronis. Quid hôc admirabiliùs ? cernere Deum in cruce pendentem ; & quidem inter latrones. Andreas Cret. or. in exalt. S. Cruc.

Num. 2.

Patientia etiam hominum pro miraculis.

Tu servásti bonum vinum usque adhuc. Joan. 2. 10. Vinum ex aqua , est lætitia ex persessione malorum. S. Bernardus s. 16. ex variis : sic & Apostoli planè vinum aquâ factum gustâverunt , quando *ibant gaudentes à conspectu concilij*, quando *digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Quomodo non vinum ex aqua? gaudium ex contumelia ? *tristitia vestra vertetur in gaudium.* Pinna Ethol. 258.

Video Filium hominis stantem &c. Act. 7. 55. *Stantem* Christum videt , licèt jam ad dexteram Patris sederet. Sicut cùm publicis spectaculis ades , proximusque fenestræ sedes , unde omnia , quæ in foro aguntur , facilè videas ; si fortè aliquod accidat mirabile spectaculum ; surgis , & stans illud intueris , licèt posses sedens intueri : sed rei novitas te compellit stare , ut attentius consideres. Ità &c. Osorius in die S. Steph.

Spectaculum facti sumus &c. 1. Cor. 4. 9. & velut rationem subdens ait : *usque in hanc horam & esurimus , & sitimus , persecutionem patimur , & sustinemus , blasphemamur , & obsecramus.* v. 11. 12. 13. Cur potiùs hîc , quàm alibi , se dicit spectaculum factum? Palati⁹ ad c. 5. Matth. spectant Angeli , stupet Mundus , attoniti redduntur homines , cum vident Christianum reddentem , non malum pro malo , sed bonum pro malo. Ità Apostolus : *spectaculum facti sumus. &c.* Meritissimè hæc Paulus : quia super omnem naturam est , quòd maledicti , afflicti , & blasphemijs prosciss , obsecremus. Sylveira in Matth. 5. q. 8.

Signa Apostolatûs mei facta sunt super vos in omni patientia , in signis , & prodigijs. 2. Cor. 12. 12. Theodoretus : rectè signis tolerantiam præposuit. Quia omni patientiâ ornari , ut & inimicorum probra tolerentur , miraculum augustissimum est , communia miracula superans. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 7. obs. 1.

Hæc virtus omnibus populis , & provincijs , & ipsis tortoribus , miraculum maximum præbuit , cùm patientiâ crudelitas vinceretur. Lactantius l. 6. div. instit. qui est de vero cultu.

Sinè ferrô , & flammâ , Martyres esse possumus ; si patientiam veraciter in mente servamus : nam signis , & miraculis ; majorem esse patientiam , non dubitemus. S. Laur. Just. de virt. pat. c. 2.

Num. 3.

Continuatio de Patientiæ laude , dignitate &c.

Ex Veteri , & Novo.

Nunquid timens arguet te , & non propter malitiam tuam plurimam? Job. 22. 4. 5. Sedenti in sterquilinio , & de incursibus omnibus triumphanti , familiares talia ei dicebant. S. Antiochus hom. 51. hæc quidem commenti adornatô mendaciô justo illi contumelios ius exprobrant : non quòd illum odissent , sed ut asperitate verborum humiliarent. Did. Niss. fer. 6. D. 4. Quadr. §. 3.

Bis-

Byſſus, & purpura, indumentum ejus. Prov. 31. 22. Byſſus eſt candor, conſcientia, & innocentia vitæ; purpura patientiæ, & pœnitentiæ, ſunt indumentum Eccleſiæ: quia & hæc eadem fuerunt indumenta ſponſi ſui. Cant. 5. 10. *Dilectus meus candidus & rubicundus.* Hugo Card. hîc.

Fecit aſcenſum purpureum. Cant. 3. 10. Meritò patientia comparatur purpuræ, quâ reges induuntur: quia patientia opus perfectum habet, animum præbet regium; ſuique ipſius, & omnium dominum facit. de Ponte hîc Exh. 29. §. 4.

Ut portaretur ab Angelis &c. Luc. 16. 22. Non ſuffecerat ad portandum pauperem unus Angelus; ſed propterea plures veniunt, ut chorum lætitiæ faciant. Gaudet unusquisque Angelorum tantum onus tangere. S. Chryſoſt. hom. de Lazaro. Ut nos ſacras reverenter adimus reliquias; ſic illi magna cum veneratione ulceroſum corpus attingebant. Significabant, quanti æſtimarent corpus, quod pro gloria Dei multa tulerat. Addit Chryſoſt. ſed in ſinum Abrahæ portatus eſt. ut illum tangeret. Did. Niſs. f. 6. D. 4. Quadr. §. 2.

Ex Patribus, & aliis.

Si injuriam depoſueris penes eum, ultor eſt; ſi damnum, reſtitutor eſt; ſi dolorem, medicus eſt; ſi mortem, reſuſcitator eſt. Quantum patientiæ licet, ut Deum habeat debitorem! Non immeritò: omnia enim placita ejus tuetur; omnibus mandatis ejus intervenit. Fidem munit, pacem gubernat, dilectionem adjuvat, humilitatem inſtruit, pœnitentiam expectat, carnem regit, ſpiritum ſervat, linguam frænat, martyria conſummat, pauperem conſolatur, divitem temperat, Fidelem delectat, Gentilem invitat, fœminam exornat, virum approbat: amatur in puero, laudatur in juvene, ſuſpicitur in ſene; in omni ſexu, in omni ætate, formoſa eſt &c. Tertul. l. de patientia. c. 15.

Præ virtutibus omnibus eſt oppoſita vitijs, & affectibus. Lactantius l. 6. inſtit. div.

Sicut peccati causâ vinciri opprobrium eſt; ità è contrà pro Chriſto cuſtodiæ vincula ſuſtinere, maxima gloria eſt. S. Ambroſ. in ep. ad Philem c. 1.

Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei, qui oderunt me gratis. Pſ. 68. 5. Quomodo fiet, ut oderit te Mundus gratis, ſi nihil cuiquam noceas, & ſic odio habearis? hoc eſt enim gratis, ſinè causâ. Non perſecutionē pati, non teneri, non flagellari, non includi, non proſcribi, non occidi, laus eſt; ſed habendo cauſam bonam iſta pati, hæc laus eſt. Laus enim eſt in cauſæ bonitate, non in pœnæ acerbitate &c. S. Auguſt. in Pſ. 68. 5.

Fundendo ſanguinem, & patiendo magis, quàm faciendo contumelias, Chriſti fundata eſt Eccleſia. S. Hieron. ep. 62. adv. Joan. Jeroſol. ad Theophilum.

Nihil hac linguâ ſanctius eſt, quæ in adverſis Deo gratias agit. Certè non inferior eſt lingua Martyrum; utraque pariter coronatur: nam & adversùs iſtam inſtat lictor, Deum per maledicentiam negare cogens; inſtat diabolus argutis cogitationum quæſtionibus lacerans, & animi anguſtijs obtenebrans. S. Chryſoſt. hom. 8. in ep. ad Coloſs. c. 3.

Nihil meliùs, quàm malè propter Chriſtum affici. S. Chryſoſt. in ep. ad Epheſ.

Gratia verè maxima, dignum cenſeri, propter Chriſtum aliquid pati: & corona verè perfecta; & merces futurâ retributione non minor. S. Chryſoſt. hom. ſuper orat. Annæ.

Magna dignitas, & multa, regnô, conſulatu, univerſisque, major; pro Chriſto ligari. Nihil enim tam clarum eſt, quàm pro Chriſto vinctum eſſe &c. Idem. hom. 5. de patientia in illud Eph. 4. obſecro vos ego vinctus in Domino; ubi fuſiùs de vinculis S. Pauli diſcurrit.

Noſti, nihil eſſe, quod patientiam adæquare poſſit; verùm ipſam potiſſimùm virtutum reginam eſſe, rerum præclarè geſtarum fundamentum, portum tranquillum, in bello pacem, in tempeſtate tranquillitatem, in inſidijs ſecuritatem; quæ eum, qui ipſam ſit conſecutus, adamante firmiorem reddit: hancque naturam habet, ut eam nec arma mota, nec inſtructi exercitus, nec adhibita tormenta, nec arcus, nec lanceæ emiſſæ, nec ipſum dæmonum agmen, detrimentô ullô afficere poſſit. Id. ep. 7. Olympiadi Diaconiſſæ.

Patiens cunctis virtutibus exornatur. S. Ephrem de patientia.

Num 4.

Patientia facit Martyrem.

Hoc non minus fuerit Martyriô, nihil deprecari pati propter multorum ſalutem. S. Chryſoſt. hom. 20. in Acta.

Sinè ferrô, aut flammis, Martyres eſſe poſſumus; ſi patientiam in animo veraciter conſervamus. Idiota l. 2. Contempl. c. 1.

Num. 5.

Patientia grata Deo, Chriſto.

Cùm vidiſſet Jeſus jacentem. Joan. 5. 6. Primus, in quem Dominus oculos miſericordiæ conjecit, fuit hic tot annis infirmus. O beata patientia! tu enim es cauſa, ut in locum, ubi tu es, oculi dirigantur. O quantum valet patientia erga Deum! Diez fer. 6. D. 1. Quadr.

Plus aliquando valet pia flagellatorum Dei ſub ejus manu tolerantia, ſinè murmure, ſine reprehenſione divinorum judiciorum; ſinè rancore, vel odio, contra ſuperiores ſuos, vel alios affligentes ſe juſtè, vel injuſtè: quàm ſi manens iracundus, & impatiens, nedū flagellaret ſeipſum ad ſanguinem; ſed laceraret, & diſcerperet membratim ad mortem. Gerſon. tr. contra ſectam flagellantium.

Gratior illi eſt humilis internarum derelictionum tolerantia, quàm ingens devotionis dulcedo. Bloſ. par. an. c. 9.

§. III.

Patientiæ Passio Christi, motivum.

Ex Veteri.

Spinas, & tribulos, germinabit tibi. Gen. 3. 18. Ne tamen lædant graviter, suô Christus D. capite spinas gestat. Tertull. de corona c. 14. abstulit virtus crucis omnes aculeos mortis, in Dominici capitis tolerantia obtundens. Velloso in Judith 5. Paræn. 30.

Putabam nos ligare manipulos in agro. Gen. 37. 7. Manipulus Joseph est collectio contumeliarum, & pâssionum Christi; quæ Amos 9. 6. *fasciculus* vocatur: *quia ædificat in cœlo ascensionem suam, & fasciculum suum super terram fundavit.* Nam Christus per fasciculum passionum fecit sibi gradus ad cœlum. Geminiani l. 7. c. 22.

Sephora circumcidit præputium filij sui. Ex. 4. 25. Cur ad introducendam tam duram legem primus Moysis filius eam subire debuit? Tertull. lib. adv. Judæos c. 2. idcirco filium Moysis futuri Ducis instigat Angelus circumcidi: ut, cùm cœpissет per eum populo dare præceptum circumcisionis, non aspernaretur populus, videns exemplum istud in filio jam Ducis celebratum. Caro, & sanguis, omnem refugit passionem: verûm ut facilè reddatur pati, nec excusare se quisquam possit; Filium suum Unigenitum Pater æternus in cruce suspendit: ut, dum creatura suum Creatorem, & reus insontem, tam indigna tolerare cernit, non recusет cum eo, & pro eo, pati. Did. Niss. fer. 6. D. 5. Quadr. §. 5.

Fecit Moyses serpentem æneum &c. Num. 21. 9. Serpens hic figura Crucifixi. Cruciantur homines varijs morbis; hic inopiâ, ille opprobrijs, injurijs &c. Ut omnes dolore sopitô sonentur, majus oculis Deus Filij crucifixi objecit tormentum; ut ejus paupertatem, dolores, injurias, videns, quisque sua ferat. Naxera in Jos. 10. §. 18.

Omnésque flebant voce magna. 2. Reg. 15. 23. Fugiebat David Absolonem, fugientem comitati flebant voce magnâ. Quid has illis expressit lacrymas? Respondet Abulens. totus populus flebat, sicut videbat flere David. q. d. putabant, se subditorum munus non rectè exequi, nisi lacrymanti regi collachrymarentur. Did. Niss. fer. 6. D. 5. Quadr. §. 5.

Pellem pro pelle. Job. 2. 4. id est, patientiam, & imitationem mansuetudinis Agni incontaminati Jesu Christi, rependere debemus. Ejus enim Sacerdotis, qui offert victimam, est hostiæ pellis jure perpetuô. Levit. 7. 8. Petrus Cell. l. de panib. c. 1.

Juda rex meus: Moab olla spei meæ. Ps. 59. 9. 10. Quare *olla?* quia tribulatio. Quare *spei meæ?* quia præcessit *Juda rex meus*: quia enim præcessit te, debes sequi. Quid times? quà præcessit? per tribulationes, per angustias, per opprobria septa erat via; sed antequam transiret: postea quam transivit, sequere; jam patet via illius. *Singularis ego sum*, inquit; sed quousque *transeam.* Ps. 140. 10. Singulare granum; sed quoadusque transeat: cùm transierit, sequetur fructificatio. S. August. hic. Dominus voluntate passus est, nos necessitate: ille miseratione; nos conditione. Proinde illius voluntaria Passio, nostra est necessaria consolatio: ut, quando talia fortè perpetimur, intueamur caput nostrum; ut ejus exemplô commoniti dicamus nobis: si ille, quid nos? &: quemadmodum ille, ità & nos. Idem conc. 2. de 2. parte Ps. 34.

Quid retribuam Domino? Ps. 115. 12. *Calicem* &c. Calicem tribulationis, & pœnitentiæ; quem Salvator meus pro me bibit. Hugo Card. hic.

Post te curremus. Cant. 1. 3. Quò curres? quocunque: sed post illum: si enim illum videro, nihil arduum mihi videbitur. Jer. 17. 16. *& ego non sum turbatus, te pastorem sequens.* Etsi sequi Christum facilè non sit; cùm ad alapas, flagella, spinas, crucem, ab eo trahimur: tamen post eum ad talia pervenire, durum non est. Oliva t. 2. Strom. §. Stantes ante thronum. Apoc. 7. 9.

Egredimini - & videte - regem. Cant. 3. 11. Richardus à S. Vict. hic c. 13. ô filiæ Sion, cùm adversa patimini, egredimini ab imperfectione vestra, & impatientia; ut leviter feratis illata vobis mala. Videte Regem vestrum pro vobis passum, & per passionem gloriâ, & honore, coronatum. Lætitiam Regis vestri considerate; hoc exemplum vobis proponite. Cornelius hic.

Velabant faciem ejus. Is. 6. 2. S. Hieronymus illud de Cherubinis faciem velantibus ante Deum, quod Joan. 12. de Christo intelligit. Vel ergo, ait Hieron. velabant Dei faciem, vel suam; quia utrumque litera sonare potest. Si Dei facies velata intelligitur, significat, quia absonditus est vultus ejus in Passione: si Seraphinorum facies velata accipitur, significat justorum confusionem, ac verecundiam; qui vident se nihil agere, cùm Christus pro eis mortuus sit. Osorius D. Quinquages.

Ex Novo.

Nè ergo timueritis eos. Matth. 10. 26. Propter injurias, & contumelias, quas possunt vobis infligere; sed potiùs exultate in omni adversitate, quam ab eis patimini: considerantes, quid passus sim ego; & gloriantes in hoc, quòd Domino vestro, ac Magistro, conformari meruistis: cùm hoc sit beneficium ingens. Quid enim tam glorioſum est servo, quàm ut domino suo assimiletur? Sæpe contingit; ut aliquis injuriam passus doleat, & ulcisci se cupiat: cùm verò conspexerit alium multò sublimiorem eadem, vel graviora perpessum; & tamen servare patientiam; incipit consolari, & ab ira cessare, dicens in se: si ille tantus labia patitur, quantò ma-

magis ego? Ità & nos, si Christi Passionem, patientiamque, pensemus; patientiam discimus, & cum Apostolo in tribulationibus jucundamur. Dion. Carth. hic.

Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Matth. 20. 22. Signanter addit *quem ego bibo:* se enim in ducem additò voluit Christus Discipulos urgere ad patientiam. S. Chrysost. hom. 66. in Matth. perspice, qualiter ipsò interrogationis modò, & hortatur, & allicit. Velloso in Judith. 5. Paræn. 30. *Quem ego &c.* ut communicatione laborum cum ipso promptiores redderentur. S. Chrysost. ib.

Audaciter introivit ad Pilatum. Marci 15. 43. Christo D. crucifixò; *antè discipulo Jesu occultus propter metum Judæorum.* Joan. 19. 38. Lyranus: exemplò Christi animatus, ostendit se publicè discipulum esse. S. Gregor. Naz. or. 25. dulce, & decorum est, quidquid injuriarum infert Arrianus; si conferatur cum ijs, quæ passus Christus D.

Erat quidam mendicus nomine Lazarus. Luc. 16. 20. Multa sunt, ex quibus gravitatem dolorum hujus mendicabuli æstimare possumus. Vel unum illud ejus ulcera vehementer exasperavit, quòd non poterat alterum videre Lazarum, inquit S. Chrysost. hom. 1. de Lazaro. Nam malorum nostrorum reperire consortes, sive in factis, sive in dictis, multum adfert solatij lugentibus. Ille verò nullum alium habebat, ad quem respiceret eadem passum; imò nè audire quidem poterat, qui majore ipsius ætate tam acerba sustinuisset. Quantum igitur adferre solatij, & levaminis, debet omnibus afflictis ob oculos positum exemplum Christi patientis! Did. Niss. D. infra octav. Ascens. §. 2.

Ex Patribus, & alijs.

Quid homo pro se pati debet, si tanta Deus pro hominibus pertulit? S. Gregor. hom. 2. in Evang.

Christi passiones imitandæ; non à Christianis deliciæ conquirendæ. Venit ille pati, venit ille mori, venit lignò crucifigi. Omnia hæc ille propter te: tu nihil pro illo? Quia Christianus es, aliquid plus passurus es in hoc sæculo. S. August. l. de pastorib. apud Fernandium in Gen. 4. sect. 22.

Si Passio Redemptoris ad mentem reducitur, nihil tam durum, quod non æquò animo toleretur. S. Isidorus lib. de consl. vit. & virt.

Fel gusta propter gustum; acetò utere, sputa flagita; alapas, & colaphos, accipe; spineâ coronâ, hoc est, piæ vitæ asperitate cingere; coccinum indue, arundinem accipe, simul in crucem suffigere, simul morere. S. Greg. Naz. or. 38. in Chr. Nat.

Omnibus horis, atque agitationibus, nosmet ipsos Deo immolemus; omnia pro Christi nomine excipiamus; passionibus Passionem imitemur, sanguine sanguinem oruemus, crucem alacres conscendamus. Dulces sunt clavi, tametsi gravem doloris sensum afferant. Præstat cum Christo, & pro Christo pati; quàm delicijs, voluptatibusque, cum alijs indulgere. Id. or. 42. in Pasch. 2.

Cùm Deus esset, ab hominibus hæc patiens sustinebat; ut homines ab hominibus postea ista patientes, pro ipso ejusmodi perferre nos non puderet. S. Cyrill. Jeros. Catech. 13.

Vult benignus Dux devoti militis vultum, & oculos, in sua sustolli vulnera: ut illius ex hoc animum erigat, & exemplò sui reddat ad tolerandum fortiorem. S. Bernardus s. 61. in Cant.

Non decet membrum delicatum esse sub capite Crucifixo: nec ad capitis corpus se judicat pertinere membrum, quod capiti compassum non fuit, Id. tr. de Pass. D. c. 4.

§. IV.

Exempla Sanctorum.

Num. 1.

Job.

SI filios quoque restitui voluisset, pater iterum vocaretur. Sed maluit in illo die reddi sibi tantum gaudij. Securus sic de Domino, distulit; sustinuit tam voluntariam orbitatem, nè sinè aliquâ patientiâ viveret. Adeò satis idoneus patientiæ sequester Deus, Tertull. l. de patientia, de Job loquens. c. 14.

Accepit testam, ut raderet saniem. Dic ô beate Job! ob quam rem hoc facis? meritò, inquit, exaggero, atque commoveo, ipsos dolores: ut per cuncta ostendam nequissimo diabolo; quia ejus malitiam irrideo, quia iniquitatem ejus contemno, quia omnes ejus plagas, atque vulnera, ad nihilum reputo. Ob hoc radit Job sua vulnera testâ; ut nobis patientiæ, atque tolerantiæ, normam daret. Origenes l. 2. in Job.

Quemadmodum, si teneat in manu sua quis adamantem, & alius dicat ad eum, da mihi hunc adamantem in potestatem; & ego illum comminuam in ignem, conteramque ictibus: ille verò, qui eum in manu habet, confidens verè, quia adamas est, dicat: tolle, proba; experire; quia nequaquam huic adamanti prævalebis: sic ergo & omnium cognitor, atque præscius Deus, velut inviolabilem habens adamantem Job, quærenti diabolo, dedit ei in potestatem; confidens verè, quia verus adamantus est Job. Orig. l. 2. in Job apud Arcones in Il. 3. Disc. 2.

Unum Job miraturus ascenderam; omnes Job, quos mirarer, inveni. In singulis vos bis Job revixit, in singulis sancti illius patientia, & virtus, refulsit. S. Ambros. ep. 33. ad Marcellinam sororem, referens sermonem habitum ad populum de Basilicis tradendis.

B. Job ille pugil pietatis, athleta orbis; sicut adamas quidam omnes impetus ferre potuit. S. Chrysost. hom. 23. in Gen.

Quotquot habuit Mundi tyrannus jacula, movit, per ignem, per enses, per ruinam, per captivitatem, per sanguinem: hæc omnia tendit,

tendit, & virilem magis bellatorem effecit. S. Chryſoſt. hom. 1. de patientia Job.

Num. 2.

Exempla aliorum.

Joſeph patiens invenitur, cùm è paſcuo à fratribus rapitur; patiens cùm in puteum demittitur; patiens in carcere, in regno patientior; patientiſſimus, deſideratos cùm fratres agnoſceret. S. Zeno Ver. ſ. de patientia.

Vincula, & tribulationes, Jeroſolymis me manent. Act. 20. 23. Peculiariter facit mentionem de his, quæ paſſurus erat Jeroſolymis, quàm Romæ, & alijs locis: quia ibi Chriſtus paſſus eſt; ibi Stephanus; ibi prima perſecutio: & cùm ijs pati valde glorioſum, & magnum ſolamen erat. Sylveira hîc.

Rogo vos, ut non fruſtra ſit in me dilectio veſtra. Sinite me, ut beſtiarum eſca ſim, per quam poſſim Deum pomereri: triticum enim Dei ſum; dentibus beſtiarum molar, ut poſſim panis Dei mundus inveniri. S. Ignat. M. ep. 12. ad Rom.

Poſſedit patientiam duriſſimi adamantis inſtar. S. Ephrem in vitam B. Abramij Syri Eremitæ.

Patienter ab uno ferendum eſt, quod multis accidit tolerabile. S. Iſid. l. 1. ſoliloqu.

§. V.

Patientia beata, pacifica, quieta.

SI jure beatus creditur, qui ubique invenit, quod amat; juſtè vigor patientiæ aſſer, hoc eſt, beatus nominatur, cui undique obviat, quod deſiderat. Rich. à S. Vict. l. qui dicitur Benjamin minor c. 26.

Habet in ſe remunerationem ſuam, qui ſequitur Jeſum, & in ſuo affectu præmium, etiamſi dura ſuſtineat. Beatus eſt ſuis moribus, beatus ipſis periculis. S. Ambroſ. l. 1. de Jacob c. 7.

Hoc juſtum eſt, ut qui de priſtina felicitate paradiſi, propter contumaçem deliciarum appetentiam, dimiſſi ſumus, per humilem moleſtiarum patientiam recipiamur. S. Auguſt. l. de patient. c. 14.

Quemadmodũ in abyſſum maris ſcintilla delata huic quidem nihil obeſt, ipſa extinguitur: ſic in animum tolerantem quidquid incidere, maximarum etiam rerum, poteſt, facilè quidem abſumitur ipſum; ille conturbabitur prorſus nihil. S. Chryſoſt. hom. 33. in 1. Cor. 13.

Gratia verè maxima, dignum cenſeri; propter Chriſtum aliquid pati! & corona verè perfecta, & merces futura retributione non minor. S. Chryſoſt. hom. de orat. Annæ.

Ad pacem per patientiam pervenitur: tantoque magis pace fruetur homo, quantò erit patientior. Finis patientiæ pax eſt. S. Laur. Juſt. de virt. pat. c. 1.

Beatus, qui non pervenit ad gratiam per labores; ſed ad labores ipſius gratiæ dignatione deſcendit. S. Chryſol. ſ. 88.

Etſi beata diverſis vita virtutibus quæritur, cujus cupidine flagrans humanitas per momenta ſuſpirat; tamen omnes unô, eôdemque conſenſu quaſi quendam patientiæ deferuntur in portum. S. Zeno Ver. ſ. de patientia.

Felix, æternumque felix eſto, qui ſemper te habuerit in ſe. Id. ib.

Feliciter ſunt miſeri, quos conſtat, non meruiſſe, quæ perferunt. Hildebertus ep. 39.

Nequaquam dolenda eſt hæc afflictio infirmitatum, quam intelligimus eſſe matrem virtutum. Itaque, quidquid illud fuerit, quicunque religioſi ſunt, beati eſſe dicendi ſunt: quia inter quælibet dura nulli beatiores ſunt, quòd volunt. Salvian. l. 1. de gubernat. Dei.

Ponat unusquisque ſe ad patientiam, ſi vult habere cordis tranquillitatem. Thom. Kemp. p. 2. ſerm. ad Novit. ſ. 1.

§. VI.

Patientia læta.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola

ACcepit eam uxorem. Gen. 24. 67. Honorabile conjugium inter Iſaac, & Rebeccam. *Iſaac* Hebr. *riſus* eſt. *Rebecca, patientia.* S. Clem. Alex. l. 1. pædag. c. 5. riſus à tolerantia adjuvatur. Ut riſum à viro mulier eliciat, patienter agat: riſum patientia impetrabit. Velloſo in Judith 7. Paræn. 25. Rabbanus, Iſaac, & Rebecca, conjunguntur; id eſt, riſus, & patientia, permiſcetur. apud Sylveira in Joan. 16. c. 18.

Locutus eſt Deus ad Jacob: ſurge, & aſcende Bethel. Gen. 35. 1. S. Ambroſ. ad Iræneum de æmulat. Ægypt. ſequamur S. Jacob vias; ut perveniamus ad eas paſſiones, ad patientiam (alludit ad Matrem Jacob Rebeccam, quod ipſe interpretatur, *patientiam*) matrem Fidelium; & ad patrem Iſaac, id eſt, jucunditatis capacem, lætitiâ redundantem: ubi enim patientia, ibi lætitia. q. d. ſicut conjugantur Rebecca, & Iſaac, ſic copulantur patientia, & lætitia. Cornelius hic.

Parvus ſons &c. Eſth. 10. 6. Hoc eſt ergo paradoxum Mardochæi ſomnium: ex aquis ſol, id eſt, ex tribulatione oritur gaudium, ex mœrore lætitia, & humiliatione gloria. Cornelius hîc.

Ubi audierit buccinam, dicit vah! Job. 39. 25. Vah eſt interjectio animi geſtientis. Guilielmus Pariſ. l. 1. de morib. tr. de ſpe. ſicut gaudent equi, cùm ſignum imminentis conflictûs audiunt; ſic & Dei amici hujusmodi gaudiô gaudent; cùm bellum tribulationis conſurgere cognoverint. Eſcobar t. 1. Mir. Chr. l. 1. obſ. 1.

Tempus putationis advenit. Cant. 2. 12. Sept. *tempus ſectionis.* Alij ex Hebr. tempus *cantillationis* advenit. de Ponte hic Exh. 19. §. 1. Princeps agricola Deus palmitem ferentem fructum purgat variis tribulationibus. Cùm igitur tribularis; ſcito, quia tempus putationis advenit: quod potiùs tibi deberet eſſe tempus cantillationis, dum gloriaris in tribulationibus,

tionibus, ut ampliùs proficias in virtutibus. Id. ib. §. 4. Qui putat vitem; licèt speciosus videntur malum moliri contra vineta; bono ipsorum in primis consulit: nam, si luxuriari sinatur, sylvescit vitis. S. Clem. Alex. l. 6. Strom. Apoc. 14. 19. *misit falcem suam acutam in terram, & vindemiavit vineam terræ.* Pinna in Eccl. Ethol. 139.

Ponam eam desertam; non putabitur, & non fodietur; & ascendent vepres, & spinæ. Is. 5. 6. S. Basilius M. quemadmodum qui vineam putant, obstringunt ejus vites, & externè continent; ut majori cum temperamento procedat ad perferendos utiles fructus: ad eundem modum contingit animæ, assiduitate tribulationum incurvatæ: quodammodo in se contrahitur, seque humiliter demittit; atque ad sui diligentiorem custodiam retrahitur. E contrario anima, quæ indulgenter, ac remissè, vivere sinitur, perinde, atque vinea quædam neglecta, luxuriat, & sylvescit. Ramirez in ep. 3. 16.

Nabuchodonosor *constituit annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino, unde bibebat ipse &c.* Dan. 1. 5. Vinum Christi myrrhatum. *Potestis bibere calicem, quem ego &c.* Matth. 20. 22. Jonghen p. 1. pro sacra vestitione. Exh. 3.

Esca autem ejus erat locusta, & mel sylvestre. Matth. 3. 4. Galfridus in Matth. 11. *gloriamur in tribulationibus.* Rom. 5. 3. Hæc consolatio per mel sylvestre meritò designatur: quia nihil magis sylvestre, & à civibus hujus sæculi extraneum; quàm æstimare gaudium, quod ingeritur ad tormentum. Et forsitan hæc est pax, quam Mundus non potest accipere: quia non pacificè potest ingruentis tribulationis angustias sustinere. Sylveira addit Matth. 3.

Non enim erat tempus ficorum, Marci 11. 13. Orig. tr. 16. in Matth. cùm præsentia provocant eum ad tristitiam, vel ad pusillanimitatem; provocatus autem in illo non proficit, ut etiam in tempore tristitiarum gaudeat, & in tempore opprobrij, vel castigationis glorietur; & in tempore periculi memor sit ejus; quod dictum est: *gaudete semper.* Philipp. 4. 4. Beatus est hujusmodi Christianus, fructum gaudij ferens, etiam non in tempore ficorum. Pinna in Eccl. 2. Eth. 29.

Syrenes ajunt sæviente tempestate suavissimè canere; contrà serenò cœlo, & tranquillò mari, tristes obmutescere. Tales, qui in adversis læti, in prosperis suspectam habent malatiam. Authore incertò.

Insignia Caroli Regis Neapolitani: crux supra petram in summitate ejus rosa. Lem: *In patientia suavitas.* Masenius. Rosa illa aurea benedicitur; & balsamò, ac muscò ungitur; & patimur. (Dominicâ Passionis) Et tamen sacrificij principium occupant illa verba: Lætare Jerusalem! gaude in tribulationibus. Nadasi Rosa 28.

Cithara. Lem: *Expulsu melos.* Cassiodorus in Ps. 32. citharizamus cùm in passionibus nostris, vel damnis, securi, aut læti, dicimus: *Dominus dedit, Dominus abstulit.* Picinelli. Chordæ musicæ. Lem: *Plus torta, plus musica.*

Num. 2.

Patientiæ lætæ exempla.

Ex Veteri, & Novo.

Caligaverunt &c. Gen. 27. 1. Nota longam patientiam *Isaac*: tulit enim cœcitatem per 44. annos, scilicet ab anno ætatis 137. usque ad annum 180. quò mortuus est. Cornelius hic.

In tribulatione dilatâsti mihi. Ps. 4. 2. Tribulatio angustias facit, gaudium dilatat corda. Sed qui gloriatur in tribulatione; huic tristitia vertitur in gaudium; & tribulatio ei non angustias, sed dilatationem, affert. Bellarminus hic.

Calicem salutaris accipiam. Ps. 115. 4. En veram gratiarum actionem. Si vis Deo referre gratias, calicem bibe Passionis ejus. Quid est verò calicem Passionis bibere? ità pati, acsi minimè patereris; ità dolores sufferre, acsi epulis interesses. Tàm forti, & lætò animò ærumnæ ferendæ, acsi non dolores, sed bibere: non enim crux, sed calix, vocatur à David - *Et nomen Domini invocabo.* Si vis passionem lætus pati; si cupis inter dolores, tanquam inter calices, exultare; invoca nomen Jesu. Quis enim Jesum meminisse potest pro se crucifixum, quin crucem, velut calicem suavissimum, amplexetur. Oliva t. 2. Strom. §. Calicem salut. &c.

Quæ est ista, quæ ascendit de deserto delicijs affluens &c. Cant. 8. 5. In deserto esse, ubi nulli flores ad solatium; ubi desunt deliciæ corporum; ubi nullus homo, quem alloquaris: non mœrere, non abjici; sed ascendere; cœli meminisse, cùm nemo recordatur tui; Deo frui, cùm nullò fueris; & quidem ascendere exultantem, bonæ spei, & lætitiæ, plenum; verbò affluentem delicijs: magnum profectò est; præsertim, si omni carens solatiò, & adjutore, uni sponso innitaris. Quid æquè mirandum, ac deliciarum affluentia in eremo, hoc est, inter dolores lætitiâ. In cella vinaria, in domo cedrina, in argenteo ferculo; cùm à Deo fulciris opibus, & honoribus; Deo fidere, non mirum. Oliva t. 2. Strom. §. facta est multitudo militiæ cœl. Luc. 2.

Tribulationem patimur; sed non angustiamur. 2. Cor. 4. 8. Imò verò non solùm nullam angustiam tribulatio illa Sanctorum, sed latitudinem, habet. Denique sic dicit justus: *in tribulatione dilatâsti mihi.* Ps. 4. 2. De his Deus: *inhabitabo in illis, & inambulabo.* 2. Cor. 6. 16. Origenes l. 2. in c. 2. ep. ad Rom.

Ascendens in altum. Eph. 4. 8. In altum; id est, in cœlum, inquit Chrysostomus. B. Dorotheus doctr. 22. ait: ascendens in crucem voluptate suâ; & peccatum, ruinæ nostræ causam, eruci affigens captivam duxit captivitatem. *Altum* hoc Chrysostomo cœlum est, Dorotheo crux. Sed qui istud? cùm à cœlo

lo crux non minùs distet, quàm terra? Sic fortè loquatur, qui nescit, quid sit pro Deo pati: nam qui novit, quid sit boni in cruce; illi crux par cœlo est. *Exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis.* Ps. 149. 5. Euthymius: exultabunt sancti *in futura gloria.* S. Hieron. exultabunt Sancti in gloria, *in cruce.* Sed quid gloriæ cœlorum, & crucis? si exultabunt Sancti in gloria cœlorum, quomodo in gloria crucis? R. justo gloria, & crux; crux, & gloria, idem sunt: tantam nempe ex passione capit voluptatem; ut perinde habeat, sive in cœlum, sive in crucem, ire jubeatur. Did. Niss. D. 20. Pent. §. 3.

Illud sanè erat mirabile: quia quantum iste extrinsecus, multiplici pœnarum genere contritus arctabatur; tantum intrinsecus exultante interiori homine dilatabatur. S. August. de Sanctis, de S. Vincentio M.

Non sic ad thalamum nupta properaret, ùt ad supplicij locum læta successit! gradu festinô Virg. processit. S. Ambros. l. 1. de Virginib. de S. Agnete.

Num. 3.

Textus Scripturæ.

Militia est vita hominis super terram; & sicut dies mercenarij dies ejus. Job. 7. 1. Sicut miles optat bella ingruere, ut stipendia habeat: & sicut mercenarij timent, nè desit, qui eos conducat: ità & nobis timendus defectus tribulationum. S. Gregor. l. 8. mor. c. 7. mercenarius sollicitè curat inspicere, nè unquam dies vacuus labatur ab opere; & expectatus finis temporis, nè inanis veniat ad remunerationem: sic qui fide cursûs præsentis tempora pensat, dies cum operibus munerat; nè à labore vacua transeant vitæ momenta, formidat. Pinna in Eccl. 4. Ethol. 53.

Expectatio justorum lætitia. Prov. 10. 28. Symmachus pro *expectatio* habet *perseverantia in re molesta,* seu *patientia,* putà patiens expectatio, quâ spe præmij duramus in malis, & nos rebus melioribus servamus. Cornelius hîc.

Canet ibi juxta dies juventutis suæ. Os. 2. 15. Sept. & Syrus: *humiliabitur* ibi. Symmachus: *affligetur* ibi: nam Hebræorum *ana,* & humiliari, & affligi, & canere, significat. Cornelius hîc.

Gaudete in illa die, & exultate; ecce enim merces vestra multa est in cœlo. Luc. 6. 23. Apostoli verò gloriam suam in ipsa passione collocatam habebant: quia crux præsens, & gloria futura, tantam habent similitudinem; ut quodammodo eadem videatur, præsens crucis, & futura cœlorum, gloria. Did. Niss. D. 20. Pent. §. 3.

Tollat crucem suam quotidie. Luc. 9. 23. Non dicit, ferat; sed *tollat.* S. Basilius interrog. 6. ferre crucem, & ferre labores à Deo immissos, vel æquô, vel iniquô animô. Sed tollere, est animô lætô, & avidô; non solùm accipere, sed rapere crucem libenter. Stella hîc.

Omne gaudium existimate &c. Jacobi 1, 2. Nónne gauderet lapis, si sensum haberet; quòd scalpellô poliatur, fiatque statua elegans regis? lignum quod runcinâ levigetur, fiatque thronus principis? pannus quomodo lixiviô perfricetur, & emundetur? &c. ità gaudeat justus in tribulatione. Cornelius hîc.

Num 4.

Ex Patribus, & aliis.

Gaudium sit tibi in tribulationibus: nam coronæ ex varijs texuntur floribus. S. Ephrem Consil. de vita spir. ad Monachum Novit. c. 24.

Qui verè cupit esse homo Christi, æternisque se bonis perfruiturum sperat; paupertatem divitias cum gaudio existimare debet; & afflictionem recreationem, asperitatem victûs delicias, improperium honorem, & contumeliam gloriam ducere: hæc enim vera servorum Dei gloria est. Id. de Fide.

Dies festus debet nobis esse, cùm patimur. Hugo Card. in Joan. 13.

Est patientia virtus moralis; per quam homo moderatur, ac frænat passionem tristitiæ: nè scilicet in adversis immoderatè tristetur; imò potiùs gaudeat in eisdem, propter multiplicem fructum indè provenientem. Dion. Carthus. in Luc. 21.

§. VII.

Patientia reddit omnia suavia; mutat fel in mel.

Ostendit ei lignum: quod cùm misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt. Ex. 15. 25. Si vobis fidem Gentilium sitientibus amaritudo aliqua resistentium velut aquarum illarum, quas Israel non potuit bibere, occurrerit; imitatâ Domini patientiâ, velut injectô crucis lignô, dulcescant. S. August. l. 50. homiliar. serm. 20.

Ut sugeret mel de petra, oleumq; de saxo durissimo. Deut. 32. 13. S. Anton. Pad. D. 10. Trinit. petra est duritia adversitatis, vel tribulationis: mel de petra sugit, qui adversitatis duritiam in suavitate mentis recipit.

Inundationem maris quasi lac sugent. Deut. 33. 19. Quando est charitas patiens longanimis, bona; tunc inundationes maris quasi lac sugit: sicut Laurentius quasi floribus, sic carbonibus gaudebat. S. Bonaventura hexam. s. 18. Inundatio maris est abundantia tribulationis; quæ tunc sugitur, cùm dulcis à justis reputatur. Srephanus in allegor. Godefredi apud Titelman. & addit: denique sicut lac nutrimentum est puerorum; sic tribulatio pabulum sit electorum.

Angelus Domini descendit &c. Dan. 3. 49. S. Chrysost. ep. 3. ad Cyriacum: vides, quomodo patientia Sanctorum ignem in rorem mutavit.

Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Matth. 10. 16. Ovium patientiâ armantur Christi Fideles: nullô enim medicamine sopiuntur magis membra, nè percipiant dolores, quàm patientiâ. Ideo Tertullianus, ubi

ubi reprobum Angelum invidentiæ dolore transfossum notat, mox infert: doluerat, quia patienter utique non tulerat. Quasi dolor abesse soleat ab eo, in quo patientia sedem fixerit. Baeza t. 2. l. 12. c. 3.

Neque enim de spinis colligunt ficus. Luc. 6. 44. At Christianam libet mirari agriculturam, quæ legit è rubis uvam, colligit ficus ex tribulis: nam injuriæ, vincula, tormenta, neces, nobis pariunt immortales coronas. Oliva l. 13. Strom. hic.

Tu servâsti bonum vinum usq; adhuc. Joan. 2. 10. Vinum ex aqua, est lætitia ex perpessione malorum. S. Bernardus s. 16. ex varijs. Sic & Apostoli planè vinum aquâ factum gustaverunt, quando *ibant gaudentes à conspectu concilij*, quando *digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Act. 5. 41. Quomodo non vinum ex aqua, gaudium ex contumelia? *tristitia vestra convertetur in gaudium.* Pinna Eth. 258.

Ex Patribus, & alijs.

Quomodo potest quis gaudere, ubi vincula, ubi tormenta, ubi tribunalia? maximè in hoc gauderi potest. Quomodo autem? disce: qui nihil sibi ipsi conscius est, plurimum lætabitur. Ità ut, quò majorem dixeris tribulationem, hoc majorem dicas voluptatem. S. Chrysost. hom. 15. in Act.

Sicut nihil est tam leve, quod ei grave non sit, qui invitus facit; sic nihil est tam grave, quod non ei, qui id libenter exequitur, leve esse videatur. Salvianus de provid. Dei l. 1.

Abi, & quàm fieri potest, ex omni mortalium genere quære naturâ, & ingeniò, asperrimum vitæ & morum tuorum, institutorem; & perseverando apud illum, quotidie subsannationes, & ludibria, velut lac, & mel, bibe. Joan. Clim. scala parad. gr. 4.

Patet, quòd homo patiens de felle favum mellis elicit; malum in bonum convertit; mare quasi lac fugit; mœrorem in felicitatis æternæ gaudium commutabit: ut postea jucunditatis redditio subsequatur. B. Humbertus de utilit. pat. c. 42.

Quoties verbum durum, aut factum læsivum, patienter sustines; toties rubeas rosas de spinis gignis, & producis. Thom. Kemp. s. 8. de aurea corona in capite S. Agnetis V. M.

Sicut apibus mel præbet thymus, acerrima, & aridissima herba: ità homines cordati à rebus adversissimis conveniens aliquid, & commodum, decerpunt. Plutarchus de animi tranquillit.

§. VIII.

Patientia est justis quies, somnus. Ex Veteri. Pleraq; Symbolicè.

Immisit Dominus Deus soporem in Adam. Gen. 2. 21. nè ægrè ferret Adam, unam sibi de costis ejus eripi, licèt in ejus utilitatem fieret; ut hoc modò dolorem non sentiret. Potuisset quidem Deus ei etiam non sopito sine dolore eripere: sed docuit nos; quòd, ut homines Mundum sinè dolore relinquant, sopiendi sint: ijs scilicet suadendum; ut divina meditentur: hoc enim cœlesti somnò ab humanis rebus sinè dolore, imò cum magna voluptate, avellimur. Diez conc. 3. in festo S. Andreæ.

Adoravit Israel Deum conversus ad lectuli caput. Gen. 47. 31. Sept. *adoravit Israel summitatem virgæ ejus.* Quid virgæ cum lectuli capite? In capite lectuli cervical ad capitis requiem apponitur; virgâ labores, tribulationesque, in Scriptura signantur: virgâ percuti justos, idem est, ac beatè requiescere. S. Hilarius can. 11. in Matth. nunquam dulcius sancti requiescunt, quàm cum laboribus fatigantur. Escobar tr. 5. Proph. Chr. l. 8. sect. 2. obs. 3.

Exurge, quare obdormis Domine? Ps. 43. 23. Somnum patientiam vocat: quemadmodum enim, qui dormit, non sentit ea, quæ fiunt; in idem incidit homo patiens, cùm injuriâ afficitur, & convitijs lacessitur. Exurgendi actum motum in vindictam nominat. B. Theodoretus hic.

Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Cant. 2. 5. Chald. & Hebr. *fulcite me ignibus plurimis.* Non expetit auratam spondam, nec plumeum stragulum; sed pyras, & rogos, stridentium flammarum pro lectisternio: inter ustulata ligna velut inter flores recumbit. Unde Symmachus legit: *requiescere me fecisti in flore.* S. Chrysol. s. 13. de S. Laur. tunc oblata est horrenda & assanda martyriò nobilis illa Laurentij craticula, astrictus est ferro: sed ille, craticulum supplicij, lectum quietis, putabat. Arcones in Is. 1. 25. Disc. 3. *Fulcite &c.* Symmach. *recumbere me facite in flore. Ego dormio &c.* Cant. 5. 2. q. d. sic æstimo Mundi fluctus, quasi nullius sensum habeam. Sed, ùt bene notat Bernardus; ad hunc somnum priùs præcessit sponsi vox: *bibite, & inebriamini clarissimi* v. 1. quasi solus Jesu calix possit talem soporem causare. Baeza t. 2. l. 11. c. 5. §. 8.

Quasi de somno surrexi; & vidi, & somnus meus dulcis mihi. Jer. 31. 26. In captivitate calamitates patiens dulciter dormiebat. Sed quò medio? dixerat, juxtà Hieronymum: inebriavi animam lassam. Id. ib.

Dormiebat sopore gravi. Jon. 1. 5. Rupertus de Jona: futurum erat, ut inter Judaicas tempestates Dominus noster, cùm esset fortissimus Deus, valdè patienter sese haberet: quod dormire quodam modo est. apud eundem ib.

Ex Novo, & Patribus.

Beati mites. Marth. 5. 4. Mititas, est in lecto conscientiæ hominis culcitra mollis; ubi molliter, & suaviter anima requiescit. Quæ etiam lapides contumeliarum, detractionum, & injuriarum quarumcunque inflictos sibi amplexatur leviter, & sinè sui læsione recipit. Hugo Card. hic.

Ipse verò dormiebat. Matth. 8. 24. Felix, qui Mundo obdormiens, nihil Mundi curat casus. Dum furit tempestas, navimque videntur fluctus sorbere; Dominus dormit: ut tibi normam præbeat, quâ portum felicitatis teneas; si dormias ad Mundi strepitus, & pericula. Baeza ib. Dormitio illa in navi aliquid ostendit insigne virtutis: non solùm in ipso, qui summa est virtus; sed in his quoque, quos suis actibus Salvator ad rectè vivendum informat; ut ad tantam perfectionem quis possit devenire, aut studeat devenire; ut eum quieta non inquietent, & pericula non pavefaciant, neque revocent à quiete, aut tranquillitate Christiferæ pacis. Inquietum erat mare; dormiebatque Salvator: arietabant ex omni parte procellæ; & Dominus dormiebat: irruebant in naviculam venti; & Dominus dormiebat. Proinde si in pace ipsius obdormivisti, atque obdormies; omnino in perturbationibus requiesces. Nec tribulatio, nec angustia, nec algor, nec penuria, & si quod malum possibile deventum; non te divident à quiete, quam es in Christo, & cum Christo, & pro Christo, & de Christo, sortitus. Sim. Cass. l. 4. c. 9.

Dormite jam, & requiescite. Matth. 26. 45. q. d. nunc vobis necessarius somnus, quando omnes hostium furiæ consurgunt. Tunc ait: *surgite, eamus.* Baeza antè citatus.

Nè statuis illis hoc peccatum! & cùm hoc dixisset, obdormivit in Domino. Act. 7. 59. S. August. s. 9. 2. de div. ô somnus pacis! qui inter lapides inimicorum dormivit, quomodo in suis cineribus vigilabit. apud Baeza cit.

Percussóque latere excitavit eum. Act. 12. 5. 7.

Si patientiæ incubabo, non dolebo. Tertull. l. de patientia.

§. IX.

Patientiæ fortitudo.

Num. 1.

Divinæ.

Dominus patiens, & magnus fortitudine. Nahum 1. 3. Arabicus: *fortitudo ejus maxima.* S. Hieron. Deus magnanimitatis suæ ortitudine iniquitates eorum (Ninivitarum) ustinuit, provocans eos ad pœnitentiam. Deus deo est magnus fortitudine, quia est patiens. Ps. 7. 12. *Deus justus, fortis, & patiens.* Cornelius hîc.

Jesus autem abscondit se. Joan. 8. 59. Cur Christus abijt à lapidantibus, non inflictâ aliquâ pœnâ? S. August. tr. 43. cùm Judæi lapides tollerent, quid magnum erat, ut eos continuò terra dehiscens absorberet? & pro lapidibus infernos reperirent? Non erat magnum Deo; sed magis erat commendanda patientia, quam exercenda potentia. apud Sylveira hic q. 24.

Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam. Rom. 9. 22. quid fecit? an orbis magnam partem dejecit? &c. *sustinuit in multa patientia vasa iræ, apta in interitum.* Did. Nis. D. 19. Pent. §. 3.

Vicit orbem terrarum, subjecit omnes potestates, subjugavit reges; non superbô milite, sed irrisâ cruce: non sæviens ferrô. Sed pendens in ligno. S. August. s. 63. de divers.

Rationabili patientiâ vincit inimicos Dominus noster Jesus; qui utique in hunc Mundum, ut patiendo vinceret, à Patre descenderat. S. Gaudentius tr. 11. de div. capitulis.

Fortis patientia nobis summè necessaria est in hac fragili vita; quæ non est, nisi quotidiana lucta contra vitia. Thom. Kemp. p. 1. serm. ad Novit. s. 5.

Num. 2.

Humanæ.

Misit ante eos virum. Ps. 104. 17. Meritò dixit *virum:* quia multa passus, viriliter cuncta sustinuit. Cassiodorus hîc.

Leo, fortissimus bestiarum, ad nullius pavebit occursum. Prov. 30. 30.

Erat quidam homo ibi. Joan. 5. 5. Arab. *erat ibi vir:* quia in tanta miseria virilem habebat animum. Sylveira hîc.

Omnis injuria, sive linguâ, seu manu intussa; cùm patientiam offenderit; eôdem exitu dispungetur, quô telum aliquod in petra constantissimæ duritiæ libratum, & obtusum. Tertull. l. de pat.

Nihil minus virile, nihil muliebriùs; quàm robur in lingua habere. S. Chrysost. hom. 31. in Act.

Patientia est quasi scutum, quod opponitur sagittis tribulationum, injuriarum, tentationum &c. S. Vincent. Ferr. s. 3. de SSS. Trinit.

Virtus fortitudinis ostenditur maximè in tribulationibus. S. Vinc. Ferr. s. 4. D. 4. Adv.

Contra linguæ gladium patientiæ præbe scutum. S. Isidor. l. 2. soliloqu. c. 7.

Quidam singulari sanctitate vir dixit: Christianum hominem oportere robur habere, non mallei, sed incudis. Isid. Clarius or. 6. l. 1.

§. X.

Patiens est prudens, sapiens.

Ex Veteri, & Novo.

Quasi una de stultis mulieribus locuta es. Tob. 2. 10. Eam, quæ impatientiam docet, & in iram animum stimulat, aptè stultam vocat; non iracundam: non rixosam: nam sicut sapientia semper cum patientia conjungitur; ità iracundia cum stultitia. Pinna in Eccl. 2. Ethol. 26.

Doctrina viri per patientiam noscitur. Prov. 19. 11. Ex eo enim, quòd prudentia causet patientiam, rectè ex patientia, velut ex affectu, cognoscitur prudentia, ejus causa; ità ut verè inferas: hic homo est patiens, ergo prudens: quia prudentia infallibiliter causat patientiam. Vicissim ex causa colligas effectum: est sapiens, ergo & patiens. Dicit hoc Salomon, ut vulgi errorem confutet. Vulgus enim æstimat eos, qui patienter tolerant probra, & injurias; esse simplices, viles, & abjectos:

con-

contrarium ergo hîc docet Salomon. Ratio: Sapiens, & prudens, sapienter intelligit; in hac vita adeò misera multa adversa homini esse expectanda: ac proinde ad ea se comparat; ut per patientiam ea facilè ferat. Scit enim, si in ijs sit impatiens, malum, malique sensum, se duplicaturum: cruciabitur enim, & sensu mali, & sensu suæ impatientiæ; cùm simplum sit habiturus dolorem, si patiens sit. Cornelius hîc. *Doctrina viri &c.* quia tantò quisque minùs ostenditur doctus, quantò convincitur minùs patiens. V. Beda l. 2. hîc.

Vir sapiens fortis est. Prov. 24. 5. q d. Sapientia facit fortes, & validos, ad quævis ardua, vel conficienda, vel sustinenda; licèt corpore infirmi sint. Sept: *melior est sapiens forti.* Hebræi, teste Aldrovandò in asino, sapientis Symbolum dant asinum: eò quòd instar asini multa sapienter, id est, patienter, & fortiter perferre debeat. Cornelius hîc.

Ex Patribus, & alijs.

Philosophi - omnem sapientiæ ostentationem de patientia præferunt. Tertull. de pat. initio.

Non invenit locum sapientia ubi non est patientia. S. August. s. 4. de Verb. Ap.

Patientia comes est sapientiæ, non famula concupiscentiæ. S. August. l. de pat. c. 5.

Sapientis spiritus in sapientis Christi patientia plenariè requiescit. S. Rupertus l. 2. de oper. S. Spir. c. 3.

Qui est magis patiens, magis est sapiens. S. Thom. Aqu. de condit. principum. l. 5. c. 34.

Quò quisque est patientior, eò probatur esse & sapientior. Drogo Ost. de 7. don. Spir. S.

§. XI.

Patere, quia meritus es.

Ex Veteri.

MEritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum. Gen. 42. 21. Oleaster: optima consideratio; cùm pœnam senseris, culpæ meminisse. apud Alvarez hîc Illustr. 179.

Dominus præcepit ei, ut malediceret David. 2. Reg. 16. 10. Imitemur Davidem: qui cùm malediceretur à Semei, cogitabat de peccatis suis, quibus id meritus erat; ideoque patienter idipsum tulit. S. Gregor. mor. l. 31. c. 17. tunc illata beneficia bene toleramus; cum in secreto mentis ad mala perpetranda recurrimus, & majora nos meritos videmus. Cornelius hîc.

Ulciscitur non secundùm peccata nostra. Judith 7. 17. 2. Esdræ 9. 33. Levites: *& tu justus es in omnibus, quæ venerunt super nos: quia veritatem fecisti; nos autem impiè egimus.* Dan. 3. 28. *in veritate, & judicio, induxisti omnia hæc propter peccata nostra.*

Justus es Domine. Ps. 118. 137. S. Ambros. s. 18. vulgus hominum injustè se putat tolerare, quod patitur. At verò justus vir, qui seipsum statim in exordio sermonis accusat, justitiam Domini prædicat; quòd meritis suis digna patiatur. apud Mendoza in 1. Reg. 3. annot. 6.

Si ignoras te &c. Cant. 1. 7. Per cognitionem sui cessat omnis querela contra Deum de malis, quæ patimur. Precatio enim sponsæ involvit querimoniam de absentia sponsi; ob quam in tot miserias est prolapsa. Cui respondet sponsus: *si ignoras te.* q. d. si te cognosceres, non quærereris. *Abi post vestigia gregum;* disce obèdientiam, subjectionem, & sufferentiam, à gregibus irrationabilibus. Sicut oves percutienti pastori non contradicunt, ab illo se duci sinunt, quo vult, ita tu committe te meæ providentiæ. de Ponte hîc Exhort. 14. §. 6.

Nos propter nosmetipsos hæc patimur peccantes in Deum nostrum. 2. Machab. 7. 18.

Ex Patribus.

Leve videbitur, quòd injuriâ percutimur; dum in actione nostra conspicimus; quia peius est, quod meremur: sicque sit, ut contumelijs gratia magis, quàm ira, debeatur. S. Gregor. mor. l. 30. c. 9.

Quando bene est, lauda misericordiam; quando malè est, lauda justitiam. S. August. in Ps. 98.

Peccator filius dedignatur flagellari; cùm sinè peccatò videat unicum flagellatum. Id. in Ps. 88.

Christianorum propria virtus est, etiam in his, quæ adversa putantur, referre gratias Creatori. Qui sibi sanctiores videntur, solent Deo referre gratias; quòd de periculis, vel miserijs, liberati sunt. Sed juxta Apostolum, hæc virtus est maxima; ut in ipsis periculis, atque miserijs, Deo gratiæ referantur, & semper dicamus: benedictus Deus! minora me sero sustinere, quàm mereor: hæc ad mea peccata parva sunt; nihil mihi dignum redditur. S. Hieron. in ep. ad Eph. 5. 20.

Non murmures, non blasphemes; non dicas: quare sustineo mala? - sed magis dic: peccavi! - non sunt tanta supplicia, quanta extiterunt peccata. S. Isidorus l. 1. soliloq.

Laudamus civiles leges, decreta imperialia, & humana judicia; quæ condignam malefactoribus retributionem jubent impendi: & justitiæ Dei detrahimus, judiciaque damnamus; si nos delinquentes insequitur, si nostris non parcit flagitijs. Quodque deterius est, persæpe, quod in altero æquissimum fatemur, per impatientiam reprehendimus; si perficiatur in nobis. S. Laur. Just. l. de spir. an. resurr.

Quisquis perfectè senserit onus peccati, & animæ læsionem interiorem; utique aut parum sentiet, aut ex toto non sentiet corporis pœnam: nec reputabit laborem, quo peccata noverit deleri præterita, futura caveri. S. Bernardus s. 3. de altitudine cordis.

§. XII.

Patientia innocens.

Ex Veteri.

ERit autem agnus absque macula. Ex. 12. 5. Agnus requisitus ad immolandum, & ad necem, debebat esse sinè maculâ. Placet Deo innocens victima. Sylveira in Act. 25. q. 1. Innocentiæ maximè patiendum.

Neque reprehendit me cor meum in omni vita mea. Job. 27. 6. patiens Job ait.

Quoniam declinaverunt in me iniquitates. Ps. 54. 4. id est, quoniam inimici projecerunt in me falsa crimina. *Cor meum conturbatum est in me. - & dixi: quis dabit mihi pennas sicut columbæ?* Bellarminus hic.

Dilectus meus candidus, & rubicundus. Cant. 5. 10. Rupertus: unde candidus? & unde rubicundus? Nimirum candidus sanctitate, rubicundus Passione. Dicat aliquis? si ergo candidus, quare rubicundus? si sanctus, quare passus? Didacus Niss. D. 16. Pent. §. 1.

Sicut ovis ad occisionem ducetur. Is. 53. 7. Ideo innocentissimus agnus neci datus, quia velut ovis omnibus ex se benefaciebat. Id. ib.

Daniel c. 1. 6. non peccavit; Ananias, Azarias, Misael, à peccato immunes fuerunt; & tamen captivi effecti sunt. Origenes hom. 1. in Ezech.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Ad reges, & præsides, ducemini propter me. Matth. 10. 18. S. Thom. ducemini ad reges: sed magnam debetis habere consolationem, quia propter me scilicet, quem diligitis. Hugo Card. hæc erat eis magna consolatio; cùm scirent, quòd propter Deum patiebantur. Sylveira hîc c. 8.

Ecce agnus Dei. Joan. 1. 29. Joannes Passionem non ignorabat; sed hoc primum testatus est, dicens: *ecce agnus Dei.* Agnum vocans, crucem divulgat. S. Chrysost. in Cat. S. Thomæ. Ubi innocentia Christi prædicatur, ibi crux, & mors denuntiatur: inseparabilia crux, & innocentia. Sylveira in Act. 25. q. 1.

Existimabat se visum videre. Act. 12. 9. Cur Petrus Angelum non agnoscit? Erat Petrus innocens inclusus in carcere; & erant ibi multi iniqui, & malefactores: videnscque se innocentem à vinculis absolvi, cùm maligni remanerent in custodia; sciens que Mundi perversitatem, quâ innocentes opprimuntur, & pravi salvantur: ideo velut somnium, quòd fiebat, reputabat. Sylveira hic q. 14.

Gaudeo in passionibus. Coloss. 1. 4. Ratio: *nihil mihi conscius sum.* 1. Cor. 4. 4.

Tentatum per omnia absque peccato. Hebr. 4. 15.

Nemo vestrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. 1. Petri 4. 15. Hugo à S. Vict. dum expendit illud Pauli Gal. 6. 14. *mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri,* ait: dicunt homines, quando pœnam sustinent: si meruissemus, non erubesceremus; nunc autem injustè pati ingnominiosum est nobis. Obloquium videtur: imò si pro culpa pateris, erubesce; si sinè culpâ, gloriare. Latro magis esse vis, quàm Christus? Sylveira in Matth. 10. c. 8.

Patientia amica est bonæ conscientiæ, non inimica innocentiæ. Cùm ergo videris quenquam patienter aliquid pati, noli continuò laudare patientiam; quam non ostendit, nisi causa patiendi. Quando illa bona est; tunc ista vera est. S. August. l. de pat. c. 5.

Feliciter sunt miseri, quos certò constat non meruisse. Hinc est, quòd gloriamur in vinculis; quorum causa nobis est pro solatio, non conscientia pro flagello. Hildebertus ep. 39.

§. XIII.

Patientia signum prædestinationis.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola.

EX omnibus animantibus &c. Gen. 7. 2. Inferiùs bestias, quadrupedia, atque reptilia; superiùs verò aves, & homines, habitâsse credendum est. Ibi lata extitit, ubi bestias habuit; ibi angusta, ubi homines servavit. S. Greg. hom. 38. in Evang.

Tolle filium tuum unigenitum &c. Gen. 22. 2. Ismael ad speciem teneriùs videtur dilectus: nam, cùm Dei jussu domô illum excluderet, matris scapulis imposuit, & panes largitus est. Gen. 21. 14. Quid fecit Isaaco? *tulit ligna holocausti, & imposuit super Isaac filium suum. - - cumq; alligâsset Isaac filium suum.* Dilectus tam præ Ismaele? & quomodo? Ismaeli providit commoda, Isaaco martyria: ille portatur, hic portat; sed incommodis procuratur Isaaco ingens felicitas. Naxera in Jos. 24. §. 7.

Accede huc ut tangam te fili mi; & probem, utrum tu sis filius meus. Gen. 27. 21. Vix aliter Deus. Tangendus es mi fili: calidas manus quidem habeo; sed urunt. Sed si filius meus es, patieris te tangi. Drexelius Gymn. pat. t. 2. p. 1. c. 2. §. 2.

Rachel ultimam filium, eumque charissimum, *Benoni*, hoc est, *filium doloris.* Gen. 35. 18. Sicut Is. 53. 3. Christus *virum dolorum.* Jacob autem eundem *Benjamin*, id est, *filium dexteræ* nominavit. ib. Quid est hoc aliud? quàm filios Dei, qui persecutionem patiuntur, esse non tantum Benoni, seu filios doloris; sed etiam Benjamin, filios dexteræ: qui scilicet in illa dextera agnorum, non hircorum, statuentur. Stengelius t. 1. Judic. div. c. 31. Formosa illa Rachel Ecclesiæ est typus; quæ magnis angustijs, & doloribus oppressa plurimos enititur filios; quos haud incongruè doloris filios appellare potest: sed eos deinde Pater cœlestis dexteræ filios nuncupat; quòd, qui in tribulationibus stabiles sunt, tandem ve-

lut,

lut legitimi filij à Deo ad dexteram in regno cœlorum collocandi sunt. Petrus Besseus D. 3. Pasch.

Joseph accusavit fratres suos - crimine pessimo. Gen. 37. 2. Sed non refertur ulla patris obiurgatio. Joseph verò referens Patri, & fratribus, somnium de sole, lunâ, & stellis, arguitur à patre: *quid sibi vult hoc somnium, quod vidisti?* v. 10. Reliqui erant filij ancillarum; Joseph verò tenerrimè dilectus, & patri præ cæteris erat charus. *Videntes fratres ejus, quòd à patre plus cunctis filijs amaretur, oderant eum.* v. 4.

Invenit scyphum in sacco Benjamin. Gen. 44. 12. In sacculo Benjamin vas Joseph inventum est. In habitu & vita Religiosi, reperiri debet calix Jesu Christi, hoc est, Passio ejus, paupertas, & austeritas. In hoc vase augurari solet ipse Dominus: nam ex clarioribus signis prædestinationis est; si libenter bibas sanguinem Passionis Domini. Diez. Monachi austeritas.

Duos Cherubim aureos, & productiles facies. Ex. 25. 18. hoc est, ex auro ductili, & mallei operâ extenuatô: quia in sanctis sanctorum, potissima templi parte, collocandi erant. Barradius tom. 2. l. 8. c. 10. cùm audijsset in vinculis.

Volvite saxa ingentia ados spelunca - vos autem nolite stare. Jos. 10. 18. 19. Quam amaverant, hostibus quietem permittit; milites verò ad bellicos labores cogit: supplicia regibus distulit; durioribus reservans: *eduxerunt ad eum quinque reges de spelunca.* v. 23. Milites, quos compulit desudare, gloriosis fecit micare trophæis: quos otiô indulgere permisit, infami stipiti dedicavit. Naxera hîc §. 49.

Num. 2.

Testimonia ex Veteri.

Nunc scio, quòd certissimè regnaturus sis. 1. Reg. 24. 21. Unde hoc cognovit Saul? ex persecutionibus, quas ab ipso Saule multis diebus humiliter sustinebat. Patientia in persecutionibus signum est prædestinationis. Diez Patientia.

Frustrà conflavit conflator. Jer. 6. 29. Omnipotens conflat hominem, quem creavit: quia per ignem tribulationis, atque per verba doctrinæ, in unum vult redigere, quem dispersum in multa cognovit; & purgare, qui se propriâ voluntate infecit. Sed sæpe tribulationis ignis ardet, non purgat: & doctrina suscipitur, & non emendat; non defectu agentis, sed perversitate patientis. Nullum sanè reprobationis signum certius, quàm purgatorijs per Deum ordinatis nolle purgari. Sim. Cas. l. 4. c. 3.

Propter me orta est tempestas hæc. Joan. 1. 12. Navis illa, quâ servus Dei Jonas vehebatur, plena erat idololatris, & Infidelibus; quos tamen pro tunc Deus non punivit; & de inobedientia servi sui vindictam tulit. Sic, licèt nos Fideles premamur miserijs; & Turcæ &c. in prosperitate vivant; non putemus Deum nostri oblivisci: quia agit nobiscum tanquam cum filijs sibi valdè dilectis; castigat nos, ut emendemur. Diez conc. 2. in Nat. S. Joan. B.

Ponam te quasi signaculum. Aggæi 2. 24. Mystice: Christus est sigillum Dei: quia suâ effigie, putà, suâ fide, gratiâ, virtute, moribus, charactere in Baptismo, alijs Sacramentis, obsignat suos Fideles. Deus enim misit Christum qui voluit nos *conformes fieri imaginis Filij sui.* Rom. 8. 29. ut, *sicut portavimus imaginem terreni* Adæ; ità *portemus & imaginem cœlestis.* 1. Cor. 15. 49.

Ducam tertiam partem per ignem. Zach. 13. 9. Tertiam partem Electorum per ignem traducit, ùt populum suum. Ideo subjungit: *dicam populus meus es.* S. Cyrill. Alex. ad multas vexationes, & persecutiones, excipiendas vocati sunt. Quæ igitur hinc utilitas? aut quod præmium referent? qui sic afflicti, & prostrati sunt? Domestici, noti, & dilecti Deo, evaserunt. Quocirca hæreditas Dei, & Patris facti sunt. Arcones in Is. 1. 25. Disc. 4.

Ex Novo.

Ipse salvum faciet populum suum à peccatis eorum. Matth 1. 21. quoniam non salvi fient, qui non sunt de populo Dei. Quem autem appellavit Deus populum suum, nisi populum ; circumcisum ? ut spirituali circumcisione secernat, qui de populo Dei satagit numerari. Sed quis populus Dei, nisi qui fuit flagellatus in Ægypto? Flagellis eruditi oportet, qui vult esse in populo Dei. Populus Dei est, qui dimisit spiritualem, & obscuram Ægyptiacam regionem; qui effugit servitutem invisibilis Pharaonis; qui sequitur Moysen, Aaron; legem, & Sacerdotium; doctrinam, & gratiam; Evangelium, & Sacramenta: qui transit mare sæculi siccô vestigiô; nè pedes animarum intingantur malâ doctrinâ, & lutô temporalium rerum; qui videt Ægyptios malarum delectationum in littore suffocatos; qui per deserta sequitur Christum. Sim. Cas. l. 2. c. 17.

Cùm audisset in vinculis. Matth. 11. 2. Joannem, quem Angelus Luc. 1. 15. *magnum coram Domino* fore prædixerat, vinculis videmus in carcere constrictum; Herodem verò impium in sublimi throno. Innocens cruciatur, nocens deliciatur: qui enim magnus est, magna tolerat; potentes virtute potenter propter Deum tormenta patiuntur. Virtutis magnæ labores magni comites sunt. S. Chrysost. hom. 8. in Matth. viriliter cuncta sustineas; sciens, tribulationes maximas inseparabiles quosdam comites esse virtutum. Dulcibus in fluvijs ingentes ceti, alijque magni pisces, non reperiuntur; sed in amaro mari: sic in dulci vita magni coram Domino viri non visuntur. Magnæ naves per profundum pelagus; magni coram Domino viri per profundas tribulationes, in cœlum navigant. Sublimi, conspicuoque ædificij locô statuendi lapides pluribus, quàm alij, percussionibus dolantur: sic sublimiori in throno cœli collocandi homines pluribus, quàm cæteri, cruciatibus poliuntur. Barradius tom. 2. l. 8. c. 10.

Hic est Filius meus dilectus. Luc. 9. 35. O cœlestium tempestatum faustissimos turbines! ô nubilum omni jucunditate serenius! Apostoli quidem pavore territi ultimum timebant excidium: cùm ecce tibi è nube aurea effluit vox, quâ Christus dilectus Deo Filius renuntiatur. Ergo noli desperare, cùm ater super caput nimbus impenderit: nam licèt te vestimentis gloriæ exuat; licèt Moysem, & Eliam, fuget; licet tui fulgorem vultûs infuscet: filium nihilominus te Dei non declarat tantùm, sed facit. Magis à Deo amaris, cùm nubes te horrida inumbrat. Is. 19. 1. *ecce Dominus ascendet super nubem levem:* nubes sunt persecutiones; sed justitiæ solem non subducunt, at advehunt. Oliva l. 13. Strom. hic.

Flagellat autem omnem filium, quem recipit. Hebr. 12. 6. Nè te sinè flagellô speres futurum; nisi fortè cogites exhæreditari. S. August. in Ps. 31.

Ego, quos amo, arguo, & castigo. Apoc. 3. 19. E contrà verò. Jer. 12. 1. *quare via impiorum prosperatur.* Ansbertus hic. Electi per præsentes tribulationes ad hæreditatem paternam; & reprobi, sinè temporali flagellô, ad mendicitatem perveniunt æternam. apud Sylveira in Act. 8. q. 14.

Ex Patribus, & aliis.

Quòd te non vult pati, non pateris; quòd te permiserit pati, flagellum corrigentis est, non pœna damnantis: *ad hæreditatem* sempiternâ erudimur, & flagellari dedignamur? S. August. tr. 7. in Joan.

Nonne melius est, ut flagellet te, & recipiat te; quàm parcat tibi & deserat te? S. Aug. de verb. Dom. serm. 4.

Certa, atque secura, est expectatio promissæ beatitudinis; ubi est participatio Dominicæ Passionis. S. Leo s. 9. de Quadragesima.

Quemadmodum continuus successus temporalis indicium damnationis est; ità flagelli eruditio cum patientia indubium prædestinationis agnoscitur esse præsagium. S. Laur. Just. l. de cont. Mundi c. 19.

Qui bona agit, & mala suscipit; quidquid sibi justæ retributionis in terra subtrahitur, hoc illi in cœlo multipliciùs cumulatur. Porrò medici corporum, quos desperant, ad percipienda passim, quæque petierint, alimenta relaxant: ad quos erigendos esse conspiciunt, cuncta eis noxiæ delectationis minaciter interdicunt; antidota insuper amara propinant. Vites quoque, & fœcundæ arbores, putationibus subjacent: steriles autem, & quæ ignibus sunt tradendæ, ramis evagantibus, quò liberiùs, eò difusiùs patent. Noli itaque hujus vitæ felicitatem hominibus invidere; sed condole: imò, quia ipsi non dolent, potiùs ingemisce. Qui nimirum velut bruta animantia ad macellum edendo properant edendo, ad gladium lasciviendo festinant. B. Petr. Dam. ep. 6.

Sit mens in prosperis timida, sit in adversitate secura: cumque bona facit, & tolerat; tunc se procul dubio numerari inter Christi membra confidat. Quisquis enim rectè vivens flagellis atteritur; sicut Christi nunc in utroque vestigia sequitur, ità postmodum ejus consortiô non privatur. B. Petrus Dam. ep. 31.

Magni amoris, & electionis æternæ, signum est; quando homines redarguit, increpat; neque sinit quiescere, donec exeat à peccato. S. Thom. Vill. s. in D. 4. Adv.

Hoc signum amoris, hoc indicium æternæ hæreditatis; si me hîc fecerit consortem sui calicis. Id. conc. de S. Jacobo.

Qui exceptus est à Passione, & tribulatione flagellorum, exceptus etiam erit à consortio electorum filiorum; quia scriptum est: *væ vobis, qui habetis hîc consolationem vestram.* Idiota l. 2. contempl. c. 1.

§. XIV.

Patientia propria Christianorum.

POnam illum quasi gregem in ovili. Michææ 2. 12. Sept. & Chald. legunt, *in tribulatione*: ut sciant Fideles; se vocatos esse ad ovile Christi, quasi ad domum tribulationis, & crucis. Cornelius hic.

Nemo moveatur in tribulationib⁹ nostris: ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus. 1. Thess. 3. 3. S. August. in Ps. 25. si vides malos florere, bonos laborare; tentatio est, fluctus est; & dicit anima tua: ô Deus! Deus! ipsâne est justitia tua; ut mali floreant, boni laborent? Dicis Deo: hæccine est justitia tua? Et Deus tibi respondet: hæccine est fides tua? hæccine tibi promisi? aut ad hoc Christianus es factus; ut in sæculo floreres? apud Marchantium D. 2. Adv.

Christianorum est, pressuram pati in hoc sæculo, & lugere; quorum est vita æterna. Origenes l. 2. in c. 2. ad Rom.

Pati Christianorum est. Philo Carpath. in Cant. 1. 9.

§. XV.

Patientiæ motivum, cœli, & salutis, memoria. Symbola.

FEnestram in arce facies, & in cubito consummabis summitatem ejus Gen. 6. 16. Oleaster: videtur contextus innuere, fenestram fuisse in superiori porta arcæ. Aliàs fenestras in lateribus, non verò in summitate ædificij, ponimus; cur hîc superiùs in summitate arcæ? Benedictius Fernandius c. 7. in Gen. sect. 6. Intelligitur fenestra, per quam lux admittitur, cœlumque suscipitur. Qui enim in funebri illo feretro, velut morte consepulti, tam calamitosam viderent vitam, absque ingenti consolatione, ac levamento, quod cœlum contuentibus præbere solet. Sic Stephano videnti cœlos apertos dulces lapides fuêre. Paoletti in festo S. Stephani.

Animalia ibant, & revertebantur, in similitudinem fulguris coruscantis. Ezech. 1. 14. Unde illis, præsertim homini, & bovi, lentis, talia celeritas? *Et similitudo super capita*

pita animalium firmamenti. v. 22. Fronti insidens æternitas alas addidit vel bovi. Oliva l. 11. Strom. §. viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum.

Testimonia ex Veteri.

Sedens in sterquilinio. Job. 2. 8. Jacebat corpore in sterquilinio; sed animô habitabat in cœlo: consumebatur vernibus, qui spiritus superabat immundos. Parva sunt, si consideres, quæ recepit. Cassiodorus in Ps. 37.

Tactus est mihi Dominus in adjutorium spei meæ. Ps. 93. 22. Nullus invideat perituris; nullus felices æstimet; qui sub æternitate damnandi sunt. Amemus potiùs afflictiones, quæ faciunt perpetuò felices. Nam si amaram Medici potionem non respicimus, ut temporalem suscipiamus sospitatem; quis istud sanæ mentis affectare non debeat, quod se propter æterna gaudia subire posse cognoscat; Cassiodorus hîc.

Super flumina Babylonis illic sedimus, & flevimus, cùm recordaremur Sion. Ps. 136. 1. Nota: super flumina: juxta ripas fluminum sedere nîl mirum; sed super flumina sedere, quomodo id fieri potest? *cùm recordaremur Sion.* Quietem cœli Christiani animô volvunt; ideò aquis tribulationum non merguntur. Rupertus: illorum erat hoc dicere, qui recordabantur Sion: Tales nimirum non sub aquis fluminum absorpti erant; sed supersedebant: similes aviculis, quas aquæ imperiô Dei produxerunt paratas ad volandum. Didacus Niss. Sabbatho post D. 1. Quadr. §. 1.

Exaltatio oculorum est dilatatio cordis. Prov. 21. 4. q. d. inquit Salazar: qui angusti est pectoris inter hujus vitæ adversitates, non figat obtutum in calamitates præsentes; sed erigat magis; & sursum aspiciens videat, paratam esse his afflictionibus gloriam. Id. ib.

Videte, si est dolor sicut meus. Thr. 1. 12. Curet quivis discernere inter dolores, & dolores infirmi & videat, an dolores, quos patitur, sint sinè salutis utilitate, an verò sint saluti æternæ utiles. Illos putet dolores Inferni, hos amet, & amplexetur ut dolores Christi. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 14.

Ambulabant in medio flammæ laudantes Deum. Dan. 3. 24. S. Zeno s. 1. de tribus pueris: tres pueri in illo sacro certamine Deum præ oculis sibi præposuêre, non flammas; præmium futurum, non pœnam.

Peto nate, ut aspicias ad cœlum. 2. Machab. 7. 28. Infans, gigantibus par, quâ ratione siccis oculis fratrum lanienam intueri potuisti? *fratres mei modicô nunc dolore sustentatô sub testamento æternæ vitæ effecti sunt,* v. 36. En currens gigas ad supplicia, sperans æternitatis stipendia. Eâ cunctantem Rusticum impellit Hieronymus ad peregrinationem longinquam ep. 4. exi cum Abraham de patria: substantiam, si habes, vende. Durum, magnum, difficile; sed magna sunt præmia. Audeo dicere: morienti in cruce Domino cœlum, solemque subductum, nè lucis spectaculô myrrhæ fasciculus in fascem liliorum verteretur. Non enim pœna crux est, si cœlum pateat. Latro certè, cùm regni meminisset, ita patibuli sui oblitus est; ut nec doluisse scribatur, nec illud à se deprecatus. Oliva l. 11. Strom. §. Viri Galilæi.

Ex Novo.

Sathanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum. Luc. 22. 31. Talis est agitatio justorum. Et triticum, & palea, agitantur; ventilantur in area Mundi. Nullus est justus, seu impius; qui sub malorum agitatione non sit. Injustus doleat, quòd agitatur sicut palea; ut post agitationem mittatur in ignem: justus gaudeat, qui agitatur sicut triticum; ut post agitationem servetur in vitam. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 14.

Quem quæritis? Joan. 18. 4. Magna charitas, quæ mortis excludit horrorem! miranda securitas, quæ inimicis sponte se donat. Ad hæc caput nostrum animavit & membra. Sciebat enim ipse impassibilitatem post Passionem; id est, vitam post mortem, gloriam post sepulchrum, indubitanter futuram. Passio nulla deterreat, ad quam impassibilitas vera, & æterna, succedit. Frustrà pœna conturbat, de qua delectatio nascitur. Nec tyrannorum gladios paveant, quibus consecrantur ad Christum. Mortis terrore non angitur, qui de morte vitam cognovit prodire supernam: omne asperum non conturbet, si cruciat; cùm infinita sequatur amœnitas. Simon. Cass. l. 13. c. 11.

Video cœlos apertos. Act. 7. 55. Cur S. Stephanus visionem suam non tacet, sed publicat? quia, cùm esset princeps, & dux, omnium Martyrum; eos suô exemplo hortatur: ut fortiter, & constanter, Martyrium subeant, & non timeant: Christus enim adstat ad eos juvandos; & ad januam quasi expectans, ad dandam eis coronam. Sylveira hîc.

Ex Patribus, & alijs.

Nihil ejus sentit in nervo, cùm animus in cœlo est. Tertull. lib. ad Martyres.

Nonne si minutatim incidi, si innumeras mortes mori; si innumeras animas, & totidem quotidie corpora, traditum iri oporteret; nónne, inquam omnia pro tanta gloria subeunda essent? S. Chrysost. hom. 79. in Joan. c. 17.

Pericula non respicit Martyr, coronas respicit: plagas non horret; sed præmia numerat. Non videt lictores infernè flagellantes; sed Angelos supernè lætis omnibus acclamantes imaginatur: non spectat ad temporalia pericula; sed ad præmiorum æternitatem. S. Basilius hom. de Barlaam apud Did. Niss. Sabb. D. 1. Quadr.

Sæpe propter Christum afficitur contumeliâ, & ignominiâ quispiam. Martyrium imminet, tormenta undique, & ignis, & gladius, & bestiæ, & gurgites. Verùm interea Spiritus S. alloquitur: sustine Dominum: parva sunt ista, quæ fiunt: brevi tantùm tempore labora; & in sempiternum eris cum Angelis. S. Cyrill. Jeros. Catech. 16.

Cui

Cui vita sua chara est, dura nulla est cura: medicus non sit ingratus, qui per dolorem revocat ad salutem. S. Chrysologus s. 167.

S. Franciscus rogatus, quomodo tam tenui veste frigus toleraret? respondit: si supernæ patriæ flammâ per desiderium contegeremur, facilè nos ab hoc frigore tueremur. Cornelius in Ex. 27. 9.

S. Agapetus M. puer 15. annorum, sub Aureliano A. C. 275. virgis, nervis, igne, fumô, aquâ bulliente, aliisque gravissimis tormentis, excruciatus, & dilaceratus; cum in caput ejus congererentur carbones ardentes; gratias agens Deo dicebat: parva res est, si caput coronandum in cœlo comburatur in terra: quàm decorabit corona gloriæ plagas, & vulnera excepta pro Christo! ità habet ejus vita 18. Augusti. Cornelius in Is. 62. 3.

§. XVI.

Patientia ob spem mercedis &c. Symbola.

Tempus veniet, cùm excutias, & solvas jugum ejus de cervicibus tuis. Gen. 27. 40. Ultima benedictionis clausula dolorè sopiebat, & in spes bonas animum consternatum sublevabat. *Tempus veniet &c.* q. d. cum Seneca: omnia tibi fortuna abstulit, sed spem reliquit. Naxera in Jos. 17. §. 19.

Serviam tibi pro Rachel filia tua minore septem annis. Gen. 29. 18. Si justus ille (Jacob) propter puellæ amorem, septennium servire, ferreque pastoralium laborum ærumnas, decrevit; & non sentit vel labores, vel temporis longitudinem; sed omnia ei levia, & facilia videntur: expectationeque, & spe fructûs alitur; ità ut dies paucos longum illud tempus putet: qualem nos habebimus excusationem, qui non pari studiô erga Dominum nostrum, & benefactorem, & Curatorem, & qui nobis sit omnia, afficimur? sed quando proponitur lucrum temporale, omnia alacriter sustinere volumus. Qualis nobis erit venia, qualisve excusatio, sic negligentiæ deditis; qui neque quantum beatus ille in puellam declaravit amorem, tantam in Deum charitatem habemus; idque cùm tanta possimus numerare in nos beneficia collata, & quæ quotidie conferuntur. S. Chrysost. hom. 55. in Gen.

Qui percusserit Cariath-Sepher, & ceperit eam; dabo ei Axam filiam meam uxorem. Jos. 15. 16. dixit hoc, ut milites ad arduum certamen excitet. Id. hic.

Sed & clavos fecit aureos. 2. Paral. 3. 9. & 3. Reg. 6. 21. *& affixit laminas clavis aureis.* V. Beda l. de templo, c. 12. clavi aurei, quibus erant affixæ laminæ, ipsa sunt promissa æternæ claritatis; per quæ in exercitio, studioque virtutis, nè deficiamus, donante Christi gratiâ continemur. Arcones in Is. 1. 20.

Statura tua assimilata est palmæ. Cant. 7. 7. Quia palma inferioribus aspera videtur, in summo autem pulchritudinem, & fructûs suavitatem ostendit; meritò huic statura assimilatur Ecclesiæ; sive animæ cujusque fidelis, quæ asperos pro Domino portat in terra labores; sed mercedem à Domino gratissimam se accipere sperat in cœlo. V. Beda l. 6. hic.

Gemma gratissima expectatio præstolantis. Prov. 17. 8.

Operatur patientia probationem; probatio verò spem. Rom. 5. 3.

Genius, quasi fessus, & sopore lassus, incubat anchoræ. Lem. *Juvat fessos. Habebis fiduciam propositâ tibi spe; & defossus securus dormres.* Job. 11. 18.

- Spes est dura; sed lenit tamen
Viæ labores. Non solet tranquillitas
In delicati pectoris molli thoro
Secura permanere. Spe durâ jacet
Securitas. Spes dura tranquillum facit
Sibi incubantem. Sæviant venti licet;
Dominentur undæ: somnium ex illis tamen
Spes dormienti facere jucundum potest.
Hesius.

Anchora infigitur. Lem: *spes ferit: & tamen una juvat, mentemque quietam sola facit. Fundati, & stabiles, & immobiles à spe.* Coloss. 1. 23. Idem.

Testimonia ex Veteri.

Vidi per somnium quasi solem, & lunam &c. Gen. 37. 9. S. Cyrillus: sic Deus juveni Joseph per somnia significabat; illum aliquando clarissimum, & fratribus suis longè præstantiorem fore: atque ità eum ad virtutes, atque meliora, provocabat; quemadmodum hi, qui præmia Athletis proponunt, facere solent. apud Naxeram in Jos. 15. §. 18.

Affligebant illudentes eis, atque ad amaritudinem producebant vitam eorum. Ex. 1. 13. 14. In quo hæc asperitas vitæ maximè apparebat? Cyrill. Alex. l. de ador. in spir. sinè mercede hæc, & magnô sudore, & laboribus, perficiebantur. Ecce amaritudo: non quia opere lateritiô: & sudore magnô, laborarent, turres, & civitates, ædificando; sed quia sinè mercede, & spe retributionis, hæc perficiebant. Castillo Ethol. 187.

Confortamini, & non dissolvantur manus vestræ: erit enim merces opori vestro. ait Azarias 2. Paral. 15. 7.

Nunquid Job frustra timet Deum. Job. 1. 9. Occultat coronam, quô dimicatorem ostendat. S. Chrysost. hom. 5. de patientia Job.

Militia est vita hominis super terram; & sicut dies mercenarij dies ejus. Job. 7. 1. Sicut miles optat bella ingruere, ut stipendia habeat; & sicut mercenarius timent, nè desint qui eos conducant: ità & nobis timendus defectus tribulationum. S. Gregor. mor. l. 8. c. 7. mercenarius sollicitè curat inspicere, nè unquàm dies vacuus labatur ab opere, & expectatus finis temporis, nè inanis veniat ad remunerationem: sic qui fide cursûs præsentis tempora pensat, dies cum operibus numerat; nè à labore vacua transeant vitæ momenta, formidat. Pinna in Eccl. 4 Ethol. 53.

S. Gregorius Nyss. quærit: cur Psalmista tam multis psalmis hæc verba præscripserit: *In finem?*

nem? quibus monet, ut intentis semper oculis finem spectemus. Græcus habet: *in victoriam*: tanquam admonens; ut victoriam habeamus ob oculos. Respondet S. Gregor. tr. 2. in Ps. cùm omnis certaminis victoria sit finis, ad quam, quî certamen ingrediuntur, omnia sua referant, eâque freti pugnare incipiant; mihi planè persuadeo, finis nomine velut quâdam commonitione, excitari omnes, qui in hujus vitæ stadio per virrutis exercitationem decertant, ut finem respicientes, spe coronæ obtinendæ, certaminum laborem levent, & minuant. Ut quisque ardenter pugnet, præliatoribus omnibus occlamat David: *in finem! in victoriam*! Did. Niss. Sabb. D. 1. Quadr. §. 1.

Lætentur omnes, qui sperant in te. Ps. 5. 12. S. Franciſci vox: quòd in pœnis me oblecto, facit bonum, quod expecto. P. Rho affectus spei 9. in Caduceatore pacis æternæ.

Credo videre bona Domini in terra viventium. Ps. 26. 13. O bona Domini dulcia! immortalia, incomparabilia, sempiterna, immutabilia! Et quando vos videbo, bona Domini? Credo videre; sed non in terra morientium. S. Augusſt. hîc.

Dilexi, quoniam exaudiet Dominus. Ps. 114. 1. Quia non est pœna, quæ promovet, non est dolor, qui perducit ad requiem: nec durus æstimandus est fletus, qui æterna gaudia subministrat. Intendimus enim, non quod patimur, sed non speramus. Cassiodorus hîc.

Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi &c. Ps. 121. 1. O cordata lætitia regis, non in corona exultantis victi Goliæ, aut delati à Deo imperij; sed tripudiantis in beata spe: *in domum Domini ibimus.* Nisi fallor, spes tanta & condire potest ærumnarum fel, & mel infatuare temporalis felicitatis. Job in sterquilinio vermes mirabatur quasi Smaragdos. Cur? audi. c. 19. 26. *Rursum circumdabor pelle meâ.* Oliva l. 3. Strom. §. Lætatus sum &c.

Clamavi ad te Domine, dixi, tu es spes mea. Ps. 141. 6. Quando tolerabam, quando tribulabar, *dixi*: *tu es spes mea.* Spes mea hic, ideo tolero: portio autem mea non est hic; sed in terra viventium. Dat Deus portionem in terra viventium, sed non aliquid à se extra se. Quid dabit amanti se, nisi se? S. Augusſt. hîc.

Laboravit dives in congregatione substantiæ. Eccl. 31. 3. Et idcirco inexcusabiles sunt, qui propter cœlestes, & perennes, divitias negligunt laborare. Si enim tempestas pelagi nautis; plagæ, & vulnera, militibus; glacies, & frigora, agricultoribus; levia, & portabilia sunt; propter spem præmij temporalis: multò magis, cui cœlum placet, nullum debet sentire periculum: maximè enim labores mitigat, in finem bonum venire. Ne aspicias ergo, quòd via ista aspera est; sed quò ducit: nec aliam, quòd lata est; sed ubi desinit. Geminiani c. 21.

Ex Novo.

Jugum meum suave est, & onus meum leve. Matth. 11. 30. Suave est volentibus, durum est nolentibus. Quamvis durum videatur esse ad sanctos, propter corporalem tribulationem; tamen suave est: quia habent spem vitæ æternæ. S. Hieron. in Ps. 16.

Post dies sex. Matth. 17. 1. Sex diebus operatus est Deus, septimò *requievit ab universo opere, quod patrârat.* Gen. 2. 2. Sex dies laboris, & operum, tempus significant: post sex dies, id est, post laborem, & opera, sequetur æterna requies. Barradius D. 2. Quadr. t. 2. l. 10. c. 28.

Portavimus pondus diei, & æstûs. Matth. 20 12. Portant operarij pondus diei, & æstûs; sub laboris, & æstûs, pondere sudant; sed mollissimò linteô sudorem abstergunt: spe scilicet denarij æterni. S. Gregor. in Job. 7. quomodo Paulus remunerationis linteô sudores tanti laboris tergat, ipse denuntiat dicens: *non sunt condignæ &c.* Rom. 8. 18. Barradius D. Sept. t. 3. l. 5. c. 17.

Unus de his, qui pendebant, latronibus blasphemabat. Luc. 23. 39. Alter adeò constanti, & tranquillâ mente, patiebatur, ut diceret: *Domine memento mei.* v. 42. ambo æqualibus discruciati doloribus; sed non ambo impatientiæ obscurati blasphemijs. Quod discrimen? quia alter spe carebat; spe alter leniebat cruciatus. S. Gregor. mor. l. 18. 25. spem habuit, qui regni ejus aditum postulavit dicens: *memento mei &c.* Naxera in Jos. 8. §. 6. præmij spes laboris aspera emollit.

Noli scribere Rex Judæorum Joan. 19. 21. Quid refert titulus inter acerbissima vulnera spiritum exhalantis? plurimùm sanè: erat enim titulus certaminis præmium; adeoque præmiô crucis dolores sopitos hostes credebant: ut, nî titulus deleatur, crucis supplicium non arbitrantur. Hugo Card. titulus triumphalis, qui de triumpho inscribitur, ut in arcu, vel in fornicibus. J. N. R. J. Cajetanus: super crucem sustentabatur titulus, ac per hoc crux terminabatur. Crux per titulum crux esse desinebat; quasi doloribus finem titulus imposuerit: quia de præmij honore in desiderium jam vertebantur cruciatus. Naxera ib.

Spe gaudentes, in tribulatione patientes, Rom. 12. 12.

Bonum facientes non deficiamus: tempore enim suô metemus non deficientes. Gal. 6. 9.

Fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem; quam sicut anchoram habemus, Hebr. 6. 18. 19.

Ex Patribus, & alijs.

Futurorum spes laborantibus requiem parit: sicut & in agone positis dolorem vulnerum mitigat spes coronæ. Origenes hom. 6. in Exod.

Nullus ijs dolor est de insurſatione malorum

præsentium, quib⁹ fiducia est futurorum bonorum. S. Cyprianus l. ad Demetrianum.

Si quis vult adversa superare; si est persecutio, si est periculum; si mors, si ægritudo gravis; si incursus latronum, si facultatum proscriptio; si quidquid eorum, quæ putantur in isto adversa sæculo facilè superantur; si sit spes, quæ consoletur: nam etsi illa acciderint, tamen gravia esse non possunt dicenti: *non sunt condignæ &c.* S. Ambros. in Ps. 118. oct. 7.

Esto, sint aliqui duri ad labores, firmi ad injurias ferendas; si spem auferas, non potest perpetua esse patientia. Id. ib. Octon. 15.

Si vis sustinere laborem, attende mercedem: nam & operarius in vinea deficeret; nisi attenderet, quid accepturus esset. Cùm autem attenderis, quid sis accepturus; omnia tibi erunt vilia, quæ pateris: nec digna æstimabis, pro quibus illud accipias. Miraberis, tantum dari pro tanto labore: nam utique fratres pro æterna requie labor æternus subeundus erat; æternam felicitatem accepturus æternas passiones sustinere deberes. S. August. in conc. 2. de secunda parte. Ps. 36.

Nudum Christum nudus sequere: durum, grande, difficile; sed magna sunt præmia. S. Hieron. ep. 4.

Qui futura spectat, cœlestia sperans, & mentis oculos illò dirigens, non sentit quidem malorum præsentium molestiam. S. Chrysost. tom. 6. de verb Ap.

Radix totius bonæ operationis est spes resurrectionis: expectatio enim retributionis excitat mentem in beneficentiam: promptiorque fit omnis operarius ad perferendos labores, si præmium laborum præviderit. Miles expectans præmia alacris est in bellum. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 18.

Omnia opera, quæ in hoc Mundo videntur, sub spe aliqua fiunt; ad fruendum laboribus suis. S. Macarius hom. 14.

Tribus in rebus Christiani culminis fundamenta consistunt; id est, in spe, in fide, & in charitate. - Tolle spem, torpet humanitas tota: tolle spem, artes, virtutesque, universæ cessabunt: tolle spem, & interrupta sunt omnia. S. Zeno Ver. s. de fide, spe, & charit.

Ipsa (spes) est baculus necessarius pergrinantibus in via præsentis vitæ. Non enim fatigantur, vel debilitantur, sperantes in Domino: quin potiùs assument pennas ùt aquilæ; current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. In præsenti tempore spes est quædam vigilia solennitatis æternæ. S. Laur. Just. de spe c. 2.

Spes arbor benedicta est, fructus uberes habens; cùm à misericordia Dei abundanter irrigetur. S. Thom. Aqu. opusc. 38. de erud. princip. l. 2. c. 5.

Qui vehementer aliquid sperat, libenter sustinet propter illud etiam difficilia, & amara. Id. in ep. ad Rom. c. 5. lect. 1.

Etsi amara pro Christi inferantur amore; indulcescunt tamen spe futuræ lætitiæ sempiternæ. Aponius l. 3. in Cant. 1.

Nihil est, quod fidelem, amantemque animam magis exhilaret; quàm quòd speret, se, postquam hujus vitæ stadium emensa fuerit, perventuram ad beatum illum sinum æternæ pacis. Blosius parad. an. c. 33.

Omnia tibi fortuna abstulit; sed spem reliquit. Seneca l. 5. declam. 1.

§. XVII.

Patientia per dura ad regnum.

Figuræ, & Symbola.

Nunc scio, quia certissimè regnaturus sis &c. 1. Reg. 24. 21. Eleganter ostendit imaginem regni Christi in rege David: qui non solùm sceptriger in solio sedit, purpurâ insignis, & diademate clarus, vel coronâ aureâ splendidus; sed priùs egens, & vagus, profugusque, erravit; & exul omnibus quoque modis priùs amaritudines totius infelicitatis, quàm nectareos, aut mellitos regum populi liquores epotavit. S. Rupertus in 1. Reg. 27. Cùm ergo David Deus elegisset, & prædestinâsset ad regnum; noluit & ipsum David antè regnum tenere, quàm primò à persequentibus liberaret: ut etiam in hac vita figuraret nos, id est, corpus ejus, cujus corporis caput Christus. Porrò enim si ipsum caput nostrum sinè primò peractô labore in terra, in cœlo regnare noluit; neque levare sursum corpus, quòd deorsum accepit, nisi per tribulationis viam: quid audent membra sperare, capite suô magis se posse esse felicia. Sylveira in Matth. 1. q. 26.

Fecit rex Salomon thronum - & duo leones stabant, & duodecim leunculi. 3. Reg. 10. 18. 19. 20. Ad regium thronum non ascenditur, nisi multô certamine cum leonibus, arduis &c. Sylveira in Matth. 20. 22.

Mardochæus - indutus sacco &c. Esth. 4. 1. Cernes Mardochæum saccô indutum, insperso cinere caput, & in platea mediæ civitatis, magnâ voce, animô mœstissimô, ejulantem: sed saccum Deus mutavit in purpuram, cinerem in coronam regiam, ejulatum in gaudium maximum. Ps. 29. 12. *convertisti planctum meum &c.* Barradius D. 3. Pasch. t. 4. l. 5. c. 11.

Fecit ascensum purpureum. Cant. 3. 10. Meritò patientia comparatur purpuræ, quà reges induuntur: quia patientia opus perfectum habet, animum præbet regium, suique ipsius, & omnium, dominum facit. de Ponte hic Exh. 29. §. 4.

Testimonia Biblica.

Vult, & non vult, piger. Prov. 13. 4. S. Hieron. hîc: rectè pigri nomine denotatur, qui vult regnare cum Domino, & non vult pati pro eo. apud Sylveira c. 8. in Luc. 22.

Dic, ut sedeant hi duo filij mei &c. Matth. 20. 21. *Potestis bibere calicem?* ac si dicat: est thronus laborum fructus, non item rogationis munus. Passio via est: pietatis causâ susceptî labores: ij regnum parant. Si dignitatem amas, Passionis te socium exhibe. Videare unà

crucifixus; inque regni conceſſu ſpectaberis. S. Baſil. Seleuc. or. in illud: dic, ut ſedeant &c.

Nolite timere puſillus grex: quia complacuit Patri veſtro, dare vobis regnum. Luc. 12. 32. Quid regno cum grege? num oves aptæ ſceptris? Cur non Apoſtolos, cur non Diſcipulos, non duces Chriſtiani exercitûs vocavit, inauguraturus eos ad regnum? Nimirum non bellando, ſed patiendo, regnum cœlorum invaditur: nec milites, ſed *oves occiſionis?* Pſ. 43. 22. tantùm occupant regnum. *Agnus* enim *occiſus ab Origine Mundi.* Apoc. 13. 8. *dignus eſt accipere regnum.* Oliva l. 13. Strom. hîc.

Per multas tribulationes &c. Act. 14. 21. Qui vult inungi in regem regni cœlorum, oportet eum multas tribulationes pati, antequam perfectè inungatur. Hugo Card. in Pſ. 26.

Particeps in tribulatione, & regnô, & patientiâ. Apoc. 1. 9. Albertus M. nota, quòd ponitur regnum inter tribulationem, & patientiam: ad denotandum, quôd, nisi tribulatio exercuerit, & patientia defenderit; non poterit regnum poſſideri. apud Sylveira hîc.

Ex Patribus.

Tempora patiendi non poteſt prævenire felicitas regnandi. S. Leo de transfig. Dom.

Nisi tentatio, nec corona; nisi certamina, nec præmia &c. S. Chryſoſt. hom. 4. ad pop. Antioch.

Permittet autem hæc Deus temporibus perſecutionum: non quòd tunc Deus prohibere non poſſet; ſed quòd per patientiam, ùt conſuevit, coronare vult ſuos athletas. Sicut & Prophetas, & Apoſtolos, ut breviter laborantes æternum hæreditent regnum cœlorum. S. Cyrill. Jeroſ. Catech. 15.

Hæc eſt via vitæ, tribulatio præſens; via gloriæ, via civitatis habitaculi, via regni; ſecundùm quod clamat latro de cruce: *memento mei Domine, cùm veneris in regnum tuum.* Perveniet & ipſe in regnum. Sed vis noſſe, quàm compendioſâ viâ? eâdem die meruit cum Domino eſſe in paradiſo. S. Bernardus (1. in ram. Palm.) q. d. patientia in doloribus, breviſſima in cœlum via eſt. Pinna in Eccl. Ethol. 6.

§. XVIII.

Poſt patientiæ laborem quies.

Figuræ, & Symbola

Requievit Deus die ſeptimô. Gen. 2. 2. Non requievit tanquam fatigatus; ſed ut doceat, ante quietem præcedere operationem. Sylveira c. 37. in Luc. 18.

Vidit requiem, quòd eſſet bona. Gen. 49. 15. Anſelmus: vidit requiem æternæ vitæ, quòd eſſet bona; & terram viventium, quòd optima: *& ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum.* Quia, qui promiſſam requiem invenire deſiderat, onera libenter portat. apud Eſcobar t. 3. Coll. Chr. l. 2. ſect. 2. obſ. 1.

Aſcenſum purpureum. Cant. 3. 10. Ad hoc reclinatorium multis laboribus pervenitur, multis tribulationibus aſcenditur; ità ut ſi neceſſe fuerit, etiam ſanguis effundi permittatur: ideo *aſcenſus* rectè *purpureus* eſſe dicitur. S. Gregor. hîc. *Reclinatorium aureum,* æternæ felicitatis fulgor; in qua reclinatur, & ab omni labore quieſcitur. Aſcenſus purpureus eſt: quia ad claritatem illius quietis non nisi per tribulationẽ venitur. Corn. hîc. Per reclinatoriũ aureum requies æterna accipitur, quæ Sanctis in Eccleſia promittitur: ad quam tamen aſcenſus eſt purpureus, id eſt, Paſſio Chriſti; quia purpureum colorem ſanguinis imitatur. S. Thom. Aqu. hîc.

Adjuro vos-nè ſuſcitetis &c. Cant. 8 4. Multô labore, inſtantiâ, & oratione, ſponſa dilectum invenit, & tandem in cubiculum introduxit. Unde dignum eſt, ut poſt fatigationem tandem requieſcat; & dilectô, tot ſudoribus, & diſcurſionibus apprehensô fruatur; nec facilè ab ejus amore avellatur. Rich. à S. Vict. hîc.

Liber generationis Jeſu Chriſti, filij David, filij Abraham. Matth. 1. 1. Cur ponitur priùs David, quàm Abraham? Palatius: Scriptura docet; ſinum Abrahæ eſſe locum refrigerij. Imò Matth. 8. 11. dicitur: *multi venient, & recumbent cum Abraham, Iſaac, & Jacob, in regno cœlorum.* Cùm ergo Abraham deſignet quietem; innuit Dominus, neceſſe eſſe, ut filius ſis Abrahæ, id eſt, quietis; priùs fuiſſe filium David pugnatoris, anguſtijs, & laboribus, preſſi. Sylveira hîc.

Diaconibus ſupra ſiniſtrum humerum ſtola imponitur: quia quidquid laboris in hac vita ſufferimus, tanquam in ſiniſtra portamus: donec à ſiniſtra tranſeamus in dexteram, in qua requiem habeamus. Innocentius III. P. de Sacro Altar. myſterio lib. 1. c. 5.

Teſtimonia Biblica.

Ex Veteri, & Novo.

Illic ſederunt ſedes. Pſ. 121. 5. Nunc eſt tempus laborandi, poſtmodum erit tempus quieſcendi. Michææ 2. 10. *Surgite, & ite: quia non habebitis hic requiem.* Matth. 26. 41. 45. *Vigilate, & orate.* & poſtea: *dormite jam, & requieſcite.* Hugo Card. hîc.

Videte oculis veſtris, quia modicum laboravi, & inveni mihi multam requiem. Eccl. 51. 35.

Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno. Apoc. 3. 21. Huic tepido æterna gloria promittitur nomine ſeſſionis: quia tepidus fugit laborem, & curſum. Hinc ſi eum amplectatur, promittit ei requiem æternam, & ſeſſionem regalem in cœlis. Cornelius hîc.

Ex Patribus.

Venale eſt, quod habeo, dicit Dominus; tibi eme illud. Quid habet venale? requiem. Quantum valet? pretium ejus labor eſt. Quan-

tus labor? æterna requies æternò labore emenda erat. S. Auguſt. in Pſ. 93.

Si vis ſuſtinere laborem, attende mercedem: nam & operarius in vinea deficeret, niſi attenderet, quid accepturus eſſet. Miraberis tantum dari pro tanto labore. Nam utique fratres, pro æterna requie labor æternus ſubeundus erat: æternam felicitatem accepturus æternas paſſiones ſuſtinere deberes. Idem in Pſ. 22. conc. 2. 2. partis.

Quaſi ſexta feria eſt tota hæc vita; in qua nunc tanquam morientes vivimus; & in qua crucem quotidie poſt Jeſum portare jubemur. Sabbathum autem, quod requies interpretatur, illud ſignificat ſpatium, quod eſt à die, quâ morimur, uſque ad reſurrectionis diem. Dies verò Dominicus illa poſt judicium æternitas erit, quæ lucis, & gloriæ, terminum non habebit. B. Petrus Dam. l. 6. ep. 33.

Laborioſa eſt reformationis tuæ ſexta; ſed dulcia Sabbatha quietis ſequuntur. Gilbertus ſ. 11. in Cant.

Cùm meditatio æternæ requiei capitibus laborantium obumbrat, non ſolùm ab æſtu tentationum refrigerat; ſed etiam ad laborem animos innovat. Guarricus ſ. 3. in aſs. B. V.

§. XIX.

Poſt triſtia læta.

Ex Veteri.

NOn eſt in loco noſtro conſuetudinis, ut minores antea tradamus ad nuptias. Gen. 29. 26. Pulchra erat Rachel, & Jacobo dilectiſſima: Lia lippa; per quam Doctores vitam præſentem lacrymoſam; per Rachelem beatam, ſignificant. Robertus Holckot lect. 131. in Sap. 10. cœleſtis patriæ juniorem illam Rachelem, id eſt, beatitudinem, pulchram, & decoram dare ante laborem præſentis vitæ mos non eſt, & ideo oportet accipere priùs Liam lippam, ut poſtea habeamus Rachelem decoram. Sylveira in Joan. 16.

Exploratores eſtis &c. Gen. 42. 9. Inter cæteras cauſas, ob quas Joſeph fratres duriùs tractavit, dat etiam hanc: ut ex longa ſuſpenſione ſuæ revelationis, ſub hujusmodi duritie fortiùs occultatæ, ipſa revelatio pleniorî gaudiò cumularetur. S. Thom. Aqu. hic.

Et ſub pedibus ejus quaſi opus lapidis Saphirini; & quaſi cœlum, cum ſerenum eſt. Ex. 24. 10. ſeu, ùt vertunt Sept. *lateris Saphirini.* Ut ſignificaret, lateres luteos, quos in Ægypto fecerant, verſos eſſe in Saphiros; & terrenos labores in præmia cœleſtia mutatos de Ponte in Cant. 1. 1. Exh. 16. §. 2.

Parâſti in conſpectu meo menſam &c. Pſ 22. 5. Senſus eſt: Deum opponere tribulationibus magnis magnas conſolationes: & ſicut ingeruntur ab hoſtibus amaritudines; ſic ingeri à Deo ſuavitates. Bellarminus hic.

Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Pſ. 29. 6. Mos eſt ſacri eloquij: ſi quando triſtia, lætaque commemorat, triſtia lætis in ordine præponere: quoniam læta poſt malorum experientiam, ſive memoriam, magis deguſtantur. Ego interficiam, & ego vivere faciam. Dolenda ſemper anteponit, ut gratiæ nobis chariores exiſtant, magisque ſapiant. Ad veſperum demoratus eſt fletus Diſcipulis Domini; quando in cruce pendentem conſpexerunt: & ad matutinum lætitia; quando poſt reſurrectionem cum gaudio cucurrerunt. Vel veſpere ſæculum hoc dicitur; in quo qui ſanctè plorant, adveniente poſtea matutino conſolabuntur. S. Baſilius hic.

Jam hyems tranſiit. Cant. 2. 11. quia temporalis tribulatio finem accepit. S. Juſtus Orgelit. hic. Hyems eſt tempus vitæ mortalis; quod æternæ comparatum rectè hyems imbrifera, & procelloſa, nuncupatur, ob ingentes ærumnarum imbres, quibus tam reprobi, quàm electi, opprimuntur. Sicut autem, cùm hyeme vigent imbres, nives, & venti; ver ſolet eſſe magis floridum, & tranquillum: ſi verò hyems placida ſit, in vere imber, nix, ac frigus, ſolet irruere, qui floribus, ac fructibus, nocent; ſic nobiſcum proſperè agitur, cùm in hujus vitæ hyeme varijs tribulationibus premimur; poſt quas in vere futuræ gloriæ magna nobis felicitas reſervatur. Si autem in hac vita cuncta proſperè eveniunt; timendum, nè in futuro nos æterna hyems comprehendat. de Ponte hic Exh. 17. §. 3.

Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris. Cant. 4. 6. S. Greg. Nyſs. hom. 6. in Cant. per hoc oſtenditur, quòd, qui cum Chriſto fuerit myrrhæ particeps, omnino erit etiam particeps thuris: nam qui fuerit cum eo paſſus, ſimul etiam conglorificabitur. Thus Deitatis Symbolum. Did. Niſs. Pol. cœl. p. 1. l. 2. c. 3.

Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, - ut evellas, & deſtruas - - & ædifices, & plantes. Jer. 1. 10. Mœſta, & ſuper quæ charitas ejus dolebat; ut Dei hoſtes, eos interimendo, ùt communiter exponitur, evelleret, deſtrueret, & perderet. Mox tamen ſubjiciuntur grata; ut ædifices, & plantes novam prolem, novumque populum, qui Deo totò corde ſerviat. Origenes hic hom. 1. à triſtibus ſemper, & neceſſarijs, inchoat Deus: veluti *Dominus mortificat, & vivificat.* 1. Reg. 2. 6. ipſe dolorem facit, & iterum reſtituit lætitiam. Sylveira in Joan. 16.

Ex Novo.

Et ecce Angeli acceſſerunt. Matth. 4. 11. Ecce tibi poſt nubilum ſerena jam apparet dies; & poſt famem, tentationes, affluit delicijs. Baeza t. 1. l. 3. c. 2. §. 27.

Non ſinè myſteriô Chriſtus D. Evangelicam prædicationem aggreſſurus primùm *ductus eſt in deſertum.* Matth. 4. 1. dein *abijt per ſata.* Matth. 12. 1. tandem *introivit in hortum.* Joan. 18. 1. ut ſignificaret: eos, qui Evangelicam perfectionem aggrediuntur, à deſertis, & incultis locis ad uberes, & amœnos agros ſenſim pervenire: hoc eſt, ea, quæ initiò difficilia, & aſpera judicabant, amore augeſcente, tanquam facillima ſubire. S. Ambroſ.

brosf. l. 4. in Luc. videte, quibus itineribus ad paradisum reducamur. Mendoza in 1. Reg. 14. 13. sect. 2.

Abijt trans mare. Joan. 6. 1. Postquam Mundi fluctus tranaverimus, conviviô excipiemur in cœlo. Barradius D. 4. Quadr. t. 2. l. 10. c. 2.

Quo vadis? Joan. 16. 5. Discipuli de nece Domini graviter mœrent; quia non interrogant, *quò vadis?* si enim eis quærentibus Christus responderet: vado per crucem ad Patrem, vado ad gloriæ interminabilis thronum; procul dubiô Christi Passionem læti prosequerentur. Inde oritur immedicabilis cordis mœror, quòd laborum terminum non aspiciamus, quò vadat angustia? Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 7. sect. 1. obs. 1.

Tristitia vestra vertetur in gaudium. Joan. 16. 20. hoc est, aqua vestra vertetur in vinum. S. Bernardus s. 18. de div. affect. an.

Modicum, & jam non videbitis me. Joan. 16. 16. q. d. tempus Passionis meæ, & mortis, breve est; unicô triduô concludetur; & mox resurgam. Recipite ergo brevitate doloris, & gaudij longitudine consolationem. Sylveira hic. Priùs dicuntur tristia de absentia, ut postea jucundior veniat præsentia. Id. ib. Alcuinus: cunctis Fidelibus convenit hic sermo Domini; qui per lacrymas, pressurasque præsentes, ad gaudia æterna contendunt. apud eundem ib. q. 9.

Mulier. cùm parit, tristitiam habet &c. Joan. 16. 21. Appositè Christus D. Passionis, ac mortis suæ, tempus comparat parturitioni; resurrectionem verò gaudio post partum: Christus enim in Passione cruciatus fuit doloribus, & angoribus, instar mulieris parturientis; at peractô partu, cùm se meritô mortis suæ resurgentem vidit, nosque similiter resurrecturos cognovit; mirè gavisus est; & magnô gaudiô Apostolos, & omnes Fideles, perfudit. Cornelius hic.

Trans torrentem Cedron. Joan. 18. 1. Volens ire in hortum, per quem paradisus intelligitur, transit per torrentem; id est, per tribulationem, & crucem. Dicitur *torrens*: quia cum impetu, & citò, transit. Hugo Card. hic.

Ex Patribus, & aliis.

Tota hæc vita feria sexta est: quia videlicet crucem post Dominum baiulare jubemur. Si præposterô ordine nunc sub carnis lege viventes quasi Dominicam diem ducimus; procul dubiô postmodum non gaudium gaudiô, sed tribulatione mutamus. B. Petr. Dam. s 48.

Consolatio temporalis via est ad cruciatum æternum; & è converso cruciatus temporalis via est ad consolationem æternam Hugo Card. in Gen. 25.

Divinâ providentiâ præeunt sæpe tristia, ut gaudiosa sequantur. Sim. Cass. de gest. Salvat. l. 1. c. 7.

Nulla gaudij materia potior, quàm de magna periclitatione salvatio. Id. ib.

§. XX.

Post amara dulcia.

ET azymos panes cum lactucis agrestibus. Ex. 12. 8. Quòd dicit azyma cum amaritudine manducandum, docuit, neminem posse sinè tristitiâ carnis synceram vitam ducere. Amaritudo videtur jejunium, & omnis abstinentia carnalium deliciarum; sed Pascha Domini non aliter celebratur; sed synceritatis azyma aliter non editur. Cùm verò exieris de Ægypto hujus Mundi actu, vel corpore; mannæ pabulum manducabis, panem cœli accipies: & in illam terram Sanctorum repromissionis inductus, amœnitate simul paradisi, & æternâ suavitate ipsus Domini, perfrueris. Dulcis amaritudo est, quam sequitur tantæ retributio suavitatis. S. Gaudentius tr. 7. in Ex.

Venerunt ad Mara. Ex. 15. 23. pòst v. 27. *venerunt in Elim.* Priùs ad *Mara*. ut teneas dulces fontes cum triumphali palma, priùs per amara eundum. Sylveira in Apoc. 7. 9. *Mara* interpretatur *amaritudo.* Profecti de Mara venerunt in Elim, ubi duo decim erant fontes aquarum, & septuaginta palmæ. Vides, post tentationes amaritudinem, ad quantam deveniunt, & dulcium pomorum, & aquarum profluentium, amœnitatem? Per tentationis itaque pugnam perducuntur ad palmas; & per sitis intolerandæ penuriam ad irriguam veniunt aquarum viventium affluentiam. B. Petr. Dam. l. 2. ep. 7.

De comedente exivit cibus &c. Judic. 14. 14. S. Ambros. l. de Elia, & jejun. c. 11. legens cum nonnullis codicibus Græcis: *de tristi exivit dulce*, subdit: sed & forte laboriosum est: exit enim dulcedo de tristitia, vel labore. Idem de Tobia c. 15. *de manducante exivit esca, & de forti exivit dulcedo.* Græcus *& de tristi* habet. Sic invenimus. Tamen de forti hoc intelligitur: quia leo fortis est ferocitate; & qui ferus, tristis. &c. Cornelius hic.

Fasciculus myrrhæ. Cant. 1. 12. pòst: *botrus Cypri*: v. 13. quia dolorem mortis secutum est gaudium resurrectionis; ideo sponsa congruè post recordationem mortis subdit de resurrectione dicens: *botrus* &c. q. d. factus est mihi causa lætitiæ in resurrectione, qui fuerat causa tristitiæ in Passione. Hugo Card. hic.

Veni in hortum meum &c Cant. 5. 1. Descendendo in uterum tuum, & assumendo carnem; ut verus homo nascerer, qui verus Deus eram; *veni in hortum meum.* Moriendo, atque in Infernum descendendo, *messui myrrham cum aromatibus meis.* Resurgendo *comedi favum cum melle meo.* Ascendendo in cœlum *bibi vinum cum lacte meo.* S. Rupertus hic.

Virgam vigilantem ego video. Jer. 1. 11. id est, minantem, & agitantem se, ac paratam percutere, ait Rupertus. Sept. vertunt: *ego video baculum nucum.* Theodoretus: ego video *virgam amygdalinam*, quæ prima inter arbores evigilat, id est, sollicita est, ut suos fructus emittat. Advertit Theodoretus: sicut nux, vel amygdalum, amarum habet corticem, sed nucleum suavem; ità castigatio primò molesta est, sed deinde fructum dat, suavitatem morum. Cornelius hic.

Obtulerunt ei partem piscis assi, & favum mellis. Luc. 24. 42. Glossa: qui hic assantur tribulationibus pro Deo, verâ postea dulcedine saturabuntur. Hugo Card. Piscis assus

sus fuit Christus in Passione, assatus in ara crutis igne tormentorum, & dolorum: favus mellis est Christus in resurrectione: totus enim suavis, & dulcis apparet. Sylveira hîc q. 11. Favos post fella gustavit: nec ante Rex gloriæ à cœlestibus salutatus est, quàm Rex Judæorum proscriptus in crucem. Tertull. l. de corona milit. de Christo.

Mel dulciùs sapit, cùm primò gustatur aliquid amarum: sic & prospera dulciora sunt, probatis adversis. Nonne sæpe post fortissimas febres, acutosque dolores, jucundior sanitas æstimatur; tantoque gratiosior, quantò præcessit infirmitas gravior. S. Bernardinus t. 1. s. 8. art. 3.

§. XXI.

Post tenebras lux.

Tenebræ erant super faciem abyssi. Gen. 1. 2. *Et facta est lux.* ib. 3. Cur priùs tenebræ, abyssus, deformitas in Mundo, extiterunt, deinde lux; & cum luce, omnis emicuit pulchritudo? Ità molestiæ, præcedere, gaudia subsequi, solent. S. Augustl. 8. conf. c. 3. quanto majus periculum fuit in prælio, tantò majus est gaudium in triumpho. Jactat tempestas navigantes; omnes futurâ morte pallescunt: tranquillatur mare, exultant nimis, quoniam timuerunt nimis. Edendi, & bibendi, voluptas nulla est, nisi præcedat esuriendi, & sitiendi, molestia &c. Fernandius in Gen. 1. 3. sect. 3.

Ignorabat, quòd cornuta esset facies sua. Ex. 34. 29. Hebr. quòd *radians* esset. Cur ità resplendet? quia priùs in nebula Ex. 24. 18. De caligine pro Deo accepta ad tantam claritatem evehitur. S. Greg. Nyss. hom. 12. in Cant. Moyses nubem subit, caliginem intrat, in qua Deus erat: fœdus accepit; fit fulgens, dum è vultu lumen emittit. Sylveira in Apoç. 1. q. 70.

Venit manè, & nox. Is. 21. 12. Unum promittitur ad consolationem, alterum prædicitur ad eruditionem; utrumque ad utilitatem. Si in nocte es; noli desperare, quia veniet mane; si in die es; noli confidere, quia veniet nox. Manè ergo promittitur, nè laborantes deficiant; nox futura prædicitur, ut cauti fiant. Richardus à S. Vict. l. de verbo Incarn. c. 7.

Cuncta, quæ pertulit adversa David, Deus in prospera convertit; cunctamque miseriæ noctem mox succedentis gloriæ dies effugavit. S. Rupertus l. 2. c. 10. in lib. Reg.

Nox ista patientia est, & à sæculo in sæculo fieri tenebrosum, ut velit sæculo displicere, ut possit Christo bene placere, & velit noceri à sæculo, ut juvetur à Christo. Hæc enim *nox sicut dies illuminabitur.* Ps. 138. 12. quia *sicut tenebræ ejus, ità & lumen ejus.* Hæc nox vertitur in diem, & *post* ejus tenebras. Job. 17. 12. lux in spe firma consurgit. Hæc nox matutinum habet lætitiæ. Sim. Cass. l. 6. de parab. Salv. c. 1.

§. XXII.

Patientia sit sinè querelâ, murmure.

Quid murmuravit homo. Thr. 3. 39. Non habet, quod testa contra figulum respondeat, vel quid dicat: cur me fecisti sic? vel quare ità facis? Quòd bene intelligens Job, licèt multis excruciatus supplicijs, in omnibus jure bene laudatur, quòd *non peccavit labijs suis.* Job. 1. 22. S. Paschas. hîc in Thr.

Volo huic novissimo dare, sicut & tibi. Matth. 20. 14. Deus nobiscum nullô pactô constringitur; nullum chirographum donationis ex debito producere possumus cum ipso in judicio. Unde damnata judicia: quare illi, & non mihi? quare in afficientibus sensum mihi, & non illi? quare plus mihi, quàm illi? quare, quod illi, non mihi? quare mihi, quod non illi? Et hujuscemodi querelis humana non cessat præsumptio Deum lacessere. Nónne terrenus rex potest unum malefactorem de lege justa exitio tradere, aliumque in malefacto consimilem de misericordia liberare? Quæ ergo injuria facta est, qui est de justitia interemptus, si alter de misericordia sit liberatus? Sim. Cass. l. 6. c. 21.

Verus patiens injuriam nulli conqueritur: quia ex querela, & excusatione, quantulumcunque mens alleviatur; quam alleviationem minimè curat, sed solus cum Deo molestiam suam portat: donec pius, & fidelis Deus per internam consolationem repellat. S. Albertus M. Parad. an. c. 4.

Si me rectè inspicio, nunquam mihi facta est injuria ab aliqua creatura: unde nec justè habeo conqueri adversùm te. Thom. Kemp. de imit. Chr. l. 3. c. 40. & 41.

Non murmur resonat, non querimonia; sed corde impavidô mens bene conscia conservat patientiam. Ecclesia de Martyribus.

§. XXIII.

Patientia laudat Deum.

Dominus dedit, Dominus abstulit. Sit nomen Domini benedictum! Job. 1. 21. Nunquam tam canori cygni, quàm in funere. Jis quàm dissimiles psittaci: quos post epulas audias festivè garrientes, etiam humanis vocibus. Haud in Dei laudibus exultâsset Job, nisi eum Sathan contrivisset. Jonas stertebat in navi; in ceto cecinit. Balthasarem imitatur, qui Deum suum inter calices celebrat. Dan. 5. 4. Oliva l. 5. Strom. §. Dominus dedit. &c.

Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Ps. 22. 4. S. Laur. Just. hîc. ipsa me non afflixerunt; sed potiùs consolata sunt: quia in his intelligo, te esse memorem mei. apud Novarinum in Elect. sacr. l. 3. hîc.

Narrabo opera Domini. Ps. 117. 17. S. Chrysost. hîc. quænam opera; dic quæso: *castigans castigavit me Dominus.* v. 18.

Justi

Justi confitebantur nomini tuo. Ps. 139. 14. Designatur, hoc debere fieri inter quaslibet corporis graves, amarasque pressuras. Tunc enim magna virtus est laudare Dominum, quando se istius sæculi blandimenta subducunt. Bonus enim fuit Job, cùm Dominum dives colebat: sed quantò melior, dum eum sub multiplici afflictione laudabat. Cassiodorus hic.

Percusserunt me, & vulneraverunt me. Cant. 5. 7. Exarsit inde in amore Dilecti validiùs: *ut nuntietis ei, quia amore langueo.* v. 8. Addit laudes dilecti, licèt eam pulsari, & vulnerari passus: *Dilectus meus candidus, & rubicundus.* Velloso in Judith. 7. Paræn. 24.

Accepit Jesus panem, & benedixit ac fregit &c. Matth. 26. 26. Divisâ in Apostolos Eucharistiâ, obversatur Christo ob oculos tota crucis injuria; quam libenter sustinens *gratias egit:* ut ostendat se in gratijs fractionem sui corporis, id est, occisionem suscipere, ait Theophylactus. Id ib.

In eadem afflictione mali Deum detestantur, atque blasphemant; boni autem precantur, & laudant. Tantùm interest; non qualia, sed qualis quisque patiatur. S. August. de Civ. l. 1. c. 8.

§. XXIV.

Patientiæ motivum Resurrectio.

Venientes venient cum exultatione. Ps. 125. 6. Venientes utique in Resurrectione venient ad judicium cum exultatione *portantes manipulos* myrrhæ suæ. S. Bonavent. in Ps. 118.

Cœterùm nos amemus patientiam Dei, patientiam Christi: rependamus illi, quam pro nobis ipse defendit. Offeramus patientiam Spiritûs, patientiam carnis; qui resurrectionem carnis, & Spiritûs, credimus. Tertullian. lib. de patientia.

§. XXV.

Patientiæ varia motiva alia.

Dabit percutienti se maxillam. Thr. 3. 30. Patientia humilitatis indicium est. S. Paschas. hic.

Mitte gladium tuum in locum suum. Matth. 26. 52. S. Leo s. 6. de Pass. superfluum erat, ut, qui nolebat præsidiô Angelicarum virtutum juvari, vellet se unius Discipuli oppositione defendi. Fugiamus & nos, qui magnalia Mundi abnegavimus, de parvis consolationem quærere; qui plenas mensas abjecimus, ad micas inhiare. Baeza t. 1. l. 1. c. 11. §. 12.

Si sol super iracundiam nostram occiderit. (Eph. 4. 26.) periclitamur. Non licet nobis unâ die sinè patientiâ manere. Tertull. l. de pat.

Absit à servo Dei tale inquinamentum; ut patientia majoribus tentationibus præparata in frivolis excidat. Id. ib.

Duplex patientiam manet victoria: hominem vicisse, proprios animorum motus; & temperâsse mores alienos. S. Valerianus hom. 12.

Quemadmodum incus aliqua, licèt quidem semper verberetur; non tamen dat tergum, neque concavitatis formam in se recipit, sed eadem, semper manet, sibique similis: sic & qui verum se vult gerere Christianum, inter diversas tribulationes, atque tentationes; sive extrinsecus ab hominibus illatas injurias, contumelias, persecutiones, damna, aut alia ejusmodi; sive intrinsecus à spiritibus malignis inductas angustias diversissimas; unus, & idem, maneat oportet, fortiter quæcunque obvenientia perferens: S. Ephrem de fide.

Mihi crede: non habet concupiscentia locum, ubi patientia dominatur; ubi vivitur sobriè; ubi mors timetur. S. Zeno Ver. s. de Continentia.

Tota vita justi in duobus est: pati malum, & facere bonum, id est, labor, & dolor. Hugo Card. in Gen. 26.

§. XXVI.

Patientia in injurijs.

Nostra est aqua-vocavit Calumniam. Gen. 26. 20. Locum injuriæ vocat Calumniam; & v. 21. *inimicitias.* S. Chrysost. hom. 52. in Gen. non obluctatus est; sed in sola fontium appellatione reliquit alienæ malitiæ memoriam indelebilem. Velloso in Judith. 2. Paræn. adv. 5.

Annis, quibus vidimus mala. Ps. 89. 15. En quomodo generosæ animæ inflictas à Deo ærumnas extenuant quôvis aliô corporis sensu mala si dicerent se expertos, graviùs se faterentur oppressos. At, cùm dicunt, mala se solùm vidisse, vix se testantur afflictos. Cor enim inter ærumnas premitur, auris strepitu quatitur, affligitur memoria recordatione malorum; odoratus oneratur graveolentiâ: solus oculus solem æmulatus, ærumnas videt, nec sentit; vulnera incruentus spectat, lætus mœsta intuetur, fractionem integer aspicit, sordibus adest immaculatus. Oliva l. 12. Strom. §. annis, quibus vidimus &c.

Non: ne forte colligentes Zizania &c. Matth. 13. 29. V. Beda: hic nobis patientiæ exemplum præbetur: ut, sicut patertamilias in dolo inimici patiens fuit, sic in aliqua nos læsione, non statim ad vindictam, sed magis ad tolerantiam, recurramus. apud Sylveira in Matth. 13.

Quantas Moyses à populo illatas absorbebat injurias! quam miti sermone post injurias appellabat populum! consolabatur in laboribus, deliniebat oraculis, fovebat operibus: meritò æstimatus est supra homines. S. Ambros. l. 2. offic. c. 7.

§. XXVII.

Præparatio ad adversa.

Nuntius venit ad Job. 1. 14. &c. Unâ adversitate nuntiatâ statim ultera auntiatur: nè, si ali-

si aliquod intervallum fieret, intus ad cor suum rediret, & se ad patientiam præpararet; & sic sequentia faciliùs sustineret. S. Thom. Aq. lect. 3. hic. Nuntius, qui tam multas clades Jobo nuntiavit, fuit ipse diabolus, ùt vult S. Chrysostomus; vel saltèm diaboli fraude submissus, ùt Origenes &c. voluit Jobi aures telô minimè prævisô vulnerare: ut repentinô dolore consternatus faciliùs ad impatientiam, & blasphemias contra Deum, adigeretur. Mendoza in 1. Reg. 4. 12. Annot. 12. sect. 1.

Timor, quem timebam, evenit mihi; &, quod verebar, accidit. Job. 3. 25. Inde tantus victor omnium calamitatum: quia jam se ad ea parârat. Sylveira in Apoc. 4. Semper cogitatione spectabat ad illum timorem, operiens eum, & parans, speransque. S. Chrysost. hom. de avaritia.

Procul (equus) *odoratur bellum.* Job. 39. 25. Sic justus, & sapiens, procul odoratur tentationem; seque præparat ad pugnam. Barradius D. 6. Pasch. tom. 4. l. 5. c. 1.

Paratus sum, & non sum turbatus. Ps. 118. 60. Magna ad patientiam fundamenta præparatio jacit. Quidquid enim ex insperato erumpit, vehementiori semper turbatione animum afficit. S. Cyrill. Alex. l. 9. c. 22. in Joan. Malum enim, quod priùs considerat, atque expectat, tolerabilius efficitur. Euthymius apud Sylveira in Is. 2. Disc. 7. Bis dicit: *paratum*: quia homo ad ea, quæ occurrere possunt, promptus, cùm sit unus, valet quod duo. Incognitus apud Did. Nyss. D. infra octav. Asc.

Præpara animum tuam ad tentationem. Eccli 2. 1.

Ex Novo.

Ecce ascendimus Jerosolymam. Matth. 20. 18. Theophylactus: prædicit Dominus Discipulis eventura; ut mentes eorum præparet: quò priùs audita faciliùs ferant, & non repentè percellantur animô. apud Sylveira in Matth. 20.

Aduturi estis prælia, & opiniones Præliorum; videte, nè turbemini. Matth. 24. 6. Origen. hom. 28. in Matth. *videte*, non dixit, audite: hortans eos, sollicitos esse, ut oculis animæ possint videte, postquam audierint prœlia, singulorum naturam prævidentes, nè terreantur.

Vado parare vobis locum. Joan. 14. 2. & iterum v. 12. *ego ad Patrem vado.* & c. 16. 5. *vado ad eum, qui me misit.* & v. 7. *expedit vobis, ut ego vadam.* S. Chrysost. hom. 78. eorum animum experitur, & probatiorem reddit: ut & in calamitatibus æquô animô discessum suum & generosè perferant, assuefacit. Minùs enim jacula prævisa feriunt. Sylveira in Joan. 16. q. 4.

Mementote sermonis mei. Joan. 15. 20. Prædixit Christus omnia, quæ ventura erant super Discipulos suos: nè, cùm venissent, reperirentur Discipuli non parati, & eorum animi frangerentur in subitatione malorum. Et suadet, eos esse memores; quia prædixit, quòd sic passuri erant, nè immemoria prædictorum eos per impatientiam conturbaret; magis autem eorum animos solidaret retenta memoria. Sim. Cas. l. 12. c. 11.

Hæc locutus sum vobis &c. Joan. 16. 2. Cyrill. Alex. l. 10. in Joan. c 34. Nam quod non expectatum præter opinionem subitò ingruit, magnos etiam plerumque animos turbat: quod autem prævidimus, quamvis gravius inferatur, levius tamen propter præmeditationem videtur. apud Arcones in Is. 2 Disc. 7. Glossa interlin. ego dixi ne ignaros hæc, & improvisa turbarent; sed prævisa patienter ferantur.

Jesus sciens omnia, quæ ventura erant super eum, processit. Joan. 18. 4.

Ex Patribus, & alijs.

Præmeditari debemus futura; nè, postquam venerint, obstupefaciant corda nostra miraculô. Nam præmeditatus in tali casu dicturus est: sciebam te venturum; non inexpectatus ades: tuum insultum jam antè præsagiebam. Ad eum modum si quis se præparavit, sustinebit sinè ruinâ pericula. At ex improviso turbari, vociferari, interdum & lamentari, est mentis valde miseræ. S. Justinus M. ad Zenam, & Serenum.

Si id, quod amarum est, antea cognoscas, indues patientiam. S. Ambros. lib. de parad. c. 12.

Nullus sit casus, quem meditatio tua non præveniat. S. Isidorus lib. 2. soliloqu. c. 6.

Sic nos ad Deum expansos ungulæ fodiant, cruces suspendant, ignes lambant, gladij guttura detruncent, bestiæ insiliant: paratus est ad omne supplicium ipse habitus orantis Christiani. Tertull. Apolog. adv. Gentiles.

Disponentem se ad futura pericula propter Deum clades prævisa non lædit. Sim. Cas. l. 5. c. 1.

Præcogitati mali mollis ictus venit. Seneca ep. 76.

§. XXVIII.

Priori affinis.

USquequò ebria eris &c. 1. Reg. 1. 14. Mater Samuelis in templo à Sacerdote spreta forti animô tulit contumeliam. Unde sexui fragili tam insignis victoria? S. Chrysost. domi Annam exprobrat æmula: venit in templum, & Sacerdos contumeliâ afficit. Effugerat domesticam tempestatem; venit in portum, & rursus invenit undas. Verè in patientia exercitata, domi præparata ad perferenda maledicta; æmulæque convitijs exercitata, & in templo multam præstitit humanitatem, viriliter, ac magnô animo, scommata ferens, Baeza t. 1. l. 3. c. 2. §. 2.

Non vales resistere. 1. Reg. 17. 33. Risit Saul puerum David inermem contra Goliath prosilientem. Cui David unicô argumentô, & suam fortitudinem, & obtinendæ victoriæ certitudinem persuadet: *pascebat servus tuus &c.* v. 34. Etenim qui talibus victorijs in solitudine armatur, nesciet in palæstra acies timere

re armatas. O quàm ſecurus in Mundi palæſtram ibis luctaturus cum carne, & palàm triumphatus de hoſtibus; ſi in ſolitudine priùs cum vitijs conſeruiſti manus. Id. ib.

In utero ſupplantavit fratrem acum, & in fortitudine ſua directus eſt cum Angelo, & invaluit. Oſ. 12. 3.

Quotidie ceditis punctioni acus unius, & mucroni vos arbitramini poſſe reſiſtere? In minimis probate conflictibus, quàm viriliter in majori certamine ſtate poſſitis. S. Bernardus ſ. de S. Clemente P. M.

§. XXIX.

Miſcellanea.

PElem pro pelle. Job. 2. 4. Intendit Sathan dicere: quòd amiſſionem poſſeſſionum, & natorum, Job patienter toleraverit propter corporis ſui ſalutem; & quòd hoc non erat magnæ virtutis, ſed erat humanum, & apud omnes homines conſuetum. Et hoc eſt, quod dicitur: homo quicunque, etiam non virtuoſus, dabit de facili pellem pro pelle, id eſt, carnem alienam pro carne ſua: ſuſtinet enim homo non virtuoſus, ut quicunque alij, etiam quantumcunque conjuncti, potiùs corpore affligatur, quàm ipſe S. Thom. Aqu. hìc lect. 1.

Calicem ſalutaris accipiam. Pſ. 115. 13. Digna quidem promiſſio; ſed, ſi in humanis viribus ponatur, periculoſa præſumptio. Quis enim poteſt Confeſſoribus tormentorum patientiam dare, niſi ille, qui pro nobis dignatus eſt calicem Paſſionis accipere? Nam ut hoc impoſſibile humanæ virtuti abſolutè monſtraret, ſecutus eſt: *& nomen Domini invocabo.* Caſſiodorus hìc.

Exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros in multa patientia. 2. Cor. 6. 4. S. Chryſoſt. hom. 12. hìc: non ſimpliciter patientiam dixit, ſed *multam*: neque enim unum aliquod, aut alterum incommodum perferre, magnæ laudi ducendum eſt. apud Did. Niſs. Pol. cœl. p. 2. l. 20. c. 3.

§. XXX.

Impatientia.

QUi in hominis figura propoſuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus eſt. Hinc vel maximè Phariſæi Dominum agnoſcere debuiſtis; patientiam hujusmodi nemo hominum perpetraret. Tertull. l. de pat. c. 3.

Omne peccatum impatientiæ adſcribendum. Malum impatientia eſt boni. Id. ib. c. 5.

Natales impatientiæ in ipſo diabolo deprehendo jam tunc, cùm Dominum Deum univerſa opera, quæ feciſſet, imagini ſuæ, id eſt, homini, ſubjeciſſe, impatienter tulit. Id. ib. c. 5.

Impatientes dum mala pati nolunt, non efficiunt, ut à malis eruantur; ſed ut mala graviora patiantur. S. Auguſt. l. de pat. c. 2.

Qui tribulanti ſe iraſcitur, quaſi puer ſcabioſus eſt, qui matri lavanti caput iraſcitur, & convitiatur. Hugo Card. in Prov. 17. 13.

Impatientia eſt ſignum privati amoris, & elationis. Dion. Carth. in Luc. 21.

Impatiens homo ſemper eſt querulus, ſicut currus, qui ſemper ſtridet; ſive in bona, ſive in mala via ſit. Geminiani c. 37.

TITULUS X.

S. PAULUS.

§. I.

Figuræ.

Ex Veteri, Novo, & alijs.

PLantaverat Dominus Deus paradiſum voluptatis. Gen. 2. 8. Nihil prorſus erraverit, qui pratum inſigne quoddam virtutum, & paradiſum ſpiritualem, Pauli animum nuncupaverit. Unde & mirabiles nobis fluvios genuit: non ſecundùm paradiſi fontes quatuor tantùm; ſed multò etiam plures, & quotidie fluentes; nec terram rigantes, ſed animas hominum, ad producendum virtutum germina ſuſcitantes. S. Chryſoſt. hom. 1. de laud. S. Pauli Ap.

Noe quidem Gen. 8. tantummodo legitur ſe ſervaſſe cum liberis; hìc autem multò ſævioré Mundi inundante, diluviò, non arcam coaptando compagibus tabularum, ſed epiſtolas componendo: non duos, vel tres, aut quinque cognatos; ſed univerſum prorſus orbem mergi periclitantem, ex medijs fluctibus liberavit. Id. ib.

At illa venit portans ramum olivæ. Gen. 8. 11. Poteſt ſignificari S. Paulus per hanc columbam: quia enim oliva miſericordiam ſignificat, congruè per ramum olivæ accipitur nomen Jeſu Chriſti, quod etiam miſericordiam ſignificat. S. Thom. Aqu. in ep. S. Pauli in prologo ad Rom.

Servivit ergo Jacob pro Rachel ſeptem annis. Gen. 29. 20. Quænam eſt illa adamantina prorſus anima, quæ Pauli patientiam poſſit imitari? neque enim bis ſeptem annorum, ſed totius vitæ ſervitium pro ſponſa pertulit Chriſti; non aduſtus ſolùm æſtu diei, & noctis gelu; ſed tentationes mille perpetiens. S. Chryſoſt. antè citatus.

Vidit Benjamin fratrem ſuum uterinum & erumpebant lacrymæ. Gen. 43. 29. 30. &c. Vidit Joſeph Benjamin fratrem ſuum ex una matre, & lacrymatus eſt: vidit Jeſus Paulum ſævientem in Eccleſiam matrem, & miſeratus eſt. Act. 9. 4. Benjamino minori fratri

ampliora Joseph dedit. v. 34. quàm fratribus munera. Hæc prædicat & Benjamin Paulus noster: *abundantiùs*, inquit, *omnibus illis laboravi.* 1. Cor. 15. 10. Poculum in sacco Benjamin. Gen. 44. 2. Calix Passionis in corpore Pauli. Gal. 6. 17. *ego stigmata &c.* Per Benjamin designatur Paulus, qui ad literam de tribu Benjamin fuit; qui etiam novissimus fuit Apostolorum. S. Thom. Aqu. in Gen. 45. *Ibi Benjamin adolescentulus.* Ps. 67. 28. per quem intelligitur S. Paulus, qui fuit de tribu Benjamin. Bellarminus hic.

Pulcherrimus ille *velociter* exarantis *scribæ calamus.* Ps. 44. 2. S. Gregor. Nyss. or. de occursu Domini.

Quale vas (electionis) fuerit; patet per id; quod dicitur Eccl. 50. 10. *quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.* Aureum propter fulgorem sapientiæ; solidum virtute charitatis; ornatum omni lapide pretioso, scilicet omnibus virtutibus. S. Thom. Aqu. in ep. S. Pauli in prologo.

Factus est, tanquam Evangelicus ille parvulus, de quo Dominus ait Matth. 18. 3. *nisi conversi fueritis &c.* S. Bernardus s. 2. in Convers. S. Pauli.

Paulus sagitta fuit Domini: qui postquam ab Jerosolymis usque in Illyricum missus arcu Domini, huc illucque, volitavit, ad Hispanias ire festinat; ut velox sagitta sub pedibus Domini sui Orientem, Occidentemque prosternat. S. Hieron. ep. 140.

S. Paulus vas factus est; & quidem phiala, per quam verbum Divinum propinaretur. S. Gregor. Nyss. hom. 14. in Cant.

Sol quidam est hominibus Paulus, qui totum prorsus orbem fulgentibus linguæ suæ radijs illuminavit: quique, universas circumeundo gentes, cursum omnino solis imitatus est; ac Mundi regiones omnes quasi liberò à corpore animò pervolavit. S. Chrysost. hom. 8. de laud. Pauli.

Qualem rosam mittet Christo Roma? inquiebat de S. Paulo. S. Chrysost. hom. 32. in ep. ad Rom.

Non peccârit quis, si cor Pauli mare etiam, ac cœlum, dixerit; cùm ob puritatem, tum ob profunditatem. Mare est, navigantes non à civitate in civitatem, sed à terra in cœlum vehens. Si quis in hoc mari navigaverit, secundâ aurâ navigat. Non est in hoc mari ventus, sed pro vento Spiritus S. divinus, qui in ilo navigantes animas vehit. &c. Idem hom. 55. in Acta. Vide plura apud S. Chrysostomum de laudibus Pauli Apostoli.

S. Paulus ab Adriano I. ep. ad Episcopos Hispaniæ vocatur Mundi lilium, & rosa Ecclesiæ. Nadasi rosâ 37.

§. II.

De nomine S. Pauli.

Cur is, qui Saulus dictus erat in actib⁹ Apostolorum, nunc Paulus dicitur? De qua re quibusdâ visum est; quòd Pauli Pro-Consulis, quem apud Cyprum Christi fidei subjecerat, vocabulum sibi Apostolus sumpserit: ut sicut reges solent, devictis v. g. Parthis Parthici, & Gothis Gothici, nominari; ità & Apostolus subjugatô Saulo Paulus fuerit appellatus. Origenes in ep. ad Rom.

Consuetum erat apud Judæos, ut simul cum nominibus Hebraicis assumerent sibi nomina illarum gentium, quibus serviebant. Nomen autem Pauli celebre apud Romanos: quô nomine non videtur usus; nisi postquàm cœpit Gentibus prædicare. S. Thom. Aqu. in ep. ad Rom. c. 1. lect. 1.

Cùm Saulus vocatus esset de cœlo, prostratus, mutatus; ubi cœpit Apostolus, mutavit sibi nomen, & dixit se Paulum. Et hoc quare elegit? quia Paulus *modicus* est, & Paulus *parvus* est. S. August. s. 93. de div.

Nomen Paulus, secundùm quod potest Hebræum esse, idem est, quod *mirabilis*, vel *electus*: Secundùm autem Græcum idem est, quod *quietus*: secundùm Latinum verò idem quod *modicus*. S. Thom Aqu. lect. 1. in ep. ad Rom. c. 1.

§. III.

Conversio S. Pauli.

Cadens in terram. Act. 9. 4. Dubitatur, an Paulus pedestris, an equestris? Prima opinio: feciisse viam pedibus, quia nullius equi, vel equitis, fit mentio: & quia Paulus erat ex Phariseis, qui, utpote Religiosiores, rarò solebant equitare. Probabilius quòd eques: sic pictura ostendit antiquissima. Secundò iter erat longum, & ille vir nobilis, & dux eorum, qui eum comitabantur, ad alligandos Christianos. Sylveira hic q. 7.

Erat ibi tribus diebus non videns. Act. 9. 9. Lyran. scilicet visu corporali: videbat tamen visu mentali: quia secundùm Doctores communiter, in isto triduo fuit raptus usque ad tertium cœlum. Arcones in Is. 2. 4. Dis. 2.

Cadit miles diaboli, ut surgat signifer Christi. S. August. s. 4. in festo SS. Petri, & Pauli.

Vas erat fictile Paulus; sed evasit in aureum. S. Chrysost. hom. 6. in ep. 2. ad Timoth.

Decebat Christi hominem tantùm Moysem superare, quantùm Evangelium præcellit legem. S. Asterius hom. de SS. Petro, & Paulo.

§. IV.

Varia encomia.

Divinus verè vir, communis noster ac præceptoris sol. S. Dion. Areopag. l. de div. nom. c. 7. de S. Paulo.

Paulum recito idoneum Juris divini Consultum: nam & Causidici habent hodie Paulum dictantem jura litigatorum, non Christianorum. S. August. s. 63. de V. D.

Omnem hominem Paulus exhibebat Deo. S. Chrysost. in 1. Cor. 9.

Cordis illius pulverem videre vellem: quòd si quis totius orbis cor dixerit innumerorumque bonorum fontem, & principium, & elementum primarium salutis nostræ, non erraverit. Id. hom. 32. in ep. ad Rom.

Cor Christi erat cor Pauli, tabulaque Spiritûs S., atque charitatis volumen. Id. ib.

Idem

Idem hom. 3. in Gen. S. Paulum vocat: cœlestem animam, linguam orbis.

Si quis mihi orbem terrarum possidendum daret; solum Pauli unguem omni illô imperiô potentiorem esse arbitrarer. Id. hom. 13. in 1. Cor. 4.

Vas dignum, & cœlestibus ferculis repletum; de quo & sanus escam, & infirmus accipit medicinam. S. Bernardus in festo SS. Petri, & Pauli s. 1.

Paulus vas electionis, revera vas aromaticum, vas odoriferum, & refertum omni pulvere pigmentariô. Id. s. 12. in Cant.

§. V.

S. Pauli charitas, zelus.

Baptizatus est ipse (custos carceris) *& omnis domus ejus continuò.* Act. 16. 33. Cur portis carceris apertis Paulus, & Silas, non egrediuntur. Ob magnam charitatem: prævidebat enim Paulus, quòd, si cum socio exiret, custos carceris se occideret, ùt intentavit v. 27. & baptismum cum familia non susciperet. Elegit permanere in carcere, nè deficeret in charitate. Sylveira hîc. q. 12.

Serviens Domino cum omni humilitate, & lacrymis. Act. 20. 19. Flebat ex compassione, tum ob Christianorum infirmitatem; tum etiam ob Judæorum, & Gentilium, duritiam; quòd ad veram fidem traduci nolebant. Id. hîc. q. 5.

Ad tribunal Cæsaris sto. Act. 25. 10. Cur Paulus, qui vehementer optabat mortem: *desiderium habens dissolvi.* Philipp. 1. 23. Nónne occasione datâ eam differt? Pro sua eximia charitate magis eligebat servire utilitati aliorum, quàm frui optatâ Dei præsentiâ. Sylveira hîc q. 5. Ista faciebat, ut prædicationi insisteret; cumque multis hinc Credentibus, atque omnibus, coronatus, iret ad Christum. Metuebat profectò, nè pauper hinc, atque inops multorum salutis abscederet. S. Chryst. hom. 7. de laud. S. Pauli apud Did. Niss. Sabb. D. 4. Quadr.

Omnes non aliter dilexit, quàm si illos genuisset; imò majorem, etiam quôvis patre, affectûs paterni benevolentiam ostendit. S. Chrysost. præfat. in ep. ad Rom.

De Pauli cervice, cùm eam persecutor gladiô percussisset, dicitur fluxisse lactis magis unda, quàm sanguinis. Quæ quidem res in S. Paulo stupenda non est. Quid enim mirum, si abundat lacte nutritor Ecclesiæ: sicut ipse ad Corinthios ait: *lac vobis potum dedi, non escam.* Quæ Pauli epistola non melle dulcior est? lacte candidior? quæ epistolæ tanquam ubera Ecclesiarum populos enutriunt ad salutem. S. Ambros. s. 68. de Natali SS. Petri, & Pauli.

Juges ex eo lacrymarum fontes, non diebus solùm, sed etiam noctibus affluebant; omnique muliere parturiente vehementiùs affligebatur in singulis; propter quod etiam dicebat Gal. 4. 19. *filioli mei, quos iterum parturio.* S. Chrysost. de laud. S. Pauli.

Peto, nè deficiatis in tribulationibus meis. Eph. 3. 13. S. Gregor. mor. l. 30. c. 7. minùs dolebat in tormentis; sed magis de tormentorum suorum tentatione metuebat. Parvipendebat in se plagas corporis, dum formidaret in filijs plagas cordis. Ipse patiendo suscipiebat vulnera tormentorum; sed filios consolando curabat vulnera cordium. Pensemus ergo, cujus charitatis fuerit inter dolores proprios alijs timuisse: pensemus, cujus charitatis fuerit, filiorum salutem inter sua detrimenta requirere.

Nutritor pius, nisi totus fuerit redactus in parvulum, nunquam parvulum perfectum perducit in virum. Denique tunc vocem tenuat, verba ponit, agit nutibus, infirmat viscera, abjicit vires, gressum tardat &c. Hoc reor B. Paulum fecisse, cùm dicit 1. Thess. 2. 7. *facti sumus parvuli in medio vestrùm tanquam si nutrix foveat filios suos.* S. Chrysol. s. 62.

Quantam terram sol radijs suis illustrat, tantam curam, & sollicitudinem habuit Paulus. S. Chrysost. hom. 11. in Gen.

Paulus charitate succensus totus factus est charitas: qui, quasi totius Mundi communis esset pater, ità in amore omnium ipsos eorum etiam imitabatur parentes; imò cunctos, non carnales tantùm, verùm etiam spirituales patres, sollicitudine, ac pietate, superabat. S. Chrysost. hom. 3. de laud. S. Pauli.

§. VI.

S. Pauli patientia, martyrium, labores.

CUr Paulus ad cœlum rapitur. 2. Cor. 12. 2. ad vincula & carceres festinus tendit. v. 13. 14. 15. Rapi ad cœlum, ex suo genuino significato innuit vim: à vinculis, & carcere, in Jerosolymis perpetiendis non potest dimoveri. Mavult, & delicias majores habet, cum Christo, & pro eo, pati; quàm cœli delicijs abundare. Sylveira in Act. 21. q. 2.

Abundantius illis omnibus laboravi. 1. Cor. 15. 10. S. August. in Ps. 130. Paulus plus omnibus laboravit, quia plus omnibus scripsit.

Tunc Paulus civitatis Romanæ consequitur nativitatem, cum illic martyrij renascitur generositate. Tertullianus cui tit. Scorpiacus contra Gnosticos.

Semetipsum Deo per singulos immolabat: quam hostiam dupliciter offerebat, cùm quotidie moriens, tum corpore suô mortificationem sinè intermissione circumferens. S. Chrysost. hom. 1. de laud. S. Pauli.

Tyrannos ipsos, ac pupulos, spirantes furorem, velut esse quosdam culices existimabat: mortem verò, cruciatus, & mille supplicia, quasi ludum putabat esse puerorum; dummodò propter Christum aliquid sustineret. S. Chrysost. hom. 2. de laud. S. Pauli.

Miscellanea.

Quem quotiescunque lego, videor mihi non verba audire, sed tonitrua. S. Hieron. ep. 50. ad Pammachium Divini salis grana vocat verba S. Pauli S. Chrysol. s. 120.

TITULUS. XI.

PAUPERTAS.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

Ex Veteri.

FEcit rex Salomon thronum - qui habebat sex gradus. 3. Reg. 10. 18. 19. Ex auro puro fusiles sex gradus fecit ad regale solium conscendendum, teste Philone l. 1. de Monarchia. *& non est factum tale opus in universis regnis.* Solium speramus in cœlo sublime, delicijs plenum, stabile. Ad hoc tutissimè itur per argenteos, & aureos gradus; sed calcatos. Drexelius Ros. select. vir. p. 2. c. 9. §. 3.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 12. Sola illa anima lilij colorem habet, quæ, necessarijs tantùm vitæ contenta, ad cœlestem pulchritudinem, candore animi, & corporis munditiâ, aspirat. Philo Carpath. hîc.

Tempus putationis advenit. Cant. 2. 12. Religiones, vineæ Christi sunt, ab ipso per earum Fundatores plantatæ. Vites singuli Conventus, palmites singuli Religiosi: quos Christus D. speciali vocatione traxit, & putavit, ut plurimum fructum afferrent. Putatio autem prima facta, cùm omnibus renuntiârunt, quæ possidebant. Et tunc in Novitiatu florescere incipiunt; cùm magnô spiritûs fervore novam vitam incipiunt, suavem sui spargentes odorem, & ingentis futuri fructûs spem non modicam præbentes. de Ponte hîc Exh. 23. §. 3. Cùm cernis vitem, quæ sylvescere permittitur, minùs aptam esse ad uvas producendas; doceris, hanc terrenarum rerum nimiam copiam impedimento esse; quò minùs in Evangelica præcepta plenô gradu ingrediamur. Isid. Clarius l. 1. or. 56.

Pascentur agni juxtâ ordinem suum. Is. 5. 17. Chald. *pascentur sancti pauperes.*

Lilium inter spinas. Lem. *Inter angusta augustior.* Vel. *Augent indecora decorem.* Picinelli.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Quis ex vobis volens turrim ædificare &c. Luc. 14. 28. Adjungit doctrinam propriam Apostolis, hoc est, Discipulis perfectioris vitæ statum profitentibus, tribus parabolis. Prima de turri. Sumptus autem opportuni, ut ipsemet Dominus declaravit, sunt abrenuntiatio omnibus, quæ possidet. Secundâ parabolâ significatur regis nomine, similiter professurus statum perfectioris vitæ; tanquam alijs celsiorducatum belli susceptur. Bellum adversùs alium regem est perfectior vita ad superandum Mundum, quantùm ad licita communiter alijs: putà habere agros, vacare humanis negotijs, & officijs; hominibus quidem licita, Apostolicæ autem perfectioni interdicta. Debet hîc similiter quieta mente recogitâre, si affectû sui vires (per decem millia hominum significatæ) sufficiunt ad occurrendum Mundo venienti contra ipsum cum viginti millibus, cum dupla fortitudine. Et describitur Mundus duplicatâ potentiâ adversùs profitentem vitam perfectiorem: quia & pugnat communi impugnatione, trahendo ad illicita communiter omnibus; & pugnat speciali impugnatione, trahendo ad interdicta Apostolicæ vitæ. Si enim consideratâ proprij animi dispositione imparem se videt tanto prælio, sapienter prævenit, antequam bellum inchoet; *rogat ea, quæ pacis sunt*: hoc est, non aggreditur statum perfectioris vitæ, non vult bellum ad superandum licita communiter alijs; sed, velut pacem rogans, contentus est statu communis vitæ. &c. Cajetanus hîc.

Luna sub pedibus ejus. Apoc. 12. 1. Signum paupertatis in luna sub pedibus significatur: luna enim temporalium instabilitatem significat. Et sicut à luna intemperies, & turbatio aeris; tonitrui & grandinis generatio, ducitur; ità & turbationis totius Mundi causa sunt temporalia. S. Bonaventura s. 4. in die Pent.

Quid paupertas? nisi quædam macies: & qnid rerum abundantia? nisi pinguedo est vitæ præsentis. S. Greg. mor. l. 12. c. 22.

Monachus, qui multa possidet, est velut navis oneraria, quæ in fluctuum tempestate facilè submergitur. Monachus pauper est tanquam aquila in sublime volans; quæ tunc ad escam se demittit, cùm urget necessitas. S. Nilus or. 3. de avaritia.

Magnes inter gemmas positus ferrum trahens. Lem: *Pretiosa relinquit.* Picinelli.

Navis littus radens. Lem: *Altum alij teneant.* Justus Lipsius cent. 2. ep. 38. rara navis allisa est, quæ modicô velô legit littus. Picinelli.

Paupertas comparatur Angelis.

Beati pauperes. Matth. 5. 3. Audacter dixerim, paupertatem voluntariam aliquid simile habere

habere cum cœleſtibus rationabilibus creaturis; eò quòd beata prædicatur in terris. Qui terrena concupiſcere, neque poſſidere, noverunt, Angeli ſunt terreſtres. S. Bernardinus ſ. 2. de octo beatitud.

Nolite poſſidere aurum &c. Matth. 10. 9. S. Chryſoſt. hom. 33. in Matth. ipſos ad Univerſi magiſterium miſſurus, ad Angelicam, ut ità dixerim, diſciplinam ex humana vita traducit; ab omni cura rerum ſæcularium liberos reddens.

Habebant omnia communia. Act. 2. 44. Hæc erat Angelica reſpublica, nihil dicere ſibi proprium eſſe. S. Chryſoſt. hom. 7. hìc.

§. II.

Paupertas præfertur opibus.

Ex Veteri.

Deditq; Dominus Moyſi duas tabulas Teſtimonij lapideas. Ex. 31. 18. Philo lib. de decalogo quærit: cur non in civitate, ſed in ſolitudine, Lex data ſit? quia oportuit populum, antequam terram promiſſam caperent, lacte, & melle, manantem, ad cultum Dei informari. Tunc enim animus ad divina excipienda aptior eſt, cùm egeſtate premitur: cùm verò opibus affluit, divina addiſcere vix poteſt. apud Pinna in Eccl. 5. Eth. 59.

Sit nomen Domini benedictum. Job. 1. 21. Job magis æſtimâſſe videtur paupertatem, quàm divitias. Nec legitur ſic gratias egiſſe, cùm divitias accepit; ſicut cum amiſit. Diez fer. 5. D. 3. Quadr.

Sedens in ſterquilinio. Job. 2. 8. Faciliùs evolat quis in cœlum de tugurio, quàm de palatio: Adam in paradiſo victus; Job in ſterquilinio victor. Hugo Card. hìc.

Occidit pingues eorum. Pſ. 77. 31. Gaudeant ergo macilentæ pecudes, quia non occiduntur; ſed pingues. Id. hìc.

Trahe me poſt te, curremus. Cant. 1. 3. Antiquis Patribus ambulare fuit præſcriptum; Apoſtolis verò, & Diſcipulis Chriſti, currere. Abrahæ dicitur Gen. 17. 1. *Ambula coram me.* Et Salomoni 3. Reg. 3. 14. *Si ambulaveris in vijs meis.* Et toti populo Deut. 8. 6. Zach. 3. 7. De Chriſti verò Diſcipulis? *trahe me &c.* Et Paulus de ſe 1. Cor. 9. 26. *ego ſic curro &c.* & v. 24. *ſic currite.* Nimirum Patres illi bonis terrenis abundabant; & ideo ſarcinâ gravati, communi potiùs paſſu ambulare, quàm currere, volebant. Incertò authore.

Ex Novo.

Pauperes evangelizantur. Matth. 11. 5. hoc eſt, affertur illis bonum nuntium: & ſignificatur per hoc differentia inter mundanum, & cœleſte, regnum; inter mundana, & cœleſtia, bona; inter communia bona nuntia mundana, & cœleſtia, quantum ad ordinem: quia mundana bona communia annuntiantur magnatibus, & divitibus Mundi; ac deinde derivantur ad reliquos, & pauperes: cœleſtia autem bona, communia toti generi humano, annuntiantur pauperibus, piſcatoribus, & alijs hujusmodi ſequacibus Jeſu; & per illos etiam derivantur ad alios, etiam Mundi principes. Cajetanus hìc.

Si vis perfectus eſſe &c. Mat. 19. 21 Unde Chriſtus non docebat, quomodo augereturPecunia; ſed quomodo ſervaretur inopia. S. Bonaventura hìc.

Et omnes, qui audierunt, mirati ſunt, & de his, quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos. Luc. 2. 18. At Magi magnò ſilentiò reverſi ſunt: quia prædicatio Evangelij pauperibus commiſſa. de Ponte in Cant. 1. 2. Exh. 25. §. 4.

Per totam noctem laborantes &c. Luc. 5. 5. Video vos, ait, cupidos piſcium; qui non advertitis; majore damnò futuram copiam, quàm inopiam piſcationis. Fiat tamen, ùt cupitis: *laxate retia veſtra. Et cùm hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam.* Statim prædæ gaudium excepit timor jacturæ: *rumpebatur autem rete eorum, & impleverunt ambas naviculas, ità ut pene mergerentur.* S. Ambroſ. l. 4. in c. 5. Luc. mihi cumulus iſte ſuſpectus eſt, nè plenitudine ſui naves pene mergantur. Ecce alia ſollicitudo Petri, cui jam ſua præda ſuſpecta eſt. O quàm verum eſt, res externas, ùt juvant, ſi moderatæ ſint; ità multum nocent, ſi redundant. Oliva t. 3. conc. 9. die Ven. hebd. Paſs.

Factum eſt, ut moreretur mendicus. Luc. 16. 22. Quem modò beatum dicis? qui aquæ guttam æternùm ſitit? aut qui brevi tempore micam panis petit? &c. S. Chryſol. ſ. 121. en fratres, quàm rerum lamentanda mutatio! pauperem portant Angeli, divitem deglutit Infernus. En fratres, mors pauperis totam vitam divitis vicit; & elatio ſola pauperis totam divitis pompam tranſcendit, & gloriam. Naxera in Joſ. 10. §. 52.

Ex Patribus, & alijs.

Longè meliùs eſt, pauperem, cum virtute, quàm regem eſſe cum malitia. S. Chryſoſt. ſ. 4. in c. 1. ep. ad Rom. Paupererat Lazarus nomine: ubi ergo nomen divitis? nuſquam quippe qui nomine careat. Quantæ divitiæ arbor folijs vernans; ſed fructu deſtituta: quercus in altum protenſa, quæ glandem brutis animantibus in cibum ſuppeditat. S. Chryſoſt. tom. 6. tr. in terræ motum.

Divitias ſimul, & paupertatem, tanquam materiam quandam, vel inſtrumenta à rerum opifice nobis propoſita, & oblata, dicimus: homines verò, ceu fabros quoſdam, per hæc, aut virtutis ſimulacrum effingere, aut malitiæ ſtatuam exſculpere. Cæterum per divitias vix aliquis paucula quædam virtutis membra eleganter exſculpet; multi verò paupertate adjuti omnia ſimul fabricare poſſunt. B. Theodoretus de provid. Dei ſ. 6.

Satius eſt, humi cubantem vivere, & bono eſſe animo; quàm perturbatum in aureo lecto. S. Nilus Cap. Paræn.

O bone Jesu! Quantò beatiores facis pauperes tuos ipsâ paupertate tuâ; quàm Mundus facere possit quantâlibet affluentiâ! ubi, quidquid affluit, defluit; sibique inhærentem pereffluere facit. Guarricus s. 1. die Pent.

Pauci divites moriuntur, qui in exitu hujus vitæ non desiderent fuisse pauperrimi. Petr. Bles. ep. 60.

Ad serviendum regi necessariæ sunt vestes, sumptus, & divitiæ: ad serviendum autem Deo sufficit paupertas. Minorî ergo sumptu servitur Deo, quàm Mundo. Stella de cont. &c. c. 94.

§. III.

Paupertas, tuta, læta.

Fecit ei Levi magnum convivium in domo sua. Luc. 5. 29. Ità Domino cœli, terræque, servitur: non tristes, sed alacres, & epulantes, dimittamus telonium: Deique scias servitutem festivam esse, cujus auspicatur Matthæus tyrocinium ab epulis. Nunquam fortè Levi lautiùs cœnavit, quàm cùm pecuniam abjecit. Avaros enim scimus aurum arcis; hordeum, & olera infundere solitos ventri: adeò ut, gemmas eructantibus promptuarijs, fabam interdum venter esuriat. Oliva l. 13. Strom. in Luc. 5.

Vos, qui reliquistis omnia, & secuti estis non habentem ubi caput reclinaret Filium hominis, exultate, & dicite: *quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium.* Ps. 90. 3. S. Bernardus s. 3. sup. Ps. qui habitat.

Non audis, quid tritò proverbiô dicitur? centum simul viros, unum pauperem, atque nudum, spoliare non posse: maximâ enim paupertatis propugnatione defenditur; quem nullus rex, nullus imperator, vincere possit. Avaro autem universi facilè possunt obesse: neque homines solùm, verùm etiam tineæ, atque vermes, eum aggrediuntur. S. Chrysost. hom. 84. in Matth. 26. ad Avarum.

Latrones ab eò quærunt: quid faceres, si latrones ad te venirent? respondit: nudus latrones non timet. S. Hieron. ex vita S. Hilarionis.

Quid paupertate melius? quid securius? quid jucundius? tristentur omnes, cuncti gemant, formident universi: hæc semper hilaris, semper eôdem vultu, eôdem animô perseverat. S. Laur. Just. de paupertate c. 4.

§. IV.

Paupertatis immunitates.

Reddite. Matth. 22. 21. Illi Hebræi pueri Ananias, Azarias, Misael; ille Daniel sapientior, qui non adorârunt imaginem regis; qui non receperunt eam; qui nihil de illa mensa regis accipiebant: non tenebantur ad solutionem tributi. Nihil enim eorum, quæ sub rege terreno erant, possidebant. Ergo eorum imitatores non solvunt tributum, quibus portio Deus est. Ideo Dominus ait: *reddite*, id est, vos reddite, qui protulistis imaginem Cæsaris, apud quos invenitur: ego autem nihil debeo Cæsari, quia nihil hujus Mundi habeo. Venit enim hujus Mundi princeps, & in me inveniet nihil - Ergo quod divinæ legis est, solvi jubetur, non quod Cæsaris - Nè scandalizarentur, inquit Matth. 17. 26. *vade ad mare, & mitte hamum &c.* S. Ambros. ep. 1. ad Justum.

Si vis non esse obnoxius Cæsari, noli habere, quæ Mundi sunt. Sed si habes divitias, obnoxius es Cæsari. Si vis nihil regi debere terreno; relinque omnia, & sequere Christum. Id. de imagine denarij in Luc.

Videre licet, pauperes non facilè insanabilibus morbis capi; sed eos passim in divitum corporibus provenire. Certè podagræ, gravedines, dissolutiones nervorum, aut contractiones, delicatos illos magis infestant; eos, qui unguenta olent; non eos, qui laborant & exercentur, & quotidianâ operâ sibi victum comparant. S. Chrysost. tom. 6. hom. 5. de Anna, seu quid sit festum.

Inopia bonæ valetudinis mater est. B. Theodoretus s. 6. de prov. Dei.

§. V.

Paupertatis honores, prærogativæ, laudes.

Ex Veteri.

Excidit duas tabulas lapideas. Ex. 34. 4. Potuissent ex auro laminæ duci, è cedro compingi, è gemmis parari tabulæ, quibus præcepta insculperentur. At ijs opulentia tumuisset; quasi pretiô tabularum excipiendis characteribus mandatorum, divites, nobilesque, destinarentur. Sculpta verò in saxo lex, quô nihil aut rudius, aut sterilius, aptiores esse significat, & perscribentis, & perferendis vitæ, numinisque præceptis. Oliva sup. Evang. fer. 2 D. 4. Quadr.

Deorsum autem ad pedes &c. Ex. 39. 22. &c. Nemo, opinor, ambigit, sanctioris amœnitatem vitæ malogranatis, aureisque tintinabulis, designari: hæc enim concentum cœli; illa verò gloriæ delicias, repræsentant. Suspendebantur autem ea ad oræ imas fimbrias: quas nemo non videt quasi in cœnum rejectas, & à gemmis Pontificis usque ad calceos ablegatas. Quæ ergo pars tunicæ putabatur abjectior, ea, præ cæteris, comptior, ornatiorque, & renidebat, & sonabat. Id. ib!

Quoniam non cognovi literaturam | Ps. 70. 15. Hebr. *quoniam non cognovi numerum.* S. August. legit: quoniam non cognovi *negotiationem.*

Ex Novo.

Beati pauperes. Matth. 5. 3. Pauperes utilitatis divitum causâ facti sunt: ut factâ inter utrosque comparatione, facilius agnoscant divites Dei erga se beneficentiam. Isid. Car. l. 1. or. 11. Paupertas, & persecutio temporalis, sorores sunt; & eis claves regni cœlorum, non tantùm promissivè, sed possessivè, conceduntur. Hujusmodi autem ratio est: quia Evan-

Evangelica paupertas nihil habet, quod Mundi sit; temporalis autem persecutio potest totum Mundum ab homine auferre. Sed quia providentissimus Creator, & gubernator, nullam creaturam sinè locò fecit; cùm paupertas, & persecutio, in Mundo locum non habeat: ideo eis possessoriè ex nunc cœlicas sedes dedit. S. Bernardinus s. 2. de 8. beat. Inter eximias benedictiones pauperes primi veniunt in Christi sermone: Christo enim est ingenitus proprius, & peculiaris, affectus in pauperes. Sylveira hic q. 13. Dum pauperi defertur regnum cœlorum, creatur in regem. Sed quid paupertati cum regno? Multum: nam sicut regi omnes tributa solvunt; ità pauperi omnes subsidia ferre debent. Id. ib. q. 16. Possessio tua, mens tua est; aurum tuum, cor tuum; argentum tuum, eloquium tuum est. S. Ambros. Offic. l. 1. c. 3. Imum in rebus, odibile hominibus, despicabile in personis, ante omnia beatitudini Christus adscripsit; & decoravit deforme apparens, non tamen existens. Sim. Cass. l. 9. c. 4. S. Chrysost. hom. 2. in illud Rom. 16. 3. salutate Priscam, & Aquilam: pauperem vocat cœli municipem.

Pauperes evangelizantur. Matth. 11. 5. Lyran. id est, nuntiantur habere regnum cœlorum, prædicantur beati. Nota: non solùm pauperes Evangelij lætissimum nuntium audiunt; sed etiam illud recipiunt, & vivâ fide credunt: quia paupertas aptissima ad Evangelium recipiendum. Barradius D. 2. Adv.

Sedebitis & vos. Matth. 19. 28. Paupertatis statui facultas judicandi datur propter duo. 1. qui de rebus quibuslibet judicaturus est, oportet, ut sit purus ab illis. 2. quia in judicio de operibus misericordiæ erit disceptatio: *esurivi &c.* Matth. 25. 35. Illi, qui per erogationem omnium bonorum statum paupertatis elegerunt, alios judicabunt; præcipuè qui nihil dederunt. Stella in Luc. 18. 29. *Sedebitis.* & tamen Matth. 12. 42. dicitur: *Regina austri surget in judicio cum generatione ista.* Regina adstat; & humiles, ac pauperes piscatores sedent judicantes. Glorioſior sors, & sublimior Christiana paupertas, omni regali majestate. Sylveira hic in Addit.

Ecce evangelizo vobis &c. Luc. 2. 10. Non Pontificibus, non Sacerdotibus, non Pharisæis, non Scribis, non Optimatibus: ut hinc percipiamus, quàm chari sint Deo etiam vilissimi homines; utpote ad quos dirigit Angelos; quibus primùm manifestat mysterium nati Dei. Cajetanus hic.

Nihil tuleritis. Luc. 9. 3. Dat primùm Discipulis legem perfectæ inopiæ: volens, ut non solùm sinè suspicione; sed etiam in admiratione, sint. Nihil enim ità admirandos reddit, sicut vita frugalis, ac quibuslibet obvijs contenta. S. Isidorus Pelus. hic.

Non licet tibi habere &c. Marci 6. 18. S. Chrysost. hom. 1. de Elia: Nihil præter melotem possidebat. Nihil enim, nihil omnino sic liberè loqui, & in rerum discrimine fiduciam habere; & contra captivitatem satis munitum, & fortem facit: ùt nihil possidere, & nullis sæcularibus obrui negotijs. Hinc jam non miror, quòd Gen. 33. 3. progrediens *adoraret pronus in terram septies.* Did. Niss. Pol. cœl. p. 2. l. 7. c. 1.

Zachæus dives erat. Luc. 19. 2. Apostoli pauperes. Reddidit ille quadruplum, quod rapuerat; divisitque pauperibus medietatem substantiæ suæ, quæ remanserat: suscepit Christum hospitem; salus facta est domui ejus. Et tamen, quia parvulus erat, & Apostolicæ proceritati se non poterat extendere; non fuit in duodecim numero Apostolorum. Apostoli autem, quantùm ad divitias, nihil; quantùm ad voluntatem, totum Mundum pariter, reliquerunt. S. Hieron. ep. 26. Consolatio ad Pamachium super obitu Paulinæ uxoris.

Argentum, & aurum, non est mihi. Act. 3. 6 Cur Petrus, antequam claudum à sua miseria sublevaret, testatur, se aurum, & argentum, non habere? S. Chromatius s. 1. hic. ô verè beata paupertas! quæ, cùm nihil de Mundi facultate habeat, tantum de cœlo largitur: non dat quidem argentum, vel aurum; sed, quod plus est divitijs omnibus, reddit corporis sanitatem. Sylveira hic. q. 8.

Ex Patribus, & aliis.

Inops ultrò, ac sponte, animus fulget ùt aurum, splendet sicut gemma; floret quasi rosa: nulla tinea ibi est, nullus fur, nulla cura sæcularis; sed vivit Evangelicâ vitâ. Vis hujus animi pulchritudinem aspicere? vis paupertatis opes, quantæ sint, discere? non imperat hæc viris, sed dæmonibus; non assistit regi, sed assistit Deo; non hominis, sed Angelorum, commilito est &c. S. Chrysost. hom. 48. in Matth. 13.

Sicut in cœlo sunt novem Ordines Angelorum, sic sunt in hoc Mundo novem modi bonæ vitæ correspondentes novem ordinibus Angelorum. - Septimus gradus cum Thronis. Matth. 19. *sedebitis & vos.* S. Vincentius Ferr. s. 2. post. oct. Pasch. D. 1.

De cœlo paupertas ad terras descendit; sicut pro nobis factus egenus de cœlis advenit. Sim. Cass. l. 10. c. 4. S. Hugo Carthusianus Ep. Linconiensis, eorum, quos eleemosynâ lautâ bene habebat, leprosorum, aliorumque, putridos pedes amanter abluebat; & inter lacrymas, & amplexus, pulcherrimè illos ad patiendum hortatus, ac solatus, ajebat: vos estis rosæ paradisi, vos estis lapides pretiosi, quos in suo diademate Christus inseret in æternum. Annal. Eccl. A. C. 1200.

Magnum, & honorificum, est pauperi servo; si ipse fuerit domini sui pannò eôdem vestitus, & purpurâ filij regis insignitus; cum qua meretur ad Regis æterni nuptias introire. Thom. Kemp. Vall. lilior. c. 16.

§. VI.

Paupertas cœlo apta, via ad cœlum.

JOseph, cùm primus esset à rege, non legitur tamen, liberis suis hæreditatem aliquam in Ægypto reliquisse. Cur? ut patefactum haberent,

berent aditum ad proficiscendum in terram promissionis. Bona enim, & divitiæ, fuissent ijs compedes, quibus in Ægypto detenti fuissent. Diez. fer. 6. D. 3. Quadr.

Beati pauperes &c. ib. hoc est: ità securi pauperes esse debent de regno cœli, sicut sunt de una re, quam tenent manibus. S. Edmund. Cantuar. Spec. Eccl. c. 16. Paupertatem, famem, dolorem, quæ putantur mala; non solùm impedimento non esse ad beatam vitam, sed etiam adjumento, evidentissimè pronuntiatum est à Christo. S. Ambros. l. 2. offic. c. 4.

Beati mendici. Matth. 5. 3. sic enim exigit interpretatio vocabuli, quod in Græco est: *quoniam illorum est regnum cœlorum.* Tertull. l. 4. adv. Marcionem.

Venit mulier de Samaria haurire aquam. Joan. 4. 7. Toletus: temporales necessitates, & indigentiæ, solent salutis consequendæ dare occasionem; quando divina misericordia, ut peccatores convertat, illis uti disponit. apud Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 3. p. 1. sect. 1. §. 2.

Magna quædam penna est paupertatis, quâ tam citò volatur regnum cœlorum. S. Bernardus s. 4. de adv. Dom.

Paupertas est manuductrix quædam in via, quæ ducit ad cœlum; unctio athletica; exercitatio quædam magna, & admirabilis; portus tranquillus. S. Chrysost. in ep. ad Hebr. c. 10.

Facile est iter ad Deum, quoniam exonerando itur: esset autem grave, si onerando iretur. Guigo. Consid. de tranquill. animi c. 2.

Avis paradisiaca. Lem. *sinè pondere sursum.* Picinelli.

§. VII.

Paupertas apta lucro animarum.

Neque turpis lucri gratiâ. 1. Petri 5. 2. Audacter dixerim, neque in miraculis Apostoli ità mirabiles apparuerunt, sicut in contemptu rerum; neque in efficacia verbi tam homines commoverunt ad novitatem vitæ, prædicando, quàm bona externa spernendo. Sim. Cass. l. 9. c. 18.

Non purè valet Dei vel proximi, quærere lucra, qui propria non contempserit. S. Bernardus ep. 92.

Quantum fratres declinabunt à paupertate tantum Mundus declinabunt ab eis, & quærent, & non invenient. Dicebat S. Franciscus Seraph. teste Luca Wadingô in Annal. Min. A. C. 1210. n. 50.

§. VIII.

Paupertas apta ad sequendum Christum, & ei obsequendum.

Cùm adorâssent eum fratres sui. Gen. 4. 2. En, quem fratrem despexerant, Dominum adorant, quærentes alimenta. Cùm se nullatenus fratre egere putabant, limis aspiciebant: astmodò, cùm ab ejus arbitrio pendent, venerabundi suscipiunt; non tam animus adoravit, quàm indigentia. Rupertus l. 9. in Gen. quam ob causâ adoraverunt? videlicet ut emendi, quæ vellent, haberent licentiam. Ecce enim revera, quomodo manipuli eorũ manipuli ejꝰ adorant; dum non ob aliud ignotum principem Ægypti adorant: nisi quia defuerant manipuli eorum: ille autem de manipulis plenum habebat horreum. Naxera in Jos. 9. §. 7.

Tulerunt pallium meum. Cant. 5. 7. Dei amatrix, dum exit quærere dilectum; invenit custodes civitatis, custodes inquam, Angelos. Quæ ista Angelorum custodia, quæ eripit pallia? custos potiùs servare, & custodire debet. Equidem noverant nobiles custodes divinæ amatricis desiderium, & vita: quærebat tamen eum divite ornatu compta; ideo tollunt pallium, ut inopi citiùs possint Dei copiam facere. S. Ambros. l. 3. de virginit. bene tollitur ei pallium, quæ ad Christum propinquat. Baeza t. 2. l. 11. c. 1. §. 7.

Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Matth. 19. 27. Nimirum quia exultavit ùt gigas ad currendam viam; nec currentem sequi poteras oneratus. S. Bernardus declam. hic.

§. IX.

Paupertas apta omni virtuti.

PAupertas virtutum pacens. S. Chrysol. s. 28.

Beati pauperes spiritu. Matth. 5 3. Gradus quosdam firmissimos ex lapidibus pretiosis sternit quodammodo Dominus Salvator; per quos sanctæ animæ, & fideles, repere possint, & ascendere ad summum illud bonum, id est, regnum cœlorum. S. Chromatius conc. de 8. beatitudin.

Ubi meum, & tuum; illic omne litium genus, & contentionis occasio: ubi autem hæc non sunt, ibi secura versatur pax, & concordia. S. Chrysost. hom. 33. in Gen.

Paupertas virginibus in pretio est; & eò amplius, quò ex ipsa major approximatio fit ad sponsum, qui pauperes requirit, sed divites non pellit. Veruntamen virgo pauper proprior accedit ad crucem nuda rebus temporalibus. Virgo nudam crucem astringit ardentiùs; & tantò illius arboris fructus gustat sapidiùs, quò sibi fructum terrenarum arborum interdixit. Sim. Cass. l. 2, c. 1.

§. X.

Pauperes Deus tuetur, juvat, honorat.

Figuræ.

Igitur perfecti sunt cœli, & terra, & omnis ornatus eorum. Gen. 2. 1. *& benedixit diei septimo.* v. 3. Sex priores dies, quibus Deus Mundum condidit, magnô creaturarum apparatu divites, solâ benedictione divinâ pauperes fuerunt. Septimus autem vice versâ rebus vacuus, benedictione dives, feliciter processit, ùt S. Chrysost. hom. 10. in Gen. notat. Temporales divitiæ benedictionis divinæ expertes fore significantur; spiritualis verò pauper-

tas

tas benedictionis divinæ particeps. Mendoza in 1. Reg. 10. sect. 2.

Tulit de lapidibus & supponens capiti suo dormivit. Gen. 28. 11. Cœlum patuit cubanti in saxo, dum nunquam magis inops, nec ab avunculo adhuc receptus. Mira in ærumnosos propensio Numinis! *dilataberis ad Orientem.* v. 14. Oliva fer. 3. D. 4. Quadr.

Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi. Ex. 3. 2. Deus in rubo? inter spinas. In tali throno considere voluit, Moysem eruditurus ad regimen populi, quem ipsi tradebat. q. d. sicut ego omitto platanos, abietes, stirpes nobiliores, in vepreto quiesco; ità tu magnâ amoris teneritudine, & sollicitudine singulari, trade te miseris multò amantiùs, quàm beatis: jurisdictionis tuæ influxus immitte in eos potius, quos paupertas in rubos fecit, quàm quos potentia in cedros evexit. Scias, te fore similem Deo, quando apparebis cinctus mendicis, qui spinæ sunt. Oliva t. 1. conc. 28.

Altare de terra facietis mihi. Ex. 20. 24. Quis non videt, inopes, & miseros, adumbrari in terra? quos Deus aptiores esse novit animi hostijs litandis. Ut enim non pavonem, aut aquilam, aves grandis pretij; sed turtures, & columbas, sibi adoptavit in sacrificium; ità frequentiùs non consulares, sed ruricolas, & remiges, cooptavit in Senatum suum. Id. ib.

Per vicos, & plateas, quæram, quem diligit anima mea. Cant. 3. 2. Sed qui illi vici? quæ plateæ? ubi quæritur Dominus, & reperitur? an plateæ, ubi divites mercatores? &c. S. Ambros. in Ps. 118. s. 7. ubi quæsivit? inquam. In foro; & pòst quæsivit in plateis; de quibus hi, qui ad Patrisfamilias Evangelici prandium convenirent, colligebantur. Luc. 14. 21. *Exi citò in plateas.* Baeza t. 1. l. 3. c. 22. §. 24.

Testimonia.

Ex Veteri.

Dives non addet ad medium sicli. Ex. 30. 15. 1. ut ex siclis constet populi numerus. 2. nè diviti detur occasio superbiendi: & despiciendi pauperem. 3. quia una est anima omnium hominum, sive Crœsi, seu Iri. 4. quia apud Deum non pluris sunt divitiæ, quàm paupertas. 5. quia pretiosa æquè est Deo uniuscujusque vita, & anima &c. Cornelius hic.

Factus est Dominus refugium pauperi. Ps. 9. 10. Non timeant amplius pauperes: quia Dominus in cœlo sedens factus est refugium pauperem. Bellarminus hic. Sicut mater, quæ habet duos pueros, sollicita est de infirmo: sic est Dominus de pauperibus. Hugo Card. hic. Pauperes Christi egent in hoc sæculo; sed sunt locupletes Deò: vitijs vacui, sed virtutibus pleni; despecti hominibus, sed acceptabiles Christo. Cassiodorus in Ps. 101.

Sicut abominatio est superbo humilitas; sic & execratio divitis pauper. Eccl. 13. 24. Paulus de Palatio, cùm de abominatione, quam habet dives à paupere, disseruisset, ait: atqui Deo nostro tam diviti non sumus execratio; imò nimis dilexit nos. Addo, ominum maximè pauperes ei cordi esse: *oculi ejus in pauperem respiciunt.* Octavianus hic.

Ex Novo.

Liber generationis Jesu Christi filij David. Matth. 1. 1. Cur David hic regiò titulò non insignitur? ut manifestetur, quòd plus Deus gloriabatur de Davide pastore, & paupere; quàm de ipso rege, & præpotenti: pauperes enim à Deo magni æstimantur. Sylveira hic q. 17.

Ego veniam, & curabo eum. Matth. 8. 7. Quantum, divinæ humilitatis insigne; ut cœli Dominus nequaquam dedignaretur Centurionis servulum visitare. Denique alibi Regulo ait: *vade, filius tuus vivit*: ut scias & potentiam divinitatis, & humilitatis gratiam. Ibi noluit pergere, nè in Reguli filio videretur magis divitijs detulisse: hic ipse perrexit; nè videretur in Centurionis famulo conditionem despexisse servilem. S. Ambros. l. 5. in Luc. 7.

Confide fili. Matth. 9. 2. O mira humilitas! despectum, & debilem, filium vocat; quem Sacerdotes non dignabantur attingere. S. Hieron. hic.

Et surgens secutus est eum. Matth. 9. 9. Quærit S. Basilius M. quare tantum honoris Matthæo Christus tribuit, ut & Apostolum, & Evangelistam, designârit? quâ prærogativâ, præter Joannem, aliorum neminem ornavit. Respondet: quòd Matthæus eâ dignitate præ cæteris auctus fuit, eò factum; quia plura, quàm alij, pro Christo reliquit. Matthæus, quando è telonio ipse surrexit, & Dominum secutus est, non modò lucra reliquit, sed pericula etiam ipsa contempsit, quæ ipsi, totique ipsius familiæ, à civitate, magistratibus, imminebant: quòd receptorum à se vectigalium rationes discedens non confectas reliquisset. Did. Niss. f. 6. D. 2. Quadr. §. 4.

Vade ad mare, & mitte humanum &c. Matth 17. 26. Cur tantò miraculò usus? cur non pecuniam ex loculis, quos habebat Judas, dedit? Respondet S. Hieron. quia rès pauperum, in suos usus convertere, nefas putavit. Mendoza in 1. Reg. 6. 14.

Tunc duo erunt in agro &c. Matth. 24. 40. Sed dicet aliquis ex his, qui adsunt: pauper sum, & fortassis tunc infirmus in lecto reperiar. Si mulier in mola non relinquetur, nunquid nos negligemur? Confide homo! Judex hic non est acceptator personarum; non secundum opinionem judicat; neque ex sermone redarguit: non præfert prudentes idiotis, neque divites pauperibus. Etiamsi in agro fueris, reperient te Angeli. Non putes, quòd magnates quidem accipient, te verò agricolam relinquent. Sive servus fueris, sive pauper; nè metuas. Qui formam servi in se recepit, servum non contemnet. Etiamsi æger in lecto jacueris; scriptum est enim: *erunt duo in lecto uno.* Luc. 17. 34. S. Cyrillus Jerosol. Catech. 15.

Ad illud: *quamdiu non fecisti uni de minoribus his, nec mihi fecisti.* Matth. 25. 45. Quid

45. Quid ais? si fratres tui sunt, quomodo minimos appellas? Imò verò ideo fratres, quia humiles, quia pauperes, quia abjecti. Hos enim maximè ad fraternitatem convocat suam, qui ignoti, & desperabiles sunt. S. Chrysost. hom. 80. Considera, quòd quamvis rex in sede majestatis tantæ, non dedignatur tamen appellare fratres suos, pauperculos suos. Cajetanus hîc. Homo, si ex humili generatur, & Deo præstante, ascenderit ad aliquam dignitatem; erubescit generationem suam audire. Et Christus adhuc gloriatur, fratres suos dicendo, sedens in majestate: quia veniens in judicio gloriæ mutavit voluntatem priorem. Auth. imp. op. hom. 50.

Et hoc vobis signum: invenietis infantem pannis involutum. Luc. 2. 12. Quare paupertatem Deus sibi elegit insignum? ut denotaret, quàm pretiosa illi erat paupertas. Quisque assumit sibi pro signo illud, quod magis est cordi, & majori gloriæ. Sylveira hic q. 20.

Supra familiam suam. Luc. 12. 42. Non super familiam Episcopi, super nepotes, consanguineos. Familia Christi sunt pauperes, pupilli, infirmi. Super hos constituitur Prælatus. Stella hic.

Pauperes - introduc huc. Luc. 14. 21. In justificatione mortalium utplurimum ignobiles peccatores eligere Dei bonitas videtur, & pauperes. Hinc est, quòd ad nuptiale convivium cœci, debiles, claudi, eliguntur, & inopes: quodque his majus est, etiam introire coguntur. S. Laurent. Just. serm. in solenn. SS. Petri, & Pauli.

Auferte ista hinc. Joan. 2. 16. Cur Dominus columbarum venditores flagellô non percussit. Rupertus l. 3. in Joan. non divites, sed pauperes, hujusmodi oviculas vendere solent. Pauperibus ergo parcit, ut non exturbet columbas, quas vendebant; quas, cùm exturbatæ evolâssent, ipsi consequi non possent, & aliquando damnô affecti angerentur, & jure deplorarent. Sylveira hîc q. 12.

Mendicus erat. Joan. 9. 8. Theophylactus non temerè hoc adnotavit Evangelista, quòd *mendicus* fuerit; sed ut ostendat infallibilem Domini misericordiam, quæ se ad infirmos usque dimittat; ità ut mendicum summâ diligentia curaret: & ut inde etiam ipsi disceremus, nè contemnamus minimos. apud Sylveira hic.

§. XI.

Pauperes à Mundo spernuntur, durè habentur.

Symbola.

Tollens se Angelus Dei &c. Ex. 14. 19. Pharao luce percussus, *fugiamus*, ait *Israelem.* v. 25. *Dominus enim pugnat pro eis contra nos.* Si virgam illam animatum serentem Ex. 7. 10. Christi D. figuram, despexit; cur Angelum suspicit, & Dominum inclamat? Isidorus in quæstionib. in Gen. c. 12. virga serpens facta est: quoniam qui erat Filius Dei ex Deo Patre natus, filius hominis factus est. Virga projecta humi serpit deformis: at Angelus nube fulgidâ micat, & de throni splendore habetur pro Deo. O quoties vir eruditissimus despicitur! si pannosus. Et habetur hebes Apollo, si fortunâ aspirante niteat, & habitu externo fulgeat. Naxera in Jos. 17. §. 10.

Percussitque Saul Amalec- & apprehendit Agag regem Amalec vivum: omne autem vulgus interfecit in ore gladij. - & pepercit - quidquid vero vile fuit - hoc demoliti sunt. 1. Reg. 15. 7.

Capilli tui sicut greges caprarum. Cant. 4. 1. - *dentes tui sicut greges tonsarum.* v. 2. Cur non capræ, sed oves, referuntur tonsæ? Oves valles, & campos habitant, capræ in montibus vivunt; ergo ab altis nihil præcidit ferrum, ab humilioribus lanam aufert. Certè à capillis caprarum superflua prolixitas præcidenda foret: à dentibus verò cùm carne prope sint nudi, nihil auferri posse videbatur. Et tamen dentes detonsis assimilantur, capilli capitis non detonsis. O nimis verum! à divitibus multa præciderentur utiliter; à pauperibus vel reculæ non innoxiè auferuntur. Naxera in Jos. 11. §. 12.

Lapis - percussit statuam in pedibus. Dan. 2. 34. Non caput aureum, non pectus argenteum, &c. sed pedes fictiles. Hoc nunc ad literam agitur: non est ictus ad caput aureum, magnates; in pedes fictiles, plebeios justitia exercetur. Diez fer. 2. D. 4. Quadr.

Percutiens servum principis. Matth. 26. 51. Cur non extendit Petrus gladium ad principes, magistratus &c. Sed solùm pauperculum famulum percutit? Hoc communiter accidit ministris hujus Mundi; qui in potentes timent manum mittere, eos etiam in suis criminibus venerantur; pauperes verò, & miseros, opprimunt. Sylveira hîc addit.

Homo, qui descendebat ab Jerusalem in Jericho. Luc. 10 30. Symbolum pauperis. 1. dicit *homo quidam.* Non eum nominat; quia pauperis nomen nemo scit. Eccl. 13. 29. *pauper locutus est; & dicunt, quis est hic?* 2. *descendebat*: qui enim ad altiora ascendunt, sunt divites; pauperes verò semper descendunt. 3. *ab Jerusalem in Jericho*, à à quiete in commutationem: pauperi enim non est requies; *in sudore vultûs sui vescitur pane suo.* 4. Ex hoc descensu provenit, ut *incidat in latrones*: etiam illud modicum, quod ei residuum est, aufertur; & vix accipit aliquid olei misericordiæ sinè acri vino reprehensionis. &c. Deiz fer. 5. D. 2. Quadr.

Mitte Lazarum. Luc. 16. 24. Dives ille adhuc divitis mentem respiciens in ipsis tormentis, videns Abrahamum, & Lazarum: & tamen divitem Abrahamum præterit, & ad Lazari digitum respicit. S. Chrysol. s. 122. adhuc divitem malitia non deserit; adhuc in Lazarum sic crudelis. Id. Ib.

Et puer unus hîc. Joan. 6. 9. Sic principum consiliarij, sic proceres, remedia regni, urbium, exercitûs, principi suggerunt de minimorum pauperum reculis; pusillorum panes, & pisciculi, proponuntur. *Oculi ejus in pauperem*

rem respiciunt. Ps. 10. 9. Secundùm Hebræum. Significatur divitum consessus, sive comitia, quibus quid magnum tractant ad regni stabilimentum, & rationem statûs. Sed quid maximè ibi respiciunt? oculi ejus in pauperem respiciunt. Baeza t. 2. l. 11. c. 2. §. 20. Nonne alij ibi aderant, qui necessitati opem ferre possent? utique aderant, & quidem quinque millia virorum ut diximus, sed puerum cæteris infirmiorem primô locô aggressi sunt. Semper enim partem imbecilliorem appetit rigor, & pauper luere omnia debet; & vel solus, vel primus, subire, si quid pœnale, aut molestum, ocurrat. Did. Niss. Phœn. Græc. l. 6. c. 4. Remedia pridem nonnullis urbibus data, quid aliud egerunt? quàm ut divites cunctos immunes redderent, miserorum tributa cumularent. Salvianus l. 4. de gubernatione.

Quò quisque infirmior, prædæ patet. Sunt, qui invicem se devorent, & sua carne pascantur. Minor apud illos esca majoris est. S. Ambros. l. 5. hexam. c. 5. de piscib.

Sic est hodie de justitia, & de ministris illius; sicut de tela aranearum: in qua parvæ muscæ capiuntur, & strangulantur ab ipsis araneis; crassæ autem inde facilè evadunt. Guilielmus Pepinus serm. in fer. 6. D. 3. Quadr. apud Niss. ibidem.

Testimonia ex Veteri.

En famuli tui flagellis cædimur. Ex. 5. 16. Quid Pharao? *vacatis otio.* v. 17. Miseri! cùm tot atterantur laboribus, otiosi audiunt. Lippomanus: vide, quomodo mendacium habetur, quidquid pauperes pro se allegant. Naxera in Jos. 9. §. 20.

Persequimini hostes, & extremos quosque fugientium cædite. Jos. 10. 19. Non multò post *præcepit Josue.* v. 22. *Aperite os speluncæ. fecerunt q, ministri, ùt sibi fuerat imperatum.* v. 23. Hic ministri executi referuntur imperium; cùm ibi non dicantur imperium executi: quia hoc laboriosius, illud facilius: quia ibi contra debiliores, extremosque ferebatur sententia; hîc verò in sublimes, & potentes. Naxera in Jos. 10. §. 50.

Judicate egeno, & pupillo; humilem, & pauperem justificate. Ps. 81. 3. Justificatio supponit culpam, & delet præcedentem maculam. Dicat ergo, peccatorem justificate; aut, pauperem eripite. Paupertati justificationem prudenter exoptat: quia scit, apud humanos judices, & tribunalia, pauperem semper, uti peccatorem, damnari; cùm dives absolvatur ùt justus. Naxera in Jos. 9. §. 20.

Ex Novo, & Patribus.

Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Matth. 4. 9. Auth. imp. op. hom. 5. in Matth. uni dare non poterat omnia, nisi ab omnibus tolleret omnia. S. Chrysol. s. 123. ait, Epulonem artificiosâ nuditate vestitum. Cujus nuditate? multorum, quos nudavit; ut vestem sibi texeret. Naxera in Jos. 10. §. 37.

Tollite itaq, ab eo talentum. Matth. 25. 28. Didacus de Celada sic rem expendit l. in Judith c. 3. v. 2. §. 4. n. 11. quòd Christus D. hîc adumbravit, quod est in communi more: à paupere servo jubetur tolli talentum; & dari ei, qui habet decem talenta, diviti. Miseri emunguntur, ut magis pingueścant divites: habenti dabitur. Sylveira hic addit.

Tunc videns Judas, quòd damnatus esset. Matth. 27. 3. Nondum Christus D. ante Pilatum steterat; nec mortis sententia lata à Præside; penes quem solùm erat vitæ, & mortis jus; & tamen Judas damnatum vidit? scilicet, ùt Origenes tr. 31. in Matth. ait: magnam vim habent potentiorum preces, & molimina, contra pauperem, & innocentem; ut judicium vel integerrimum flectant; ut contra fas, & jus, sententiam ferant. *Consilium inierunt principes &c.* Pinna in Eccl. 5. Ethol. 62.

Ipsè cæpit egere. Luc. 15. 14. Cur non juvatur ab ijs, cum quibus consumpsit substantiam? Quia ubi opes, ibi amici. Sylveira hîc q. 5.

Abijt, & adhæsit. Luc. 15. 15. Ut quisque ex opum copia æstimatur, ità censeri in mortuis potest, quem census defecit. Filium prodigum omnes ij, & eæ, quibuscum facultates suas prodegerat, in pauperie destituerunt: nec pluris fecerunt; quàm si Mundo, & vitâ, excessisser. Did. Niss. Sabb. D. 2. Quadr.

Mitte Lazarum. Luc. 16. 24. Cur non dixit ipsi Abrahæ, qui olim peregrinorum pedibus lavandis aquam offerebat? linguæ ardori stillam præbe. Dives poterit præbere undam, pauper stillam: ergò à divite, non à paupere, petat. Dives de sæculi more scit, divites suâ se potentiâ tueri, miserosque ad tributa solvenda cogi: ideo, nè sibi tardet remedium, relinquit divitem, urget pauperem. Naxera in Jos. 21. §. 12.

Qui præibant, increpabant eum. Luc. 18. 39. Auth. Imp. op. hom. 36. Videbant sordidas vestes, & non considerabant conscientiæ claritatem. Indignum eis videbatur; ut tales homines vociferarent ad eum. Ecce fatua sapientia hominum. Existimabant injuriam pati magnos viros, si à pauperibus honorarentur. apud Sylveira hîc. q. 4.

Hominem non habeo. Joan. 5. 7. *offerebant ei paralyticum.* Matth. 9. 2. Verosimile est, paralyticum hunc divitem fuisse: quia multi ipsius obsequio deputati, tum in deferendo, tum in domo aliena diruptô tectô devastandâ; in quo non modicum inquilino damnum inferebant: sed noverant damnum à paralytico resarciri posse. Alter paralyticus tringinta octo annis ab omnibus derelictus non habebat, qui illum in piscinam mitteret. Petrus Besseus D. 18. Pent. *Hominem non habeo*: quia pauper erat, ùt notat Chrysostomus hom. 36. Beda, S. Thom. Aqu. Bonaventura, Sim. Cass. l. 5. c. 27. privatum se fatetur auxiliô humanô, & à Valentioribus prævenitur in cura. Sylveira hic.

Adducunt mulierem. Joan. 8. 3. Mundi leges

leges solis pauperibus latæ videntur. Quærit Lyranus: cur non & adulterum adduxerint? qui accusari, & puniri, æquè merebatur, ac adultera. Respondet: fortè adulter erat dives; adultera fortè erat paupercula mulier; quæ non habuit, unde illis satisfaceret. Did. Niss. fer. 6. D. 3. Quadr.

In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Joan. 9. 34. Quæ peccata recens natum, & arbitrij impotem, fœdârunt? Originale omnes inficit, actuale non tulit ætas: cur ergo in peccatis natum affirmant? natus est cœcus, & pauper: sicque apud omnes inopia, & miseria, audit; ut ijs, velut sceleri, insultent. Naxera in Jos. 9. §. 20.

Et ejecerunt eum foras. Joan. 9. 34. Cur mendicus hic Christi mirabilia prædicans, ejicitur de Synagoga? non verò Lazarus. Joan. 11. Lazarus dives, unus è primis: & in Mundo omnis molestia pauperibus infligitur; potentes immunes. Sylveira hic. q. 19.

Scio tribulationem tuam, & paupertatem. Apoc. 2. 9. Semper cum paupertate tribulatio, & persecutio, jungitur: imò ipsa paupertas tribulatio. S. Chrysost. hom. de divite: habet paupertas martyrium suum; & egestas bene tolerata facit martyrium: sed egestas propter Christum; non propter necessitatem. Sylveira hic.

Clamat ante domum tuam nudus, & negligis: & tu sollicitus es, quibus marmoribus pavimenta vestias. Pecuniam pauper quærit, & non habet: panem postulat homo; & equus tuus aurum sub dentibus mandit. S. Ambros. lib. de Nabuthe Jezraelita c. 13.

Aliorum divitiæ, eorum, qui in paupertate sunt, tormenta sunt. S. Chrysost. de divite Luc. 16.

§. XII.

Pauperes honora, non sperne, non affige, cura, juva.

Propter vos egenus factus est. 2. Cor. 8. 9. S. Ambros. in Ps. 118. cum dives pauper factus est, noli tu contemnere plebejum, quia nobilis es; noli despicere servum, quia potens es; noli pauperem fastidire, quia dominus es. Nunquid nobilior? nunquid potentior: nunquid locupletior Christus est? ille pro te suscepit illa, quæ tu despicis. Admonentur hîc divites, & nobiles; non superbire adversùs pauperes, & ignobiles: quia simul dicunt Deo, *Pater noster.* S. August. l. 2. de serm. D. in monte.

An forsan tua te credis habere? res pauperum tibi credita est: etiamsi laboribus justis; etiamsi hæreditate paternâ, in te pervenerit. Nû putas, non potuisse Deum hanc pecuniam abs te auferre? sed ideo non fecit: quia te dominum esse vult benignitatis erga pauperes. S. Chrysost. hom. 78. in Matth. 24.

Invidiam faciunt, quia aurum erogatur; nec ego hanc invidiam perhorresco. Habeo ærarios: ærarij mei pauperes Christi sunt. Hunc novi congregare thesaurum. Utinam hoc mihi semper crimen ascribatur; quia aurum pauperibus erogatur. Quòd si objiciunt, quòd defensionem ab ijs requiram, non nego; sed etiam ambio: habeo defensionem; sed in orationibus pauperum. Cœci illi, claudi, debiles, & senes, robustis bellatoribus fortiores sunt. S. Ambros. orat. in Auxentium de Basilicis tradendis.

Historiæ Indicæ narrant, apud Peruanos Ingas reges, antequam regnum ineant, per dies aliquot laceris indutos vestibus, velut pauperes, & mendicos, per urbem incedere: ut indicent; paupertatem, ac pauperes, sibi cordi esse, & fore. Cornelius in Eccl. 4. 16.

§. XIII.

Pauperes sunt in bonum divitum.

Unde ememus panes. Joan. 6. 5. Mundus nulli est obligatior, quàm pauperibus. Urbes, quas videtis tam amplas, domos, quas inhabitatis tam magnificas; basilicas, quas admiramini tam sumptuosas; sunt opera pauperum: qui lapides eruerunt, advexerunt, calcem parârunt, ligna fiderunt, muros construxerunt. Panem vobis dat rusticus, qui seminat, agrum colit. Aurum, & argentum, soli pauperes effodiunt, in clibanis purgant. S. Chrysost. hom. 34. in 1. Cor. perspicuum est, fieri non posse, ut absque pauperibus constet civitas. Aloysius Juglar. conc. 22. horti Quadrag. Ideo Deus pauperes in hoc Mundo esse permisit, ut omnis homo haberet, quomodo peccata sua redimeret. B. Cæsar. Arelat. hom. 15.

§. XIV.

Pauperum solatia.

Num. 1.

Paupertas Christi. Signum divinitatis.

Ecce Rex tuus veniet tibi justus, & Salvator: ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinæ. Zach. 9. 9. S. Cyrill. Jeros. Catech. 12. ait. Si Propheta solùm dixisset: *ecce Rex tuus veniet tibi justus, & Salvator*; dubios nos reliquisset: cum multi sint, fuerintque justi reges, & suorum subditorum sospitatores. Idcirco Prophetam appellat: da nobis signum, quòd alij reges non habeant; da nobis signum proprium regis, cujus regnum annuntias. Respondet vates: ecce vobis signum illud speciale: *pauper, & ascendens* &c. Did. Niss. D. Palm.

Ubi est, qui natus est Rex Judæorum? Matth. 2. 2. Quâ ratione adducti sunt, ut sibi persuaderent, eum, qui recens natus est, esse & Regem Judæorum, & Redemptorem Mundi, & verum Deum? Rationem dant: *Vidimus enim stellam ejus in Oriente.* Si Deus est, ùt ajunt, qui recens natus; quid dicunt, agnoscere se ejus divinitatem, quia stellam ejus viderunt? Nonne facilius eum agnovissent, si plures stellæ, quasi totidem famuli facigeri, illis præluxissent? quàm una sola? Minimè: nam

hinc

hinc Dei Majestas, differentiaque illius ab homine, intelligitur: quòd homo cupiditate suâ illectus unam pro pluribus stellis prompte relinquet; verùm Deus multas pro una deserit. Did. Niss. D. Palm.

Invenerunt puerum - & procidentes adoraverunt eum. Matth. 2. 11. Res utique mira, auditu stupenda. Quid potuerunt reges illi tam inclyti dicere, qui de terra tam remota Deum Regem venerant adorare; dum indicante stellâ intraverunt in stabulum; viderunt infantulum tantâ paupertate compressum. Poterant enim dicere: quis rex est iste? Si enim Rex est, ubi regis palatium? ubi regale solium? ubi turba obsequentium famulorum? sed, ùt videmus, palatium ejus est stabulum, solium est præsepium; &, si turbam quæris famulorum, invenies bovem, & asinum. O fides admiranda! fides veneranda, fides sollicitò corde tractanda! Confundatur infidelitas nostra, stupeat nostra superbia, quæ non timet ad Patris dexteram jam sedentem; quem adoraverunt reges in præsepio vagientem. S. Bonaventura s. 26. in Epiph.

Vidimus stellam ejus. ib. Dicite potiùs, vidisse vos ejus solem, lunam, stellas, quorum ille sit Dominus. Nec unius tantùm stellæ dominum facite, quæ ipsum illuminet. S. Chrysol. s. 156. verè, sicut dixit Apostolus: *cùm esset dives, pauper factus est.* 2. Cor. 8. 9. cùm esset in sua Deitate dives, nostrâ fit pauper in carne; & habere cœpit stellam unam, totam qui fecit, habet, & continet creaturam. q. d. qui in stabulo natus, in præsepio reclinatur; ei una stella satis est; nec major ostentatio necessaria. Quale enim hoc esset; si pauper, cui pro lecto est præsepe, pro domo natali stabulum, plures faces ad suum obsequium adhiberet. Did. Niss. ib.

Resplenduit facies ejus sicut sol. Matth. 17. 2. Immodicam vultûs claritatem vult Mathæus indicare; cùm illum ait solis instar resplenduisse. Sed non videtur magna exaggeratio, quando Isaias de beatis ait, eos sole septies splendidiores futuros, c. 30. 26. Quod si ità est; cur Christus tantùm *sicut sol* resplenduit? Ad mensuram conditionis suæ extendit suam ostentationem: nec splendorem protulit majorem, quàm tunc res postulabat. Id. ib.

Sedens super asinam. Matth. 21. 5. Relinquere majus pro minore, proprium est magnificentiæ Dei; quod consuetudo cupiditatis humanæ non habet. Christus sedens super asinam, Jerosolymam triumphator ingreditur, cùm invehi posset curru triumphali. Si purus homo fuisset, magnificos apparatus in triumphi solennitatem undique accersijsset. Id. ib.

Hoc vobis signum. Luc. 2. 12. ex quo scilicet cognoscere possitis, esse Deum, quem reperietis natum. *Invenietis infantem pannis involutum, & positum in præsepio.* Et hæc sunt Dei judicia? Mendicabulum potiùs, quàm Dei Filium, loquuntur pauperes panni, & præsepe. Sed bene dicit Angelus: *hoc vobis signum.* Nam quòd elegit vide stabulum, angustum præsepe, pauperes pannos; qui poterat sibi curare sumptuosum palatium, magnificum stratum, pretiosa peristromata. Hoc infantis homine majoris signum est, hoc Deum indicat; qui majora minoribus postponit. Id. ib.

Quis ex vobis homo, qui habet centum oves - nónne dimittit nonaginta novem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat. Luc. 15. 4. S. Chrysol. hæc parabola plus divinæ pietatis, quàm consuetudinis humanæ, loquitur; & exprimit veritatem. Magna relinquere, amare minora, Dei potestatis est, non cupiditatis humanæ. q. d. homo unam facilè contemneret, cui ovium nonaginta novem potestas fieret: quia ambabus manibus repellit minora, & arripit majora. Id. ib.

Num. 2.

Alia de paupertate Christi.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

Abel. Gen. 4. Abel interpretatur *nihil habens.* Et Christus Dei Filius nihil omnino habuit. Matth. 8. 20. *vulpes foveas habent* &c. pauper in ingressu, pauperior in progressu, pauperrimus in egressu. Hugo Card. hîc.

Lapis ille, quem capiti suo supposuit Jacob, Gen. 28. 11. ut dormiret, hîc Christum significat, lapidem angularem. Hunc enim quicunque supponit capiti, id est, cordi suo, dormit securus: quia Mundi divitias contempsit; & ideo Mundi passionibus non perturbatur: nihil habens in sæculo, cur gaudeat, cur timeat, cur speret, cur doleat? S. Rupertus l. 2. in c. 1. Joan. Sicut Jacob, dormire cupiens, ideo lapidem pro cervicali capiti suo supposuit; quia pauper è domo patris sui exijt, solò baculò nixus, non habens, ubi caput suum reclinaret; sic pia anima, quæ pulvillos, & cervicalia terrena, ex animo contempsit, non habens ubi caput suum commodè in Mundo reclinet; confugit ad lævam Christi Dei, & hominis; qui pro nobis ità egenus factus est, ut non haberet, ubi caput suum reclinaret. Et super hanc pauperis Christi manum quiescit; totamque suam spem collocat: confidens, quòd ipsius meritis Divinitatis amplexabitur illam, de Ponte in Cant. 2. Exh. 40 §. 2.

Cumque complésset sorte dividere terram &c. Jos. 19. 49. Quare Josue, cùm alijs terram dispertiret, sibi non distribuit aliquam portionem; sed urbem accepit à populo? Imitatus est in eo modestiam Domini: *discite* enim ait, *à me &c.* Matth. 11. 29. Extremam itaque expertus est inopiam; ità ut nè domum quidem haberet. *Filius*, inquit, *hominis* &c. B. Theodoretus in Jos. q. 17. hic.

Videant pauperes, & lætentur &c. Ps. 68. 33. Quid videant? Christum egentem, Christum mendicantem. Videant, & lætentur: cùm in paupertate sint fratres, & socij Filij altissimi D. N. J. C. S. Bonaventura s. 2. in Convers. S. Pauli.

Videns autem Jesus turbas multas. Matth.

8. 18. *Et accedens unus scriba* v. 19. Quâ intentione accedit? Hieronym. Chrysost. Paschal. Euthym. Beda &c. docent: quòd lucri causâ Dominum sequi voluerit. Credebat enim, quòd ex tantis operibus, & miraculis, multas divitias esset accepturus; quarum se fore participem sperabat. Sed Dominus ei objicit suam paupertatem: *Filius hominis non habet, ubi caput reclinet.* v. 20. Euthymius: vulpibus, & volucribus cœli, sum pauperior: neque enim receptaculum habeo; nec quantum sufficiat ad caput tantùm reclinandum. Tales enim esse volo & eos, qui me sequuntur. Itaque frustra suspicatus es, & in vanum sperâsti. Sylveira hìc.

Illum sumens da eis pro me, & te. Matth. 17. 26. Discè paupertatis studium in Christo; utpote qui non habebat domi vel unum siclum, ad solvendum tributum; sed illum per miraculum à pisce acceperit: ut doceret; Deum per pisces, cæterasque creaturas, pauperibus spiritu providere de necessarijs; sicut providit Eliæ per corvum. Cornelius hìc.

Natus est vobis hodie Salvator. Luc. 2. 11. Pauper mater, pauper filius, inops hospitium, his, qui in forma hujus Scholæ in Ecclesia militant, præbent efficax documentum. S. Cyprianus de Nat. D.

Et hoc vobis signum &c. Luc. 2. 12. Christus semper ideo fuit pauper; ut hòc signò cognoscerentur milites sui. Sed signo huic à multis contradicitur. Hugo Card. in Gen. c. 40.

Invenietis infantem. ib. Quæ est ista evangelizatio Angelica; ut ad signandum Jesu Christi D. involutum pannis, reclinatum in præsepio, clamet? sùntne ista tria, infantia, pannorum involutio, situatio in præsepio, perfectè signantia Salvatorem? ad ea signa se contulit ostendenda: quæ ostenderent, Deum humanis rebus liberum existentem. Et ingressum, & egressum, à Mundo, voluit concordare: ut in paupertate natus, in illa etiam moreretur. In Nativitate inventus est infans; & coram Pilato siluit; *ut miraretur Præses.* Matth. 27. 14. Sic natus involutus est pannis; sic mortuus Syndone involutus est. Et sicut reclinatus, & positus, est in alieno præsepio; sic positus est in alieno sepulchro. Sim. Cass. l. 1. c. 7.

Milites acceperunt vestimenta ejus &c. Joan. 19. 23. Modica vestimenta Christi nobis paupertatem insinuant: nec aurea, seu argentea zona; neque crumenæ plenæ pendentes; nec calceamenta, in ista divisione fuerunt: ut sciatur, Dei Filium non quæsiviſse talia super terram; exceptis, quibus se factum hominem ostendere oportebat: nec condidisse more hominum testamentum temporalium rerum; sed virtutum: super quibus non filios, aut fratres carnis, sive quosque propinquos; sed tantùm suos subsequos, Mundo mortuos, reliquit hæredes. Id. l. 13. in Luc. 23. 24.

Pauper in nativitate, pauperior in vita, pauperrimus in cruce: natus enim pastum habet hac Virgineum, tegmen pannos viles. In vita verò, si tegumentum habuit, sæpius in victualibus defecit. In morte & nudum invenies, & sitientem. S. Bernardus tr. de Pass. D. c. 3. sup. *ego sum vitis.*

In hujus sponsæ (paupertatis) strictis amplexibus animam emisisti. Nec ista sanctissima sponsa tuæ resurrectioni defuit: quia in ejus amplexus gloriosè resurgens, in sepulchro omne mutuatum, & adventilium, reliquisti. Hanc tecum asportâsti ad cœlos, Mundanis relinquens omnia, quæ sunt Mundi. S. Bernardinus s. 2. de 8. Beatitud. alloquens Christum.

Num. 3.

Paupertas Sanctorum.

Scidit vestimenta sua. Job. 1. 20. Origen. hom. 1. in Job: etiam hanc vestem trado tibi; ut nihil remaneat ex omnibus, quæ tradidit mihi Deus. q. d. Deus omnibus bonis me spoliat; ut nihil mihi restet, nisi sola vestis. Ego autem, ut me totum divino beneplacito conformem, nec ipsam hanc vestem retinere velim: hòc solò contentus, quòd ad majorem adhuc paupertatem redactus sim, quàm à me Deus requirat. Paoletti in Purif. B. V.

Et fraudavit de pretio agri. Act. 5. 2. Erat hoc furtum, & sacrilegium, rei Deo dicatæ. Ergo voverat plenam bonorum abdicationem, uti Religiosi voventes paupertatem. Probatur ex verbo *fraudavit*: fraus enim non fit in re propria, sed aliena. Si enim non vovisset, fuisset tantùm officiosum mendacium, non pernicioſum, utpote in re propria; ideoque veniale. Sicut qui amico daret centum aureos dicens: plures darem, si haberem; at non habeo: peccat tantum mendaciò officiosò, & veniali: nec dicitur fraudare; multò minùs mentiri Spiritui Sancto. Porrò si primævi Fideles, etiam conjugati, vovebant paupertatem; multò magis eam voverunt Apostoli, eorum in virtute duces. Cornelius hìc.

Nè verbò quidem audet quis dicere aliquid suum: magnumque est crimen, ex ore Monachi processisse, codicem meum, tabulas meas, graphium meum, tunicam meam; dignâ pœnitentiâ satisfacturus, si casu aliquò per subreptionem, vel ignorantiam, hujusmodi verbum de ore ejus effugerit. Joan. Cassianus de cœnob. instit. l. 4. c. 13.

Nemo tam auri, quàm ipse cupidus paupertatis: nec thesauri custodiendi sollicitior ullus, quàm ipse hujus Evangelicæ Margaritæ. S. Bonaventura in vita S. Francisci c. 7.

Multi hòc unò nomine libenter multa habebant, ut multa contemnerent. S. Gregor. Naz. orat. in Julianum.

P. Andreas Oviedo, à Pontifice creatus Patriarcha Æthyopiæ, ibidem usque ad mortem vixit in tanta paupertate; ut proprijs manibus aratrum duceret, sereretque fruges, quas comederet. Unde revocatus à Gregorio XIII. P. literas ad eum dedit exaratas in marginibus, quos è Breviario suo præciderat; eò quòd aliam ad scribendum chartam non haberet. His enixè obsecrabat Pontificem, ut permitteret se Ecclesiæ suæ, quam sibi desponderat, usque ad finem vitæ assistere. Visis his literis illacryma-

crymatus est Pontifex, suamque illi benedictionem impertijt. Cornelius in act. c. 2.

Num. 4.

Pauper est dives, nil ei deest, quia habet Deum.

Ex Veteri.

Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ. Gen. 41. 52. Cùm Joseph ex multa sua inopia ad magnas opes evectus, posteriori filio nomen Ephraim imponit, id est, *frugiferum.* Sylveira in Apoc. 2. 9.

Occidat unusquisq; fratrem, & amicum, & proximum suum: fecerúntque filij Levi &c. Ex. 32. 27. S. Ambros. Annot. in Exodum: Sanctiora ad hoc munus eliguntur ministeria Levitarum, quorum portio Deus est. Nesciunt suis parcere, qui nihil suum nôrunt: quoniam sanctis omnia Deus. Spernunt ab amicis proventura bona, qui Deum possident. Seneca l. de consolat. ad Polib. adijce nunc, quod cùm semper prædices, chariorem tibi spiritu tuô Cæsarem esse; fas tibi non est, salvô Cæsare, de fortuna queri. Hôc incolumi salvi tibi sunt tui: nihil perdidisti: non tantùm siccos oculos tuos esse, sed etiam lætos oportet. In hoc tibi omnia sunt. Adversùs felicitatem tuam parum gratus es; si tibi quidquam, hôc salvô, flere permittis. Magis dic animæ, quæ Deum habet: in hoc (Deo) tibi sunt omnia, quoniam sanctis omnia Deus est. Parum refert amittere omnia, dum non perditur Deus. Did. Niss. Vit. Abr. l. 4. c. 3.

Tribus Levitica Jos. 13. 14. propriam possessionem non habebat; cæteris tamen omnibus ferè opulentior. Nam, si tribum Juda excipiamus, nulla fuit alia, quæ quadraginta octo urbes obtineret, ùt Levitica. Jos. 21. 1. &c. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 4. sect. 1.

Ego verò egenus, & pauper sum. Ps. 69. 6. Videamus, cùm sit cœlesti thesaurô ditissima, ubique se egenam, & pauperem dicit gloriosa paupertas. Utique quia Mundanas copias non habet; & intus, ubi est dives, semper ambit, semper desiderat, semper accipit; sicut dicit Apostolus: *fratres, ego me non arbitror apprehendisse.* Philipp. 3. 13. Vides meritò tales dici egenos, qui continuò acquirere gratiam divinitatis exoptant. Cassiodorus hîc.

Veniat Dilectus meus in hortum suum. Cant. 5. 1. Quid clamas sponsa? hortus tibi vernat, in quo mel, lac, poma Punica, aromata, crocus; virent lilia, manant aquæ; nihil ad beatitudinem deest. Clamo, quia ille deest; quo absente nihil habeo: quô præsente, etsi desint mihi omnia, deest nihil. Ut Jobo nihil defuit in summa rerum inopia, quia ei adfuit Deus; ità desunt mihi omnia in copia frugum, & florum; quia abest Jesus. Veniat Dilectus in hortum: alioquin hortus convertetur in desertum. Opes, nobilitas, eloquentia, plausus, deliciæ, hortus sunt: sed si oratio aruit, si Christus à corde abscessit; solum mihi supereſt in serico, & gloria, sepulchrum. Oliva t. 2. Strom. §. Veniat Dilectus.

Ficus non florebit. Habac. 3. 17. & addit: *ego autem in Domino gaudebo &c.* v. 18. Fatetur, se licèt sibi omnia temporalia desint, dummodo Deum in anima sua habeat; spiritualem lætitiam, & consolationem, non amissurum; sed ex his omnibus laboribus victoriam reportaturum, ob eamque Deum laudaturum. Diez. conc. 2. D. 4. Epiph.

Ex Novo, & Patribus.

Apertô ore ejus invenies staterem. Matth. 17. 26. Ab ore piscis jussus est Petrus extrahere stateram: sunt enim omnes creaturæ Christi pauperibus pro crumena; quando & pisces noverunt nummos suppeditare. S. Bernardus s. 21. in Cant. non æstimes Christi pauperes sola cœlestia possidere; quia ea sola audis in promissione: possident & terrena, *tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.* 2. Cor. 6. 10. Denique Fideli homini totus Mundus divitiarum est; totus planè: quia tam adversa, quàm prospera ipsius, æquè serviunt ei. Gen. 27. 28. *det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ, abundantiam frumenti, & vini.* Baeza t. 2. l. 12. c. 1. §. 5.

Scio paupertatem tuam, sed dives es. Apoc. 2. 9. S. Andreas Ep. Cæsar. ab omnibus facultatibus exutus es; interim spiritualibus copijs affluis; utpote thesaurum absconditum in pectoris agro defossum servans. Sylveira hic.

Cùm Dei sint omnia, habenti Deum nihil deerit; si Deo ipse non desit. S. Cyprianus l. de orat. Dom.

Sapienti nihil alienum, nisi quod virtuti incongruum. Quocunque accesserit, sua omnia totus Mundus possessio est: quoniam totô eô quasi suô utitur. S. Ambros. ep. 44.

Perfectus servus Christi nihil præter Christum habet: aut, si quid præter Christum habet, perfectus non est. S. Hieron. ep. 1. ad Heliodorum.

Quid habet dives, si Deum non habet? quid non habet pauper, si Deum habet? S. August. s. 1. D. 5. Trinit.

§. XV.

Paupertas lucrosa, utilis &c. Symbola, Similitudines.

Oves, & boves. Ps. 8. 8. Oves electum populum significant Christianum. *Pasce oves meas.* Joan. 21. 17. qui ideo comparantur ovibus; quia Mundi exuvias sinè aliquô sensu doloris amittunt. Nam sicut ovis tondentem se non increpat; ità nec justus cupiditatem se expoliantis accusat. Cassiodorus hîc.

Dentes tui sicut greges tonsarum. Cant. 4. 2. *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.* Matth. 10. 16. Non assimilantur ovium dentibus, sed ovibus ipsis: quia ovium induunt proprietates; nimirum simplicitatem, inno-

innocentiam, humilitatem, suoque pastori promptam subjectionem. Assimilantur autem non quibusvis ovibus; sed *quæ ascenderunt de lavacro*, propter duplicem munditiem, quæ in ovibus est, cùm tonsæ sunt ablatâ lanâ, quæ immunditiam contraxit, & in lavacro sunt totæ. de Ponte hic Exh. 4. §. 2.

Tolle superflua, & salubria surgunt: utilitati accedit, quidquid cupiditati demis. Demus operam putationi: putetur cupiditas; ut virtus roboretur. S. Bernardus s. 58. in Cant.

Christus medetur sudoriferô lacrymarum, incisione venæ, & minutione sanguinis corrupti; ordinando divitibus damna rerum. S. Vincent. Ferr. s. 4. D. 17. Trinit.

Vitis. Lem: *Spoliata ditior.* Vel: *Paupertate feracior.* Picinelli.

Litera O. Lem: *E nihilo plurima.* Id.

Aquila ad solem pene ipsum evecta. Lem: *Modò fruantur oculi, ardeant pluma.* Id.

Arcus in arbore appensus chordâ disruptâ. Lem. *Fracta magis feriunt.* Id.

Margarita extra concham. Lem: *Nuda capit pretium.* Bovius.

Testimonia ex Veteri.

Ecce universa terra coram te est: si ad sinistram ieris, ego dextram tenebo &c. Gen 13. 9. q. d. si Occidentem elegeris, ego petam Orientem: si ad Meridiem habitare voJueris, ego in septentrione sedem figam. Posthæc, cùm alter ab altero discessisset, ait Dominus Abrahæ: *leva oculos tuos; & vide à loco, in quo nunc es, ad Aquilonem, & meridiem, ad Orientem, & Occidentem. Omnem terram, quam conspicis, tibi dabo, & semini tuo.* v. 14. 15. S. Chrysost. hom. 52. in Gen. ijsdem verbis utitur misericors Deus, quibus & Patriarcha cessionem fecerat. Vidisti, quantis cessit? & quanta est assecutus? vidisti dignam divinâ bonitate munificentiam? Id. ib.

Nec ultrà vocabitur nomen tuum Abram; sed appellaberis Araham, quia patrem multarum gentium constitui te. Gen. 17. 5. ait Deus Abraham, & suis circumciso. Alcuinus apud Glos. ordin. pro Deo aliquid perdere, lucrum est, non damnum. Did. Nis. Vict. Abr. l. 6. c. 7. qui pro Deo pauca perdit, plura recipit.

Quia fecisti hanc rem; & non pepercisti filio tuo unigenito propter me &c. Gen. 22. 16. Abraham constituitur caput generationis Christi Matth. 1. 1. nam ille filium suum Deo obtulit in holocaustum; ideo Deus, qui dives est in misericordia, in superabundantem compensationem Filium suum illi dare decrevit. Solet enim magnificentissimus Deus præmijs merito proportionatum dare, & quibus ei obsequia præstamus, ijsdem dona sua nobis communicare. Sylveira in Matthæi 1.

Ne descendas in Ægyptum; sed quiesce in terra, quam dixero tibi. Gen. 26. 2. Isaac, cùm habitaret in terra Geraris, &, fame validâ ibi urgente, descendere vellet in Ægyptum; ut sibi, suæque familiæ: consuleret, à Deo retinetur. Et nihilominus divinum præceptum proprio commodo præferendum ratus, maluit mendicare in terra Chanaan, quàm in terra Ægypti locupletari. Cæterùm bona temporalia propter divinum obsequium deferenti neutiquam illa bona defuerunt. Subdidur enim: *sevit autem Isaac in terra illa; & invenit in ipso anno centuplum.* v. 12. Mendoza in 1. Reg. 3. Annot. 2. sect. 2.

Moyses autem pascebat oves &c. Ex. 3. 1. Felix negotiatio, aliquid pro Deo relinquere: quia illud non amittes; sed potiùs duplicatum recipies. Dei mandatô Moyses tendens in Ægyptum, suas, quas in monte Horeb ducebat, oves reliquit. Quid tunc? an eas amisit? minimè: sed potiùs sexcenta Israelitarum millia exceptis parvulis, & mulieribus, ei in oves factæ; & ipse eorum dux, & pastor. Sylveira in Luc. 4. c. 22. q. 2.

Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus; sed multa bona habebimus. Tob. 4. 23. Quàm multa? omnia. Suspice cœlum, & numera stellas, si potes: sic erit patrimonium tuum. Habebimus, inquis, quando hæc erunt? non habemus, sed habebimus; interim contabesco. Futurum est; sed est omninò futurum: modicum, & cœlum patet. Verùm animalis homo, quidquid ventrem non saginat, spernit. Habebimus, sed regnum est, sed cœlum est, sed Deus est. Sed nota: *multa bona habebimus; si timuerimus Deum.* Audin? non sat est inopia, ut bonis potiare: timor Domini coronam fabricat. Oliva l 5. Strom. §. *tolite timere pusillus grex* Luc. 12. 32.

Non confundas me ab expectatione mea. Ps. 118. 116. Scio, quia non confundes me ab expectatione mea: quia jam *substantia mea apud te est.* Pleniore tamen fiduciâ, quia tutiore conscientiâ, Dominum expectare potest; cui dicere datum est, substantia possessiunculæ meæ, ô Domine, apud te est: quia facultates meas, vel tibi erogando, vel pro te contemnendo, in cœlis thesaurizavi; & ad pedes tuos omnia mea deposui, sciens; quia potens es depositum meum non modò servare, sed etiam in centuplum restituere, & vitam æternam adjicere. Quàm beati vos pauperes spiritu! qui juxta consilium admirabilis consiliarij, thesaurizâstis vobis thesauros in cœlo: nè, si in terra thesauri vestri remanerent, corda quoque vestra pariter putrescerent. *Ubi enim thesaurus tuus &c.* Matth. 6. 21. Guarricus Abb. s. de Adv. D.

Ficus non florebit. Habac. 3. 17. *ego autem in Domino gaudeo.* v. 18. *Super excelsa meo deducet me victor.* v. 19. Ecce tibi media in jactura omnium bonorum: nihil dolet justus homo, nullam tristitiæ vocem promit; quin gaudet, ob gaudia ventura. S. Cyprianus ad Demetriadem: vinea licèt fallat, & olea decipiat, & herbis siccitate morientibus æstuans corpus arescat; quid hoc ad Christianos? quid ad Dei servos, quos paradisus invitat; quos gratia omnis, & copia regni cœlestis

ex-

expectat ? exultant semper in Domino, & mala, atque adversa, Mundi fortiter tolerant; dum bona & prospera futura prospectant. Baeza t. 3. l. 14. c. 3. §. 19.

Ex Novo.

Illi autem statim relictis retibus, & patre, secuti sunt eum. Matth. 4. 22. Nota: quantum recipiat homo pro illis, quæ Dei causâ dimittit. Petrus navem reliquit; cujus locô tabernacula totius Ecclesiæ suscepit. Joannes Patrem; pro quo S. Mariam in matrem accepit. Sylveira hîc.

Martha ergo, ùt audivit, quia Jesus venit, occurrit illi. Joan. 11. 20. Dimittit Martha domum, dimittit sororem, dimittit consanguineos, & amicos; dimittit, qui humanè venerant præstare solamina; & inconsulta venit, cùm superiorem potentiâ, & virtute, advenire cognovit. Dimittuntur bona, cùm meliora proveniunt: & ima pro summis, terrena pro cœlestibus, humana pro divinis dimittere, ratio sic sana docet. Sim. Cass. l. 5. c. 15.

Divitibus hujus Sæculi præcipe. 1. Tim. 6. 17. S. Augustl. s. 25. de temp. *præcipe* &c. quia sunt divites alterius sæculi pauperes.

Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis. Hebr. 10. 34. Vellera sinè læsione tolluntur ab ovibus: sic temporalia à viris sanctis sinè omni dolore, & tristitiâ, tolluntur. Hugo Card. in Gen 38.

Petrus unam domum reliquerat: nunc ubique terrarum erecta sunt templa in nomine ejus; quæ sunt claræ domus. Theophylactus apud Did. Niss. Vit. Abr. l. 6. c. 7.

Ex Patribus.

Venenum charitatis est spes adipiscendarum, aut detinendarum rerum temporalium: augmentum ejus, est cupiditatis diminutio; perfectio verò, nulla cupiditas. S. Augustl. quæst. l. 83. q. 36.

Non est ille tibi ablatus, qui dedit; quamvis tibi ablatum fuerit, quod dedit. S. Augustl. in Ps. 32.

Libenter terrena amittamus, cœlestia tueamur. Totum licèt sæculum pereat; dum patientiam lucri faciam. Tertull. l. de pat.

Melius est, rem familiarem minui, quàm salutem animæ perire. Melius est amittere, quod, velimus, nolimus, aliquando periturum est. Melius est, sponte dimittere; quàm id amittere, pro quo omnia dimittenda sunt. S. Hieron. ep. 11.

Dei amator mercator est optimus, fœnerator egregius: dat, quod non potest retinere; ut recipiat, quod non potest amittere: dat modicum, ut recipiat centuplum: dat temporalem possessionem, ut recipiat hæreditatem æternam. S. Laur. Just. de charit. c. 11.

§. XVI.

Paupertatem ferendi alia motiva, & solatia.

Ex Veteri, & Novo.

Si fuerit Deus mecum, & dederit mihi panem. Gen. 28. 20. Antè Christi adventum major Dei cultus pendebat ex aristis: si spica creverat, litabant alacrius. Bacchus, & Ceres, victimis militabant: quot manipuli, tot hostiæ Melchisedech Jacob est: non cùm defert; sed cùm recipit panem, & vinum. Ut pietatem intelligas Israelis, noli templum subire: horreum adi; quantum tritici illatum in domum, tantum thuris adolebitur in altari. At quàm sanctiora Christianorum vota in Ecclesia sunt; quorum vox non injucunda, nec rara est: si non dederit mihi panem, erit mihi Dominus in Deum. Franciscus Benedictus, Ignatius, Deum amabant ardentiùs, cùm arctum panem, & aquam brevem, illis Dominus dabat. Oliva l. 3. Strom. §. si fuerit Deus mecum &c.

Tribui autem Levi non dedit possessionem. Jos. 13. 14. Videtur; quòd Moyses erga Levitas parum affectus. Sed favit, dum non dedit; reliquis abundè largitus: quia sæpe beneficium, non dare. S. Gregor. in Glossa: misericordiâ Dei hæreditas terrena nobis sublata est, ut hæreditatem quæramus in cœlis. Naxera in Jos. 13. §. 9.

Factus est Dominus refugium pauperi. Ps. 9. 10. Pauper ille Dei est, qui, terrenâ cupiditate vacuus, cœlesti desiderat largitate ditescere. Cassiodorus hîc.

Si quæsieris eam, quasi pecuniam; & sicut thesauros effoderis illam. Prov. 2. 4. Qui thesauros effodit, ejicit rudus terrestre; facit in altum foveam, donec thesauros attingat. Et qui thesauros sapientiæ invenire desiderat, quidquid sibi terrenum inesse deprehenderit, expurget. V. Beda hîc.

Angelus Domini - excussit flammam ignis &c. Dan. 3. 49. Qui paupertatem cum gratiarum actione suscipiunt, pueris illis tribus similes sunt; qui in ignis fornacem regis imperiô missi fuerunt. Sicut pueros illos non incendit ignis, sed dissolvit eorum vincula; sic eorum, qui in paupertate gratias agunt, solvuntur vincula peccatorum, & non incenduntur avaritiæ igne. Nam & illis in igne ros illapsus est; & pauperibus divinæ consolationis ros immittitur. S. Laurent. Just. de paupertate c. 3.

Et uni dedit quinque talenta. Matth. 25. 15. S. Gregor. hom. 9. in Evang. nullus est, qui veraciter dicat, talentum minimè accepi; non est, unde rationes ponere cogar: talenti enim nomine cuilibet pauperi etiam hoc ipsum reputabitur, quòd vel minimum accepit.

Ex Patribus, & aliis.

Nescit natura divites, quæ omnes pauperes generat: neque enim cum vestimentis nascimur;

mur; nec cum auro, argentoque, generamur. Nudos fudit in lucem; egentes cibô, amictu, poculô: nudos recipit terra, quos edidit. S. Ambros. de Nabuthe Israelita c. 1.

Quid mœres propter pauperiem? quid ploras, cùm festum diem habeas? quid lamentaris, cùm solemnia ducas? solemnis quippe dies, & festus, prudenti pauperies est. S. Chrysost. hom. 81. in c. 26. Matth.

Paupertas securum præsidium, æreis muris & expugnatu, difficile. S. Chrysost. hom. 13. in Act.

Magna possessio paupertas sapienter illam ferentibus; thesaurus, qui nequeat auferri; baculus firmissimus, inculpabilis possessio, diversorium ab insidijs tutum. Validum telum inopia, & inexpugnabile habitaculum, & turris inconcussa. Id. hom. 2. ad pop. Antioch.

§. XVII.

Paupertas Spiritûs.

Beati pauperes Spiritu.

Matth. 5. 3.

Quæres: cur Christus inter beatitudines Evangelicas primum locum assignat paupertati spiritûs? R. quia hæc paupertas evertit cupiditatem, quæ est *radix* omnis *peccati*: 1. Tim. 6. 10. Cornelius hîc.

Miseri superbi omnes tumidô spiritu: beati autem pauperes spiritu; quia sic mendicando grandem eleemosynam, id est, regnum cœlorum de manu Regis consequentur. S. Rupertus in Volumen quatuor Evangelior. c. 18.

Hoc est: ità securi pauperes esse debent de gaudio, cœli, sicut sunt de una re, quam terrent manibus. S. Edmundus Speculo Ecclesiæ c. 16.

Pauperes spiritu sunt, qui reliquerunt omnia, quæ habebant voluntate spirituali; & hujusmodi inopiâ gaudent, timentes sibi non à penuria; sed à sufficientia rerum. Cajetanus hîc.

Sancti Patres veteris testamenti pauperes fuerunt terrenis. Non enim afficiebantur possessis; sed altô animô nihili pendebant ea; ut, etiam omnibus perditis, mansissent inconturbati. Et hæc est paupertas spiritûs. Abel pauper fuit spiritu: & quamquam sibi aliqua animalia vendicâsset; Deo tamen potiora offerebat. Magnus in paupertate Noe; qui per centum annos semetipsum, & suas impensas, dedit in ratem. Abraham locuples fuit, & extitit pauper spiritu, & peregrinus in terra: qui si libens ad sacrificium obtulit, pro quo paterna hæreditas congregatur; ipsam hæreditatem jubente Domino libentius obtulisset. S. Bernardinus tr. de octo beat. s. 2.

Humilitas.

Quæris à me, quid esse pauperem spiritu? Omnis inflatus non est pauper spiritu. Ergo humilis pauper est spiritu, August. s. 14. in festo omnium SS.

Ego autem mendicus sum, egenus, & pauper. Ps. 39. 18. Ego autem non dives, quia non superbus. S. August. hîc.

Primam beatitudinem Hieron. August. Chrysost. exponunt de humilitate, ut sit sensus: *beati pauperes spiritu*, id est, humiles corde; qui non inflantur, non magna de seipsis præsumunt; nec aliquid boni sibi, sed totum Deo attribuunt. Dionys. Carthus. hîc.

Rectè hîc intelliguntur pauperes spiritu, humiles, & timentes Deum; id est, non habentes inflatum Spiritum S. August. l. de serm. D.

De eadem paupertate Spiritûs varia.

Divitiæ si affluant, nolite cor apponere. Ps. 61. 11. Pauper est, qui, quantumvis affluant divitiæ, cor non apponit. Dives, qui divitijs nudus conatibus anxijs quærit. In pannoso, & attrito, habitu pestifera aliquando glisçit cupiditas; in purpura degit non semel vera paupertas. Seneca lib. de paupert. quemadmodum nihil refert, utrùm ægrum in lecto ligneo, aut in aureo, colloces: quocunque illum transtuleris, morbum suum secum affert; sic nihil refert, utrùm æger animus in divitijs, vel in paupertate, sit. Naxera in Jos. 15. §. 27.

Relictis retibus &c. Matth. 4. 20. Quid uterque dimisit piscator, qui pene nihil habuit. Sed pensare debemus; quia multum reliquit, qui desideria habendi recusavit. V. Beda hîc. Nihil spiritu pauper cum dolore animi perdit; quia nihil cum amore possedit. Odium ad auferentem, tristitiam de amissis, sustinere non potest: quia quod non diligebat; imò quod animô contemnebat, amisit. Sim. Cass. l. 10. c. 4.

Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19. 27. Omnia reliquerunt. Omnia sanè dixerim: non tantùm possessiones, sed etiam cupiditates; & eas maximè: plus enim concupiscentia Mundi, quàm substantia, nocet. S Bernardus s. de verbis Petri. Age, qui relinquere universa disponis; te quoque inter relinquenda numerare memento. Id. ib.

Non relinquit omnia, qui retinuit vel seipsum; imò verò nihil prodest sinè seipso cætera reliquisse: quandoquidem nullum aliud onus est gravius homini, quàm homo ipse. Quis enim tyrannus crudelior, quæ sævior potestas homini, quàm hominis ipsius voluntas? sola diligitur, cùm sola digna sit odiô, principium iniquitatis, mortis infusio, destructio magna virtutum. B. Petr. Dam. s. de S. Benedicto.

Plures re pauperes; divites vero, ac avari sunt animô, quos non egestas servat, sed animus condemnat. Non enim qui omninò eget, beatus; sed qui omnibus orbis thesauris Dei mandatum præfert, ac potius existimat. S. Basilius in Ps. 33.

Quid eis prodest, qui facultates suas abjiciunt, qui voluntates proprias non relinquunt? cùm sit longè præstantiùs voluntatibus proprijs abrenuntiare, quàm rebus. S. Prosper l. 2. de Sacerdotibus c. 17.

§. XVIII.

Paupertas ex usu, bona, vel mala.

Mendicitatem, & divitias, nè dederis mihi. Prov. 30. 8. S. Bernardus s. 6. de jejunio: nimirum quia utrobique laqueus, utrobique periculum. Id. s. 2. varior: nè fortè aut divitiæ attollerent in superbiam; aut paupertas dejiceret in impatientiam.

Propter inopiam multi deliquerunt; &, qui quærit locupletari, avertit oculum suum. Eccl. 27. 1. q. d. duo sunt scopuli in mari hujus sæculi; ad quorum alterutrum communiter impingunt homines, ruuntque in peccatum: scilicet opes, & inopia. Quare id prævidens Salomon obsecrat: *mendicitatem.* &c. Cornelius hic.

Utiliùs terrena opulentia tenetur humiliter, quàm superbè relinquitur. S. August. ep. 34.

Parum tibi sit, renuntiare divitijs, nisi renuntietur & vitijs: quia minùs periculosum est, esse divitem Christi, quàm pauperem Anti-Christi. Petr. Bles. ep. 137.

TITULUS XII.

PAX.

§. I.

In Genere.

Factus est in pace locus ejus. Ps. 75. 3. S. Hieron. hîc: Locus Dei non est nisi in anima, quæ pacem habet. Quæ ergo anima non habet pacem, sciat, se non esse locum Dei. Ubi pax, ibi Deus: nam *in pace factus &c.* Petrus Bles. ep. 138.

Qui posuit fines tuos pacem. Ps. 147. 3. Tunc enim erit perfecta pax, quando voluntas requiescet in plenitudine omnis boni. S. Thom. Aq. in c. 1. ep. ad Rom. lect. 4.

Revertere, revertere Sulamitis. Cant. 6. 12. Sulamitis idem est, quod Jerusalemitis, ait Pagninus, & Vatablus. Jerusalem enim olim dicta est *Salem.* Unde Sulamitis idem est, quod *civis Salem*, sive Jerusalem. Hoc est mysticè: *habitas in pace.* Cornelius hîc.

In terra pax hominibus. Luc. 2. 14. Nomine pacis intelligitur omne bonum: ac proinde pax hominibus, hoc est, omnis felicitas, omne bonum hominibus. Sylveira hîc.

Plus togæ læsêre Rempublicam, quàm loricæ. Tertull. l. de pallio circa finem.

Pax corporis, est ordinata temperatura partium: pax animæ irrationalis, ordinata requies appetitionum: pax animæ rationalis, ordinata cognitionis, actionisque consensio: pax corporis, & animæ, ordinata vita, & salus animantis: pax hominis mortalis, & Dei immortalis, ordinata in fide sub æterna lege obedientia. Pax hominum, ordinata concordia. Pax cœlestis civitatis, ordinatissima, & concordissima societas fruendi Deo, & invicem in Deo. Pax omnium rerum, tranquillitas ordinis. S. August. de Civ. l. 19. c. 13.

Custodienda præ omnibus virtutibus pax est: quoniam Deus semper in pace est. S. Chrysol. s. 53.

Inter omnia bona creata, tam temporalia, quàm æterna, pax obtinet principatum; sinè quâ nulla potest esse vita beata; & quâ perfectè habitâ beata est anima. Unde Augustinus ait: quòd nil est aliud vita beata, quàm pax æterna. Tantum est bonum pacis, quòd eam Dominus commendaverit nascendo, prædicando, moriendo, & resurgendo. S. Bonaventura s. 33.

§. II.

Pax cum Deo.

Num. 1.

Bellum cum vitijs.

Nomen eorum delesti in æternum, & in sæculum sæculi. Ps. 9. 6. Non transit ad summam pacem, ubi summum silentium est, nisi qui magnô strepitu priùs cum suis vitijs belligeraverit. S. August. hîc.

Factus est in pace locus ejus. Ps. 75. 3. Ille pacem probatur habere cum Deo, qui adversùm mandata ejus contrariâ voluntate non litigat; qui sequitur jussa Dominantis; & ad omne præceptum divinum, suum flectit arbitrium. Pax enim vera est, concordiam habere cum moribus, & litigare cum vitijs. Cassiodorus hîc.

Justitia, & pax, osculatæ sunt. Ps. 84. 11. S. August. hîc: fac justitiam, & habebis pacem; ut osculentur se justitia, & pax. Si non amaveris justitiam, pacem non habebis. - Si amicam pacis non amaveris, non te amabit ipsa pax, nec veniet ad te. Tu quare litigas cum justitia? ecce justitia dicit tibi: nè fureris; & non audis: nè adultereris; & non vis audire: inimicus es amicæ meæ. Dicit tibi pax: quid me quæris? amica sum justitiæ: quemcunque invenero inimicum amicæ meæ, non ad illum accedo. Sylveira in Apoc. 1. 4.

Pax vobis. Et cùm hoc dixisset, ostendit eis manus, & latus. Joan. 20. 20. Cùm Discipulos pace donat, ostendit eis vulnera belli, quibus acquisita pax. q. d. pacem offero vobis; sed quæ effusô sanguine, diris vulneribus comparata. Monemur: Spiritûs nostri pacem bellorum incommodis acquirendam. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 9. sect. 1. obs. 6.

De ore ejus gladius utrâque parte acutus exibat. Apoc. 1. 16. Cur Christo gladius in ore, in quo semper pax? Luc. 24. 36. *Pax vobis.* Joan. 20. 21. Joan. 14. 27. Posset hic dici cum Jer. 4. 10. *heu! Domine Deus! ergone decepisti populum tuum dicens: pax erit vobis; & ecce pervenit gladius usque ad animam.* Pax quæ à Deo venit, non inermis est; sed bellicosa debellans peccata. S. Hieron. in citatum Jer. nisi gladius præcesserit, qui desecet vitia; pax non sequitur. Sylveira hic.

Num. 2.

Varia de pace cum Deo.

Iniq. non egimus in testamento tuo. Ps. 43. 18. Testamentum Christi, quòd fecit ante mortem suam, est pax inter Deum, & hominem; secundùm quod dicit Joan. 14. 27. *pacem relinquo vobis.* Eccl. 45. 30. *statuit illi testamentum pacis.* Ad hoc autem, quòd fiat pax inter aliquos, oportet, quòd uterque flectatur in aliquo à suo proposito. Similiter in pace facienda inter Deum, & hominem, Deus flectitur à sua justitia per misericordiam: & homo quasi ei assurgit, & occurrit, per pœnitentiam. Hugo Card. hic.

Osculetur me osculô oris sui. Cant. 1. 1. Vox Ecclesiæ hæc est, venientis ad Christum in osculo; offensam, quam apud Deum homines peccando contraxerant, resolvi cupientis: & pacem, in qua dum essemus Deo Patri inimici, per ipsum Filium ejus reconciliamur, invenire desiderantis. S. Justus Orgelit. hic.

Vade in pace. Luc. 7. 50. Consolatorium verbum est; securitatemque tenet ab hostibus celebrata pax. Sim. Cas. l. 9. c. 29.

Dixit eis: pax vobis. Et cùm hoc dixisset &c. Joan. 20. 20. Manifestè hic illa de pace agitur, quæ est remissio peccatorum: quod primum, & maximum est Spiritûs S. donum. S. Rupertus l. 14. hic.

Quid est autem dilectissimi, pacem habere ad Deum; nisi velle, quod jubet; & nolle, quod prohibet? S. Leo s. 6. in Nat. D.

Nulla nobis utilitas, si cum omnibus pax; cum Deo autem bellum nobis sit. S. Chrysost. hom. 1. in 1. Cor. 1.

§. III.

Pax cum proximo.

Cum his, qui oderunt pacem &c. Ps. 119. 7. Non est omnimodæ pacis signum, aut virtus, cum pacificis; sed cum inimicis pacis esse pacificum, laudabile, atque virtuosum, est. Sim. Cas. l. 10. c. 10.

Lauda Jerusalem Dominum. Ps. 147. 1. Cùm Spiritus S. illam cœlestem Jerusalem, id est, congregationem omnium Sanctorum, quæ cum Christo est regnatura, ad laudandum Dominum provocaret; cum dixisset: *lauda Jerusalem Dominum*, addit: *qui posuit fines tuos pacem.* Ergò, ut ipsi videtis, Beatus David, licèt virtutibus multis fuerit exornatus; nulla tamen actio eum familiariùs Deo conjunxit, quàm dilectio inimicorum suorum. S. Aug. s. 2. D. 3.

Utinam attendisset mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua. Is. 48. 18. Quid flumini cum pace? multum. Percutiatur aqua baculô, vel gladiô; injiciantur saxa: dividetur quidem aqua; mox tamen iterum coibit, sinè ullô vulneris signô. *Utinam attendisses mandata mea:* nam ubi observatio est legis divinæ, hic vindicari non solent injuriæ. Drexelius Opusc. 7. Joseph. c. 16. §. 3.

Beati pacifici &c. Matth. 5. 9. Cur in præmium datur pacificis, quòd *filij Dei* vocentur? S. Cyprianus lib. de unit. Eccl. Christus omnia dona suæ pollicitationis, & præmia, in pacis conservatione promittit. Si hæredes Christi sumus, in Christi pace maneamus. Si pacificis promittitur nomen filij Dei, promittitur etiam jus ad bona Paterna. Pauperibus, mitibus, & alijs virtutibus, promittitur unum, vel alterum præmium; at pacificis omnia bona Paterna dantur. Sylveira hic q. 28.

Facti sunt amici Herodes, & Pilatus in ipsa die. Luc. 23. 12. Decebat enim eum, qui Mundum erat pacificaturus, ut priùs etiam ipsos judices suos pacificaret. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 13.

Pax vobis! ego sum. Luc. 24. 36. q. d. Spiritus malignus non affert pacem, sed inimicitias; & fugit pacem. S. Vinc. Ferr. fer. 3. Pasch.

Pacem relinquo vobis. Joan. 14. 27. ultimum valè dicit Dominus Discipulis charissimis. Nam Judæi accedentes, & discedentes, pacem amicis precabatur. Euthym: *pacem* &c. ut pacifici erga vos mutuò sitis, & erga me. Barradius, Dom. Pent. tom. 4. l. 4. c. 5.

Non quomodo Mundus dat. ib. Quia impij pacem precantur sinè ullis doloribus: Christus dat pacem cum his conjunctam. S. August. s. 166. de temp. pacem nobis Christus dedit; concordes, atque unanimes esse præcepit: hanc suis hæreditatem dedit. Id. ib.

O chara pax! dulcis & res, & appellatio! ô chara pax! quæ bonum es, ab omnibus quidem laudatum; sed quòd pauci custodiunt. Qui, quæso, tantò jam tempore nos deseruisti? quando ad nos reditura es? S. Gregor. Naz. orat. 10. de pace 3.

Suavitas est quies mentis, quæ pacem sequitur: est quasi quietis æterna, & suavitatis pars, & initium. S. Albertus M. parad. an. c. 13.

Tantum est pacis salutiferæ bonum; ut pro ejus adoptione, neque mundanus honor, neque status, neque gradus, neque propria utilitas, ab ea debeant aliquem deterrere. Ecce quanta sustinuit opprobria summus Pontifex Christus, ut faceret utraque unum; reconcilians in suo sanguine ea, quæ in cœlo sunt, & in terra: factus *opprobrium hominum, & abjectio plebis;* & non dicens: servetur honor meus. Joan. Gers. Consid. 4. de pace.

§. IV.

§. IV.

Pacem facientes.

Beati pacifici. Matth. 5. 9. Græcus, & Syrus: *Beati pacem facientes.* S. Hieron. beati pacifici; qui primò in corde ſuo, deinde inter fratres diſſidentes, pacem faciunt: quid enim prodeſt? alios per te pacari; cùm in tuo animo ſint bella vitiorum. Sylveſtra hîc.

TITULUS XIII.

PECCATOR.

MISERIÆ ILLIUS.

§. I.

Deſcendit à Jeruſalem.

Num. 1.

Incidit in latrones. Luc. 10. 30. Utinam Domine Jeſu ad me miſericordiâ motus digneris accedere; qui deſcendens ab Jeruſalem in Jericho; proruens ſcilicet de ſummis ad infima, de vitalibus ad infirma, in Angelos tenebrarum incidi: qui non ſolùm gratiæ ſpiritualis mihi veſtimentum abſtulerunt; ſed etiam plagis impoſitis ſemivivum reliquerunt. Utinam peccatorum meorum vulnera, datâ mihi recuperandæ ſalutis fiduciâ, alliges; nè deteriùs ſæviant, ſi ſanari deſperent. Utinam oleum mihi remiſſionis adhibeas, & vinum compunctionis infundas. S. Gregor. Naz. in Pſ. 50. Deſcenſus ab Jeruſalem averſio eſt à pace, à virtute, à quiete. Malè ſibi providet, & ad gehennam ſe parat, qui à pace fecit abſceſſum. Sim. Caſs. l. 6. c. 10.

Quid tibi diſplicuit, ô deſcendens, in domo virtutum; ut ab ipſa deſcenderes, aut egredereris portas pulchritudinis ejus? Diſplicuit tibi ſitus? fundata eſt in montibus ſanctis, in altitudine divinorum bonorum. Diſplicuit tibi habitatio? an in ipſa exiſtens varios ex defectu parietum timebas incurſus? *Qui confidunt in Domino, ſicut mons Sion, non commovebitur in æternum, qui habitat in Jeruſalem.* Pſ. 124. 1. An diſplicuit regalis authoritas? expedit tibi anima, ut regaris; ſed pacificæ civitatis Rex pacificus eſt. An non placebant tibi Prophetæ? cautum te faciebant; ut pavidus, atque paratus, divinum expectares adventum. An Sacerdotes tibi faciebant diſcrimen? nonne Sacramentis ſanabant putrida tua? & orationibus, atque ſacrificijs, pro te interpellabant ad Dominum? An Prædicatorum declamatio tuis tædium inferebat? ſed hoc debebat tibi eſſe ad gaudium: quia dabant Creatoris notitiam, Redemptoris amorem. An tibi odio erat templum? locus eſt orationis, & reconciliationis ad Deum. An tibi diſplicebat propitiatorium? Chriſtum, qui eſt vera charitas, & propitiatio pro peccatis, non oportebat dimittere. Quid eſt in domo pacis, in domo virtutum, in Eccleſia Dei, quod tibi diſpliceat? qualis eſt, cui diſplicet viſio pacis? &c. Sim. Caſs. l. 8. c. 38. vide locum fuſiſſimè deſuper.

Incidit in latrones. ib. Latro dicitur, qui aufert invitô domino alienum. Hoc omnis peccator facit pro eo, quòd jure creationis omnis homo, velut omnis creatura alia eſt Dei. Peccantes omnipotenti Deo, noſipſos latrocinamur, atque furamur. Nec non jure redemptionis factæ per ſanguinem ſibi vendicat nos Salvator, ut vita noſtra referatur ad eum. Cùm igitur peccando ab eo avertimur, ad creaturam convertimur; quid aliud facimus, quàm nos ipſos more latronum rapimus ipsô invito. Id. ib.

Et plagis impoſitis. ib. Peſſima fit plaga peccati, quæ conſuetudine longâ infecit. &c. Id. ib.

Proponitur hîc multiplex peccatorum miſeria. Privant cœleſti gloriâ: *deſcendebat ab Jeruſalem. Incidit in latrones*; poteſtatem dæmonum: bonis gratuitis expoliant; vulnera inferunt, quibus integritas humanæ naturæ violatur. Samaritanus Chriſtus: iter ejus Incarnatio: jumentum caro ejus. S. Thom. Aqu. D. 13. Pent.

Num. 2.

Peccator eſt filius prodigus.

Luc. 15.

Pro Deo idola colens naturæ bona univerſa conſumpſit: & conſumptis omnibus, cœpit egere virtutibus, derelicto fonte virtutem. *Facta eſt fames valida* per regionem illam. Omnis locus, quem Patre abſente incolimus, famis, penuriæ, & egeſtatis, eſt. S. Hieron. ep. 146. ad Damaſum de filio prodigo.

Peregrini ſumus, quamdiu in hoc Mundo ſumus: nam in hoc Mundo eſt proprietas hominum peccatorum; ſed exilium eſt Sanctorum. Nam mali ſunt hîc tanquam in propria patria; ſed boni ſunt tanquam in patria aliena. Hinc Cain *ædificavit* ſibi *civitatem*, Gen. 4. 17. Abel verò, quia filius Dei, & peregrinus, nullam. S. Bonaventura ſ. 69.

Porci ipſi maligni ſpiritus ſunt: quia in fœtore, & vitiorum ſtercore, delectatur. Hos autem porcos illi paſcunt, qui eorum voluntati obediunt, eorumque deſideria complent. Superbia, luxuria, avaritia, & ſimilia, ſiliquæ ſunt; quibus maligni ſpiritus nutriuntur. His

autem ventrem suum peccatores implere cupiunt: quia præ nimio peccandi desiderio his satiari non possunt. Quantò enim ampliùs peccant, tantò ampliùs peccare desiderant. S. Euseb. Emis. Sabb. D. 2. Quadr.

Surgam, & ibo &c. Profectò se cecidisse cognoverat, qui surrectioni se aptat: & remotum absessum cognoscit, qui reditum parat. Sub impio tyranno tabuerat, qui repedat ad patrem. Sim. Cas. l. 6. c. 16.

Et surgens venit ad patrem. Duos pernicioso recessus se fecisse cogneverat, duosque reditus fecit. A se receserat; proinde *in se reversus* optima quæque deliberat. Nec non à patre, cùm ivit *in regionem longinquam;* de qua nunc surgens venit ad patrem. Id. ib.

Et peregrè profectus est. Ecce habes alium malè peregrè. Ille recessit à Jerusalem; iste discessit à patre: ille Jericho; iste regionem longinquam. Sed ô malè peregre fili, quare recessisti à patre? O anima depravata; quare te elongâsti à Deo; Jerem. 2. 5. *quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis?* Quid iniquitatis habet altissimus? cùm nemo sit bonus, nisi solus Deus. Estne invidus? neque æqualem, neque superiorem habet. Estne avarus, aut parcus? omnia possidet; & nihil sibi minuitur, cùm largitur. Estne iracundus? nullæ passiones Deitatem attingunt. Dicent fortè: punit, flagellat. Et hoc; ut non discedas ab eo; aut si recessisti, redeas ad eum: sinè quô tibi nunquam, & nusquam tibi bene; semper, & ubique tibi malè, succedit. Id. l. 8. c. 40.

Causam recessûs non dedit omnipotens; nos adinvenimus deviationis causam. Non cogit recedere, qui funiculis amoris omnes ad se trahit. Nemini dixit, de domo subtrahe pedem; satiatus sum, odi te. Nemini scandalum displicentiæ præparavit: tua fuit adinventio, ut abires in regionem longinquam. Id. ib.

Ubi est triticum, & vinum? Thren. 2. 12. Notandum: quòd parvulus, & lactens, ipsi sunt adolescentior filius, generosæ nobilitatis indoles; sed suâ pervagatione, & consumptione rerum, inopes. Unde nôrunt, quibus in domo patris usi sint cibis. Non enim ajunt: ubi est hordeum, vel siliquæ vel talia hujusmodi, quæ famelici gratanter accipiunt; sed *ubi est triticum, & vinum?* Alioquin, si cum patre essent, aut ad patrem redirent, animas fame non exhalarent. S. Paschasius hic.

Aptissimè ad scopum parabolæ, & intentionis Christi, S. Hieron. ep. ad Damas. Titus, Bostrens. Euthym. Theophylactus, &c. docent: quòd duo illi filij significent justos, & peccatores, sive Gentiles, sive Judæos. Senior notat justos, junior peccatores. Sylveira in Luc. 15. c. 27 de filio prodigo. q. 1.

Prodigus non dixit omnia reversus ad patrem, quæ decreverat dicere: nam ultima verba, *fac me sicut unum de mercenarijs* tacet. S. August. cùm enim panem non haberet, vel mercenarius esse cupiebat: quod post osculum patris generosissimè jam dedignatur. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 12. sect. 3. §. 2.

Num. 3.

Peccatoris aliæ figuræ, & exempla.

Adam ubi es. Gen. 3. 9. Velut latenti, & celanti se à divinitate, Adæ dicitur hoc: non quòd Adam conspectum Domini latere potuerit; sed quòd peccatrici conscientiæ nullus locus tutus, vel certus, sit; dum metuit deprehendi. S. Maximus hom. 3. de pœnit. Petri.

Egressusq; Cain à facie Domini, habitavit profugus in terra ad Orientalem plagam Eden. Gen. 4. 16. Non te allicuit Oriens lucis suæ suaviô: peccanti enim, exulantique à Deo, nox paratur in luce, occasus in Oriente. Nusquam enim non miser est, qui à Dei vultu abit. Filium prodigum respice à patre fugientem ad siliquas: Synagogam intuere, quæ Christi obluctata Evangelio catenis, & gladijs, perit. Convivas contemplare. Luc. 14. 19. quibus cum cœna regis invisa esset, boum quinque juga imposita sunt. Oliva l. 2. Strom. §. Et aliud cecidit inter spinas. Luc. 8. Cumque invenisset eam Angelus in solitudine. Gen. 16. 7. Fugit è domo Abrahæ contumax Agar. At quò evasit? in Carmelum? aut ad Jordanis ripas? Nihil elici commodius ab Angelo potuit, quô Agar ad saniorem frugem reduceret: *unde venis?* & *quò vadis?* Id. ib.

Ut iret cum eis in Tharsis à facie Domini. Jon. 1. 3. Vitaturus Dei faciem Jonas naulum dedit, & cum Ethnicis navigavit.

Quò vadis infelix? *à facie Domini.* Non hoc rogavi: quò recedas? quæro; non unde? Et quia metam à Deo fugiens non cogitas, monebo te. Naulum primò solves; nè vel ipsa calamitas te gratis eliat. Exhaustâ arcâ exhaurietur & navis: eris piacularis hostia in periculo naufragij: projicieris in mare, haurieris à ceto. En quò evasurus sis à Deo profugus. Noluisti frumentô abundare, spinis obrueris: lac noluisti; amarum bibes: ubera noluisti; verbera senties. Id. ib.

Abijt unus de duodecim. Matth. 26. 14. Judas infelix verè abijt, Apostolatum suum dimisit, Episcopatum suum alteri reliquit; *abijt in consilio impiorum:* abijt à Deo, stetit cum diabolo. S. Rupertus lib. 10.

Et egressus inde Jesus, secessit in partes Tyri, & Sidonis. Matth. 15. 21. Existimandum est; quemque nostrum, ubi peccat, in finibus esse Tyri, ac Sidonis, sive Pharaonis, sive Ægypti, aut alterius cujuspiam; qui sit extra Dei distributionem. Rursus, ubi mutatur à malitia ad virtutem, egreditur à vitiorum finibus; venit autem in fines partis Dei. Orig. p. 2. in c. 13. Matth.

Tunc Discipuli omnes relictô eô fugerunt. Matth. 26. 56. Sim. Cas. hic: quia reliquerunt, fugerunt: quia relinquens Deum relinquit securitatem; ideo agitur in timorem; ideo fugit; & relinquens vitam fugit in mortem. Relinquit dulcedinem, & intrat in amaritudinem: relinquit fidum amicum; & invenit hostem.

Et

Et cùm invenerit eam, imponit in humeros suos. Luc. 15. 5. Portatur in humeris, quia ipsa non poterat ambulare. Tertull. multùm enim errando laboraverat. Escob. t. 6. Par. Chr. l. 11. p. altera sect. 5. obs. 4.

Abijt unus de duodecim. Matth. 26. 14. Judas infelix verè abijt, Apostolatum suum dimisit, Episcopatum suum alteri reliquit; *abijt in consilio impiorum*: abijt à Deo, stetit cum diabolo. S. Rupertus lib. 10.

Num 4.

Textus Biblici.

Et ascendebat. 1. Reg. 1. 3. Tota vita justorum est ascensus: è contrario tota vita impiorum descensus. Hugo Card. hic.

Via impiorum tenebrosa; nesciunt, ubi corruant. Prov. 4. 19. Tenebrosa dicitur propter ignorantiam Jer. 23. 12. *via eorum erit quasi lubricum in tenebris.* De utroque Ps. 34. 6. *fiat via illorum tenebræ, & lubricum.* Propter immunditiam lapidosa. Eccl. 21. 11. *via peccantium complanata est lapidibus.* S. Bonaventura in Ps. 118.

Percusserunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum custodes murorum. Cant. 5. 7. Non multò pòst in Dilectum offendit; & fortiter adeò charitatis brachijs adstrinxit, ut separari non velit. Cant. 3. 4. *tenui eum, nec dimittam &c.* Cur, quæ sponsum adeò arctè tenet, ut eò spoliari nequeat, pallium fixè adeò non tenuit, ut nudari nequiverit? O digna sponsæ cœlestis studia! vulnerari, spoliari, contemnit: hoc solùm timet; nè à sponso vel tantillum separetur. Naxera in Jos. 17. §. 12.

Ambulavimus vias difficiles. Sap. 5. 7. Mali Christiani lassati sunt triplicî viâ ambulantes: alij quidem viam montosam vadunt, ùt superbi, & ambitiosi: alij viam lapidosam, ùt avari, & contentiosi: alij viam lutosam, ùt gulosi, & luxuriosi. Hugo Card. hic.

Quasi à facie colubri fuge peccata: & si accesseris ad illa, suscipient te. Eccl. 21. 2. S. Chrysost. hom. 8. in ep. ad Rom. Notat Tò. *si accesseris.* Non enim, inquit, peccatum ad nos accedit; verùm nos ad illud confugimus. Cornelius hîc.

Ecce ego do coram vobis viam vitæ, & viam mortis. Jer. 21. 8. Tropol. via vitæ, est studium virtutis, & legis Dei: via mortis est peccatum, ac legis, & voluntatis Dei, prævaricatio. Utramque Concionatores sæpe populo ob oculos ponant: ut, cùm multi sint vocati, pauci electi; cumque multi ingrediantur viam mortis, pauci viam vitæ. Quisque amans salutis suæ satagat cum paucis fugere de incendio Sodomæ, & salvare animam suam; ut per viam vitæ ad vitam æternam evadat. Cornelius hîc.

Sententiæ Patrum.

Tantò magis quisque deserit Christum, quantò magis diligit, quod improbat Christus. S. Aug. de Civit. l. 21. c. 27.

Magna hominis miseria est, cum illo non esse, sinè quò non potest esse. Id. l. 14. 12. de Trinit.

Hinc maximè commendatur, quale bonum sit Deus; quando nulli ab eo recedenti bene est: quia & qui gaudent in mortiferis voluptatibus, esse sinè dolorum timore non possunt. &c. Id de Genesi ad lit. l. 11. c. 5.

Quomodo fuga fit à Deo? quemadmodum potest esse, ut procul quis sit ab eo? quomodo fit divisio? voluntate, & animô: locô quippe fieri nequit! Peccator ergo fugit. - Quò fugis miser? quò fugis vitam, & salutem tuam? si Deum fugis, ad quem fugies? si lucem fugis, quò respicies? Si vitam fugis, unde postea vives? S. Chrysost. s. 11. in c. 1. ad Philippenses.

Peccatum, & iniquitas, non ascendit sursum? sed semper ad ima, & inferna, descendit. Origenes hom. 12. super Numeros.

Profectus in regionem longinquam uni civium legitur adhæsisse: quem ego non alium, quàm unum ex malignis spiritibus intelligendum puto. S. Bernardus s. 8. de div. affection. animæ.

§. III.

Peccator est cœcus.

Num. 1.

Figuræ.

IN tenebrosis collocavit me. Thren. 3. 6. Moraliter anima amissô lumine collocata in tenebris, quasi mortua in sempiternum: nec seipsam, qualis sit, quàm misera, quàm infelix, quibúsve oppressa malis, & nudata bonis, videre valet: auferuntur enim judicia Dei ab hujusmodi anima. Hoc semper inimicus gaudet, nè se misera anima de tenebris ad lucem explicare queat. Hinc Philisthæi capto Samson oculos eruunt. Judic. 16. 21. ac deinde cœcum ad molam mittunt: ut semper in circuitu gyrans viam vitæ privatô lumine nunquam inveniat. Hinc quoque Sedeciæ capto, Jer. 39. 7. Nabuchodonosor primùm effodit oculos; deinde vinctum in cavea Babylonem ducit; nè unquàm ultrà lumen videat. S. Paschasius in Thr. hîc.

Ipsam non videbit. Ezech. 12. 13. Sedecias est schema peccatoris, qui à Nabuchodonosore, id est, dæmone, oculis, id est, consideratione, & intelligentiâ, privatur; ut in Babylonem, id est, Infernum, ducatur. Cornelius hîc.

Cœcus iste *secus viam.* Luc. 18. 35. est Christianus existens in peccato mortali; qui non est in via. S. Vinc. Ferr. s. 1. Quinquag. Horrendum malum utraque cœcitas: una, quæ corpus; altera, mentem obtenebrat: una defectum præostendit naturæ, altera gratiæ: una objicit, nè creaturas corporeas; altera nè Creatorem, & ejus bona invisibilia, speculemur. Cœcus corpore privatur visibilium gaudijs: *quale gaudium erit mihi, - qui lumen cœli non video.* Tob. 5. 12. mente cœcus ab invisibilium lætitia excluſus est. Sim. Cass. l. 5. c. 32.

Pec-

Peccator assimilatur cæco sedenti ad solem: nam, cùm in sole consistit, ipse radijs solis perfunditur; sed tamen lumen non videt, quô illustratur. Sic peccator, cùm peccat, licèt peccati delectatione, & ardore, cœcatus ipse non videat Deum, neque attendat ad ipsum; Deus tamen, cui omnia patent, bene conspicit illum. Geminiani l. 9. c. 57.

Num. 2.

Exempla, & textus.

Ex Veteri.

Abscondit se Adam - à facie Domini. Gen. 3. 8. Peccatum ità mentem obcœcat; ut, cùm Adamus in statu innocentiæ esset sapientissimus; post peccatum adeo obcœcatus; ut crederet, locum non deesse, ubi oculos Dei latere posset. Diez. conc. 1. D. 7. Pent. Vide, quàm insipientes faciat peccatum: abscondere se tentant à Deo, qui ubique præsens est. Talis est peccantium consuetudo; ut tametsi occultari non possunt, occultari tamen velint, & studeant. S. Chrysost. hom. 17. in Gen.

Addidimus universis peccatis nostris malum, ut peteremus nobis regem. 1. Reg. 12. 19. Persuasit Samuel populo peccati cognitionem. Nam sciebant quidem, se, relictô Deo, novum sibi regem postulâsse: sed crassis peccati sui tenebris obcœcatus, se in ea re grave crimen incurrisse nesciebat; seu potiùs non curabat. Auditô tamen Samuele primùm agnovit dicens: *addidimus* &c. Mendoza in 1. Reg. 12. 19.

Talis est, & via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os suum dicit: non sum operata malum. Prov. 30. 20. Talis fuit & Synagoga, ad quam Deus Jer. 2. 23. *quomodo dicis, non sum polluta, post Baalim non ambulavi. Vide vias tuas in convalle; scito, quid feceris.* Talis Saul 1. Reg. 15. 20. Imò *audivi vocem Domini, & ambulavi in via, per quam misit me Dominus.* S. Cyprianus l. 1. ep. 3. primus felicitatis gradus est, non delinquere; secundus, delicta cognoscere. Ps. 50. 5. David postulat lavari, dolet &c. *quoniam iniquitatem meam ego cognosco.* Mendoza ib.

Domine, exaltetur manus tua, & non videant: videant, & confundantur. Is. 26. 11. S. Gregor. mor. l. 7. c. 20. intellectum quidem reproborum nunc merita obscurant; sed tunc cognitio reatus illuminat, ut & modò sequenda non videant; & tunc eam, postquam amiserunt, cernant. q. d. nunc quidem peccatores multa mala perpetrant, nec tamen periculum, aut peccati fœditatem, agnoscunt: sed ubi apud inferos fuerint, videant, & confundantur. Pinna Ethol. 235.

Quis cœcus? nisi qui venundatus est: & quis cœcus? nisi servus Domini. Is. 42. 19. Quanquam loquatur de populo Judæorum; veruntamen ex communione vitiorum transfertur in similes. Atque ubi major cœcitas, quàm ejus, qui se vili pretiô diabolo vendidit, & peccati servus in diaboli transivit mancipium? Quis cœcus? nisi qui accepit à Domino, sibi posse servire, cùm in Sathanicum transivit obsequium; & legem vitæ postposuit legi mortis, tyrannum Domino benignissimo prætulit, venundatus dulcedine modicâ? Sim. Cas. l. 9. c. 10.

Filii hominis, in medio domûs exasperantis tu habitas, qui oculos habent ad videndum, & non vident; & aures ad audiendum, & non audiunt. Ezech. 12. 2. Diabolus facit peccatores linces, ad ea videnda, quæ ipse vult; obcœcat verò ad ea, quæ Dei sunt. Habent oculos ad malum, non autem ad bonum, videndum. Diez D. 3. Quadr.

Jonas. 1. 3. non obediens præcepto Dei, quô jubetur ire in Niniven prædicaturus, putavit visum, ac potentiam Dei, non nisi usque ad Judæam extendi. Ideo navem conscendit iturus in Tharsum: existimans se sic à præsentia, & potentiâ Dei, posse liberari. Id. conc. 1. D. 7. Pent.

Ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt. Sophon. 1. 17. Quando quis cespitando modò ad terram prolabitur, modò in parietem impingit, modò in præceps ruit; an non eum cœcutire dicemus? ità quicunque modò in avaritiam, modò in libidinem, modò in ambitionem, impingit; an non talpâ cœcior est? Besseus D. 2. Adv.

Ex Novo, & Patribus.

Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt. Luc. 23. 34. Quoties delinquo, ignoro, quid facio. Profectò, si scirem, corrigerem me, custodiremque. Quoniam verò semotus à tua cognitione sum, ità pronus ad culpam invenior: ad compunctionem tardus, remissus ad gratiam. S. Laur. Just. de triumph. &c. c. 17. Dici potest, quòd ad quoslibet peccatores dirigebat intentionem: qui, quantacunque malitiâ offendere videantur; tamen quatuor ignorantias habent. Ignorant enim, quantam Judicis majestatem offendunt; quantam Patris benignitatem contemnunt; quantam turpitudinem animæ suæ infligunt; ac quantum tormentum æterni cruciatûs incurrunt. S. Bernardinus t. 1. p. 2. art. 1.

Vidit hominem cæcum. Joan. 9. 1. Expretio oculorum corporis æstimare possumus, quàm sit grave supplicium, cùm Deus nobis claudit, & cœcat, oculos mentis. Tob. 2. 12. *hanc autem tentationem ideo permisit Dominus evenire illi; ut posteris daretur exemplum patientiæ ejus, sicut & sancti Job.* Nota: hîc comparari patientiam Tobiæ cum patientia Job: inde collige, quàm gravis sit cœcitas animæ. *In Inferno autem quis confitebitur tibi?* Ps. 66. S. August. Infernum dixit animæ cœcitatem. Did. Niss. fer. 3. D. 4. Quadr. §. 3.

Qui ambulat in tenebris, nescit, quò vadat. Joan. 12. 35. Ambulans in mentis tenebris nescit Infernum, quò vadit: si enim sciret Inferni pœnas, multò majori studiò caveret, nè iret illuc; quàm cavet à morte corporis,

ris, & infamiâ perpetuâ hujus Mundi. Cajetanus hîc.

Pro sua, & populi, ignorantia. Hebr. 9. 7. S. Thomas, Anselmus &c. per ignorantiam intelligunt quodvis peccatum. Nam ùt Prov. 14. 22. *errant, qui operantur malum.* Et Aristoteles l. 3. Ethic. omnis malus est ignorans. Ps. 24. 7. *ignorantias meas nè memineris.* Cornelius hîc.

Et cœcus. Apoc. 3. 17. quia seipsum non videbat; & alium se judicabat, quàm erat. Sylveira hîc.

Ut visus oculorum, si fuerit vitiatus; quidquid videre non potuerit, adesse non putat (frustrà enim circumstat oculos præsens imago rerum, si oculis integritas desit:) ità etiam Deus, qui nusquam deest, frustrà pollutis animis præsens est, quem videre cœcitas non potest. S. August. l. 83. qq. q. 12.

Quatuor sunt genera peccatorum, quæ homines maximè excœcant: nam cœcat homines humor avaritiæ, cœcat livor invidiæ, cœcat tumor superbiæ, & cœcat ardor luxuriæ. S. Bonaventura s. 41. in D. Quinq.

Dum dæmon furari vult, lumen rationis extinguit. In hoc est totus; ut propriam tibi miseriam celet; apprimè sciens, nec momentô te in ea mansurum, si illam cognosceres. Juglaris conc. 27.

Vide Avaritia. Libido. Ira.

§. III.

Peccator est stultus, peccatum stultitia.

Ex Veteri.

DA mihi de coctione hac rufa. Gen. 25. 30. In statu peccati pessima negotiatio est; ubi pro modica delectatione transitoriâ datur tota gloria paradisi: & propterea obligat se misera anima pœnæ æternæ. Hugo Card. in Gen. 42.

Hæccine reddis Domino populo stulte, & insipiens? &c. Deut. 32. 6.

Nolite fratres, nolite facere malum hoc, & cessate ab hac stultitia. Judic. 19. 23. dicebat senex ille Gabaonita, volens cives suos à libidine revocare.

Vidi stultum firmâ radice, & maledixi pulchritudini ejus. Job. 5. 3.

Intellectum tibi dabo. Ps. 31. 8. Consideremus, quàm aptè, quàm misericorditer, Christus introductus est loquens: ut, ipsò Judice promittente, spes pœnitentibus certior appareret Sed quid dicit? *intellectum tibi dabo.* Vides, quia peccatores non habent intellectum; nisi quando eum Dominus conversis propitiatus indulget: intelligere enim est bene agere, & ad mandata Dei vota convertere. Cassiodorus hîc.

Vir insipiens non cognoscet ea; & stultus non intelliget hæc. Ps. 91. 7.

Prosperitas stultorum perdet illos. Prov. 1. 32.

Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur. Prov. 24. 8. S. Hieron. hîc: nè putares, stultum æstimandum fuisse eum, quem hebetem, tardumque ingeniô, videres; palàm ostendit; quia ille stultus sit vocandus, qui vel cogitatione peccati suggestioni consentit; tametsi acer ingeniô videatur existere.

Stultus populus meus me non cognovit. Jer. 4. 22.

Ex Novo, & Patribus.

Stulte, hac nocte &c. Luc. 12. 20. Stultus verissimè est omnis peccator. 1. quia æternæ sapientiæ non consentit, neque obedit; sed potiùs per inobedientiam contrariatur, dum divina præcepta transgreditur. 2. quia illa sapientia, quæ est donum Dei, caret; & stultitiâ, puerilitatisque vitio, adimpletur: estque similis puero; qui poma, & pyra, aurô, & gemmis, præeligit: sic ipse spiritualibus, & æternis, transitoria, atque carnalia, præfert. Dion. Carthus. hîc.

Dixit adolescentior ex illis patri. Luc. 15. 12. Si erat adolescens ætate, multô adolescentior erat judiciô, & moribus. Christus volens ostendere levitatem, & stultitiam, peccatoris, cùm adolescentem vocat: nam plerumque adolescentes parum sciunt, judicij sunt exigui, pauca experti. Stella hîc.

Semper malitia cum stultitia conjuncta est. Eusеb. Emiss. hom. de S. Blandina.

Nihil tam præter rationem est, quàm peccatum: nihil tam stultum, nihil tam fatuum, nihil tam vehemens: omnia evertit, confundit, perdit. &c. S. Chrysost. hom. 9. in ep. 1. Cor. 2.

Quoties quisque, peccati captus dulcedine, semetipsum perdit; profectò domum valde necessariam pro nihilo vendit. S. Rupertus l. 1. in Levit. c. 42.

Malus nunquam non stultus. S. Chrysol. s. 97.

Plus quàm trecenties in Scriptura peccatori nomen stultitiæ imponitur. Quanta stultitia! cùm in peccato est Dei inimicus, ità securum esse, acsi nihil mali egisset. Si quispiam modò domum regis intraret, regemque impeteret districtô gladiô, ut eum jugularet; rex tamen servatus esset. Si post tale facinus non fugeret, non se absconderet, sed per mediam curiam securus incederet; quis insanum negaret? Osorius D. 1. Adv.

§. IV.

Peccator fit jumentum, bestia.

Ex Veteri.

TRia ponit Moyses. Gen. 1. 24. *reptile, bestias, jumenta.* Per quæ significantur illa tria 1. Joan. 2. 16. *omne quid est in Mundo &c.* Hæc tria de terra oriuntur: quia de amore terrenorum universa malitia ortum habet. Per reptile significantur cupidi, qui circa terram repunt: per jumenta luxuriosi: per bestias superbi. Hugo Card. hîc.

Cùm dixisset Deus: *faciamus hominem*, addidit *ad imaginem, & similitudinem nostram, & præsit &c.* Gen. 1. 26. Quare tantum honori hujus factura detractum est, hoc solùm dicente Scripturâ, *& factus est homo in animam viventem?* Videlicet, quia qui factus est homo, rationis donô non bene usus est, & honorem suum non intellexit; sed comparatus est jumentis. Rectè illi jam quasi detractum est illud, quô superior est jumentis. Rupertus hîc.

Fecit Dominus Deus Adæ & uxori tunicas. Gen. 3. 21. Et pellis ibat versùs carnem, & lana ad extra: ad innuendum, quòd homo ex peccatis effectus est similis bestijs. S. Vinc. Ferr. s. 5. D. 3. Adv.

Hic erit ferus homo. Gen. 16. 12. Ex Hebr. pere, *onager.* Cornelius hîc.

Nam & leonem, & ursum, interfeci ego servus tuus. Erit igitur & Philisthæus hic incircumcisus quasi unus ex eis. 1. Reg. 17. 36. Ubi impium illum, & blasphemum, gigantem bestijs comparavit. Theodoretus q. 40. nihil differt à bestijs, qui vivit in impietate. Mendoza in 1. Reg. 13. sect. 2.

Homo quidam, erat: Job. 1. 1. Cùm hominem illum memorat, ostendit protinus; quòd ille homo fuerit; & non jumentum, neque bestia. Unus erat ex omnibus hominibus secundùm corpus, secundùm corruptionem: sed singularis erat præ omnibus hominibus juxta spiritûs instantiam, & animæ synceritatem, atque justitiæ perfectionem. *Homo quidam erat:* non erat bellua cruenta; non erat serpens nequitiæ; non erat equus, nec mulus, luxuriæ; neque petulantiâ; non erat canis spurcitiâ; neque vulpes dolô, atque astutiâ; non erat scorpius; neque veneni lethalis vipera; sed homo erat. Orig. hîc.

Operiet vultum suum. Job. 24. 21. Quilibet peccator vultum hominis exuit, induendo faciem lupi per rapacitatem, leonis per superbiam, ursi per gastrimargiam, porci per luxuriam, & sic de alijs; nè cognoscatur à Domino in die judicij. Unde talibus dicturus est: *amen, dico vobis, nescio vos:* quia vultum meum, & imaginem, exuistis. Hugo hîc.

Dedisti nos tanquam oves escarum. Ps. 43. 12. Hugo Card. oves escarum ad aliud non sunt utiles. Sunt autem quædam oves fœtosæ, quæ non libenter occiduntur: sed, cùm desinunt fœtus ponere; tunc non curatur de eis; sed occiduntur facilè. Applica peccatoribus.

Homo, cùm in honore esset &c. Ps. 48. 21. Alligati sunt peccatores instar jumentorum illis stultiores. Jumentum, si posset, se solveret: peccator, cùm possit Dei auxiliô gravissima peccatorum vincula solvere, in ijs vult permanere. Ad præsepe alligatus à dæmone tenetur: abscedere non vult; nè turpissimum, sed sibi dulce pabulum, fœdissimas voluptates, deserat. Barradius D. Palm. solvite, & adducite. t. 3. l. 7. c. 8.

Pasce hœdos tuos. Cant. 1. 7. Theodoretus: hœdorum nomine peccatores intelligit divina Scriptura: hos enim Dominus à sinistris ait locatum iri.

Ostende mihi faciem tuam. Cant. 2. 14. Dicit hoc animæ peccatrici, quæ suam faciem, quam ei Dominus creando contulerat, & recreando formaverat, commutavit in faciem porci, vel ursi, vel leonis q. d. depone faciem alienam; & ostende mihi tuam. Hugo Card. hîc.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Invenietis asinam alligatam. Matth. 21. 2. Quid est peccator, nisi asinus? qui sicut asinus, stolidus est sensibus, & piger in actibus. Asinum ad Jesum adducit, quicunque peccatorem ad Deum convertit. S. Bonaventura s. 2. D. Palm.

Erat autem ibi grex porcorum. Luc. 8. 32. Qui sunt isti porci? nisi fortè illi, de quibus dictum est: *nolite sanctum dare canibus: neque mittatis Margaritas vestras ante porcos.* Matth. 7. 6. *nè fortè conculcent eas pedibus suis.* Illi scilicet, qui immundorum usu animalium, vocis, & rationis, expertes, lutulentis vitæ suæ actibus naturalium coinquinaverint ornamenta virtutum. Qui impetu feruntur in præceps: quoniam nullius meriti contemplatione revocantur; sed tanquam de superioribus ad inferiora per improbitatis declive protrusi, suffocantur in aquis; inter fluctuantia Mundiistius strangulatorum in modum intercluso prætereuntis spiritûs commeatu. S. Ambros. in Luc. 8. multis enim temporibus &c.

In se reversus. Luc. 15. 17. In se reversus est: in se antè redit, ut rediret ad patrem; qui à se antè recesserat, cùm recessit à patre. A se migrat, & ab homine totus transit in bestiam, paternæ pietatis immemor, gratiæ genitoris oblitus. S. Chrysol. s. 2.

Peccatores porcis comparantur, qui in peccatis, velut in stercore fœtido, volutantur. Orig. hom. 11. in Gen.

Volucres, qui sunt leves; serpentes, qui deceptores; leones, qui sunt animosi, & ad iram concitati; sues, qui sunt voluptatibus dediti; lupi, qui sunt rapaces. Has omnes immanissimas feras ipse cœlestis cantus in mansuetos homines transformavit. Clem. Alex. orat. adh. ad Græcos.

Sicut magnum, & venerandum est hoc rationale animal, & maximè, quando in virtutis viam contendit: ità quando in malum declinat, truculentarum bestiarum imitatur crudelitatem. S. Chrysost. hom. 19. in Gen.

Et præsit bestijs. Impera bestijs omnibus, quæ sunt in te. Quid? inquies. ergóne in me bestias habeo? Tu verò bestias habes; & eas quidem innumerabiles. Dic, amabo, parvane est bestia iracundia, quando latrat in corde tuo? nonne ea est quôvis cane crudelior? Quid? in callido animo tuo dolus latitans, nonne quôvis ursô fraudulentô fævior est? Quid? nonne fera est hypocrisis vel immanissima? Qui autem impetu rapitur ad contumeliam, nonne scorpius est? qui præceps ad vindictam, ultionemque fertur: nónne est vipera gravissima?

Quid

Quid avarus ipse ? nónne lupus est rapacissimus ? Qui fœminarum amoribus insaniunt, nónne furiosi sunt equi ? S. Gregor. Nyss. or. in illud : faciamus hominem &c.

Qui non timet Deum, & mandata ejus non custodit, non est homo. Quid ergo est ? bestia est. Salonius Vienn. Ep. Explicat. in Ecclesiasten.

Qui vivunt secundùm rationem, sunt homines ; qui vivunt secundùm sensualitatem, sunt bestiæ. Superbi sunt leones, avari vulpes, luxuriosi porci, invidi canes, gulosi sunt lupi, iracundi serpentes, seu viperæ, pigri autem sunt asini. S. Vinc. Ferr. s. 1. D. 2. Adv.

§. V.

Peccator subit miserabilem servitutem.

Ex Veteri.

Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus. Gen. 9. 25.

Ædificaveruntq; urbes tabernaculorum Pharaoni. Ex. 1. 11. Regnante peccatô Ægyptijs extruimus civitates, in cinere versamur, & sordibus ; pro frumento paleas, pro solida petra luti opera sectamur. S. Hieron. ep. 142. ad Damasum.

Confortamini, & estote viri Philisthijm : nè servíatis Hebræis, sicut & illi servierunt vobis : confortamini, & bellate. 1. Reg. 4. 9. Potebant se alijs rationibus ad strenuè dimicandum incitare ; hoc tamen solùm dicendum putârunt : *nè serviatis Hebræis &c.* non efficiamini servi eorum, quorum fuistis domini. Abulensis hic : reputabant Philisthijm pessimam conditionem, viri esse servitutem ; nec aliquid pejus fortunam posse inducere : & cum infelicissima sors ista sit ; adhuc infelicior est ; cùm quis efficitur servus ejus, cujus antè erat Dominus ; quia ista servitus est turpior. Tantò enim aliquis vilior est, quantò magis descendit : sed nemo videtur magis descendere, quàm quòd efficiatur ejus servus, cujus Dominus erat. Did. Niss. Pol. cœl. p. 1. l. 4. c. 6.

Astiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum. Ps. 2. 2. Sed nunquid Herodes reges, nunquid Pilatus principes ? Cum rege Herode peccati quoque regem diabolum ostenderunt ; & cum principe Pilato dæmonum potestates, & principatus ostenderunt ; de quibus dicebat Apostolus : *non regnet peccatum in vestro mortali corpore.* Rom. 6. 12. S. Chrysost. hîc.

Et annos tuos crudeli. Prov. 5. 9. Peccator quôlibet peccatô dat honorem suum, id est, gratiam, & adoptionem, alienis, scilicet dæmonibus : *& annos suos crudeli*, id est Lucifero ; cui vitæ labores, annosque, impendit. Cornelius hîc.

Quomodo sedet sola civitas &c. Thren. 1. 1. Mysticè plangitur anima Fidelis hominis ; quæ quondam plena fuit numerositate virtutum, & imperabat diversis affectibus, dominans concupiscentijs carnis : postea autem à malignis spiritibus flammis libidinis succensa, destituta Angelorum solatiô, & carens divinô consortiô ; tot servit sceptris, dedita quot vitijs. S. Hieron. hic. *Civitas* (anima) *plena populô* (bonarum actionum) *Domina gentium* (vitiorum) *Princeps provinciarum* (sensuum *desolata* bonorum suffragijs) *Vidua* (sponsi amplexibus) *sub tributo* (vitiorum.) S. Thomas Aqu. hic.

Ex Novo.

Adveniat regnum tuum. Matth. 6. 10. Nè amplius adversùm nos efficax sit malitiæ, vitiositatisque, tyrannis, nè prævaleat adversùm me hostis, neû per peccatum captivum me ducat. S. Gregor. Nyss. de orat. Dom. or. 3.

Dico huic, vade, & vadit. Matth. 8. 9. Ut servo herus imperat acerbus : abi, & abit ; veni, & venit ; fac hoc, & facit. Ad eundem modum, ac multò impotentius, jubet sub se subjecto peccatum. Loquere fœda, & loquitur : nefaria designa ; & designat. B. Theodorus Studita s. 26.

Juga boum emi quinque. Luc. 14. 19. Christus dicit : *jugum meum suave est.* Matth. 11. 30. Hic autem, nè se subjiciat jugo suavi, humeris suis quinque juga gravissima subit ; quorum quodvis gravius est, quàm centum juga Christi. Diaboli quinque sunt juga : quia nullus est sensus, quem sibi dæmon non cupiat subjicere. Stella hîc.

Solventibus illis pullum dixerunt domini ejus. Luc. 19. 33. Non dominus, sed *domini.* Mirum, quòd unus asinus plurium dominorum esset. Pullus hic peccator est, juxta Chrysost. hom. 11. in Marcum : hic pullus multorum dominorum est, quia ab uno crimine facilè in aliud ruit. Ideo duo præcipui Apostoli ad solvendum mittuntur : quia solvere peccatorem, res valde difficilis. Ad unum Dominum reducitur : *dicite, quia Dominus operam ejus desiderat.* Pinna Ethol. 45.

Omnis, qui facit peccatum, servus est peccati. Joan. 8. 34. specialiter observat Sabbathum Christianus, abstinens se ab opere servili. Quid est enim ab opere servile ? à peccato. Et unde probamus ? Dominum interroga : *omnis* &c. S. August. tr. 3. hic. Patet hoc multis rationibus, quòd peccatores sint servi peccati, & diaboli. 1. quia servorum est, multum laborare. Jer. 16. 13. *servietis dijs alienis, qui non dabunt vobis requiem &c.* 2. quia peccatores, tanquam servi, vilissimis cibis vescuntur : ut filius prodigus siliquis. Luc. 15. 16. Et Thren. 4. 5. *qui nutriebantur in croceis* &c. 3. quia nihil, quod lucratur servus, suum est ; sed totum domini sui. Sic peccator nihil facit sibi utile ad vitam æternam : quia diabolus dominus suus semper apponit aliquid de suo ; propter quod totum sibi calumniatur, scilicet malam intentionem, si facit opus bonum. 4. quia, tanquam servi, reputantur viles, opprobrium hominum, & abjectio plebis. Hugo Card. hic. Ærumna hu-

jus Sæculi, panis est servi. Petrus Cell. l. 15. de pane servorum.

Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. Rom. 6. 12. Vides, ante quos reges statuaris, ô homo! ante quos præsides peccatorum; si culpa regnat. Quot peccata, quot vitia; tot reges. S. August. in Ps. 118. S. Chrysol. s. 113. non dixit, non veniat ad vos; non dixit, non provocet, non titillet; sed *non regnet*, non dominetur. Cur sic loquitur? non videtur S. Paulus invenisse frœnum, quô validiùs homines coërceret â peccato; quàm dicendo; *non regnet peccatum*: quia hoc vi, & meritis, Sanguinis Christi, velut ferrô, constrictum, & mancipium hominis, factum est; cujus ille antè miser captivus erat. Did. Niss. Pol. cœl. p. 1. l. 4. c. 6.

Ex Patribus, & alijs.

Succumbere, & cedere, vitijs, & animi perturbationibus, est extrema servitus. Clem. Alex. l. 2. Strom.

Justis, quidquid malorum ab iniquis dominis irrogatur, non est pœna criminis, sed examen virtutis. Proinde bonus etiamsi serviat, liber est: malus autem, etiamsi regnet, servus est: nec unius hominis; sed, quod gravius, tot dominorum, quot vitiorum. S. August. de Civ. l. 4. c. 3.

Conditio servitutis jure intelligitur imposita peccatori. S. August. de Civit. l. 19. c. 14.

Non erat ullus servus olim: Deus enim, cùm hominem formârat, servum illum nequaquam fecit, at liberum. - è peccato servitus orta est. S. Chrysost. tom. 6 tr. in terræ motum.

Vitiorum omnium dux, atque imperator, diabolus. S. Gregor. Nyss. l. de vita Moysis.

Abjicere debet habitum servitutis, qui se regem credit divinitus consecratum. S. Chrysol. s. 23.

Leo est rex omnium animalium; & diabolus etiam est rex omnium malorum. S. Bonaventura in Ps. 39.

Qui peccat, diaboli jussum exequitur, & voluntatem. Olympiodorus in Eccl. §. 12.

§. VI.

Peccator est vinctus, captivus.

Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. Is. 5. 18. Peccatum vocat vanitatem: quia ùt ait Hieronymus, facientibus peccatum facilè texitur; & adeò inane est in se, ac futile, ùt aranearum tela. Sed, cùm inde exire voluerimus, solidissimis vinculis nectimur. Peccata ergo sunt funes. 1. quia fiunt ex filis, id est, rebus, & voluptatibus, vanissimis, & levissimis. 2. quia distorta sunt, ùt funes. 3. quia invicem connexa. Samson ligatus Symbolum peccatoris. Chaldæus vertit: *qui incipiunt paulatim peccata; augentq, ut crescant; & fortia fiunt, ùt vinculum plaustri.* Sicut bos, vel equus, dum primùm currui jungitur, salit, recalcitrat, jugumque conatur excutere, & manere liber; at ubi jugum subijt, eique assuetus est, sponte illud subit; imò ex habitu adit, mox ùt à præsepio solvitur, esto in illo ipsi sudandum, & gemendum sit: ità homo initiò peccati onus aversatur; at ubi ei assuevit, sponte illud subit; & quasi in dolore, & gemitu suo, ridens, ad illud ex consuetudine procurrit. S. August. in Ps. 52. væ his, qui trahunt peccatum suum sicut restem longam! Quid est aliud, quàm væ his, quorum manus connectunt iniquitatem? sed non vis modò dirumpi vincula tua: quia non sentis vincula tua; etiam delectant te, & voluptati sunt. Senties in finè, cùm dicetur: *ligate illi manus, & pedes.* Cornelius hîc.

Quadruplici alphabetô Jeremias deploravit quatuor captivitates: quarum prima sub Theglathphalasar. 4. Reg. 15. Secunda sub Salmanazar. 4. Reg. 17. Tertia sub Nabuchodonosor. 4. Reg. ult. Quarta sub Tito, & Vespasiano in Ecclesiastica historia. Quæ significant quatuor captivitates, quibus diabolus captivat animam peccatricem. Prima est in consensu, secunda in opere, tertia in consuetudine, quarta in desperatione. Hugo Card. in 2. Paral. 35.

Nabuchodonosor. Jer. 52. 10. id est, diabolus, victâ animâ occidit principes Juda, contritionem cordis, manifestationem oris, satisfactionem operis! Occidit omnes filios regis, merita animæ: excœcatur rex, orationis lumen; peccator ducitur in Babylonem, id est, confusionem, & ignominiam; & vinculis ligatus manet in manu diaboli. de Rampelogis. Diabolus.

Quomodo sedet sola &c. Thr. 1. 1. Tropologicè: anima sola sedere dignè plangitur, quasi vidua exuta virtutum bonis; quòd se domino subjugaverit Chaldæorum: sponsumque contempserit pubertatis suæ. Chaldæi namque *captivantes* interpretantur. Captiva ergo anima ducitur, cùm à solio cœlestis patriæ virtus subacta sub potestate dæmonum redigitur. S. Paschas. hic.

Misit in carcerem. Act. 12. 4. Carcer signat peccati mortalis statum. Est tenebrosus, & significat peccatum superbiæ. Secundò est subterraneus; ecce avaritia. Tertiò fœtet; ecce luxuria. Quartò est solitarius; ecce invidia. Quintò est humidus; ecce gula. Sextò in carcere est desperatio; ecce ira. Septimò in carcere nihil operatur; ecce peccatum acediæ. S. Vinc. Ferr. s. de S. Petro ad vincula. Petrus dormiens significat peccatorem in carcere peccati dormientem inter duos milites, scilicet Angelum bonum, & Angelum malum. Id. ib.

Malitia est fumis, per quem diabolus peccatores suspendit in Infernali patibulo: & nesciret, per quid suspenderet eos, nisi ipsi apportarent ei funem, per quem suspenduntur. S. Albertus M. s. de S. Clem. M.

§. VII.

§. VII.

Peccator miserè laborat, oneratur, affligitur.

Ex Veteri.

Iste consolabitur nos ab operibus, & laboribus manuum nostrarum. Gen. 5. 29. Dixit Lamech de filio suo Noe. Tantam calamitatem (diluvij) tantaque mala, quietem vocas? Diluvium autem, quia malitiam resecuit, ideo liberati illi à malitia quiescere dicuntur. Nam si mors viro quies; multò magis his, qui inemendabiles in malitia vivunt, mors quies est; liberans eos à laboribus, nec sinens ulteriùs in iniquitatis consuetudinem progredi. Non est enim gravius, ingestabiliusque pondus, quàm peccati natura: nihilque ità labores, & ærumnas, nobis affert, ùt malitiæ species, & delicta. Et idcirco Lamech diluvium quietem appellavit: eò quòd superveniens malitiæ finem imposiurum erat. S. Chrysost. tom. 1. serm. de nomine Abram. Noe interpretatur *consolatio*, vel *consolator*: quia homines in diebus Noe consolati sunt; dum à peccatis extincti sunt in diluvio. V. Beda in Gen. 5.

Dies quinque septimus celeberrimus, & sanctus erit &c. Num. 28, 25. Qui peccat, & agit diem peccati, agere non potest diem festum. Origenes hom. 23. hîc.

Ducunt in bonis dies suos &c. Job. 21. 13. Ego contrarium dico: ducunt in laboribus, sudoribus, & anxietatibus, dies suos; & in puncto ad gehennalia loca merguntur. Ecce cœcatas hominum mentes, qui labores, quietes; amaritudines, dulcedines; punctiones, unctiones, appellant. Ad peragendum malum, quàm bonum, amariùs desudatur; & toleratum ex tempore malum præparat ad æternum. Quæ perversitas! ad labores à laboribus pergere? Sim. Cas. l. 6. c. 33.

Ambulavimus vias difficiles. Sap. 5. 7. Mali Christiani lassati sunt triplici viâ ambulantes. Alij quidem viam montosam vadunt; ùt superbi, & ambitiosi: alij viam lapidosam; ùt avari, & contentiosi: allij viam lutosam; ùt luxuriosi, & ebriosi. Hugo Card. hîc. *Ambulavimus &c.* in quibus sol justitiæ non solùm meridiem non explicat; sed nè oritur quidem: quæque eò deducunt, ubi ejulando suspirent defatigati: *ergo erravimus!* Quantùm caliginis, & fumi, in via vanitatis! quantùm luti, & simi, in semita voluptatis! quantùm spinarum, & laqueorum, in itinere cupiditatis! quæ rupes, & scopuli, in semitis ambitionis! Et cùm diu tam arctas triveris vias; vix devenis, quò cupis. Et quot semper oberrant in via frustrati spebus suis! Fac deveniant: certè nec civitas erit; vel, si erit civitas, non erit urbs habitationis. Ubi enim non clangitur? da huic locum. Omnia transeunt; & quoquò accedimus, accedimus abituri. Adde, quòd civitas dici non potest, quæ exposita est latronibus, & monstris. Oliva l. 3. Strom. §. Deduxit eos in viam rectam. Ps. 107.

Allisisti nos in manu iniquitatis nostræ. Is. 64. 7. id est, proprer iniquitatem nostram. ità Sanchez. Secundò melius: *in manu*, id est, *per manum.* q. d. tradidisti nos peccato, quasi lictori, cruciandos, & allidendos. Cornelius hîc.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis. Matth. 11. 28. Per hos laborantes, & oneratos, peccatores intelligunt Hilarius, Chrysostomus, Augustinus. S. Ambros. l. 3. hexam. c. 12. terrenis cupiditatibus oneratos. Sylveira hîc.

Hœdos autem à sinistris. Matth. 25. 33. Orig. tr. 34. in Matth. hœdi dicuntur omnes mali: quia aspera, & dura saxa malè ascendunt, & per præcipitia eorum incedunt. Quod ipsi fatentur Sap. 5. 7. *lassati sumus in via iniquitatis - ambulavimus vias difficiles.* Pinna Ethol. 7.

Rectas facite semitas ejus. Luc. 3. 4. Quomodo rectas? quia nimirum *in circuitu ambulant impij.* Recurvè atque retrogradè, instar cancri, illi viam peragrant: qui ad seipsos amore propriò tracti continuò reflectuntur; & quocunque pergunt gressibus affectionum, extra semetipsos non longè exeunt: quia circa palum proprij commodi alligati sunt catenâ quâdam amoris, & cupiditatis: quemadmodum ursos ligare solent histriones; aut sicut equi circa molam assiduâ agitatione convolvuntur. Joan. Gerson. lect. 2. super Marcum.

Infremuit spiritu, & turbavit semetipsum. Joan. 11. 33. Quid est, quòd turbet semetipsum Christus? nisi ut significetur tibi, quomodo turbari tu debeas, cùm tantâ mole peccati gravaris, & premeris. S. Aug. tr. 49. in Joan.

Non fugiamus malè affligi; sed malè agere: hoc enim est verè affligi. S. Chrysost. hom. 61. in Gen. Scriptura semper malitiam vocat laborem. S. Chrysost. hom. 1. in Acta.

Cur comprehenderunt te dolores parturientis, ut parturires iniquitates, & pareres injustitias? nullus enim major est dolor, quàm is, qui peccati mucrone vulnerat conscientiam: neque ullum gravius est onus, quàm peccatorum sarcina, & pondus flagitiorum. Deprimit animam, curvat usque ad terram; nè se erigere possit. Gravia, fili, gravia nimis delictorum pondera. S. Ambros. ep. 18.

Crux intolerabilis, crux mali latronis. Habet enim suos Martyres diabolus, qui etiam dicere possunt illi: *propter te mortificamur totâ die.* Rom. 8. 36 Annon martyr avarus; qui diebus, ac noctibus, in congregando luto laborat? Annon martyr superbus; cui omnis alienus honor, & gloria, cruciatus est? S. Thom. Vill. conc. 4. de uno Martyre.

Impietas mare est: dulcem siquidem aquam facere non potest. Sed est aqua ejus salsa valde, & multùm amara; & amaritudo ejus amarissima.

rissima. Richardus à S. Victore tr. de exterm. mali &c. c. 2.

Perditæ vitæ homines se laboribus torquent, cruciant curis, expensis eviscerant. Nónne figuram araneæ gerunt? quæ de suis visceribus telam texit; ut capiat muscam vilissimam. Quid est inanis gloria? quam venantur; nisi musca vilissima, murmurosa, sordida, pungitiva? Petrus Blesens. ep. ad Sacellanos aulicos &c.

§. VIII.

Peccatoris hostes sunt creaturæ.

Ex Veteri.

QUemadmodum canis, qui in domo est, ei servit, qui eum alit; & eum timet, ac reveretur: sed, si eum repentè viderit vultu fuligine atratô, vel personatum; aggreditur tanquam alienum, & cogitat eum dilacerare. Ità etiam Adam, quamdiu purum servavit vultum, factum ad imaginem Dei; bestiæ ei, tanquam servæ parebant. Quando autem vultum, fœdavit inobedientiâ Gen. 3. non agnoscentes dominum, tanquam alienum cum odio habebant. Servorum itaque insurrectio est peccatorum retributio. Justus Daniel. 6. 22. & leones agnoverunt dominium: viderunt eum non gustâsse peccatum; & eum supplicij expertem reliquerunt. Peccavit propheta 3. Reg. 13. 24. & leo eum in via inventum morte effecit: erat fallaci fuligine atratus, & leo eum non cognovit. S. Chrysost. in Ps. 3.

Ecce ejicis me hodie - à facie tua: omnis igitur, qui invenerit me, occidet me. Gen. 4. 14.

Venit musca gravissima in domos Pharaonis &c. Ex. 8. 24. Vel exiguis facilè vincitur, qui internâ malitiâ pulsatur. Naxera in Jos. 18. §. 3.

Surgite fugiamus - à facie Absolon. 2. Reg. 15. 14. S. Chrysost. in Ps. 3. cui titulus: *Psalmus David, cum fugeret à facie Absolon filij sui*: fugiebat filium suum David, quoniam castitatem fugerat; fugiebat filium, quoniam matrimonium pudicum violârat; fugiebat filium, quoniam legem Dei, quæ dicit, *non occides, non adulterabis*, fugerat.

Vadam, & amputabo caput ejus. 2. Reg. 16. 9. Si filij Sarviæ servi David, cùm viderent Semei jacere lapides contra David, & maledicta; irâ accensi gestiebant ei mox caput amputare, & vindicare contumeliam Domini sui; dubium non est, sanctos Angelos, qui longè magis diligunt Dominum suum, multò acriùs indignari, cùm vident eum offendi, Incertô Auth.

Adhæsit caput ejus quercui. 2. Reg. 18. 9. S. Chrysost. in Ps. 3. cœlum eum noluit admittere: si enim primum ejecit insurrectorem diabolum; quomodo insurrectorem secundum admisisset? Terra eum aversabatur, non ferens pollici passibus parricidæ. Inimicam habuit quercum Salomon, quia ipse inimicus Dei. Zachæo arbor amica est, quia ipse amicus Christi. Inimicæ sunt inimicis Dei creaturæ, amicis amicæ. Gen. 7. 18. *arca ferebatur super aquas.* Aquæ mergentes omnia, uni se submittunt arcæ, quæ justum vehebat. Baeza t. 2. l. 6. c. 8. §. 11.

Deus dereliquit eum; persequimini, & comprehendite eum. Ps. 70. 11. Dum quis regis amicus est, omnes illum reverentur; quamprimum autem regis amicitiâ excidit, etiam lapides in eum insurgunt, etiam plebeij vexant, tanquam omnî præsidiô destitutum. Sic homo, dum est in gratia Dei, etiam ab Angelis honoratur, timetur abhominibus: sed mortaliter peccanti omnes creaturæ infestæ sunt. Diez conc. 4. in festo Nat. S. Joan.

Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum. &c. Sap. 5. 18. &c.

Filij ejus percusserunt eum gladiô. Is. 37. 38. Sennacherib, ingenti cinctus exercitu, apud Jerosolymam iram Dei incurrit à filijs percussus. S. Ephrem s. de vita Religiosa: illic misericordissimus ille Abraham immitis, & immisericors reperietur: &, qui pro Sodomis, ut salvarentur, fuerat deprecatus; illic vel pro uno peccatore non supplicabit. Baeza t. 3. l. 13. c. 1. §. 1.

Et visitabo super eos quatuor species, dicit Dominus: gladium &c. Jer. 15. 3. Neque enim fieri poterat, ut, creatore neglectô, non universa creatura insurgeret in peccatores. S. Hieron. hîc.

Non est, qui consoletur eam ex omnibus charis ejus. Thr. 1. 2. Chari, & amici, Jerosolymæ hîc vocantur gentes vicinæ, & amicæ antè Judæis? nunc inimicæ, quia cum Chaldæis vastârunt Judæos. Tales fuerunt Idumæi, & Ægyptij. Idem contingit animæ peccatrici: hæc enim, cum creaturis, & voluptatibus, fornicata, mox ab ijsdem amarorem, horrorem, nauseam; aliosque animi, & corporis cruciatus, justô Dei judiciô, patitur; præsertim in morbo, & mort. Cornelius hîc.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Pater, peccavi in cœlum, & coram te. Luc. 15. 18. Cur meminit, se peccâsse in cœlum? cur non contentus dicere, peccavi coram te; ùt dicebat alius peccator Ps. 50. 6. *tibi soli peccavi.* Quia, dum se sistit tribunali divino, non solùm Deum iratum meminit; sed etiam cœli in se armatos exercitus metuit. Titus Bostrensis: haud secùs firmamenti faciem metuit, atque accusatoris cujuspiam voces. Illa ipsa lumina, quæ modò vitam tibi halant, tunc solùm responsum mortis dabunt. Nec est creatura tam hominis amica, quæ instante Dei sententiâ, accusatoris, imò carnificis, personam non subeat. Baeza t. 3. l. 13. c. 1. §. 1.

Peccatori quidem omnis creatura hostis est; sicut de Ægyptijs scriptum est: terra eos impugnabat, fluvius impugnabat, aer ipse impugnabat. Origenes hom. 4. in librum Jesu Nave.

Quare patimur multa mala à creatura, quam fecit Deus! nisi quia offendimus Deum. S. Aug. tr. 1. in Joan.

Si servus à domino suo recedat, non solùm Dominum ipsum exacerbat; sed & totam ejus familiam justissimè irritat. S. August. de diligendo Deo.

Jus nullum in his, quæ Dei sunt, justè debet habere, qui voluntati ejus non veretur pravis actibus contraire. S. Anselmus l. de excell. B. V. c. 10.

Clamant contra me, Domine, creaturæ tuæ, & dicunt: venite, disperdamus illum, qui totus deditus fuit injuriæ Dei nostri. Unde suô modò clamat terra, & dicit: quare tam nequissimum sustineo? Dicit aqua: quare ipsum non suffoco? dicit aer: quare ei non deficio? Dicit ignis: quare ipsum non comburo? Mala bestia: quare eum non devoro? & lacero? Infernus: quare eum non absorbeo? S. Laur. Just. de incendio div. am. c. 2.

Propter creaturas relinquis Creatorem; & ideo insurgunt contra te omnes creaturæ: qui offendendo Creatorem, offendisti omnem creaturam; ideo creaturæ, quæ factæ sunt in ministerium, & utilitatem tuam; convertuntur in vindictam, & pœnam tuam. S. Bernardus s. de miseria humana.

In multis offendimur, quia in multis offendimus omnes. Id. s. 34. de div.

Videmus, quòd omnis creatura parata est punire, rebelles suo Creatori. S. Thom. Aqu. s. in D. 2. Adv.

Chare Theotime! cœli attoniti admirantur, eorumque portæ horrore concutiuntur: quin & Angeli ipsi pacis visâ prodigiosâ hac cordis humani miseriâ obstupescunt; quòd tam amabile bonum derelinquat, ut rebus, omnibus lacrymis deplorandis, adhæreat. S. Franc. Sales. tr. de amore Dei l. 4. c. 1.

Si quæris, quis te accusabit? omnis creatura: quia offensô Creatore omnis creatura offenditur. S. Bonaventura s. 3. de Adventu.

Cogita, ô infelix peccator, plures maledictiones contra te immitti quotidie, quàm sint capilli capitis tui: nam omnes Ecclesiastici in prima hora diei id faciunt; incipiendo à summo Pontifice descendendo ad Cardinales, Episcopos, Sacerdotes, Monachos, Moniales: omnes unô ore contra te clamant: *maledicti, qui declinant à mandatis tuis.* Ps. 118. 21. Incertô Auth.

§. IX.

Peccatoris jactura, damna.

Ex Veteri.

ADam ubi es? Gen. 3. 9. Sanè, qui ultrò nolebat agnoscere, ubinam esset; id est, quantum in malum incidisset; hac saltèm percunctatione Dei pulsatus evigilare, & videre, debuerat, ubi esset? Hoc enim benignitas quærentis intendebat; ut is, qui quærebatur, seipsum inveniret; & sciret, quid perdidisset, quid commeruisset. Rupertus l. 14. in Gen.

A facie tua abscondar. Gen. 4. 14. S. Chrysost. & Cajet. id est, curâ, favore, & tutelâ tuâ, destituar. Cornelius hic.

Nabuzardan princeps exercitûs Babylonis, obtentâ Jerusalem, expoliavit templum; abstulit candelabrum. &c. 4. Reg. 25. Diabolus, vincens animam, excœcat rationem, surripit altare aureum charitatis, mensas Verbi Dei subvertit; coronam faciei templi removet, quia delet ruborem peccati. Destruit vasa incensi, id est, orationes devotas; item vasa aquæ sacrificij, id est, lacrymas. Lacerat vestem Sacerdotalem innocentiæ. de Rampelogis. Diabolus.

Qui peccaverit, multa bona perdet. Ecclæ 9. 18. Unus, quiscunque is demum sit, dum se peccati sorde commaculat; & bona corrumpit, quæ sibi ex acquisitis virtutibus insidebant; & multos etiam malô exemplô ad imitationem inducit. Olympiodorus hic.

Terra vestra deserta, civitates vestræ succensæ igni; regionem vestram coram vobis alieni devorant. &c. Is. 1. 7. Possumus hæc tropologicè de peccatoribus accipere, qui de sanctitate pristina corruerunt, postquam contrarijs fuerint traditi potestatibus: quòd omnia eorum bona veniant ad desertum, & prioris justitiæ Deus non recordetur; & igne diaboli omnia succendantur, & sint pabulum bestiarum. S. Hieron. l. 1. hic.

Et derelinquetur filia Sion ut umbraculum in vinea. Ib. v. 8. Juxta anagogen, vinea Dei & pomorum paradisus, anima nostra appellari potest: cui si mens præfuerit, habet custodem mentis Deum: sin autem vitia nos, quasi quædam bestiæ, fuerint deprædata; relinquemur à custode Deo, & omnia nostra redigentur ad solitudinem. Id. ib.

Audi populе stulte, qui non habes cor. Jer. 5. 21. Reprobi corda sua non habent, quia ea diabolus possidet. Quotiescunque ergo graviter delinquimus, cor nostrum nos non habemus. S. Gregor. l. 2. in Reg. 1.

Quomodo sedet sola civitas! Thr. 1. 1. Mysticè plangitur anima Fidelis hominis: quæ quondam plena fuit numerositate virtutum, & imperabat diversis affectibus, dominans concupiscentijs carnis; postea autem à malignis spiritibus flammis libidinis succensa, destituta Angelorum solatiô, & carens divinô consortiô, tot servit sceptris, dedita quot vitijs. S. Hieron. hic. Nihil aliud fletu, & amarissimô luctu, dignum; nisi cùm offenditur Creator omnium rerum. S. Bernardinus s. de 8. beat. Jerusalem vastata, est anima peccato mortali consentiens; statu justitiæ, & regnô Dei, privata; dæmonis regnum, jugum, & tyrannidem subiens; & clades longè majores, quàm Jerusalem olim eversa, perpeti cogitur. Cornelius Præf. in Thr. Sola sedere jure quæritur, cùm Dei, & omnium Sanctorum desolata Angelorum auxiliô; intus, foriſve, ab hostibus vastatur. Alioquin, nisi sola esset, plangenda non esset: *quia non possunt lugere filij sponsi, quamdiu cum illis est sponsus.* Matth. 9. 15. S. Paschasius l. 1. hic.

Ex

Ex Novo.

Fuit ruina ejus magna. Matth. 7. 27. Ruinam magnam non dixerim, ubi mœnia ruunt. Ruit magna Troja, ruit Babylon latissima, ruit aurea Roma; ruerunt magnæ in orbe utique civitates, cecidit sublimitas ædificiorum, prostrata est interdum altitudo turrium. Et quod præsenter oculis sæpe videmus, ruunt incessanter in mortem corpora; sed non in ruina magna. Sed illam duntaxat appellaverim magnam, quâ ruunt hominum mores, caduntque virtutes, quâ à Deo cadendo recedunt. Simon Cass. l. 7. c. 14. Idcirco non solùm ruit; sed cum magno etiam fragore collabitur: *& fuit*, inquit, *ruina illius magna.* Nec enim exiguarum, leviumque, rerum periculum est; sed de animæ discrimine, & immortalibus supplicijs sustinendis; de cœlestis regni, æternorumque bonorum amissione, res agitur. S. Chrysost. hom. 25. in Matth.

Ascendente (Jesu) in naviculam. Matth. 8. 23. id est, baptismum. Hæc navis baptismalis innocentiæ facit naufragia; & rumpitur, impingendo in rupem peccatorum mortalium; scilicet ventô diabolicarum tentationum, seu periculis occasionum mundanarum: in tantum; quòd tot sunt pericula in mari hujus Mundi, quòd è decem millium animarum non transfretat una cum ista navi innocentiæ baptismalis; quin peccet mortaliter. Ideo ad instar navigantium, si volunt se tenere ad tabulam pœnitentiæ fortiter, adhuc possunt evadere. S. Vincent. Ferr. s. in die Cin.

Et veniens invenit eam vacantem. Matth. 12. 44. Vacua est domus, id est, anima; quia caret Deo, Deique gratiâ: ac proinde capax est, & apta; ut fiat domus diaboli. Scopis mundata est; quia eversa est ex ea omnis virtus: hæc enim immunda mundities placet diabolo; cui nil, nisi fœdum, olet. Cornelius hîc.

Magnificat anima mea Dominum. Luc. 1. 47. Addidit *mea.* Ille solus potest dicere *anima mea*, qui immunem illum habet ab omni scelere. Peccator vendidit; & habet illam res amata. Stella hîc.

Vox clamantis in deserto. Luc. 3. 4. Desertum hoc est peccator. Habet deserti conditiones: quia horridus est, & incultus; nullâ fruge commodâ seminatus; generat spinas, & tribulos; sentibus, & vepribus, densis pravarum cogitationum, & desideriorum, est obsitus undique: & fit habitatio bestiarum sylvestrium, & ferarum, & serpentium, & scorpionum. Denique nullus fructus in eo, nisi glandes porcorum. Quanta solitudo, ubi non est Deus! quanta siccitas! ubi pluvia cœlestis non cadit: quanta sterilitas! ubi deest calor solis, & cultus spiritûs. S. Thom. Vill. s. in D. 4. Adv. Desertum est cor peccatoris; quod utique desertum est à gratia, & virtutibus. S. Bonavent. spec. B. V. c. 10.

Quæ mulier habens drachmas decem. Luc. 15. 8. Nota: quòd homo in prima creatione creatus fuit innocens; & ideo in prima parabola assimilatur ovi, quod animal innocens est. Fuit etiam creatus ad Dei imaginem; & ideo significatur per drachmam, in qua est imago Regis: per peccatum autem perdit homo innocentiam; & ideo deformat imaginem Dei. Stella hîc.

Dissipavit substantiam suam. Luc. 15. 13. & *peccavit in cœlum* filius prodigus: quia dissipatione suâ nullam cœlestem mercedem lucratus. Uni civium adhæret, pascit porcos, nullâ pactâ mercede. V. Beda hîc. in semetipsum reversus etiam mercenarij statum de mercede jam cogitans, concupiscit. Prodigus est, & à patre; sed & à se, prorsus alienus, qui sua consumit sinè lucrô, & mercede æternâ. Amabilis Deo, qui nec micam panis perdit; nisi ut iterum eam sumat cum fœnore. Baeza tr. 3. l. 14. c. 14. §. 13.

Quis nos separabit? Rom. 8. 35. Joan. Clun. t. 2. s. 67. omnia provocavit; & de solo peccato tacuit. Cùm pro animi sui magnitudine, omnia provocare Paulus ausus fuerit; solum peccatum lacessere timuit: alia enim omnia non habent vires, ut avellere quemquam ab amicitia Dei queant; unum, solumque, peccatum eam extinguere momentô potest. Did. Niss. Vit. Abr. l. 2. c. 9.

Ex Patribus, & alijs.

Unusquisque peccando animam suam diabolo vendit, acceptô tanquam pretiô dulcedine temporalis voluptatis. S. August. in ep. ad Rom.

Quid est vestimentum animæ? virtus: quæ nuditas? peccatum. S. Chrysost. hom. 25. in acta.

Nihil peccante est pauperius. Id. hom. 5. de pœnit.

Si necesse esset, aut totum Mundum, & quidquid Deus non est, perire, & in nihilum redigi; etsi plures essent Mundi, & infinitô numerô multiplicarentur: aut te facere tam parvam rem contra voluntatem Dei; cùm intueor, quòd sit contra voluntatem Dei; gravissimum quiddam, & nullô damnô comparabile intelligo. S. Anselmus l. 1. cur Deus homo c. 21.

Peccatum est fur, sponte introductus in thalamum animæ, pretiosum gratiæ thesaurum exhauriens. S. Bonavent. s. 2. de ingressu ad sapientiam.

Peccator non est Dei.

Vide D. tit. 4. Deus. §. 11.

§. X

Peccatoris insensibilitas. Symbola, & allegoriæ.

Consumetur velut à tinea. Job. 4. 19. S. Gregor. tinea damnum facit, & sonitum non facit: ità iniquorum mentes quia damna sua considerare negligunt, integritatem, quasi nescientes, perdunt. Barradius D. 1. Epiph. t. 1. l. 10. c. 16.

Eris sicut dormiens in medio mari, & quasi

quasi sopitus gubernator, amisso clavo, & dices: verberaverunt me, sed non dolui; traxerunt me, & ego non sensi. Prov. 23. 34. Hugo Card. in medio mari, id est, in vita præsenti, cujus fluctus curæ, & desideria, multos submergunt; sopitus gubernator amissô clavô, id est, studiô sollicitudinis. Verberaverunt me dæmones tentationibus, illusionibus; quæ sunt verbera spiritualia. Sed non dolui, non sensi; vel ignoravi. Traxerunt, me in vitia sæculi, in funiculis vanitatis, & voluptatis. Et ego non sensi: quia omnis peccator, quasi vinô ebrius voluptatis palatum cordis omnino emortuum habet; nec spiritualia vulnera, nec delectationem cordis, sentit. Fernandius in Gen. 3. sect. 23.

Supra mortuum plora: defecit enim lux ejus. Et supra fatuum plora: defecit enim sensus. Eccl. 22. 10. Græc. *defecit enim intellectus.* q. d. stultus, putà peccator, non tantùm est dormiens, sed mortuus per peccatum, cui affixus hæret. Quare sicut ploras amici mortem, quia defecit ejus lux; id est vita: *& supra fatuum*, id est, sic, vel similiter, luge, & plora fatuum, quia *defecit sensus*, id est, prudentia, & sapientia; quæ est quasi vita, & anima animæ. Rursum *defecit sensus*: quia nullum habet sensum suæ salutis, & rerum divinarum, perinde acsi esset mortuus. Cornelius hic.

Dormierunt in capite omnium viarum, sicut oryx illaqueatus, pleni indignatione Domini. Is. 51. 20. Scribitur, in Africa dari belluas, oryges dictas, quasi tauros sylvestres; tam stolidas suarum virium fiduciæ; ut, cùm, in retia venatorum inciderunt, dormire præsumant: nec equorum hinnitu, vel canum latratu, excitari se sinant, ut expediti laqueis fugiant. Dormitis, Samsonis instar; Judic. 16. 19. in sinu scortorum: dormitis in lectis eburneis, pleni indignatione Domini; & periculum non timetis. Segneri s. 1. die Cin.

Ollam succensam ego video. Jer. 1. 13. Ostensus est miserrimus peccatoris status. Quid peccatrix anima, nisi olla; in qua flammæ, & sulphurei vapores ebulliunt. Quid è contrà diabolus? *fervescere faciet, quasi ollam, profundum mare; & ponet, quasi cùm unguenta bulliunt.* Job. 41. 22. Fæces sic facit apparere, quasi unguenta, placidô calore solvantur, & odores suaves exhalent. Gilbertus s. 17. in Cant. qualis unguentorum artifex! qui de mortis olla vitæ vapores exire simulat. Qualis artifex! qui ollæ succensæ faciem quasi ab austro fervere facit: per quam potiùs ab aquilone mala exardescent in terra. Aut filius Prophetæ est aut certè Propheta, qui mortem in olla deprehendit; & vapores ejus ab Aquilone venire. Sulphurei sunt vapores, quos olla carnis tuæ succensa evomit: & tu in illis balsami tibi odores videris sentire? Baeza t. 2. l. 6. c. 3. §. 47.

Factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor. Os. 7. 11. S. Hieron. in Comment. sola columba ablatos pullos non dolet, non requirit.

Comederunt alieni robur ejus, & ipse nescivit. ib. v. 9. Comederunt dæmones, & peccata, robur impij, id est, gratiam; & ipse nescivit. S. Bernardus ep. 190. non quærit redimi, qui se nescit captivum. Barradius t. 1. l. 10. c. 16.

Expergiscimini ebrij. Joel. 1. 5. S. Gregor. 33. mor. c. 27. ebrij vocati sunt; qui Mundi hujus amore confusi, mala non sentiunt, quæ patiuntur.

Qui fabrum vicinum habet, in principio non potest ob strepitum dormire; sed ad malleorum sonum assuefactus cum eo dormit. Ità qui novitius est in peccando, audit inspirationes divinas, & cordis pulsum, quô à peccato excitatur. Si verò peccare assuescat; Dei inspirationes, & conscientiæ, haud percipit. Stella de cont. Mundi p. 2. c. 48.

Exempla, & textus.

Ex Veteri, & Novo.

Serpens decepit me. Gen. 3. 13. Satiùs diceret, serpens dejecit me in peccatum; vel, occasio fuit, quòd Deum offenderim. Arnoldus Carnot. de opere sex dier. deceptam se dicit: ampliùs dolens, quòd promissio diaboli effectu caruerit, quàm quòd ejus suggestioni assensum præbuerit. Baeza t. 2. l. 11. c. 2. §. 4.

Percussit cor suum, eò quòd abscidisset oram chlamydis Saul. 1. Reg. 24. 6. Et post gravia scelera, nè unô quidem digitô in doloris signum, pectus delibavit. Oliva t. 3. conc. 8. die 5. Ven. in Quadr.

Dolentes, quærebamus te. Luc. 2. 48. Dolentes de amissione Jesu. Sed heu multi hodie plus dolent de amissione denarij. Hugo Card. hîc.

Remansit puer Jesus in Jerusalem, & non cognoverunt. Luc. 2. 48. Multi per peccatum Christum amittunt, sed jacturam non agnoscunt. Barradius t. 1. l. 10. c. 16.

Erravi sicut ovis, quæ perijt; quære servum tuum. Ps. 118. 176. Hoc interest inter perditionem ovis, & margaritæ: quòd ovis, licèt perdita, inter dumeta balet; ad cujus balatum accurrit pastor, & illam liberat. Margarita autem perdita non dicit, hîc sum; & sic perdita remanet, quousque veniat ancilla purgatura domum: tum margaritam inscia cum sordibus in sterquilinium abjicit. Aliqui peccatores sunt velut oves perditæ, balant, suspirant, môdosque inquirunt, ut à peccatorum spinis liberentur: ad quorum balatum, & gemitus, venit bonus pastor, & eos à peccatis extrahit. Alij, licèt sint Christiani, à collo, & pectore Dei excidunt, in peccato commorantur; non dolent, nec modum quærunt, quô à peccato exeant: quousque veniat ancilla Dei mors; tum eos in sterquilinium Inferni abjicit. Diez fer. 6. D. Pass.

Et ipse avulsus est ab eis. Luc. 22. 41. Hôc loquendi modô ingens Christi in suos amor ostenditur; cùm nec per spatium jactûs lapidis absque dolore absentiam patiatur. Et tu ô anima à Deo extortis tot annis es, & nihil sen-

tis; & quidem distantiâ, quæ est inter cœlum, & terram. Stella hîc.

Ecce, quem amas, infirmatur. Joan. 11. 3. Mundus totus Bethania est, in quo jacent ægri morientes; vel mortui in sepulchro fœtent. Attamen rarissimi sunt, qui se agnoscant obnoxios defectibus, aut cupiditatibus. Illis verbum Dei, quod Lazaro vitam restituit, redderet sanitatem animarum, vel palam è suggestu auditum, vel privatim in correctionibus. Sed cùm nemo velit se ægrum fateri, & sua quisque amet vitia; qui ea velit corrigere, excluditur. In domo Marthæ morbus Lazari cognoscitur, metuitur, aperitur; lugetur mortuus; ideò vocatus, qui sanaret: quem *amas infirmatur.* Veni, & vide; jam fœtet. Quare exoratus Christus exclamat: *Lazare veni foras. Nos verò* contrà, quàm sanctæ sorores, & prudentes, egerunt; aut morbos nostros ignoramus; aut occultamus, & stultè excusamus. Hinc non mirum, tam paucos esse, qui recipiant vitam; & plurimi, qui similes fœtenti cadaveri, computrescunt in malis consuetudinibus. Oliva t. 3. conc. 8. die 5. Ven. in Quadr.

Nisi videro, non credam. Joan. 20. 25. Thomas, reus mysterij non recepti, & aspernans dogma, quod sit basis novæ Ecclesiæ, agit totos dies octo, saucius licèt tam lethiferâ plagâ; cum tanta animi tranquillitate, ut sibi videretur solus esse illuminatus inter Collegas delusos; nec in vulnere tam acerbo ullum expertus sit conscientiæ stimulum, aut minimum sensum. Ergo non est signum innocentiæ, quòd aliquem conscientia sua non pungat. Id. t. 3. conc. 25. in festo S. Thomæ.

Cauteriatam habentium suam conscientiam. 1. Tim. 4. 2. Quod si quis peccator sceleris conscientiâ non mordetur, de his est, qui *cauteriatam* &c. id est, ait Theodoretus, extremum mentis stuporem. Hæc est illa insensibilitas Esau, qui *comedit, & bibit, & abijt; parvi pendens, quòd primogenita vendidisset.* Gen. 25. 34. Hic est ille stupor Balaam, qui asinam humanâ voce loquentem intrepidus audiebat. Num. 22. 28. tam familiaribus dæmonum colloquijs belluarum ministeriò editis utebatur. Hæc est illa inverecundia Judæ; qui ùt ait S. Hieron. in Matth. 26. 23. etiam manum mittit cum Magistro in paropsidem; ut audaciâ bonam conscientiam mentiretur. Mendoza in 1. Reg. 3. annot. 4. sect. 2.

Ex Patribus, & aliis.

Bonæ mentis est, vulnus sentire peccati: nam qui expertes doloris sunt, non sentiunt vulneris acerbitatem: quod est immedicabilis ægritudinis. S. Ambros. in Ps. 50.

Omne peccatum consuetudinis vilescit, & fit homini, quasi nullum sit. Obduruitiam, dolorem perdidit, & valde putre est; sed pro mortuo computandum est. Quando aliquid pungitur, & dolet; aut sanum est, aut est in illo spes aliqua sanitatis: quando autem tangitur, pungitur, calcatur, nec dolet; pro mortuo habendum ac de corpore præcidendum. S. August. s. D. 4. Adv.

Non quærit redimi, qui se nescit esse captivum. S. Bernardus ep. 190.

In animabus dolor, aut bonæ, aut malæ, voluntatis est testis: nam dolor pro amisso bono, pro malo commisso, pro non habendo, quod habendum est, bonam voluntatem insinuat. Sic à contrarijs dolor fallacem arguit voluntatem. Bonus erat Virginis dolor. Luc. 2. 48. quia quærens Jesum inter cognatos non inveniebat amissum. Sim. Cass. l. 2. c. 24.

Ex virtute dolet, qui ob peccata conteritur; qui agitur impatientiâ, quousque bonum, quod amisit, inveniat. Et vehementius est gaudium, cùm invenitur deperditum. Id. ib.

Multi statim sentiunt defectus corporis; sed non sentiunt mala animæ, v. g. multi statim sentiunt ventum intrantem per fenestram; sed non sentiunt ventos superbiæ, vanæ gloriæ &c. alij statim sentiunt modicum calorem, fortè provenientem ex nimio potu; sed non sentiunt ignem luxuriæ, qui totum comburit: alij statim sentiunt aliquam parvam partem spinæ in digito; sed non sentiunt gladium diaboli, qui totam animam transfodit. Alius statim sentit onus stomachi ex repletione; sed, quando habet stomachum animæ repletum venenô odij, & rancorum; non sentit. S. Vinc. Ferr. s. 4. de SSS. Trinit.

§. XI.

Peccator diabolum respiciens.

Num. 1.

In peccatore diabolus habitat.

Vulpes foveas habent. Matth. 8. 20. Quanti hodieque sunt, quorum in cordibus, cùm in ore sanctam conversationem confiteantur, maligni spiritus ità cubant, sicut vulpes in foveis, sicut volucres in nidulis. Et locus in eis non est, *ubi Filius hominis caput suum reclinet.* Rupertus hîc.

Dæmonium, & illud erat mutum. Luc. 11. 14. Mutus est, qui peccatum suum confiteri, & in Dei laudibus labia sua aperire, nescit: dæmonium autem ille habet; qui in aliquo magno peccato perseverat. S. Euseb Emiss. D. 3. Quadr.

Introivit in eum Sathanas. Joan. 13. 27. Significatur, per introitum Sathanæ, tantum augmentum malitiæ in Juda; ut velut habitans in eo fuerit Sathanas: hoc est, ut effectus fuerit Sathanas, utens Juda; sicut habitans in domo utitur illâ. Cajetanus hîc.

Qui ejus (diaboli) voluntati subjecti sunt, quasi quietô ab illo jure possidentur, & suspectus eorum rex, quasi quâdam securitate, perfruitur; dum eorum cordibus inconcussâ potestate dominator. S. Gregor. mor. l. 4. c. 21.

Non est ità magnum à dæmone liberari, ùt eripi à peccato. Dæmon non prohibet regnum cœlorum assequi, licèt cooperetur, invitus quidem: peccatum autem ejicit. S. Chrysost. hom. 41. in Acta.

Dominici contemptores præcepti, statim ùt avertuntur à Deo, à malignis spiritibus occupantur. S. Isidorus l. 2. sententt. c. 15.

Ani-

Anima peccatrix possidetur à septem dæmonijs. Primum est immoderata sciendi cupiditas: hoc est dæmonium meridianum. Ps. 90. Secundum: immoderata habendi avaritia; hoc est dæmonium mutum. Tertium dominandi ambitio; hoc est Asmodæus Tob. 3. Quartum: carnalium voluptatum delectatio; hoc est dæmonium cœcum. Matth. 12. 22. carnalis concupiscentia, quæ excœcat oculos mentis. Quintum: dæmonium sævum; hoc est nocendi crudelitas. Sextum: detrahendi malignitas; de hoc Apoc. 16. Septimum: desperatio, id est, legio. S. Thom. Aqu. D. 2. Quadr.

Sinè dubiô ejiciuntur dæmonia, cùm eradicantur è corde peccata. S. Bernardus s. 1. in Asc. D.

Quot vitia habuerit homo, tot habet dæmones. S. Cæsarius hom. 16.

Num. 2.

Peccator ipse vocatur dæmon, & filius ejus.

Filij alieni mentiti sunt mihi. Ps. 17. 46. Quia promiserant in Baptismo, se de cætero fore filios Dei: & renuntiaverunt Sathanæ, & omnibus pompis ejus: & modò se fecerunt filios diaboli per peccatum; inveterati sunt per pravam consuetudinem, quæ indurat hominem in peccato. Hugo Card. hîc.

Ex vobis unus diabolus est. Joan. 6. 71. Cujus nomen horrendum est nominare: veruntamen multi nomen exhorrent; sed facta diaboli non abhorrent. Sed tolerabilius esset, diabolum videre, quàm esse; ipsum vexantem pati, quàm fieri. Ac per hoc si Judas proditor à seipso potuit diabolus fieri; quot igitur depravatâ mente facti diaboli? Quid igitur expedit diabolo spirituali, ut ad culpam homines tentet; si ipsi sibi homines facti sunt dæmones. Nemo causetur adversùs invisibilem hostem, dicens: hoc mihi fecit diabolus; si homo à seipso factus est diabolus. Et sicut primus diabolus à seipso factus, non ab alio; sic homo diabolus non fit, nisi à semetipso. Sim. Cass. l. 11. c. 20.

Vos ex patre diabolo estis. Joan. 8. 44. Diabolus pater est omnium peccatorum. V. Beda in Ex. 20. Cajetanus hic: in quo ostendit, eos esse obsequentissimos filios diaboli: utpote qui non expectant præcepta patris, sed spontanei sunt ad implendum desideria patris.

Qui facit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. 1. Joan. 3. 7.

Omnes, qui adversantur Dei voluntati, Sathanæ possunt dici. Orig. hom. 15. in lib. Jesu Nave.

Voluntarius dæmon est peccatum. S. Chrysost. s. 27. in c. 15. Rom.

Num. 3.

Peccator pascit diabolum; est ejus cibus.

Quando dictum est diabolo: *terram comedes.* Gen. 3. 14. dictum est peccatori: *terra es, & in terram ibis.* v. 19. (ità legit S. August.) Datus est ergo diabolo in cibum peccator. Non simus terra, si nolumus manducari à serpente. S. August. l. de agone Christiano c. 2.

Ut pasceret porcos. Luc 15. 15. Porci ipsi maligni spiritus sunt: quia in fœtore, & vitiorum stercore, delectantur. Hos autem porcos illi pascunt; qui eorum voluntati obediunt, eorumque desideria complent. Superbia, luxuria, avaritia, & similia, siliquæ sunt; quibus maligni spiritus nutriuntur. &c. S. Eusseb. Emiss. Sabb. D. 2. Quadr.

Dæmonum cibus est ebrietas, luxuria, fornicatio, & universa vitia. S. Hieron. ep. 146. ad Dom. de filio prod.

Omnis homo, charissimi fratres, in convivio cordis sui, aut Christum, aut diabolum, pascit. Qui superbiam, malitiam, invidiam, luxuriam, & his similia, amare voluerit; diabolum se reficere, & desiderabiles illi talibus malis delicias non dubitat præparare. S. Cæsarius Arelat. hom. 16.

Num 4.

Varia.

Exultabunt, si motus fuero. Ps. 12. 5. Sicut enim *gaudium* est *in cœlis super uno peccatore &c.* ità gaudium est dæmonibus super una anima peccatum perpetrante. Hugo Card. hic.

Caput suum movebit, & plaudet manu. Eccli 12. 19. Hæc obvenient peccatori in hora mortis, & judicij: tunc enim diabolus, qui in hac vita blanditur, ei insultabit; eumque accusabit; & à Christo damnatum lætus, plaudens, subsannans, abripiet in tartara. Cornelius hîc.

Homicidium, adulterium, diaboli pecunia est. Furtum, falsum testimonium, rapacitas, violentia; hæc omnia diaboli census sunt, & diaboli thesaurus. Origenes hom. 6. in Ex.

Umbra diaboli sunt omnes iniqui: qui, dum imitationi ejus iniquitatis inserviunt, quasi ab ejus corpore speciem imaginis trahunt. S. Gregor. moral. l. 33. c. 4.

Sicut peccatores equi sunt diaboli; ità & Sancti equi sunt Christi: quia diabolus in peccatoribus sedens instigat eos per deserta facinorum, id est, per fornicationes, & avaritias. Ergo equitatus diaboli perditio est? &c. S. Chrysost. hom. 23. in Matth. 21.

Peccare mortaliter, est seipsum vendere diabolo: ideo oportet redimi tribus siclis, si volumus salvari: id est, operibus pœnitentiæ; contritione cum proposito; confessione, afflictione, restitutione, injuriarum remissione. S. Vinc. Ferr. s. de purif. B. V.

Quidam dixêre: Luciferum, & Leviathan, præ-

præesse superbiæ; de quo Job. 41. 25. *ipse est rex super universos filios superbiæ*: Mammon avaritiæ, Asmodæum luxuriæ, Belphegor gulæ, Sathanam iræ, Behemoth acediæ, Beelsebub invidiæ. Marchantius D. 3. Quadr.

§. XII.

Peccator timet.

Num. 1.

Exempla ex Veteri.

Adam.

ADam ubi es? Gen. 3. 9. Velut latenti, & celanti se à Divinitate, Adæ dicitur: *ubi es?* non quòd Adam conspectum Domini latere potuerit; sed quòd peccatrici conscientiæ nullus locus tutus, vel certus sit; dum metuit deprehendi. S. Maximus hom. 3. de pœnit. Petri.

Vocem tuam audivi in paradiso, & timui. Gen. 3. 10. Peccat primus mortalium, & statim latitat, timore correptus. Leonibus, tygridibus, & bestijs omnibus, hactenus circumseptus; non modò non timebat, sed securus imperabat: & jam timet, jam latebras quærit. Admissâ culpâ timet. Alvarez in Gen. 40. Illustr. 134. S. Chrysost. hom. 17. in Gen. quare, dic oro? quoniam sibi videbat trucem stare accusatorem, conscientiam dico: neque enim alium habebat objurgatorem, & testem peccatorum.

Cain.

Omnis, qui invenerit me, occidet me. Gen. 4. 14. Quid times Cain? *omnis* &c. Pater, & mater, soli. Sed potuit Deus in Cainum belluam irritare. Sic Ambrosio visum l. 2. de Cain c. 9. potuit quidem & morsus bestiarum timere; qui divinæ jura legis violaverat. Velloso in Judith 1. Paræn. 9. Quid deprehensus timet incultus iste agricola? Ecce, inquit, *ejicis me hodiè à facie terræ; & omnis &c.* hoc timet, nè agricolari sibi non liceat; nè terram, quam solam amat, vel præsentem vitam, pro admisso facinore perdat. Rupertus l. 4. c. 7. in Gen.

Vagus, & profugus eris super terram. Gen. 4. 12. S. Ambros. cum Sept. *gemens, & tremens eris.* S. Chrysost. h. 1. de prov. Dei: primum parricidium Cain inauditò scelere patravit; imò verò facinus parricidiò longè sceleratius: parentes enim incredibili dolore confodit, ac Deo mentitus est. Et pro his omnibus solò timore, & tremòre cruciatur.

Ædificavit civitatem. Gen. 4. 17. inter tremores conscientiæ. S. Rupertus l. 4. in Gen. quia occiderat fratrem suum, & ob hoc omnibus odiosus; vagus, & profugus, erat: idcirco civitatem, quâ se tutaretur, ædificavit. At quem timebat, cùm nemo, à quo occideretur, superesset? timebat inprimis ipsum agrum, in quo peccârat, tanquam sui sceleris conscium, & oculatum quasi testem: & ideò se ab illo in urbem colligebat.

Posuit q. Dominus Cain signum. Gen. 4. 15. Quale? communi sententiâ: tremorem capitis; mentis, & vultûs, consternationem. Cornelius hîc.

Alij.

Et scrutatus es omnem supellectilem meam Gen. 31. 17. Excutiente Laban res Jacob, cùm quæreret idola, Jacob timuit; cùm autem ea non reperiret, resumptô animô eum acriter reprehendit. Hinc collige, quàm timidum faciat culpa; quàm magnanimum innocentia. Stella de cont. van. p. 2. c. 30.

Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum. Gen. 42. 21. Oleaster: optima consideratio, cùm pœnam sensëris, culpæ meminisse. Theodoretus: inde constare potest apertè, conscientiæ judicium esse inevitabile: refricat enim memoriam sceleris ante duos, & viginti, annis admissi. Alvarez hîc. Illust. 194.

Quos scrutatus, incipiens à majore usque ad minimum, - at illi scissis vestibus, &c. Gen. 44. 12. Paventibus fratribus inventô scyphô, solus Benjamin nil metuit. Theodoretus: apertè ostensa est conscientiæ testimonij potestas. Alij enim fratres, licèt non hujus, aliorum tamen criminum, conscij sibi erant. Mendoza in 1. Reg. 12. Annot. 10. sect. 3.

Quò mortuô, timebant fratres ejus, & mutuò colloquentes: nè fortè memor sit injuriæ, quam passus est, & reddat nobis omne malum, quod fecimus; mandaverunt ei dicentes: pater tuus præcepit nobis, antequam moreretur, ut hæc tibi verbis illius diceremus: obsecro, ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum. &c. Gen. 50. 15. &c.

Non intres in judicium cum servo tuo. Ps. 142. 2. Sic rogat Deum timens David. Mirandus Job, qui judicium non videtur exhorrescere. c. 13. 18. *si juero judicatus, scio, quòd justus inveniar.* Quæ causa diffidentiæ in rege, & fiduciæ in Jobo? Arguebat Davidem conscientia de adulterio, & homicidio; ideo timet judicium: Job verò innocens vixit à puero: *neque reprehendit me cor meum in omni vita mea.* c. 27. 6. Alvarez in Gen. 39. Illustr. 114.

Fugit impius nemine persequente. Prov. 28. 1.

Cogitationes meæ in strato meo, & visiones capitis mei conturbaverunt me. Dan. 4. 2. *Erat Petrus dormiens inter duos milites vinctus catenis duabus.* Act. 12. 6. Sed Nabuchodonosor dormit in molli lectulo. Petrus vinculatus, & in periculo mortis, securus dormit; & rex in lectulo perturbatur? *cogitationes capitis*, conscientiæ stimuli &c. Sylveira in Matth. 8. c. 24. q. 8. Quis potentior, & arrogantior, Nabuchodonosore? sed, cùm ex uno Daniele captivo suorum scelerum pœnas audisset; *cecidit in faciem suam, & Danielem*

nielem adoravit. Dan. 2. 46. Mendoza in 1. Reg. 3. 18. Annot. 4. sect. 2.

Recessit somnus &c. 1. Machab. 6. 10. *Nunc verò reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem. v. 12.*

Num. 2.

Ex Novo.

Discipuli tulerunt corpus ejus, & sepelierunt illud. Matth. 14. 12. Nicephorus l. 1. c. 19. Herodias, Joannis reprehensionem, etiam post capitis resectionem, verita, conjungensque illud reliquo corpori, timens; apud se sepeliendum remotis arbitris, in abstrusiore regiæ loco duxit. Idem asserit V. Beda, Ruffinus l. 11. hist. c. 28. Vide hîc panicos timores malæ conscientiæ: Herodias enim verebatur; si caput Joannis corpori jungeretur, quòd resurgeret; rursusque animaretur; & contra incestas suas cum Herode nuptias detonaret: sicut Herodes putabat Joannem resurrexisse in Christo, in eumque transijsse. Cornelius hîc.

Simon dormis? Marci 14. 37. *non potuisti unâ horâ vigilare mecum?* Matth. 26. 40. Cur Petrus, qui solitus erat respondere? hîc, cùm arguitur, tacet? Petrus à suâ constantia agnovit se defeciisse; cùm nec vigilaret, nec oraret: & ideo, dum arguitur de somno, conscientiâ urgente, expavit; qui anteà multa cum confidentia loquebatur. Sylveira hîc.

Arescentibus hominibus præ timore &c. Luc. 21. 26. Non putes, parvam esse pœnam impiorum timorem hunc. Imò, licèt ignis deesset; vel hîc solus timor impios vehementissimè vexaret. S. Paulus Hebr. 10. 26. 27. inter ingentes impiorum dolores hunc numerat: *voluntariè peccantibus - terribilis autem quædam expectatio judicij.* S. Anselmus hîc: etiam timor judicij resurgentibus malis est pœna inenarrabilis, & gravior, quàm gehenna. Baeza t. 3. l. 13. c. 1. §. 10.

Num. 3.

Sententiæ ex Veteri.

Dabo pavorem in cordibus eorum, in regionibus hostium; terrebit eos sonitus folij volantis; & ità fugient quasi gladium: cadent, nullo persequente, &c. Levit. 26. 36.

Dabit tibi Dominus ibi cor pavidum. & deficientes oculos, & animam consumptam mœrore. &c. Deut. 28. 65. 66. &c.

Num. 4.

Sententiæ Patrum.

Quod corpori frigus est, hoc est animæ mala conscientia: unde & timiditas nascitur. S. Chrysost. hom. 7. in ep. 2. Corinth. c. 3.

Peccatori neque somnus suavis; sed terrore, & formidine, plenus; neque cibus voluptatem præbet; neque amicorum colloquia talem refocillare, aut liberare, de anxietate possunt. S. Chrysost. hom. 20. in Gen.

Timor eorum est, qui offenderunt. S. Basilius Seleuc. or. de sanctiss. Dei genitrice &c.

Qui suam conscientiam non timet, is est, qui Deum non timet. S. Zeno Ver. 5. de fide.

§. XIII.

Peccator est in tenebris, odit lucem, est nox.

Ex Veteri.

Divisit lucem à tenebris. Gen. 1. 4. Jam tunc Deus juxta præscientiæ gratiam, divisit justos, id est, filios Dei, & lucis, à peccatoribus, tanquam à tenebris: istos vocans diem, illos noctem. S. Isidorus Comm. in Gen. c. 2.

Cùm audissent vocem Domini - ad auram post meridiem. Gen. 3. 8. Sept. *ambulantis ad vesperam.* S. Ambros. ad Ps. 89. denique in paradiso, ubi semper matutinus erat dies, vesper est factus: quoniam omnia peccata tenebrosa sunt. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 3. sect. 1. obs. 6.

Ingressi sunt in Ægyptum. Ex. 1. 1. Ægyptus, quod *tenebræ* dicitur, peccata sunt; quæ malè agentes ad tenebras exteriores ducunt. S. Honorius 5. D. Palm.

Fiat via illorum tenebræ, & lubricum. Ps. 34. 6. In contrarium peccatoribus verti omnia postulavit; ut via propria, quæ illis videtur lucida, vel fixa; cùm in eadem delectabiliter commorantur; fiat illis tenebrosa; quam horreant: & lubrica; ut in eadem diutius stare non possint. Cassiodorus hîc.

Timor, & tremor, venerunt super me; & contexerunt me tenebræ. Ps. 54. 6.

Convertentur ad vesperam. Ps. 58. 15. An non ad vesperam se convertere congruè memorantur; qui, desertâ luce veritatis, soleque justitiæ, delictorum sectantur tenebras? &, qui lucis filij antè nuncupabantur, nunc noctis esse dicantur? Ad vesperam se convertit Adam; quando, contra præceptum Conditoris, vetitum comedendo, deliquit. Proinde Dominum inter paradisi ligna latitantem non manè, neque meridiè, sed post meridiem, sacra eloquia illum reperisse testantur. S. Laur. Just. l. de vita solit. c. 9.

Via impiorum tenebrosa: nesciunt, ubi corruant. Prov. 4. 19.

Occidit sol cùm adhuc esset dies. Jer. 15. 9. Occidit homini sol, cùm in peccatum mortale prolabitur: tunc enim Christum, solem justitiæ, gratiam, & vitam animæ, deperdit; & in horrendas tenebras, quin & in mortem præsentem, & æternam, corruit. Ità S. Hieron. apud Cornelium hîc.

Ex Novo, & Patribus.

Lux in tenebris lucet. Joan. 1. 5. Noli cadere in peccatum; & non tibi occidet hîc sol: si tu feceris casum, tibi faciet occasum. S. August. tr. 2. in Joan.

Omnis, qui malè agit, odit lucem. Joan. 3. 20. Deus in luce operatur. Cùm orbem condidit, primâ die dixit: *fiat lux.* Lux, est & lucis amicus. At diabolus initiô operum suorum dicit: fiant tenebræ. Barradius tom. 2. l. 9. c. 3. D. 5. Epiph.

Abjiciamus opera tenebrarum. Rom. 13. 12. Dicuntur opera tenebrarum opera peccatorum. Primò, quia in seipsis privata sunt lumine rationis, quô illustrari debent humana opera. Eccl. 2. 14. *Sapientis oculi in capite ejus; stultus in tenebris ambulat.* Secundò in tenebris aguntur. Job. 24. 15. *oculus adulteri observat caliginem.* Tertiò quia per eas homo ad tenebras ducitur. Matth. 22. 13. *mittite eum in tenebras exteriores.* S. Thom. Aqu. lect. 1. in c. 13. Rom.

Quid est peccatoris vita, nisi nox? Unde & per Paulum conversis peccatoribus dicitur Eph. 6. 8. *Eratis aliquando tenebræ.* S. Gregor. l. 6. Exposit. in 1. Reg. 15.

Quid peccatores, nisi nox? Id. in Ps. pœnit. 50.

Non sunt tales tenebræ noctis, quales illæ sunt, quæ de confusione veniunt peccatorum. S. Chrysol. s. 3.

Quid peccatum dixerim: nisi tenebras, per quod intellectus noster obtunditur, & obumbratur; nè veritatis lumen aspiciat. S. Laur. Just. ligno vitæ de virt. fidei c. 1.

Tentatio diabolica noctem ingerit; inspiratio divina diem facit. Toties verò noctis tenebras incurrimus, quoties per ignorantiam, vel per malitiam, peccamus. Richardus à S. Vict. l. de verbo Incarnat. c. 14.

§. XIV.

Peccator obnoxius infamiæ, proditur.

Similitudines.

APeruerunt super me os suum, sicut leo rapiens, & rugiens. Ps. 21. 14. In hoc leone, qui primùm rapit, tum rugit, sceleris imago adumbrata: non enim perstrepit, cùm prædatur; sed cùm rapuerit. In silentio peccas; sed non tacebit iniquitas, cùm te prostraverit. Cain Gen. 4. 8. clam occidit fratrem: nullus homicidij testis, nullus Judex: in agrum exijt; ut secretò sæviret. Sed, patratô scelere, ipse sanguis iniquè profusus clamare cœpit de terra. David quid non egit, ut scelus occultissimè peractum obtegeret? adhuc prædicatur super tecta. Ut fulmen non antè, sed post stragem, perstrepit; ità flagitia tonant, cùm sævierint. An non in mari occultissimè mergeris? ad imum usque descendis: ubi verò perieris, ab imo ad summum eggereris: ut, qui nullô teste perijsti, teste Mundô perijsse cognoscaris: prostabit cadaver, qui demersus est vivens. Quid? quòd etiam in corde tuo leo rapit sinè rugitu; sed, ùt rapuerit, in horrendam vociferationem erumpit. Tam occultè sol è sterquilinio elevat vapores, ut à nullo vilis rapina deprehendatur. Sed coacta in nubem præda, nubibus, imbribus, fulguribus, tonitruis, raptorem, furtumque deprædicat. Oliva l. 11. Strom. §. aperuerunt super me os suum &c.

Despoliaverunt eum. Luc. 10. 30. Denudant, priusquàm vulnerent: ut & innocentiâ, & famâ, eôdem temporis punctô, se privari peccator intelligat. Diripit involucra peccatum, ut prostet crimen. Frustrà ergo occultari speras, quæ clam flagitia patras. Oliva l. 13. Strom. hic.

Candelam extinctam fœtor validus comitatur; peccatorem infamia. Berengarius similitud.

Exempla, & textus.

Ex Veteri, & Novo.

Consuerunt folia ficûs. Gen. 3. 7. Primi peccatores, ut pudorem peccati tegant, confugiunt ad folia ficûs; quæ potiùs notæ, & signa peccati fuerunt, quàm velamen. S. Basilius Seleuc. tales dæmonis sunt machinationes: cum voluptate sauciat, & accusat pudendum in modum: ad ruinam impellit; & cadentes publicis ignominiæ notis consignat. Baezat, 3. l. 13. c. 1. §. 7.

Sin autem egeris malè; statim in foribus peccatum aderit. Gen. 4. 7. Hugo Victorinus hîc: peccatum, quod est in foribus, ut exeat, prava voluntas est; quæ non potest celari, quin aliquando exeat, & appareat aliquô signô. ibidem.

Quidquid masculini sexûs natum fuerit, in flumen projicite. Ex. 1. 22. ut sic latenter omnium sanguinem effunderet. Ex. 7. 20. in pœnam *elevans* Aaron *virgam percussit aquam fluminis coram Pharaone, quæ versa est in sanguinem.* Theodoretus q. 29. in Ex. fluvius ille mutatus in sanguinem conqueritur de cœde puerorum. Aquæ rubentes ejus sævitiam accusabant, & scelus coram populo divulgabant. Castillo Illat. 116.

Tu fecisti absconditè. 2. Reg. 12. 12. David tam solerter culpam absconderat; ut famæ securissimus viveret: persuasus, facinus notum esse uni domestico, quem miserat ad matronam. Sed adeò non tecta est lascivia regij lecti siparió; ut in totam Palæstinam divulgata sit, & omnes populos Judææ; imò & ad eos, qui Israelis Deo maledicebant: *quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini.* Ecce quò pervenit illud: *fecisti absconditè.* Non juvit ad occultandum fides domestici, mulieris deceptæ silentium, occisi sepulchrum, conclavis unius parietes, nec sollicitudo regis. Oliva t. 3. conc. 23. de Imm. Concept.

Ingredere uxor Jerobeam; quare aliam te esse simulas? ego autem missus sum ad te durus nuntius. 3. Reg. 14. 6. Latere non potuit regina; licèt ostiariæ similior, quàm reginæ. Ea est improbitatis virulentia; ut tegi nequeat. Sicut aureis tintinnabulis Pontifex. Ex. 28. 34. 35. noscebatur templi adyta ingressurus; ità ferreis proditur tintinnabulis pravitas animi: quæ silens quoque vocalis est, & in pro-

probrum ſuum, non ſonora tantùm, ſed & ſtrepera. Oliva D. 2. Quadr.

Qui cogitaverunt iniquitates in corde, totâ die conſtituebant prælia. Pſ. 139. 3. Viden, ut abſtruſum præcordijs ſcelus ità erumpat; ut belli ſe fragoribus prodat; explicatisque ſignis adeſſe ſe non fateatur ſolùm, ſed reboet. *Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis.* v. 4. Solus ſerpens linguam ſemper vibrat: animantes reliquæ, licèt feræ, rarò rictum deducunt. Linguam ſerpens eventilat: quaſi abſconditam peſtem vel invitus prodere cogatur. Id. ib.

Colligata eſt iniquitas Ephraim, abſconditum peccatum ejus: dolores parturientis venient ei. Oſ. 13. 12.

David autem Rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Uriæ. Matth. 1. 6. Nihil ità procuravit David, quàm nè conceptum cum Bethſabea ſcelus detegeretur, & uſquam non eminet. Nam hîc quoque, ubi ex nupta jam ſibi fœmina Salomonem genuit, Urias erumpit; nunquam ſatis oppreſſus, & nunquam non paratus patrati à Davide criminis, aut delator, aut vindex. Oliva l. 6. Strom. §. David autem genuit &c.

Væ prægnantibus &c. Matth. 24. 19. Euſeb. Emiſs. prægnantes ſunt illæ animæ, quæ per hypocriſim peccata ſua abſcondere volunt. Gravida non poteſt diſſimulare uteri onus. Did. Niſs. D. 5. Quadr. §. 1.

Peccavi, tradens ſanguinem juſtum. Matth. 27. 4. Drogo Oſt. de Paſs. D. quod fecerat in occulto, palàm omnibus innotuit. Quid non fecit Judas, ut ſuum celaret ſcelus? oris amicabili oſculô cordis virus celabat; ſed, loquente nemine, ſeipſum prodidit. Caſtillo Illat. 117.

§. XV.

Peccator deſeritur à Deo, Deum deſerit.

Ex Veteri.

Cùm audiſſent vocem Domini Dei deambulantis in paradiſo. Gen. 3. 8. Dion. Carth. Deus deambulavit; quaſi ſuô motu deſignans, ſe receſſiſſe ab eis, in quibus antè per gratiam manſit.

Dimitte me - non dimittam te. Gen. 32. 26. Rupertus l. 8. in Gen. c. 6. Jacob cum Deo luctatur, & victor benedictionem extorquet; quaſi invito, & nolenti, ac dicenti: *dimitte me:* quia videlicet ſic futurum erat; ut comminaretur Deus, ſeſe à ſemine ejus recedere, propter peccata ejusdem gentis rebellis, & incredulæ. Hinc fugam meditantem ſtringit manibus, brachijs ligat, devincit lacrymarum nexibus. Arcones in Iſ. 1. Diſc. 4.

Quare ergo non timuiſtis detrahere ſervo meo Moyſi? iratusq; contra eos abijt; nubes quoque receſſit, quæ erat ſuper tabernaculum. Num. 12. 8. 9. &c. Magna ira, quòd ab Aaron, & Maria, fugiat Deus; & nubes protectionis à tentorio recedat. Id. ib.

Arca Dei cum Dagon non ſociatur. 1. Reg. 5. 3. nec Chriſtus cum diabolo; nec virtus cum vitio. Mendoza hîc Annot. 16. ſect. 1.

Quid interrogas me? cùm Dominus receſſerit à te. 1. Reg. 28. 16. q. d. quid belli exitum habere cupis exploratum? cui, ùt ſe Deus ſubtraxit, ità feliciter nihil evenire poteſt. Seu enim victus occumbas; quid victoriæ jacturam cures, qui Deum perdidiſti? Seu triumphô potiaris; quid magnum referas à Deo deſtitutus? Quidquid tibi ſiniſtrum accidat, minus malum erit; quàm, quod te maximè premit; Dei derelictio. Did. Niſs. D. 12. Pent. §. 5.

Hæc dicit Dominus: vos reliquiſtis me; & ego reliqui vos in manu Sêſac. &c. 2. Paral. 12. 5.

Si quæſieritis eum (Dominum) invenietis; ſi autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. 2. Paral. 15. 2.

Domine nè declines in iræ à ſervo tuo. Pſ. 26. 9. O ſanctum timorem! quô Deum, etiam iratum, à ſe declinare metuebat: equidem dum adeſt Deus, non debet eſſe timori etiam divina ira: unum ſolùm timendum malum; nè Deus abſit, nec ab ejus præſentia excidamus. Baeza t. 1. l. 1. c. 2. §. 1.

Qui dat nivem ſicut lanam &c. Pſ. 147. 16. Videmus nivem, nebulam, cryſtallum: bonum eſt, ut ille ſpiret, & ſolvat: ſi enim ille non ſpiraverit, ſi non ipſe duritiem glaciei hujus diſſolverit; *ante faciem frigoris ejus &c.* Cujus? Dei. Unde eſt ejus frigus? ecce deſerit peccatorem, ecce non vocat, ecce non aperit ſenſum, ecce non infundit gratiam. S. Auguſt. hîc.

Væ ſoli! Eccleſ. 4. 10. Solus namque eſt, qui à Deo relinquitur. Hunc certè cadentem nullus erigit: quia relictum à Deo ſanctorum aliquis non aſſumit. S. Gregor. in 1. Reg. 10.

Vivemus in conſpectu ejus. Oſ. 6. 3. Abſtrahatur Deus; fugam cum ipſo arripiente vitâ mors premet delinquentem. S. Hieron. *vivemus in conſpectu ejus*, qui illô abſente mortui jacebimus. Eſcobar t. 2. Perf. Chr. l. 11. ſect. 3 Obſ. 2.

Væ eis! cùm receſſero ab eis. Oſ. 9. 12.

Ex Novo, & Patribus.

Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Matth. 23. 38. Quare deſerta? quia deſeruit. Inhæret nobis Deus, ſi ſibi adhæſerimus. Neque portus, & civitates, deſerunt naves, immobiles enim ſunt; ſed versâ vice naves vento commiſſæ, aut remis agitatæ, recedunt. Sim. Caſs. l. 8. c. 37.

Ego ſum vitis, vos palmites. Joan. 15. 5. Unum è duobus palmiti congruit, aut vitis, aut ignis. Si in vite non eſt, in igne erit: ut ergo in igne non ſit, in vite ſit. V. Beda in Joan. 13.

Si quis in me non manſerit, mittetur foras &c. Joan. 15. 6. O tremenda ſententia! ô horrificas minans pœnas! Nimirum mitti foras extra Eccleſiam, extra Dei protectionem

& curam, & extra meritorum Christi participationem: quia in eo per charitatem manere noluerunt. de Ponte in Cant. 2. Exh. 19. §. 3.

Quod facis, fac citius. Joan. 13. 27. S. Ambros. l. 2. de Abel & Cain c. 4. ut, quia introierat in illum Sathanas, ipse à Christo abiret. Ejicitur itaque, & excluditur: eò quòd jam cum Domino Jesu esse non posset; quia cœperat esse cum diabolo. Nulla enim communicatio Christi ad Belial.

Si susceperimus Christum in hospitio nostri pectoris, illicò fugamus diabolum: si peccaverimus, & per peccati januam ingressus fuerit diabolus; protinus Christus recedit. S. Hieron. l. 2. adverſ. Jovin.

Quocunque iero, tu me Domine non deseris; nisi prior ego te deseram. S. August. soliloq. c. 14.

Nunquam priùs Deus deserit hominem, nisi priùs ab homine deseratur. S. August. s. 1. ser. 4. D. 3. Quadr.

§. XVI.

Peccator est vilis, pulvis terræ. &c.

Ex Veteri.

Pulvis es. Gen. 3. 19. Sicut de protoplasto, qui legem transgressus est, gloriam, quâ tegebatur, amisit, mortisque pœnæ obnoxius fuit factus, dicebat: terra es, & in terram ibis: ita & hîc, quia plurimùm invaluerant peccata, inquit: *corrupta erat terra.* S. Chrysost. hom. 23. in Gen.

Videntes filij Dei &c. Gen. 6. 2. Filij Dei vocantur hic filij Seth, ob sanctitatem. Ità S. Chrysost. Cyrillus, Rupertus, Hilarius. Secundò est phrasis Hebræa: Hebræi omnia fortia, magna, egregia, dicunt esse Dei: montes Dei, cedri Dei. Sic vocantur filij Seth: quia robusti, viribus formâ, staturâ, eximij. E contra filij, & filiæ, Caini, vocantur filij, & filiæ, hominum: quia erant perversi, & terræ affixi. Cornelius hic.

Adducant ad te vaccam rufam. Num. 19. 2. Rufus, sive sanguineus color, symbolum est peccati. Significabat rufa vacca, peccatorem reum esse sanguinis, & mortis; æque ac combustionis in igne gehennæ: hæc enim vacca comburebatur. Cornelius hic.

Tanquam pulvis. Ps. 1. 4. Hic notantur tria sub uno membro; quæ faciunt hominem miserum. Primum est inconstantia: quia, sicut pulvis est levis, & mobilis; sic peccator. Secundum ariditas. Tertium sterilitas. Hugo Card. hic. Peccatores pulvis, quia multi. 2. Reg. 1. 21. *Montes Gelboe* &c. quia viles. Jer. 2. 36. *quàm vilis facta es, nimis iterans vias tuas.* Hugo Card. in Ps. 29. 4.

Capilli tui sicut greges caprarum. Cant. 4. 1. Hæc capillorum laus intelligenda, quamdiu capiti suo innærent: cùm ab eo separantur, non amplius crescunt, nec æstimantur; omnis laus vertitur in contrariam ignominiam: quò enim altiorem habebant locum, tantò viliorem postea sortiuntur; cùm mittuntur in sterquilinium, & conculcantur. de Ponte hîc l. 7. Exh. 2. §. 4.

Si non peccaverimus; scimus, quoniam apud te sumus computati. Sap. 15. 2. Dicuntur boni esse computati, sicut dilecti, & electi: & bene possunt computari, quia pauci. Mali autem non computantur à Deo: sicut nullus computat monetam reprobatam. Jer. 6. 30. *argentum reprobum vocate eos.* S. Bonavent. hîc.

Descende, sede in pulvere filia Babylon, sede in terra. Is. 47. 1. Ità & Jerusalem nostra quoties in confusionem peccatorum venerit, non est ei solium, neque thronus, neque ulla dignitas celsitudinis; sed in terræ pulvere sedere jure perhibetur. S. Paschas. l. 1. in Thr. 1.

Ollam succensam ego video. Jer. 1. 13. Anima peccatrix dicitur olla, propter concupiscentiæ fervorem, propter maculæ nigredinem. Nahum 2. 10 *facies omnium sicut nigredo ollæ.* Et prædicta olla succenditur igne inordinati amoris, iræ, & contentionis. S. Thom Aqu. hic.

Quomodo obscuratum est aurum. Thren. 4. 1. Anima sejure deplorat; quæ fuit priùs per fontem Baptismi nive candidiùs dealbata; & per infusionem Spiritûs S. auro pulchris colorata: nunc verò, aut hæresi est infecta; aut vitijs, & sceleribus, obfuscata. S. Paschasius hic.

Ex Novo, & Patribus.

Digito scribebat in terra. Joan. 8. 6. ad significandum, quòd ipsi, & omnes mali, in terra scribuntur in terra, non in cœlo. Hugo Card. hic.

Peccatum hominem parvum facit, & exiguum: virtus eminentem præstat, & magnum. Sicut enim ægritudo corporis exile, & exiguum, facit, corpus hominis; sanitas verò lætum reddit, & validum, ità intellige; quia & animam ægritudo quidem peccati humilem facit, & parvam; sanitas verò interioris hominis magnam. Origenes hom. 12. in Levit.

Ubicunque in Scripturis sanctis legitur, *habitator*, aut *habitatores terræ*; si priora, & sequentia spectemus; liquidò Scripturarum poterit comprobari hæc regula; plerumque habitatores terræ peccatores appellari. S. Hieron. ep. ad Dardanum.

Innocentia decerpturos alimenta ex arboribus, adhuc sibi bene conscios homines, ad superna subvexit: & commissum delictum, ad conquirenda frumenta, homines terræ, solo-que, dejecit. Tertull. ep. de cibis Judaicis.

Nihil est virô vilius (etsi rex sit) quando est vitio deditus: quemadmodum nihil est vel captivô regalius, ac magnificentius; quamdiu virtutem possederit. S. Chrysost. in Ps. 6. 8.

Jacemus in vitijs, & jacemus oppressi: stamus; cùm bonis operibus erigimur ad profectum. S. Chrysol. s. 54.

Ho-

Homo, quare tibi tam vilis es, qui tam pretiosus es Deo? quare sic honoratus à Deo teipsum taliter inhonoras? Id. i. 148.

Cecidit homo per suggestionem, delectationem, consensum; ab illa summa, & pulchra trinitate: scilicet potentiâ, sapientiâ, puritate; in quandam contrariam, & fœdam, trinitatem, infirmitatem, cœcitatem, immunditiam. Drogo Ost. lib. de creat. & redempt. primi hominis.

Peccatum est sicut putredo in pomo: sicut enim putredo aufert pomo decorem, valorem, colorem, odorem, & saporem; sic peccatum aufert animæ decorem vitæ, odorem famæ, valorem gratiæ, & saporem gloriæ. S. Bonaventura Diæt. sal. c. 2. de vitijs in speciali.

§. XVII.

Peccator fit nihil.

NE tradas Domine Sceptrum tuum his, qui non sunt. Esth. 14. 11. id est, peccatoribus; qui sunt, tanquam non sint. Sylveira in Joan. 16. q. 8.

Cor mundum crea in me. Ps. 50. 12. *Crea* dicit, quasi ex nihilo: quia esse morale perdiderat; secundùm quod peccatori dicitur. Ezech. 28. 19. *nihil factus es.* Ps. 72. 22. *ad nihilum redactus sum.* Jer. 5. 21. *audi populе stulte, qui non habes cor.* Hugo Card. hîc.

Emittes spiritum tuum, & creabuntur. Ps. 103. 30. Dices: nonne creati sumus? Dico, quòd creare, secundùm Theologos, est, ex nihilo aliquid facere: & cùm in peccato estis, nihil estis, juxta 1. Cor. 13. *si charitatem non habuero, nihil mihi prodest.* Unde recipiendo Spiritum S. homo esse gratuitum recipit per gratiam, qui nihil erat per peccatum. Diez conc. 4. fer. 2. Pent.

Aspexi terram; & ecce vacua erat, & nihil. Jer. 4. 23. & v. 25. *intuitus sum, & non erat homo.*

Patres nostri peccaverunt, & non sunt. Thr. 5. 7. Non vacat ab intellectu, quomodo non sint, qui omnino & jam, & post mortem, esse non creduntur. Omnis enim peccator ex eo, quod delinquit, & peccat, ad nihilum redigitur, & non est. Et ideo non est; quia ab eo, qui semper est, corruit. S. Paschasius hîc.

Homo, non sum. Luc. 22. 58. Non ait, non sum Discipulus Jesu; sed, *non sum.* Jesum negans, se quoque negat. S. Ambros. l. 10. in Luc. quia videbatur negare societatem Christi, utique se negavit. Sylveira in Joan. 16. q. 8.

Peccatum nihil est; & nihil fiunt homines, cùm peccant. S. August. tr. 1. in Joan.

Toties nihil factus sum, quoties à te separatus sum. Id. soliloqu. c. 5.

§. XVIII.

Peccator inveteratus senex.

INveteravi inter omnes inimicos meos. Ps. 6. 8. Bene dicitur homo inveterari per peccatum, propter multas causas. Una est: quia sicut senes amittunt visum, sic peccatores amittunt spiritualem visum. Itèm amittunt dentes; sic peccatores dentes dilectionis. Itèm amittunt virtutem gustandi; sic peccatores spiritualiter. Itèm auditum amittunt senes; sic peccatores. Itèm fiunt tremuli; sic peccatores. Itèm infatuantur. Hugo Card. hic.

Nihil facit adeò inveterare, ut natura peccati. Quando ergo à peccato inveteraveris, renova teipsum per pœnitentiam. S. Chrysost. in Ps. 6.

Pecuniæ amor, absurdarumque concupiscentiarum servitus; atque simpliciter omne peccatum, operatorem suum, putrem, ac vetustum reddere solet: quod verò vetustum, senióque confectum, propè est ad interitum. S. Chrysost. serm. 10. in Rom. 6.

Animæ nostræ senescunt de peccato mortali: quia omnes defectus, quos senectus dat corpori naturaliter, peccatum dat animæ spiritualiter. Primus est, dealbatio capillorum: capilli animæ sunt variæ cogitationes. Persona existens in gratia habebat capillos nigros, id est, cogitationes humiles cogitando proprios defectus; quos peccator non cognoscit. Secundus: obturatio sensuum: humores enim grossi abundant in senibus. 2. Reg. 19. 35. *nunquid vigent sensus mei &c.* sic peccator nihil sentit de malis animæ; cùm mala corporis optimè sentiant. Tertius corrugatio pellis: plena pellis in juvene est conversatio exterior. Et sicut pellis cœperit carnem, sanguinem, & ossa; ità conversatio: persona enim sancta talis est intrà, qualem se ostendit exteriùs. Quando autem cadit in peccatum, verecundatur ostendere; & aliter ostendit extrà, quàm sit intus. Quartus incurvatio capitis. Ratio naturalis: quia sicut ignis emittit flammam in altum; ità cor hominis juvenis est ità ardens, ut faciat ire rectè: sed quando calor cordis minuitur, caput inclinatur. Persona sinè peccatô habet caput animæ, scilicet, cogitationes, erectum, cogitando Deum, cœlestia &c. Peccator non delectatur respicere cœlum &c. His dicitur Luc. 21. 28. *respicite, & levate capita vestra.* Quintus debilitatio membrorum: ideo baculô sustentatur. *Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta est.* Thr. 1. 8. Quando persona est in gratia, habet genua, manus, & omnia membra, firma ad orandum; secùs in senectute peccati. Sextus appropinquatio mortis. Licèt moriantur æquè juvenes, quàm senes; naturaliter tamen plus juvenis distat à morte: *quod antiquatur, & senescit, propè interitum est.* Hebr. 8. 13. S. Vinc. Ferr. s. 4. D. 19. Trinit.

§. XIX.

Peccatoris variæ miseriæ.

Erat vir unus. 1. Reg. 1. 1. Vide, si non hoc ipsum pertinet ad laudem justi, quòd dicitur de eo, *erat vir unus.* Nos qui adhuc peccatores sumus, non possumus istum titulum laudis acquirere: quia unusquisque nostrum non est unus, sed est multi. Intuere namque alicujus vultum nunc irati, nunc iterum tristis, paulò pòst rursum gaudentis; & iterum turbati, & rursum lenis. Vides, quomodo ille, qui putatur unus esse, non est unus; sed tot in eo personæ videntur esse, quot mores. Origenes hic.

In circuitu impij ambulant. Ps. 11. 9. Ut pacem Ægyptij exprimerent, centri punctum pinxerunt. Quidquid non quiescit in puncto immobili, pax non est. Ergo impossibile, peccatores pace potiri: quia non in puncto quiescunt, sed *in circuitu ambulant*: id est, ait Cajetanus, in circumferentia, procul à centro veritatis, & virtutis. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 9. sect. 2. obs. 1.

Vox Domini concutientis desertum. Ps. 28. 8. Cor peccatoris dicitur desertum propter quatuor: sterile est propter otiositatem: incultum est per negligentiam: à feris inhabitatum per monstruosorum peccatorum ad inventionem: infructuosis arboribus est consitum per pravorum morum consuetudinem. Hugo Card. hìc.

Quæ est ista-de deserto. Cant. 8. 5. Desertum est cor malum: quia cultum non est; & germinat inopia, & in eo bestiæ habitant. Hugo à S. Victore hìc.

Nihil est infelicius felicitate peccantium; quâ pœnalis nutritur impunitas; & mala voluntas, velut hostis interior, roboratur. S. August. ep. 5.

Omnis malus est miser. S. Gregor. Nyss. l. 8. de provid. c. 5.

§. XX

Peccator non dolet, non flet, quia peccata sua nescit.

Ex Veteri.

Peccavi Domino. 2. Reg. 12. 13. David peccatum suum non considerabat; & ideò minimè flebat. At ubi à Propheta propositum vidit; in lacrymas, & contritionem, prorupit. Barradius t. 3. l. 7. c. 9. D. 9. Pent.

Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum. Ps. 37. 5. Hæc est causa, cur sensum doloris, quam per esset, ex peccatis suis pauci percipiant: quia peccati magnitudinem pauci in statera seriæ cogitationis appendunt. Bellarminus hìc.

Vidi cuncta, quæ fiunt sub sole: & ecce universa vanitas, & afflictio spiritûs. Eccl. 1. 14. Sub sole est vanitas, super solem veritas. Anima ergo, quæ est sub sole per amorem temporalium; & non est super solem, per contemplationem supernorum; quid aliud habet facere, nisi flere, & gemere? Et bene conjunguntur *vanitas, & afflictio spiritûs*: ubi est vanitas felicitatis terrenæ, ibi afflictio mortis æternæ. Ramirez in ep. 7. Apoc. 3. v. 17.

Qui addit scientiam, addit & laborem. Eccl. 1. 18. quia quantò melius homo agnoscit bona, & mala; tantò magis affligitur, quando errat. Job. 42 56. *nunc oculus meus videt te, idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla, & cinere.* S. Bonaventura hìc. S. August. l. de spir. & anima c. 49. quia & quantò homo magis sua mala intelligit; tantò amplius suspirat, & genuit.

Salonius hìc: quantò quisque plus in sapientia proficit, tantò magis irascitur sibi de malis operibus, quæ gessit; & contristatur, & dolet de peccatis suis; ideoque addit & laborem: quia, quantò ampliùs cœlestia, & æterna, cognoscit; tantò magis dolendo, & flendo, laborat; ut errorum laqueos evadere possit; & liberari valeat de hujus sæculi molestia. S. Laur. Just. lib. de triumph. &c. c. 19. unò Jesus tempore fruebatur Dei visione, & intolerabili passione gemebat; ut tota divinæ fruitionis gloria in eo militaret ad pœnam. Nam quemadmodum omnes cognitione anteceßit; ità etiam & mœrore. Apposita illi est scientia, appositus est, & dolor. Baeza t. 2. l. 12. c. 5.

In tenebrosis collocavit me. Thr. 3. 6. Moraliter: anima, amisso lumine, collocata in tenebris, quasi mortua in sempiternum: nec seipsam, qualis sit, quàm misera, quàm infelix; quibúsve oppressa malis, & nudata bonis, videre valet: auferuntur enim judicia Dei ab hujuscemodi anima. Hoc semper inimicus gaudet, nè se misera anima de tenebris ad lucem explicare queat. S. Paschas. hìc.

Ex Novo, & Patribus.

Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 38. Quia sua peccata clarè advertit, dignè pensavit; seipsam profundissimè humiliavit, ineffabiliterque contempsit. Ideò non solùm non verebatur confundi, despici, irrideri: imò omnia ista optavit; ut Deo, quem ipsa inhonoravit, aliquam recompensationem, honoremque faceret. Dion. Carthus. hìc.

Videns civitatem flevit. Luc. 19. 41. Quia vidit, flevit: nos verò, quia non videmus, flemus. Si videremus nostræ civitatis, id est, animæ nostræ mala, fleremus. Videre, & flere, oculorum est: ijsdem, quibus videmus, oculis flemus. Solus homo plorat, qui ratione præstat; reliqua animantia rationis expertia etiam carent fletu. Quamdiu in utero latet infans, non plorat; prodiens in lucem plorat. Sic, quamdiu in utero ignorantiæ est homo, mala sua non deflet; lucem veritatis intuens lacrymatur. Heu! quot homines instar infantium, suorum malorum obliti, malè securi, læti, absque lacrymis. Postquam verò scelera, quibus se inquinaverunt, gravissima; Dei majestatem, quam læse-

læserunt; justitiæ divinæ rigorem, pœnarum cernunt æternitatem; lacrymis, & contritione, cor perfundunt. Sol vapores è terra elevat, ex quibus fit pluvia: sic intellectus, sol noster, ex conspectis malis vapores quosdam elevat; ex quibus pluvia salutaris oritur lacrymarum. Barradius t. 3. l. 7. c. 9. D. 9. Pent. Nota ista duo, *videns flevit.* O anima! si videres, fleres: sed quia non vides, ideò non fles. Ramirez in ep. 7. Apoc. 3. 17. *& nescis, quia tu es miser.* Quis non fleret super Jerusalem, qui illam, & fines ejus, perfectissimè videret, ut Jesus vidit. Nemo sic potest lapidescere; qui si res videret, & bene cognosceret, quæ circa se sunt, aliud nollet, quàm copiosas lacrymas fundere. Flens ajebat Christus, *si cognovisses & tu;* quasi ideo secum non fleant, quia secum non cognoscunt. Baeza t. 2. l. 12. c. 5. Perversa anima, rebus præsentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta abscondit sibi mala sequentia: quia videre futura refugit, quæ præsentem lætitiam perturbant: dumque in præsentis vitæ delectationibus se deserit; quid aliquid, quàm clausis oculis ad ignem vadit. S. Gregor. hom. 39. in Evang.

Si cognovisses & tu. Luc. 19. 42. Subaudi eversionem, quæ tibi imminet; & tu fleres, quemadmodum ego. S. Gregor. hom. 39. Si cognovisses mala, quæ imminent; & tu quoque fleres. S. Paschas. in Thr. 3.

Initium salutis est, sua intelligere, & flere peccata. S. Hieron. in Is. 15.

Citò culpa, quæ citò cognoscitur, corrigitur. V. Beda hom. die Ciner.

Et legimus, & experientiâ probatum est: si quem Deus permitteret videre peccata sua, sicut ipse ea videt; mox præ dolore rumpendum cor illius, aut sensibus eum destituendum: ubi aspiceret, quantâ injuriâ, & contemptu, affecerit Creatorem, ac Redemptorem, Deumque, ac Dominum suum: & quàm indignè, turpiterque deformaverit nobilem, speciosamque animam suam. Blosius p. 3. marg. spir. c. 2.

§. XXI.

Peccatori omnia cedunt in malum.

Quidquid masculini sexûs natum fuerit, in flumen projicite. Ex. 1. 22. Non timet inauditum patrare delictum, ut vitet periculum, quod fuerat stultè suspicatus. Moyses parvulus immergitur aquis; sed Dei jussu fluvius parcebat infanti; ut Pharaoni à fluvio tristis emergeret casus. Regis filia &c. Ex. 2. 10. *vocavit nomen ejus Moyses.* Hujus pueri operâ usus est postea Deus, ut refractarios puniret. A fluvio, quem contrà legem puerorum constituerat carnificem, emergere debebat damnum: quia à fluvio gestiebat Pharao mutuari subsidium; ut per ipsa, quæ sibi putabat commoda, ascisceret detrimenta. Naxera in Jos. 23. §. 26.

Si volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhærere-jam nunc scitote &c. Jos. 23. 12. 13. Quæ homo contra legem, ut vitæ exambit subsidia; esse solent certissima detrimenta. Stupidus est, quia ab igne exigit glaciem, qui à nive ardorem: nec minùs stultus, qui à vitio mutuatur commodum; & à virtute salutis putat oriri dispendium. Hanc veritatem docet Josue; dum, quæ commoda ab illicitis conjugijs, ab improborum consortijs, emergent, populo pandit. *Si volueritis* &c. Naxera hic.

Venistis ad mare: persecutique sunt Ægyptij &c. Jos 24. 6. Mare Hebræis videbatur infaustum, Pharaonis persecutioni commodum: verùm adeò contrarius fuit humano judicio eventus, ut mare Hebræos securè transmiserit, & dignâ strage absorbuerit Ægyptios. Idem hic. 28.

David præcepit pueris suis, ut interficerent eos. 2. Reg. 4. 8. 10. Per quæ quærebant lucrum, invenerunt damnum. Id. in Jos. 23. §. 26.

Me expectaverunt. &c. Ps. 118. 95. O infelices expectatores! nescitis quid expectetis. Prosperitatem quæritis; sed adversitatem invenietis. Expectant claritatem, suavitatem, tranquillitatem; sed invenient pro temporali claritate æternalem caliginem, pro suavitate amaritudinem, pro tranquillitate turbinem. De his tribus Is. 59. 9. *expectavimus lucem; & ecce tenebræ.* Job 30. 26. *expectabam bona, & venerunt mihi mala.* Jer. 14. 19. *expectavimus pacem, - & ecce turbatio.* S. Bonaventura hic.

Collegerunt Pontifices, & Pharisæi, concilium. Joan. 11. 47. Consilium ineunt, ut inferant mortem; non unde poterant accipere vitam. Mortuum quatriduanum revocavit ex mortuis. Et ob idipsum venantur ad necem, quia mortis imperium destruebat. Et, quod eis, cæterisque Judæis, debuit esse causa fidei, occasio perfidiæ fuit. Semper enim divinò, justòque judicio agitur, ut perversis recta vertantur in malum. Sim. Cas. l. 11. c. 45.

Sicut, secundùm Apostolum Rom. 8. 28. *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*; ità non diligentibus Deum omnia cooperantur in malum. S. Bernardinus t. 1. s. 9. art. 1. *Diligentibus Deum* &c in tantum omnia, ut etiam aliena mala. Odientibus autem Deum è contrario omnia cooperantur in malum ipsorum; & in tantum omnia, ut etiam bona. Guigo consid. de tranq. animi c. 13.

Cùm gallina mille immunditias in sterquilinio manducet, omnes ei in bonam substantiam convertuntur, quia bonæ complexionis est. At verò accipitri, qui pectusculâ gallinarum edit, omnia in malam carnem, & prorsus ad manducandum inutilem, convertuntur.

Justus omnia in bonum, peccator omnia in malum, convertit.

Diez Peccator.

O

§. XXII.

Peccator pœnæ suæ author, & origo.

Ex Veteri.

Maledicta terra in opere tuo. Gen. 3. 17. *Benedixisti Domine terram tuam.* Ps. 84. 2. Si terra habuit benedictionem à Deo, unde contraxit maledictionem? Non à Deo, sed à peccato: *in opere tuo.* S. Hieron. in qq. Hebr. in Gen. opera hîc non ruris colendi, ùt plerique putant; sed peccata significant, ùt in Hebræô habetur: & Aquila non discordat dicens: *maledicta humus propter te.* Rupertus l. 3. in Gen. *maledicta terra in opere tuo*, id est, propter opus, quod est peccatum tuum. Sylveira addit. in Matth. 23.

Clamor Sodomorum, &c. Gen. 18. 20. 21. Pulchrè clamorem dixit in se habere peccata. Grandis absque dubio peccantium clamor est, qui à terra ascendit in cœlum. Quare autem peccata hominum quasi clamare testatur? scilicet quia cædi aures suas Deus dicit clamoribus peccatorum, ut non differatur pœna peccantium. Et verè clamor, & grandis clamor, est; quando pietas Dei peccatorum clamoribus vincitur; ut peccantes punire cogatur. Salvianus de Provid. Dei l. 1.

Dominus pluit sulphur, & ignem. Gen. 19. 24. Nubes, quæ aquas submittunt, nónne vapores sunt? qui è terra exurgentes aeris superiorem regionem petunt, ibique densantur quousque resoluti in aquas recidant eò, unde ascenderunt. Did. Niss. Vit. Abr. l. 8. c. 8. *Pluit.* cur non dicitur, *cecidit ignis Domini.* ut super holocaustum 3. Reg. 18. 38. Dicitur ille ignis pluvia; quia ex peccatorum vaporibus excitata. Sylveira in Matth. 24. q. 15.

Deus tuus ignis consumens est. Deut. 4. 24. Verùm quid consumit ignis iste? quid pro fomento habet? nihil Moyses assignat. Scilicet Deus ex se vim habet urendi, & puniendi; sed, nisi tu teipsum fomentum ignis efficias, nihil omninò nocebit: tu te lignum, fœnum, facis; ùt habet Paulus 1. Cor. 3. 12. Pinna Ethol. 34.

Maledictus eris in civitate, maledictus in agro &c. Deut. 28. 16. &c. Non dicit, à Deo maledicendum: quia licèt ille judex sit, qui contra peccatorem pronuntiet; non tamen causa est suppliciorum. *Possidete paratum vobis regnum: discedite in ignem æternum.* Matth. 25. 34. 41. Did. Niss. Pol. Cœl. p. 1. l. 7. c. 2.

Si acuero ùt fulgur gladium meum. Deut. 32. 41. Judicium, & Dei vindicta, vocatur fulgur; & gladius, qui acuitur. Ex Philosophia habes; fulguris materiam à terra vaporante in altum efferri: quasi cœlum ipsum rugiens dicere posset; extraneum sibi, & peregrinum opus tonandi, & fulgurandi; cùm ad illud materiam terra ipsa in se generet, & cœlo in altum subministret. O terra! ô arbor! à te securis oritur, quæ te succidit: tuis armis peris; tuô flagras incendiô, quod tibi excitas. Deinde ut Deus judicium, & gladium, acuit. Ubi vides moram vindictæ tarditatem supplicij. Satis enim lentè lapidea moles in multos evolvitur orbes, priusquam poliatur ferrum, & acies splendescat. *Perditio tua Israel.* Os. 13. 9. Fernandius in Gen. 1. sect. 1.

Non maneat arca Dei Israel apud nos. 1. Reg. 5. 7. Videntes Azotij morbos, & mures, quibus vexabantur; cœperunt ratiocinari, undenam hæc plaga proveniret? an ab astro aliquo? an ab arca Dei? Peccatis suis hanc pœnam adscribere oportebat. Dicunt: *quoniam dura est manus ejus.* Ratio hujus decreti, Arcæ à se removendæ, fuit dolor pœnæ. Non dicunt; quoniam eam injustè cepimus, quia irreverenter cum Dagone collocavimus; sed quia *dura est manus ejus.* De culpa nihil, de pœna maximè, dolebant. Mendoza in 1. Reg. 5. 7.

Vos fecistis universum malum hoc. 1. Reg. 12. 20. De malo pœnæ id aliqui intetpretantur. q. d. vos hanc procellam excitâstis, dum illi vestris sceleribus occasionem præbuistis. Id. hîc.

Ecce omnes vos accendentes ignem &c. Is. 50. 11. Quid querimur, quòd durè agit nobiscum Deus? multò nos durius cum Deo agimus. Vim, ut ità dixerim, facimus pietati suæ; ac manus quodammodo afferimus misericordiæ suæ. Quid ergo de pœnarum acerbitate conquerimur? unusquisque nostrum se punit. Et ideo propheticum hoc ad nos dicitur: *ecce omnes* &c. Salvianus de Prov. Dei l. 4.

Ambulate in lumine ignis vestri, & in flamma, quam accendistis. Is. 50. 11. Non est ignis alterius, nisi vester; qui ligna, qui stipulam, qui materiam futuro incendio coacervâstis. Deus non facit pœnas; sed ea, quæ patimur, ipsi nobis præparamus. Origenes hom. 2. in 13. Ezechiel.

In momento indignationis abscondi faciem meam. Is. 54. 8. Nota: absconsio, vel aversio, faciei Dei in Scriptura, significat, & reipsâ inducit, omne malum: sic, ut illuminatio, vel ostensio, vultûs ejus; omne bonum. Sicut enim sole absente, vel ob nebulas se abscondente, omnia occupant tenebræ; at eô redeunte omnia apparent lucida, læta, & vivida: ità multò magis se res habet in Deo, qui increatus est, & Mundi immensus sol. Hujus solis deliquium inducunt nebulæ, id est, peccata nostra. Cornelius hîc.

Ignem succendisti in furore meo. Jer. 17. 4. id est, ignem furoris mei accendisti; qui te acrî, & ignitâ vindictâ persequetur. Cornelius hîc.

Quæ respicit ad Aquilonem. Ezech. 9. 2. scilicet ubi peccârant idololatriâ. c. 8. 5. *Sex viri*, id est, sex dæmones, ait Hieron. Sex Angeli, Theodoretus. Nota: eâdem portâ, quâ Deum eliminamus, intrant ipsi lectores, *Intravit per peccatum mors.* Rom. 5. 12. Ità hîc per eandem portam intrârunt Chaldæi in

in urbem, per quam intraverat idololatria. Cornelius hîc.

Hæc dicit Dominus Deus: auser cidarim, tolle coronam. Ezech. 21. 26. Privatus est utrâque dignitate; Pontificiâ, quam usurpavit, & regiâ; quæ erat hæreditaria: nec alienâ manu, sed suamet, suis peccatis. Quia nullæ crudeliores manus inveniri poterant, quàm sui ipsius. Philo l. de Confus. linguar. ità est profectò insipiens, non aliunde accipit; sed ipse sibi quærendo mala invenit. Sylveira in Act. 1. 18.

Producam ignem de medio tui. Ezech. 28. 18. Ex peccatis tuis faciam, ut pœna nascatur, quâ consumaris: sicut domus igne in ea exortô consumi, & conflagrare, solet. Did. Niss. D. infra Oct. Nat. D. §. 2.

Ex Novo, & Patribus.

Increpavit illum Jesus. Matth. 17. 17. id est, juvenem; ùt docent Hieron. Beda, Theophylactus, &c. Videtur non juvenis, sed tortor, increpandus. S. Hieron. increpavit puerum: quia propter peccata sua à dæmone fuerat oppressus. Sylveira in Luc. 11. c. 22.

Videbunt Filium hominis venientem in nubibus. Matth. 24. 30. Cur venturus sedens super nubem? quia nubes generantur ex vaporibus terræ: quia rigor illius judicij ex terra, & nostrorum peccatorum exhalationibus, provenit. Sylveira hîc q. 15.

Et arundinem in dextera ejus. Matth. 27. 29. Græc. *calamum.* qui etiam pennam scriptoriam significat, juxta Ps. 44. 2. *lingua mea calamus scribæ.* Chrysost. dederunt ipsi calamum in manu, ut peccata eorum conscriberentur. Did. Niss. D. infra Oct. Nat. D. §. 2.

Et rogabant eum, ut permitteret eos in illos (porcos) *ingredi.* Luc. 8. 32. An non satiùs Christus fecisset, si porcos occupare ipse jussisset, qui suâ virtute ab homine illos exegerat? S. Ambros. clementiam Domini debemus advertere; quòd nullum priùs ipse condemnat; sed unusquisque sibi author est pœnæ. Did. Niss. fer. 6. D. 2. Quadr. §. 3.

Erat Jesus ejiciens dæmonium. Luc. 11. 14. Cur non dicitur, quòd Christus sanaverit mutum; sed quòd ejecerit dæmonium mutum? quia dæmonium erat in causa, quòd esset mutus. Et Christus Dominus, ùt bonus medicus, radicem pellit. Sylveira hîc.

Ecce sanus factus es, jam noli peccare, &c. Joan. 5. 14. S. Chrysost. non tibi, dicit, quid deterius faciam; sed nè deterius aliquid tibi contingat. Salvianus l. 8. de Prov. ipse sibi parat peccator quisque, quod patitur: nos calamitatum nostrarum auctores sumus: nos ergo adversùm nos omnia facimus. Nihil itaque nihil est in nos crudelius nobis. Nos, inquam, nos etiam Deo nolente, cruciamus. Dei censuram nos inardescere facimus, & peccatis nostris jugiter commovemur: nos cœlestis iræ ignem accendimus; & excitamus incendia, quibus ardeamus. Did. Niss. ib.

Secundùm duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram. Rom. 2. 5. S. Chrysost. tu tibi thesaurizas, non Deus tibi: etenim ille omnia præstitit, quæ oportebat: qui, si inflexus manes, tu tibi thesaurizas iram. Apud Did. Niss. Vit. Abr. l. 8. c. 8.

Multi frequenter dicunt, malô locô esse rerum, & civitatis, statum; causamque ex imprudentia dominantium esse perhibent. Ego verò dico, non Magistratûs imprudentia, sed nostrum peccatum; illud omnia subvertit, illud omnes calamitas invexit: nec aliunde rerum tristium examina nobis superfusa sunt. S. Chrysost. tom. 6. hom. de peccato. Apud Sylveira c. 18. in Joan. 9.

§. XXIII.

Peccator ipse, & peccatum, sibi pœna, hostis.

EDuxisti ab Inferno animam meam. Ps. 29. 4. Peccatum dicitur Infernus. Num. 16. 33. *descenderunt vivi in Infernum*, id est, in mortale peccatum. Quod bene dicitur Infernus propter multas rationes. Quia in peccato, sicut in Inferno, algor, & calor, sentitur: scilicet parvus timor, & concupiscentia, ardens, & inflammans. Job 24. 19. *ad nimium calorem &c.* De peccato exit fumus infamiæ, vermis conscientiæ; sitis, & esuries; in peccato nulla requies. Hugo Card. hîc.

Eripe me Domine ab homine malo. Ps. 139. 2. S. Aug. hom. 32. ex 30. fac, tibi Deum respondisse, à quo? quando dicis, eripe me. Dicturus es à Caio, à Lucio, à nescio quo; quem pateris. Et respondet tibi Deus: de te nihil mihi dicis? si ab homine malo liberem te, priùs es liberandus à teipso. Apud Pinna Ethol. 85.

Allisisti nos in manu iniquitatis nostræ. Is. 64. 7. id est, propter iniquitatem nostram. ità Sanchez. Meliùs; in manu, id est, per manum. q. d. tradidisti nos peccato quasi lictori, cruciandos, & allidendos. Cornelius hîc.

Libera nos à malo. Matth. 6. 13. S. Aug. s. 30. de verb. Ap. quid est, quod clamâsti, *libera nos à malo?* respondeo illi: ego sum malus: & si liberaverit me à malo; ero de malo bonus. q. d. libera nos à peccato; fac, nè in peccatum cadamus: nemo enim tam hostis alteri est, quàm sibi ipsi, dum peccat. Pinna ib.

Clamans & concidens se lapidibus. Marci 5. 5. Ad cumulum mali meriti omnino accedit, quòd homo seipsum confodiat: nemo enim malus ab alio, quàm à seipso, ampliùs læditur. Sim. Cass. l. 5. c. 16.

Suspensus crepuit medius. Act. 1. 18. S. Leo s. 10. de Pass. meritò ubi sua pœna est commissa: quia in supplicium tuum nemo sævior potuit inveniri.

Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expiravit. Act. 5. 5. Nullus hîc fragor elementorum; nulla judicantis aut majestas, aut sedes; nec in valle Josaphat, sed in domo fidei morabatur. Petrus assidebat aræ, non Christus inter fulgura consedebat; nullum in

cum convitium jaciebatur; aut parabatur pœna: sola illi fraudatæ pecuniæ objiciebatur turpitudo. Et tamen fœditas ipsa peccati inermis, & nuda, virum primarium inter hostias, & thura, ità consternavit; ut mox corruerit victima pudoris, & pœnitentiæ. Oliva fer. 2. D. 1. Quadr.

Quæ nullus unquam hostis in eos perpetravit; ea libentissimè, & promptissimè, amplectuntur: & quod nullus unquam Judex supplicium in eos statuterit, ij illud in se ipsos attrahunt. Theodoretus ad 1. Rom.

Mens odiosa, cupida, curis tantummodo sæcularibus dedita, libidinis igne succensa; nónne tibi videtur Infernus? in quo videlicet & diabolus habitat, & concupiscentiarum ignes æstuare non cessant. Inde enim de luxuria sulphureus fœtor oboritur; & de cogitationum crebrescentium tenebrosa caligine, tanquam teterrimi fumi volumina generantur. Nam, dum hoc amat, illud timet: in alijs gaudet, hoc odit: illud avidè concupiscit, fit infelix mens, suspecta semper, & vaga, curiosa, anxia simul, atque sollicita; quæ curis impellentibus in multa dividitur, diversarumque passionum morsibus laceratur. Hæc igitur flebilis anima, gehenna facta est, tartarus, & Infernus: quam & cruciant tormenta curarum, vitiorum vastat incendium. B. Petrus Dam. l. 2. ep. 5.

Intrinsecam pœnam malefactor pertulit, dum deliquit: cùm eô ipsô quisque puniatur interiùs, quô consentit facere, aut perficit facinus. Sim. Cas. l. 15. de just. Christ.

§. XXIV.

Peccatoris mala securitas. Symbola, & Similitudines. Comparatur somno, & lecto.

HEli jacebat in loco suo. 1. Reg. 3. 2. Sept. *dormiebat.* Ostenditur ejus negligentia, & remissio animi; qui tam gravibus minis, velut tonitruis, de cœlo territus non vigilârit. Mendoza. hic.

Projecit se, & obdormivit. 3. Reg. 19. 5. Miraris, quòd Elias reginæ persecutione jactatus, in aperto campo dormire potuerit; aut Petrus in carcere. Act. 12. 6. Sancti erant. Mirare potiùs, dormire potuisse Saulum, Holofernem, Sisaram: & tamen hodiedum innumeri lethali noxâ polluti somno se credunt, quasi securi de vita. De quibus Is. 51 20. *dormierunt in capite omnium viarum, sicut oryx illaqueatus, pleni indignatione Domini.* Scribitur: in Africa dari belluas, Oryges dictas, quasi tauros sylvestres, tam stolidæ suarum virium fiduciæ; ut, cùm in retia venatorum inciderunt, dormire præsumant, nec equorum hinnitu, vel canum latratu, excitari se sinant; ut expediti laqueis fugiant. Dormitis Samsonis instar. Judic. 16. 19. in sinu scortorum; dormitis in lectis eburneis *pleni indignatione Domini*, & periculum non timetis. Segneri s. 1. die Cin.

Verbum iniquum - nunquid, qui dormit, non adjiciet, ut resurgat? Ps. 40. 9. q. d. qui in somnum lethalem per peccatum mortale incidit, nónne ille evigilare ab illo somno ad vitam gratiæ potest? nonne peccator converti? apud Hug. Card. alia versio habet: *verbum diaboli constituerunt adversùm me.* Cur id vocatur verbum diaboli? Hugo: verbum diaboli fuit: *nequaquam morte moriemini* Gen. 3. 4. & modò per adulatores, qui sunt organa ejus, dicit, nequaquam adhuc moriemini: potestis modò bibere, & comedere: vos estis adhuc juvenes; quando senueritis, tunc facietis pœnitentiam. Dominus verò inclamat: *hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Ps. 94. 8. Did. Niss. Pol. cœl. p. 2. l. 4. c. 5.

Sicut vulnerati dormientes in sepulchris. Ps. 87. 6. Non dicit, eos dormire in lectis, in quibus dormiunt vivi; sed *in sepulchris*, ubi dormiunt mortui. Jonas in tempestate dormitat. Tot in periculis, horæ mortis incertus, securus dormis? somnians non formidat; quæ formidare debet; sed vana. Si astet ei quis gladiô evaginatô, quô illum perimat, non metuit. Somnians autem, se esse in periculo, timet; licèt securissimus in lecto jaceat. Multi timent ærumnas hujus vitæ, tanquam vera mala: quæ nihil sunt, nisi phantasma; & non perhorrescunt tormenta Inferni, in quem in perpetuum præcipitabuntur. Stella de cont. &c. p. 2. c. 43.

Cum dormiente loquitur, qui enarrat stulto sapientiam; & in fine narrationis dicit: quis est hic? Eccl. 22. 9. q. d. sicut dormiens audiens se excitantem, dicit, quis est, qui me excitat? quid loquitur? quid vult? ac mox rursum somnolentus indormit: ità & fatuus, audiens sapientiam à sapiente, quasi cupidinibus suis indormiens, dicit: quis est hic, qui mihi molestus est? quia dicit: cur me à somno delictorum meorum avocat? non audio, non attendo, non capio: quia non delector sapientiâ, & virtute; sed omnis meus gustus, & delectatio, est in voluptate &c. Appositè stultus, puta peccatorem, comparat dormienti: 1. quia uti hic somno, ità ille peccato, id est, voluptati suaviter, & deliciosè indormit. 2. sicut in dormiente ligatur mens, & ratio; sic in fatuo funibus concupiscentiæ ligata est ratio, & prudentia. 3. sicut dormiens vivit vitam animalem, non rationalem; sic & peccator. 4. sicut dormiens varijs luditur, & illuditur, phantasmatibus; sic & peccator luditur specie creaturarum, &, quod amat, umbræ, somnia, sunt; non res, non veritas. Denique sicut pueri altum dormientes flagellis, & verberibus, à somno excitandi sunt; sic & stulti, putà impij, à veterno peccatorum plagis evellendi sunt. Cornelius hic.

Dormiebat sopore gravi. Jon. 1. 5. Sensit Jonas remorsus conscientiæ de fuga sua, quasi Deus illum persequeretur, puniretque: unde, ut hos remorsus evaderet & sopiret; dedit se sopori. Mala enim conscientia parit mœrorem, mœror somnum. S. Hieron. tropologicè: sopor Jonæ gravissimus hominem significat erroris sopore torpentem: cui non sufficerat fugere à facie Dei; nisi quâdam vecordiâ

mens

mens illius obruta ignoraret iracundiam Dei; & quasi securus dormiret. apud Cornelium hic. Excutite somnum, pellite soporem. Hæc auditis in Evangelio; & dormitis? hora est, arrigendi vitam, emendandi mores, expellèndi vitia; nè nos incautos inveniat tantum malum. S. Thom. Vill. conc. 1. de judicio. Minatur Deus ignem gehennæ, spiritum procellarum; nec attendit peccator, quàm propinquus sit æternæ damnationi. His jure dicas, quod nautæ Jonæ: *quid tu sopore deprimeris? surge, invoca Deum tuum.* Diez Jonas.

Cùm dormirent homines. Matth. 13. 25. Dormire hominum, quod Salvator omisit exponere, inadvertentia est periculorum, & incautela contra insidias invisibilium hominum. Sim. Cas. l. 6. c. 3. Aristoteles l. de somno & vigilia: est ligamentum omnium sensuum externorum. Somnum vocat Euripides oblivionem malorum. Hæc est natura peccati frequentius admissi; quòd hominem ligat, eumque in noxia quadam securitate constituit, ac obliviscì facit malorum impendentium. Est ligamentum omnium sensuum, omnium facultatum, memoriæ, intellectûs, & voluntatis. Advertit hoc sapiens Prov. 5. 22. *iniquitates suæ capiunt impium; & funibus peccatorum suorum constringitur.* Hilarius pro *funibus* ponit vocem *fascijs*: vel quia peccator est instar infantis, qui nihil de futuro cogitat; vel quia mortuorum est, ligari fascijs. Schönleben Disc. 2. D. 2. Adv. Spiritualis obdormitio, est obtenebratio sensuum, suffocatio intellectûs, perditio memoriæ, voluntatis oppressio, orationis carentia, inconsideratio infallibilis judicij, contra dæmones incautela, periculorum improvisio, insensibilitas animæ. Sim. Cas. l. 13. c. 13.

Petrus dormiens. Act. 12. 6. Significat in carcere peccati dormientem, *inter duos emilites*, scilicet Angelum bonum, & Angelum malum. S. Vinc. Ferr. s. de S. Petro ad vincula.

Ecce mittam eam in lectum. Apoc. 2. 22. id est, in Infernum, ait Rupertus, Beda, Rich. à S. Vict. Ansbertus & Primasius: lectus, inquiunt, est securitas, & impunitas peccandi; in qua peccator, quasi in molissimo lecto quiescens, ex uno scelere in aliud, & tandum in damnationem, ruit. Hæc securitas signum damnationis. Cornellus hic.

Est quidam somnus, qui est somnus culpæ; somnus malus, & ad statum pessimum inductivus. Nam in somno est quædam infrigidatio, quædam fumi elevatio, quædam animalis virtutis oppressio, & mearuum quinque viarum sensûs oppilatio. Sic suô modô culpa facit in anima: nam infrigidat per avaritiam; fumum elevat, & perturbat, per superbiam; sed sensum oppilat, nè videnda videat per carnis lasciviam. S. Bonavent. s. 5. de adv.

Alia Symbola.

Orate Dominum, ut auferat ranas à me. Ex. 8. 8. Fecit Moyses, quod poscebat; sed non Pharao, quod promiserat. *Videns autem Pharao, quòd data esset requies, ingravavit cor suum.* v. 15. Data requies obstinationem nutriebat; expertum discrimen ulterioris metum non creabat. Plus audaciæ ad nova delicta sumebat Pharao, quia ranas evasit; quàm timoris caperet, quia sustinuit. Data salus stultam genuit fiduciam. Naxera in Jos. 8. §. 13.

Divisaque est aqua; & ingressi sunt filij Israel per medium sicci maris. Ex. 14. 22. cœperuntque Ægyptij temerariô ausu subsequi; de quo Abul: magna audacia Ægyptiorum, imò maxima dementia; tanto se periculo exponere; ut mare intrare non formidarent, quod ad eorum internecionem apertum fuerat; quod Hebræi, ad suam evasionem paratum, ingredi extimuerunt. Did. Niss. Phœn. Græc. l. 8. c. 1.

Josue electa triginta millia virorum fortium misit nocte; præcepitq; eis dicens: ponite insidias post civitatem. Jos. 8. 3. 4. Copiosus adeò exercitus, licèt lentè incederet, iter sinè ingenti strepitu peragere nequibat: verùm Hajenses sic immersi jacebant somno, sic exoculati dormiebant; ut nec strepitum audierint, nec mortem sibi imminentem conspexerint. Naxera ib. §. 10.

Cúmque exierint contrà nos, sicut anteà fecimus; fugiemus, & terga vertemus. Putabunt enim nos fugere, sicut prius. Jos. 8. 5. Tale est peccatorum ingenium; ut, si imminentia mortis, aut calamitatis, discrimina effugerint, iniqua iterum non caveant consilia. Id. hic §. 13.

Egrediar, sicut antea feci; nesciens, quòd recessisset ab eo Dominus. Judic. 16. 20. Samson, quia pericula sæpius evaserat in cautus meretricis artes non timuit. Tertull. l. de pœnit. c. 6. ille præsumptor, cùm sibi repromitteret, securus scilicet timere non potuit; sic nec pœnitentiam implevit: quia instrumentô pœnitentiæ, id est, metu caruit: præsumptio inverecundiæ portio. O quot meretricum domos frequentant! ô quot pericula provocare non timent! quia ægritudo semel depulsa, quia hostis superatus, quia discrimen elusum. De triumpho suo calamitatibus suffragantur, pœnitentiam non implent: quia instrumentô pœnitentiæ, id est, metu carent. Naxera in Jos. 8. §. 13.

Venerúntque in Lais ad populum quiescentem, atq; securum; & percusserunt eos in ore gladij. Judic. 18. 27. Viri de tribu Dan nullo negotiô urbem Lais cœperunt; quòd sinè omni timore viveret. Magna securitas, est periculosissima animæ tempestes. Stella de cont &c. p. 2. c. 43.

Tenuit manu dextera mentum Amasæ, quasi osculans eum. Porrò Amasa non observavit gladium &c. 2. Reg. 20. 9. 10. Diabolus blanditur, ut fallat. Hoc significatur in principe Joab, qui Amasam osculando interfecit. Osculum diaboli, falsa securitas peccatoris. S. Bonaventura s. 2. D. 3. Pasch.

Bibit quasi aquam iniquitatem. Job. 15. 16. Lyran: iniquitatem, sicut aquam, bibit qui com-

committit peccata absque fræno timoris. Ille enim, qui bibit vinum, quia timet inebriari, bibit temperatè; sed bibens aquam hoc non timet. apud Novarinum in Elect. Sacr. l. 3.

De monte abscissus est lapis sinè manibus. Dan. 2. 45. conterritus est spiritus ejus, & somnium ejus fugit ab eo. v. 1. Excidium intuens, illius oblitus est: casûs illum invasit horror; & horrorem comitata est horroris oblivio. Cyrill. Jerosol. Catech. 16. Daniel illi indicavit visionem imaginis: ipse viderat eam, & nesciebat. Dic, inquit, mihi visionem, quam ego vidi; & quæ sit, nescio. Simularum in favillam levi lapidis ictu conversum, regnorum celerem finem, gloriæ, pompæque, citissimè fore portendebat excidium: ast ea Nabuchodosoris est cœcitas; ut mortem intueatur, & nesciat. Naxera in Jos. 8. §. 10.

Væ prægnantibus, & nutrientibus, in illis diebus. Matth. 24. 19. August. in Ps. 39. in Hilar. Chrysost. Hieron. putant, væ illis dici: quia illæ uteri, hæ verò lactantium, onere gravatæ, fugere non poterunt. quod confirmatur illis verbis Matth. 24. 20. *orate, ut non fiat fuga vestra in hyeme, vel Sabbatho.* Cur non potiùs væ claudis, cœcis, ægris; cùm fugere minùs possint? Maldonatus: prægnantes, ac nutrientes, solent in maxima securitate nuptijs, ac liberis, operam dare. quasi dicat: væ illis, qui in delicijs, & securitate, versantur: cùm enim irruerit calamitas, fugere non poterunt. Sylveira in Luc. 16. Hyemem peccata vocat, & Sabbathum securitatem. Dicit ergo, væ animæ in peccati securitate, vel socordia, constitutæ. S. Athanas. q. 83. Judæi in Sabbatho ab omni infortunio se liberos putabant. Sylveira in Matth. 24. q. 8.

Catus cum mure capto priùs ludit; tum occidit, & edit. Sic ludit cum peccatore dæmon; ostendens peccatum esse leve, Deum misericordem, impossibile non peccare, facilem pœnitentiam &c. Et ubi sic illusit trahendo ad opus, spiritualiter occidit. Geminiani l. 5. c. 39.

Exempla ex Veteri.

Consuerunt folia ficûs. Gen. 3. 7. Ab hac infelici, & maledicta ficu, folia, quibus se tegant, colligunt peccatores; cùm vanas spes (folium enim spei Symbolum est) longioris vitæ animô concipiunt; ut interim sinè ullô timore mortis in omni scelerum genere volutentur. Fernandius hîc.

Duo, & duo, ingressa sunt ad Noe. Gen. 7. 9. Quis ad Noe adduxit animantia? forsan ex nimia felicitate, & abundantia fructuum, ad calamitatis præsagium, quasi duce naturâ, ducebantur. O quàm stulta hominum in serenitate calamitas! Alcuinus l. 4. de diluvio:

Tunc jussæ accurrunt volucres, dum bestia quæque
Depositâ feritate venit, sesequè tenendam
Ingerit occurrens; & libertate relictâ,
Occludi gaudet. Tantum decreta futuri
Vis valet! occultus brutis in sensibus ardet
Terror, & expectans agitat formidine mentem.

Ast homines, quos sors certi discriminis urget,
Vicinâ nec morte pavent.

Rogatus Polemon, cur canis, acceptô osse, properetè loco mensæ? respondet: ex abundanti annona præsagit verberû irruptionê. O insensibilior cane! qui ex abundantia voluptatum non præsagit verbera. 1. Reg. 17. 43. *Nunquid ego canis sum?* ajebat Goliath: quasi ad canem exîsti cum lapidibus, & virga. S. Chrysost. hom. de David, & Goliath: si canis fuisses, nunquam dimicantem contra te Dominum provocâsses; sed ùt canis interitum futurum, & dignum supplicium metuisses. Pejor es cane, qui nec virgam metuis; nec lapidem, quô moriturus es, pertimescis. Escobar tr. 5. Proph. Chr. l. 9. sect. 1. obs. 4.

Uno tantùm gradu-ego, morsq; dividimur. 1. Reg. 20. Peccator potest dicere, sicut David: non enim est, nisi unus gradus, scilicet mors corporis inter peccatorem, & mortem animæ. Hugo Card. in Ps. 15.

Percussimus fœdus cum morte. Is. 28. 15. q. d. sic vivitis, & sic securè futuram Dei ultionem ridetis; ut ipsâ vestrâ securitate clamare videamini: *percussimus fœdus* &c. hoc est, securi sumus à morte, & inferno; acsi cum eis fœdus iniissemus. Cornelius in Hierogl. hîc.

Ista est dies, quam expectabamus. Thren. 2. 16. Suam hîc diem habet anima perversa, quâ & transitorijs lætatur bonis; cui ea, quæ sunt, *ad pacem* sunt. Luc. 19. 42. quia, dum ex rebus temporalibus gaudet, dum honoribus extollitur, dum in carnis voluptate resolvitur, dum nullâ venturæ iræ formidine terretur; pacem habet in die sua: quæ grave damnationis scandalum habebit in die aliena; cùm pro suis iniquitatibus tradetur adversarijs, qui suis eam pœnis circumdabunt, & cruciatibus. Nec jam tunc juvabit aliquid, quidquid in præteritis de terrena felicitate habuit; sed ibi affligenda, ubi justi lætabuntur. Et cuncta, quæ modô ei ad pacem sunt, tunc in amaritudinem tormentorum vertuntur: tuncque rixari secum incipiet, cùm damnationem, quam patitur, non expaverit, cur à prospiciendis malis sequentibus oculos mentis clausit. Unde dicitur ei: *nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.* Luc. 19 24. quia mens voluptatibus resoluta abscondit sibi mala sequentia; dum videre futura refugit, quæ perturbant præsentem lætitiam. S. Paschasius hîc.

Audiunt sermones tuos, & non faciunt eos: quia in canticum oris sui vertunt &c. Ezech. 33. 31. Expectate: & hora, quam non putatis, erit suprema. Quando Balthasar fatalis in pariete manûs indiciô mortis nuntium accepit? nónne, cùm minimè putaret? Dan. 5. 5. Nabuchodonosor quando vocem cœlitus lapsam audivit, quâ ad bestias, & sylvas, damnatus est? Dan. 4. 28. nonne dum minimè timebat, & inter assentatorum turbas regni sui magnificentiam superbè jactaret? Antiochus

chus quando morbô execrabili percussus, & in desperationem actus? 2. Machab. 9. 4. 5. nonne cùm sui securus, fastuque tumens, conscenso curru Jerosolymæ immineret, & excidium minaretur? Quando Sennacherib 4. Reg. 19. 37. Jezabel 4. Reg. 9. 32. 33. quando intentas sibi à Deo minas; quòd à canibus devoranda esset, adimpleri experta est? nonne cùm, exclusô omni Dei timore, ad palatij sui fenestras compta, & superba consisteret? Segneri s. 6. f. 2. D. 1. Quadr.

Ex Novo.

Mitte te deorsum. Matth. 4. 6. Timenti homini ruinam tuta omnia tentator promittit: *in manibus portabunt te.* Misericordiam Dei ob oculos ponit, quæ in manibus è peccato illum tollat; nè fortè æterno igni mancipetur. Barradius t. 2. l. 2. c. 11. D. 1. Quadr.

Anima, habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare. Luc. 12. 19.

Si cognovisses & tu, & quidem in hac die tua. &c. Luc. 19. 42. quorum verborum hic sensus est: si prævideres jam, dum pacem habes, dum indulgenter tractaris, quæ tibi eventura sunt; etiam tu fleres, & pœnitentiam ageres. S. Gregor. hom. 39. in Evang. perversa anima rebus præsentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta; abscondit sibi mala sequentia: quia prævidere futura refugit, quæ præsentem lætitiam perturbant. Dumque in præsentis vitæ delectationibus se deserit, quid aliud, quàm clausis oculis ad ignem vadit? apud Schönleben Disc. 11. D. 9. Pent.

Qui ambulat in tenebris, nescit, quò vadat. Joan. 12. 35. Ambulans in mentis tenebris nescit Infernum, quò vadit. Si enim sciret Inferni pœnas, multò majori studiô caveret, nè iret illuc; quàm cavet à morte corporis, & infamia perpetua hujus Mundi. Cajetanus hîc.

Cùm dixerint pax, & securitas; tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, & non effugient. Thessal. 5. 3.

S. Paulus Hebr. 11. 7. duas præcipuè virtutes in Noe laudat, fidem, ac justitiam. Fide *Noe responsô acceptô* in primis Deo fidem habuit; deinde fide plenus timuit: fides enim principium timoris. Eccl. 25. 16. Fernandius in Gen. 6. 11.

Ex Patribus, & aliis.

Peccatoribus sæpe accidit; ut, si quando unum quodlibet bonum vel minimum faciant, à malis suis omnibus respectum mentis avertant, & ex eo sese jam quasi sanctos aspiciant; obliti malorum omnium, quæ commiserunt. Sicut evenire contrà electis solet: ut, cùm multarum virtutum gratiâ polleant, unum eos vel tenuissimum vitium valdè defatigans pulset. S. Gregor. l. 34. mor. c. 17. apud Nissenum Phœn. Græc. l. 8. c. 1.

Nihil est infelicius felicitate peccantium; quâ pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas, velut hostis interior roboratur. S. August. lib. epist. ep. 5.

Expedite rudentes, vela suspendite: tranquillitas ista tempestas est. S. Hieron. ep. ad Heliodorum.

Luge peccatorem felicem: gladius enim justitiæ ipsi imminet. S. Nilus Abb. Cap. Parænet.

Negligentia in graviori periculo, non tam securitatis est, quàm desperationis, indicium. S. Bernardus s. 10. in Ps. *qui habitat.*

Quid tam timendum, quàm potestas, cui non potes resistere? quàm sapientia, cui abscondi non potes? Poterat minùs timeri Deus alterutrô carens. Nunc autem perfectè oportet timeas illum; cui nec oculus deest, videns omnia; nec manus, potens omnia. S. Bernardus l. 5. de consid. ad Eugen.

Una securitas est, nunquam esse securum: quatenus timor se observans reddat semper paratum; donec securitas succedat timori, non timor securitati. Guarricus s. 3. de adv. Dom.

Ecce ardet Infernus sub pedibus inhians, atque ad devorandam miseram animam apertus: & jam peccator ipse deputatus est ad illum; & solùm pendet ex tenui filô vitæ præsentis, quod tam facilè rumpitur. Et miser ridet, comedit securus, & gaudet; neque est sibi cura de remedio. S. Thom. Vill. s. D. 3. Quadr.

Clamat Jesus voce magnâ: *Lazare veni foras.* Joan. 11. 43. quia non nisi magnô terrore aspirantis Dei, & de futuro judicio comminantis, exterritus, malè securus peccator ad cor suum reducitur. S. Rupertus in Joan. 11.

Terreat te timor judicij terribilis, metus gehennæ, laquei mortis, dolores Inferni, ignis urens, vermis mordens, sulphur fœtens, flamma tartarea, & tandem omnia mala; ut tandem clames: in æternum non peccabo. Hugo à S. Vict. l. 3. de anima.

Gravissimum peccatoris periculum, quòd ante portam Inferni dormiat, comedat, ludat; quia nihil est inter animas peccatorum, & Infernum; nisi porta fragilis, scilicet corporis: quâ per mortem fractâ in puncto ad inferna descendunt. Broymard. Peccatum.

§. XXV.

Peccatorum mala lætitia. Pleraq; Symbolicè. Ex Veteri.

Cur ignorante me, fugere voluisti? Gen. 31. 27. ait Laban. Diabolus vult peccatorem securum, lætum; nè advertat pericula sua. Stella in Luc. 6.

Tristemq; delinivit blanditijs. Gen. 34. 3. Hoc summoperè curat diabolus; ut salubrem tristitiam amoveat ab anima peccatrice. Hugo Card. hîc.

Et surrexerunt ludere. Ex. 32. 6. saltando, canendo. &c. Vide carnalium hominum cœcitatem, qui in peccatis suis securi delitiantur, ludunt,

ludunt, & exultant, cùm eis imminet vindicta Dei. Cornelius hic.

Non mittet in eam oleum. Levit. 5. 11. Vetatur oleum in sacrificio pro peccato: quia peccator expers est lætitiæ, & lucis. Oleum enim lætitiæ, & lucis, est symbolum. Cornelius hic.

Lætantesq; per convivia, sumptis jam epulis, præceperunt, ut vocacent Samson, & ante eos luderet. Judic. 16. 25. Samson cœcus ductus est inter Philistæos, ut saltaret. Qui serviunt Mundo, cœci sunt, nec miserum suum statum agnoscunt; itaque tripudiando descendunt ad Infernum. Saltant ad numeros citharæ, ad modulos dæmonis, Mundi, affectuum &c. Stella de cont. &c. p. 2. c. 73. Philistæi captum Samson, & cœcum, volunt tripudiare. Id. in Ps. 136.

Sic in tenebris, quasi in luce ambulant. Job. 24. 17. Acsi dicat: ità gaudent in nocte peccati, acsi eos lux justitiæ circumfundat. Vel: in præsenti cœcitate ità læti sunt; acsi jam æternæ patriæ luce perfruantur. Hugo Card. hic.

Illic interrogaverunt nos - hymnum cantate nobis de Canticis Sion. Ps. 136. 3. Sicut Babylonij volebant, ut Hebræi in captivitate concinerent, & hilares essent: ità diabolus plurimis modis curat; ut peccator in miserrima peccati servitute delectetur, & quiescat: ut illum sub sua potestate securiùs ducat. Sed respondet: *quomodo cantabimus Canticum Domini in terra aliena?* v. 6. Diez D. 3. Quadr. Inimici animæ suadent, ut in hoc sæculo, & valle lacrymarum, hilares simus: nè forsan meditantes miseram captivitatem ad patriam aspiremus. Stella in Ps. 136.

Lætantur, cùm malè fecerint. Prov. 2. 14. Tales similes sunt illis, quos in Apulia videmus, morsos à tarantulis, continuò saltare, tripudiare, & tripudiando emori. Sic Turcæ in honorem sui Mahomet solent se in orbem gyrare; donec, deficiente spiritu, & mente, corruant: illamque vocant choream Angelorum. Quibus aptes illud Ps. 11. 9. *in circuitu impij ambulant.* Cornelius hic.

Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. Is. 9. 2. Qui malè agit, & de malo dolet, is in tenebris est; & nondum sedet, sed ambulat adhuc. At, qui lætatur, cùm malè agit; is sedet in tenebris: quia peccatis assuescit. Hic status est planè mortis, & Inferni. Stella in Luc. 2. 9.

Nabuchodonosor Dan. 3. 5. statuam voluit adorari; dum plurima instrumenta musica resonarent. Stella in Luc. 6. 21. Statuam adorari inter sonum musicæ cupit: ut sensibus attoniti pericula nostra non videamus. Id. in Ps. 136.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Cùm vidisset tibicines, & turbam tumultuantem. Matth. 9. 23. Principis Synagogæ filia erat mortua, & domum defunctæ cantores, ac magnus populi strepitus, compleverunt. Christus autem non priùs intravit, ut illam suscitaret; quàm tibicines exissent. Cave, nè in peccato mortuus huic vanæ Mundi lætitiæ locum tribuas; & mala tua, vani gaudij dulcedine inebriatus, non sentias. Stella de cont. p. 2. c. 75.

Ut homines ægri, cùm multis febribus aguntur; si in aquas semetipsos frigidas immerserint, ad præsens quidem aliquid videntur quæsijsse solatij; multiplicatas verò febrium flammas sibi reparant. Sic & nos agimus; cùm conscientiæ stimulis agitamur; si merè externas gaudij, & lætitiæ, causas quæramus. S. Chrysost. hom. de compunct.

Anceps ex omni parte vita, certissima mors: certa dijudicatio de jam actis, infallibilis sententia judicis: & finalis terminus omnino sub ignorantia est. Quis ergo aget diem festum sub tanta trepidatione malorum? quis invenire sataget Mundi risum? quis exultabit in festo, Deò infestò? nisi amens; aut aliam vitam desperans; seu qui somniantium semper similitudinem gestat. Sim. Cas. l. 11. c. 25.

Sicut cantus oloris signum est imminentis mortis; sic, cùm peccatores exultant ob peccatum, præsagium est, supplicium eorum instare. Diez D. 20. Pent.

Atratum cœlum est, & terra lascivit? thronus pallet, & patibulum vernat? in regia filij contabescunt; & in carcere perduelles epulantur, & cantant. Nunquam tetriùs mortales delirârunt. Adhibitas quis non miretur citharas in naufragio? periclitaris non capite, sed æternitate; & tripudias? Oliva l. 11. Strom. §. Erunt signa. &c. Luc 21. 25.

S. Thomæ Aqu. teste Ribad. 7. Martij, mirum videbatur, posse hominem alicujus culpæ lethalis conscium, eò damnationis æternæ periculò, ridere unquam, & lætari.

Philippus III. Hisp. rex dixit: mirari se, quomodo mortalis peccati reus dormire aliquando posset. Ità refert Hieron. à Florent. S. J. qui accepit ab ejus ore.

§. XXVI.

Peccatori difficilis pœnitentia.

Ex Veteri.

Recensui, quæcunque fecit Amalec Israeli &c. 1. Reg. 15. 2. Amalec significat vitium post baptismum; Pharao ante baptismum. Hinc observat Origenes hom. 11. in Exod. sicut Pharaonem, & Ægyptios, non Israel debellavit, sed Deus ipse. Ex. 14. 14. *Dominus pugnabit pro vobis! & vos tacebitis.* Sic peccata, ante baptismum contracta, à solo Deo in baptismo abluuntur. Contrà verò,

verò, sicut Amalecitas, Josue pugnando, & Moyses orando, superavit; Ex. 17. 10. 11. ità peccata post baptismum facta, magnô nostrô labore, confitendo, pœnitendo, satisfaciendo, remittuntur. Mendoza hîc.

Media pars juvenum faciebat opus, & media parata erat ad bellum. 2. Esdræ 4. 16. Innocentiæ domum struimus; sed cum Esdra collapsam aliquomodo reparamus: non modò strepitus ferre oportet, sed & pugnas: simulque milites esse decet, & fabros; æque hostibus expositos, ac operi intentos. Nimirum non instauratur sinè sudore semel collapsa innocentia. Oliva t. 2. Strom. §. Domine quid multiplicati &c. Ps. 3.

Eduxit me de lacu miseriæ. Ps. 39. 3. id est, de peccato; quod dicitur lacus: quia, sicut de facili cadit homo in lacum, sed non de facili exit; sic in peccatum de facili cadit, & per se; sed non de facili; nec per se, resurgit. Hoc significatum est in hoc, quòd filij Israel de facili ingressi sunt in Ægyptum; sed cùm maxima difficultate exierunt: & non per se, sed Dei auxiliô. Hugo Card. hîc.

Psalmus 50. habet titulum *in finem.* Theodoretus ex Græco vertit *ad victoriam.* In quo maximè psalmo deflet peccata; ideo aptus titulus *ad victoriam*: quia nulla major victoria, ùt illa, quam per pœnitentiam obtinet homo à peccatis. Sylveira Addit. in Matth. 1.

Expoliavi me tunicâ meâ. Cant. 5. 3. Etsi vocatio peccatoris ad pœnitentiam tam suavis sit, totque rationibus fulta, ut mox illi oporteret parere; non desunt tamen, qui renuant: quorum nomine dicitur, *expoliavi me* - id est, gratiâ, charitate, & virtutibus mihi concessis: exui me tunicâ bonorum operum; *quomodo induar illâ? Lavi pedes meos*, assuescens rebus suavibus, & mollibus; *quomodo inquinabo illos?* nolo eos iterum sordidis, & austeris, pœnitentiæ operibus inquinari. de Ponte hîc Exh. 10. §. 1.

Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. Is. 5. 18. Peccatum vocat vanitatem: quia, ùt ait S. Hieron. facientibus peccatum facilè texitur; & adeò inane in se est, ac futile, uti aranearum tela: sed, cùm inde exire voluerimus, solidissimis vinculis nectimur. Peccata ergo sunt funes. 1. quia fiunt ex filis, id est, ex rebus, & voluptatibus vanissimis, & levissimis. 2. quia distorta sunt, ùt funes. 3. quia invicem connexa. Chaldæus vertit: *væ qui incipiunt paulatim peccata; augéntque, ut crescant, & fortia fiant, ùt vinculum plaustri.* Cornelius hîc.

Descendit itáque in cœnum. Jer. 38. 6. Quis non putâsset actum de Jeremia, cùm communi regis, & principum, consensu in lacum projectus est? at Deus ei affuit, ùt promiserat c. 1. Jeremias gerit personam peccatoris, qui in lacum peccati lapsus est, & ex eo resurgere nequit; sed extrahendus est. Cornelius hîc.

Aquila grandis magnarum alarum. Ezech. 17. 3. Sub diversis figuris proponitur Nabuchodonosor: nam etiam Dan. 4. 30. *fœnum ùt bos comedit.* Si aquila, cur & bos? Dicitur aquila à rapacitate. Venit ad Libanum, id est, Jerosolymam, ùt explicat Hieron. Rupert. Hugo, Carthus. diripiens sacra vasa. Species verò bovis in eo cernitur, cùm pro superbia sua ad pœnitentiam adducitur. En hominis genium ad malum: ad rapinas, ut aquilam; ad pœnitentiam tardigradum bovem. Sylveira addit in Matth. 4. q. 2.

Ex Novo, & Patribus.

Tetigit eum, dicens. Matth. 8. 3. Lepra corporis vel levi attactu divinæ manûs fugatur: non sic maculæ animæ; egent ferrô, & igne. Recedunt jussu Domini sæpe morbi è corpore; sinè cooperatione hominis non sic morbi animæ. Ut Is. 6. 6. Os purum redderetur, quod opus? qui labor? accessit unus è Seraphim, & forcipe tulit prunam de altari. Baeza t. 2. l. 9. c. 4.

Et ecce terræ motus factus est magnus. Matth. 28. 2. Ut homo caderet à felici statu, serpens invitat, paradisus allicit, pomum lenocinatur; aura, tellus & omnia, se placida exhibent aspectui: ut verò homo resurgat â sepulchro, magnus sit terræ motus, multæ difficultates. Sylveira hic q. 9.

Erat ejiciens dæmonium. Luc. 11. 14. Graves authores hoc ajunt denotare aliqualem moram. Diabolus, & vitium, momentô ingreditur; cum mora, & ægrè, ejicitur. Sylveira hic. q. 1.

Faciliùs inveni, qui innocentiam servârint; quàm qui congruè egerint pœnitentiam. S. Ambros. l. 2. de pœnit. c. 10.

Meliùs est, peccatum cavere, quàm emendare: faciliùs enim resistimus hosti, à quo nondum victi sumus; quàm ei, à quo jam superati, ac devicti agnoscimur. S. Isidorus l. 2. sent. c. 23.

Infirma ad bonum est humana natura, posteaquam semel per vitiositatem enervata est: non enim ità facilè à malo rursus ad bonum homo convertitur, ùt à bono ad malum accessit. S. Gregor. Nyss. or. 4. in or. Dom.

Difficilis prorsus res, & soli divinæ virtuti possibilis; susceptum semel peccati jugum à cervicibus excutere. S. Bernardus s. de triplici miseria &c.

Quantò gradus altior, tantò casus deterior. Hinc est enim, quòd multò difficiliùs renovatur ad vitam: ad unius criminis lapsum quilibet Christianus, quàm qualiscunque Infidelis, quotlibet criminibus obnoxius. Rich. à S. Vict. l. de Verbo Incarn. c. 14.

Divinam potentiam evidentiùs nihil manifestat, quàm justificare impium. Idiota l. 3. contempl. c. 1.

Quilibet actus peccati aliquid adimit de fortitudine, & habilitate ad bonum. S. Bonaventura in Thr. 1. 4.

§. XXVII.

Peccator est brevioris vitæ.

IMpius, *antequam dies ejus impleantur, peribit.* Job. 15. 32. Et c. 22. 16. *iniqui sublati sunt ante tempus suum.*

Quomodo facti sunt in desolationem; subitò defecerunt; perierunt propter iniquitatem suam. Ps. 72. 19. Morte subitaneâ Pharao, Israelitæ cupientes carnes, terræ promissæ detrahentes. Ipsa vitia mortem accelerant gulâ, libidine, maledicentiâ ab inimicis, curâ ambitionis. Segneri s. 1. die Cin.

Anni impiorum breviabuntur. Prov. 10. 27. Nolite fidere: licèt enim mortem videatis insidentem equo strigoso, pallido, macilento, ùt Joannes vidit Apoc. 6. 8. armata tamen venit calcaribus; quibus sonipedem suum ad velocissimum cursum stimulat. *Stimulus mortis peccatum.* 1. Cor. 15. 56.

Non sit bonum impio, nec prolongentur dies ejus; sed quasi umbra transeant, qui non timent faciem Domini. Eccl. 8. 13. Quod ait, non prolongabit diem in umbra, ità intellige: peccator diu non erit in vita: quia videlicet totum tempus vitæ suæ, quantumvis longum sit, non reputabit esse umbram; sed sollicitò studiò sibi comparare studuit, quæ fluxa, & temporaria, sunt; tanquam essent perpetuò duratura. Olympiodorus hîc.

Ecce ego adjiciam super dies tuos quindecim annos. Is. 38. 5. Sicut Deus Ezechiæ ob pietatem adjecit quindecim annos vitæ; ità eosdem impijs regibus dempsit, & demit. Ità Anastasius Imp. ait Zonaras, vidit virum terribilem cum libro, qui ei dicebat: ecce ob perversitatem fidei tuæ, annos quatuordecim vitæ deleo. Cumque oraculò didicisset, sibi igne pereundum; cisternam multis meatibus in palatio aperuit; ut eâ ignem, si ingrueret, restingueret. Sed frustra: nam igne cœlesti, putà fulmine, est ictus. Cornelius hîc.

§. XXVIII.

Dubium magnum, an peccator recepturus sit gratiam.

Dimisit corvum & non revertebatur. Gen. 8. 7. Corvus avis tenebrosa, imago peccatoris, uti Tertull. Augustt. Ambros. Clem. Alexandrinus. Multi peccatores non revertuntur ad arcam quomodocunque invitati. Incertô Auth.

Corvus dimissus, & non reversus, figuram peccatoris tenet ad regnum Dei non revertentis. V. Beda hîc.

Mulier quid ploras? quia tulerunt Dominum meum, & nescio, ubi posuerunt eum. Joan. 20. 13. Cùm Deus nobis per peccatum aufertur, summè timendum: eò quòd ignoremus, an non æternùm ablatus sit. Hæc in Magdalena justi planctûs causa: non solùm, quòd ablatus sit; sed quòd ignoret, ubi positus? an eum sit recepturus? Divini spiritûs mores hi sunt. Joan. 3. 8. *Spiritus, ubi vult, spirat, sed nescis, unde venit, aut quò vadit.* Nescis, unde veniat? an ab austro amoris? an Aquilone odij? an misericordiam, an justitiam, tibi præstiturus. Nescis & quò vadat? an ad tam parvam vicinam, ut reversurus sit? an tam longè à te recedat, nunquam ad te denuò reversurus? sapientissimè monet Gregor. Naz. or. in S. baptisma, perpendens resuscitatum Lazarum: cave, nè rursus emoriaris, funibusque peccatorum constringaris: incertum est enim, an rursus ad vitam excitandus sis. q. d. cave, iterum peccatis vitalem spiritum Christi abigere: incertum est enim, an in te rediturus sit per sanctam cogitationem; forsan in æternum te derelinquet. Ponite vobis ob oculos fallax illud consilium, quô nixus Samson, miserè in manus hostium devenit. Judic. 16. 20. qui, Dalilæ lenocinijs captus, in ejus gremio, à somno, & laqueis, securè semel, & bis, & ter se dedit; & toties incubante crinibus suis spiritu, à somno, & laqueis, se facilè expediebat. Factum tandem est; quòd dum iterum fallaci gremio se dormiturus committeret, ejus crines abraderentur. Tunc inimicorum clangore excitatus à somno consurgens dicebat in animo suo: *egrediar, sicut antè feci, & me excutiam; nesciens, quòd recessisset ab eo Dominus.* O communis hominum perditio! eò, quòd aliquoties se à laqueis mortis liberaverint, dante Dominô; non dubitant iterum illaqueari: nescientes, quòd Dominus recesserit; & an velit iterum reverti. Baeza t. 1. l. 5. c. 2. §. 3.

§. XXIX.

Peccatori nec sacra loca prosunt; ejusdem varia pericula.

ET arca Dei capta est. 1. Reg. 4. 11. Arcâ spoliati sunt: ut intelligant peccatores, nullum sibi fore, etiam in sacris locis, contra Dei iram, munimen Jer. 12. 7. *reliqui domum meam, dimisi hæreditatem meam.* Levit. 10. 2. Nadab, & Abiu, in sacris locis mulctantur. Num. 16. 31. Chore, cum seditiosis, ante tabernaculum igne perit. 1. Reg. 4. 18. Heli Sacerdos in loco sancto fractis cervicibus expirat. 1. Reg. 6. 19. Bethsamitæ in conspectu arcæ damnantur. Mendoza in 1. Reg. 4. 11.

O quàm horreret homo serpentem habere in ventre! & certè periculosiùs est, unum peccatum in corde, quàm mille serpentes in corpore. S. Bonaventura s. 4. D. 3. Quadr.

Qui diu malè vivendo, usque ad extremum vitæ finè pœnitentiâ perseverant; tales duodecim pericula dignô Dei judiciô, incurrunt: ex quibus difficillimum, & quasi impossibile, est, animam evadere cum salute. S. Bernardinus t. 1. s. 13.

o

§. XXX.

§. XXX.

Peccator respiciens alios peccatores.

PEccator homo vitabit correptionem; & secundùm voluntatem suam inveniet comparationem. Eccl. 32. 21. q. d. fugiet objurgationem; &, ut pertinaciam suam tueatur, mille conquiret exempla, quibus se excuset, & defendat. Sed hæc illi parum proderunt: nam, ùt ait S. Hieron. ep. 36. culpam numerus peccantium non minuit; & in personis, non rebus, est accusatio. S. Chrysost. hom. 29. ad pop. Antioch. aquarum venæ, etiamsi nullus veniat aquatum, manant tamen: & fontes, quamvis hauriat nemo, scatebras emittunt. Quod sui muneris est, fundunt libenter, & liberaliter, aquam; neque cogitant, utrùm alij eas hauriant. Didacus Niss. Vit. Abr. l. 1. c. 3.

Manebat in monumentis. Luc. 8. 27. Scilicet mortuorum imitatus exempla. Semper enim depravatus homo sic quærit exempla malorum; ut liberiùs agat, quod malè dispositi: ut sibi socios invenisse videatur; nè singularis appareat in peccatis. Quærit malus exempla malorum, quibus possit esse deterior; non bonorum, quibus possit resiliens à malis ad meliora converti. Sim. Cas. l. 5. c. 16.

Scio, quia quærentes licentiam malefaciendi quærunt sibi exempla malè viventium; & multos infamant, ut socios invenire videantur. S. August. s. 2. de vita Clericor.

Nè tibi de multitudine peccantium similium blandiaris, & dicas: non solus hoc ego egi; multos habeo socios: sed recogita, quia multitudo sociorum impunitatem non facit criminum. Nam in Sodoma, & Gomorrha; in totis quinque civitatibus, innumerabiles utique habitabant populi; & omnes pariter, qui libidinosè corpora sua tractaverunt, igneis imbribus conflagrârunt. S. Ambros. c. 9. ad virg. lapsam.

Quid proderit multitudo, ubi singuli judicabimur. S. Eucherius ep. 1. præn.

Esse jam inter nocentes innoxium, crimen est: malos, quisquis non imitatur, offendit. Consenserê jura peccatis, & cœpit licitum esse, quod publicum est. S. Cyprianus ep. 2.

§. XXXI.

Peccator infert sibi gravissima damna.

ABscondit se. Gen. 3. 8. Nota quinque peccati effectus. primis aperti sunt oculi. 2. nuditas, 3. pudor, 4. vermis conscientiæ, 5. metus divini judicij. Cornelius hîc.

Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Ps. 10. 6.

Qui in uno peccaverit, multa bona perdet. Eccl. 9. 18. Hebr. *peccator unus multa bona perdet.* Arab. *cùm peccaverit unus, peribit bonum plurimum.* Greg. Thaumat. Stultitia unius. Alij sic exponunt: parvus error in principio, nisi statim corrigatur, in multos deducit, juxta illud: clavus unus perdit equi soleam, solea equum, equus equitem, eques castra, castra Rempublicam. Adam unus homo unô inobedientiæ peccatô totam posteritatem perdidit. Achan tota castra Israel. Jos. 7. 13. Stulta duritia unius Roboam perdidit decem tribus. 3. Reg. 12. 14. 20. Cornelius hîc. Unus, quiscunque is demum sit, dum se peccati sorde commaculat; & bona corrumpit, quæ sibi ex acquisitis virtutibus insidebant: & multos etiam malô exemplô ad imitationem inducit. Olympiodorus ibidem.

Quòd si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum. Matth. 5. 29. Genuinè hæc metaphora petita est à Chirurgo. q. d. sicut læsi, & ægri, curant; ut chirurgus membrum etiam nobilissimum, & summè necessarium, quale est oculus dexter, & manus, exscindat; si inde pendeat totius corporis salvus: ità & vos, ô Fideles mei, moneo; ut quodvis damnum priùs subeatis, quàm culpam, præsertim lethalem, committatis: ut scilicet, quidquid vobis est offendiculo, trahitque ad peccatum; licèt tam charum sit, & necessarium, quàm dextra manus vel dexter oculus; id planè resecetis, quantumvis doloris, & incommodi, vobis inferat. Cornelius hîc.

Joannem ego decollavi. Luc. 9. 9. Joannes est vir justus, in quo est gratiâ: caput ejus est Christus. Joannes ergo decollatur, quando mortale peccatum perpetratur; per quod Christus amittitur. Hugo Card. hic.

Habens poculum aureum in manu sua plenum abominatione. Apoc. 17 4. Quicumque enim per pulchritudinem, & delectationem, creaturarum allicitur ad peccatum; quasi de auro bibit venenum. S. Bonaventura s. 2. D. 3. Pent.

Dæmoniacus rex Saul furiosum peccati regnum, David autem pacatum justitiæ regnum, significat. In singulis hominibus, quamdiu non liberantur gratiâ Christi, peccatum regnat, & tanquam furiosus sessor equum subactum calcaribus urget, flagellis diverberat. S. Rupertus in 1. Reg. 21.

Habet & anima suos noxios cibos; quibus impinguata, etiam sinè escarum abundantiâ, ad luxuriæ præruptà devolvitur. Detractio cibus ejus est, & quidem persuavis. Ira etiam cibus ejus est, licèt minimè lenis. Invidia cibus est mentis, virulentis eam succis corrumpens &c. Cassianus de cœnob. Instit. l. 5. c. 21.

Peccati perpetratio est sicut extinctio lucernæ: lucet enim peccator, antequam peccet, salutari cognitione, & vitali ardore, seu vivificâ dilectione altissimi Conditoris. S. Bernardinus t. 2. s. 12.

§. XXXII.

Peccator etiam alijs noxius.

Ex Veteri.

SPinas, & tribulos, germinabit tibi. Gen. 3. 18. Post violatum mandatum spina quoque, juxta Domini sententiam, è terra enata, atque amœnitati rosæ conjuncta est: nimirum ut contempti præcepti nobis memoriam refricet: & quòd terra hac pœna mulctata est, ut spinas, & tribulos, nobis proferre necesse habeat, S. Joan. Damasc. l. 2. orth. fid. c. 10. Rosa

illô tempore sinè spinâ fuit: nam posteà pulchritudini ejus adjuncta est: ut esset videlicet voluptati sollicitudo contigua, reminiscentibus nobis peccatum; cujus gratiâ dumos, & vepres, generare terra damnata est. S. Basilius Cæsar. l. 5. hexam. Propter unum *malum* multi boni patiuntur. Quare volatilia, natantiaque, quæ quintâ die plasmata sunt, benedictione donantur? non autem terrestria animantia, quæ sextâ die? Respondet Strabus: ideo fortè, quia inter ea erat serpens. Novarinus Agn. Euch. Ex peccato Adæ sol, & luna, perdiderunt multum de claritate. S. Vinc. Ferr. s. 6. D. 1. Adv.

Delebo hominem, quem creavi; à facie terræ. Gen. 6. 7. *Tactus dolore cordis* hoc dixit. Sed cur à Deo reptilia, & volatilia, cum homine peccante pariter delentur, aquatilibus illæsis? Lyran. quia peccata hominum non fuerunt facta in aquis; unde nullam contagionem contraxerunt. Creaturæ insensibiles, dum peccatoribus serviunt, pœnas peccatorum participant. Mendoza in 1. Reg. 15.

Sicut paradisus Domini. Gen. 13. 10. Annot. 21. Illa terra, quæ antè erat *sicut paradisus Domini*, postea horrida, ut Infernus, facta est. Id. ib.

Ursurpaverunt de anathemate. Jos. 7. 1. id est, de spolijs Jerichuntinis; quæ anathemati; id est, excidio, & incendio, à Deo erat addicta. Nota: unus Achan id fecerat; illius tamen unius peccatum toti corpori tribuitur. Ut ostendatur, quàm Deo res exosa, & invisa, sit peccatum: utpotè quòd, ab uno admissum, tam multos iræ, & vindicta divinæ, subjecerit. Cornelius hic.

Percute Amalec, & demolire universa ejus. 1. Reg. 15. 3. &c. Percuti jubetur Amalec, in exemplum divinæ justitiæ; quæ, sinè ullâ personarum acceptione, dignitatum discrimine, plectit; & severè, etiam res insensibiles, & in animes, quæ ullum peccatoribus auxilium ad peccatum præbuerunt. Mendoza in 1. Reg. 15. Annot. 21.

In anno, quô mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum. Is. 6. 1. Cur Isaias mortui Oziæ tempus evulgat? Vult exprimere populi commoda, quæ ex Oziæ morte profluxêre. Vivente rege, peccante leprosô, & non extra urbem exclusô, cœlum omnibus clauditur, Deus nulli Prophetæ apparet, Verbi Dei fames invalescit: quia unius delictum omnibus erat exitium. Rex moritur, & cum ipsis peccata sepeliuntur: Deus statim Prophetas excitat &c. Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 8. sect. 1. Obs. 1.

Liberabo lanam meam, & linum meum. Os. 2. 9. Creaturæ, dum suô fine, ad quem conditæ sunt, privantur; imò contra Deum assumuntur ad superbiam, & luxum; naturaliter idipsum aversantur, captivantur, & vim patiuntur: ac reipsa dolerent, gemerent, & de injuria protestarentur; si sensum haberent. Deus ergo creaturas, sic gementes sub hac servitute, liberat; dum impijs eas aufert, & pijs eas tradit. Cornelius hic.

Et timuerunt viri timore magnô. Jon. 1 10. Timebant, nè & ipsi, quasi receptatores Jonæ, cum eo pariter à Deo comprehenderentur, ac punirentur. Nam Deus subinde etiam in populo innoxio peccata aliquorum occulta punit: ùt furtum occultum Achan punivit in toto populo Hebræorum insscio, & innoxio; permittens eum cœdi à Chananæis: quia *anathema in medio tui est Israel.* Jos. 7. 13. ità S. Hieron. apud Cornelium hic.

Ex Novo.

Nè fortè colligentes zizania, eradicetis simul & triticum. Matth. 13. 29. Cur paterfamilias tritico timet? quia, cùm zizania suppliciô afficiuntur, necesse erat etiam socium triticum pati. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 4. sect. 2. obs. 10.

Ascendens in unam navim, quæ erat Simonis. Luc. 5. 3. Non turbatur ista, quæ Petrum habet: turbatur illa, quæ Judam habet. Etsi multa illic Discipulorum merita navigabant; tamen ea adhuc perfidia proditoris agitabat. Caveamus igitur perfidum, caveamus proditorem; nè per unum plurimi fluctuemus. S. Ambros. hic.

Præceptor perimus. Luc. 8. 24. Sicut navis illa, propter Jonam fugientem à facie Domini, erat in periculo; sic & ista propter præsentiam proditoris. S. Bonaventura hic.

Pater, peccavi in cœlum, & coram te. Luc. 15. 31. q. d. delinquens omnibus exitialis extiti: cœli influxus turbavi, excitavi pestem; & in cœlum peccans in omnes peccavi. Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 8. s. 1. obs. 1.

TITULUS XIV.
PECCATORIS MALITIA.

§. I.
Peccator injurius in Deum, inhumanus.

Ex Veteri.

Vocem tuam audivi. Gen. 3. 10. Adam inurbanus. Similiter Eva Gen. 3. 13. *Serpens decepit me.* Cain Gen. 4. 9. *Nescio; num custos fratris mei sum?* Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 10. sect. 4.

Adam ubi es? ib. Quid Adam? *vocem tuam & timui.* Nota discrimen: Deus hominem vel culpâ ignobilem compellat humanissimè, & propriô vocabulô honorat: *Adam ubi es?* Adam è pulvere ad summam repentè dignitatem evectus, Deo, non præmissô titulô honoris, respondet: *audivi vocem tuam.* Advertit Lippomanus: aliter pijssimus Pater, non duriùs alloquitur; sed vocat brevi verbô: *Adam ubi es?* Adam jam coram Domino peccator, sinè honoris præfatione, & cognomine, sinè dignô epithetô, Deum alloquitur. Naxera in Jos. 5. §. 25.

Tactus dolore cordis intrinsecus. Gen. 6. 6. Deus tristari dicitur super peccatoribus, quando eorum scelera aversatur, atque punire destinat. Cornelius in Is. 9. 17. Hinc Apostolus ait Eph. 4. 30. *nolite contristare Spiritum Sanctum.*

Pœnitet me fecisse eos. Gen. 6. 7. Si tristis agricola ingemiscat, caput fricet, & dicat: utinam meum semen possem recipere! pœnitet me, quòd vel unicum granulum huic agro inseminaverim! expectati fœnoris nihil recipio. Hæc pœnitudo satis ostendit, agrum sterilem votis non respondere; aut certè jam stantem, lætamque segetem grandine jugulatam. Deus hunc Mundum velut agrum consevit: cœperunt *homines multiplicari super terram.* Cùm autem expectaretur messis; ager hic urticis, & spinis, obsitus solam vitiorum ubertatem exhibuit. Hic mœstus agricola negatis fructibus ingemiscens: *pœnitet me*, inquit, & jacti seminis, & operæ consumptæ in sterilissimum hunc agrum. Drexelius Opusc. 6. Noe. c. 4.

Filij Heli, filij Belial, nescientes Dominum. 1. Reg. 2. 12. Duplex Dei notitia, practica, & speculativa. Priori caruerunt: nam, ùt Orig. ait hom. 1. in lib. Judic. erant nescientes Dominum; non quòd ignorarent Dominum, qui utique & Doctores erant cæterorum: sed quia sic agebant, ùt aguntilli, qui nesciunt Dominum. Os. 4. 1. *non est scientia Dei in terra.* Chald: *non sunt, qui ambulant in timore Dei, in terra.* Mendoza in 1. Reg. 2.

Contra omnipotentem roboratus est. Job. 15. 25. Scelerati odêre divinam potentiam. Agnoscite Dei potentiam cum timore, & tremore; & unà summam peccatoris temeritatem; qui audet se Deo opponere. Segneri s. 5. die Lunæ D. 1. Quadr.

Intelligite hæc, qui obliviscimini Deum. Ps. 49. 22. O negligentia non ferenda! obliviscì Deum, qui animam dedit, carne pascit, & Fideles ab omni adversitate custodit. Amentia est certè; illius memoriâ carere, quem præsentem semper constat existere. Sed qui obliviscuntur Deum? nisi qui præcepta ipsius iniquâ præsumptione contemnunt. Cassiodorus hìc.

Servire me fecisti in peccatis tuis. Is. 43. 24. Peccator quasi cogit Deum servire, id est, obsequi, & concursu suô generali cooperari suis concupiscentijs, & peccatis. Rursum laborat, & quasi servit, Deus in tot, tantisque hominum peccatis, tum sufferendis, tum corrigendis: multi enim peccatis suis patientiam Dei quotidie fatigant. Cornelius Hierogl. hìc. *Servire me fecisti &c.* id est, non ego te mihi in victimis servire feci; sed tu me servire fecisti: hoc est, peccatis tuis me gravâsti, molestiâ affecisti; & quasi servus tuus essem, aut mancipium, onerâsti. Id. hìc.

Vos estis onus Domini. Jer. 23. 33. Addit Lyran. onus importabile, propter peccatorum vestrorum pondus. Quid proinde dicit Dominus? *projiciam quippe vos;* projiciam vos sicut importabile onus. Did. Niss. fer. 2. D. 2. Quadr. §. 4.

Vade, sume tibi uxorem fornicationum. Os. 1. 2. Recedere à Creatore, & servire creaturæ, fornicari est. Ps. 72. 27. *perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.* S. Rupertus de oper. Spir. S. hìc. Perversa est dilectio animæ fornicantis à Deo, diligentis rem Dei, neglectô Deo. Id. in Os. 9.

Ex Novo, & Patribus.

Stans retro. Luc. 7. 38. *secùs pedes ejus*, sequelam præmittens vestigiorum ejus; quæ per leges peccati antecesserat leges ejus. Præit omnis peccator Deum in suis legibus, non sequitur. Sim. Cass. l. 8. c. 40. hìc.

Incidit in latrones. Luc. 10. 30. Latro dicitur, qui aufert invitô dominô alienum. Hoc omnis peccator facit, pro eo, quòd, jure creationis, omnis homo, velut omnis creatura alia, est Dei. Peccantes omnipotenti Deo, nos ipsos latrocinamur, atque furamur. Nec non jure redemptionis, factæ per sanguinem, sibi vendicat nos Salvator, ut vita nostra referatur ad eum. Cùm igitur peccando ab ipso avertimur, ad creaturam convertimur; quid aliud facimus, quàm nos ipsos, more latrorum, rapimus ipsô invitô. Sim. Cass. l. 8. c. 30.

Quid

Quid magis impium? quid magis potest esse injuriosum? quàm contrà tantæ pietatis Dominum; & eum, qui vivit in æternum, illud improbè committere; quod, quantum in te est, non possis in æternum corrigere. Richardus à S. Vict. tr. de pot. lig. &c. c. 4.

Peccâsti, hoc est, avertisti te à Deo summo, unicô, & infinitô, Bono. Aversio autem ab omni bono, necessariò summum unicum, atque infinitum, est malum. Aversio ab omni dignitate, summa abjectio est; ab omni pulchritudine, summa deformitas; ab omni sapientia, summa insipientia; ab omni bonitate, summa est malitia. Conjunge omnes injurias, & contumelias, quæ ab universis creaturis per mille sæcula tibi possent inferri; easque singillatim, & universim gravissimas; nec umbram quidem ad hanc, quam Deo tuo intulisti, adferes. Masenius Dux viæ die 2. med. 2. punctô 1.

§. II.

Peccator blasphemat nomen Dei.

NOmen Dei per vos blasphematur in Gentibus. Rom. 2. Petimus, ut nomen Dei actu nostro sanctificetur in nobis: nobis enim bene agentibus benedicitur nomen Dei; nobis malè agentibus, blasphematur. S. Chrysol. s. 71.

Nullum penitus majoris piaculi crimen est, quàm blasphemandi causam gentibus dare. Salvianus l. 4. de Prov. Dei.

Ego puto, quòd non solùm ille maledicat Christo, qui sermonem adversùs eum maledicum profert; sed & ille, qui sub nomine Christiani malè agit, & turpiter conversatur, & inhonestis verbis, vel actibus suis, facit nomen ejus blasphemari inter Gentes. Orig. hom. 17. in Num. 23.

§. III.

Peccator negat Deum.

ABominabiles facti sunt in iniquitatibus. Ps. 52. 2. id est, voluntatibus suis; dicunt *in corde suo, non est Deus.* v. 1. Iste in corde suo negat Deum: nam, si verè in Deum crederet, nullâ in eum pravitate peccaret. Cassiodorus hic.

Confitentur, se nôsse Deum; factis autem negant. Tit. 1. 16. S. Hieron. existimant quidam, in eò tantùm Deum negari, si in persecutione quis à Gentilibus comprehensus, se renuerit esse Christianum. Sed ecce Apostolus omnibus, quæ perversa sunt, factis Deum asserit negari. Christus sapientia est, justitia, veritas, sanctitas, fortitudo: negatur per insipientiam sapientia, per iniquitatem justitia, per mendacium veritas, per turpitudinem sanctitas, per imbecillitatem animi fortitudo. Et, quoties vincimur in vitijs, atque peccatis, toties Deum negamus. Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 1. sect. 1. obs. 5.

§. IV.

Peccator spernit Deum.

FAc nobis deos, qui nos præcedant. Ex. 32. 1. *Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam viam &c.* Ex. 13. 21. Aberat Moyses in Sinai, diu cum Domino versatus; populus Aaronem urget, Deum sibi conflari. Si Dominus præcedit eos, quid dicere opus? fac nobis &c. sequantur Dominum in columna præcedentem. Petunt vitulum, qui ad illorum ducatur nutum; non qui ad proprium placitum eos ducat &c. Naxera in Jos. 24. §. 5.

Violabant me, propter pugillum hordei, & fragmen panis. Ezech. 13. 19. q. d. Audi cœlum, & terra! ecce ille populus meus tam dilectus, tot eximijs à me favoribus auctus; acerbissimis in me sævit injurijs. Et ob quæ sua emolumenta? an forsan victi exercitûs immensa spolia sibi rapuit, ùt Saul 1. Reg. 15. an civis innocui vineam? 3. Reg. 21. 2. ut Achab? an forte aurum, ut Giezi 4. Reg. 6. 23. Ob quod ergo commodum me offendit? *propter pugillum hordei.* Segneri s. 33. die Ven. D. Pass.

Regnum promittit Deus, & contemnitur; gehennam apparat diabolus, & honoratur. S. Chrysost. hom. 6. in acta.

Quid sibi vult dictum illud Apostoli? Rom. 2. 23. *per prævaricationem legis Deum inhonoras.* R. quemadmodum, qui regis literas accipit, & in ijs versatur; si omni curâ, honore, atque timore, & studiô, eas suscipiat, revereatur, & complectatur; & expeditè sibi præscripta, atque mandata, expleverit; in regem gloria, & honor, redundat: quòd si rejecerit, atque contempserit literas; & tabellarium contumelijs, & ignominiâ affecerit; in regem ipsum contumelia vergit. Ad eundem modum violantes Scripta magni Regis, immaculatum videlicet ipsius Evangelium, suâ ipsi transgressione præcipientem Christum contemnunt. S. Ephrem lib. Interrogat. q. 2.

Si nos, qui homunculi imbecilli sumus, contemni tamen à servis nostris omnino nolumus; quos, etsi nobis servitutis conditio infirmiores, humana tamen sors reddit æquales: quàm iniquè cœlestem Dominum contemnimus! Salvianus l. 3. de Prov. Dei.

Omnia amamus, omnia colimus; solus nobis in comparatione omnium Deus vilis est. Denique, prætet alia, quæ id probant, indicat etiam hoc res ipsa, quam dico. Si quando enim usu venerit, quod scilicet sæpe evenit; ut eôdem die, & festivitas Ecclesiastica, & ludi publici, agantur: quæro ab omnium conscientia; quis locus majores Christianorum virorum copias habeat? caveâne ludi publici, an atrium templi? & templum omnes magis sectentur, an theatrum? verba vitæ, an verba mortis? verba Christi, an verba mimi? Non est dubium, quin illud magis amemus, quod anteponimus. Salvian. ib. l 6.

Christus sub horribili specie ostendens Brigittæ deformitatem cujusdam peccatoris, inter

reliqua

reliqua ait: habet caninas aures. Nam sicut canis neque nomen Domini sui, neque alterius, tantùm curat, quantùm nomen suum proprium, si hoc nominari audierit: ità etiam iste, non tantùm curavit de honore nominis Dei, quantùm de honore nominis proprij. Revel. S. Brig. l. 4. c. 52.

§. V.

Peccator impudenter præsente Deo peccat.

COrrupta est autem terra coram Deo. Gen. 6. 11. *Coram Deo* hunc habet sensum: tam procaciter, & impudenter, peccabant homines; ut nihil vererentur oculos Dei cuncta videntis: Quin imò scientes, Deum purum, & justum, & vindicem; nihilominus gravissimis illum afficiebant injurijs, & blasphemijs. *Coram Deo.* ùt vult Abul; id est, publicè, quasi in conspectu Dei, cœli, & terræ. Peccabant enim sinè ullô, aut timore, aut pudore: quæ duo à natura homini data sunt; nè in vitiorum prærupta temerariô ausu rapiatur. Fernandius hîc. sect. 6. Peccare, seu corrumpi, in oculis Dei, nihil aliud esse puto, quàm memorem Dei, ipsum offendere. Omnia enim vident oculi ejus; sed nos peccantes non semper illius memores sumus. Sperat autem ipse, quòd nemo ejus memor possit peccare: cùm enim meminerit plasmatoris benefici, & Redemptoris munifici; quomodo non ratiocinabatur, nè eum offendat? Oleaster hîc apud Ramirez in ep. 3. Apoc. 2.

Sodomitæ pessimi erant, & peccatores coram Deo nimis. Gen. 13. 13. *Fuit quoque Her primogenitus Judæ nequam in conspectu Domini.* Gen. 38. 7. *Feceruntq; filij Israel malum in conspectu Domini.* Judic. 2. 11. *Quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo?* 2. Reg. 12. 9. Hæc summa est improbitas; peccare per summam impudentiam; nec vidente, æquè ac reprobante, vereri Deum. Hac impudentiâ peccâsse se dolet David, illud ingeminans: *malum coram te feci.* Ps. 50. 6. S. Chrysol. s. 1. Sensit David, quantum sit sceleris; mali quantum, in ipso peccare Dei conspectu: ideo clamat, & *malum coram te feci!* Unde & adolescentior Luc. 15. 21. similiter vociferatur: *peccavi in cœlum, & coram te.* Velloso in Judith. 5. 21. Paræn. 43.

Et malum coram te feci. Ps. 50. 6. Quia illum ubique esse noverat, jure, coram ipso malum feciisse, deplorabat: arguens dementiam suam; qui non expavit tantô judice præsente peccare. Cassiodorus hîc. Exaggerat culpæ gravitatem: quia si in quemvis alium regem delinquere præsentem offensam aggravat; insolentissima inverecundia est, coram suprema illa majestate impudenter agere. Orig. hom. 11. in Exod. *Tibi soli peccavi!* Quid ergo plus habet, qui *malum coram te* facit? illud profectò, quòd continuò pœnitet; & dicit, *peccavi.* Did. Niss. Vit. Abr. l. 6. c. 2.

Erant filij Israel, & filij Juda, jugiter facientes malum in oculis meis. Jer. 32. 30.

Faciet omnes - liberos, & servos, habere characterem. Apoc. 13. 16. *in frontibus suis*, scilicet characterem bestiæ. Nota sanè improbitas, quam effrontes peccatores ostendunt ipsô vultu: ut scelera patrent publicè, rectè gerunt characterem bestiæ. Non tulit Deus impudentiam Oziæ 2. Paral. 26. 16. &c. in Dei oculis peccantis, *statimque orta est lepra in fronte ejus.* v. 19. S. Chrysost. hom. 3. in Is. immisit illi Deus lepram in frontem, hôc modô impudentem faciem puniens. Velloso in Judith 5. Paræn. 44.

§. VI.

Peccator injurius est in Christum.

Num. 1.

Spernit Christum.

NOlumus hunc regnare super nos. Luc. 19. 14. Perversi, & fallaces, etiam Christiani, terrenis rebus illecti, hujus vitæ labentis æternitatibus delectati; nolunt regi à Crucifixo Rege: nè motus carnis cruci pœnalitatis affigat; & cruce paupertatis divitias tollat, & auferat honores patibulo vilitatis, & cogat patienter omina mala ferre, usque ad ignominiam mortis. Sim. Cas. l. 6. c. 29.

Nos Moysi Discipuli sumus. Joan. 9. 28. Eligunt Moysen in Magistrum, abjiciuntque Christum. Id. l. 6. c. 33.

Cum jam Diabolus misisset in cor. Joan. 13. 2. Dæmon ad cor Judæ nuntium misit: quasi dedignatus fuerit Sathan adire ipse per se animam proditoris. Christus verò ipse adivit, & ad pedes ejus se abjecit, & mille benevolentiæ significationibus illum à scelerato proposito avocabat, & ad se invitabat. Dæmon verò solô nuntiô, quem submisit, tantum apud Judam promovit ut in flagitiosissimum, & atrocissimum scelus illum impelleret. Christus verò spretus, licèt coràm adesset. Did. Niss. D. 2. Pent. §. 5.

Veteres, quod est apud Pierium Valer. ut hominem exprimerent, qui pro exigua re magnam reliquisset, quam arctissimè tenuerat; polypum pingebant, cui dulcis aquæ guttula affundebatur, cum lemmate: *Discessio subita.* S. Greg. Naz. si quis polypum de cubilibus trahere per vim velit; aut è petris aliquid evellet, aut certè è carne ipsius petris affixum aliquid relinquet. At aquâ dulci superinfusâ protinus resilit; oblivisciturque petræ, cui tam validè adhæsit. Sic multi *Petræ* Christo 1. Cor. 10. 4. arctô amoris nexu obstricti, qui protestantur, malle se mortem potiùs millies oppetere, quàm illius amicitiam violare; ad unum tamen fortuitum mulierculæ occursum, & aspectum, sic emolliri, & diffolvi, ut resiliant ab illa petra Did. Niss. D. 3. Pasch. §. 5.

Num. 2.

Peccator contristat, affligit Christum.

Ego autem sum vermis, & non homo. Ps. 21. 7. Non comparat se ulli animalium magnorum, & pulchrorum, quæ sunt in ter-

ra: quæ cùm homo occidit, videtur pietate commotus eorum mortem dolore. Vermem verò ità pedibus conteritis, ac sinè dolore interficitis, acsi nihil faceretis; præsertim si noxius est. Sic à multis hodieque Christus offenditur, quasi impotens vermis se vindicare; quasi nobis noceret &c. Diez s. de Pass. Dom.

Retribuebant mihi mala pro bonis sterilitatem animæ meæ. Ps. 34. 12. q. d. faciunt ut anima mea, quam pro eis dedi, sterilis sit, quantum ad eos: afferret enim eis fructum vitæ æternæ, si vellent. Hugo Card. hîc.

Fatigatus ex itinere. Joan. 4. 6. Jesus fatigatur cripliciter: onere, clamore, & itinere. Onere peccatorum nostrorum, portando, & expectando. Is. 1. 14. *laboravi sustinens.* & Is. 46. 3. *qui portamini è meo utero.* Item fatigatur clamore, nos revocando: *revertere, revertere.* Cant. 6. 12. *Laboravi clamans.* Ps. 68. 4. Prov. 1. 24. *vocavi & renuistis.* Item fatigatur ex itinere: quia multas, & longas, vias vadit, ut nos inveniat, & ad se convertat. Hugo Card. hic.

Salvator meus luget etiam nunc peccata mea. Salvator meus lætari non potest, donec ego in iniquitate permaneo. Quare non potest? quia est advocatus pro peccatis nostris ad Patrem. 1. Joan. 2. 1. Quomodo ergo potest ille, qui advocatus est pro peccatis meis, bibere vinum lætitiæ, quem ego peccando contristo? quomodo potest ille, qui accedit ad altare, ut repropitiet me peccatorem, esse in lætitia, ad quem peccatorum meorum mœror semper ascendit? Est ergo tamdiu in mœrore, quamdiù nos persistimus in iniquitate. S. Cyrill. Alex. l. 7. in Levit. apud Mendoza in 1. Reg. 11. 4.

Cur hostem in patriam revocamus, quem Christus tantô sudore relegavit? Tantis lacrymis, doloribus &c. infirmitates nostræ extinctæ sunt; cur illas renasci patimur? Stella in Luc. 2. 21.

Num. 3.

Peccator renovat Passionem Christi.

Ex Veteri.

Ego sum Joseph. Gen. 45. 4. id est, ejusdem naturæ vobiscum, quem vendidistis pro modica delectatione peccati. Quoties peccas mortaliter toties vendis Christum. Sed sicut delectatione peccati venditur, sic contritione redimitur. Hugo Card. hîc. Joseph Christum significat, cui fratres sunt Christiani. Hi toties Christum vendunt, quoties ipsum pro aliquo temporali relinquunt. Joseph autem suos venditores osculatur fiendo, quando Christus suis peccatoribus reconciliatur plurimùm miserando. S. Bonaventura s. 4. D. 5. Pent. O quàm parvi te facimus Domine! pro argenteo nummo, pro momento delectationis, pro modica voluptate oblatâ à dæmone, facilè te tradimus. Accusamus Judam; & idem facinus committimus quotidie. S. Thom. Vill. conc. de Purif. B. V.

Quando inventum fuerit in terra hominis cadaver occisi, & ignorabitur cædis reus; egredientur majores natu ad interfectum, *& dicent: manus nostræ non effuderunt sanguinem hunc, nec oculi viderunt: propitius esto populo tuo Israel, quem redemisti Domine; & nè reputes sanguinem innocentem in medio populi tui Israel.* Deut. 21. 1. 7. 8. Videte in monte Calvariæ pendens de cruce exanime corpus. Quis tam crudeliter occidit? Si estis innocentes, & innocui, à sanguine justi hujus, dicite: *manus nostræ non effuderunt sanguinem, oculi nostri non viderunt* quis flagellârit &c. *Vox sanguinis fratris tui clamat.* Gen. 4. 10. Sententiam fert æternus Pater in peccatores: illi sunt rei mortis Christi. Is. 53. 8. *propter scelus populi mei percussi eum.* S. Hieron. ex Græco legit: *ab iniquitatibus populi mei ductus est ad mortem.* Incertô Auth. A nobis, qui eramus longè, sed facti sumus propè, auferetur reatus sanguinis; & alieni sumus ab innocentis cruore, qui fusus est (dicereque possumus: *manus nostræ non effuderunt hunc sanguinem*) cùm fecerimus, quòd præcepit Dominus. Cæterùm non faciendo hoc, & non credendo in eum, qui occisus est; eis, qui occiderunt, consentiremus: atque idcirco sanguis ejus justè à nobis exigeretur. S. Rupertus Abb. l. 1. in Deut. c. 7.

Conculcaverunt me inimici mei totâ die, Ps. 55. 3. *Quanto magis putatis - qui Filium Dei conculcaverit.* Hebr. 10. 29.

Dederunt in escam meam fel &c. Ps. 68. 22. Datum est ei fel in escam, & acetum in potum: fel peccati amaritudo, obstinatio acetum. Bellarminus de 7. verbis l. 2. c. 9. Probabile est, escam istam fellis intelligendam spiritualiter; ut per escam fellis intelligatur amaritudo peccatorum, quæ Christo in Passione jejunanti loco cibi ingesta est. Id. hic.

Repleta est malis anima mea. Ps. 87. 4. Malis, ait S. Hieron. hîc, populi pereuntis s. q. d. Christus, quod vidit Isaias, id describit: ego id ploro, quod sentio. Ille luget mea vulnera; ego peccata Mundi. Utinam possemus oculis pervidere plagas occultas, quas molestiores Judæis ei intulerunt culpæ innumeræ. S. August. s. 67. de templ. cur me graviora criminum cruce, quàm illa, in qua perpenderam, affixisti? gravior enim apud me peccatorum crux est, in qua invitus pendeo, quàm illa, in qua tui misertus, mortem tuam occisurus, ascendi. apud Oliva t. 1. conc. 21. de Pass. Dom.

Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores. Ps. 128. 3. Nónne satis pro te vulneratus sum? nónne satis pro iniquitate tua afflictus sum? cur addis afflictionem afflicto? Magis aggravant me vulnera peccati tui, quàm vulnera corporis mei. S. Bernardus fer. 2. Pasch.

Ex Novo.

Dormite jam, & requiescite. Matth. 26. 45. Amor tuus, & iniquitas nostra, sic te imbecillum fecerunt. Maledicta sit tanta iniquitas, pro qua tantum affligeris. S. Bonaventura Medit. Vit. Chr. c. 75.

Clamabant dicentes: crucifigatur. Matth. 27. 23. Jesum crucifigis, quandocunque mortaliter peccas. Hugo Card. hic.

Dede-

Dederunt ei vinum bibere cum felle mistum. Matth. 27. 34. Porrigitur acetum malitiæ, quia vinum sapientiæ, quod à Christo acceperant, peccando perdiderunt. Potatur acerbitate malorum nostrorum, daturus dulcedinem bonorum suorum. Sed & nunc quotidie, quando peccatis, contristatur, exacerbatur: aceti quodammodò illi potus, & cibus fellis, ingeritur. S. Cæsarius Arel. hom. 6.

Collegerunt - concilium. Joan. 11. 47. Quando potentiæ inferiores animæ cum superioribus deliberant de vita Christi, plerumque is morti addicitur. Christum, quantùm in se est, rursum in crucem agit, & omnia ejus vulnera renovat; qui illum mortaliter offendit. Hebr. 6. 6. *rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, & ostentui habentes.* Drogo Ost. de Pass. Dom. in domo Caiphæ colaphizatus est Petrus. Quoties verò negavit Petrus, toties suum colaphum accepit Christus. Illa verò innovatio Passionis Domini fit, quando potentiæ inferiores animæ cum superioribus ad deliberandum conveniunt. Tentat dæmon Christianum quempiam; proponit illi voluptatem, quam percipiet, dum illi tentationi obsecundat. Ergo ad consilium coëunt potentiæ inferiores, ac superiores; & inquirunt, an fit bonum facere, quod dæmon vellet fieri? quod idem est, ac deliberare, an Christus crucifigendus? an non? Potentiæ superiores negant expedire; eò quòd satius sit, carere aliquâ oblectatione temporali, quàm mortem æternam incurrere, aut rursus crucifigere Christum. Potentiæ inferiores, quæ voluptatis tantùm suæ rationem habent, sic pronuntiant: *expedit, ut unus homo moriatur.* Gal. 1. 16. *continuò non acquievi carni, & sanguini.* Syr. *non patefeci carni, & sanguini.* non aperui illi consilia mea. Oecumenius vertit: *non consului carnem, & sanguinem.* Did. Niss. fer. 6. D. 5. Quadr. §. 7.

Nos legem habemus; & secundùm legem debet mori. Joan. 19. 7. Nam lex concupiscentiæ judicat eum mori in carne, lex avaritiæ in corde, lex superbiæ in mente. S. Antonius de Pad. s. 3. in Quadr.

Inclinato capite. Joan. 19. 30. Inclinavit in cruce caput, ut ostenderet gravitatem: consuevit enim homo præ nimiò onere aggravatus suum inclinare caput. Sic Christus, aggravatus pondere peccatorum nostrorum, inclinavit caput. Unde 1. Petri 2. *peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum.* S. Bernardinus t. 2. s. 56.

Ex Patribus, & alijs.

Cavendum est, & vigilandum; nè, dum incusamus Judæos, eadem, quæ illi, faciamus adversùs Dominum. Multi siquidem adorantes Dominum, sed vitam illò indignam viventes, non animadvertunt, se reos esse mortis Servatoris. *Quicúnque enim comederit panem, aut biberit calicem Domini, indignè; reus est corporis, & sanguinis Domini.* 1. Cor. 11. 27. Qui negligit pauperem, esurientem, sitientem, aut nudum; similis est Judæis, qui Dominum exuerunt; quique illi in potum dederunt acetum, & fel. Item qui accipit munera adversùs innocentes, non differt ab eo, qui vendidit Dominum, videlicet Judâ. Nam & hic justitiam, quæ est Christus, vendit; quemadmodum ille vendidit Dominum. Et, qui non judicat pro orphano, neque jus reddit viduæ; idem est cum his, qui struxerunt insidias Domino; quique falsò criminati sunt eum. S. Athanas. Alex. l. de Cruce, & Pass. D. N. J. C.

Proh dolor! Ambitur sacrum caput aculeis spinarum; & divinum verticem pœnalis corona pompa circumdat. Sed in spinis illis nostra eum peccata pungebant. S. Chrysost. s. 3. de proditore, & myster. cœnæ Dom.

Peccator, quantùm in se est, dat occasionem; ut iterum Christus crucifigatur: & sic contumelia fit Christo. S. Thom. Aqu. in ep. ad Hebr. c. 6.

Peccatum est quodammodo occisio Dei. Ex quo sequitur, quòd, quantum ex se, culpa mortalis occidendo Deum, aufert esse omnibus creaturis: naturæ humanæ aufert esse, & gratiam; naturæ beatæ aufert esse, gratiam, & gloriam; Humanitati Christi aufert esse, gratiam, gloriam, & Deitatem. S. Bernardinus t. 2. s. 12.

§. VII.

Peccator est idololatra.

QUod dixit: *gratias ago Deo meo.* Rom. 1. 8. non est otiosè accipiendum: non enim vox ista potest esse, nisi sanctorum, quorum Deus dicitur; (sicut Deus Abraham, vel Isaac, vel Jacob) Non potest Dominum Deum suum dicere is, cujus Deus venter est; aut cui avaritia Deus est; aut cui gloria sæculi, & pompa Mundi; aut potentia rerum caducarum, Deus est: quidquid enim unusquisque super cætera colit, hoc illi Deus est. Orig. hìc lib. 1.

Quæ quisque pulcherrima animadverterat; ea sibi, tanquam deos, præstituit. Si qui autem affectionibus, & morbis animi, plus æquò dediti erant; has ipsas, sive perturbationes, sive morbos, deos esse putârunt; vel dijs saltem eos consecrârunt: iracundiam scilicet, cœdes, lasciviam, ebrietatem &c. S. Gregor. Naz. or. 2. de recta ratione differendi de Deo.

Omne lethale peccatum ad spiritualem idololatriam pertinet; dum spretò Deo, quem unum finem nobis statuere debemus, aliud quidpiam, quod satis appetitionibus nostris faciat, ipsius Dei amori anteponitur. Nam qui, in gratiam uxoris, Deum offendit; Deum abnegavit, & uxorem pro Deo coluit: qui in gratiam regis, & principis, spoliat pupillos, ac viduas, aut aliud patrat scelus; principem pro Deo veneratur. Isid. Clarius l. 1. or. 27.

Sicut bonus unum habet Deum, quem colit; ità mali multos habent Deos, & idola; quia multas scilicet voluptates, multa desideria vana, passiones diversas, quibus serviunt. Idiota in Ps. 15.

§. VII.

Peccator impudens arguitur.

NEscio num custos fratris mei sum? Gen. 4. 9. Quàm impudens Cain! exosa nimis Deo delinquentis pervicacia, aut impudentia. Arcones in Is. 3. 9. Dis. 4.

Statimque orta est lepra in fronte ejus. 2. Paral. 26. 19. Regem Oziam, ad sacrilegium impudentem, & effrænem, nullâ persuasione potuit Sacerdos Azarias coërcere: hinc à Deo punitur in fronte, à qua verecundiam abraserat. Mendoza in 1. Reg. 6. 2.

Neque inveniat in te locum latendi clamor meus. Job. 16. 19. Non omnis iniquitas clamor dicitur; sed magna, professa, publica. Nam cùm adhuc quodammodo verecundatur, atque cunctatur; & vel timore, vel pudore, reprimitur; nondum dicitur clamor. Cùm verò, ingentis cupiditatis impetu, omnia præceptorum, & legum, monumenta rumpuntur; & malè concepta secreta, evictis omnibus reprehensionibus, atque terroribus, in impudentissimos atque audacissimos mores, tanquam in diluvium consuetudinis confluunt; jam clamor vocatur. V. Beda hîc.

Frons mulieris meretricis facta est tibi; noluisti erubescere. Jer. 3. 3. Sæpe quidem damnati homines in tantam impudentiam veniunt, ut neque propter Deum omnium inspectorem, quem latere nihil potest; nec propter Angelum nostræ custodiæ deputatum, intus in conscientia; nec propter homines exterius, pudeat detestanda mala committere. Sim. Cas. l. 5. c. 16.

Abominationem fecerunt, - confusione non sunt confusi. Jer. 6. 15. Cùm nulla ampliùs in peccatore tristitiæ, aut verecundiæ, indicia, sed potiùs interturbata animi quies, & lætitia deprehenditur; tum sanè audacter dicite, & credite; illum mali summam attigisse. Segneri s. 12. die Martis D. 2. Quadr.

Vestimentò non induebatur. Luc. 8. 27. Hanc nuditatem, agitatione dæmonis factam, illam impudentiam dixerim, quâ homo peccare non erubescit. Sim. Cas. l. 5. c. 16. Quid autem est, non indui vestimentò? nisi non frænari pudore, spoliari decore naturæ, nudari gratiâ, exui honore inditæ rationis, similem bestijs fieri; quæ agent omnia sinè rubore. Id. ib.

Et nummularios sedentes &c. Joan. 2. 14. Hæc est, quod supra modum offendit, & irritat Dominum; quod illum quispiam sedens, hoc est, velut per quietem, & ex otio, ostendat; tam impudenter provocet, audacterque leges ejus violet; nec quidquam curet, quantumcunque flagitia patret. Qui velut ad ostentationem peccat; & ibi turpiùs provocat, ubi colore reverentiùs debebat. S. Chrysost. hom. 8. ad pop. cùm Deus provocetur, nos oscitamus, & relabimur, & gaudemus: peccare enim. & peccantes non dolere, magis eum indignari facit, & succensere. Ps. 72. 8. *cogitaverunt, & locuti sunt nequitiam, iniquitatem in excelso locuti sunt.* Author incogn. vult, posse hunc psalmum intelligi de Christo; qui ex ore Davidis dicat æterno Patri: quosdam peccatores designâsse animo improbitatem; neque hôc contentos, etiam, per summam inverecundiam, palàm prolocutos, quod turpiter conceperunt; & quidem malitiam suam in excelso proclamâsse. S. Augustin. non solùm locuti sunt iniquitatem; sed etiam clarè audientibus: ego facio, ego ostendo. q. d. non tam de his sanctus Propheta conqueritur, qui pectore condunt malitiam; quàm de ijs, qui abjectô omnî pudore impudenter, audacter, & pervicaciter, in medium forum producunt, & passim evulgant sua crimina.

Balthasar rex fecit grande convivium optimatibus suis mille, - præcepit ut afferrentur vasa aurea. &c. Dan. 5. 1. 2. Quærit Hieron. cur Deus non puniverit Nabuchodonosorem, quòd sacra vasa è templo abstulerit; sicut Balthasarem ejus filium mulctavit, quòd ex eis biberit? Discrimen dat S. Hieron. ex sacro textu: *asportavit ea in domum Dei sui, & vasa intulit in domum thesauri sui.* Dan. 1. 2. Addit Hieron. quamdiu vasa fuerunt in idolio Babylonis, non est iratus Dominus: videbantur enim rem Dei, secundùm pravam quidem opinionem, tamen divino cultui consecrâsse. At Balthasaris facinus morte vindicavit; qui inde cum optimatibus, & concubinis suis, bibens ea palàm profanavit impudenter, & insolenter. Ps. 101. 7. in persona peccatoris: *similis factus sum pelicano solitudinis; factus sum sicut nycticorax in domicilio.* S. Gregor in Ps. 5. pœnit. pelicanus venenatis animalibus vescitur: & ideo per eum peccator designatur, qui venenô delectatur diabolicæ persuasionis. *Factus sum sicut nycticorax*, qui solet nocte tantùm cantare: per quod notantur hi, qui in tenebroso tripudiant opere, & in suarum mentium exultant destructione. Did. Nyss. fer. 2. D. 4. Quadr. §. 2.

Et faciet omnes, pusillos, & magnos; & divites, & pauperes; & liberos, & servos, habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis. Apoc. 13. 16. In manu imprimet characterem, ut homines faciat ad peccandum audaces; in frontibus, ut impudentes. Qui pudorem retinet, licèt graviter delinquat, non desperet. S. Ambros. l. de parad. c. 4. adhuc in his remedium sanitatis est, qui audiunt Dei verbum. Deinde habent remedium; quia se absconderunt: erubescit, convertitur; sicut scriptum est. Ps. 6. 11. *convertantur, & erubescant valde velociter.* Mendoza in 1. Reg. 6. 2.

Verum est apertæ desperationis indicium, si verecundia non sequitur peccatum. S. Greg. in 7. Ps. pœnit. Ps. 6.

§. IX.

§. IX.

Peccatoris gloriatio de peccato, affinis priori.

Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Pſ. 51. 3.

Uſquequò peccatores, Domine, uſquequò peccatores gloriabuntur? 93. 3.

Non miſertus eſt illis, gentem totam perdens; & extollentem ſe in peccatis ſuis. Eccl. 16. 10. Quæres: cùm totam gentem perdiderit Deus; an aliquis ex ijs pœnitens veniam peccatorum meruerit? an cum corpore ſimul animam perdiderit? Communis eſt omnium opinio; omnes æternis pœnis mancipatos. Vide Cornelium hîc. Subita enim flamma illos corripuit, & obſtupefecit; ut nec ſenſum, nec tempus, haberent pœnitendi. Secùs accidit in diluvio: ſenſim enim, & lentè increſcens, ſpatium dedit pœnitendi. Ratio illorum: quia extollebant ſe in peccatis, quæ publicè, & glorianter, patrabant. Octavianus in Eccl. hîc.

Peccatum ſuum prædicaverunt, nec abſconderunt. Væ animæ eorum! quoniam reddita ſunt eis mala. Iſ. 3. 9. Sed cur Propheta dicit, *quoniam reddita ſunt &c.* qui enim minas intentat, mala futura aununtiat. Dicendum ergo eſſet, quia reddentur eis mala. Quia ſupplicium, quod ſcandalizantibus imminet, adeò certum eſt, & indubitatum; ut de eo non aliter loqui liceat, quàm ſi executioni jam eſſet mandatum. Segneri ſ. 12. die Martis D. 2. Quadr.

Tu ergo noli orare pro populo hoc. Jer. 11. 14. S. Hieron. præcipitur Jeremiæ, nè velit pro eis Dominum deprecari, in quos eſt jam conſummata ſententia. Cur conſummata? reſpondet ibidem Dominus: *nunquid carnes ſanctæ &c.* v. 15. Nimirum ſacrificia, & precationes, fruſtrà fient: non quidem propter malitias quaſcunque; ſed propter illas, utpote divinam juſtitiam maximè irritantes; videlicet *in quibus gloriata es.* Fernandius in Gen. 10. ſect. 6.

Nunquid carnes ſanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es? Jer. 11. 15. q. d. fruſtrà ſunt victimæ; nec ſufficiunt holocauſta ad me placandum: Tollere illa quidem potuiſſent iniquitates tuas, meamque iram mitigare; ſi cum pudore, dolore, & lacrymis, ea fuiſſes deteſtata. Sed quia frontem meretricis induiſti, & de injurijs meis gloriata es; nullum ſupereſt remedium, ô infelix civitas! ſed certô lues excidiô. Id. ib.

Elevatum eſt cor tuum in decore tuo. Ezech. 28. 17. Si pœnas dedit gigas, qui robur virium ſuarum ſuperbè jactavit; Abſolon, qui concinnam cæſariem oſtentavit; Sennacherib, qui militum numerô, & potentiâ, intumuit; Aman, quem dignitas gradûs inflavit, Antiochus, quem triumphi elevârunt. Herodes, qui eloquentiâ ſuâ evanuit; Nabuchodonoſor ædificiorum mole faſtuoſus, Ezechias vanâ theſaurorum ſuorum gloriâ elatus: quodque magis mirandum, Phariſæus ipſe ſibi in jejunijs ſuis complacens. Quid de vobis ſtatuetur? qui gloriæ vobis ducitis; obſcœnitates veſtras, fraudes, mendacia, perjuria, & cætera vitia; quæ cùm ſtudiosè occultanda forent, ùt opprobria; ea, velut res bene geſtas, & magnifica, jactatis. Segneri antè cit.

Balthaſar rex fecit grande convivium, &c. Dan. 5. 1. Vide §. præcedentem.

Hæc dicit Dominus: ſuper tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quartum non convertam eum. Amos 1. 3. Quærit S. Hieron. quod ſit illud flagitium quartum, quòd indulgentiam Domini non admittat? & reſpondet: primum peccatum eſt, cogitâſſe, quæ mala ſunt: ſecundum, cogitationibus acquieviſſe perverſis: tertium, quod mente decreveris, opere complere: quartum, poſt peccatum non agere pœnitentiam, & in ſuo ſibi complacere delicto. Sed nónne Deus infinitè miſericors? quis benignitatis fontes obſtruit? pervicacia, impudentia, & in ipſo ſcelere gloriatio. Non convertit Deus, niſi eum, cui exoſum eſt crimen; non cui placet. Arcones in Iſ. 3. 9. Diſc. 4.

Chriſti temporibus hypocriſis vigebat, præſertim in Phariſæis; & ideò jure contra eam ſæpius agebat Chriſtus. Sed nunc tanta multorum impudentia, ut de peccatis glorientur, ea publicè perpetrent, ut peccatores habeantur. Laudant ſe de peccatis, quæ nunquam fecerunt. Incitandi modò homines, ut ſint hypocritæ. Contenti ſitis, ut ſoli in Infernum vadatis. Stella in Luc. 12. 1.

§. X.

Peccator ex malitia peccans.

Ex Veteri.

DEſcendens in paradiſum Deus protoparentes lapſos interrogat; ſi quid allegarent, unde pœna infligenda minueretur. Serpentem tamen Gen. 3. 14. in quem miſeri totam culpam devolverant, nihil interrogat: quia, quidquid dæmon, ex mera malitia tentans, reſponderet, nunquam excuſabilis, nunquam veniâ dignus, haberetur. Oleaſter hîc. Ad ſerpentem nihil dicitur, nihil interrogatur: quoniam peccatum, quòd ex malitia procedit, nihil habet, quod illud poſſit excuſare. Ramirez in ep. 3. Apoc. 2. 13.

Maledicta terra in opere tuo. Gen. 3. 17. Caino dicitur: *maledictus eris ſuper terram.* Gen. 4. 11. Cur gravior Caini pœna? quia, præmeditatus necem, fratrem duxit in agrum: *egrediamur foràs.* Eva à ſerpente decepta eſt, Adam ab Eva. Cain facinoris occaſionem ſibi excogitavit. Ergo ſeveriùs puniendus. Naxéra in Joſ. 16. §. 12.

Videns Deus, quòd multa malitia hominum eſſet in terra. Gen. 6. 5. Cajetan. deſcribitur viſa in voluntate hominum malitia; non imbecillitas, non paſſio: ſed, quod in voluntate peſſimum eſt, malitia; nec ea parva, aut una; ſed *multa.* Ut hinc intelligamus, homines usque adeò declinâſſe in malum, quòd

peccabant ex malitia; ac per hoc incorrigibiles erant. Fernandius hîc.

Percussit autem de viris Bethsamitibus. 1. Reg. 6. 19. Non peccaverunt Bethsamitæ, quòd vidissent Arcam tectam, sed nudam: hoc enim tantùm, & non illud, vetabatur: quia forsan eam denudârunt, ut curiosiùs inspicerent: quod esse non potuit, nisi ex malitia, occasionem ad peccandum inquirentium. Mendoza hic.

Et excogitatô consiliô fecit duos vitulos aureos. 3. Reg. 12. 28. Peccatum non ex ignorantia, non ex infirmitate, non ex repentina, & vehementi, passione; sed ex pleno consilio susceptum, gravissimum in sacris literis. Regem Jeroboam idololatram divina ultio gravius, quàm cæteros reges, exagitavit. Hic enim & seipsum, & totum regnum Israel, Deo fecit exosum: quod proinde innumeris cladibus exposuit; ac tandem in extremum exitium; unde nunquam ampliùs revixit, præcipitavit. Credo, quia idololatriam non ex ignorantia, non ex fragilitate, sed *ex cogitatô consiliô*, commisit. Mendoza in 1. Reg. 5. 11.

Exceptô sermone Uriæ Hethæi. 3. Reg. 15. 5. Dicitur quòd David: *fecisset rectum in oculis Domini, & declinasset ab omnibus, quæ præceperat ei, cunctis diebus vitæ suæ, exceptô. &c.* hoc est, homicidiô. An plura peccata commisit? cùm alienum thorum violavit. 2. Reg. 11. 4. populum recensuit. 2. Reg. 24. 2. contra Miphiboseth iniquam sententiam tulit. 2. Reg. 16. 4. Cur igitur unum tantùm Uriæ homicidium illi vitio tribuitur, acsi à reliquis culpis facilè absolvatur? Theodoretus: David in alijs peccatis, non ex mali animi instituto, sed fortuito, & quôdam casu, vulnus acceperat: negligentiæ peccata erant, non malignitatis, ùt homicidium. Peccatum verò ex consilio adeò erat grave, ut cætera præ illo, nulla viderentur. Hominem in culpam lapsum Deus ad pœnitentiam revocavit; Angelum verò peccantem sinè remediô perire passus est. Angelus ex consilio peccavit. Is. 14. 13. *dicebas in corde tuo*: homo ex præcipiti affectu in conjugem. Id. ib.

Ex Novo, & Patribus.

Væ homini illi. Matth. 26. 24. Prædicitur proditio Judæ, & negatio Petri: illi additur *væ*, non huic, quia ex fragilitate, illius ex malitia. Sylveira hîc.

In hac nocte antequam Gallus cantet. Matth. 26. 34. Orig. tr. 35. in Matth. notat, Petrum sub noctem Christum negâsse. Nisi corticem abjicias, nihil mysterij verba continere videbuntur. Quid enim, si Petrus vel sub noctem, vel sub diem, deliquerit? Illi nocte dicuntur peccare, quibus adhuc veritatis lux non affulsit. Hic si peccaverit, facilè surgit; hunc vel gallus excitat, Dominus respicit, mox subit pœnitentia. Ille verò sub lucem dicitur peccare, qui, postquam aliquamdiu virtuti adhæsit, tandem ad vitia recidit. Pinna in Eccl. Ethol. 66.

Manè autem factô consilium inierunt omnes principes Sacerdotum, &c. Matth. 27. 1. Paulò antè Matthæus Petri negationem noctu factam præmisit. En tibi, quomodo utrumque peccatum conjunxit, noctu, & manè factum: alterum statim venia sequitur ad pœnitentiam; alterum nunquam deletum est; quia datâ operâ factum. Orig. suprà: Christi quidem Discipuli in nocte scandalizantur, *omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte*: qui autem consilium accipiunt contra Jesum manè facto, in lumine peccant, id est scientes. Id. ib.

Exprobravit incredulitatem eorum. Marci 16. 14. Non exprobravit eorum fugam in Passione: quia hæc erat fragilitatis; illa obduratô animô. Sylveira hîc.

Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt. Luc. 23. 34. Misericorditer ijs subvenit gratia Salvatoris; & omnis culpa est mitior: faciliusque meretur veniam, quæ ab ignorantia, quàm quæ à malitia, sumit exordium. Sim. Cas. hic.

Tantô consensu omnes peccata sequimur, quasi summi consilij conspiratione peccemus. Salvianus l. 4. de Prov.

§. XI.

Peccantium malitiosè varij actus.

Num. 1.

Peccator excusat, tuetur, peccatum.

Protegunt umbræ umbram ejus. Job. 40. 17. (scilicet Behemoth.) S. Gregor. l. 33. mor. c. 5. umbram umbræ ejus protegunt, dum nequissimorum facta nequiores perversis patrocinijs tuentur. Sed tales quique, tantò apertiores hostes Dei se exhibent, quantò majores sunt patroni vitiorum. Pinna Eth. 216.

Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis se prementibus. Job. 41. 6. Corpus diaboli est congregatio malorum; quæ sunt occupationes ortæ à primo homine: quem cùm Deus reprehenderet, se excusavit, dicens: *mulier, quam dedisti mihi &c.* Gen. 3. 12. Act. 9. 18. de S. Paulo dicitur; quòd in ejus conversione *ceciderunt ab oculis ejus tanquam squamæ, & visum recepit.* In quo significatur, culpam suam agnovisse, nec mala sua vanis excusationibus texisse. Ut pisces bene condiantur, priùs squamis nudantur: sic oportet animas squamis excusationum mundari, quæ in pœnitentia condiendæ sunt. Hinc rogabat David: *non declines cor meum in verba malitiæ; ad excusandas excusationes in peccatis.* Ps. 140. 4. Quot rationes inquirit peccator, ùt perpendit S. Bernardus, ad excusandum se! Primùm dicit, non feci. Quòd si se convictum advertit dicit: feci; sed bene feci. Si verò malè fecisse convincitur, dicit: si multum malè feci, non feci malâ intentione. Tandem se excusat: diabolus me decepit; ille homo mihi persuasit. Semper scuta quærit, quibus se defendit. Diez 2. p. Quadr. D. Septuag.

Os

Os eorum locutum est superbiam. Ps. 16. 10. Bene dixit, tantùm ore, non etiam corde, locuti sunt: quia sceleratorum mors est; illa frequenter sermone defendere, quæ noscuntur conscientiâ teste damnare. Cassiodorus hîc.

Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum. Ps. 68. 16. Nullum in humano genere malum pernicisioris est criminis, quàm defensio pravitatis. Offensio quippe Dei meretur iram, excusatio provocat ad vindictam. Hoc sanè præcavebat David vitium, cùm dicebat: *non me demergat &c.* Nam, cùm peccat homo, quasi in puteum labitur: cùm verò peccata defendit, os putei super eum, nè pateat egressus urgetur. B. Petrus Dam. l. 1. ep. 18.

Dabis eis scutum cordis. Thr. 3. 65. Cùm verba prædicationis audiunt, nulla correptionis jacula penetrare permittunt: quia in omni peccato, quod faciunt, scutum superbæ defensionis, aut pravæ negationis, sibi opponunt. Nam dum quis talium de reatu suæ iniquitatis arguitur; non mox cogitat, quomodo culpam corrigat; sed quid in adjutorium suæ opponat defensionis. Nullâ igitur veritatis sagittâ penetratur; quia verba sanctæ correptionis in scuto excipit pravæ defensionis. Hoc scutum primus homo tenuit: qui requisitus, cur lignum vetitum contigisset? non ad se culpam retulit, sed ad mulierem Gen. 3. 13. quam Dominus ei dederat: & reatum suum obliquè ad authorem dati inique retorsit, quod ei mulierem dederat. Hoc scutum etiam requisita mulier tenuit, neque ipsa ad se culpam inflexit; sed serpentis persuasionibus replicavit: volens & ipsa reatum suum in Creatorem inflectere; quòd illic intrare serpentem, persuasurum talia, permisisset. S. Paschasius hîc.

Lavit manus. Matth. 27. 24. Christum morte condemnat, sententiam profert; & se innocentem in morte Christi dicit. Etiam Sacerdotes v. 4. innocentes esse volunt: *quid ad nos, tu videris.* Pretium obtulerunt, & solverunt proditori; accusant coram Pilato; cogunt, ut crucifigatur: & tamen adeò innocentes se indicant, acsi nihil deliquissent. Quivis delinquentium se reputat innocentem, quia non commisit crimina omnium. Alvarez in Gen. 37. 22. Illustr. 62.

Num. 2.

Peccator innocentem se dicit; affinis præcedenti.

Manúsque vestras servate innoxias. Gen. 37. 22. Hæc Ruben, ut fratres à cœde servaret. Sed audi Ruben: si Joseph fame oppressus in cisterna pereat, quomodo innoxij erunt fratres? Ea est impiorum fiducia; ut, qui minùs sæviunt, reputentur innocentes; eò quòd non sint atrociores. Alvarez. antè cit.

Gratias tibi ago, quia non sum &c. Luc. 18. 11. Quâ fiduciâ se coram Deo innocentem jactat, si tumet superbiâ? dùm omnium hominum vitia in se uno non videt, omnibus carere asserit. Id. ib.

Num. 3.

Peccat ob rem vilem.

Verè mendacium possederunt - vanitatem, quæ eis non profuit. Jer. 16. 19.

Venatione ceperunt me, quasi avem inimici mei, gratis. Thren. 3. 52. Loquitur in persona peccatoris, & erubescit, similem se fuisse avi, ab aucupe miserè deceptæ; & quô illicô? *gratis.* unius milij grano inescatæ. Quid sunt terrena omnia, malo æterno, quod peccando incurritis, nisi granum milij? Segneri s. 1, die Cinerum.

Violabant me propter pugillum hor dei & fragmen panis. Ezech. 13. 19. Vide hôc titulô superiùs §. 4.

Num. 4.

Delectatur peccatô.

Bibit quasi aquam iniquitatem. Job. 15. 16. Lyran: iniquitatem, sicut aquam, bibit, qui committit peccata absq; fræno timoris: ille enim, qui bibit vinum, quia timet inebriari, bibit temperatè; sed bibens aquam hoc non timet. *Quasi aquam &c.* id est, qui pro nihilo, & absque aliqua observatione, iniquitatem committit: qui enim bibit vinum, cum aliqua observatione bibit, nè inebrietur. S. Thom. Aqu. lect. 2. hîc.

Comedunt panem impietatis. Prov. 4. 17. id est, impietate delectantur, & pascuntur quasi pane: *& vinum iniquitatis bibunt,* ib. id est, ità delectantur in iniquitate, sicut in vino. Hugo Card. hîc. In actione scelerum iniqui quasi epulis delectantur. V. Beda hîc.

Num. 5.

Peccator præsumit.

Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. Ps. 30. 20. Orig. t. 1. in Ezech. notat, abscondi dulcedinem hanc non diligentibus, id est, perfectis viris, sed *timentibus*, id est, qui parum in virtute profecerunt. His utiliter absconditur; nè præsumptionem ingerat: & manifestatur justitia; ut utiliter timeant. Parvuli, ait Origenes, non possunt cum emolumento suo discere, quòd amentur à patre; nè dissolvantur, & despiciant bonitatem Dei. Pinna Ethol. 64.

An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Matth. 20. 15. id est, quia ego punire homines differo, & peccantibus pœnitentiæ spatium concedo; tu me peccatis lacessis? Id. Ethol. 43.

Et osculatus est eum. Matth. 26. 49. Theophylactus: cùm sciret bonitatem Domini, audebat illum osculari. Ex summa bonitate arripuit audaciam: quia Jesus bonus, ille malus. Sylveira hîc. q. 7

Num.

Num 6.

Peccator docens peccare.

Beatus vir, qui non abijt &c. Ps. 1. In processu malorum tria considerandа sunt. 1. deliberatio de peccato; & hoc in cognitione. 2. Consensus, & executio. 3. Introductio aliorum ad simile; & hoc est pessimum. S. Thom. Aqu. hîc.

Homo occiditur in hominis voluptatem: & ut quis possit occidere, peritia est, usus est, ars est. Scelus non tantùm geritur; sed & docetur. Quid potest inhumanius, quid acerbius, dici? S. Cyprianus Carth. ep. 2.

Num. 7.

Peccator odit juvare volentes.

Magna est velut mare contritio tua; quis medebitur tui? Thr. 2. 13. Furentes fluctus, tempestate commotum mare, quis Neptunus audeat componere? accipiet pro mercede naufragium. Baeza t. 2. l. 7. c. 2. §. 2.

Occurrerunt ei duo habentes dæmonia de monumentis exeuntes. Matth. 8. 28. Summa miseria illius peccatoris, qui in eos exurgit, à quibus medela ei porrigebatur. A dæmonibus obsessi miseri homines, nudi, ab omnibus deserti, sinè omnî auxiliô inter fœtida sepulchrorum cadavera cubabant. Et quis illorum miseretur, dum omnes auxilij vias sibi præcludunt, in omnes transeuntes crudeles, & hostiliter sævientes. Quot etiamnum sunt tales dæmoniaci, homines peccatorum fœtoribus incubantes, quasi æternæ jam morti deputati, qui feritate suâ eos persequuntur, à quibus medelam deberent sperare. Baeza ib.

Num. 8.

Peccator delinquit admonitus.

Quare maledicit canis hic mortuus Domino meo regi? vadam, & amputabo caput ejus. Et ait rex - dimittite eum &c. 2. Reg. 16. 9. 10. Non habet veniæ locum, qui delinquit admonitus. Cassiodorus 4. var. 29. Semei graviter injurianti à Davide parcitur; non item dum 3. Reg. 2. 46. monitus non egredi ex urbe, egressus est. Naxera in Jos. c. 22. §. 21.

Num. 9.

Peccator solatia quærit.

Resurrectionis dogma lædit vitæ improbitas, dilacerat immortalitatem animarum, & judicium, & multa alia: inducit fatum, necessitatem, negationem providentiæ. Anima enim multis malis immersa has sibi consolationes excogitare attentat; ut nè, cogitans esse judicium, contristetur; & situm esse in nobis, facere malum, aut facere bonum, neget. S. Chrysost. hom. 7. in Acta.

Qui sibi conscij sunt turpissimarum actionum, quibus graves pœnas meriti sunt; odiô judicij tollunt Resurrectionem; & pro eo, quod cupiunt, varias cogitationes sibi fingunt. S. Greg. Naz. or. 3. de Resurr.

Nonnulli æternitatem pœnarum Inferni negârunt; ut suis perditis moribus hanc pollicerentur impunitatem. S. Aug. de Civ. l. 21. c. 18.

§. XII.

Peccator palliat mala specie boni.

Ex Veteri.

Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis? Gen. 3. 1. Curatoris ad speciem studia imitatur, cùm osoris animum gerat. S. Basil. Seleuc. or. 3. humanitatem simulat, cùm ad cædem accurrat; & commiserationis obtentu conatur servum cum Domino committere. Evæ, ad speciem, cupit divinitatem; sed quærit imperium sibi. Naxera in Jos. 4. §. 24.

Egrediamur foras. Gen. 4. 8. in agrum. Quâ causâ? animi, & recreationis, & colloquij fraterni, gratiâ. Marchantius D. 7. Pent.

Nôsti Domine mi, quòd parvulos habeam teneros &c. Gen. 33. 13. Parvulorum causam videtur agere, & tardare gressus: non sui commodi studiô, sed alienæ salutis desideriô. Sed patet, sibi consuluisse. Cur non ait? vides, quòd claudicem. O quàm nostros defectus legimus! & ignoramus, quàm aliorum, etiam occultos, scimus. Parvulorum imbecillitatis colore sibi indulget, & specie charitatis laborem celeritatis refugit. Cajetan. claudicabat enim; & propterea moderandum censuit iter ad commodum proprium; & non solûm ad commodum gregis, & filiorum. Naxera in Jos. 4. §. 24.

Non possumus facere, quod petitis; nec dare sororem nostram homini incircumciso. Gen. 34. 14. Corripit hypocrisis in domo Jacob Patriarchas; & ex his cum diligit, qui Levitarum propagando generi destinatur: nec uni necem intentat; sed urbis excidium molitur. Non hîc jejunat hypocrisis; sed sacrificat, ut sæviat. Nihil in illo fidei rudimento apud Patriarchas sanctius circumcisione. Et eâ potissimum abuti audet hypocrisis in libidines suas. Mactentur adulteri; sed telô, non culrô; Caini gladiô, non Abrahæ. Oliva fer. 4. D. 3. Quadr.

Filij Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse, armati præcedebant filios Israel. Jos. 4. 12. Putares, exercitûs occupâsse frontem, ut fratrum vitæ, & saluti, etiam propriô detrimentô consulerent. Moysen orant, ut uberrimam ante Jordanem regionem illis in hæreditatem largiatur; utque votis annuat, promittunt Num. 32. 17. *nos ipsi armati, & accincti, pergemus ad prælium ante filios Israel; donec introducamus eos ad loca sua.* Naxera hîc. §. 24.

Peper-

Pepercit populus melioribus. 1. Reg. 15. 15. Et cur? ut immolarentur Deo. Personata virtus est, quæ sordidam obtegit avaritiam honestô velô Religionis. Velloso in Judith. 1. 12.

Saul *fecit eum* (David) *tribunum super mille viros.* 1. Reg. 18. 13. addit animos v. 17. *esto vir fortis; & præliare bella Domini.* Honestum sanè pallium odij, quô v. 11. *putans, quòd configere posset David.* Sed quia propudium erat, premi a rege insontem militem; tribunatu donat, ut scelus tegat. Dicebat enim v. 17. *sit super eum manus Philistinorum.* Velloso in Judith. 2. 3.

Congrega reliquam partem populi. 2. Reg. 12. 28. Ità Joab, urbe Rabath obsessâ, regem Davidem monet, civitatem obsideat; quò omnis illi victoriæ gloria adscribatur. Quid ad speciem modestius? Joab de triumphi plausu nil sibi adscribi velle videtur; sed omnem in David victoriæ gloriam transferri. Sed audi Carthusianum hîc: hoc Joab denuntiavit ex quadam versutia, adulatione, & ambitione: quia ambitiosus erat; & regi complacere desiderans, gratiam ejus captavit; ut in suo firmaretur officio. Naxera in Jos. 4. §. 24.

Quis me constituat Judicem super terram? 2. Reg. 15. 4. Studium, & animum subveniendi Reipublicæ ostendebat: at verò inauditâ quâdam regni cupiditate conflagrabat. Paoletti D. 17. Pent.

Prædicate jejunium. 3. Reg. 21. 9. Hujus tenoris Jezabel expedivit literas, cùm Achab vineam Naboth obtinere non posset. Rupertus: quantum fuit in cœlo spectaculum, dum tam crudelem cruorem sitiendo callidi simulatores prædicarent jejunium. Paoletti Dom. 17. Pent.

Juravit, - quòd defenderet se. Judith. 1. 12. Injuriam tegit honestô nomine defensionis. Velloso hîc.

Virum sanguinum, & dolosum, abominabitur Dominus. Ps. 5. 7. S. Basilius M. truculentum dicit eum, qui, prætextu æquitatis, internam malitiam celat. apud Did. Niss. fer. 2. D. Palm. §. 5.

Ex Novo.

Pallium malitiæ Judæorum.

Dicebant autem: non in die festo. Matth. 26. 5. Statuerunt id, non ob festi religionem, sed populi metum. S. Hieron. non student devotioni, sed facinori. Theophylactus: non timebant Deum, sed plebem. Sylveira hîc.

Ut eum morti traderent. Matth. 27. 1. Inquirebant testimonia, ut zelo justitiæ puniretur, quem ipsi zelo invidiæ sectabantur; & justitiæ velamentô invidiam, & animi crudelitatem, palliare tentabat. Sim. Cas. l. 13. hîc.

Non licet eos mittere in corbonam. Matth. 27. 6. Notant S. Hieron. & Paschas. Sacerdotum hypocrisim: fictô religionis studiô timent mittere illam pecuniam in commune oblationum ærarium; & audacter summum omnium nefas devorabant, Filium Dei occidentes. Sylveira hîc.

In sepulturam peregrinorum. Matth. 27. 7. Hoc fecerunt, misericordiam simulantes; sed, secundùm Hieronymum, eorum intentio fuit, Christum diffamare: quatenus ex occasione illius agri, & sepulturæ, semper maneret memoria venditionis, atque turpissimæ mortis Christi. Sed divinâ ordinatione hoc factum est ad memoriam impiæ venditionis, & justæ ultionis Judæ; ac innocentis traditionis, Passionisque Christi. Dion. Carthus. hîc.

Ut non remanerent in cruce. Joan. 19. 31. Pessima superstitio Judæorum; qui opinabantur contaminari diem Sabbathum, si starent in patibulo corpora damnatorum: sed contaminationem mentis suæ non videbant, qui Christum injustè damnaverant. Sed ipsi allegabant Præsidi reverentiam Sabbathi: corde tamen magnâ malitiâ tenebantur; nè propter signa facta Christo moriente, in Sabbathi quiete tumultus in populo nasceretur; & ex viso in cruce corpore turba facilè mobilis moveretur: & præcavebant ad illud corpus reverentiam fieri propter signa terrentia. Sim. Cas. l. 13. hîc.

Judæ.

Quid vultis mihi dare? Matth. 26. 15. Cajetanus hîc. Rationi consentaneum est, ut Judas se scandalizatum dixerit de Magistro suo: & quòd hactenus putaverit ipsum esse spiritualem virum; sed quòd nunc perdidit bonam famam de illo: quia videt illum in tanta sensualitate; quòd unguentô pretiosissimô muliebribus manibus usus est, non solùm in capite, sed etiam in pedibus. Naturale siquidem est hominibus, sub aliquo colore palliare factum iniquitatis propriæ; & præcipuè talis; scilicet offerendo proditionem proprij Magistri. Sylveira hîc. q. 8.

Quare hoc unguentum non venijt trecentis denarijs, & datum est egenis? Joan. 12. 5. Si unguentum effundatur, honoratur Magister; sed aliquid lucri Judas amittit. Theophylactus ad Marci 14. adversùs mulierem indignabatur, propter avaritiam, & turpe lucrum. Naxera in Jos. 9. §. 24. Avarus misericordiæ viscera in pauperes fingit; ovinâ veste se contegit lupus: cordis rabiem ex lucri occasione amissa zelô exteriori charitatis vestivit. Unguentum, ô miser! trecentis æstimas denarijs; & Magistrum triginta tradis argenteis? Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 10. sect. 2. Nunquam virtus magis lacessitur, quàm cùm suis armis oppugnatur. Ut suam avaritiam sordidus Judas palliaret, causam pauperum prætexit. Non invenit, quò meliùs illam religiosam piæ mulieris actionem oppugnaret; quàm alterius mentitæ virtutis fucato colore. Did. Niss. fer. 2. D. Palm. §. 5.

Sed quia fur erat. Joan. 12. 6. Rupertus: furtum inferebat honestô nomine; id est, egenorum palliavit curâ. Sylveira hîc. tom. 5. l. 7. c.

Herodis, & Caiphæ.

Ite, & interrogate diligenter de puero. Matth. 2. 8. Glossa hîc: Herodes devotionem

promittit, sed gladium acuit: malitiam depingens colore humilitatis, finxit se vultu, & verbis, adorare eum, quem invidâ mente cogitabat occidere. Eccl. 19. 23. *est, qui nequiter humiliat, se, & interiora ejus plena sunt dolô.*

Cùm inveneritis, renuntiate mihi. ib. Sacrificare cupit; sed infantem, non infanti. Unam advocat hypocrisim Herodes, ut Christum occidat; ratus reliquorum scelerum futurum irritum apparatum. Oliva fer. 4. Dom. 3. Quadr.

Expedit nobis, ut unus moriatur homo pro populo. Joan. 11. 50. Cajet. palliatur judicium specie communis boni præponendi bono particulari; nullâ factâ mentione de justitia, deque innocentia. Nihil iniquius, nihil lethale magis Reipublicæ, aut communi bono, quod simulas; quàm sub prætextu, aut simulatione justitiæ, uti potestate ad affectus animi explendos: sicut Caiphas boni prætextu usus potestate ad Christum de medio tollendum, propter invidiæ propriæ satietatem. Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 9. sect. 2. obs. 5.

Aliorum.

Absit à te Domine: non erit tibi hoc. Matth. 16. 22. S. Chrysost. hom. de negat Petri: ut Jerosolymam non ascenderet, orabat: quòd Judæorum minas non ferret. Miserationis larvâ ignaviam suam texit: benevolentiam simulavit esse; quod timor erat. Et ità benefactori suo tum præsentibus satisfeciisse, & officij partes expleviisse, putavit; cùm suum metum celavit. Didacus Nissenus Pol. cœl. p. 1. l. 8. c. 8.

Quid facitis, quod non licet in Sabbathis? Luc. 6. 3. Hi Pharisæi sub fuco, & zelo observantiæ legis, suam tegunt malitiam, & invidiam. Stella hîc.

Rogo te Pater Abraham, ut mittas eum in domum patris mei. Luc. 16. 27. Semel pro se, bis pro fratribus, supplicat. Putares, non tam gravî flammarum incendiô, quàm zelô alienæ salutis aduri. Sed audi Cajetanum: non proveniunt istæ preces ex bono affectu ad salutem fratrum. Quoniam damnati habent voluntatem firmatam ad malum; sed proveniunt ex affectu superbiæ. Videbat enim divites multos salvari; & propterea appetebat suos fratres evadere miseriam: ut vel sic in suis fratribus exaltetur. Naxera in Jos. 4. §. 24.

Saule, Saule, quid me persequeris? Act. 9. 4. Nónne alij quoque tunc Christum persequebantur? inquit Chrysostomus; cur ergo tota in Saulum congeritur injuria? quasi is unus, solusque, Christum petat? Respondet Chrysost. mediô zelô vehebatur, nondum satiatus cæde Stephani. q. d. quòd Christus suas, suorumque injurias, præcipuè in Saulum referebat, causa erat; quia ille zelô virtutis, ùt videbatur, ad inferendum exitium virtuti, invehebatur; hoc verò est, quod Christum ægrè habebat. Did. Niss. fer. 2. D. Palm. §. 5.

Cùm mala sit omnis malignitas; pessima tamen est hujusmodi mala species; quæ sub specie sanctitatis suæ exercet injurias: sæpe enim quando sævit in proximum ex vitio iracundiæ, vel venenô invidiæ; fingit sibi cogitatio, quòd faciat illud pro zelo justitiæ. Richardus à S. Vict. in Ps. 25.

Peccatores scrupulosi in parvis, non verò magnis.

Vide tomo 1. C. tit. 27. Conscientia. §. 4.

§. XIII.
Miscellanea.

VEneruntque duo Angeli Sodomam vespere. Gen. 19. 1. Ipsum tempus, vel hora, visitationis tristissimæ, peccatorum causæ congruit. Abraham meridie visitatus est. Rupertus l. 6. c. 6. in Gen.

Non resurgent impij in judicio. Ps. 1. 5. Non dixit, non resurgent impii, sed injudicium non resurgent; verùm in condemnationem: neque enim redargutionibus indigent, cùm eorum impietas manifesta sit; sed supplicium solùm expectant. Quemadmodum enim homicidas in flagranti crimine captos, non ut redarguantur, judices in judicium trahunt; sed ut sententiam legibus congruentem contra illos pronuntient; eôdem modô etiam, qui impietati assuevêre, statim post resurrectionem pœnam sustinent; non in judicium adducti, sed ut judicij sententiam accipiant. B. Theodoretus hic.

Odisti omnes, qui operantur iniquitatem. Ps. 5. 7. Non dixit, qui operati sunt: quia tantùm in judicio damnabuntur, qui usque ad finem vitæ suæ crimine se nefando commaculant. Cassiodorus hîc.

Tu ô dilecte, quando in aliqua fueris calamitate, nè dicas: Deus mei oblitus est; sed quando fueris in peccatis, & omnia tibi feliciter succedunt. S. Chrysost. in Ps. 12.

Innumeros dies deflent homines familiarium obitus, pecuniarum damnum: quòd autem animam singulis diebus amittamus, nè cogitamus quidem. Idem hom. 8. in 1. Corinth. 2.

TITULUS XV.
PECCATUM.

§. I.
Symbola.

NE unquam obdormiam in morte. Pſ. 12. 4. id eſt, in peccato. Dormitat in morte, id eſt, peccato, qui frequenter labitur, & frequenter reſurgit. Dormit, qui, cùm ceciderit, non reſurgit. Obdormit obſtinatus; qui peccatum ſuum defendit; nec de facili excitatur. Hæc tria notantur Eccl. 43. 22. *frigidus ventus Aquilo flavit, & gelavit cryſtallus ab aqua.* Aqua dormitationem, glacies dormitionem, cryſtallus obdormitionem, ſignificat. Hæc eſt triplex mors, ſcilicet delectationis, conſuetudinis, obſtinationis; quæ notatur Thr. 3. 53. *lapſa eſt in lacum vitam meam; & poſuerunt lapidem ſuper me.* In lapſu notatur delectatio, in lacu conſuetudo, in lapide obſtinatio. Hugo Card. hic.

Hi in curribus, & hi in equis. Pſ. 19. 8. Currus malus ſuperbia. Ex. 15. 4. *Currus Pharaonis &c.* Equi: divitiæ, nobilitas. Ira Nahum 2. 3. *igneæ habenæ currus.* Equi rixa, contumelia. Avaritia. Judic. 1. 19. *falcatis curribus abundabant.* Equi amor parentum, ambitio dignitatum. Luxuria. Joſ. 11. 9. *currúſque combuſſit igni.* Equi ventris ingluvies, veſtis mollities. Hugo Card. hic.

Crinibus (Vulgata *funibus*) *peccatorum ſuorum unusquiſque conſtringitur.* Prov. 5. 22. Capilli pro vitijs accipiuntur. S. Iſidorus de offic. Eccl. l. 2. c. 16.

Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Iſ. 1. 15. Sanguine, id eſt, ſceleribus. Sanguis in Prophetis eſt Symbolum peccati, ùt patet v. 18. Et Oſ. 4. 2. *Sanguis ſanguinem tetigit.* Ubi S. Greg. mor. l. 13. c. 3. ſanguis ſanguinem tangit, cùm culpa culpam cumulaverit. Tum quia ſanguinis effuſio, ſeu homicidium, graviſſimum eſt peccatum; tum quia ſanguinis eſus Judæis erat vetitus, & deteſtabilis. Levit 7. 27. Cornelius hîc.

Ecce ego do coram vobis viam vitæ, & viam mortis. Jer. 21. 8. Tropologicè via vitæ eſt ſtudium virtutis, & legis Dei; via mortis eſt peccatum, ac legis, & voluntatis Dei, prævaricatio. Utramque Concionatores ſæpe populo ob oculos ponant: ut, cùm multi ſint vocati, pauci electi; cumque multi ingrediantur viam mortis; quiſque amans ſalutis ſuæ ſatagat cum paucis fugere de incendio Sodomæ, & ſalvare animam ſuam; ut per viam vitæ ad vitam æternam evadat. Cornelius hic.

Oppoſuiſti nubem tibi. Thren. 3. 44. Peccata vocantur nubes 1. quia ſunt quaſi atri vapores aſcendentes ex pravo corde, quaſi ex paluſtri terra. 2. quia ſolis, id eſt Dei, aſpectum, & gratiam, adimunt. 3. quia, ſicut ex nubibus grandines, tonitrua, & fulmina prodeunt; ità ex peccatis proſilit ira, & pœna Dei. 4. quia ſicut nubes diſpeſcunt cœlum à terra; ità peccata ſeparant hominem à Deo, cœlo, & Angelis. Cornelius hîc.

S. Auguſt. l. 15. de Verb. D. ſecundùm Matth. & S. Gregor. mor. l. 32. c. 12. docent: *Undecim* eſſe Symbolum peccati: quia hic numerus unitate tranſgreditur Denarium legis divinæ. Cornelius in Matth. 18. 22.

Pannos, quibus Chriſtus in præſepi obvolutus fuit, fuiſſe peccata carnis noſtræ, ait S. Chryſoſt. hom. de Nat. S. Joan. in loca quædam S. Lucæ.

Binarius, quia ſecundus eſt, & primus ab unitate recedit, peccatum ſignificat, quô à primo bono deviatum eſt. Richardus à S. Vict. tr. Expoſit. l. 2. c. 5.

§. II.
Peccatum fuge, quia illud Deus infinitè odit; quod cognoſcitur.

Num. 1.
Ex pœnis.

POſt dies ſeptem ego pluam ſuper terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus &c. Gen. 7. 4. Quid in hoc (diluvio) maximè intendit Deus? hoc ſcilicet: ut ſcirent ventura ſæcula; quantùm ille peccatis adverſetur. Rupertus l. 9. c. 16. in Gen.

Nihil poſſet cogitari, quin Deus fecerit propter odium peccati: ipſe enim propter peccatum ferè diſſipavit omnia opera ſua, ſcilicet totum Mundum per diluvium. Alij reges, & potentes, in præjudicium, odiumque ſuorum inimicorum, depopulant terras eorum; Deus autem diſſipavit terram propriam: quia peccatum intraverat terram ſuam. S. Bonaventura l. diæt. ſal. c. 1.

Juſtitia, & ira Dei, eſt cauſa omnium ferè bonorum, quæ fiunt in Mundo: ſi enim non eſſet vindicta peccatorum, pauci præſtarent ſe dignos cœlo. Primum opus divinæ juſtitiæ, ſtrages Angelorum; nullâ habitâ ratione multitudinis, pulchritudinis, excellentiæ; boni, quod ex eorum ſalute proveniſſet; viſionis beatæ, amoris, laudis perpetuæ: malorum, quæ ſciebat ex damnatione eventura, æternas blaſphemias, lapſum humani generis. Poterat omnia mala iſta præcavere, & omnia ſupra dicta bona ſalvare; ſi vel unius horæ ſpatium ad pœnitentiam illis conceſſiſſet. Sed tam vehemens, & velox ira fuit Dei; ut nè quidem momentum illis conceſſerit. S. Hieron. l. 2. contra Jovinianum: ſi altiſſima illa

sublimitas cecidit; quis cadere non possit? *Vidi impium superexaltatum, & elevatum, sicut cedros Libani: & transivi, & ecce non erat, & quæsivi eum, & nos est inventus locus ejus.* Ps. 36. 35. 36. Secundum opus punitio peccati Adami. 1. cum tota posteritate sua spoliatus fuit gratiâ divinâ, jure regni, cœlô, immortalitate, paradisô. Si ob crimen perduellionis princeps virum nobilem, & omnes ejus posteros, privaret suô favore, nobilitate, dignitate, honore, officijs; & mitteret in exilium miserabile; egestate, & multis calamitatibus conficiendos; gravis pœna videretur. 2. evertit totum illum providentiæ ordinem, & gubernandi rationem; quàm ex se Mundo constituerat: longè enim alia fuisset rerum gubernatio, si peccatum non extitisset. 3. permisit Deus ob hoc peccatum totum ferè genus humanum tyrannidi diaboli. Unde factum; ut totô ferè orbe, per aliquot annorum millia, tanquam princeps Mundi cultus sit. Justum est enim; ut, à quo quis victus est, ejus servituti subjici sinatur. 4. permisit infinitam hominum multitudinem ruere in æternum exitium. Tertium Cateclysmus: quô totus Mundus, exceptis octo hominibus, deletus; & unà omnes hominum labores, opesque eversæ. Magna vindicta, cùm civitas aliqua opulenta funditus evertitur, ædibus incensis, & incolis, omnibus deletis. Erant homines omnibus naturæ donis ornatissimi, proceri, fortes, longævi. Maxima multitudo; ùt credibile est, tunc longè plures homines extitisse, quàm hôc nostrô sæculô. Cùm autem diutissimè viverent, & corpore essent firmissimô; omnesque propagationi intenti, & multi plures acciperent uxores; fiebat, ut intrà trecentos, vel quadringentos annos, in multas diffunderentur myriades, & singuli magna implere possent regna. Si enim ex uno Jacob Ex. 12. 37. intrà trecentos annos tot procreati fuerunt, ut exercitum sexcentorum millium virorum a viginti annis, & suprà, confecerint; præter mulieres, & parvulos, quorum numerus facilè duplô major erat; cùm tamen homines vix septimam partem illius prioris ætatis attingerent: quanta sæculô illô primævô per annos 1656. procreata. Deus tamen infinitam hanc multitudinem, & omnia illa ornamenta, nihili fecit. Quartum: Gen. 19. 24. *Dominus pluit super Sodomam, & Gomorrham, sulphur, & ignem de cœlo.* 1. ignis sulphureus, vel ipsô aspectu terribilis, odore teterrimô, ardore maximè penetrabili. Unde Scriptura ignem Inferni sulphureum multis insinuat: Apoc. 14. 10. Is. 30. 33. Ps. 10. 7. 2. subitò oppressi, cùm adhuc in lectis suis, vel somno sopiti, vel impuritatibus dediti. Nam manè, sole oriente, clades illata: cùm eâdem nocte tota civitas, à minimo usque ad maximum, ùt ait Scriptura Gen. 19. 4. ad ædes Loth congregata, nefandum crimen in hospites ejus patrare conata fuisset. Itaque valdè verisimile est; nullos, vel pauciissimos, ex illis salvatos. 3. non solùm adultos, viros, fœminas; sed infantes quoque, & animantia, absumpsit ignis ille. 4. incendium tam vastum, ut per 72. miliaria in longum, & 19. in latum, quod ex Josepho, & alijs colligitur, se extenderit, & intrà terram penetraverit; eâque profundè exustâ magnum sinum, velut maris alveum, in ea effecerit: qui mox aquis confluentibus impletus, ingentem lacum constituit. Nihil in eo potest vivere; unde & mare mortuum vocatur: regio antea instar paradisi amœnissima. Gen. 13. 10. Leonardus Lessius de perfect. div. c. 22. de div. nom.

Num. 2.

Nec templis Deus ob peccatum parcit.

A sanctuario meo incipite. Ezech. 9. 6. Deus præcipit Angelis occidere quoscunque Jerosolymis: nè quis putaret, habiturum se in divino sanctuario asylum. S. Isidorus Pelus. l. 1. ep. 73. Mirari te, dixisti quî fiat, ut Deus, qui terræ motum immittit, templis suis minimè parcat. Certam hujus rei in divinis libris declarationem habes: nam ùt sanctæ arcæ minimè pepercit; verùm eam unà cum ipsis Sacerdotibus, qui deliquerant, barbaris dedidit; & urbem sanctificationis in conculcationem Gentibus addixit. 1. Reg. 4. 11. ità nè nunc quidem ab omni labe puris mysterijs parcit. Ut, dum suis aulis minimè parcit; terrorem ijs, qui peccant, injiciat; atrociorem videlicet pœnam, ob ea, quæ agunt, expectantibus. *Ulula abies, quia cecidit cedrus.* Zach. 11. 2. 4. Reg. 25. 9. permisit Deus conflagrare templum Salomonis. Rupertus l. 6. de vict. verbi c. 25. non poterat Deus templum suum illæsum custodire - qui tres pueros custodivit, planè poterat: sed erudiendus erat Mundus; ut sciret, quòd Deus excelsus non pulchris lapidibus, aureisque parietibus templi manu facti delectetur; sed fide, charitate, & mundis cordibus: & ille ei est optabilis locus. Mendoza in 1. Reg. 4. 11.

Num. 3.

Peccati gravitas ex persona offensa.

Debebat ei decem millia talenta. Matth. 18. 24. S. Chrysost. hom. 62. in Matth. quantum centum denarij à decem millibus talentis tantum, imò verò multò plus ea, quæ in hominem peccata, distant ab his, quæ in Deum committuntur.

Et tam tremendam Majestatem audet irritare vilis pulviculus, unô levi flata mox dispergendus, & minimè recolligendus. S. Bernardus s. 16. in Cant.

Una gutta divinæ offensæ est major omni offensâ contra temporalem principem: quia iste momentaneus, ille verò princeps æternus. Gerson Alphabetô div. am.

Excessus est peccatum. Attende, quis Deus? quis tu? & agnosces peccati excessum. Osorius D. 2. Quadr.

§. III.

§. III.

Peccati gravitas.

Num. 1.

Ex vulneribus Christi, ejusque Passione.

Vulneratus est propter iniquitates nostras. Is. 53. 5. Vide S. Bernardum s. 3. de Nat. Ex iisdem cognoscere poteris peccatorum tuorum multitudinem. Sufficiebat quidem ad totius Mundi delenda peccata minimum Christi vulnus, sicut & minima ipsius sanguinis gutta: ut quid ergo tot susceptit vulnera? nisi ut ex illis agnoscerес tua contra eum innumera delicta. Nam quia *à planta pedis usque ad verticem non erat in eo sanitas; sed vulnus, & livor, & plaga tumens*: Is. 1. 6. ideo etiam in corpore ipsius à planta pedis nihil mansit invulneratum. de Ponte in Cant. 2. Exh. 24. §. 2.

Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum. 1. Petri 2. 24.

Sinè hôc holocaustò poterat Deus tantum condonasse peccatum; sed facilitas veniæ laxaret habenas peccatis effrænibus; quæ etiam Christi vix cohibent passiones; quæ vix sceleratos animos à voluptatum fæce avellunt. Vulneri sanè tam putrido, & antiquarum cicatricum fœtori, non inveniebatur medicamentum conveniens, nisi unguentô sanguinis hujus plaga vetus liniretur, & malagmate carnis in cruce extensæ siccarentur venena; quæ calcaneo primi hominis, & omni posteritati ejus, serpens ille seductor antiquus infuderat. S. Cyprianus de Pass. Christi.

Ex consideratione remedii periculi mei æstimo quantitatem. Nesciebam (malum meum) & ecce mittitur Virginis filius, Filius Dei Altissimi; & jubetur occidi: ut vulneribus meis pretioso sanguinis illius balsamô medeatur. Agnosce, ô homo, quàm gravia sint vulnera, pro quibus, secundùm divinæ sapientiæ ordinem, necesse est Dominum Christum vulnerari. Si non essent hæc ad mortem, & mortem sempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei Filius moreretur. S. Bernardus. s. 3. in Natali Dom.

Gravis animæ casus, qui non nisi Christi cruce potuit reparari. S. Bernardus ep. 54.

S. Laurentius Just. l. de ligno vitæ c. 4. enumerans, quæ sint illa, quæ humano cordi possint incutere timorem, ait: primò consideratio vehementissimæ Passionis Christi. Ex qualitate remedii facilè cognoscitur vehementia languoris.

Quatenus aliter salvare nos posset; voluit tamen per crucis patibulum reconciliari nos Deo: quatenus ex medicinæ difficultate pondus ægritudinis noscereturr: atque grati efficeremur de munere, quod tanti Redemptoris gratia condonâsset. Id. de triumph. &c. c. 25.

Nesciebam contumelias, & terrores, & colaphizantem me incessanter Sathanam; nisi viderem artem medicinæ tuæ similia similibus curantem; & appenderem in statera hinc calamitatem tuam, illinc iniquitatem meam &c. Drogo Ost. de Sacr. Pass.

Idcirco lignum adversùs lignum, & manus adversùs manum: illæ in quam, fortiter extensæ adversùs incontinenter extensam. Illæ clavis affixæ, atque constrictæ, adversùs remissamque solutamque: illæ, orbis fines conjungentes, adversùs eam, quæ Adamum paradisô exturbavit. Idcirco sublimitas adversùs lapsum, & fel adversùs gustum, & spinea corona adversùs pernicioſum imperium, & mors adversùs mortem, & resurrectio propter resurrectionem. S. Gregor. Naz. or. 21.

Quis videns Dominum gloriæ, non suis, sed nostris propriis sceleribus sic graviter vulneratum, auderet iterum Scelera perpetrare? S. Bonaventura stim. am. p. 2. c. 5.

Quantùm dilexit æternum Patrem, tantùm doluit de qualibet offensa ejus: & quantùm dilexit æterni Patris oloriam, tantùm doluit peccati contra eum ignominiam. S. Bernardinus l. 2. s. 56.

Quia homo per pœnitentiam peccatum superare non potuit; nec possit, etiamsi mala omnia in unum conflata pateretur: ideo infinitus Deus, per assumptam carnem, pro omnibus in cruce pœnitentiam egit: ut tantus esset dolor animi, quanta fuit delectatio commissi peccati. Sim. Cass. l. 3. in Luc. 3. 8.

Num. 2.

Ex Morte Christi.

Moriatur anima mea cum Philisthiim &c. Judic. 16. 30. In multis antea ostenderat odium contra eos, cùm maxillâ mille viros occidit, in combustione, segetum. Sed hic nec vitæ propriæ pepercit. Agnus Dei, qui tollit peccatum Mundi, in sacrificio ostendit, quàm oderit peccatum. Incertô Auth.

Mittebat ad eos Job, & sanctificabat illos; consurgensque diluculo offerebat holocausta. Job. 1. 5. Quæ verba sic transferunt Sept. Origenes, Olympiodorus, *offerebat sacrificium, & victimas pro ipsis juxta numerum eorum, & vitulum unum pro peccato.* Orig. l. 1. in Job: propter vitulum illum coram filiis suis pro peccatis jugulavit; ut videntes filii ipsi, quòd pro alienis peccatis ille vitulus jugulatus moreretur; metuentes essent, & paventes, ab omnibus peccatis, quæ animas perimunt, & dilacerant. Quid fortius proponi potest ad peccati odium, & horrorem, quàm innocentissimus agnus pro nobis occisus? Sylveira in Luc. 23. q. 12.

Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum. Rom. 3. 25. Christus mortuus est, non tantùm pro præcedentibus, sed etiam præsentibus, & futuris. Cur ergo Paulus solùm meminit præcedentium? Cornelius à Lap. jam ampliùs non est peccandum, post tantum amorem, & pretium nobis exhibitum. Id. ib.

Gravi damnatione iterantur crimina, postquam Christi sanguine sunt redempta. Inex-

cusabile malum est, post mortem Redemptoris nostri Domini servum maculari peccatis, B. Cæsarius Arel. hom. 2. de Pascha.

Mors Christi exemplum fuit, ut peccato moriamur. Innocentius P. III. de Sacro Alt. myst. l. 4. c. 35.

Grandis pudor est, ubi talis reconciliatio facta est; ubi inimicitias inter Deum, & homines, non sermo peccatoris, sed sanguis intercessoris, absolvit; iterum nos converti ad inimicitias; & agere ea, quæ odit ille; quem nobis, nisi effusio Sanguinis Sacri, reconciliaverat nemo. Origenes l. 4. in c. 5. ad Rom.

Hoc est terribile, hoc extremum; cùm jam non corrigimur delinquentes. Id. hom. 8. in Ex.

Pro te Dei Filius jugulatus est; & iterùm peccare te delectat. Id. hom. 2. in Levit.

Peccatum commissum tali remediô curandum erat, quô homines maximè à peccando deterrerentur; &, si peccare contingeret, citiùs sublevarentur. Hoc super omnia, quæ fieri, aut excogitari, possunt, facit mors Christi. Quid enim magis peccati horrorem homini incutere potest, quàm videre Filium Dei pro peccato in crucis patibulo morientem, & terribilem Passionis pro reatu hominis satisfactionem reddentem? O grande malum peccatum! pro quo talis ultio fit. Non mihi inundantem Mundum, flagrantes civitates, absorptos homines; non Inferni, & omnes ejus pœnas, objicias: nam si mille proponas gehennas; non sic expaveſco, & contremisco; sicut videre Deum pro peccato morientem, & peccati reatum morte solventem. Nihil me ita Domine deterret, nihil me sic à peccato detinet; sicut videre Filium tuum dilectissimum Unigenitum, propter peccatum clavis affixum, latronibus associatum, & crudelissimâ morte mulctatum. O infinitam audaciam peccatoris! qui post tale spectaculum peccare non formidat? S. Thom. Vill. tr. de Adv. Dom.

Deus in tantum peccatum odit; quòd propter peccata Mundi innocentem Unigenitum interfecit. Unde dicitur Is. 53. 8. *propter scelus populi mei percussi eum.* Et ipsemet Dei Filius, ut peccatum interficeret, *tradidit in mortem animam suam.* v. 12. S. Bonaventura dict. sal. c. 1.

Nunquam planè cognitum fuisset, quanta sit ira Dei adversùs peccatum; nisi expiari Deus illud voluisset morte Unigeniti Filii sui. Bellarminus in Ps. 84.

§. IV.

Peccati gravitas ex bonitate Dei, beneficiis.

Ex Veteri.

OMne, quod movetur, & vivit, erit vobis in cibum. Gen. 9. 3. Ante diluvium non legitur carnis esus permissus, sed post diluvium. Gennadius in Catena: à diluvio majori usus est liberalitate: ut sic homines afficeret, ut majores culpas vitarent.

Ecce Dominus meus &c. Gen. 39. 8. Joseph bona, quæ assecutus fuerat, repentè memoriæ intulit; & malum, quod se pulsabat, ejecit: & quia perceptæ gratiæ meminit, vim culpæ immiuentis fregit. S. Gregor. mor. l. 30. cap. 8.

Vivit Dominus, quia non occidetur. 1. Reg. 19. 6. Juravit Saul placatus voce Jonathæ: Beneficii memoria excussit iram. Uter majora contulit beneficia, David Sauli? an Christus nobis? David in conflictu propter Saul nec unum vulnus accepit, nec minimam Sanguinis guttam effudit. In conflictu autem, quem Salvator tuus aggressus est, quot ictus? quot verba? quot vulnera accepit? effudit totum sanguinem, mortuus est: propone ergò firmissimè illum ultra non offendere. Diez. fer. 4. D. 2. Quadr.

Filios enutrivi, & exaltavi: ipsi autem spreverunt me. Is. 1. 2. En, quâ excandescat flammâ fulgur Dei sævientis: inter blanditias munificentiæ meæ peccaverunt? pereundum illis est. Clamat in Sionitas Isaias 2. 9. *nè ergo dimittas eis.* Et unde crimini spes veniæ intercluſa? audi: *repleta est terra argentô, & aurô.* v. 7. In auro peccavere? disperent! tantis Dei opibus in injuriam legis abusi. An non Ahias telum, quod in Jeroboam intorsit, cote acuit munificentiæ Domini? 3. Reg. 14. 7. 9. 10. *quia exaltavi te de medio populi-sed operatus es mala-idcirco ecce ego inducam* &c. Oliva l. 1. Strom. §. ipse verò claudicabat.

Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro &c. Is. 45. 1. Cumque plura alia ejus encomia retulisset, concludit: *vocavi te nomine tuo,* v. 4. *assimilavi te, & non cognovisti.* q. d. ùt explicat S. Hieron: assimilavi te mihi in nomine, quod imposui tibi; & tamen adorâsti idola tua, me relictô &c. de Ponte in Cant. 1. 2. Exh. 22. §. 3.

Cum bestiis, & feris, erit habitatio tua. Dan. 4. 29. Tam levis piaculi supplicium tantum? Quid levius, quam principem, ob extructam à se urbem exultâsse in corde suo? nimiùm. Nemo liberalior Deô in sua eroganda peccunia; sed nullus ità æs suum cum usuris repoſcit. Minimum sanè crimen de urbe gloriari. Sed stipatum prophetis principem, post receptos è clibano pueros, post visum in camino Deum, post visiones, & somnia; in crimina etiam labi minima; facinus est nullâ sat expiandum pœnâ. Oliva l. 11. Strom. §. cum bestiis &c.

Ex Novo, & alijs.

Absit à te Domine. Matth. 16. 22. Mox audit: *vade post me Sathana.* v. 23. Mira erga amantissimum Discipulum austeritas Salvatoris: cùm præsertim eum paulò antè divinitatem suam professum tantopere honorârit. Ego autem non miror, post Claves Sathanam vocatum: imò maximè ob hanc causam credo duriùs eum increpitum. Non enim decebat, post datam à Patre divinitatis scientiam, erumpere è Petri ore pavidum illud verbum *absit.* Quò enim uberiùs mentem nostram

ros cœli perfundit, eò gravius punimur; si vel labrusca in horto cordis nostri pullulet. *Ubi abundat gratia, superabundat & delictum.* Rom. 5. 20. Oliva l. 11. Strom. §. Cum feris &c.

Unus est Pater vester. Matth. 23. 9. S. Hieron. ep. ad Demetriadem: non est hortatio vehementior, quàm quâ nos Scriptura Filios Dei vocat. Quis enim non erubescat, & metuat, tantó Patre agere aliquid indignum: ut, qui dicitur DEI filius, ipse efficiatur vitii servus?

§. V.

Præsentia Dei absterret à peccato.

Ex Veteri.

Ambula coram me. Gen. 17. 1. Abul. id est, sic ambula in tua conversatione morum, ac si me coram te semper videres. Et illud est præcipuum, quod hominem tollit à peccatis; scilicet continua memoria de Deo in actibus nostris. Did. Niss. Vit. Abr. l. 6. c. 2.

Risit (Sara) *occultè.* Gen. 18. 12. Tanquam totus intrà abdita pectoris risus non peractus pervenerit ad oculos. Vix ità risit, quando Dominus ait: *quare risit Sara?* v. 13. Mox in risum Saræ Dominus inquisivit: qui, licèt secretissimus fuerit, scientiam tamen Dei effugere non potuit. Id. ib. l. 7. c. 6.

Facies candelabrum ductile de auro mundissimo. Ex. 25. 31. *facies lucernas septem, & pones eas super candelabrum.* v. 37. Philo Judæus ait, tabernaculum illud vetus fuisse figuram Mundi, qui quodammodo Dei domus est. Oleaster hîc: ad quid Domine vis in domo tua candelabrum cum lucernis septem habere? Nè putares homo, posse malè conversari, & occultari: sive enim in die, sive in nocte, impiè egeris, ab eo videris. Id. ib.

Accipiens (Moyses) *vitulum, quem fecerant, combussit; & contrivit usque ad pulverem.* Ex. 32. 20. Miror, populum terrore perculsum, & attonitum, Moysis voce, quasi ictu quôdam terrifici fulminis exanimatum. Unde hic pavor? Respondet Abul. q. 30. licèt Deum illum diligerent, quem colebant; pro quo fabricando spoliaverunt se aurô suô: tamen ad præsentiam Moysis vitulum illum conculcantis, & in eorum confusionem maximam, destruentis, nullus aliquid faciebat: quia invaserat eos timor, & tremor. Arcones in Is. 3. 13. Disc. 1.

Tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut dies, illuminabitur. Ps. 138. 12 *sicut tenebræ ejus, ità & limen ejus.* Marcus Antonius Flaminius: neq; tenebræ habent tenebras apud te; & nox sicut dies illuminat. Similes sunt tenebræ, & lux. Psalmò eodem v. 2. *tu cognovisti sessionem meam, & resurrectionem meam.* Flaminius: omnia tibi nota sunt, quæ sedens, stans, ambulans, cubans, cogito, atque ago. Did. Niss. Vit. Abr. l. 7. c. 6.

Sume tibi laterem, & pones eum coram te. Ezech. 4. 1. Magistri facultatem Deus ostendit Ezechieli, docens, quos, ex quibus, discipulos deberent constituere. *Fili hominis, sume tibi laterem &c.* Quibus verbis declarat, opùs esse, ut Magister ex luto discipulos faciat templum Dei. *Et pones eum coram te.* Sic enim discipulus repentè melior sit, si in conspectu Magistri semper versetur. Assiduæ enim præstantium exemplorum actiones similes in animis non prorsus asperis, ac duris, imagines imprimunt. Ideo Jezi, & Judas furtô ille; hic proditione, ceciderunt: quoniam ex Magistrorum oculis se subduxerunt. S. Nilus lib. Ascet.

Melius est mihi, absque opere incidere in manus vestras; quàm peccare in conspectu Domini. Dan. 13. 23. Vicit generosè in lucta: non enim à scelere se cohibuit, aut metu viri, aut infamiæ: nec famæ meminit, nec viri; sed Dei. O verbum! nolo assentiri. Cur? an quia dedecet, matronam, suo sanguini notam inurere? an quia scelus in vulgus pessimè oblocuturum erumpet? non his abducitur rationibus à scelere. Audi: *quàm peccare in conspectu Domini.* Ideo vicit: quia non humanis, sed divinis armata telis monstra repressit: apud Deum se ream futuram. Discamus in lucta cum vitiis hôc tantùm telô uti: nempe Dei timores; rejectis humanæ prudentiæ scutis, & gladiis. Is enim non ruit, qui non arundineô humani timoris baculô, sed Deô, innititur. Oliva l. 10. Strom §. Melius est mihi &c.

Ex Novo.

Inimicus homo hoc fecit. Matth. 13. 28. S. Chrysol. s. 97. malus nunquam non stultus. Quid hic egit inimicus? Esto, quòd dormirent servi; nunquid Dominus dormiebat? esto, quòd oculos servorum sopor clauserit post laborem; nunquid dormitantis oculos ulla vicerat lassitudo? Planum erat, quòd super rem suam magis Dominus vigilet, quàm servus, & operarius: & tamen putabat, se etiam à Domino, quem reputabat absentem, non videri. S. Cyrill. Jeros. catech. 4. de idololatris: quidam solem ponebant; ut, occidente sole, noctis tempore sinè Deô essent. Alii verò lunam; ut in die Deum non haberent. Ezech. 9. 9. *Et dixit ad me: iniquitas domûs Israel, & Judas magna, & nimis valde - dixerunt enim: dereliquit Dominus terram; & Dominus non videt.* Sylveira hîc. q. 8.

Accepit autem omnes timor - quia Propheta magnus. Luc. 7. 16. Imò erat maximus omnium, quia omnia viderat, omnia noverat. Sed utinam hoc mortales homines expavescerent, atque meditarentur, cùm deliberant perperam agere. Quòd si humanos devitant oculos, istius aspectum devitare non possunt: quoniam *in omni loco oculi Domini contemplantur bonos, & malos.* Prov. 15. 3. Sim. Cass. l. 5. c. 12.

Quò erat ipse venturus. Luc. 10. 1. Cur hoc additur? An Discipuli Christô absente languerent in officio, ut meminisse oporteat Magistrum affore? sic putat Cajetanus: scientes enim Discipuli, quòd subsequeretur Magister;

gister; cogebantur omnî curâ injuncta exequi. Velloso in Judith 1. Paræn. 17.

Hydropicus ante eum. Luc. 14. 2. Hydropicus est omnis, qui per dissolutam vitam, & lubricam, animâ suâ graviter ægrotat; qui & Christô indiget. Et sanabitur planè, si ante Christum fuerit: nam qui ante Christum fuerit, cogitans semper, quomodo ab ipso videatur, minimè peccabit. Theophylactus hîc.

Peregrè profectus in regionem longinquam, & ibi dissipavit substantiam suam. Luc. 15. 13. Cur in patria non sectatus delicias? cur ibi non dissipavit substantiam? nativo in solo major peccandi, quàm in peregino, occasio. S. Chrysol. s. 1. quæramus, quæ res filium rapuit hos ad ausus? Respondet: cupit vivendi libertate gaudere. Sed ea paterno aspectui inerat vis, & quodammodo præpeditus cupiditatibus non posset indulgere. Naxera in Jos. 18. §. 7.

Ex Patribus, & aliis.

Hac solùm ratione fit, ut quis nunquam labatur; si Deum sibi ipsi semper adesse existimet. Clem. Alex. l. 3 pædag. c. 5.

Quantascunque tenebras factis tuis superstruxeris; Deus lumen est. Tertull. l. de pœnit.

Hominem vereris præsentem; Dei Patris, & Filii, non vereris præsentiam? S. Ambros. in Ps. 118. s. 1.

Si peccare vis, quære, ubi te non videat; & fac quod vis. S. August. Serm. 96. de Verb. Dom.

Ità peccatum declina, quasi celare non possis: ibi pecca, ubi Deum esse nescis. S. Isidorus. l. 2. solil. c. 11.

Difficilè profectò à via justa aberrare, qui in corde suo Dei non obliviscitur. S. Basilius Cæsar. serm. quòd Deus non est auctor malorum.

Ubi Deus, peccatum nullum: ubi peccatum, non ibi Deus. S. Chrysol. s. 44.

Aversamini vitia, colite virtutes. Magna vobis indicta est necessitas probitatis; cùm ante oculos agitis Judicis cuncta cernentis. Boetius l. 5. de consol. prosâ 6.

§. VI.

Oblivio præsentiæ Dei est origo peccati.

Egressus Cain à facie Domini. Gen. 4. 16. Orig: qui discedit à conspectu Dei, nescit converti, & peccatum pœnitendo purgare. Apud Did. Niss. Vit. Abr. l. 6. c. 2. Cum, futuro facinori viam sternens, fratrem in solitudinem trahit, secretis patrocinantibus scelus peragit, iniquissimus pariter, & stultissimus qui ad perpetrandum maximum nefas sufficere sibi credidit, si aspectus vitaret hominum; fratricidium Deô teste facturus. Unde puto, quòd hæc in illo jam tunc opinio fuerit, quæ nunc in multis est; Deum terrestria non respicere, & actus sceleratorum hominum non videre. Salvianus l. 1. de provid. Dei de Cain.

Non est Deus in conspectu ejus. Ps. 10. 5. Istius nequitiæ reddita est causa conveniens, quia in conspectu suo non habet Deum. O quàm profunda cœcitas, Deum ante oculos non habere. Nam si ultimum malum creditur, solis lumina non videre; nunquid apud superos inferna patiuntur, qui auctorem sacri luminis pro sua minimè cœcitate respiciunt. Cassiodorus hîc.

Egressus autem servus &c. Matth. 18. 28. Si regem præsentem, omniaque cernentem, cogitasset, tam horridum facinus non patrâsset. Ideo conservum suffocat; quia se egressum à Domini præsentia putat. Escobar t. 5. Parab. Chr. l. 2. Sect. 2. §. 3.

§. VII.

Peccatum solum est malum.

Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum Mundi. Joan. 1. 29. S. Bernardus s. de triplici adventu: Joannes B. clamat: *Ecce Agnus Dei &c.* Non dicit, morbos corporis, non molestias carnis; sed peccatum, quod est morbus animæ, & corruptio mentis. Poterat & morbos, reliquasque miserias tollere: peccatum enim solum est malum, & comparatione illius aliud nullum. Sylveira hîc. q. 8.

Tentatum per omnia pro similitudine absque peccato. Hebr. 4. 15. q. d. passus similiter, ac nos patimur, dolores, labores, famem, sitim, pro similitudine, id est, quæ tamen omnia similitudinem habent mali: quia solum peccatum malum; reliqua solùm specietenus malæ. Pinna in Eccl. Ethol. 85.

Scimus, nos lædi posse à nemine, nisi deprehendamur in sceleribus, aut maleficiis: occidere potestis, lædere non itèm. S. Justinus M. Apol. 2. pro Christianis ad Antoninum Pium.

Jam non novimus malum, nisi offendere Deum: nec novimus bonum, nisi promereri Deum; & perduci ad illa, quæ promittit. Quid illa bona Mundi hujus, & mala Mundi hujus. Indifferenter habeamus: quia jam suscepti ab utero matris nostræ indifferenter ea habentes dicimus: *sicut tenebræ ejus, ità & lumen ejus.* Ps. 138. 12. Nec felicitas hujus Sæculi nos beatos facit, nec adversitas miseros. S. August. in Ps. 138.

Nihil est, quod lædat hominem, nisi solum peccatum: eô autem sublatô omnia sunt facilia, explicata, atque tranquilla: quemadmodum, si id adsit, sunt omnia scopuli, tempestates, & naufragia. S. Chrysost. in Ps. 139.

Unum, idque solum, quod infert homini dedecus atque contumeliam, peccatum. Ut enim universus orbis te malè tractet contumeliis; modò nè fueris tibi contumeliosus; nullâ afficiêre injuriâ, aut dedecoee. Proditio tantùm est à conscientia pendens. Cave prodas tuam conscientiam; & nemo te prodit. S. Chrysost. in Ps. 44. hom. ad Eutropium, & illud, Ps. 44. Assistit regina.

In Mundo unicum malum est peccatum. S. Chrysost. ep. 1. ad Olympiod.

Malum solum peccatum est; quia creaturæ rationali, præter peccatum, nihil nocere potest. S. Rupertus l. 12. in Joan. 16.

Nihil

Nihil malum esse dicendum est nisi peccatum solum; quod à DEO nos separans malo diabolo nos facit copulari. Joan. Cass. Collat. 6. Abb. Theodori c. 3.

§. VIII.

Peccatum summum malum, magis malô.

HOmo, qui maledixerit DEO, portabit peccatum suum, & qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur Levit. 24. 15. Cur vanè assumens nomen Domini morte mulctatur, & blasphemus jubetur tantùm manere sub peccato? Cyrill. Alex. l. 14. multò gravius est accipere peccatum, & habere secum; quàm morte mulctari. Mors purgatio est peccati ipsius, pro quo jubetur inferri. Ubi verò quis accipit peccatum, & permanet cum ipso, nec aliquo supplicio diluitur; transit cum ipso etiam post mortem: & quia temporalia hic non persolvit, ibi expendit æterna supplicia. Baeza t. 1. l. 3. ç. 7. §. 9.

Hic est omnium bonorum vertex, & omnis spei caput, finis totius beatitudinis: nimirum ut natura non turbetur ampliùs à malitia; sed ut omnis iniquitas procul ablegetur. S. Gregor. Nyss. tr. in Ps. c. 8.

Pro toto universo non deberet homo peccatum mortale committere, peremptivum nobilissimæ vitæ. S. Bonaventura s. 2. de ingressu ad Sapientiam.

§. IX.

Peccatum est malum majus Infernô.

ERuisti animam meam ex Inferno inferiore. Ps. 85. 13. Verè tam magna misericordia Dei est ea, quâ nos ex injustis justos facit; quàm magna est gehennæ perpetuæ pœna, à qua liberamur: & quàm magna est felicitas sempiterna, ad quam jus accipimus, & aditum apertum habemus. Bellarminus hic.

Mentem habenti gehennâ quoque formidolosius est, Deum offendere; & omnî regnô desiderabiliùs, DEO placere. S. Chrysost. hom. sup. orat. Annæ: dilatatum est os meum.

Etsi multi gehennam omnium malorum supremum, atque ultimum, putant; ego tamen sic censeo, sic assiduè prædicabo; multò acerbius esse, Christum offendere, quàm gehennæ malô vexari. Hortor vos, vos atque oro, ut mecum hac in re sentire velitis. S. Chrysost. hom. 37. in Matth. 10.

Si Christum diligeremus, quemadmodum illum diligere oportet; agnosceremus utique, graviùs esse gehennâ ipsâ Christum offendere dilectum. Id. s. 5. in c. 2. ad Rom.

Si hinc peccati pudorem, & illinc cernerem Inferni horrorem; & necessariò uni illorum deberem immergi: priùs me in Infernum mergerem, quàm peccatum in me immitterem. Mallem enim purus à peccato, & innocens, gehennam intrare; quàm peccati sorde pollutus cœlorum regna tenere. S. Anselmus lib. de similitud. c. 190.

§. X.

Peccatum solum time, & dole.

RUben primogenitus meus tu principium doloris mei ascendisti cubile patris &c Gen. 49. 3. 4. Hoc principium doloris ejus extitit: non quòd in nullo antea doluerit; sed quia verus dolor de plaga peccati primùm in domo ejus de isto accidit. Novarinus Elect. sacr. l. 3.

Potest aliquis gustare, quod gustatum affert mortem? Job. 6. 6. Sicut nemo mortiferum quid comedit, ut vitæ suæ ipse sit inimicus; ità ego peccatum contingere pertimescebam; ità ego ante Deum bene mihi conscius incedebam: nè velut gustu lethiferô offensionem mortis incurrerem. V. Beda hic.

Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me. Ps. 48. 6. Una est iniquitas, quam jure timere debemus. Pueri, ut in hunc Ps. Chrysost. ait, ea timent, quæ nullum timorem merentur; utpote larvatos homines: ea verò impavidi tractant, quæ jure deberent terrere; ùt aciem gladii vel flammam ignis. Pinna. Ethol. 85.

Astitit regina. Ps. 44. 10. Qui vult, cervicem desecet; qui vult, lapidum jactu obruat me: qui volet, oderit; non sunt mihi timori adornatæ insidiæ. Unum est, & id solum, quod metuo; nempe peccatum. S. Chrysost. in illud Ps. 44. astitit regina. Servo Dei nulla res debet displicere præter peccatum, S. Francis. Seraph. Exhort. ad omnes fratres.

Non est timendum, nisi quod potest, & quod expedit, vitari, id est, peccatum. Guigo consid. de tranquill. animi c. 4.

Panthera omnibus animalibus est amica, soli draconi inimica. Sic omnis homo sit tibi amicus, soli peccato sis inimicus. Geminiani l. 5. c. 41.

§. XI.

Peccatum præ pœna time, & dole. Ex Veteri.

QUomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum? Gen. 39. 9. *Melius est mihi absque opere incidere, in manus vestras quàm peccare in conspectu Domini.* Dan. 13. 23. Unum in Ægypto Josephum, & unam Babylone Susannam, spectamus, quos à flagitio sola Numinis reverentia abduxit. Hic Christus non diceret: *noli peccare, nè deterius tibi aliquid contingat.* Joan. 5. 14. nam teterrima pati statuunt, quàm peccare. Oliva fer. 6. D. 1. Quadr.

Peccavi Domino. 2. Reg. 12. 13. dixit David ad Nathan. Non ità Cain, quem pœnæ impendentis, non à se patrati sceleris, tædebat. Gen. 4. 14. *ecce ejicis me hodie à facie tua.* Sicarium in se sævîturum timet; & sicarium fratris fuisse non horruit. Nisi timeret occidi, non pœniteret occidisse. Id. ib.

Miserere mei Deus! Ps. 50. 1. Non curat pœnas effugere, sed recuperare innocentiam. Nusquam non mundari precatur: *ampliùs lavame: asperges me: lavabis me: dele iniquitatem meam: cor mundum crea in me*

Deus. Oliva l. 9. Strom. §. miserere mei Deus.

Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper. Ps. 37. 18. S. Gregor. M. in Ps. 2. pœnit. malo enim occidi, quàm vinci; flagella libenter patior, persecutiones amplexor, visitationes delidero, correptiones concupisco.

Venite adoremus-quia ipse est Dominus Deus noster. Ps. 94. 4. 6. Lacrymarum vides hic multum nullô torculari expressum, solô Divinitatis respectu destillare. Paloremus, inquit; non quia fulminat; sed quia Dominus, quem læsimus, ipse est DEUS. Quod non, cecinisse tantùm, Davidem gratulor, sed & præstitisse: nam cœdis, & adulterii à Nathan admonitus doluit, horruitque, flagitii fœditate non atrocitate supplicii. Ol. fer. 6. D. 1. Quadr.

Confige timore tuo carnes meas: à judiciis enim tuis timui. Ps. 118. 120. Si timuisti, quid timere petis? nimirum timori timor præluxit: timor enim judiciorum timor pœnarum est, non timor DEI. Ergo tuô timore confige me, quem jam transfixit judicii tui timor. Te cupio timere, non pœnas tuas: timor ille durus est, & ossibus debetur; iste verò, quem sitio, delicatus est, & hæret in carne. Oliva tr. 2. Strom. §. Confige.

Exitus aquarum deduxerunt oculi mei. Ps. 118. 136. unde tantus fletus? an quia à regno, & patria, exulabat? an quia Saulis tyrannidi subjacebat? an quia persecutus eum filius? absit, sed *quia non custodierunt legem tuam.* ubi S. Ambros. s. 17. à sancto viro plus culpa, quàm ærumna, defletur. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 8. Non dixit, quia affligor, quia flagellor, quia maledicor, & opprobriô dejicior; sed quia non custodivi legem tuam: quandoquidem à sanctis viris plus culpa, quàm ærumna, plangitur. S. Paschasius in Thren. 3.

Væ mihi, quia vir pollutis labiis ego sum. Is. 6. 5. Tabescit, & tristatur, solô horrore peccati; visô, non telô, sed Deo.

Regem Dominum exercituum vidi oculis meis. Et quidem uri calculô sinè gemitu, tulit; sed oris contagium sinè ejulatu pati non potuit; Intuenti Deum, si vitii sui sanies prolictore, cruceque, non est; aut lippit, aut penitus cœcutit. Oliva fer. 6. D. 1. Quadr.

Væ nobis, quia peccavimus: propterea mœstum factum est cor nostrum. Thren. 5. 16. Dixerat antea: *hæreditas nostra versa est ad alienos.* v. 2. nihil autem horum dixit *væ nobis*; nisi ad *peccavimus.* Diez. conc. 2. D. 4. Epiph.

Ex Novo.

Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 38. Cùm multa sint lacrymarum genera, istæ istius tenuerunt optimam partem. Sunt enim aliquæ prodeuntes ex pœnali miseria; & quædam proveniunt ex miseria culpabili, & iniqua; & utiliores, imò necessariæ sunt. In his hæc mulier exordium fecerat. Sunt, quæ effundentem non respiciunt, eò quod sit pœnâ mulctandus ex crimine; sed tantùm quia offensus est Deus. Sim. Cas. l. 9. c. 29.

Quanti mercenarii &c. Luc. 15. 17. Sprevit glandes appetitu siliginis: verùm, ut patrem vidit, mercenarii oblitus, & annonæ: unô sceleris squalore tabuit. Puduit illum non nuditatis, & famis, sed criminis. *Pater peccavi in cœlum!* Cur accessisti è regione longinqua? quia *peccavi*: cur patri advolveris? quia *peccavi*: quid ab eo flagitas pro te? quia *peccavi*, totius veniam peccati. Oliva fer. 6. Dom. 1. Quadr.

Tristitia vestra &c. Joan. 16. 20. Displicere sibi patienti ex pœna, proprium est omnium sensibilium, etiam ratione carentium: displicere sibi ex culpa, tantùm est verè ratione utentium; maximè verò omnium virorum Fidelium ac per hæc incunctanter tristitia de peccato, non de supplicio, vertetur in gaudium. Sim. Cas. l. 6. c. 33.

Alii quidem omnes ob terræ motum timore correpti erant; ego verò propter causam terræ motus. Causa enim terræ motus est ira Dei: porrò causi divinæ iræ nostra sunt peccata. Noli unquam supplicium timere, ed supplicii parentem peccatum. Quandoquidem & in morbis, ac vulneribus, non eos lugemus, qui curantur; sed qui insanabili morbô laborant. Quod est morbus, & vulnus; hoc est etiam peccatum: quod est sectio, & medicamentum; hoc est etiam pœna. S. Chrysost. tom. 6. tr. in terræ motum.

Philippo II. Hisp. regi, Jobum morbis juxtà, ac patientiâ, referenti, cùm genu novaculâ chirurgus dissecuisset; ejusque filius ex eo percunctaretur; numquid ab eo vulnere graviter doleret? respondit: multò magis mihi dolent peccata mea. Doultreman l. 4. de am. c. 4. Sect. 10.

§. XII.

Magis pœnam, quàm peccatum, timentes.

Ex Veteri.

VOcem tuam audivi in paradiso, & timui; eò quòd nudus essem. Gen. 3. 10. Rupertus l. 3. in Gen non dixit, timui, eò quòd præceptum prævaricatus essem; sed timui, *quòd nudus essem.* Perversus timor, qui non facti sui gerit pœnitudinem; sed solùm pœnæ suæ fatetur habere confusionem. Sylveira in Matth. 10. q. 10.

Ecce ejicisme hodie à facie terræ &c. Gen. 4. 14. Quid deprehensus incultus hic timet agricola? hoc timet; nè agricolari sibi non liceat; nè terram, quam solam amat, vel præsentem vitam, pro admisso facinore perdat. Rupertus l. 4. c. 7. in Gen.

Clamorem ejus audivi, propter duritiam eorum, qui præsunt operibus. Ex. 3. 7. Israelitæ non Ægyptum pertæsi clamaverunt ad Dominum; sed virgas, & compedes, horruerunt: &, si non eos Pharao cæcidisset, libentius sub eo, quàm sub Moyse, militâssent. Rarò scelus displicet, nisi strangulet. Filius Jacob sceleris tunc tantùm tæduit, cùm ob scelus

lus in gravibus anguſtiis. Gen. 42. 21. Oliva l. 4. Strom. §, Eripe me.

Virga verſa eſt in colubrum. Exod. 4. 3. Credo, ideo non in ſidus mutatam Moyſis virgam, cùm regno ſuæ gentis deſtinaretur; ſed in ſerpentem. Ut ſciret legislator, non blanditiis cœli, nec Numinis amore, abducendum vulgus à peccato; ſed metu ſolùm ſupplicii: cui non ſat irrogando eſſet virga, niſi efferaretur in anguem. Oliva ſer. 6. D. 1.

Quòd ſi audire nolueris vocem Domini DEI tui-percutiat te Dominus egeſtate, febri &c. Deut. 28. 15. 22. Quam integritatem vitæ vox imperantis Numinis non impetraret, eam minâ febrium extorquebit. Dabitur tertianæ, quod Trinitati non daretur. Id. 16.

Luxitq; populus. 1. Reg. 6. 19. Cur luxit? an ob ſacrilegia? an ob arcæ injurias? an ob alia peccata? *eò quòd Dominus percuſſiſſet plebem clade magnâ.* Mendoza hìc.

Filios veſtros tollet &c.? 1. Reg. 8. 11. Tumeſcentis in ſolium oceani impetus ſabulò meliùs, quàm margaritis, corallioque compeſces. Nolim eis ſpretum Numen, ſed regem ſæviturum, nunties. Oliva ſ. 6. D. 1.

Quare non audiſti vocem Domini? &c. 1. Reg. 15. 19. quibus ille tanquam rupes, nihil motus. Quid Samuel? pœnam minatur: *pro eo, quòd abjeciſti ſermonem Domini, abjecit te Dominus, nè ſis rex*; v. 23. & illicò perterritus, *peccavi*, inquit, *quia prævaricatus ſum ſermonem Domini.* v. 24. Ubi Lyranus: timuit Saul, nè Samuel ad electionem alterius regis procederet, & ſic ipſe regnum perderet; ideò fictè ſe humiliavit. Et paulò inferiùs: hoc dixit Saul magis timore pœnæ, quàm amore juſtitiæ. Mendoza in 1. Reg. 2. veniam, non culpam reformidant peccatores.

Evagina gladium tuum, & percute me. 1. Reg. 31. 4. Saul, cùm irruiſſet ſuper gladium ſuum, queri cœpit cum Amalecita: non quòd parricida ſui moreretur, ſed quòd dolores non evaderet, & probris hoſtium pateret. Timuit præda hoſtium fieri; non timuit fieri carnifex ſui. Oliva l. 9. Strom. §. Illic trepidaverunt.

Peccavi Domino. 2. Reg. 12. 12. 13. Davidi cum proponitur culpa, & pœna; ſolùm de culpa dolet. S. Aug. tr. 49. in Joan. mortem carnis omnis homo timet, mortem animæ pauci: pro morte carnis, quæ ſinè dubiò ventura eſt, curant omnes, nè veniat: non laborant, nè peccet homo æternùm moriturus, Sylveria in Matth. 26.

Ex novo.

Pecuniam copioſam dederunt militibus, dicentes: dicite quia diſcipuli ejus nocte venerunt &c. Matth. 28. 12. 13 Milites cùm renuntiâſſent, Chriſtum reſurrexiſſe, mox Phariſæi tremuerunt: non quòd hoc accidiſſet; ſed ne vulgaretur. Redivivum timere debuerant, nè illos perderet: atqui de hoc non ſolliciti, toti in eo ſunt, nè Domini reſurrectio credatur. Oliva l. 9. Strom. §. Illic trepidaverunt.

Pecuniam copioſam dederunt militibus, dicentes dicite, quia diſcipuli ejus nocte venerunt &c. Matth. 28. 12. 13. Milites cùm renuntiâſſent, Chriſtum reſurrexiſſe, mox Phariſæi tremuerunt: non quòd hoc accidiſſet; ſed nè vulgaretur. Redivivum timere debuerant, nè illos perderet: atqui de hoc non ſolliciti, toti in eo ſunt, nè Domini reſurrectio credatur. Oliva l. 9. Strom. §. Illic trepidaverunt.

Miſerere mei Luc. 16. 24. Cùm damnati in vitiis ſint obſtinati, nec unquam pœniteant; quomodo hi petunt, & cupiunt, miſereri? Dicendum: quòd de peccatis ſuis non pœniteant, in quantum ſunt Dei offenſiva, turpia, & injuſta; ſed ut ſunt eis cauſa tanti ſupplicii. Sed & dives iſte petiit miſereri ſibi; quantum ad pœnæ mitigationem; non quoad culpæ ablationem. Dion. Carthuſ. hìc.

Jam noli peccare, nè deterius tibi aliquid contingat. Joan. 5. 14. Nec propter Deum abſtinemus peccato, nec propter Deum pœnitet peccati. Euphrates Babylonem limoſus alluens aggeribus coërcetur, non è lauro, aut olea, ſed taxò, non ſmaragdis, paralyſi, leprâque, cohibetur à ſcelere nuper incolumitati ager reſtitutus: quem Chriſtus, non amore, ac reverentiâ, Numinis; non amore mercedis, ſed majoris mali minis, ſtabilivit in Lege. Jumentis, ùt video, comparatus eſt homo; quem tantùm camò, frœnoque, circumagas. Oliva ſer. 6. D. 1.

Precamini vos pro me. Act. 8. 24. Hæc dixit, non amore juſtitiæ, ſed timore; nè morte periret, ſicut Ananias, & Saphira, Act 5. 5. 10. Et poſtulat, *precamini pro me*: non ut culpa mihi remittatur; ſed ut nihil harum pœnarum, quas dixiſtis, ſuper me veniat. Sylveira hìc.

Age pœnitentiam-ſin autem movebo candelabrum tuum. Apoc. 2. 5. Et Epiſcopis hoc frœnò opus eſt. Horret animus tantâ indolis noſtræ ignobilitate. Chriſtus ergo, ut nos officii noſtri moneat, non ſua nobis vulnera objiciet, quibus confoſſus vitam peperit morituris; ſed noſtras nobis oſtendet plagas; quibus ſubdemur, niſi nos flagitii pœniteat. Oliva ſer. 6. D. 1. Quadr.

§. XIII.

Ex peccato uno ruitur aliud.

Ex Veteri.

IRatuſque eſt Cain vehementer, & concidit vultus ejus. Gen. 4. 5. Dioſcorides de veneno ſcribit: quòd, cùm quis à ſerpente mordetur, ſtatim ſequantur iſta: vulnus repletur pure & ſanie; os, & lingua, fit tota ſicca, oculi caligant, auditus debilitatur, ſequitur capitis dolor, tandem incidit homo in febres, quæ eum ratione privant. Apud Mathiolum l. 6. c. 47. Hæc ſequuntur etiam ex peccato, Cain primò invidit, deindè odium, ex odio homicidium, ex homicidio deſperatio. Incert. auth.

Venite, occidamus eum. Gen. 37. 20. Non

omnium consilium hoc fuit. Salianus hæc verba tribuit Simeoni, & Levi. Cur hi de nece fratris cogitant? magnam cædem perpetrarunt in Sichem; ex aliorum occisione pejus lapsi. Sylveria in Apoc. 9. 18.

Nullum saturitatis dedere vestigium, sed simili macie, & squalore torpebant. Gen. 41. 21. Quia vitia nunquam saturantur, sed semper sui famem patiuntur. Hugo Card. hic. *Comedent; & non saturabuntur.* Os. 4. 10. Huic ratio est, quia venter eorum, id est, Infernus, impleri non potest. Id. ib.

Hi sunt dii tui Israel. Exo. 32. 4. Cùm unus esset vitulus, cur ait: *hi sunt dij tui?* Quia hoc est peccantium ingenium, ut nunquam unum idolum colant; sed uno adoratô, multa colant, & pluribus vitiis subjaceant. Ita observat Chrysost hom. 5. de pœnit. Pinna Ethol. 200.

Quia non obedisti voci Domini &c. 1. Reg. 28. 18. Dixit apparens post mortē Samuel Sauli, annuntians ei cladem, & eversionem totius familiæ. Mirabile est; quòd cùm plura alia, & atrocia, & majora hoc peccatô, admiserit (nam 1. Reg. 22. 18. Octuaginta quinque Sacerdotes jussit occidi; urbem Sacerdotalem innocentem Nobe combussit) solius hujus inobedientiæ meminerit Samuel? Causa erat: quia ob illam primam inobedientiam meruit, ut cum Deus è manu sua dimitteret: hæcq; fuit omnium reliquorum malorum causa. Time primum mortale peccatum: quia hoc aliis januam aperit, Diez. conc. 2. in festo nat. B. V.

Pluet super peccatores laqueos. Ps. 10. 7. id est, sinet eos quotidie involvi pluribus, & majoribus, peccatis; percutiendo eos cœcitate, & tradendo eos in reprobum sensum: quæ est pœna horrenda, & gravissima. Bellarminus hic.

A scintilla una augetur ignis. Eccli. 11. 34. Sic peccatum, nisi initiô extinguatur, majores indies vires sumit. Pinna Ethol. 200.

Ex Novo.

Si ejicies nos hinc, mitte nos in greges porcorum. Matth. 8. 31. Cùm plura dæmonia ab obsessis corporibus depulerit Dominus, nulla tamen unquam, præter hæc, mitti in porcos rogârunt, Causam petit S. Chrysol. s. 16. ex verbis Evangelistæ: *de monumentis exeuntes.* Scilicet dæmones: hi inter putrida cadavera morabantur. Assveti ergo putredini cœnum adamabant: unde potius mitti in porcos, quàm in alia munda animalia, petebant: facilè enim ab uno fœtore, & cœno, in similia pertrahuntur. Sic peccato uni assueti facilè in alia labuntur. Pinna Ethol. 45.

Et iterum negavit cum juramento. Matt. 26. 72. S. Gregor. peccatum, quod pœnitentia non deletur, mox suô pondere in aliud trahit. Tum quia conscientiam deprimit, & debilitat; tum quia peccator, videns se peccâsse, jam cogitat, se lapsum esse; ac parvi referre, si rursum in idem peccatum labatur. Sicut, qui lapsus est in lutum; parum curat, si secundò labatur: sic vel maximè fornicarii dicunt, labamur iterum, & voluptate eâdem fruamur; quia eâdem confessione simul omnia abolebimus. Sed errant; tum quia secundum peccatum nova est DEI offensa; novúmque vulnus priore nocentius animæ infligit; tum quia difficilior est pœnitentia, post iteratum peccatum Cornelius hic.

Interrogavit illum Jesus: quod tibi nomen? at ille dixit: legio. Luc. 8. 30. Unum dæmonium interrogat Christus: quia cùm dæmon ingreditur, aliis viam pandit. Pinna Ethol. 200.

Cogitaverunt-ut & Lazarum interficerent. Joan. 12. 10. adjiciunt peccata peccatis; & studeant seriò, ut omnem iniquitatem perficiant. Nec est eis satis ad crimen, injustè justum damnâsse; nisi & injustum amicum, & amicandi aliis causam, aboleant. Sim. Cas. l. 11. c. 46.

Qui penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis. 2. Tim. 3. 6. Taxat hîc leones, qui mulierculas ad malum trahunt. Sed quas trahunt, & seducunt? *oneratas peecatis*, id est, eas, quæ priùs peccârunt: facilè enim ex uno ad plura trahuntur. Pinna Ethol. 200.

Qui in sordibus est, sordescat adhuc. Apoc. 22. 11.

Ex Patribus, & aliis.

Peccatum, quod pœnitentiæ lamentô non diluitur, peccatum simul est, & causa peccati; quia ex illo oritur, unde adhuc peccatoris animus altiùs obligetur. S. Gregor. hom. 11. in c. 3. Ezech.

Sæpe peccatum alterius peccati causa est, quod committitur; cùm aliud ex ipso, quasi sua soboles oritur. S. Isidorus l. 2. sent. c. 19.

Peccator, postquam in prima delicta inciderit, ceu fune, primô peccatô reliquas consequenter iniquitates attrahit. S. Asterius Ep. serm. in Dan. & Susann.

Unum peccatum potest esse causa alterius indirectè, & directè. Directè quidem, in quantum ex uno peccato inclinatur in aliud: indirectè; quia meretur exclusionm gratiæ, quâ subtractâ ruit homo in aliud peccatum. S. Thom. Lect. 7. in c. 1. Rom.

Vix invenitur peccatum, quod aliud annexum non habeat: colligatæ sibi namq; sunt squammæ Behemoth. una uni conjungitur, & spiraculum vitæ non incedit per eas. Petrus Blesenj. lib. de Confess. Sacram.

Sicut lapis, projectus in flumen, facit circulum; ille alium, & iterum alium, format; dum ad terram, vel scopulum, allidat: sic peccatum unum vocat aliud; & ita consequenter, donec ad terram, sepulchrum, per mortem allidatur. Stella de cont. &c. p. 2. c. 70.

§. XIV.

A peccatis minoribus ruitur in majora.

Num. 1.

Symbola, & similitudines.

Ex Veteri.

Vende mihi primogenita tua. Gen. 25, 31. S. Thomas: potest dici, quòd Jacob ab initio non seriò, sed quasi jocò, vel modò tentativò, dixerit; sic tamen; quòd occultò instinctu DEI ad hoc dicendum fuerit impulsus. Sed quid ex illo joco secutum? *juravit ei Esau, & vendidit primogenita.* v. 33. Galenus lib. de theriaca, pestis, tanquam & ipsa existat quædam bellua, haud paucos interimit; verùm civitates quóque depascens malè conficit: parva quædam, & prava, ad corruptionem prompta, mutatio efficitur; & homines, cùm respirationis periculum evitare nequeant, ipsum aerem, veluti venenum quoddam ad se per os, attrahunt. S. Dorotheus s. 3. ut pernoscatis, quòd ex minimis his, & naturâ vilibus, ad magna, & prægrandia, contemnenda perfacilè dilabimur; cùm cœperit quispiam dicere, quid refert, si verbum hoc dixero? quid refert, si in rem hanc intendero? Ex hoc enim, quid est hoc? & quid est illud? quid refert hoc, quid refert illud? mala, ac perversa, & amara, consuetudo admittitur, & imbibitur; & datur initium, ut magna, & graviora contemnamus. Did. Niss. Pol. Cœl. p. 2. l. 8. c. 5.

Scyphum meum argenteum pone in sacco juniori. Gen. 44. 2. Rupertus: hoc calicis ad speciem furtum indubiam asserit prophetiam, quòd Hebræi in exitu, auró, & argentô, Ægyptios essent spoliaturi. Cùm aliquid Hebræis concessit, reliqua Ægyptiorum bona habituros non dubiâ prophetiâ ostendit. O quoties cupiditati parum permittis; & illô modicô accensa vivaciùs omnes virtutes miserabili incendiô adurit. Naxera in Jos. 7. §. 23.

Mi Domine Deus! quid dicam? &c. Jos. 7. 8. Paucis Israelitis ab Hajensibus cæsis, timet Josue. Vidit reges à populo eversos; Jericho voce tantùm expugnatam: & modò, quia in paucos suorum hostes prævalent, se, populumq; penitus delendum lamentatur? Metuit prudenter, cùm aliquid hostibus vitiorum imaginibus in Israelitas nonnullos licuisse intuetur, stragem omnium: quia scit, vitia in reliqua frequenter extendere, si jus in aliqua semel obtineant. Id. ib.

Agros quóq; vestros, & vineas - tollet. 1. Reg. 8. 14 &c. Hei mihi! etiam animi solidissimi obnoxii affectionibus; & ubi minùs putatur, emolliuntur ad res capiendas, quibus evertuntur! Et quidem ferrum ab uno solùm magnete domatur, à nullo alio; aurum, & gemmas, spernit; sed homines, cùm uni vitio cesserint, statim incidunt in multorum tyrannidem facilî transitu ab uno vitio in aliud. Id significavit Samuel; cùm ambitiosis Judæis, & principibus tribuum, prædixit onera iis imponenda à regibus, quos tantoperè cupiebant: decimas ovium dabitis regi. Quâ re cùm vulgus non moveretur, putantes regem raptis pecudibus conquieturum; adjunxit Samuel: post amenta rapiet vestra corpora, *vósque eritis ei servi.* Coronam danti libertas tollitur. Hæ rapinæ funesta sunt Symbola animi debellati: qui, ùt incipit à deformitate tolerabili, ità mox prorumpit in atrociter humanitatis expertes. Oliva tr. 3. conc. 14. die S. Thomæ.

Nunc quia scio, quòd certissimè regnaturus sis, & habiturus in manu tua regnum Israel. 1. Reg. 24. 21 Cur modò regnaturum agnoscit, quem, nè imperaret, pertinaciter infectabatur? Videt manum purpuræ regiæ particulâ coronatam; & in reliquam vestem jus jam habere præsentit: nam si hosti aliquid est permissum; in reliquum audet, & jura extendit. Naxera in Jos. 7. §. 23.

Ecce nubecula parva, quasi vestigium hominis, ascendebat de mari. 3. Reg. 18. 44. Mox v. 45. *Cæli contenebrati sunt; & nubes, & ventus; & facta est pluvia grandis.* Joan. Clun. tom. 3. s. 43. en mirum! quod ferè in Mundo peccatoribus accidit. Pacatus Latinos in panegyrico Theodosij: ô quàm parvis veniunt summa mala principiis. Did. Niss. Pol. Cœl. p. 2. l. 8. c. 5.

Super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem. Ps. 90. 13. S. Gregor. Naz. hom. 5. in Cant. similiter conculcantur leo, & draco, qui eminent átque serpens, & scorpius, qui videntur inferiores: in omnes ex æquo plantam immittit; hæc & fugans, & ab his ad alia transiliens.

Dies mei sicut umbra declinaverunt. Ps. 101. 12. Viam justorum componit cum horis matutinis; viam verò peccatorum cum vespertinis. Manè lux crescit; hæc via est justorum, semper in melius proficit: & via impiorum, ut vesper, in luce decrescit & majores sensim fiunt umbræ. Talis enim natura peccati est, ut nunquam quiescat; sed paulatim in densissimas noctis tenebras perducat. Pinna Ethol. 45.

Et comedit omne fœnum in terra eorum; & comedit omnem fructum terræ eorum. Ps. 104. 35. Hæc in Ægypto fecit bruchus: parvum animal, & ab olere vastitatem inchoat. Sed cave: nam qui comedit fœnum, hóc fasinatus, comedet omnem fructum campi tui. Iracundia, quæ in te ebullìit, bruchus est: initiô contenta est fœno. Satis est illi, ut hosti non blandiaris, ut eum non invisas, ut singularia ei beneficia non præstes; periisti. Bruchus tuus, qui fœnum comedit, comedet fructus: cogeris de eo malè loqui, de quo nunc tantùm non bene loqueris: cogeris hostiliter insequi, quem tantùm non singulariter amas. Quod de ira dixi, dic de quôvis alio vitio, paulatim à minimis ad summa progrediente. Oliva t. 2. Strom. §. Et comedit.

Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum. Is. 5. 18. ordinem observa: à funiculis ad vinculum plaustri. Novarinus El. sacr. l. 3. fignac. spir.

Filii Sion inclyti, & amicti auro primo: quomodo reputati sunt in vasa testea. Thr. 4. 2. Nemo ex nobis est, quin puer expertus sit, quàm diligens novæ vestis custos fuerit: non audebamus eam admovere rubo, nè lacerаretur; vel pici, nè inficeretur. Quæ vestis quôvis modô inquinata si esset, aut detrita, mox peribat illius cura; nullô metu in luto fiximus pedem: inter spinas ingressi; ad aquam per ludum insperſimus. Oliva t. 3. conc. 14. die S. Thomæ.

Ex Novo.

Qui viderit mulierem ad concupiscendum &c. Matth. 5. 28. Semel quidem, & secundò, & tertiò, sic videns, possit fortasse animum continere. Si verò frequenter id feceris, fornacem illam sponte succendens, profectò capieris: neque enim extra naturam, aleamque humanam, consistis. S. Chrysost. hom. 17. in Matth.

Videns ventum validum timuit, & cùm cœpisset mergi, clamavit. Matth. 14. 30. Non expectat implorare auxilium, donec aquâ humeros superante, versetur in proximo mortis periculo; sed fluctibus paulò validiùs agitatis, ubi primùm pedes mergi incipiunt, talis nondum totis immersis, invocat Christum; & mox sentit opem. *Continuò Jesus extendens manum apprehendit.* Certè timetur prudentissimè extrema submersio animæ ex prima concussione, ab immodicis affectionibus. Oliva tr. 3. conc. 14. die festi S. Thomæ.

Erunt signa in sole, luna, & stellis. Luc. 21. 25. Mirabile est; sole tantùm obscuratô lunam lumine destitui; ac stellas cœlô cadere. Nimirum vitium semper in deterius crescit: quòque magis à fonte recedit eò magis in perversitate invalescit. Musca quidem initiò est; antequam verò ad finem pervenerit, elephantem superabit: quique in exortu gutta erat, in oceanum tandem excrescit. Quod initiò non nisi instar vermiculi erat, in crocodilum tandem evadit. Philosophorum axioma: parvus error in principio, maximus est in fine. Besseus D. 1. adv.

Vis sanus fieri? Joan. 5. 6. Humanum genus, cùm primùm à cultu Dei defecit, heroibus divinitatem attribuit: nec alii in altaribus positi sunt, præter viros de Republica optimè meritos. Deinde victimas immolârunt mortuis, qui chari fuerunt; licèt nullâ gloriâ, aut re gestâ, claris. Non multò pòst invocârunt aquilas, & falcones: à quibus transgressi ad bubones, & noctuas. Post hæc tauri, & arietes, in deos admissi sunt. Tandem serpens, lacertus, araneus, ad cultum lecti. A Romano senatu divinus honor febri, pesti, decretus. Rom. 1. 23. *mutaverunt gloriam Dei in similitudinem imaginis corruptibilis, hominis & volucrum; & quadrupedum, & reptilium.* Adeò in ima devolvimur quando ab optimo deflectimus inmediocre; & à divino ad humanum. Primùm adoratur Phœnix, dein vespertilio: à rhinocerote fit ad simiam transitus; à dracorum cultu ad scorpiones honorandos. Oliva t. 2. conc. 8. die ven. post D. 1. Quadr.

Nisi videro in manibus ejus texuram clavorum, & mittam digitum & mittam manum. Joan. 20. 25. Parva sunt nobis initia, finis immodicus est: ab aspectu transit ad tactum digiti, à digito ad totam manum. Ità infidelitatis tragœdiæ, cujus prologi, ut putantur, amici, & tolerabiles; præcipitantur in extremo actu in horridas defectiones &c. Oliva antè citatus.

Ex Variis.

Si velimus passionum vires experiri, eveniet idem, quod Jordani, de quo Hegesippus l. 3. 15. plurima circumnavigatus deserta, Asphaldite suscipitur lacu, atq; in eum conditur: itáq; duos victor egressus in tertio hæret. Jordanis ex Libano inter candidas nives, & odoras frondes, oritur; & ad montis radices in speciosum amnem intumescens, vehitur inter oras fugiferas Samariæ, & Palæstinæ: post aliquod spatium infertur in lacum Semeconitim: eúmq; tantô impetu pervadit; ut prætergressus, illibatâ undâ, átq: perspicuâ, ex eô exeat, qualis intraverat. Pergit deinde in suo cursu per multa milliaria; donec ad caput Genezareni lacus perveniat; & hunc subit superiore multò ampliorem: victor tamen erumpens omnem aquam, quam infuderat, recipit. Ob has victorias relatas, quasi omnis periculi securus, decurrit ad mare mortuum: & non dubius, quin eandem habeat felicitatem, quam in aliis missionibus expertus; in sinum illum irruit totus: è quo nusquam emittitur, sepultus in vasta ista voragine; in qua jacent obrutæ infames illæ urbes cœlesti igne consumptæ. Hæc eveniunt audenti congredi cum perniciosis cupiditatibus: vincuntur aliquoties, sed tandem vincunt &c. Oliva t. 3. conc. 14. die S. Thomæ.

Qui intendit findere lignum prægrande, priùs ponit in illa fissura, quam facit, cuneum parvum; & ille locum aperit ad alium majorem: & sic lignum paulatim finditur, donec omnino per medium separetur. Sic diabolus omni studio contendit; ut peccata venialia, tanquam cunei in animam ingrediantur, quô paulatim ipsa pervertatur, & tandem per mortale peccatum confringatur. Diez Peccatum veniale.

A cuniculis suffossum in Hispania oppidum, à talpis in Thessalia; â ranis civitatem in Gallia pulsam, à locustis in Africa. Plinius l. 8. c. 29. refert.

Serpentes ex capillis muliebribus, & jubis equinis, exoriuntur. Nierembergius hist. nat. l. 1. c. 16.

Num. 2.

Peccatum simile somno: & continuatio materiæ.

Si dedero somnum oculis meis &c. Ps. 131. 4. S. Augustinus hîc: sunt quidam, qui non dormiunt, sed dormitant: aliquantulum se retrahunt ab amore temporalium, & rursus revolvuntur in eum; quasi dormitantes sæpe caput inclinant. Evigila, somnum excute: dormitando casurus es. Non vult Psalmus, oculis suis dare somnum, nec palpebris suis dormitationē, eum, qui vult invenire locum Domino. Expende illud

illud: dormitando casurus es. *Si dedero*, id est, non dabo, nec somnum, nec dormitationem: abstinebo & à tepore, ac negligentia: quia, si dormitavero, dormiam. Sylveira in Ap. 3. q. 39. Nónne sat, negâsse somnum oculis, ut vigiles? cur nec daturus *requiem temporibus?* si requies temporibus detur, per subjectum cervical in oculos somnus obrepet. Docet; hostem longiùs arcendum esse: si enim quies concedatur temporibus, quiescent & oculi. Coerce oculum, nè cor pereat: *sepi aures spinis. &c.* Oliva l. 12. Strom. §. Si dedero &c.

Moram autem faciente sponsò dormitaverunt omnes, & dormierunt. Matth. 25. 5. De crimine lethali particulam, *dormierunt*, Doctores exponunt. *Ly dormitaverunt*, de veniali: quia dormitatio proxima est ad dormitionem dispositio. Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 5. Sect. 1. Obs. 4. Cajetan. dormitando incurrerunt dormitionem; expectantes sponsum.

Si non dormitâssent, non dormivissent. Castillo Illat. 85. Dormire, mori est: ante somnum verò dormitare, est ante mortem à salute languescere. S. Gregor. hom. 22. in Evang.

Num 3.

Exempla ex Veteri.

Vidit Eva. Gen. 3. 6. Concupivit, *comedit.* Bernardus apud Godefridum ad c. 3. Gen. ô Eva! quid tam intentè tuam mortem intueris? quid spectare libet, quod manducare non licet? oculos quidem intendo, non manum; non est interdictum, nè videam, sed nè comedam. Apud Castillo Illat. 85.

Cùmque vidisset Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Isaac filio suo &c. Gen. 21. 9. Lusus ille, ut ait Lyr. Tostatus, Oleast. non erat alius, quàm quòd Ismaël fingebat è luto parvula idola; ut parvulus Isaac ea venerari disceret. Quod tunc quidem per ludum fiebat; sed posthæc seriò fieri poterat, cùm ambo adolevissent: quare Sara citum attulit remedium. Did. Niss. Vit. Abr. l. 10. c. 8.

Fratres Joseph, ad moliendam ei necem, non raptim, sed suis gradibus, processere. Gen. 37. 4. 8. 11. 18. Liventes primùm, dein alieni, mutique, tandem rabidi de infligenda nece, consultârunt. Infans iniquitas mori potest; adulta vix potest; matura omninò mori non potest. Flumen flagitium est, crescit eundo: &, cùm illud desisse putas, mare est. Oliva fer. 6. D. 2. Quadr.

Absolon occisò fratre 2. Reg. 13. 29. parricidium molitur. Cain. Gen. 4. 8. 13. occisò fratre in desperationem incidit. Hebræa plebs, dum largiùs cibis, & poculis, indulget, idola colit. Ex. 32. 6. Judas, dum avaritiæ studet, magistrum vendit. Petrus ex uno lapsu negationis in tertium cadit. Pinna Ethol. 45.

Pepigi fœdus cum oculis meis &c. Job. 31. 1. Glossa hìc: Visum sequitur cogitatio, cogitationem delectatio, delectationem consensus, consensum opus, opus consuetudo, consuetudinem necessitas, necessitatem, desperatio, desperationem damnatio.

Qui spernit modica, paulatim decidet. Eccl. 19. 1. Si enim parva curare negligimus; insensibiliter seducti audentes etiam majora perpetramus. S. Gregor. mor. l. 10. c. 10.

Nabuchodonosori ambitionis ejus vastitas objectu simulachri ostensa. Dan. 2. 31. deindè arboris ramosæ, & proceræ designata rapacitas, Dan. 4. 8. Fingitur statua, nec crescere potest; & lapide sternitur. Arbor suò crescì succos, extendit ramos, & frondes; securibus exscindenda. Cùm primùm peccamus, quasi statuæ aliâ manu fingimur, multumque hominis retinemus: nec squienemus penitus; & quasi inviti, & coacti, peccamus; nec multò conatu crimen evertitur. Sed si secundò à recto aberrâris, non jam statua, sed arbor eris: nec tantùm tuò vives succò, sed iniquis dux eris, & horreum. Haud verò lapillo dissolvêris; sed vel impactis securibus vix concidès: tandem cum feris erit diversorium tuum. Quæ omnia & Assyrio regi contigerunt audaciùs prævaricanti: & tibi evenient; nisi currentis in deteriora sceleris cursum sistas. Oliva fer. 6. D. 2. Quadr.

Ex Novo.

Si filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant. Matth. 4. 3. Non percipio, quomodo vafer hostis, cupiens maculâ gulæ jejunii gloriam contaminare, non petierit, ut lapides in perdices, & phasianos, mutaret? S. Gregor. Naz. or. 40. si hoc evicerit, nequaquam hìc consistet; ad omnia grassatur; hæc est illius pugnandi ratio, si vicerit. Non vicit tentator; nihilominus duxit ad pinnas, adpersuadendum præcipitium. Regna terræ ostendit, ut eorum cupiditatem in eo excitaret. Et eò desinebat panis; ut dæmonem adoraret Christus. Cogitari potest saltus magis lethifer, aut transibus minùs prævisus? dum à re conveniente magis, quàm vitiosâ sperârit Sathan, eum, qui abjectionis desideriò natus in præsepi erat, desideraturum omnia Mundi regna. Quòd si hostis etiam debellatus, non se continet, quin suadeat Christo, primæ tentationis victori, pejora, præcipitium, idololatriam: quid non perficiet, cùm ad primum impetum se dedit anima? Hildebertus ep. 47. vix de cupiditate triumphat, de quo semel cupiditas triumphat. &c. Oliva. t. 3. conc. 14. die S. Thomæ.

Qui irascitur fratri suo. Matth. 5. 22. Glossa: qui non irascitur, non occidit; sed non è contrà. Licentia irascendi causa homicidii: tolle iram, & homicidium non fit. A radice cura mali inchoanda: qui secùs facit, in ramis curandis vanè occupatur. Did. Niss. D. 1. Pent. §. 3.

Verebuntur filium meum. Matth. 21. 37. Ruitur à minoribus ad majora scelera. Qui servos occidunt, domino non parcent: injuriæ à ministris illatæ inopi, & derelictæ plebeculæ, desinunt in perditionem imperantium. Oliva t. 1. conc. 6.

Alium

Alium cæciderunt, alium occiderunt. Matth. 21. 35. A fuſte tranſitur ad telum; & à ſervorum cæde fit gradus ad jugulum hæredis, & Domini. Non ſtatim cœlum fulminat: obducitur primùm, mox micat; tandem cum fragore regum turres ferit. Libavêre agricolæ cruorem famulorum; quô fusô, cùm elementa ſtare hactenus ſenſiſſent, nullô poſſe periculô ſanguinem hæredis exſugi ſtatuerunt. Oliva fer. 6. D. 2. Quadr.

Neſcio quid dicis. Matth. 26. 70. Nota: quia primùm ait, *neſcio quid dicis:* ſecundò *cum juramento negat*; tertiò *cæpit deteſtari, & jurare.* Perſeverare quippe in peccato, dat incrementum ſcelerum. Did. Niſſ. D. 5. Pent. §. 4. Diligenter conſidera, quòd perditus peccator nequaquam repentè; ſed per incrementa malitiæ, & à juſtitiæ deſcenſu, hucusque devenit. Priùs quippe Chriſtum ſimpliciter negat dicens: *ô homo non ſum.* Luc. 22. 58. Deinde, ex priore delicto effectus debilior, cum juramento Veritatem ſe neſcire fatetur. Poſtremò tanquam ſinè reſurrectioris ſpe mortuus, ſub anathematizatione Dei Filium ſpernit, & abjicit. S. Laurent. Juſt. de triumph. &c. c. 9.

Tenuit Joannem & vinxit eum in carcere, propter Herodiadem. Marci. 6. 17. Herodes Joannis ſanctitatem miratus, & Herodiadis perverſis inſtigatus conſiliis, nec audet omnino violare virtutem; nec vult nefariis prorſus inceſtæ contraire. Joannem non vult de medio tollere, nè Sanctitatem læſerit; ſed ligaturâ conſtringit; ut aliquid concedat libidini. Cùm jus dedit, ut placaret; facultatem conceſſit ad jugulum. Naxera in Joſ. 7. §. 23.

Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Joan. 11. 47. Columbarum is gemitus eſt, timentiam Tiberii, quaſi acaipitris, lanienam. Dubitant de ſua fortuna, caventque à Romanis. Cæterùm de Chriſto honorificè loquuntur: *multa ſigna facit.* Non carpunt, non accuſant. Sed mox audies: *expedit, ut unus moriatur: blaſphemavit; quid vobis videtur? reus eſt mortis. Tunc expuerunt.* Mos hic flagitii eſt, ut ludat in cunis, quò faſciis incautius evolvatur: ſed eas edet ſtrages adultum, quas nec concepturum illud putâſſes robuſtâ ætate. A quibus initiis progreſſa crudelitas Pharaonis? Ex. 1. 11. 16. 22. Oliva fer. 6. D. 2.

Crucifige eum. Joan. 19. 15. S. Leo ſ. 10. de Paſſ. Dominum Jeſum diverſis contumeliis affici, aut permiſit Pilatus, aut juſſit: ut ſatiata iniquitas de innocentis injuriis ulteriùs non ſæviret. Sed pertinax malitia propriis creſcebat incrementis; & in quæ obtinuerat jus illuſionis, exigebat & mortis.

Ex Patribus, & aliis.

Qui peccata minima devitare negligit, à ſtatu juſtitiæ non quidem repentè, ſed partibus totus cadit. S. Gregor. 3. p. cur. paſt. Apud Paoletti D. 6. poſt Epiph.

Qui ſunt parvuli Babyloniæ? Pſ. 136. 9. naſcentes malæ cupiditates. - Quando naſcitur cupiditas, antequam robur faciat adversùm te mala conſuetudo; elide illam, cùm parvula eſt. S. Auguſt. in Pſ. 136.

Nunquam in majora incideræus peccata, ſi à parvis nobis caverimus. S. Chryſoſt. hom. 11. in Gen.

Nihil facit adeò inveterare, ut natura peccati. Quando ergo à peccato inveteraveris, renova teipſum per pœnitentiam. S. Chryſoſt. in Pſ. 6.

Primùm tibi importabile videbitur aliquid; proceſſu temporis judicabis, non adeò grave; Paulò pòſt & leve ſenties; Paulò poſt etiam delectabit. Ità paulatim in cordis duritiam itur, & ex illa in averſionem. S. Bernardus l. 1. de conſid.

§. XV.

Peccatorum pœnæ.

Num. 1.

ET miſit eum Dominus Deus de Paradiſo voluptatis, ut operaretur terram. Gen. 3. 23. Juſſit Deus Adam è regione paradiſi agere, ut priſtinam vitam, dolore carentem, revocans in memoriam, odiô proſequeretur peccatum, tanquam authorem laborioſæ, vitæ. B. Theodoretus q. 40.

Tulit illicò Sephora acutiſſimam petram &c. Ex. 4. 25. Vide prudentiam Sephoræ inter Angeli minas. Illa cùm videret adactum pœnæ ferrum in viri pectus; non expalluit, non flevit, non ejulavit; ſed ad remedia confugit: ut calamitatem evertat, non Angelum orat; ſed reatûs fontem obſtruit filiô circumcisô. O ſapientem fœminam! quæ citò didicit, ærumnarum noſtrarum ſcaturiginem in nobis eſſe. Oliva l. 3. Strom. §. Occurrit ei Dominus &c.

Ceſſavitque plaga. Num. 25. 8. Hæc eſt ſeptima plaga, quæ in hoc libro Num. Hebræis, ob peccata, immiſſa narratur. Prima fuit in ſepulchris concupiſcentiæ. Num. 11. 33. Secunda in Core &c. Num. 16. 33. Tertia ibidem v. 35. Quarta die ſequenti. Num. 16. 41. Quinta Num 21. 6. Sexta hic v. 4. Septima v. 8. Cornelius in Num. 25. 8.

Ponite Uriam ex adverſo belli, ubi fortiſſimum eſt pretium &c. 2. Reg. 11. 15. Pudoris vis miranda laniena ſuffuſi cruoris: quam ut David evaderet mitiſſimæ licèt mentis, Uriam tamen telis hoſtium objecit: timuit enim, nè in ſuum probrum tumeret Bethſabeæ uterus. Ergo alienum effundi, quàm ſuum ſuffundi ſanguinem maluit. Nè haberetur adulter, fit David ſicarius: & ruboris, aſperſionem cruore alienô tegere voluit. Oliva fer. 2. Dom. 1. Quadr.

Tu feciſti abſconditè &c. 2. Reg. 12. 12. 14. Agnoſcit reus culpam, humiliatur, compungitur confitetur, luget, pœnitet; gemmas regias abdicat, purpurâ exuitur, totum regem cum ornatibus ſuis abjicit &c. Et tamen rex tanti nominis; ſanctitate major, quàm poteſtate; prærogativis meritorum antecedentium ſupereminens; cùm tantô habitu ſupplicat, non evadit. Salvian. de Provid. Dei l. 2.

Occu-

Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & jugum grave super filios Adam. Eccl. 40 1. Bellarminus l. 6. de amissione gratiæ c. 15. decem miserias, quasi pœnas humanæ naturæ, ob peccatum originale inflictas, recenset 1. est ignorantia in mente. 2. malitia in voluntate. 3. concupiscentia. 4. calamitas, labor, & dolor, in corpore. 5. mors. 6. ira Dei. 7. captivitas sub diabolo. 8. lites, rixæ, seditiones, & bella. 9. inimicitia, & rebellio, bestiarum. 10. omnia mala, quæ è Cœlo, terrâ, marî, vel antè prævisa, vel omnino inopinata, hominibus accidunt. Cornelius hîc.

Ego video volumens volans. Zach. 5. 2. Sept. *ego video falcem volantem.* Quàm visio hæc sibi contraria! quid volumini cum falce? Ad primum anhelant Academiæ, ùt ad fontem ùberrimum scientiarum; ab altera docti, & indocti, se subtrahunt, ùt instrumentis mortis. Quî ergo visio liber simul fuit, & ferrum? Hieron: pugnantia jungit in c. 5. Volumen volans ostenditur, in quo omnia peccata descripta sunt; ut unusquisque recipiat secundùm opera sua. q. d. qui dicit, Zachariæ falcem visam, declarat effectum scelerum; liber causam pœnarum. Oliva. t. 1. conc. 15. die Ven. 2. hebd. in Quadrag.

Num. 2.

Peccata tradunt hostibus.

Depopulati sunt urbem in ultionem stupri. Gen. 34. 27. Miror necari cives urbis integræ à paucis viris: sed scelerati erant. Isidorus Peluliota l. 1. 294. injustitia nostra hostium est auxilium. Scio, quô murorum septô munita persistet civitas. Is. 54. 14. *in justitia fundaberis.* Velloso in Judit 5. 19.

Cur fœminas reservâstis? nonne istæ sunt, quæ deceperunt filios Israel &c. Num. 31. 15. 16. Quid doli struit Balac contra Israel, ut vincatur? mittit meretriculas. Theodoretus q. 45. ut propter impietatem, divinô denudati auxiliô, faciliores captu fierent. S. Chrysost. hom. 14. ad pop. quos arma, & equi, & milites, capere non potuêre; hos peccati natura vinctos hostibus tradidit. Velloso in Judit 5. Paræn. 39.

Judæi, quotiescunque deos alienos coluerunt, à Deo castigati, hostibus objecti, & servituti objecti sunt: quoties autem pœnituerunt; Deus egregium ducem suppeditavit, qui eos ab hostibus liberaret; quod intrà quingentos annos, cùm sub Judicibus essent, septies illis evenit. &c. Stengelius t. 3. div. Judic. c. 60.

Non fuit, qui insultaret populo isti, nisi quando recessit à cultu Domini Dei sui. Judith. 5. 17. Deum offendens coram hoste stare non potest. Velloso hic Paræn. 40.

Non crediderunt reges terræ &c. Thren. 4. 12. Quamdiu hæc civitas vallata fuit auxilio Dei, & munita præsidiô angelorum quando fuit in ea judicium, & justitia; quando virtutem replebatur bonis: nullus regum credere poterat, quòd ingrederetur hostis in ea: quia *confortaverat Dominus seras portarum ejus* Psalm. 147. 2. *& posuerat fines ejus pacem.* Cùm autem ipsi aversi sunt ab eo, cujus beneficiô muniebantur; recessit ab eis omne præsidium Dei, & facti sunt inter hostes præda. S. Paschasius hîc.

Non ab extraneis est nobis, quàm à nobis ipsis majus, periculum. Intus est adversarius, intus author erroris. &c. S. Ambrosius hexam. l. 1. c. 8.

Num. 3.

Peccatorum pœnæ ferè. Peccatum ipsum sibi pœna.

Scyphus, quem furati estis, ipse est, pessimam rem fecistis. Gen. 44. 5. Josephi fratres insontes erant; cùm in carcerem mittendi traherentur ex itinere, quòd scyphum argenteum fuissent furati. Sed furtum longè gravius commiserant: nam ipsum fratrem suum parenti furati sunt. Et hoc furtum ante annos viginti, & aliquot, commissum, vel serò tandem fuerat puniendum. Drexelius Gymn. Pat. p. 1. c. 6. §. 9.

Ergo erravimus à via veritatis. Sap. 5. 6. Robertus Holcot: non dicunt: ergo hîc in æternum punimur; *sed erravimus &c.* Quia ipsum erratum pœna est. S. Cyprianus rogatus: an ad pœnitentiam admittendi essent, qui timore pœnarum Christum negâssent? respondet ep. 53. sit satis talibus, gloriam perdidisse; & quòd triennio jugiter, ac dolenter, ùt scribitis, cum summæ pœnitentiæ lamentatione planxerunt. q. d. eorum peccatum abundè nunc illô plectitur, quòd eâ gloriâ, & voluptate, destituti sunt; quam haberent, si rectè egissent; & diuturnô nunc sui errati; dolore torquentur. Did. Niss. D. infra octav. Ascens.

Intrinsecam pœnam malefactor pertulit, dum deliquit: cum eô ipsô quisque puniatur interiùs, quô consensit facere, aut perficit facinus. Sim. Cass. l. 15. de just. Christ.

Num. 4.

Peccatum pœna sequitur impletâ mensurâ.

Necdum completæ sunt iniquitates &c. Gen. 15. 16. Vas fictile vacuum super aquas constitutum; cùm vacuum est, & semiplenum, non absorbetur ab aqua, sed supernatat; & jam huc inclinatur, jam illuc: cùm impletum, descendit. *Implete mensuram patrum vestrorum.* Matth. 23. 32. Osorius D. 5. Epiph.

Necdum completæ sunt iniquitates Amorrhæorum. Gen. 15. 16. Disce, gratiam Dei esse, ubi cito peccata punit: aliàs enim augetur cumulus pœnæ. 2. Deum impios, & Respublicas, tolerare ad certum terminum; quem transgredi non possunt sinè Dei punitione. Cornelius hîc.

Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate. Is. 1. 4. Sept. *populo pleno peccatis.* S. Cyrillus l. 1. in Is. incumulo, ac plenitudine, suorum peccatorum hæserunt. Quod etiam Christus illis dixit Joan. 8. 24. *moriemini in peccatis vestris.* Etenim expleverunt & ipsi mensuram patrum suorum. Ad aliquod enim tempus, & mensuram, tulit Deus con-

temptum delinquentium: cùm autem ad plenitudinem peccati pertigerint, supplicium irrogat. Arcones hìc.

Appropinquavit finis noster. Thr. 4. 18. Completi dies planguntur; quia compleverant illi scelera, & mensuram, patrum suorum: qui dies peccandi cùm completi fuerint, venit finis. S. Paschasius hìc.

Super tribus sceleribus Damasci; & super quatuor non convertam eum. Amos 1. 3. Illud sentire nos convenit: tamdiu unumquemque à Dei patientia sustineri, quamdiu nondum suorum peccatorum terminum, finemque compleverit: quò consummatò eum illicò percuti; nec ullam illi veniam jam reservari. S. August. de vita Christina c. 3.

Hæc est amphora egrediens. Zach. 5. 6. Amphora est mensura peccatorum; quâ completâ Deus ea castigat. Oculus omnium impiorum in eam respicit: quia impii non nisi ad suas cupedias, & scelera, respiciunt. Itaque eam sensim implent, quâ impletâ talentò plumbi ipsa obtegitur. Quò significatur gravis Dei ultio, quæ impietatem amphoræ, id est, mensuræ, pœnarum culpis parium adæquat, & includit. Cornelius hierogl. hìc.

Confestim percussit eum Angelus Domini. Act. 12. 23. Cur solus Herodes tam rigidè punitur? & non etiam illi, qui applaudentes dicebant; illius voces non esse hominis, sed Dei? Oecumenius: utrique sanè supplicio digni erant: verùm, cùm nondum tempus sit judicii, is punitur, qui maximè obnoxius est crimini. Herodis scelerum mensura impleta erat, ut Dei iram concitarent; non illorum. Sylveira hìc q. 22.

§. XVI.

Peccati fœditas.

Vidi Dominum sedentem super solium excelsum. Is. 6. 1. Mox clamat: *væ mihi quia tacui: quia vir pollutis labiis ego sum.* v. 5. Luce cœlesti donatus nihil priùs, quàm peccatorum fœditatem videt, ut ad pœnitentiam excitetur. S. Greg. Naz. or. 7. Isaias, priusquam Domini lucem conspexisset, nihil hujusmodi loquitur, nec animò languet &c. Postea verò quàm hæc vidit, velut seipsum agnoscens; me miserum, inquit, quia compunctus sum. Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 5. sect. 1. obs. 1.

Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis &c. Thr. 4. 8.

Abominabilem fecisti decorem tuum. Ezech. 16. 25.

Et ecce vir plenus leprâ. Luc. 5. 12. Morbus lepræ designat rectè peccatum mortale: quia, sicut lepra inficit, & deformat, carnem; sic peccatum maculat, & deformat, animam. S. Bonaventura hìc. Nulla lepra deterior, quàm peccatum est. S. Chrysost. hom. 3. in ep. ad Titum.

Sicut virtute nihil purius, sic improbitate nihil turpius, atque obscœnius est: illa enim sole splendidior est; hæc fœtidior cœnô. S. Chrysost. hom. 28. in 2. Corinth.

Mihi servus est, quisquis turpiter, ac flagitiosè vivit. S. Gregor. Naz. in nocilem malè moratum.

O quàm gravis esset illi mulieri infirmitas, per quam sic deformaretur, ut à patre non cognosceretur, à sponso contemneretur, & vilissima à tota sua vicinia haberetur. Talis est anima infelix, deformata per culpam; quæ à spirituali Patre non cognoscitur, à sponso Christo contemnitur, & vilis à sanctis omnibus reputatur. S. Bonaventura s. 122.

Peccante nil est tetrius; nil tam leprosum, aut putridum: crudæ est cicatrix criminum, oletque ùt antrum Tartari. Prudentius Poeta Christianus hymnô de S. Laurentio.

§. XVII.

Peccatum pungit, gravat &c.

Num. 1.

Comparatur spinis.

SPina est omne peccatum: quia, dum trahit ad delectationem, quasi pungendo lacerat mentem. S. Greg. mor. l. 20. c. 12.

Rosa illô tempore sinè spinâ fuit: nam postea pulchritudini ejus adjuncta fuit: ut esset videlicet voluptati sollicitudo contigua, reminiscentibus nobis peccatum; cujus gratiâ dumos, & vepres, generare terra damnata est. S. Basilius Cæsar. hexam. l. 5.

Spinæ, quæ pedibus infixæ, non solùm retinent, retardantque; verùm etiam enecant, peccata sunt; à quibus durities calceorum defendit, continentissima videlicet, tenuis, ac dura, vita. S. Gregor. Nyss. l. de vita Moysis.

Spinæ peccata designant; quæ animam pungunt, ac lacerant: nam & propter peccatum homini datæ sunt, dicente Dominô ad Adam: *cùm operatus-spinas, & tribulos, germinabit tibi.* S. Rupertus in Joan. c. 19.

Num. 2.

Peccati amaritudo.

Radix germinans fel, & amaritudinem. Deut. 29. 18. Peccatum, & aversio à Deo, hìc dicitur fel, amaritudo, &c. quia lethaliter sauciat animam; quia eam amaricat per remorsum conscientiæ. Cornelius hìc.

Amara potio. Is. 24. 9. Potio peccati est amara. 1. propter conscientiæ remorsum. Prov. 5. 4. *novissima illius amara.* 2. propter mortis metum. Eccl. 41. 1. *ô mors, quàm amara est memoria tua.* 3. propter divinæ dulcedinis defectum. Jerem. 2. 19. *scito, & vide, quia malum, & amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum.* 4. propter pœnitentiæ planctum. Is. 38. 15. *recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* S. Thom. Aqu. hìc.

In felle amaritudinis, & obligatione iniquitatis, video te esse. Act. 8. 23. Dixit S. Petrus Simoni Mago.

Accipe librum, & devora illum: & faciet amaricari ventrem tuum; sed in ore tuo erit dulce tanquam mel. Apoc. c. 10. 9.

Cùm

Cùm Evangelista vir magnæ sanctitatis esset, improba facta per experientiam non gustaverat: verùm ubi librum, qui improborum, & nequam hominum, facta continebat, devoraverat; edoctus est, dulcedinem, quam peccatum initiò offert; post opus patratum in amaritudinem, id est, in pœnam, & cruciatum, verti. S. Andreas Cæsar. s. 10. hìc.

Recolite, recolite, & sedulâ mente pensate; quàm sit amarum, ab ipso separari, cui vos promisistis, ac nupsistis; cui vos in omni sanctitate vovistis. S. Bernardus. tr. de lamentat. B. Mariæ.

Num. 3.

Venenum.

Habuit mulier illa *poculum aureum in manu plenum abominatione &c.* Apoc. 17. 4. Quicunque enim per pulchritudinem, & delectationem, creaturarum allicitur ad peccatum; quasi de auro bibit venenum. S. Bonaventura. s. 2. Dom. 3. Pent.

Morsus serpentium peccata sunt, quibus plagatum est humanum genus; ex quo primum hominem per serpentem decepit diabolus. S. Rupertus l. 3. in c. 3. Joan.

Scorpio ore lingit, brachiô stringit, & demum caudâ pungit. Sic mortalis culpa primò delectat, deinde illaqueat, demúmque per remorsum conscientiæ pungit. S. Bernadinus s. de tripl. an. statu.

Ante reatum hominis nil noxium terra protulit, nullam herbam venenatam, nullam arborem sterilem: cùm manifestè dictum sit, quòd omnis herba, & universa ligna, data sint hominibus, ac volatilibus, terræ quoque animantibus cunctis, in escam. V. Beda l. hexam.

Num. 4.

Gravat.

Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum; & sicut onus grave, gravatæ sunt super me. Ps. 37. 5.

Quid autem vides festucam - trabem autem &c. Matth. 7. 3. Per trabem hìc significatur peccatum mortale, quod est in anima. Rectè dicitur, trabem esse in oculo: quia, quàm incapax est oculis trabis, tam anima peccati mortalis: & tantum eam gravat, acsi ingens esset trabs posita super oculum. Sylveira hìc q. 5. Dum autem peccatum comparatur trabi, & festucæ; ostenditur, quàm impatiens illius anima esse debeat. Nam, cùm oculus sit res tenerrima; minutissimâ re læditur; ut in lacrymas solvatur, quoad à se festucam projiciat: ità anima in se non debet etiam minutissimum ferre peccatum; sed in lacrymas solvi, dum ab eo mundetur. Id. ib.

Num. 5.

Vulnerat.

Vulnus animæ peccatum est; de quo dicitur Is. 1. 6. *vulnus, & livor, & plaga, tumens; non est circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleô.* S. Gregor. in Ps. pœnit. Ps. 6.

Incidit in latrones. Luc 10. 30. Quæ sunt plagæ? quæ vulnera? quibus vulneratus est homo? vitia, atque peccata. Origenes hom. 34. hìc.

Num. 6.

Est morbus, febris.

Vidit socrum ejus - febricitantem. Matth. 8. 14. Unusquisque nostrum febricitat: quando irascor, febricito: quot vitia, tot febres sunt. S. Chrysost. in Marcum hom. 6. c. 1. Febris mortale peccatum præmittit frigus negligentiæ bonorum operum. S. Vinc. Ferr. Febris ex frigore oritur, & desinit in calorem. Sic febris animæ, id est, peccatum, sæpe oritur ex negligentia, & tepore: inde enim cupiditas, ardor luxuriæ, gulæ, superbiæ, accenditur. Febris gustum vitiat, quia ipse pravô humore infectus est. Sic febris animæ facit, ut res divinæ, conciones, lectiones spirituales, colloquia pia, monita sancta, eis desipiant. Cornelius in Matth. 8.

Erat autem quidam homo ibi, triginta, & octo annos habens in infirmitate sua. Joan. 5. 5. Rectè quidem hic homo, tantô tempore languidus, peccatorem significat, scelerum suorum enormitate pressum: cui quia dilectio Dei, & proximi, deest, & idcirco per pœnitentiam convalescere non potest, bene hujus infirmitas 38. annos habet; & à quadragenario numero, qui pœnitentiæ dicatus est, binariô differt. S. Rupertus l. 5. in c. 5. Joan.

Peccatum est morbus quôvis dæmoniô sævior. S. Chrysost. hom. 5.

Gravis est res peccatum, & morbus animæ acerbissimus iniquitas; quæ & nervos illius omnes præcidit, & æterno igni obnoxiam facit. S. Cyrill. Jerosol. Catech.

Omnis corporalis morbus aliquid nobis innotescere facit mali culpæ: cujus tanta malitia est, ut unâ infirmitate, & malô, declarari neutiquam possit; & ideò pluribus manifestatur. Cœcitas ostendit tenebras peccati, lepra maculam, paralysis ineptitudinem ad bona opera. Osorius D. 3. Epiph.

Fortassis etiam in typo mulieris illius Socrus Simonis, & Andreæ, variis criminum febribus caro nostra languebat; & diversarum cupiditatum immodicis æstuabat illecebris. Nec minorem febrem amoris esse dixerim, quàm caloris. Itaque illa animum febris, hæc corpus inflammat: febris enim nostra avaritia est, febris nostra libido est, febris nostra ambitio est, febris nostra iracundia est. S. Ambros. l. 4. in Luc.

Peccatum est infirmitas, quâ Mundus dissipatur. Et nota, quòd peccatum est febris tertiana, propter triplicem concupiscentiam, scilicet divitiarum, deliciarum, & honorum; de quo dicitur 1. Joan. 2. 16. *omne, quod est in Mundo &c.* Quartana est, propter quadruplicem gradum peccati, scilicet cordis, oris, operis, & consuetudinis. Contra quæ dicitur Cant. 6. 12. *revertere, revertere Sulamitis,* id est, anima misera. Quater dicit *revertere,* propter alia quatuor prædicta. S. Bonaventura diæt. sal. c. 1.

Num. 7.

Hyems, & frigus.

Qui dat nivem ſicut lanam &c. Pſ. 147. 16. Videmus nivem, nebulam, cryſtallum bonum eſt, ut ille ſpiret, & ſolvat: ſi enim ille non ſpiraverit, ſi non ipſe duritiem glaciei hujus diſſolverit; *ante faciem frigoris ejus &c.* Cujus? Dei. Unde eſt ejus frigus? ecce non vocat, ecce non aperit ſenſum, ecce non infundit gratiam. S. Auguſt. hic.

Caput meum plenum eſt rore. Cant. 5. 2. nocturnô, quaſi gelidum; dum non amatur à te, nec à multis fidelibus meis; ſed videor eſſe in Mundo, velut nocte, rore, & gelu frigido. de Ponte hic Exh. 8. §. 4.

Sicut frigidam fecit ciſterna aquam ſuam, ſic frigidam fecit malitiam ſuam. Jer. 6. 7. Notandum; quòd peccatum dicitur frigus; quia extinguit calorem dilectionis. Matth. 24. 12. *quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas.* Quia congelat humorem devotionis Eccl. 43. 22 *frigidus ventus Aquilo flavit, & gelavit cryſtallis ab aqua &c.* quia retardat motum operationis bonæ. Prov. 20. 4. *propter frigus piger arare noluit.* S. Thom. Aqu. in Jer. hic.

Orate, ut non fiat fuga veſtra in hyeme. Matth. 24. 20. Hyems eſt ſtatus culpæ; ver eſt ſtatus pœnitentiæ. Cant. 2. 11. *jam hyems tranſiit.* Æſtas ſtatus perfectæ juſtitiæ. Autumnus ſtatus mortis: tunc enim colligit homo, quæ ſeminavit. Hugo Card in Gen. 35. S. Athanaſ. q. 83. hyemem peccata vocat, & Sabbathum ſecuritatem. Dicit ergo, væ animæ, in peccati ſecuritate, vel ſocordiæ, conſtitutæ.

Hyems eſt cura rerum temporalium, atq; hyeme triſtior: neque enim hic rigor, aut pluvia naſcitur, aut lutũ gignitur, & profundus limus; ſed quod eſt his omnibus gravius, gehennam gignit hæc hyems, ac gehennæ mala. Et quemadmodũ in vehementi rigore congelaſcunt membra, ſuntque mortua; itidem in peccatorum hyeme horror animæ nihil officiorum ſuorum peragit, concreta velut à rigore conſcientia. Quod corpori frigus eſt, hoc eſt animæ mala conſcientia, unde & timiditas naſcitur. S. Chryſoſt. hom. 7. in 2. Cor. 3.

Nox eſt peccatum, inſtar nivis frigidum, id eſt, infrigidans dilectionem. Obſcuram, id eſt, obſcurans rationem; ineptum faciens ad bonam operationem. S. Bonaventura diæt. ſal. in Prologo.

Qui legem derelinquit, ignem derelinquit: & ideo refrigeſcit. Id. in Pſ. 188.

Quantum frigus ſit peccatum, ex eo vel maximè oſtenditur; quòd nec immenſæ Inferni flammæ per omnem æternitatem peccato uni admotæ illud conſument. Fernandius in Gen. 3. ſect. 21.

Miſcellanea.

Homo quidam erat dives. Luc. 16. 19. Dives ille, quando *quotidiè epulabatur, ſplendidè*, bene ſecum facere putabatur: cùm autem cœpit ardere apud inferos; tunc inventum eſt malè, quod putabatur bene. Quod enim manducaverat apud ſuperos, hoc digerebat apud inferos: iniquitatem dico, fratres, quam epulabatur. Manducabat pretioſas epulas ore carnis; ore cordis manducabat iniquitatem. S. Auguſt. in Pſ. 48.

Peſſimus animæ cibus eſt, velle, quod non licet. S. Leo ſ. 9. de jejunio ſeptimi menſis.

Cur comprehenderunt te dolores parturientis; ut parturires iniquitates, & pareres injuſtitias? nullus enim major eſt dolor; quàm is, qui peccati mucrone vulnerat conſcientiam: neque ullum gravius eſt onus; quàm peccatorum ſarcina, & pondus flagitiorum. Deprimit animam, curvat usque ad terram; nè ſe erigere poſſit. Gravia, fili, gravia nimis delictorum pondera. S. Ambroſ. ep. 18.

Dæmoniacus rex Saul, furioſum peccati regnum; David autem pacatum juſtitiæ regnum, ſignificat. In ſingulis hominibus, quamdiu non liberantur gratiâ Chriſti, peccatum regnat: & tanquam furioſus ſeſſor equum ſubactum calcaribus urget, flagellis diverberat. S. Rupertus in 1. Reg. 21.

Peccatum eſt crudelis fera, & non unô capite in hominum genus ſevire contenta. S. Chryſol. ſ. 111.

Homo peccat, & Deus convertitur? ità fratres: quia juxta Prophetam, iſte peccata noſtra portat & pro nobis dolet. *Convertere* Pſ. 6. 5. Unde? ubi? de Deo in hominem; de Domino in ſervum; de Judice in Patrem. Id. ſ. 45.

Feræ ſunt atroces, fœda, immanſueta vitia; quæ ſi, ſubjugandâ carne, & obediente vitâ, capiſtremus; cum Daniele triumphabimus. B. Theodorus Studita ſ. 28.

§. XVIII.

Peccatum cauſa, & Origo mortis.

Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors; & ità in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt. Rom. 5. 12.

Inobedientia eſt cauſa mortis, omnes experimur; omnes morimur propter eam. S. Bernardus ſ. 2. de obedientia &c.

Peccatum eſt arbor mortis: gratia eſt arbor vitæ. S. Bonaventura ſ. 2. de ingreſſu ad Sapientiam.

Mortalis à Deo factus eſt homo. Meritò: quoniam, quod Deus noluit, fecit; ſubjiciatur morti, quam ipſe non fecit. Scriptura dicit, quòd *Deus mortem non fecit.* Sap. 1. 13. Et qui prætergreditur, quod Deus vult; fiet ei, quod ipſe non vult. Sim. Caſſ. l. 5. c. 15.

§. XIX.

Peccatum mors animæ.

Symbola.

Nè unquam obdormiam in morte. Pſ. 12. 4. Id eſt, peccato. Dormitat in morte, id eſt peccato, qui frequenter labitur, & frequenter

ter resurgit; dormit, qui, cùm ceciderit, non resurgit. Obdormit obstinatus, qui peccatum suum defendit, nec de facili excitatur. Hugo Card. hic.

Ossa arida audite verbum Domini. Ezech. 37. 4. Ossa peccatores: quia neque gratiæ vitam, neque charitatis conjunctionem, habent. Campus sepulchrorum afforis dealbatorum, intus verò plenorum ossibus mortuorum, est Mundus. de Ponte tom. 1. de perfect. hom. Christ. tr. 1. c. 11. §. 2.

Ecce defunctus efferebàtur. Luc. 7. 12. Quid aliud, nisi quasi in quodam fereho, hoc est, supremi funeris instrumento, jacemus exanimes; cùm vel ignis immodicæ cupiditatis exæstuat; vel frigidus humor exundat; vel pigrâ quâdam terreni, corporis habitudine vigor habetur animorum; vel concretâ noster spiritus labe puræ lucis vacuus mentem alit? hi sunt nostri funeris portitores. - Quis est tumulus tuus, nisi mali mores? tumulus tuus perfidia est, sepulchrum tuum guttur est. S. Ambros. l. 5. Quatuor portant peccatorem ad sepulturam Inferni: duo ante, & duo retrò. Primus est mala consuetudo; secundus mala societas; tertius vana confidentia de longa vita; quarta falsa spes de misericordia. S. Vincent. Ferr. serm. fer. 5. post Lætare.

Videbam Sathanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Luc. 10. 18. Significavit non solùm impetum, quò præcipitatus cecidit; sed etiam detrimentum, quod in anima operatur. Sicut fulgur in gladium incidit, ferrum in cinerem vertit, vaginâ illæsâ; sic cadens dæmon cum sua malitia animam per peccatum occidit: nec tamen hæc mors exteriùs apparet in carne. Diez. D. 3. Quadr.

Testimonia
Ex Veteri, & Novo.

Morte morieris. Gen. 2. 17. Statim namque, ùt prævaricatus est mandatum, mortua est anima, quæ peccavit. Orig. hom. 15. hic.

Ascendit mors per fenestras. Jerem. 9. 21. & domum ingreditur, cùm per sensus corporis concupiscentia veniens habitaculum intrat mentis. Id. Mor. l. 21. 2.

Domine, filia mea modò defuncta est. Matth. 9. 18. Filia tua, est anima tua, defuncta per culpam; cui manus Christi imponitur per gratiam. S. Bonaventura s. 1. D. 23. Pent.

Non est puella mortua. Matth. 9. 24. Fortè hæc puella non fuit mortua morte culpæ; quamvis fuerit mortua morte naturæ; ut ideo quoque dictum sit: *non est mortua, sed dormit.* Dion. Carth. hic.

Qui vicerit, non lædetur à morte secunda. Apoc. 2. 11. Mors enim prima est separatio animæ à Deo per mortale peccatum: mors verò secunda est recessus Dei ab anima per æternum supplicium. S. Bernardinus tom. 2. s. 11.

Ex Patribus.

Umbra mortis mors carnis accipitur: quia, sicut vera mors est, quâ anima separatur à Deo; ità umbra mortis est, quâ caro separatur ab anima. Unde rectè voce Martyrum dicitur Ps. 43. 20. *humiliasti nos in loco afflictionis, & cooperit nos umbra mortis.* Quos enim constat, non spiritu, sed solâ carne, mori; nequaquam se verâ morte, sed umbrâ mortis, dicunt operiri. S. Gregorius Mor. l. 4. cap. 17.

Sicut anima est vita corporis, sic vita animæ Deus. Sicut exspirat corpus, cùm animam emittit; ita exspirat anima, cùm Deum amittit. Deus amissus mors animæ, anima amissa mors corporis. S. Augustinus serm. 6. de verb. Dom. serm. 6.

Mors animæ fit, cùm eam deserit Deus; sicut corporis, cùm id deserit anima. Id. de Civ. l. 13. 2.

Mortem carnis omnis homo timet, mortem animæ pauci. Pro morte carnis, quæ omnino ventura est, curant omnes, nè veniat: non laborant; nè peccet homo æternùm moriturus. S. Aug. tr. 49. in Joan.

Qui tibi recusat vivere, mortuus est. Idem Manuali c. 4.

Si quem de tuis charis mortalitatis exitu perdidisses; ingemiscres dolenter, & fleres: facie incultâ, veste mutatâ, resectô capillô, vultu nubilô, ore dejectô, indicia mœroris ostenderes. Animam tuam miseram perdidisti, spiritualiter mortua supervivere hîc tibi, & ipsa ambulans funus tuum portare cœpisti; & non acriter plangis, non jugiter ingemiscis? S. Cyprianus l. de lapsis.

Anima moritur, dum deserente, Deô de bono in malum mutatur. S. Isidorus l. 1. sentent. c. 1.

Quàm terribiliùs canis putridus fœtet hominibus, quàm anima peccatrix Deo! quàm infeliciùs ista Deo, quàm ille hominibus! heu! non hominem, sed opprobrium hominis, vilius pecore, pejus cadavere, S. Anselmus lib. de miseria hominis.

In peccatis miseram vitam agentes nihil à mortuis differunt: imò verò maximè differunt; cùm sint illis multò deteriores. Nec enim mihi dices, clausisse hunc oculos, nec sepulchrô jacere, nec instis ligatum detineri, nec postremò vermibus esse projectum; cùm multò pejoribus hîc, quàm qui obierunt, vexetur. Non devorant sceleratum hominem vermes; sed perturbationes animi, omni feroci belluâ truculentiùs exagitant, atque dilacerant. Quòd si aperti sint oculi; id multò deterius est, quàm si clausi essent: clausi enim mortuorum oculi nihil mali vident &c. S. Chrysost. hom. 28. in Matth.

Carnem, quam non possumus suscitare, plangimus; & mortuam animam non plangimus, quam possumus ad statum pristinum revocare. S. Cæsarius Arel. hom. 8.

Fœtet corpus ab anima ſeparatum, fœtet anima à Deo ſejuncta. Putreſcit corpus, putreſcit anima: vermes procreat corpus, vermes conſcientia, ac morſus procurat animæ. S. Chryſol. ſ. 19.

Corpora peccatorum quid ſunt? niſi ſepulchra mortuorum. Guarricus ſ. de ſcript. ſacrar. utilit.

Quod majus homicidium, quàm ut ſeipſum interficiat homo? Quoties voluntariè, & ex ſtudio, peccatum perpetrat, quid aliud, quàm ſeipſum jugulat? Drogo oſt. ſ. de Sacr. Paſſ.

§. XX.

Peccatum vitandi varia motiva.

Ex Veteri.

Aperientur oculi veſtri. Gen. 3. 5. Nullum non lapidem movet diabolus, ut religioſam vitam impugnet, & obedientiam: quâ nihil ſublimius ſi minùs abolere, certè imperfectam reddat: quò enim obedientia minùs habet oculorum, & plus cæca eſt; eò generoſior, & illuſtrior habetur. Fernandius hîc.

Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum? Gen. 39. 9. Hebr. *quomodo faciam malum grande?* Impoſibilitatem in ſeipſo agnoſcit, ferendi tam grande onus; ùt annotat Oleaſter: hoc malum peccatores, dum peccare volunt, habent; quòd, cùm peccare cupiunt, peccatum attenuant. Juſti verò omnes nervos ejus extendunt; & tam grave, ac magnum, faciunt; ut vires eorum omnino excedat; & ſic dimittant; nec ſe poſſe, aut ſcire, fatentur. Arcones in Iſ. 1. 4. Diſc. 5. Impotens ſibi quodammodo eſſe videbatur. Nec enim dicebat, nolo ſed non poſſum: fieri enim non poſſe videtur; ut, qui Deum timet, in illum peccet. Octavianus de Tuſſo in Eccl. 1. 27.

Ponderebat (Abſolon) *capillos capitis ſui pondere publico.* 2. Reg. 14. 26. Id eſt, æſtimabat peccata ſua ſecundùm publicum judicium hominum: qui non attendunt peccati damnum, ſed tantùm præſentem peccati delectationem. Doloſum eſt pondus: deberet enim Deus poni in una lance; & peccati delectatio in aliâ: & ſinè dubiô præponderaret Deus. Hugo Card. in Gen. 27.

Exentera hunc piſcem. Tob. 6. 5. Peccatum, quod te devorare vult, exentera: cogita, quid voluptati illi, quid honori, quid divitiis, ſubſit? hoc animæ tuæ oculos curabit. Dicit David: *in circuitu impii ambulant*, id eſt, externa tantùm peccati ſpectant; quod intus eſt, negligunt. Diez. conc. 2. in die S. Andreæ.

Viſitans ſpeciem tuam non peccabis. Job. 5. 24. Speciem hîc, pulchritudinem animæ dixit. Animæ tuæ ſpeciem ſæpius introſpicias; & ità, cuſtoditus protectione miſericordiæ illius, non peccabis. V. Beda hîc.

Confige timore tuô carnes meas. Pſ. 118. 120. S. Ambroſius legit: confige clavis à timore tuo carnes meas. & addit hic: qui diligit Domini teſtimonia, configit clavis carnes ſuas; ſciens, quòd vetus homo crucifixus eſt. Confige ergo te clavis, & deſtrue fomenta peccati: moriatur in te illecebra omnium delictorum; libertatem vagandi cupiditas non habeat cruci affixa. Nadaſi anno Crucif.

Cecidimus, quaſi folium, univerſi; & iniquitates noſtræ, quaſi ventus, abſtulerunt nos. Iſ. 64. 6. Folium deciduum non curamus levare: ventus non videtur. Oleaſter hîc: ventus ſunt iniquitates noſtræ; neque reputantur, quoniam non videntur, quemadmodum neque ventus ſed maximo impetu homines ad inferos impellunt. Novarinus Elect. Sacr. l. 3.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Ducite cautè. Marci 14. 44. Quod impiè dixit proditor, nos piè dicamus. Teneamus Deum noſtrum, amoris vinculis conſtringamus; & ducamus cautè, hoc eſt, caveamus peccata omnia, nè à nobis recedat. Sylveira c. 3. in Matth. 26.

Cum morte ſuſcepta exemplum dedit hominibus, usque ad mortem reſiſtere advèrsùm peccatum. Origenes in ep. ad Rom. l. 4. in c. 5.

Quid poteſt Mundus promittere? quidquid libet, promittat; fortaſſis craſtino morituro promittit. Et quâ fronte ad illum, qui manet in æternum, exiturus es? ſed minatur mihi potens homo, ut aliquid mali faciam. Quid minatur? carceres, catenas, ignes, tormenta, beſtias? nunquid ignem æternum? Exhorreſce, quod minatur omnipotens; ama, quod pollicetur omnipotens: & vileſcit omnis Mundus, ſive promittens, ſive terrens. S. Auguſt. in ep. S. Joan. tr. 3.

Vitium momentaneam habet voluptatem, dolorem verò perpetuum, S. Chryſoſt. tom. 6. hom. de Anna.

Fecit quiſquam peccatum, ut aliquam caperet voluptatem: remanet, quod damnat; præterit, quod delectat. S. Cæſarius Arel. hom. 4.

Diabolus nullâ præcedentis peccati vindictâ ſuperbiens peccavit; egô, viſâ ejus pœnâ, non continens ad peccatum properavi. Ille in innocentia conſtitutus; ego verò reſtitutus: ille perſtitit in malitia, Deô reprobante; ego verò Deô revocante: ille contra non requirentem ſe; ego verò contra morientem pro me. S. Anſelmus l. de caſu diaboli.

Terreat te timor Judicii terribilis, metus gehennæ, laquei mortis, dolores Inferni, ignis urens, vermis mordens, ſepulchrum fœtens, flamma tartarea; & tandem omnia mala: ut tandem clames: in æternum non peccabo. Hugo à S. Vict. l. 3. de anima.

Diabolus angelus malus; diabolus homo iniquus: diabolus, angelus irre converſibilis eſt; homo diabolus, obſtinatus: & cùm homo usque in finem per liberum arbitrium mutabilis maneat, diabolus à Chriſto non vocaretur; niſi ab ipſo in malo propoſito immutabilis præſciretur. Joan. 6. 71. *ex vobis unus diabolus eſt.* Sim. Caſs. l. 8. c. 31.

§. XXI

§. XXI.

Peccatorum origo, & radices.

Num. 1.

Liberum arbitrium.

NOn accedet ad te malum. Pſ. 90. 10. Loquitur de malo, quod in nobis eſt, & extra nos eſſe non poteſt. Et tale eſt malum culpæ, quod nonniſi intrà nos, id eſt, in libero noſtro arbitrio eſſe poteſt. Cùm additur: *& flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*, loquitur de malo, quod poteſt locum habere in rebus noſtris, in ſervis, in domo, in agris, in ſubſtantia reliqua: & tale eſt malum pœnæ. Bellarminus hìc.

Quod propriè malum eſt, ex commiſſis liberi arbitrii capit exordium. S. Baſilius Cæſar. l. 2. hexam.

Num. 2.

Oblivio Dei.

Oblivio Dei eſt radix omnium peccatorum. Bellarminus in Pſ. 9.

Idcirco abundat in vita peccatum, adjectionibus ſemper in majus augeſcens, & omnibus humanis ſtudiis implicatum: quoniam oblivio Dei tenet omnes; & orationis bonum rebus ſeriis ab hominibus non ſimnl adhibetur. S. Gregor. Nyſſ. de Orat. orat. 1.

Oblivio Dei conciliatrix peccati eſt. B. Theodoretus in Pſ. 49.

Num. 3.

Ignorantia Dei.

Vaſtata eſt omnis terra, quia ſtultus populus meus me non cognovit. Jer. 4. 20. 22.

Omnis, qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum. 1. Joan. 3. 6.

Num. 4.

Varia.

Propter quid irritavit impius Deum? dixit enim in corde ſuo: non requirit. Pſ. 10. 13. Impii, dum ſperant ſe impunà apud Deum habituros, audaciùs contra eundem peccant. Beſſeus D. 1. Adv.

Volo, ut protinus des mihi in diſco caput Joannis Baptiſtæ. Marci 6. 25. S. Baſilius Seleuc. or. 18. proferatur ocius, dum fervet compotatio. Nè fortè, ùt inquit Abul. in c. 14. Matth. q. 29. decoctô vinô, digeſtis epulis, & digreſſis teſtibus, refrigeſceret, & à promiſſione reſiliret Herodes. In ſuis ſuggeſtionibus non vult diabolus pati moras; nè homo conſideret gravitatem criminis. Sylveira hìc.

Duo ſunt, quæ in peccata homines aut alliciunt, aut impellunt: voluptas, aut dolor; voluptas illicit, dolor impellit. Contra voluptates neceſſaria eſt continentia; contra dolores patientia. Dulcis eſt voluptas; ſed dulcior Deus: malus eſt dolor temporalis; ſed pejor eſt ignis æternus. S. Auguſt. ſ. 42. de diverſ.

Hinc peccata omnia; aut cupiendo aut timendo. S. Auguſt. in Pſ. 38.

Omnia peccata duæ res faciunt in homine, cupiditas, & timor. Proponitur tibi præmium, ut pecces; id eſt, quod te delectet; facis, propter quod cupis. Sed fortè non induceris donis; terreris minis; facis, propter quod times. S. Auguſt. in Pſ. 78.

Hæ ſunt cauſæ peccandi: vinum, mulieres, proſpera corporis habitudo, & divitiæ. S. Iſaac. l. 1. de cont. Mundi c. 11.

Quatuor ſunt, quæ ad delictum hominem impellunt: ſcilicet lucrum, timor, ſpes, & amor. S. Thom. Aqu. opuſc. 37. c. 4.

Ad caſum impellunt nos. 1. debilitas virium: ſicut cadunt pueri, decrepi, infirmi. 2. onus peccatorum. 3. multitudo trahentium. 4. lubricitas viarum. 5. varietas offendiculorum. 6. ignorantia agendorum. 7. exempla cadentium. Id. in 1. Corinth. 10. Lect. 3.

§. XXII.

Nos ipſi cauſa peccati.

QUaſi à facie colubri fuge peccata; & ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient te. Eccl. 21. 2. S. Chryſoſt. hom. 8. in ep. Ad Rom: notat ſi acceſſeris: non enim, inquit, peccatum ad nos accedit; verùm nos ad illud transfugimus. Cornelius hìc.

Ego plantavi te vineam electam, omne ſemen verum; quomodo ergo converſa es mihi in pravum, vinea aliena? Jer. 2. 21. Plantatio quidem bona; ſed fructus ex voluntate malus. Atque ideò plantator quidem in culpa non eſt; vinea autem comburetur: quoniam in bonum plantata eſt, & in malum fructificavit. S. Cyrill. Jeroſ. Catech. 1.

Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam. Matth. 21. 33. Deus non miſericordiæ tantùm, verùm juſtitiæ quoque ſuæ, exiſtimationem tuetur: peccator enim ipſe ſibi ſuas pœnas procurat. Did. Niſſ. fer. 6. D. 2. Quadr.

Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore. Rom. 6. 12. Notat S. Chryſoſt. & Theodoretus; non dici, non tyrannizet, quaſi invitis vobis, peccatum: quia peccatum in nobis regnare non poteſt, niſi nobis volentibus, illudque ſpontè acceptantibus; ac conſequenter nobis tyrannizare non poteſt. Alii non improbabiliter capiunt hìc peccatum pro fomite concupiſcentiæ. Unde notant S. Auguſt. in Pſ. 35. & Gregor. l. 14. mor. c. 9. non dicere Apoſtolum, non ſit, non habitet; hoc enim eſt impoſſibile: ſed non *regnet* in vobis peccatum; ut ſcilicet ei vos ſubjiciatis, ejusque deſideriis obediatis. Cornelius hìc.

Excuſatio tibi nulla in die Judicii ſupereſt, cùm ſecundùm tuam ſententiam judiceris; &, quòd feceris, hoc & ipſe patiaris. S. Cyprianus lib. de orat. Dom.

Reprobatio mali, & electio boni, ſic animæ rationali infixa ſunt divinitus; ut de hac nemo rectè cauſetur: quia nulli ad harum rerum perſe-

perſecutionem deeſt ſcientia, ſive potentia: quia, & quod agendum eſt, ſcimus; & quod ſcimus, facere poſſumus. Id. de Baptiſmo Chriſti.

Cùm ſuadet nobis peccatum, quodammodò exigit à nobis; ut præſtemus ei arma noſtra, quibus nos occidat. S. Bonaventura de reformatione mentis p. 1. c. 3.

In nobis eſt omne, quod peccamus: cogitationes enim, & mentis affectiones, & voluntates, & membra corporis noſtri, ſunt, in quibus meremur, & demeremur. Id. ib.

§. XXIII.

Peccatorum remedia.

Remedium primum

Radicem, viam, cauſam, tolle

Symbola, & Similitudines.

Ex Veteri.

Ejecitque Adam, & collocavit ante paradiſum voluptatis Cherubim. Gen. 3. 24. Nè ſcilicet rurſum adeat locum, ubi deliquerat. Ib. *ad cuſtodiendam viam ligni vitæ.* Cur non dixit, ad cuſtodiendam etiam viam ligni ſcientiæ boni, & mali? Ut amputaretur omnino recidendi occaſio. Ad paradiſum, ubi deliqui, ubi adeſt lignum vetitum, recurro; non ut comedam ex vetito fructu, ſed ut vitali cibò reficiar. Meretricis domum adeo; non ut peream; ſed ut eleemoſynam inopi dem. Peribis miſerè: non enim ſolùm apponenda cuſtodia viæ ligni vetiti, ſed & ligni vitalis; ſi intrà eandem domum exiſtat utrumque Joan. Clim. de fuga inanis vitæ gr. 3. ſolent diu ſopita vitia reviviſcere. Eva, & Adam, à paradiſo inviti exulant: rurſus enim ad concupiſcendum inobedientiæ lignum pertracti fuiſſent. Eſcobar tr. 1. Mir. Chr. l. 4. Sect. 2. Obſ. 7.

Excepto, quòd carnem cum ſanguine non comedetis. Gen. 9. 4. In ſanguine prohibetur homicidium: nè ſcilicet, propter delectationem edendi ſanguinem, delectemur effuſione humani ſanguinis. Hugo Card. hîc.

Abraham, ut à ſpoliis Sodomorum abſtineret, etiam *à filo ſubtegminis usque ad corrigiam caligæ* abſtinebat. Gen. 14. 23.

Ejice ancillam hanc, & filium ejus. Gen. 21. 10. Non eſt ſatis filium, id eſt, peccatum, animò pellere; matrem quoque pelle, id eſt, occaſionem, peccati genitricem. Barradius t. 3. l. 2. c. 16. Dom. 12. Pent.

Si maſculus fuerit, interficite eum. Ex. 1. 16. Pharao mares Hebræorum vix natos ſuffocari curavit. Prævidebat ſcilicet bellum ſibi ineundum non cum infantibus, ſed cum tot futuris viris bellicoſis. Authore incerto.

Ibimus viam trium dierum in ſolitudinem, ut immolemus. Ex. 3. 18. Non in Ægypto, non propè, ſed longè ab Ægypto, ſacrificia petit, viâ trium dierum. E contrà Ægypti rex id agit, ut vel in ægypto ſacrificent, vel non longiùs diſcedant; vel ſaltèm greges, & ſupellectilem, in Ægypto relinquant: quarumcunque enim rerum ratione diſcedat populus, ſpem habet, iterum redigendi populum in captivitatem. Ex. 10. 24. Sic agit dæmon, ait Orig. hom. 4. in Ex. vult nos eſſe ſibi aliquâ parte vicinos; vult nos à ſuis finibus non longiùs diſcedere. Pſ. 102. 12. *quantum diſtat ortus ab occidente, longè fecit à nobis iniquitates noſtras.* Vide, quâ ratione iniquitates Deus repelli velit, cum pœnitemus. Ortus, & occidens; pro longiſſima diſtantia poſuit. q. d. niſi longiſſimè diſcedas ab iniquitate, iterum in eam recides. Pinna Ethol. 238.

Devoravit virga Aaron virgas eorum. Ex. 7. 12. Cur virgæ illæ præſtigiis non iterum inſtauratæ? nec depræliatæ cum virga Aaron? Rationem dat expreſsè textus: *devoravit virga &c.* non ſolum occidit, vel in fruſta diſcerpſit; ſed penitus deglutivit, & conſumpſit: nihil virgarum remanſit. Naxera in Joſ. 11. §. 19.

Cum parvulis noſtris pergemus-cum ovibus, & armentis-non remanebit ex eis ungula. Ex. 10. 9. 26. Abſcindat pœnitens non peccata ſolùm, ſed affectus, propenſiones, & occaſiones ad illa. Mendoza in 1. Reg. Si doles de concubinatu; nec lænam domi tuæ contineas, nec monile, nec calceum, nec annulum ipſius; quæ poſſint in tuam mentem earum iterum adducere. Stella in Luc. 11. 42.

In die primo non erit fermentum in domibus veſtris. Ex. 12. 15. Fermentati panis uſum inhibuit Deus in agni celebritate. Cur à domibus ipſis abeſſe debuit? Rupertus l. 2. in Ex. 15. nè dum præſens eſt, eò faciliùs poſſit quis in prævaricationem labi. S. Cyprianus ep. 62. nemo diu tutus eſt periculo proximus.

Tunc cecinit Moyſes. Ex. 15. 1. Cur non antea? cur non poſt necem primogenitorum? cur non mox ab egreſſu? Reſpondet Niſſenus: quia tunc plena reportata eſt victoria. Antea plures Ægyptii occiſi; ſed perſequentium plures ſuperſtites: jam adeò radicitus omnes ſublati; ut nec unus manſerit vivus. Naxera in Joſ. 10. §. 54.

Qui tetigerit montem, morte morietur. Ex. 19. 12. Montem nè vel ſolùm tangi, præcipit, & primò pede calcari: ſciebat enim; eos, cùm ſemel montem tetigiſſent, eundem & aſcenſuros: peccandi enim occaſiones fugiendæ ſunt. Beſſeus Dom. ſexag.

Uſq; ad pulverem, quem ſparſit in aquam. Ex. 32. 22. S. Ambroſ. hîc. Moyſes comminuit vituli caput, atque in pulverem redegit: ut omnia impietatis aboleret veſtigia.

Arripiens vitulum, quem fecerant, combuſſit, & contrivit, usque ad pulverem. Ex. 32. 20. Oleaſter: adverte prudentiam, & pietatem Moyſis: priùs in idolum, quàm in peccatores, ſæviit, ut peccati radicem extirparet.

Et ſus. Levit. 11. 7. Suillâ carne abſtinere Deus juſſit; ut ſe à peccatis, atque immunditiis, abſtinerent: Eſt enim lutulentum hoc animal, & immundum; nec unquam cœlum aſpicit; ſed in terra totô, & ore, & corpore projectum; ventri ſemper, & pabulo ſervit, nec ullũ alium, dum vivit, præſtare poteſt uſum; ſicut cœteræ animantes, avæ vel ſedendi vehiculum præbent &c. Interdixit ergo, nè porcinâ carne uterentur, id eſt, nè vitam porcorum imitarentur, qui ad ſolam

mortem

mortem nutriuntur. Item, nè se fœdis libidinibus immergerent, sicut sus, quæ se ingurgitat cœno. Vel nè terrenis serviant simulachris, ac se lutô inquinent: lutô enim se oblinunt, qui deos, id est, qui lutum, terrâmque, venerantur. Lactantius l. 4 div. instit.

Mandat Deus Levit. 14. 43. non solùm domum leprosi destrui, sed etiam erui lapides, & pulverem eradi, eúmque projici extra civitatem in locum immundum. Quàm studiosè Deus vult vitari omnem occasionem, & periculum peccati; quod omni leprâ, & peste faciliùs inficit. Orig. hom. in Jerem. oportet quippe penitus interire malitiam. Pinna Ethol. 238.

Uvas recentes, siccásque, non comedent. Num. 6. 3. Nazaræi etiam acinis abstinere debebant: nè videlicet ab acinis ad uvas, ab uvis ad vinum, transirent. Ità Religiosi omnem, etiam minimam, & remotam, occasionem gulæ, & peccati, præscindere debent. Cornelius hîc.

Equos eorum subnervabis, & currus igne combures. Jos. 11. 6. Cur hoc præcipit Deus? cùm usui esse possint Israëlitis? Abulens. q. 3. & 4. censet, equorum præcisos nervos; ut omninò ad bella redderentur inutiles: nè, si iterum in Amorrhæorum potestatem venirent, illi, recupeatis equis, bella instaurarent, feliciore forsan successu. Naxera hîc.

Quem persecuti comprehenderunt, cæsis summitatibus manuum ejus, ac pedum. Judic. 1. 6. Abul. q. 7. summitates manuum præcisæ sunt, vel pollices, nè possent arma manu tenere: extremitates verò pedum, seu digitorum; quia illis abscissis nemo potest pedem in terra figere. Naxera in Jos. 11. §. 19.

Ego eduxi Israel de Ægypto, & erui vos de manu Ægyptiorum. 1. Reg. 10. 18. *Eduxi & erui.* Forsitan ab arbore sumpta est metaphora: quæ tunc solùm eruta dicitur, cum radicitus extirpatur: Ut ergo perfectam suam Deus de Ægyptiis adornaret victoriam; non tantùm eductos testatur, sed erutos: nè vel aliquas in vitio deinceps radices agant. S. Bernardus s. 2. de assumpt: an aliud est, quàm fictio execranda, si peccata superficietenus radas, non intrinsecus eradices? Certus esto, quoniam pullulabit ulteriùs; & emundatam, sed vacantem domum cum nequioribus septem, qui ejectus fuerat hostis malignus, intrabit. Naxera in Jos. 11. §. 24.

Percute Amalec, & demolire universa ejus. 1. Reg. 15. 3. Non enim sufficit demoliri peccatum; nisi & omnis ejus circumstantia, & adjacentia, & occasio, destruatur. Unde, si amâsti aliquam, non debes postea commorari, vel colloqui illi, etiam de bonis, propter recidivam. Hugo Card. in Gen. 19.

Halitus ejus prunas ardere facit. Job. 41. 12. Quamdiu nulla sub carbonibus gliscit scintilla; licèt omnes sufflent dæmones, ignem tamen non concipient, quoúsq; occasio ignem excitet. Juglar. conc. 4. hor. Quadrag.

Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos tuos ad petram. Ps. 136. 9. Non parvuli vapulant, sed ad petram alliduntur. Orig. hom. 15. in Jos. 10. 37. loco illius: *non reliquit in ea ullus reliquias*, legit: *non remansit ex eis respirans.* Ità agendum est discipulo JESU, ut nihil omnino vitiorum in corde ejus respiret: nè fortè, si parvi alicujus vitii, aut consuetudo, aut cogitatio, relinquatur in corde; processu temporis convalescat, & paulatim vires latitando exquirat; átque ad ultimum revocet nos ad vomitum nostrum; *& fiant novissima hominis illius*, cui hæc acciderint, *pejora prioribus.* Luc. 11. 26. Hoc erat, quod & Propheta prospiens in psalmis præmonet dicens: *beatus qui tenebit &c.* Babylon scilicet parvulos, qui nulli alij intelliguntur, nisi cogitationes malæ; quæ cor nostrum confundunt, & conturbant. Quæ cogitationes, dum adhuc parvulæ sunt, & initia habent, tenendæ sunt, & allidendæ ad petram, quæ est Christus; & ipsô jubente, jugulandæ; ut nihil in nobis resideat, quod respiret. Naxera in Jos. 11. §. 24.

A scintilla una augetur ignis. Eccl. 11. 34. S. Chrysol. s. 116. vocat malas occasiones, fumantes occasiones. Post extinctum in domô, quæ conflagrabat, ignem, si trabes etiamnum fumant; non satis credis omnem prorsus extinctum ignem. Sic, quorum animæ igne culpæ arserunt; extinxerunt illud incendium aquâ pœnitentiæ, relictâ domi occasione. Fuitne hîc bene extinctus ignis? non sanè. Nónne vides densum ab occasione assurgere fumum? Illa sopitos iterum suscitabit ignes. Did. Niss. fer. 2. D. 4. Quadr. §. 3.

Ex Novo.

Jam securis ad radicem arborum posita est. Matth. 3. 10. Non solùm frondes arborum detondendæ, sed radices exsecandæ. Incerto Auth.

Colligite primùm Zizania. Matth. 13. 30. Priusquam colligatur triticum, evellantur Zizania; id est, antequam quis virtuti incumbat, pericula vitet. Nota item: *ad comburendum*: Non satis Zizania evellere, & à tritico separare; sed exurenda, nè remaneat, quod iterum sata potest lædere, & inimicus homo superseminare tritico. Orig. hom. in Jer. eradicatum est quippiam; invenit etiam adversarius inter ea, quæ eradicata sunt, aliquam sementem, quam iterum seminet. Propter hoc jubet Dominus: *colligite, & comburite*: scilicet ut eradicatio quóque, & ipsa subversio, consumatur. Pinna Ethol. 238.

Serpentes tollent. Marci 16. 18. Non dicit, morsus serpentum: Origo enim mali eradicanda. Paulus Act. 28. 5. non solùm manum servavit incolumem à morsu viperæ, sed etiam viperam, morsûs causam, in ignem excussit. Sylveira hîc.

Erat ejiciens dæmonium, & illud erat mutum. Luc. 11. 14. Cur non dicitur, quòd Christus sanaverit mutum! sed quòd ejecerit dæmonium mutum? quia dæmonium erat in causa, quòd esset mutus. Et Christus D. ùt bonus medicus, radicem pellit. Sylveira hîc q. 5.

Testimonia ex Veteri, & Novo.

Cur fœminas reservastis? nonne istæ sunt, quæ deceperunt filios Israël? Num. 31. 15. 16. q. d. licèt aliis fœminis ob naturæ imbecillitatem parcendum; in has tamen, quia peccandi occasionem præbuerunt, priùs animadvertere oportebat. Mendoza in 1. Reg. 5. 11. sect. 2.

Porrò Judith universa bellica-obtulit in anathema oblivionis. Judith. 16 13. De spoliis Holofernis nihil voluit acceptare. Chrysost. reliquit omnia vestimenta, nè succumberet. Quid? nè succumberet? illa bellicosa virago? quæ Holofernis potentiam non timuit, metuet spolia? voluit hæc sancta vidua significare: quis scit, an non ad conspectum horum spoliorum mentem invadet vana gloria; dum heroica gesta considero: possent mihi esse occasio incurrendi in sublimem æstimationem de meipsa. Apage ergò; abeant ex oculis meis: nolo ea videre, nec retinere. Paoletti D. 18. Pent.

Viam iniquitatis amove à me. Ps. 118. 29. Cur non rogat, ut ipsam iniquitatem ab ipso removeat? prudenter: via, quæ ducit ad iniquitatem, occasio est; immunis ab hac, certè securus erit à peccato. Id. ib.

Qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Matth. 5. 22. Non irasci, absolutio est, & supplementum; per quod præceptum, *non occides*, custodiri queat. Qui enim in iracundiam non effertur; quanto longiùs ab homicidio abstinebit: radix quippe homicidij iracundia est. Qui igitur radicem abscindit, multò faciliùs ramos ejus poterit amputare; imò nè germinare quidem eos patietur. S. Chrysost. hom. 19. in Matth.

Si dextera manus tua scandalizat te, abscide eam, & projice abs te. Matth. 5. 30. Non loquitur de manibus, & oculis, materialibus; sed iis, quæ sunt occasioni, scandalo, offendiculo, in via virtutis. Euthymius: non dixit, percute, sed amputa, manifestans omnimodam separationem. Dicens quóque amputa, non ibi permisit, sed ulteriùs sermonem extendit, addens, *& projice abs te*; nè in proximo remanens fiat rursus familiaris. Did. Niss. Phœn. Græc. l. 1. c. 13.

Vide Occasio, Tentatio.

Remedium secundum Judicii memoria.

Dixi iniquis: nolite iniquè agere-quoniam Deus Judex est. Ps. 75. 58. *Ero immaculatus coram eo & observabo me ab iniquitate mea. Quo medio? quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo.* Ps. 17. 24. Quando fortè ad aliquid peccatum videris te paratum; illud horribile mandatum, & Christi judicium cogita: in quo Judex in alto sedens tribunali circumfusos undique populos coram habebit. S. Basilius in Ps. 33.

Alia remedia.

Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet. Num. 21. 8. Oleaster hîc, expendens, cur à serpentibus, icti serpentem æneum aspicere debeant, ait: ut serpens, qui antea mordens occiderat: conspectus vivificaret. Quantumcunq; à serpentibus sis morsus; si postmodum ea quâdam animi pœnitudine consideres; facillimè sanaberis. Novarinus Elect. Sacr. l. 3.

Nulla res sic nos ab omni peccato servat immunes, sicut timor supplicii, & amor Dei. S. Chrysost. l. 3. c. 10. de virt. & aliis.

Ira vincitur lenitatè, mansuetudine extinguitur furor, crudelitas pietate prosternitur, impatientia patientiâ punitur, superbiam humilitas sternit. S. Chrysol. s. 38.

Vide amor Dei, Judicium. Memoria Dei.

§. XIV.

Promptitudo, celeritas humana ad malum.

Ex Veteri.

Consurrexit Cain adversùs fratrem suum Abel, & interfecit eum. Gen. 4. 8. Cain cædem facit, cùm nondum didicerit. S. Basil. Seleuc. or. 4. laboriosus auditor inquirat, à quo Cainus cædem facere sit edoctus? unde sciverit, plagam mortem inferre? hominem mortuum, conspexerat nullum: nullius cædis audaciam suam antegressæ spectaculum, quod ad imitandum invitaret, hausit. Cædis igitur evasit perpetrator, qui nondum fuerat inspector. Quisque vitia sinè doctore novit. Naxera in Jos. 9. §. 18.

Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel. Gen. 4. 25. dixit Adam genitô Seth. Natus est autem Adæ hic restaurator perditi Abelis post 130. annos Gen. 4. 17. Filij Cain flagitiosi in tantum subitò excrevêre numerum; ut necesse fuerit, illis construere civitatem, in qua habitarent. Quantùm Zizania crescunt! Et Seth, quàm tardat venire! quàm facilè nascuntur mala; quàm difficilè adveniunt bona! Did. Niss. s. de siti Christi. §. 5.

Recesserunt citò de via. Ex. 32. 8.

Formavit opere fusorio. & fecit vitulum conflatilem. Exod. 32. 4. Aaron non didicit ab exemplari fabricare vitulum; sed ipse exemplar ingeniô molitus est; sinè magistrô idololatriæ artifex. Naxera in Jos. 9. §. 18.

Cucurrit adversus Deum erectô collo. Job. 15. 26. Hieron. abruptam, & præcipitem superbi indicat mentem; qui contra Deum insanus audaciâ, non lentis gressibus, processit. apud Velloso in Judith. 7. 1.

Si videbas furem; currebas cum eo. Ps. 49. 18.

Ecce constitui te hodiè super gentes, & super regna; ut evellas, & destruas, & dispердas, & dissipes; & ædifices, & plantes. Jer. 1. 9. 10. Nota: pluribus verbis usus est Dominus in iis, quæ pertinent ad destructionem, quàm ad ædificationem. Ex quo disce: duplô majore labore dejici rem malam, quàm excitari bonam. Did. Niss. D. Pasch. §. 3.

Ex Novo, & Patribus, & aliis.

Dico huic vade, & vadit. Matth. 8. 9. B. Theodorus Studita Catech. 26. ait, peccatum posse commodiùs uti tali sermone ad obsequentes sibi; nam ad eundem modum inquit, ac multò potentiùs jubet sub se subjecto peccatum: loquere fœda, & loquitur: nefaria designa, & designat.

Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Joan. 8. 44. Cajetanus hìc: in quo ostendit; eos esse obsequentissimos filios diaboli: utpote qui non expectant præcepta patris, sed spontanei sunt ad implendum desideria patris.

Sitio. Vas ergo erat positum acetò plenum. Joan. 19. 28. 29. Ut Christo fel, & acetum, propines; omnia semper in promptu reperies. Did. Niss. D. 2. Quadr. §. 2.

Facilè, & pronum est, esse malum: & hôc sinè magistrô, sinè exemplô, doctrinâ, statim à pubescentibus annis imbuimur, & docemur. S. Cyprianus in præfat. lib. de cardinalibus operib. Christi.

Infirma ad bonum est humana natura, posteaquam semel per vitiositatem enervata est: non enim ità facilè à malo rursus ad bonum homo convertitur, ùt à bono ad malum accessit. S. Greg. Nyss. or. 4. in or. Dom.

Nihil minoris negotii, difficultatisque est, quàm malum fieri; etiamsi nemo ducem se nobis ad vitium præbeat. S. Gregor. Naz. in apolog.

Properanti ad nefas tarda sunt cuncta; festinanti ad facinus videntur remorari disposita. S. Chrysost. de Absolon.

Magna est cœcitas nostra, magna socordia: non reperitur apud nos compunctio; sed tota mens nostra conversa est ad voluptates. Et sæpe fit, ut in theatris, & reliquis diaboli operibus, occupati non defatigemur: at in Ecclesia Dei nè unam quidem horam adstare volumus. Et si de divino Evangelio longior instituatur recitatio; & si Sacerdos preces paulò diutius protrahat; tristitiâ afficimur. Et, si is, qui incruentum sacrificium offert, paululum cunctetur; fastidimus, & oscitamus: útque ad vanas actiones, voluptatésque, nos recipiamus, à diabolo impellimur. Anastas. Sinaita or. de sacra synaxi.

Hæ communiter assignantur causæ, quare homo pronior sit ad malum, quàm ad bonum. *Prima* causa est: quia ùt dicit Sapiens, 9. 15. *Corpus, quod corumpitur, aggravat animam. Secunda:* quia naturaliter faciliùs est descendere, quàm ascendere. *Tertia*: quia communiter ea, quæ nos ad malum incitant, & inducunt, præsentia sunt; finis verò, & præmium virtutis nobis absens est. *Quarta*: quia continuò ad nostrum principium, id est, ad nihil, tendimus. Gerson Compendio Theologiæ.

Levis, & unica causa satis ad valetudinem lædendam: ad reparandam opùs magnô artificô, medicô, pharmacis, & curatore. Did. Niss. Pol. cœl. p. 1. l. 2. c. 4. ad peccandum facilè magisterium.

§. XXV.

Peccata quæ reliquis graviora.

Num. 1.

Contra Religionem, & Deum immediatè.

DIssimulavit DEUS rebellionem Hebræorum de Moyse lapidando cogitantium, juxta ejus querelam Ex. 17. 4.

Adhuc paululum, & lapidabit me. At verò Bethsamitas, oculos in arcam irreligiosius elevantes, tam acriter punivit; ut *septuaginta viros de populo, & quinquaginta millia plebis* interfecerit 1. Reg. 6. 19. Quasi gravius peccatum DEO videretur, oculos erigere in ipsum Deum sinè debitâ religione; quàm lapides jacere in hominem cum magna crudelitate. Mendoza in 1. Reg. 2. Peccatum contra Religionem gravissimum.

Sedecias, qui Prophetæ Micheæ alapam impegit. 3. Reg. 22. 24. vivus superfuit? at verò Oza, qui extensâ manu arcam tenuit, nè de plaustro laberetur, percussus â Deo est *super temeritate sua, qui mortuus est ibi juxta arcam DEI.* 2. Reg. 6. 7.

Præter David, & Ezechiam, & Josiam, omnes peccatum, commiserunt. Eccl. 49. 5. Quô jure dicet aliquis, saltèm David & Ezechias, à peccantium numero excluduntur? Si ille adulterando 2. Reg. 11. 4. hic autem superbiendo. 4. Reg. 20. 13. gravissimè peccârunt? Literalis responsio est, ùt Lyranus, Hugo, Dionysius, Jansen. &c. observant: quia licèt hi reges aliàs peccaverint; nunquam tamen peccatum contra Religionem commiserunt. Acsi hoc solùm peccatum sit; ut per antonomasiam peccatum dicatur. Id. ib.

Duo illi conservi regis peccaverunt; unus contra ipsum regem, alter contra suum conservum. Matth. 18. 24. Peccatum prioris comparatur debito decem millium talentorum; quæ est immensa quædam pecuniarum summa, sexaginta auri milliones, ut dicitur communiter. Peccatum verò posterioris comparatur debito centum denariorum. v. 28. decem tantùm aureos includens. Unde hæc diversitas peccatorum? S. Chrysost. hom. 62 in Matth. quantùm centum denarij à decem millibus talentis distant; tantum, imò verò multò plus, ea, quæ in hominem peccata, distant ab his, quæ in Deum committuntur. Id. ib.

Num. 2.

Peccata altioris Status.

Peccatum viri cum Madianitide. Num. 25. 6. DEUS ægerrimè tulit. 1. quia totus populus illud ubertim deflevit. 2. in ejus vindictam *occisi viginti quatuor millia hominum.* v. 9. 3. Phinees utrúmque sceleris complicem confodit; & ob id à Deo laudatur. Cur hæc tam gravis offensa? Erat uterque peccati reus nobilissimis ortus parentibus. Vir, Israelita, dux de cognatione, & tribu Simeonis: Mulier Madianita, filia principis Madianitarum. Men-

doza in 1. Reg. 1. Principum, & nobilium, peccata graviùs puniuntur.

Erant autem ibi duo filij Heli, Ophni, & Phinees, Sacerdotes Domini. 1. Reg. 1. 3. Triplex filiorum Heli commendatio præmittitur: à loco; quia erant in templo: à genere; quia erant filii Heli summi Pontificis: à dignitate; quia erant & ipsi Sacerdotes Domini. Sed quorsum hæc commendatio? nisi ut ignominiosior eorum vituperatio. Mendoza hîc annot. 6. Sect. 3.

Filij hominum! usquequò gravi corde? ut quid diligitis vanitatem? & quæritis mendacium? Ps. 4. 3. Sept. *usquequo inclyti mei ignominiose diligitis vanitatem?* Chald. *usquequò honor meus ad vituperium?* Aquila, & Symmachus: *usquequò gloriosi mei, seu gloria mea?* Vatablus: *usquequò potentes, ac principes?* Quò magis extollitur dignitas, magis exaggeratur iniquitas, Id. ib.

Tu signaculum similitudinis - peccâsti. & ejeci te de monte Dei. Ezech 28. 12. &c. Præcedunt laudes, ut culpa gravior habeatur. Id. ib.

Quantò gradus altior, tantò casus deterior. Hinc est enim, quòd multò difficiliùs renovatur ad vitam, ad unius criminis lapsum quilibet Christianus; quàm qualiscunque Infidelis quotlibet criminibus obnoxius. Richardus à S. Vict. l. de verbo incarnato c. 14.

Num. 3.

Peccatum pejus in opere, & tempore sancto.

Ignis Dei cecidit de cœlo, & tactas oves, puerosque consumpsit. Job. 1. 16. Ex ovibus fiebant victimæ, & sacrificia. Ut ergo summam à DEO derelictionem confingeret; ipsas oves ait, id est, victimas, quibus placari debuerat DEUS, factas esse materiam divinæ iræ. Baeza t. 3. l. 14. c. 17. §. 28.

Iniqui sunt cœtus vestri - solennitates vestras odivit anima mea. Is. 1. 13. 14.

Viderunt eam hostes, & deriserunt Sabbatha ejus. Thr. 1. 7.

Maledicam benedictionibus vestris. Malach. 2. 2.

Væ qui ædificatis sepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta justorum. Matth. 23. 29. Religiosum hoc per se opus est; sed in ipsa ædificatione peccabant; quod indicat comminatio *væ.*

Pœnitentiâ ductus. Matth. 27. 3. S. Leo s. 3. de Pass. tam perversa impii conversio fuit; ut etiam pœnitendo peccaret.

Quotisque animam nostram tollis &c. Joan. 10. 24. Christo novas fraudes, & insidias, moliuntur, eò potissimùm tempore, quò divinis officiis magis intenti esse debebant, scilicet die encœniorum. S. Cyrillus Alex. l. 7. in Joan. c. 9.

Nescis, quàm grave sit, in oratione contrahere peccatum, ubi speras remedium? certè Dominus per Prophetam docuit, hoc grave esse maledictum, dicens; *& oratio ejus fiat in peccatum.* Ps. 108. 7. S. Ambr. l. 1. de Abel, & Cain.

Num. 4.

Peccatum ex majori scientia.

Ab altitudine diei timebo. Ps. 55. 4. id est, à profunditate scientiæ: quia, sicut dicit Gregorius, ubi majus est donum scientiæ, ibi transgressor majori subjacet culpæ. Hugo Card. hic.

Quò quisque melius sapit, eò deteriùs delinquit. V. Beda in Marci 9.

§. XXVI.

Peccata Capitalia.

Num. 1.

Symbola.

SEptem peccata capitalia sunt *septem Gentes*, quæ terram promissionis occupaverunt. Deut. 7, 1. S. Bonaventura. De reformat. mentis p. 1. c. 20.

Septem dæmonia in Marco 16. 9. de Maria Magdalena per Christum ejecta. Id. ib.

Septem criminalia, quæ septem nominibus dæmonum repertis in sacra Scriptura conveniunt, quæ sunt Diabolus, Behemoth, Leviathan, Asmodæus, Sathanas, Exterminator, Dæmon, Hugo Card. in Luc. 8.

Septem capitalia vitia sunt *septem capita Draconis*, de quo Apoc. 12. 3. S. Bonav. cit.

Septem simulachra adorabant gentiles, ad honorem septem planetarum, quæ significant septem vitia, quæ adorant in Mundo falsi Christiani. Primum erat simulachrum Saturni; & significat Invidiam: quia dicitur esse malevolus, quia frigidus. Sic Mundus in charitate. Matth. 24. 12. *refrigescet charitas multorum.* Secundum simulachrum Jovis, qui significat Gulam: qui patrem de regno repulit; sic Gula Adam: quia planeta humidus. Tertium Martis, Iram: quia DEUS bellorum; igneus Quartum Solis, superbiam: quia solus lucet. Luc. 18. 11. *non sum sicut cæteri*; obscurat alia lumina. Quintum Veneris, Luxuriam: quia calidus, & humidus planeta: quia pulcherrimus; & pulchritudo causa luxuriæ. Sextum, Mercurii, avaritiam: quia Deus mercatorum; & avaritia maximè in mercatoribus exercetur. Prov. 26. 8. *qui mittit lapidem in acervum Mercurii.* Quia sic turbatur computatio. Est frigidus: Avarus friget per carentiam fraternæ charitatis. Septimum Lunæ, Acediam, propter mutabilitatem, propter pigritiæ frigiditatem. S. Thom. Aqu. Dom. 10. Pent. ex Epistola.

Vitia capitalia assimilantur septem planetis. Primò in sole præ cœteris gloriosiùs incedente superbia, quæ semper appetit gloriosa. Ps. 120. 6. *per diem*, scilicet prosperitatis, Sol scilicet superbiæ, *non uret te.* Secundò in Mercurio, qui est colore argenteus, & semper juxta Solem incedit, accipe Avaritiam; quæ argentum quærit, & propè superbiam est. Tertiò in Luna inspissante aerem, Acediam. Quartò in Marte sanguinem circa cor accendentem, Iram; quæ est accensio sanguinis circa cor, ùt ait Aristoteles. Quintò in Jove, qui

qui prodest, cùm sit benevolus, Gulam; quæ de se necessaria est omnibus ratione vitæ; nec ulli invenitur obesse; si eam sciverit debitè cohibere. Sextò in Venere, que ad Luxuriam disponit, vitium carnis. Septimô, in Saturno, qui est colore plumbeô, sive lividô, Invidiam. Geminiani l. 1. c. 89.

Horâ septimâ reliquit eum febris. Joan. 4. 52. Peccatores laborant septem febribus. Prima est Continua, quæ est Luxuria. Os. 4. 10. *fornicati sunt, & non cessaverunt.* Secunda Quotidiana, id est, Gula; in qua peccatur quotidie. Is. 22. 13. *comedamus & bibamus &c.* Tertia Tertiana, quæ significat Iracundiam ex accessione caloris. Quarta Quartana, quæ significat acediam; quæ provenit ex melancholia. Quinta Ethica, qnæ est Avaritia; quæ difficilè ut curetur. Hieron. cùm cœtera vitia senescant in homine, sola avaritia juvenescit. Sexta Ephemera, quæ est superbia; quia citò deficit. Job. 24. 24. *elevati sunt ad modicum & non subsistent.* Septima Putrida, quæ est Invidia. Prov. 14. 30. *putredo ossium Invidia.* S. Thom. Aqu. Dom. 21. Pent.

Superbia comparatur leoni; Invidia cani; Ira lupo; Acedia asino; Gula urso; Luxuria porco; Avaritia ericio. Gerson de 7. vitiis Capit.

Num. 2.

Oppositа peccatis Capitalibus.

1. *Septem Virtutes.*

Dicitur 3 Reg. 9. 15. quòd septem munitiones ædificavit Salomon. Prima fuit *Mageddo*, quod interpretatur *fructus cœnæ*, & significat *Jejunium*, sive parcitatem in cibis: parca enim cœna valdè fructuosa est contra vitium gulæ, & exercitium ejus. Secundum præsidium *est Mello*, quod interpretatur *plenitudo*, sive *adimpletio*. Hæc est *Eleemosyna*: & est contra avaritiam, & exercitum ejus. Tertium est *Gazer*, quod interpretatur *robustè consurgens*, vel *fortiter vigilans*. Hæc est strenua operum multiplicatio; & est contra acediam. Quartum est *Bethoron*, quod interpretatur *domus iræ*, vel *domus Magistri*; & significat disciplinam: & est contra luxuriam, & exercitum ejus. Quintum est *Palmira*, sive *Emath*, quod idem est, & interpretatur *formidans eos*: & significat pavorem de propriis operibus; & est contra superbiam, & inanem gloriam. Prov. 28. 14. *beatus homo, qui semper est pavidus.* Job. 9. 28. *verebar omnia opera mea.* Sextum præsidium est *Baalath*, quod interpretatur *lugens eos*: & significat misericordiam, & compassionem, de damnis proximorum; & est contra Invidiam, quæ ridet de damnis proximi. Septimum est *Ezer*; quod interpretatur *fortitudo*: & significat Patientiam, vel Mansuetudinem; quæ omnia fortiter vincit: & est specialiter contra Iram, & exercitum ejus. Prov. 16. 32. *melior est patiens viro forti.* Hugo Card. in Joan. 4. 6.

2. *Vita, & Passio, Christi.*

Christus ab Incarnatione, usque ad ascensionem, omnia opera fecit, ad expellenda vitia. Primum Incarnatio, ad expellendam superbiam. Secundum Nativitas, quando de utero virginali voluit nasci, ad expellendam Luxuriam. Tertium conversatio in summa paupertate; ad expellendam avaritiam. Quartum magni amoris, laborando pro nobis, prædicando, ut procuraret nostram salutem; contra Invidiam. Quintum jejunium, contra Gulam. Sextum Passio, orando pro crucifixoribus; contra iram, & vindictam. Septimum Resurrectio, contra Acediam: quia multi mortui sunt per peccata, qui nolunt resurgere per pœnitentiam. S. Vincent. Ferr. s. 3. D. 3. post Oct. Pasch.

In Cruce fecit septem opera; & in quolibet opere dedit nobis exemplum, & instructionem, vitandi unum peccatum mortale. *Primum* denudatio contra avaritiam. Antequam ponas te in lecto per infirmitatem, denuda te, ut Christus, satisfaciendo, & restituendo. *Secundum* conclavatio. Quæstio: quare voluit tot dolores sustinere? Resp. quòd hoc fecit; ut daret nobis exemplum vitandi peccatum luxuriæ. *Tertium* propitiatio: *Pater ignosce illis!* ad dandum exemplum vitandi peccatum iræ, sive vindictæ. *Quartum* coronatio, contra peccatum superbiæ. Is. 28. 1. *væ coronæ superbiæ.* *Quintum* potatio, contra Gulam. *Sextum* spiritualis occupatio, contra peccatum acediæ. *Septimum* lanceatio contra peccatum invidiæ. Id. s. l. 3. D. 1. post oct. Pasch.

Vitia Capitalia devotè, ac frequenter, Passionis Christi meditatione curantur. Nam Capitis in Cruce humillima inclinatio curat superbiam: Sacri lateris apertio Invidiam: Oratio pro inimicis Iram: portatio crucis Acediam: traditio sui Spiritûs, Patri, sui corporis cruci, suæ Matris Discipulo, & vestium crucifixoribus, Avaritiam: potatio aceti, & fellis, Gulam: flagellatio Luxuriam. Gerson de 7. vitiis Capit.

3. *Dona Spiritûs S.*

A fame Gulæ liberat Dominus per donum Intellectûs: à bello Luxuriæ per donum Sapientiæ: à flagello Iræ per donum Consilii: à calamitate tristitiæ per donum Fortitudinis: à vastitate Avaritiæ per donum Pietatis: à fame superbiæ per donum Timoris: à bestia Invidiæ per donum Scientiæ. Hugo Card. in Job. 5. 19. Officium Donorum Spiritûs S. est, dissipare omnes vitiorum obliquitates. Primò enim Timor propulsat reliquias superbiæ: Pietas reliquias Invidiæ: Scientia reliquias Iræ: ira enim quasi quædam insania est. Eccle 7. 10. *Ira in sinu stulti requiescit:* Fortitudo reliquias Acediæ: Consilium avaritiæ: disponit enim Consilium ad Spiritûs paupertatem. Matth. 19. 21. *Si vis perfectus esse; vade, vende &c.* Intellectus reliquias Gulæ, quæ mentem brutalem facit: Sapientia reliquias Luxuriæ: quia gustatô spiritu desipit omnis caro. S. Bernardinus t. 3. s. in die Pent.

Septem vitia capitalia sunt septem Donis opposita: opponitur enim Sapientiæ Luxuria, Intellectui Gula, Consilio avaritia, Fortitudini Acedia, Scientiæ Ira, Pietati Invidia, Timori superbia. S. Bonaventura in Luc. 12. 9.

Timor, quia per eum quis se deprimit, nè super alium se extollat, excludit superbiam; quæ

super alios se extollit. Pietas, quæ sibi illatas remittit injurias, expellit Iram; quæ vindicare quærit. Scientia, quæ mentem illuminat, evacuat Invidiam; quæ mortem excœcat. Fortitudo, quæ excellit in arduis, pellit Acediam; quæ torpet in imis. Consilium, quod docet pro transitoriis æterna mercari, removet Avaritiam; quæ in terrenis, & pro terrenis, tantùm quærit negotiari. Intellectus, quô verè delectamur in rebus spiritualibus, exscindit Gulam; quæ vanè, & miserè, delectatur in carnalibus. Sapientia, per quam purè delectamur in Deo, extirpat Luxuriam. Gerson de 7. Don. Spir. S.

4. *Oratio Dominica.*

In prima petitione cohibetur Superbia: Superbi enim non sanctificant nomen Dei, sed nomen suum proprium. In secunda eliditur invidia, quæ est dolor alieni boni: unde non desiderat, ut proximo adveniat bonum, sed potiùs malum: & è contrario in ista petitione petitur commune omnium bonum. In tertia resecatur Ira; quæ voluntatem Dei non sequitur, sed proprium impetum. In quarta expellitur Accedia: ibi enim petitur robur tam spirituale, quàm corporale; quod confertur in pane corporali, & spirituali. In quinta eliditur avaritia; quæ est immoderatus amor congregandi, & retinendi, temporalia: unde & debita semper exigit, nec dimittit. In sexta extirpatur Gula, ex qua ortum habuit primaria hominis tentatio: cùm ibi petatur amotio tentationis futuræ. In ultima resecatur Luxuria; quæ specialiter semper secum habet malum tam corporis, quod ipsa debilitat, quàm spiritûs, cujus vires enervat. Gerson 2. p. tr. de or. Dom.

Prima petitio est contra peccatum blasphemiæ: multi enim non sanctificant, sed blasphemant nomen Dei benedictum. Rex Franciæ S. Ludovicus fecit in regno suo ordinationem, ut blasphemus signaretur in lingua, vel fronte; ferrô calidô. Parisiis Magnus Burgensis blasphemavit; captus, signatus, necquicquam amicis pecuniam ingentem spondentibus. Et dixit rex: vellem portare signum illud, ut hæc mala consuetudo tolleretur de regno meo. Secunda petitio contra avaritiam: quia avarus terram, non regnum cœlorum, respicit. Tertia contra Superbiam, omnes Christiani dicunt, *Domine, Domine*, Matth. 7. 21. corde credendo, & ore loquendo; sed non faciunt opere, obediendo: ideò oportet dicere ter *Domine*; & sic per obedientiam habebimus regnum cœlorum. Quarta contra Gulam. Quinta contra peccatum Iræ. Sexta & Septima contra Accediam: quia otiosi semper tentantur. S. Vincent. Ferr. s. 2. D. 4. post oct. Pasch.

Num. 3.

Miscellanea de peccatis Capitalibus.

Ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne, & de fumo, & de sulphure Apoc. 9. 18. id est; de igne avaritiæ, fumo superbiæ, sulphure id est, fœtore luxuriæ. Subdit. v. 19. quòd *potestas equorum in ore eorum est*; scilicet principum præcipientium, aut suadentium: sive exemplis post se trahendo. Et ideo subdit: *& in caudis eorum*, id est exemplis. Geminiani l. 7. c. 6. Tria sunt principalia peccata, Dei, & proximi, charitatem extinguentia; quibus totus Mundus infectus est: scilicet superbia, quâ offenditur DEUS per animam: luxuria; quâ offenditur Deus per corpus: & avaritia; quâ offenditur Deus per substantiam temporalem. S. Bernardinus t. 2. s. 18.

Per superbiam cor inflatur, per invidiam arescit, per iram crepat, per tristitiam conteritur, & quasi in pulverem redigitur; per avaritiam dispergitur, per gulam inficitur, & quasi humectatur; per luxuriam conculcatur, & in lutum redigitur. Hugo à S. Vict. de quinq; Septenis.

§. XXVII.

Peccatum veniale.

Num. 1.

Victor majorum sæpè à parvis vincitur.

De ligno scientiæ boni, & mali, nè comedas. Gen. 2. 17. Basilius, & Nyssenus: sciendum; mandatum, quod obedientiam hominis probaret, datum fuisse. Verùm si Deus Adami experiri vult obedientiam; cur non rem majoris momenti præcipit? parum in pomi contemptu obedientia laborat; quando paradisi deliciis exundat. Si voluisset reliquas omnes, unâ tantùm concessâ, alacris obsequii agnoscereturdevotio; at, tot pomiferis concessis arboribus, unâ abstinere, nec cultûs obsequium, nec obedientiæ videtur studium. Minima præcipit, ut obedientiæ virtutem examinet: nam vel indevoti est, magis obtemperare præceptis, aut perfecti, parere & minimis. Naxera in Jos. 8. §. 4.

Digitus Dei est hic. Ex. 8. 19. Manui adversantur, & succumbunt digito. Scyniphes educere incantamentis non possunt, qui virgas dracones fecerant apparere. Theodoretus digitum Dei dixit, non manum; huic tamen digito succubuerunt non manui. Lethali non infici, justorum est; aut non apicem Legis præterire, perfectorum. Id. ib.

Tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, & consurgens ascende in oppidum Hai. Jos. 8. 1. Cur omnem secum multitudinem tollit, non muratam, nec copiosam urbem; sed oppidum invasurus? fors quia oppidum: sæpe enim exiliora, & minora, majorem virtutem, & fortitudinem, exigunt. Id. ib.

Rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes catulorum leonum, contriti sunt, inquit Eliphaz. Job. 4. 10. Sed quid mirum? catulorum fractos dentes; quando discerptos leones, & leænas, præmisit? stylum invertat, & à catulorum dentibus inchoet; ut exaggeratio debitis gradibus ad summum ascendat. Leones vincere, virtutis elogium est; sed nonnunquam, qui leonem, & leænam, in frusta laceravit, catulorum sustinuit morsus. Id. ib.

Num.

Num. 2.

Peccata venialia vitandi motiva.

Deus confringet capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis. Ps. 67. 22. Reseravit nobis, inquit, mortis januas, cùm capita inimicorum confregisset, qui inquirunt hominum peccata; quique nè capillum quidem capitis inexploratum relinquunt. Dicit autem per capillum minimum peccatum. B. Theodoretus hic.

Attendite à falsis prophetis. Matth. 7. 15. S. Maximus ità intelligit: docuit Dominus suprà v. 14. viam cœli esse arctam, & angustam: nunc subdit cavete *à falsis prophetis*; qui dicunt, viam cœli esse latam, & laxam, & extenuant peccatum; veniam facilem promittunt; & vos in tartara ducunt. Sylveira hic c. 19.

Pueri parvi magna non desiderant, vilia solent admirari; currus, equos, aurigas, rotas, lutò factas. Tales nonnulli nunc viri reperiuntur: nulla his cœlestium cura; sed ad lutum, tanquam pueri, obstupescunt: & terrenis divitiis blandiuntur; & gloriam, & voluptates, hujus sæculi magni pendunt; quæ ità puerilia sunt, ùt illa. S. Chrys. hom. 8. in Joan. 17.

Res nullius momenti sæpe magnorum malorum causa efficitur: & ex parva negligentia, ingentia, atque incurabilia, fiunt vulnera. S. Ephrem de perfect. Monachi.

Quibus peccatis (venialibus) licèt occidi animam non credamus; tamen ità eam, velut quibusdam pustulis, & quasi horrendâ scabie replentem, deformem faciunt; ut eam ad amplexus illius cœlestis sponsi, aut vix, aut cum grandi confusione, venire permittant. B. Cæsarius Arel. hom. de Verb. Ap. 1. Cor. 3. *cujus opus &c.*

Si necesse esset, aut totum Mundum, & quiquid Deus non est, perire, & in nihilum redigi; etsi plures essent Mundi; vel infinitò numerò multiplicarentur; aut te facere rem parvam contra voluntatem Dei: cùm intueor, quòd sit contra voluntatem Dei; gravissimum quiddam, & nullò damnò comparabile, intelligo. S. Anselmus l. 1. cur Deus homo c. 21.

Sicut mors separat animam à corpore; sic, qui verè diligit, recedit ab omni eo, quod possit displicere dilecto. Magdalena ergo, quæ multùm Dominum amavit, omnes carnis delicias dereliquit; & quidquid scire potuit, esse contrarium Christo. S. Bonaventura s. 2. in festo S. Magd.

Stultum esse nullatenus ambigatur; nec dubitetur; transisse in reprobum sensum, qui, quod Deum offendit, leve dixerit peccatum. Penitus nè leve dixeris, quod in divinam transit offensam. Non enim est leve, pro quò dimittendo quotidie oportet orare. Sim. Cass. l. 8. c. 43.

Num. 3.

Peccata venialia punita à Deo, & Angelis.

Eris tacens, & non poteris loqui Luc. 1. 20. Non reliquit peccatum veniale Zachariæ impunitum: & putas, quòd tua mortalia manebunt impunita? Stella hìc.

B. Veronica de Binasco V. narravit sororibus, quòd in Missa semel sororem curiosiùs aspexerit; ob id in raptu eam Angelus tantâ severitate increpuerit; ut diem extremum clausura fuerit, si corpori mens juncta fuisset talia patiens. Heu! quàm ingens fuit horror ille arguentis Angeli! quàm dura verba! quàm terribilis vultus! Rediens ad se tribus diebus innumeras fudit lacrymas. Quando deinceps Sacrificio intererat, nec quidem caput movere audebat, metuens divinæ Majestatis ultionem. Bolland. 13. Jan.

S. Franciscæ Romana, cùm in frequenti mulierum cœtu vanus esset sermo illatus; ipsaque eum interturbare humanò respectu nollet; maxilla ejus, audientibus cunctis, gravi alapâ percussa fuit. Factum id ei sæpius ob leves defectus ab Angelo. Boll. 9. Martii. Internum animæ suæ statum Patri Antonello exponens; quia ex humilitate reticebat dona quædam cœlestia; tam vehementem humeris illius ictum inflixit Angelus; ut ad pedes attoniti Confessarii corruerit. Ib. Ex altera vita c. 3.

TITULUS XVI.

PECCATA ALIENA.

§. I.

Luge, defle. Symbola.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Glossa Angelica: eorum improbitate pungeris, quos in filiorum numero gaudebas te accepisse. Did. Niss. fer. 2. D. 4. Quadr.

Super mortuum plora; defecit enim lux ejus: & supra fatuum plora; defecit enim sensus. Eccl. 22. 10. Græc: *defecit enim intellectus.* q. d. stultus, putà peccator, non tantùm est dormiens, sed & mortuus, per peccatum, cui affixus hæret. Quare, sicut plora amici mortem, quia defecit ejus lux; id est vita: *& supra fatuum*, id est, sic, vel similiter luge, & plora fatuum; quia defecit sensus, id est, prudentia, & sapientia, quæ est quasi vita, & anima animæ. Rursum *defecit sensus:* quia nullum habet sensum suæ salutis, & rerum divinarum; perinde acsi esset mortuus. Cornelius hic.

State super vias, & videte. Jer. 6. 16. Lugent ergo viæ, quia Sancti lugent; dum cultum Dei contemni considerant: Deum enim colere, & pœnitentiam agere, hoc est Deo solennitatem facere. S. Bonaventura in Thren.

Sume

Sume tibi sartaginem ferream. Ezech. 4. 3. Sume tibi in tuum cruciatum: ut, dum de peccatis Jerusalem doles, in ea frigaris. Audi S. Gregor. hom. 12. in Ezech: quia ferrum forte metallum est, & in sartagine cibus frigitur; quid per sartaginem ferream, nisi spiritualis zeli fortis fixura signatur? omnis quippe spiritualis zelus Doctoris animam frigit: quia valde cruciatur; dum infirmos quosque æterna deserere, & rebus temporalibus delectari, conspicit. Ps. 118. 139. *tabescere me fecit zelus meus.* Alii legunt apud Lorinum: *contristavit, oppressit, consumpsit, enecavit.* Arcones in Is. 1. 4. Dis. 2.

Signa Tau super frontes virorum gementium, & dolentium, super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio ejus. Ezech. 9. 4. S. Hieron. hic: gementes, dolentesque, salvantur: qui non solùm malis non consenserunt operibus; sed & aliena planxêre peccata. Id. ib.

Exempla
Ex Veteri.

Incluſit eum Dominus deforis. Gen. 7. 16. Chrysost: nam, si expendisset secum atrocissimam illam tempestatem, descripsissetque mente humani generis perditionem; mœstitiâ correptus, & valdè turbatus, fuisset. Did. Niss. fer. 2. D. 4. Quadr.

Det Loth. Gen. 9. ait S. Petrus. 2. 2. 8. *habitans apud eos, qui de die in diem animam justam iniquis operibus cruciabant.* Examinat verbum *cruciabant* S. August. in titulo Ps. 69. neque enim Loth ille sanctus in Sodomis ab aliquo corporalem perfectionem patiebatur; aut dictum illi erat, ut non ibi habitaret: persecutio ejus facta mala Sodomitarum erant. Arcones in Is. 1. 4. Discursu 2.

Fornicatus est populus. Num. 25. 1. Quid Moyses? quid Aaron? quid reliqui pij senes? *flebant ante fores tabernaculi.* v. 6. Vellosо in Judith 6. 15. Paræn. 9. Oleaster hic: hoc enim debet esse munus piorum, cùm peccata vident: flere scilicet pro peccatoribus.

Sic Samuel luxit Saulem 1. Reg. 15. 35. Jeremias Jerusalem 13. 17. Daniel populi sui captivitatem c. 9. 3. &c. *Ægrotavit in illis diebus Ezechias usque ad mortem.* 4. Reg. 20. 1. & Is. 38. 1. Quid illi hanc lethalem ægritudinem attulit? Forerius hic: ex mœrore, & animi angustia; quâ per totum illud tempus laboravit: obque scelera populi; ob quæ tradebatur Judæa in potestatem gentium; ægritudinem contraxit pius rex. Did. Niss. fer. 2. D. 4. Quadr.

Tunc Tobias ingemuit. Tob. 3. 1. Vide hîc, quàm verum sit illud Eccl. 7. 8. *Calumnia conturbat sapientem.* En tibi cœcitas non turbavit Tobiam, sed conturbavit calumnia uxoris: magis enim offensa Dei, quàm injuria propria, eum cruciabat. Cornelius hîc.

Domine Deus cœli, & terræ! Judith 6. 15. Dolore tactus Hebræus deflet Holofernis insaniam, Dei injuriam; & vide excitat pietatem. *Domine Deus!* Dominum colens non friget ad aspectum improbitatis alienæ; sed vehementiùs accenditur ad pietatem. Lacrymas ei movet impietas aliena. Vellosо in Judith 6. Paræn. 9.

Vidi prævaricantes, & tabescebam. Ps. 118. 16. Non possunt servi Dei sinè dolore hominum delicta aspicere. Escobar. t. 6. Parab. Chr. l. 2. Sect. 2. §. 3.

Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Ps. 118 53. Hic pietas sanctæ conversationis exponitur; ut dolore se defeciisse dicat, quia peccatores legem Dei deserere videbantur. Necesse est enim, ut sanctum virum alterius culpa contristet; dum animus pius salvos fieri desiderat universos. Unde sancta cohors (Martyrum scilicet) non tantum pœnis suis, quantum tyrannicis torquebatur excessibus. Cassiodorus hîc.

Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. Ps. 118. 136.

Quomodo sedet sola civitas. Thr. 1. 1. Flebat, non saxa, & ædificia; sed ruinam hominum. S. Pasch. hîc. l. 1.

Deposita est vehementer. Thr. 1. 9. Tripliciter illam plangit: quia tanta contra Deum gens illa commisit piacula; quia pro his in præsentiarum, sinè fructu pœnitentiæ, tam nefanda pertulit discrimina. Deinde, quod gravius est, post flagella quia noluit ad Deum redire, atrociora sibi attraxit supplicia. Id. hîc.

Ego plorans-quia longè factus est à me consolator. Thr. 1. 16. Non abductum se Propheta de terris suis esse dolebat; sed à Christo populum relinquendum; consolationemque vitæ futuræ cernebat amissam. Et hæc est, inquit, dolenda captivitas, quâ æternâ libertate privetur. Id. hîc.

Signa Thau super frontes virorum gementium, ac dolentium. quid dolent? *super cunctis abominationibus.* Ezech. 9. 4.

Ex Novo.
Exemplum Christi Domini.

Jesus ductus est in desertum. Matth. 4. 1. Puto equidem, quòd ibidem Mundi peccata copiosè defleverit, ut pro nostra salute jugiter fuderit preces. Dion. Carth. in Luc. 4.

Jerusalem! Jerusalem! Matth. 23. 37. Auth. Imp. Op. hom. 46. recordabatur sanguinem sanctorum suorum, qui effusus est ab illis; & qui adhuc postmodum erat effundendus: sed non tamen dolebat de injuria Sanctorum suorum; sciens, qualem illis gloriam præparaverat pro morte temporali. Sed de illorum interitu flebat; quibus & in isto sæculo mala ventura erant, & in alio pejora. Sylveira c. 47. hîc.

Flevit. Luc. 19. 41. Plorat super civitatem ut misericors: nolens perdi eos, qui in ea? Ostendit viscera misericordiæ per fletum. Quòd enim miserebatur eis, & non solùm ante crucem, sed & post crucem etiam, conversionem eorum sitiebat; manifestum est ex eo, quòd post 35. annos Romanis traditi sint: nam propter nihil aliud distulit supplicium, quàm quòd cupiebat eos converti. Theophylactus hîc.

Nos

Nos sumus Jerusalem, quæ desletur. Quòd si quis post mysteria veritatis, post sermonem Evangelii, post doctrinam Ecclesiæ, post visionem Sacramentorum ejus, aliquis è nobis peccaverit; plangitur, atque fletur. Origenes hom. 29. in Luc.

Turbavit seipsum. Joan. 11, 33. Turbetur planè animus Christianus, non miseriâ, sed misericordiâ. Timeat, nè pereant homines Christo: contristetur, cùm perit aliquis Christo: lætetur, cùm acquiruntur homines Christo. Timeat & sibi, nè pereat Christo. Istæ quatuor, quas perturbationes vocant; timor, & tristitia; amor, & lætitia: habent eas justis de causis animi Christiani. V. Beda hic. Non timet crucem, non mortem: horret Judæ peccatum. Euthym: præ nimia compassione turbatur: vehementer enim super eo dolebat. Velloso in Judith 6. Paræn. 9.

Exemplum S. Pauli.

Incitabatur spiritus ejus in ipso, videns idololatriæ deditam civitatem. Act. 17. 16.

Serviens Domino cum omni humilitate, & lacrymis. Act. 20. 19. Flebat ex compassione, tum ob Christianorum infirmitates; tum etiam ob Judæorum, & Gentilium, duritiam; quòd ad veram fidem traduci nolebant. Sylveira hîc q. 5.

Scripsi vobis per multas lacrymas. 2. Cor. 2. 4. S. Chrysost. hom 66. ad pop. quoniam de suis non habebat, quid lugeret; hoc pro alienis agebat.

Quis infirmatur &c. 2. Cor. 11. 29. Peccata proximorum sunt amaritudo justorum. Hugo Card. in Job. 23. 12.

Exempla alia, & motiva.

Beati, qui lugent. Matth. 5. 5. propria, vel proximorum, peccata deflendo, & ad patriam suspirando; vel Christo passo, ac crucifixo compatiendo cordialiter. Dion. Carth. hîc.

Beati, qui persecutionem patiuntur. Matth. 5. 10. Non est solùm persecutio attendenda in illatis corporaliter pœnis; & in his malis, quæ possunt linguâ proferri: sed justis pati â virtute dissimiles mores, etiam nullis illatis, corporaliter pœnis, aut dictis adversis, magna persecutio est. Cruciatus est Amatori Dei, videre quod sibi displicet, & divinam habet offensam. Non enim potest verus Dei cultor sinè persecutione transire, videns quippiam divinæ Majestati ingratum. Amor ad dilectum injurias dilecti suas persecutiones facit, etiamsi esset ipse circumquaque pacatus. Sim. Cass. l. 10 c. 11.

Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio justorum. Matth. 13. 49. S. Chry. sol. s. 47. portate justi, portate; imò inducias justi date: brevis ista mixtura longâ separatione pensabitur. q. d. masculô animô tolerate cruciatus, quos numinis offensæ vobis afferunt? æternâ gloriâ vobis dolor iste compensabitur. Did. Niss. fer. 2. Dom. 4. Quadr. §. 4.

Contristati sunt valde. Matth. 18. 31. Non possunt servi Dei sinè dolore hominum delicta aspicere. Escobart. 6. Par. Chr. l. 2. Sect. 2. §. 3.

Nunc dimittis servum tuum Domine. Luc. 2. 29. Græc. *nunc dimitte*, q. d. ex mente Timothei Jerosolymitanior. de occursu Dom. *nunc dimitte*: etenim Spiritus S. qui in me est, palàm ostendit, quæ in te futura sunt. Dimitte me nunc, obsecro, nè videam coronam ex spinis contextam; nè videam servum alapam infligentem; nè videam lanceam in te adactam: nè te videam clavis cruci affixum. Sic justus mavult vitâ excedere, quàm videre, denuò à peccatoribus Filium Dei crucifigi Did. Niss. fer. 2. D. 4. Quadr.

Plorabitis, & flebitis vos. Joan. 16. 20. Veri Christi Discipuli plus cruciantur in animo ex corruptis hominum moribus, quàm si quæque flagella in propriis corporibus paterentur. Major plorandi causa, quòd convitia jaculabantur in Christum; quàm ex his, quæ in propriis corporibus tolerabant, Sim. Cass. l. 12. c. 14.

Verè Christus finis est dolendi, atque gaudendi: offensus, vel amatus; perditus, vel inventus. Id. ib.

Vos contristabimini ampliùs pro his, quos videbitis in aniter exultare; quàm pro malis, cogemini tolerare. Ampliùs ingerit tristitiam charitas proximi, cùm delinquit; quàm pœnâ proprii corporis cùm configit. *Sed tristitia vestra vertetur in gaudium.* Non omnis tristitia in gaudium vertitur; Sed multorum augebitur in perpetuum; ut hîc incipiat pœnâ in Inferno æternatura. Sed vestra, qui pro veritate patimini, qui pro Dei fletis injurias; de proximorum malo ex charitate doletis. Id. ib.

Ex Patribus, & aliis.

Pia est ista tristitia; &, si dici potest, beata miseria, vitiis alienis tribulari: non implicari mœrore, non hærere: dolore contrahi, non amore attrahi. Hæc est persecutio, quam patiuntur omnes, qui volunt in Christo piè vivere. Quid enim sic persequitur vitam bonorum, quàm vita iniquorum? non cùm cogit imitari, quod displicet; sed cùm cogitet dolere, quod videt. S. August. ep. 145.

Quisquis Dei cultui seipsum addixit; tædiô, anxietate, & mœrore, afficitur, ob multorum hominum improbitatem, atque interitum. Cujusmodi erat ille, qui dicebat Micheæ 7. 1. 2. *væ mihi - quia periit sanctus de terra, & rectus in hominibus, non est.* S. Chrysost. in Ps. 101.

Extraneum se esse à charitate fatetur, qui peccanti non compatitur proximo. S. Laur. Just. in fasc. amor. c. 14.

Compassio vera, & perfecta, ad Deum est, incessanter in corde tristitiâ vulnerari in omnibus injuriis Deo illatis, & adhuc inferendis in se, & amicis suis. Albert. M. Parad. an. c. 12.

Tristitia vera, est dolor proprii cordis pro omnibus injuriis, quas patiens Deus innocenter toleravit à creaturis suis à principio Mundi & usque in finem sustinebit, tam à spiritualibus, quàm à sæcularibus hominibus. Iste

dolor innumerabiles lacrymas sanguineas elicere debet ab oculis glorioſorum amantium Deum. Id. ib. c. 24.

O quantâ compaſſione dignus eſt nunc ferè totus Mundus, conſideratâ in quolibet ſtatu paupertate divinæ cognitionis, dilectionis, & timoris. Quis non debet præ compaſſione cum Apoſtolo infirmari? 2. Cor. 11. 29. Bernardinus tom. 2. ſ. 4. in Dom. Quinquag.

§. II.

Ob aliena peccata time, cave, corrige.

Symbola.

Viſitans ſpeciem tuam non peccabis. Job. 5. 24. Rich. à S. Vict. in c. 4. Cant: Species noſtra eſt proximus noſter; in quo inſpicimus, quid nos ſumus. Speculum infirmitatis propriæ, ſit infirmitas aliena. Hugo Card. in c. 1. Gen. 24.

Lætabitur juſtus, cùm viderit vindictam; manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris. Pſ. 57. 11. Quomodò juſtus gaudet ex intuitu pœnarum impii? S. Chryſoſt. ap. ad Philemonem: non gratulando inſultans; abſit! ſed metuens, nè patiatur eadem; emendare intima ſua, vitamque omnem corrigere, ſtudet. Did. Niſſ. Phœn. Græc, l. 3. c. 2.

Ulula abies, quia cecidit cedrus. Zach. 11. 2. Fortibus cadentibus imbecilliora erudiantur. Iſid. Peluſ. l. 1. ep. 73.

Cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt. Luc. 8. 5. Damnoſâ illâ negligentiâ cauti facti auditores verbi divini, *in corde bono, & optimo audientes verbum retinent.* v. 15. Aliorum lapſus ſint tuæ columnæ. Gratioſo ſit pro libro Aman, avaro epulo, præſidenti David, ſapienti Salomon, forti Samſon &c. Did. Niſſ. Pol. Cœl, p. 1. c. 7.

Ob lapſum Luciferi.

Ipſe eſt principium viarum Dei. Job 40. 14. Cur? aut quomodo, dicitur initium Viarum Dei? aberrationum potiùs à Deo principium dici meretur. Reſpondet S. Gregor. l 4. c. 1. in 1. Reg. 8. de illa Angelorum curia legimus, quia de apoſtata primo Angelo ſcribitur: *ipſe eſt principium viarum Dei.* Sed quia ante omnia conditus eſt; per ſuperbiam cecidit: & in ejus ruina Sancti didicerunt, quâ virtute ſtare potuiſſent. Magnæ enim miſericordiæ eſt, cùm vindictam Deus irrogat: quia, dum reprobos punit, Sanctos erudit; ut, unde illi deficiunt, iſti in ſuis profectibus adjuventur. apud Did. Niſſ. antè citatum.

Videbam Sathanam ſicut fulgur de cœlo cadentem. Luc. 10. 18. Quid Sathanæ caſum refert, cùm Apoſtoli Sathanæ expulſionem commemorant? S. Gregor. mor. l. 23. c. 4. nè de hac miraculorum ſingularitate gauderent; illico eis reſpondebat Dominus dices: *videbam Sathanam &c.* Ipſe quippe ſingulariter elatus dixerat: *ſupra aſtra Dei exaltabo ſolium meum. &c.* Iſ. 14. 13. Et mirè Dominus, ut in Diſcipulorum cordibus elationem premeret, mox judicium ruinæ retulit, quod ipſe magiſter elationis accepit: ut in auctore ſuperbiæ diſcerent; quid de elationis vitio formidarent. Naxera in Joſ. 11. §. 6.

Si altiſſima illa ſublimitas cecidit, quis cadere non poſſit? ſi in cœlo ruinæ; quantò magis in terra. S. Hieron. l. 2. adv. Jovin.

Si ſic actum eſt cum Angelo, quid de me fiet terrâ, & cinere? ille in cœlo intumuit; ego in ſterquilinio. Quis non tolerabiliorem in divite ſuperbiam, quàm in paupere, ducat? Væ mihi! ſi tam durè in potente illo animadverſum eſt, pro eo quod elevatum eſt cor illius. S. Bernardus ſ. 54. in Cant.

Ille plangit utiliter, qui ſpiritu humilî perſcrutatur, & perpendit; quid ſibi faciendum ſit; cùm ſummus ille Angelus, tam ſapiens, terribiliter projectus eſt. S. Rupertus. l. 2. c. 3. de vict. v. 3.

Ob lapſum aliorum.

Multus fuit olim Deus in Joſue animando, cùm eum Moyſis loco ſubſtituit: nam unô, eodemque c. 1. 9. ter inculcavit: *confortare, & eſto robuſtus.* v. 6. & quidem ultimô locô v. 9. validiùs: *ecce præcipio tibi, confortare, & eſto robuſtus: noli metuere, & noli timere.* Arguit tam vehemens adhortatio; fuiſſe Joſue ingenti metu perculſum. Sed unde? Lyranus: viderat Joſue, quòd Moyſes ſanctiſſimus peccaverit in aquis contradictionis. Deut. 34. 4.; propter quod privatus fuerat ingreſſu terræ promiſſionis: & ideo meritò timebat; nè ſibi aliquid ſimile accideret. Mendoza in 1. Reg. 3. 11. Sect. 3.

Peccavi Domino. 2. Reg. 12. 13. Magna hujus tam magnæ turris ruina! magnum ſpectaculum! in quo quisque noſtrum videat; quia nunquam, dum vivit, de ſtatûs ſui firmitate ſecurus eſſe debet. S. Rupertus l. 2. c. 33. in 2. Reg. 11.

Cadent à latere tuo mille. Pſ. 90. 7. S. Chryſoſt. hîc: quid eſt, *cadent &c.* hoc Propheta Chriſto dicit. Multoties videm⁹ Eremitas, vel bonos Chriſtianos, jam ſic perfectos eſſe; ut pro ſancta vita ſua, quâ perſeveraverunt in ſolitudine, & in ſancta Religione, lateri Chriſti ſint applicati: ſed ſub elatione aliqua decepti, vel illuſione diaboli perturbati, faciunt lapſum, & quaſi à latere Chriſti cadunt. Ergo iſti, qui jam propè ſunt, ut perveniant ad Chriſtum, ſubitò in exitu vitæ ſuæ tranſeunt ad aliqua nefaria, & impudica; & cadunt à latere ejus mille. Arcones in Iſ. 2. 2. Diſc. 3.

Nè glorieris in craſtinum. Prov. 27. 1. Hodie gratus es Numini? nè glorieris inaniter; qui craſtinâ die potes à dextera Dei deturbatus ipſum Dominum, avaritiæ, aut libidinis, vilî pretiô tradere. Orig. hom. 11. in Matth. adhuc Judas forſitan dignus erat cum cœteris ſeorſim accipi, & audire, quæ paſſurus erat Magiſter adhuc neſciebat Judas, quid eſſet facturus: ſed nec aliquis noſtrûm ſcit: nam & omnibus dictum eſt: *nè glorieris in craſtinum*; nec enim ſcis, *quid ſuperventura pariat dies.* Eſcob. t. 5. Proph. Chr. l. 5. Sect. 1. Obſ. 1.

Error Petri doctrina juſtorum eſt; & titubatio Petri omnium petra eſt. Ambroſ. l. 10. in Luc. 22. de negatione Petri. *Inclu-*

Inclinans se deorsum, digito scribebat in terra. Joan. 8. 6. Cùm peccantem conspicimus alium, mox inclinemur deorsum: id est, quàm dejecti ex nostræ conditionis fragilitate simus; si nos non divina pietas sustentet, humiliter inspiciamus. V. Beda hîc.

Quæ vocatur spiritualiter Sodoma, & Ægyptus. Apoc. 11. 8. Nemo de sua virtute præsumat; sed timeat, nè cadat: cùm sanctissima quondam civitas in tot lapsa sit scelera, ut Sodoma vocetur. Sylveira hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Sit casus majorum tremor minorum. S. Augustin Ps. 50.

Ad hoc peccata illorum hominum (magnorum virorum) scripta sunt; ut Apostolica illa sententia ubique tremenda sit, quâ ait: *itaque qui existimat se stare, videat nè cadat.* 1. Cor. 10. 12. Nulla enim ferè pagina est sanctorum librorum, in qua non sonet, quòd *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* S. Augustin. de doctr. Chr. l. 3. c. 23.

Nimiùm præceps est, qui transire contendit, ubi conspexerit alium cecidisse. Vehementer infrœnis est, cui non incutitur timor aliò pereunte. S. Augustin. lib. de singularit. Clericor.

Unusquisque, tremit, cùm alterum videt exîsse: tanquam ex illius exitu dicatur illi: *quapropter qui se putat stare, videat, nè cadat.* Id. in illud Ps. 106. *seduxit eos in invio. &c.*

Aliorum ruinæ exempla justorum sunt; dum omnes infirmô, & imbecillô statu, fluctuantique vestigiô, in isto sæculo commoramur; & nunquam est nostra certa, securaque, victoria. S. Hieron. in Ezech. 26.

Quid in alterius ruina exultas? nunquid, si ego cecidero, tu stabis? Licèt ruina mea sit, ruina fratris; timor tuus esse debet, non exultatio. Id. in Ps. 99.

Nè insultetis cadentibus: & alienam ruinam vestram ædificationem putetis. Id. in 2. Micheæ.

Monstrat insuper divina scriptura, & justos sæpe lapsos; & peccatores magnam agentes pœnitentiam: quô utrinque sufficiens nobis esset remedium; & neque, qui stetit, præfidentior sit, videns & justos cecidisse: neque qui in peccatis est, desperet; visis tot, qui resipuerunt, & ad summum virtutis apicem pervenire potuerunt. S. Chrys. hom. 21. in Gen.

Heu! quanti post glorioſos agones, de ipso principe Mundi legitimè triumphatos, fugienti terga dederunt, & victores jam victo se sponte curârunt. S. Bernardus s. 11. in Cœna Dom.

Dum cadunt, qui nobiscum stare videbantur; nos qui adhuc stare videmur, similem nobis casum evenire posse humiliter consideremus. S. Rupertus l. 7. in c. 6. Joan.

Compendiosum est felicitatis genus, alterius periculô discere, quid debeas vitare. S. Zeno Veron. s. 6. de Isaia.

Oquanti derelicti sunt, & perierunt; qui innocentiores me fuerunt! Thom. Kemp. solil. an. c. 16.

TITULUS XVII.
PECUNIA.

§. I.

Symbola. Vocabula varia.

Luminare majus - & luminare minus. Gen. 1. 16. Argentum, & aurum, sunt duo magna Mundi luminaria. Argentum luminare minus; majus aurum. Solem, & Lunam, adorabant Ægyptii, Persæ, & Græci; argentum, & aurum, nemo non. Drexelius Ros. select. virt. p. 2. c. 9. §. 2.

Centum agnis. Gen. 33. 19. Pro agnis Hebr. est *Kescita*, quod RR. *nummos* vertunt. Possunt enim cum Pineda per agnos, vel oves centum, accipi centum nummi; qui dicantur agni, vel oves: quòd ovis effigiem insculptam haberent. Cornelius hîc.

In gladio, & arcu meo &c. Gen. 48. 22. Dices: hunc agrum emit Jacob c. 33. 19. & Jos. ult. 32. Quomodo ergo dicitur hîc, quòd eum acquisierit gladiô? S. Hieron. *in gladio, & arcu*, id est, in fortitudine, putà pecuniæ, quam multô labore, & sudore, acquisivi. Hebr. *Kescat* ambiguum est, significatque nummum, sicut latinis sagittarius. Hinc dictum Agesilai: se ex Asia pulsum triginta 1000. sagittariorum; cùm Persarum Rex eâ nummorum summâ, corruptis per Timocratem Atheniensibus, effecisset, ut è provincia discederet. Cornelius hîc.

In manu forti eduxit te Dominus de Ægypto. Ex. 13. 9. *Et armati ascenderunt filii Israel de terra Ægypti* ib. v. 18. quod explicatu difficile est; cùm eos constet, ab Ægyptiis, nè contrà illos insurgerent, antea esse exarmatos. Non aliò recurrendum censet Hieronymus, quàm ad ea Ps. 104. 37. verba: *eduxit eos cum argento, & auro.* Horat. l. 3. od. 16. aurum per medios ire satellites, & perrumpere amat saxa, potentiùs igne fulmineô. Doultreman de am. l. 2. Amor pat. c. 1. Sect. 1.

Ad hæsit caput ejus quercui. 1. Reg. 18. 9. Crinis Absolon, quô suspenditur, radix omnium malorum avaritia est: ubi hæc radicaverit; omnium malorum cæsaries abundabit. Drogo Ost. de Sacr. Pass. Dom.

Sicut protegit sapientia, sic protegit pecunia. Eccl. 7. 13. Hebr. *sicut in umbra sapientiæ, sic in umbra pecuniæ*, scilicet confidit, & conquiescit, & securè obdormit homo. Cornelius hîc.

Pecuniæ obediunt omnia. Eccl. 10. 19. Id est, propter pecuniam fiunt omnia. Magna

Abbatissa est pecunia; & magnum Conventum habet; cui omnia obediunt. Hugo Card. hic.

Nabuchodonosor Rex fecit statuam auream. Dan. 3. 1. Nunc aurea imago (ùt olim statua aurea Nabuchodonosoris) proposita est, pecunia scilicet: in qua tyrannica quædam mammonæ formatur effigies, & ad serviendum sibi subditorum corda sollicitat. Hanc statuam adorare nolentes dicit, mitti in fornacem paupertatis: est enim terribilior pauperies igne; & ampliùs ferire consuevit. S. Chrysost. hom. 4. in c. 1. Matth.

Fluxum, & inconstans, hujus lucis aurum est; & quasi sphæra lusoria; ab alio statim ad alium transit. S. Asterius Ep. hom. in festum Kalendarum.

S. Franciscus Seraph. nummos vocabat muscas: musca enim semper molesta, & importuna est; sive comedas, bibas, studeas, legas, dormias; faciem infestat, ut sanguinem sugat: abacta redit ad sugendum, & vexandum. Sic curæ de divitiis. Diez. Avaritia.

§. II.

Pecunia quantum ametur, æstimetur, & valeat.

Vendiderunt eum Ismaelitis viginti argenteis. Gen. 37. 28. Mirum est: cùm de occidendo Joseph agitur, aut mittendo in cisternam; patronos habet, qui defendant: at cùm de vendendo concluditur, nemo musitat, tacent omnes, & consentiunt. Judas pondus addidit: *quid nobis proderit?* quod inde commodum? venundari præstat; denarios inter nos partiemur. *Acquieverunt* omnes *sermonibus illius.* S. Chrysol. f. 29. sic proprii lucri cupiditas cœcavit mentes eorum, sic corda depressit; ut non offensam Dei, non Sancti Patris dolorem non proprii sanguinis sensum, meminisse permiserit. Paoletti. D. 3. Adv.

Pecuniæ obediunt omnia. Ecclæ 10. 19. Hebr. *humiliat, & subjicit sibi omnia.* Vel, *exaudit omnia.* Vel, *respondet omnibus.* Alius vertit: *argento humiliant se omnes.* Aptè Poetæ Jovi dederunt imperium cœli, Neptuno maris, Plutoni inferorum: quia opes ex imis terræ visceribus erunt; & avaros ad Infernum deducunt. Cornelius hic.

Nemo potest duobus Dominis servire. Matth. 6. 24. Nummus est terræ omnipotens Deus Tertul. l. 4. Adr. Marcionem: injustitiæ cultorem, & dominatorem totius sæculi, nummum scimus omnes: duos enim dominos nominavit, Deum, & mammonam; Creatorem, & nummum. Hic tyrannus potestate suâ quodammodo exæquat verum, & legitimum Dominum, qui est Deus. De quo Prov. 21. 1. *cor regis in manu Domini; quocunque voluerit, inclinabit illud.* Et quid dominus nummus? dicat Ecclesiasticus 8. 3. *multos perdidit aurum, & argentum, & usque ad cor regum extendit, & convertit.* Quid extendit? Pineda in Eccl. 10. 19. extendit dominatum, & imperium, & convertit illorum corda, quòcunque volet. Apoc. 19. 16. *in femore suo scriptum: Rex Regum & Dominus dominantium.* De nummo Ecclæ. 10. 19. *pecuniæ obediunt omnia.* Cajet. *argentum humiliat omnes.* Did. Niss. D. 14. Pent. §. 2.

Retulit triginta argenteos, & projectis argenteis in templo. Matth. 27. 3. 5. Vide, quàm magni faciebat illos: non projecit eos in sterquilinio, sed in templo: nimirùm talibus semper diis templum suum devoverat. Drogo Ost. de Sacr. Pass.

Ubi pecunia, ibi Rex; Drogo Ost. de Sacr. Pass.

§. III.

Pecuniam spernendi motiva.

Non est factum tale opus in universis regnis. 3. Reg. 10. 20. Salomon è puro auro fusiles sex gradus fecit ad regale solium conscendendum, teste Philone lib. 1. de Monarchia. Solium speramus in cœlo sublime, deliciis plenum, & stabile. Ad hoc tutissimè itur per argenteos, & aureos, gradus; sed calcatos. Drexelius Rof. sel. virt. p. 2. c. 9 §. 3.

Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam. Matth. 10. 9. Cur hoc solùm prohibentur? cur non etiam greges, & armenta boum, & ovium? Christus D. informabat eos in omni perfectione: & hoc maximè consistit in auri & argenti, contemptu. Sylveira in Act. 20. 33. q. 11.

Ponebant ante pedes Apostolorum. Act. 4. 35. S. Hieron. ep. 8. ad Paulinam: quando Domini nostri adhuc calebat cruor, & fervebat recèns in credentibus fides; vendebant omnes possessiones suas, & pretia earum ad Apostolorum deferebant pedes? ut ostenderent, pecunias esse calcandas, nihilque faciendas.

Argentum, aut aurum nullius concupivi. Act. 20. 33.

Quid homini pecunia sua? nisi quoddam viaticum est. Multa oneri, moderata usui: viatores sumus vitæ hujus. S. Ambros. ep. 44.

Pecunia servis DEI nihil aliud est, quàm diabolus, & coluber venenosus. S. Bonaventura c. 7. n. 5. vitæ S. Francisci, fratribus usum pecuniæ interdicens ajebat.

Fœnus pecuniæ, funus est animæ. S. Leo de jejunio decimi mensis.

TITULUS XVIII.

PERFECTIO.

§. I.

Symbola

Numeri Varij.

Mille clypei. Cant. 4. 4. Mille hîc pro perfectione ponitur: quia in millenario numerô omnes numeri perfecti complentur. S. Gregor. hîc.

Centenarius numerus plenus in omnibus, & perfectus, ostenditur. Orig. hom. 2. in. Gen.

Perfectionis signum denarius numerus est. S. Cyrill. Alex. in Joan. l. 4. c. 51.

Quaternarium numerum perfectioni sacratum penè nullus ignorat. S. Prosper l. 3. c. 18.

Quadragesima quatuor decades, quadratam fidei continent disciplinam: quia semper est quadrata perfectio, Chrysol. s. 11.

Alia Symbola.

Psalmi quatuor cantantur in Completorio ad significandam perfectionem. Belethus Rat. div. off. c. 53.

Psalterium est homo consummatus in Christo: in quo, sicut arte concinentium fila chordarum; ità convenientium resonant opera canora virtutum. S. Ambros. in Ps. 40. ad finem.

Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus. Ps. 115. 15. Mors Sanctorum dicta pro perfectione in Sanctitate. Dion. Areop. l. de Eccl. Hierarch. c. 3. p. 3.

Fulcite me floribus, stipate me malis. Cant. 2. 5. Per flores teneri quique, & incipientes; per mala verò perfecti Fideles designantur. S. Greg. In floribꝰ tenera adhuc virtutum primordia; hîc in malis perfectio significatur. V. Beda hîc.

Descendi in hortum nucum. Cant. 6. 10. Quid per nuces nisi perfectus quosque intelligimus? qui, dum divinam Sapientiam intrà corpora sua retinent, quasi nucleum in fragili testa portant. S. Gregor. hîc.

Similitudo autem vultûs eorum, facies hominis &c. Ezech. 1. 10. Quoniam justus quisque per rationem homo, per sacrificium mortificationis suæ vitulus, per foritudinem securitatis, leo per contemplationem verô efficitur aquila; rectè per hæc sancta animalia signari unusquisque perfectus potest. S. Greg. hom. 4 hîc.

Cœlum in continuo motu Lem. *Indefessus agendo.* Perfectionis Christianæ Symbolum. Picinelli.

§. II.

Perfectionis motiva ex parte Dei.

Accidit, ut peccarent duo Eunuchi, pincerna Regis Ægypti & pistor, domino suo. Iratus contra eos Pharao misit eos in carcerem. Gen. 40. 1. 2. 3. Abulensis ex Rabbinis refert: peccatum istud fuit, quòd pistor negligenter dimsit unum lapillum in pane; & quòd Rex fortè dentes offendit. Et pincerna peccavit; quòd in vino regis cecidit musca. Docuit Pharao, eâ reverentiâ regiam Majestatem debere coli; ut peccatum nullum possit ab ejus oculis reperiri, Naxera in Jos. 17. §. 17.

Circuite terram, & describite eam, at revertimini ad me; ut hîc coram Domino in Silo mittam vobis sortem. Jos. 18. 8. Descriptio ad Josue, examen ad Dominum, & ejus obtutum revocatur: ut omni solertiâ invigilent metatores; nec patiantur principis oculos offendere erratum! Id. ib.

Non vadam, donec ablactetur infans & ducam eum, ut appareat ante conspectum Domini. 1. Reg. 1. 22. Cùm vir Annæ Alcana, totaque domus, ad immolandum solennem hostiam ascenderet; Anna ubera sugentem timuit divinis oculis præsentare; domíque mansit, perfectionem pueri præstolota ætatem. Gestivit puerum omnibus priùs imperfectionibus defœcare. Id. ib.

Ecce ego in paupertate mea præparavi impensas &c. 1. Paral. 22. 14. Dices: quomodo ergo David hôc versu ait, hæc se collegisse *in paupertate?* &. quia hæc omnia pro Dei dignitate, & majestate, erant parva, & pauca. Cornelius hîc.

Si offeratis claudum, & languidum; nonne malum est? Offer illud Duci tuo, si placuerit ei. Malach. 1. 8. Vitiosas victimas immolabant Sacerdotes; sibiq; retinebant illas, quæ sanæ essent, & integræ; & plus videbantur utilitatis habituræ. Interlinearis: offer illud Duci tuo: potiùs respueret, & sibi injuriam factam putaret: & offers Deo, quod non auderes homini offerre. Naxera in Jos. 21. §. 16.

Maledictus qui immolat debile Domino. Malach. 1. 14. *quia Rex magnus ego.* ib. Et proinde magna mihi conveniunt, & debentur; eximia scilicet, & perfectissima. Cornelius hîc.

Non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Matth. 8. 8. Non dicit domum, sed tectum, quod est quid minus, & solùm defendens ab injuriis aëris. Ità enim præ humilitate omnia sua ad suscipiendum Christum ei parva videbantur. Sylveira hîc

Effudit super caput ipsius recumbentis. Matth. 26. 7. Murmurabant Discipuli de pretiositate unguenti. Respondet Dominus, apud mulieris illus animum non esse unguentum hoc pretiosum; sed si pretiosius habuisset, pretiosius effudisset: tanti me facit; sed quia non habuit pretiosius, quòd habuit, hoc fecit. Arcones in Is. 4. Disc. 3.

Quid molestis esti huic mulier? Matth. 26. 16. Sciens Jesus, quàm bene mulier ista fecisset; & quàm injustè Judas indignaretur; vel etiam alij, qui adhuc rudes erant; nec Magistri sui dignitatem pensabant: cujus erat tanta no-

bilitas, ut totius Mundi unguenta minùs pretiosa essent ad ejus contactum, & perfusionem, ait illis: *quid molesti* &c. Dionys. Carth. hîc.

Erant justi ambo ante Deum. Luc. 1. 6. Hebraîâ phrasi *coram Domino* est; quòd undequáque absolutam haberent virtutem. Cùm enim Scripturæ aliquid magnum, & excellens, significare volùnt, usitatâ phrasi dicunt: *coram Domino.* Stella hîc.

Quos benefactens deduces dignè Deô 3. Joan. 1, 6. *Dignè Deô*, id est, tali modô, qui dignus censeatur Deô. q. d. divinè, regiè, largiter. Moraliter: examinet se quisque Fidelis; an opera ejus sint plena, perfecta; & tam præstantia, ut sint digna Deô? an agat, & vivat, dignè Christô. Donum, quod regi offers, non quale, quale; sed eximium, & regium, esse decet. Hoc ergo tibi in omni opere, ut id excellenter facias, sit stimulus: fac hoc *dignè Deô.* Et ùt ait Eccl. 33. 23. *in omnibus operibus tuis præcellens esto.* Colos. 1. 10. *ut ambuletis dignè Deo per omnia placentes.* Cornelius hîc.

Quoniam magnum habes Dominum, sis tu quoque celsus; & te explica à rebus, quæ ad hanc vitam pertinent. Sume Spiritus, qui superent præsentiam rerum humilitatem. S. Chrysost. in Ps. 144.

§. III.

Nihil age vulgare, quod plerique.

Ex Veteri.

ERat vir ille magnus inter omnes Orientales. Job. 1, 3. S. Gregorius mor. 1. c. 3. 4. Magnus non inter Occidentales, sed *Orientales.* Orientales viros esse prædivites, quis ignorat? *Magnus* verò inter Orientales extitit; ac si apertè diceretur: quia & divitibus ditior fuit. Did. Nis. Phœn. Gr. l. 7. c. 8.

Vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis. Ps. 44. 13. Nomine vultûs, juxta Basil. Chrysost. Theodoret, Euthym. significatur Christus. Quærit Jacobus de Vorag. s. 42. de Quadragesi. cur non dicitur, pauperes deprecabantur? illi verbo Incarnato supplices tendent manus, ut illorum inopiæ suâ largitate subveniat? Resp. ut Christi ostendatur potentia, & largissima affluentia; ideo dictum, quòd *omnes divites*, non pauperes plebis, ad eum venturi essent. Hæc enim excellens opulentia est, esse tam abundantem; ut ditissimi, si cum illo conferantur, videantur pauperes, & mendici. Id. ib.

Si ignoras te &c. Cant. 1. 7. Si nihil egregium post hæc omnia, quæ in te collata sunt, agis; neque temetipsum cognoscens à conversatione gregali sequestraveris; eris non solùm in grege, sed in vestigiis gregum. Ultimus enim fiet & novissimus; qui primatus suos non intellexerit. Origen. hom. 2. hîc.

Odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Cant. 4. 10. S. Chrysost. in Catena Græca: maximum est, minores virtutis partes expleviss; verùm multò majus est, in eo, quod summum est, summè curetis antecellere.

Non est inventus similis illi-qui conservavit legem Excelsi. Eccl. 44. 20. Non dicit, quòd fuerit Legis diligentissimus observator, &c. sed quòd *non est inventus similis illi.* Innuit: quòd ab ipsa singularitate justi probitas maximè nobilitetur. Carthus. nemo tempore suo, quô Deo in sanctitate servivit, fuit ei æqualis in præclaritate virtutum, ac meritorum; sicut illud à multis exponitur: *nunquid considerâsti servum meum Job, quòd non sit ei similis in terra?* Job. 1. 8. Sylveira in Matth. 10. 31.

Ex Novo.

Ubi est, qui natus est Rex Judæorum? Matth. 2. 2. Unde Regem noscunt? *Vidimus stellam ejus.* Lucebat sole lucente; quia aliarum stellarum splendorem luce suâ fugat. Si stella illa nocte luxisset, non hæc tanta magnificentia fuisset. S. Isid. Pel. l. 3. ep. 30. qui non ob adversariorum imbecillitatem, victoriam assequitur; sed ob virium suarum magnitudinem, fortes viros superat; clarus, atque illustris est; dignusque, qui publicum præconiô celebretur: nam tum denique victor prædicaberis, si summâ virtute prædit os superes. Quòd pigmæum gigas sternat, nec mirum id, nec magnum; sed si gigantem pigmæus vincat, glorioſum. Justinus hist. suæ l. 14. c. 4. de Antigono: tantò pulchrior hæc Antigono, quàm Alexandro, tot victoriæ fuere: ut, cùm ille Orientem vicerit, hic etiam eos, à quibus Oriens victus fuerat, superaverit. Did. Nis. D. 2. Epiph. §. 3.

Multis passeribus meliores estis vos. Matth. 10. 31. Luc. 12. 7. *multis passeribus pluris estis vos.* Tertull. l. de resur. carnis c. 14. multis passeribus antestare nos Dominus pronunciavit: Si non & phœnicibus; nihil magnum. Homines semel interibunt, avibus Arabiæ de resurrectione securis. Si enim phœnice non essemus præstantiores; nihil magnum: in actibus enim heroicis non solùm debemus excedere vulgus; sed etiam eos, qui rari sunt, ùt Phœnix. S. Hieron. ep. ad Pamach. de eodem: antequam Christo totâ mente serviet, notus erat in senatu; sed multi alij habebant infulas singulares. Totus orbis hujusce modi honorib⁹ plenus erat. Primus erat; sed inter primos. Quamvis clarus honor, vilescit in turba: latent in multitudine laureæ. At nunc omnes Ecclesiæ Pamachium loquuntur. Sylveira in Matth. 10.

Domine, si tu es, jube me ad te venire super aquas. Matth. 14. 28. Veni, noli trepidare; sed curre: nihil enim te dignius, nihil Christo gratius, quàm si ambules audaciter super undas, quas cœteri navigiô transmittunt. Hoc enim omnibus præstandum, qui Apostolos sectantur: præstantior nobis ineunda via, quam vulgus non atterat. Eluxit hoc in Dei militibus. Samson maxillâ. Judic. 15. 15. David fundâ, contra hostes triumphavavit. Si Deo militas, audeas necesse est, quod cæteri non solent. Cohors Gedeonis tota imbellis cogitur, inermis pugnat; non gladiis, sed lagenis, delet Madianitas. Judic. 7. 20. tubis Jericho

richo corruit. Judic. 6. 20. 2. Machab. 1. 20. 21. *Sacrificia, quæ impoſita erant, juſſit Sacerdos Nehemias aſpergi ipsâ aquâ accenſus eſt ignis magnus.* v. 22. Mos Dei hîc eſt; ex aqua ignem elicit &c. Oliva l. 5. Stromat. §. Domine, ſi tu es &c. Vide hîc plura in hanc materiam.

Reſplenduit facies ejus ſicut Sol &c. Matt. 17. 2. Tunc Pater æternus v. 5. *hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui; ipſum audite.* Cur non ſimul illum *videri* juſſit? Certè talis erat; ut non minùs videri, quàm audiri mereretur: Vult, ut in Filio admirentur, quô excidit reliquos. *Nunquam ſic locutus eſt homo, ſicut hic homo.* Joan. 7. 46. Ut viderent Filium, non præcipiebat: quia, quæ in illo tunc, eadem in ſole, in nive, videri poterant: quaſi, indicare volens; non expectandos applauſus, ſi hæc ſolùm facias, quæ plerúmque vel ab omnibus, vel à pluribus, fieri ſolent. Did. Niſs. D. 10. Pent. §. 2.

Media nocte clamor factus eſt, ecce ſponſus venit. Matth. 25. 6. Itáne verò concubia nocte venit Sponſus? mediâ nocte, quando ſopor profundiſſimus, inquit Hieronymus: nonnè commodiùs veniſſet ad horam octavam, aut nonam; quando Virgines etiamnum pervigiles Sponſo alacres occurrere potuiſſent? Cur tam intempeſtivus advenit iis horis, quibus plerique ſtertere ſolent? Reperiſſe in excubitu Virgines tunc; cùm omnes pervigilant, nihil hoc magnum, nihil eximium fuiſſet; ſed inſomnes invenire, cùm cæteri ſomno indulgent, id laude dignum. Id. ic.

Non ſum ſicut cæteri hominum. Luc. 18. 11. Levis gloriola eſt, ſibi de hoc placere, quod ſommuniter habent omnes. Si ſe ſic Phariczus ſupra alios extuliſſet; & meliorem, ſanctiorémque, iis prædicâſſet; tolerari leus hæc potuiſſet; ſi tamen vera fuiſſet: ſed quòd de hoc ſolùm gloriatur; quòd non eſſet adulter, raptor; inanis jactantia fuit. Id. ib. Audi, præ quibus unctum ſe gloriatur? non magna gloria, non ſuper aromata; ſed ſuper ſulphura cœterorum. Gilbertus ſ. 38. in Cant. Qualis gloria? Si dicerem, quòd roſa florum imperatrix fragrantiâ ſuâ ſuperet ardentem picem, ferventem reſinam; vel ſulphur, cùm fumat, Did. Niſs. l. 7. Phœn. Gr. c. 8.

Aſcendit in arborem. Luc. 19. 4. Niſi ſupra turbam te erigas, non videbis Chriſtum. Multi è via Chriſtum viderunt tranſeuutem; illi viciniores, quàm Zachæus: quibus ſpretis, unum Chriſtum Zachæum elegit; quòd generosè in turba ſupra turbam ſe quæſierit. Oliva l. 13. Strom hîc.

Petrus affixus Cruci martyriô coronatus eſt; at in ſublime pedibus elevatus crucem reſupinus aſcendit. S. Hieron. l. de Script. Eccl. Si quæras, cur Petrus contrà, ac alii ſolebant, crucifigi voluerit? Reſpondebit S. Ambroſ. ut ipſe ſibi exacerbaret ſupplicium. Nihil ſingularis erga Chriſtum amoris oſtentare ſe Petrus exiſtimabat, ſi more, & morte, communi occumberet: itaque reſupinus, quod inuſitatum, crucem aſcendit; ut faceret plus aliis, nam hoc facere, quod vel omnes, vel pleríque, faciunt, non eſt glorioſum. Did. Niſs. D. 10. Pent. §. 2.

§. IV.

Perfectionis motiva varia.

Creavit Deus hominem ad imaginem ſuam. Gen. 1. 27. Habet homo in creatione ſua, ut ſit ad imaginem, fiat ad ſimilitudinem. Ubi tibi gratia? quamobrem coronaris? Si Creator omnia dedit; quomodo tibi patet aſcenſus ad cœlum? Unum igitur dedit, alterum inchoatum reliquit: ut te ipſe perficiens dignus fias, qui à Deo præmium, & mercedem, conſequaris. S. Gregor. Nyſs. or. 1. in *faciamus hom.* &c.

Da ergo mihi montem iſtum, quem pollicitus eſt Dominus &c. Joſ. 14. 12. Gloſſa: nihil humile, nihil dejectum, Sanctus requirit; ſed montem excelſum; in quo ſunt civitates magnæ, & munitæ. Naxera hîc §. 35.

Decet nos implere omnem juſtitiam. Matth. 3. 15. Syrus: *omnem rectitudinem.* Hoc eſt, quidquid juſtum eſt, & rectum, ſanctum, & DEO gratum; nec quidquam tale recuſare; etiamſi humile ſit, nec ullâ lege cautum; ſed ſolùm conſilium, quale hîc eſt, ut ego Chriſtus baptizer à te Joanne. Cornelius hîc.

In magna domo non ſolùm ſunt vaſa aurea &c. 2. Tim. 2. 20. Nos operam demus; &, quantùm poſſumus, laboremus; ut vas aureum, vel argenteum, ſimus. S. Cyprianus ep. 51.

Non invenio operà tua plena coram Deo meo. Apoc. 3. 2. Plena, id eſt, perfecta. Idq; 1. quia, ùt arbor florida, ſed infructuoſa, pietatis habes ſpeciem; non fructus, & opera &c. quia non eſt conſtans in bene agendo &c. Cornelius hîc.

Sicut corpus ad ea, quæ ſunt excelſa corporuu, id eſt, ad cœleſtia, naturaliter erectum eſt; ſic animus, qui ſubſtantiâ ſpiritualis eſt, ad ea, quæ ſunt in ſpiritualibus excelſa, erigendus eſt; non elatione ſuperbiæ, ſed pietate juſtitiæ. S. Auguſt. l. 11. c. 5. de Trinit.

Is Domini noſtri mos eſt; ut, quoties videt animam aliquam multô deſideriô, promptitudinéque intentâ ſpiritualibus inhiantem; liberaliter illam gratiâ, & opulentis ſuis donis locupletet. S. Chryſoſt. hom. 4. in Gen.

Talis in foro eſto, qualis & in Eccleſiis: talis in rebus, talis in cogitationibus, talis in operibus, talis in verbis; qualis in confeſſionibus, accuratus, & perfectus. S. Ephrem. de pœnit.

Cogita iis animi affectibus juſtitiam inquirere, & ejus veſtigiis eâ alacritate inſiſtere; quâ venatores inſiſtere ſolent. Iſidorus Clarius l. 2. or. 10.

§ V.

Perfectio quid ſit? in quo conſiſtat?

Fuit vir unus. 1. Reg. 1, 1. Perfectio viri in præconio ponitur unitatis: ut, qui Sæculum potenter deſpicit, mentem non dividat; Solis ſuperis inhiet; ad ea tantùm, quæ de viſione Conditoris ſunt, æterna gaudia ſuſpiret. S. Gregor. hîc.

Perfecta vita eſt mortis imitatio. Id. mor. l. 13. c. 7.

Illi

Illi perfectè diligunt Deum, qui volendo, quod vult Deus; & nolendo, quod non vult, acquiescunt, S. Prosper l. 3. c. 15.

Tunc perfectum est unumquodque, cùm finem ultimum suum fuerit assecutum: sicut ex oppositio omne illud, quod fine suô caret. Gerson. in Cant.

§. VI.

Perfectionem consequendi media.

Primum.

Pedetentim.

AD thronum suum Salomon aliis gradibus leunculos statuit, in summo verò leones. 3. Reg. 10. 19. 20. Celsiora nempe majore semper curâ custodiuntur. Primum gradum tenere volenti, cum leunculis confligendum; ambienti summum, cum leonibus. Putârim, non omnes leunculos æquâ staturâ conflatos; sed pro graduum discrimine, inæqualî gradatim constare mole. Naxera in Jos. 14. §. 35.

Neque mittunt vinum novum in uteres veteres. Matth. 9. 17. Per hoc Christus insinuat: quòd sicut debilia vasa ferre nequeunt nova vina; sic rudes, & fragiles Discipuli sui nondum dispositi erant ad sustinendum magnum rigorem jejunii: sed innovandi erant per infusionem spiritûs S.; quatenus fervorem perfectionis, & abstinentiæ rigorem, utiliter possent sufferre. Sed paulatim ad perfectionem ducendi sunt: sicut novitiis in religione conceditur annus probationis; in quo vires proprias experiantur, & pedetentim ad perfectiora exercitia extendantur. Dion Carth. hic.

Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo. Matth. 22. 21. Priùs Cæsari, deinde Deo: quia etiam natura ab imperfectiori ad perfectius procedit. Priùs Jacob accepit Liam, quàm Rachelem Gen. 29. 23.

Secundum.

Quasi semper incipiens.

Factum est vespere, & manè, dies unus. Gen. 1. 5. Matutinum tempus antecedit vespertinum: videtur ergo potiùs dicendum, factum est manè, & vespere. Stephanus Cant. in Alleg. Tillmanni: bene post vesperum sequitur manè; quia vesper significat perfectionem operis, manè autem inchoationem. Licèt sis in virtutis perfectione, tamen sic te habeas, ac si tunc inchoares. S Leo s. de jejun: quantumlibet quisque justificatus sit, habet tamen, dum in hac vita est, quò probatior, & perfectior, esse possit. Sylveira c. 31. in Joan. 10.

Loquebatur Dominus ad Moysen facie ad faciem. Ex. 33 11. Nihilominus ait v. 13. *si inveni gratiam in conspectu tuo; ostende mihi faciem tuam.* Ut jucundissimam visionem ulterius protrahat; & visionis producit desiderium: sciebat, divina securiùs possidere, qui ardentiùs possessa ambit. Naxera tr. de B. V. §. 31.

Ad destinatum persequor. Philipp. 3. 14. Senior ille in vitis PP. rogatus, quid perfectionis studioso agendum esset? respondit: eum imitari debere canes venaticos. Sicut enim illi leporem velocissimè, totôque conatu, persequuntur; non respectant, quæ in via sunt, aut offeruntur; sed oculis, sensibus, & viribus omnibus; etiam per saxa, & vepres, in leporem feruntur; nec quiescunt, donec eum ceperint: ità & virtutis studiosum circa virtutes facere debere. Cornelius hic.

Alia media.

Accensô, ac inflammatô animô, nec ullâ re aliâ, nobis opùs est: ut eximii, ac mirabiles efficiamur. S. Chrysost. hom. 68. in Matth. 21.

Si quis Deum semper haberet aut oculos pro regula omnium operationum suarum; & in omnibus operationibus suis, nec propriam utilitatem, nec gloriam, nec voluptatem, quæreret; sed solùm, ut DEO placeret;, brevi perfectus evaderet. Idiota in Ps. 15.

Quicunque vult perfectè vivere, nihil aliud faciat, nisi ut contemnat, quæ Christus in cruce contempsit; & appetat, quæ Christus appetiit. Nullum enim exemplum virtutis abest à cruce. S. Thom. Aqu. Opusc. 3. c, 6.

§. VII.

Perfectionis desiderium.

BEati, qui esuriunt, & sitiunt justitiam. Matt. 5. 6. Videtur sat fuisse, si diceret, beati, qui desiderant justitiam. Respondet Chromatius s. 8. de beatitudinibus: quia si justitiam unusquisque nostrum esuriens, ac sitiens, desiderans concupiscat; non potest aliud, quàm justitiam quærere: quia esuriens, ac sitiens, necesse est id, quod sitit, concupiscere. Didac. Niss. D. 2. Quadr. §. 5. Cur esuriei, & siti potiùs, quàm alii appetitui, aut desiderio, comparavit curam animæ? Cajetanus: non dixit Dominus: beati, qui desiderant, aut appetunt, sed, *qui esuriunt, & sitiunt justitiam*: describitur, non solùm magnitudo, sed etiam prævalentia appetitûs: esuries namque, & sitis, prævalent reliquis nostris appetitionibus. Imperii siquidem, gloriæ, & reliquorum, desideria posthabet esuriens, ac sitiens, justitiæ; quô nomine omnis virtutum species continetur. Did. Niss. D. 14. Pent. §. 5.

Si quis ædificat super fundamentum hoc, &c. 1. Cor. 3. 12. Non potes pretiosus esse lapis? esto aurum. Non potes esse aurum? esto argentum. *Alia claritas solis &c.* 1. Cor. 15. 41. Non potes esse sol? esto luna. Non potes esse luna? esto stella. Non potes esse eximia quædam, ac præclustris stella? esto vel una de minoribus: tantùm sis in cœlo. S. Chrysost. in illud Ps. astitit regina. Ps. 44.

Si non potes sol fieri, fias stella duntaxat: tantùm ascende super terram, incipe æmulari sideribus. Id. hom 22. ad pop.

Etsi

Etsi totum consequi nequeas; tamen in rebus omnibus, quæ naturâ bona sunt, non parvum est lucrum, vel partem earum aliquam consequi. S. Gregor. Nyss. l. de vita Moys.

Nemo perfectus, qui perfectior esse non appetit: & in eo quisque perfectiorem se probat; quòd ad majorem tendit perfectionem. S. Bernardus in Epistolis.

Miscellanea.

Tribulatio patientiam operatur &c. Rom. 5. 3. Ecce, quibus ætatibus justus perfectum roboratur in virum: in tribulatione, patientiâ probatione, spe. Tribulatio velut prima justi viri concutit, & conturbat, infantiam. Sed cùm insenuerit ista patientia; ad majora adolescentem, jam bonæ indolis tunc, erudit.

Tribulatio patientiam operatur. Patientia est, quæ Christi juvenem aptum probat esse virtutibus. Spes est, quæ virum perficit, & ad mensuram Christi plenitudinis indefessa perducit. S. Chrysol. t. 1 10.

Verum lumen jam lucet. 1. Joan. 1. 8. *Verum*, id est, perfectum, plenum, divinum. *Erat lux vera.* Joan. 1. 9. id est, perfecta, & essentialis. *Ego sum vitis vera.* Joan. 15. 1. id est, perfecta. Joan. 6. Eucharistia vocatur *panis verus*, id est, perfectus; plenè cibans, & satians. Cornelius in 1. Joan. 2.

TITULUS XIX.

PERSECUTIONES.

§. 1.

Figuræ, Symbola.

Dominus in flamma ignis de medio rubi. Ex. 3. 2. Filius DEI in utero Virginis. Persecutio in Ecclesia Dei. Tribulatio in anima justi. Hugo Card. hic.

Nigra sum. Cant. 1. 4. in pressuris persecutionum; sed formosa in decore virtutum. S. Isidorus hic.

Nolite me considerare, quòd fusca sim. Cant. 1. 5. id est, nolite me constitutam in persecutione despicere: æstus enim tribulationem sustinui; & quasi decorem temporalis jucunditatis amisi. S. Justus Orgel. hic.

Ignem veni mittere. Luc. 12. 49. Tertull. l. 4. contra Marcion. c. 29. Maldonatus, per hunc ignem intelligunt, odia, dissensiones, tribulationes, & persecutiones ab Infidelibus. Cornelius hic.

§. 2.

Persecutiones incrementum Ecclesiæ.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola

Ex Veteri.

Aquæ elevaverunt arcam in sublime à terra. Gen. 7. 17. Quia Ecclesia per tribulationes exaltatur, proficiens, & numerò, & meritò. Hugo hic.

Quantò opprimebant eos, tantò magis multiplicabantur. Exod. 1. 12. Vide, quam crescat adversis agitata virtus; quæ in prosperis languet, & marcescit. In Hebr. pro *multiplicabantur*, est *erumpebant*: sicut aqua, vel fluvius; quò magis arctatur, & concluditur; eò majori copiâ eluctatur; aggeres, obicésque, perfringit, & erumpit. Cornelius hic.

Dixit Sion: dereliquit me Dominus &c. Is. 49. 14. *nunquid oblivisci potest mulier* &c. Non est dubium, quin congregatio Sanctorum, quæ priùs fuerat in Judæis, & à Domino derelicta est, ista commemoret; & voce lacrymabili conqueratur, se esse desertam. Cui respondit Deus, naturali utens similitudine: si potest fieri, ut mater sui obliviscatur infantis, & ad partum viscerum suorum non flectatur misericordiâ & ego obliviscar tui. Plus aliquid dicam: *& si illa oblita fuerit*, vincens mentis duritiâ jura naturæ; *ego tamen non oblivisca*r creaturæ meæ; & Sanctorum animas semper in meo corde retinebo. S. Hieron. hic l. 13.

In Idumæam extendam calceamentum meum. Ps. 59. 10. Ecclesia loquitur: perveniam usque in Idumæam. Sæviant tribulationes, bulliat scandalis Mundus; *extendam* &c. usque ad eos ipsos, qui terrenam vitam diligunt; quoniam interpretatur *terrena.* Cujus rei calceamentum? nisi Evangelii. *Quàm pulchri pedes &c.* Is. 52. 7. S. August. hic.

Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores. Ps. 128. 3. Aquila, & Theodotion, transferunt: *araverunt peccatores.* Cur dicuntur arare; qui persequuntur? quia sicut ex oratione lætæ segetes; ità exillis multiplices virtutes, oriuntur. Unde D. Chrysost. hom. ad pop. Antioch. vocat malos bonorum agricolas. Mendoza in 1. Reg. 1. 6. Annot. 6.

Viduam ejus benedicens benedicam. Ps. 131. 15. Vidua Christi dicitur Ecclesia: quia omnî auxiliô destituta mundanô, solam spem suam ponit in Domino; patitúrque, quod vidua, improbitates malorum, direptiones crudelissimas impiorum; &, tanquam maritali auxiliô destituta, semper mœret, semper attetitur. Cassiodorus hic.

Filij Matris meæ pugnaverunt contra me; posuerunt me custodem in vineis. Cant. 1. 5. Una erat Christi vinea in Jerosolymis, ipsa videlicet Ecclesia primitiva. At postquam persecutione facta temporibus B. M. Stephani, dispersi sunt omnes, per regiones Judææ, & Samariæ, præter Apostolos; contigit, ut plures essent vineæ, id est, pluribus in locis Ecclesiæ essent Christi, prædicantibus Verbum eis qui fuerunt huc, illúcque dispersi. *Po-*

fuerunt me custodem in vineis, vineam meam, non custodivi. Ascì apertè diceret: hoc mihi acerbitas persequentium attulit; ut plurimarum essem custos vinearum, Ecclesiarum videlicet Christi. Non custodisse autem vineam, non ad mentem, sed ad locum, referendum est. V. Beda l. 2. hìc.

Audite insulæ, & attendite populi de longè. Isa. 49. 1. Post vocationem reliquiarum Israel, & abjectionem in incredulitate populi permanentis, transit ad Ecclesias de gentibus congregatas; & eis, sub insularum nomine loquitur: quæ ità persecutionum insidiis, quasi maris fluctibus, patent; & ex omni parte sæviente naufragiò, tunduntur potiùs, quàm moventur. S. Hier. hìc l. 13.

Quærite pacem civitatis, ad quam transmigrare vos feci; & orate pro ea ad Dominum. Jerem. 29. 7. hæc Jeremias Hierosolymis commoratus scribit Dei nomine ad Hebræos, qui Babylone exulabant; ut pro ipsius Babylonis incolumitate Deum orent. Et rationem dat: *quia in pace illius erit pax vobis.* q. d. dum habueritis hostes incolumes, qui vos affligant; veram pacem possidebitis. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 8.

Ex Novo, & Patribus.

Ipse verò dormiebat. Matt. 8. 24. Jesus, quamvis non dormiat, dormire tamen videtur, quando tyranni sæviunt, quando lupi in bonos insurgunt, quando boni vincuntur, & mali vincunt. Et quia non statim adjuvat, quia non citò laborantibus subvenit dormire putatur. S. Euseb. Emiss. D. 4. Epiph.

Simile est regnum cœlorum grano Sinapis. Matth. 13. 31. sicut granum Sinapis primâ fronte specie sui est parvum, vile, despectum, non saporem præstans, non odorem circumferens, non indicans suavitatem. At ubi teri cœperit, statim odorem suum acrimoniâ exhibet, cibum flammei saporis exhalat; & tantô fervoris calore succenditur, ut mirum sit, in tàm frivolis granis tantum ignem fuisse conclusum; ità & Fides Christiana primâ fronte videtur esse parva; vilis, & tenuis; non potentiam suam ostendens, non superbiam præferens, non gratiam subministrans: at ubi diversis tentationibus teri cœperit; statim vigorem suum prodit, acrimoniam indicat, calorem Dominicæ credulitatis aspirat: & tantô divini ignis ardore jactatur; ut & ipsa ferveat, & participantem sibi ardere compellat. S. Ambros. s. 1. hìc de grano Sinap. S. Mater Ecclesia Spiritu S. roborata, per illatam persecutionem, & Fidelium suorum necem; minimè detrimentum sustinuit: sed, more sinapis, quò magìs atterbatur, magìs augmentum accepit. Rich. à S. Vict. l. 2. c. 6. in Apoc. 6.

Cùm autem creverit &c. Matth. 13. 32. Sicut hoc granum, quantitate permodicum, crescit in altum; sic Ecclesia in principio sui contempta, & numerô parva, crevit in populum infinitum, seu Ecclesiam totô orbe diffusam; quando *in omnem terram exivit sonus.*, id est, prædicatio Apostolorum. Dionys. Carth.

Vidi septem candelabra aurea &c. Apocal. 1. 12. Subtiliùs discutiendum videtur; cur ipsæ Ecclesiæ candelabris aureis comparentur? Aurum per ignem probatur, malleis extunditur; & in candelabri formam producitur; & instrumentum ignis, & luminis, efficitur. Et Ecclesiæ tentationibus probatæ, tunsionibus persecutionum extenuatæ, ardent igne sapientiæ cœlestis, & lucent operer charitatis. Rich. à S. Vict. l. 1. c. 4. hìc.

Solet generosa prudentia violentiæ resistere; nòn secùs ac flamma à vento agitata, tantò plus accenditur, quantò vehementiùs inflatur. Et hoc non solùm consideratione didicit propriâ; sed etiam ex prioribus cognoscere potuisset persecutionibus; quæ Christianismum honoratiorem ferè, quàm imbecilliorem, reddidêre: quoniam ijs animæ magìs in pietate sunt obfirmatæ, & per discrimina, tanquam ferrum candens aquæ vi temperatæ, ac solidiores redditæ. S. Gregor. Naz. or. 1. contra Julian.

Quemadmodum ignis interdum consopitus, suisque cineribus obrutus, flatu agente recandescit; & quantò vehementiùs urgetur, tantò efficaciùs convalescit: sic novæ Ecclesiæ bona indoles, quantò plures, & majores adversantium lites pertulit; tantò magis profecit. S. Rupertus l. 5. in c. 5. in Joan.

Sicut frumentum seminatum, & in terra mortuum, in multiplicem resurgit fructum; ità persæpe paucis, pro testimonio Fidei morientibus, multa millia, rationabilem patientiam illorum considerando, in Christum crediderunt. De quibus certè dicas; quia priores illi morientes istorum patres, sive matres, fuerunt; eósque tanquam filios, & filias suô sanguine pepererunt. Rupertus Abb. l. 2. c. 17. de glorific. Trinit. &c.

Num. 2.

Testimonia ex Novo.

Absque Synagogis facient vos. Joan. 16. 2. Glossæ ambæ: q. d. sed nè timeatis solitudinem: quia tot acquiretis, ut pro eis videamini ad gloriam DEI occidendi. Ejectis è Synagoga Discipulis, hoc vult Dominus esse solatio; quòd à Judæorum consortio excluſi innumeros in Ecclesiam adducturi sint. Did. Niss. D. infr. Oct. Asc. §. 3.

Et Muluticabatur numerus Discipulorum in Hierusalem. Act. 6. 7. Vide, oro, quomodo creverit multitudo: post tentationes tunc crevit, non antea. S. Chrysost. hom. 14. hìc. Cur in prima concione convertit Petrus tria millia. Act. 2. 41. Actor. 4. 4. verò quinque millia? Resp. in prima solùm quidam obmurmurantes dixerunt: *quia mustò pleni sunt isti*, Act. 2. 13. At hìc totus senatus Se opposuit

posuit contra Apostolos; Seniores, & Magistratus, injecerunt in eos manus, in carcerem tradiderunt. Quia, quò plures persecutiones, tantò magis crescunt Christiani. Sylveira in Actor. 4. q. 2.

Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia. Act. 8. 1. Nisi à cæde Stephani populus Judæorum in Apostolos sæviisset, forsitan solis Hierosolymis Evangelii gratia inclusa esset: nunc verò agitati à Judæis, alius aliò gentium per orbem dispersi sunt. S. Gregor. Nyss. orat. de S. Stephano.

Divinâ agente providentiâ, ipsa dispersio Ecclesiæ Hierosolymitanæ occasio fuit plures construendi Ecclesias. Unde quod nostri Codices habent: *dispersi sunt*, Græcè, *disseminati sunt*. Act. 8. 1. V. Beda l. 2. in Cant. 1.

Ex Patribus.

Plures efficimur, quoties metimur à vobis: Semen est sanguis Christianorum. Cùm damnamur à vobis, à Deo absolvimur. Tertull. Apol. adv. gent. in fine.

Augetur Religio Dei, quantò magis premitur. Lactantius l. 5. instit div.

Nulla pars Mundi ab Evangelio vacat Christi, ex omni gente, ex omni conditione, adaptantur quotidie millia senum, millia juvenum, millia parvulorum; & effectibus gratiæ Christianæ etiam ipsa, quibus Mundus atteritur, arma famulantur. S. Ambros. l. 1. c. 10. de vocat. gent.

In tribulationibus fundatur Ecclesia, in tempestatibus, & procellis; in sollicitudinibus, & mœrore; in rebus adversis; & in fluminibus, præparatur. Id. in Ps. 48.

Fundendo sanguinem; & patiendo magis, quàm faciendo, contumelias, Christi fundata est Ecclesia. S. Hieron. ep. 62. ad Theophilum adv. Joan. Hieros.

Lapidati, occisi, fugati sunt. Et cùm inde, tanquam ex uno loco, fugarentur, quasi ligna ardentia igne divinò totam Mundi Sylvam accensam, fervore Spiritûs, & lumine veritatis, impleverunt. S. August. in Ps. 30. de Apostolis.

Sparsus est Sanguis justus: & illô sanguine, tanquam seminatione, per totum Mundum factâ, seges surrexit Ecclesiæ. Id. in Ps. 39.

Quomodo manifestum est, quòd meliorem omnibus sub cœlo Fidem nos Christiani credimus? Primùm, quòd non invenimus ab initio Sæculi gentem aliam inter omnes gentes, tot, & tantis, temporibus impugnatam, & tamen non deletam; præter hanc solam Christi fidem. Secundùm, quòd nullus Rex Christianorum aliquibus barbaris Infidelibus traditus est in mortem; etiam tot nationibus, ac gentibus adversùs Regnum bella gerentibus. Quin imò non solùm Regem non opprimere, sed nec imaginem suam de monetis, & numismatis, delere cum cruce valuerunt. Et hoc ipsum, quod in omni genere creditur Evangelium Christi, est testimonium infallibile; quòd non sit alia Fides verior sub cœlo. S. Athanasius Alex. lib. Quæst. q. 40.

De terrenis cœlestia prodeunt, de pœnis magna gignuntur; & temporale donum in præmium transit æternum. S. Leo P. s. 2. de jejun. Sept. mens.

Sicut plantæ rigatæ magis crescunt; ita & fides nostra oppugnata magis floret; & seditione agitata incrementa majora sumit. Neque horti aquis irrigati ità germinant, & fœcundi sunt; ùt Ecclesiæ; si Martyrum irrigentur sanguine. S. Chrysost. s. in Juventinum, & Maximum MM. Tyranni, Ecclesiam, insectando, firmiorem etiam ipsam reddiderunt triumphis magis magisq; compactam, & corroboratam. S. Greg. Naz. carmine ad Episcopos.

Fremebant gentes irascebantur populi, sæviebant reges, & Potestates contradicebant; superstitionis, & totius Mundi, reluctabantur errores. Sed de resistentibus, furentibus, persequentibus, populum suum Christus augebat: ac per mortem Sanctorum roborabatur Fides, vincebat veritas. P. Prosper Aquit. l. 2. c. 15. de vocat. gent.

Ecclesia novit beneficiô Domini triumphare de suis cladibus, ingravata persecutionibus: siquidem afflictionibus semper augetur, sanguine Martyrum rigatur, tristitiâ magis erigitur, angustâ dilatur, fletibus pascitur, jejuniis reficitur: & inde potiùs crescit, inde Mundus deficit. Cassiodorus, Prologo in Ps.

§. III.

Persecutiones justus præ impio patitur.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola.

Descenderúntque volucres super cadavera &c. Gen. 15. 11. Nunquam Abrahæ aut epulanti, aut nubenti, aut coacervanti ex gregibus opes, adversati sunt accipitres. Ubi verò triennem vaccam Domino sacrificavit in ara, mox vultures adfuêre. Quotiès in domo Abrahæ saginatos putas vitulos, ad epularum delicias jugulatos? quot occisos pullos? nullâ volucrum invasione. Semel litat cum ariete pullum; & statim lucta initur cum volucribus. Oliva l. 5. Strom. §. Surrexi, ut aperirem dilecto.

Oderant filios Israel Ægyptii. Exod. 1. 13. Causa præcipua ex disparitate cultûs. Ægyptii enim colebant suum Apin, seu bovem: Hebræi adorabant verum Deum. Sylveira in Act. 7. 19.

Congregati igitur ascenderunt quinque reges &c. Jos. 10. 5. Quinque reges concitârunt contra se Gabaonitæ; quia transfugerunt ad Israel Orig. hom. 11. in Jos. cùm anima humana verbo DEI se sociaverit, dubitari non debet, statim se inimicos habituram: & eos, quos habuerit antè amicos, in adversarios esse vertendos. Idque non solùm pati ab hominibus se speret, verùm etiam de contrariis virtutibus, & spiritualibus nequitiis, id omnimodè pro certo sciat. Et ità fit; ut

qui amicitias expetit JESU, multorum sibi sciat inimicitias tolerandas - oppugnantur ergo etiam nunc Gabaonitæ cujuscunque modi sint, propter amicitias JESU. Apud Naxera in Jos. 10. §. 19.

Si communicabit lupus agno aliquando; sic peccator justo Eccl. 13. 21. Lyran. dicitur peccator lupus; quia semper insidiatur justo.

Aquila grandis magnarum alarum venit ad Libanum. Ezech. 17. 3. Quid actura? ut rapiat, & depopuletur. Væ myricis! væ buxo! & elleboro! Falleris: has ales arbores non violabit. Cedrus laceratur; nec cedri truncus eroditur, sed medulla. Summitatem frondium ejus evulsit. Præstat oleastrum esse, quàm cedrum: quò fueris putridior, sterilior, & nocentior; eò ejus securior ab injuria. Viret taxus in Libano, discerpitur cedrus. Oliva fer. 3. D. Pass.

Ecce motus magnus factus est in mari. Matth. 8. 24. Cur illi, qui Christum sequuntur, exagitantur? ratio est: quia, quicunque Christum in aqua, & altò Religionis mari, sequi desiderat; tacitè carpat, & coarguateos, qui in terra sunt desides. Bessæus D. 4. Epiph.

Num. 2.

Exempla, & testimonia.

Ex Veteri.

Iratúsque est Cain vehementer. Gen. 4. 5. Vide, quàm sit homini scelesto gravis, & molesta virtus, probitas, pietas, & innocentia bonorum; quàm oderint impii pastorem Abelem, Doctorem scilicet; qui magis vitâ, quàm linguâ, illorum improbitatem coarguat, & frangat exemplò illorum cupiditates. Ideo ait S. Ambros. l. 1. de Abel c. 6. Ægyptiis abominationi erant pastores ovium. Omnes enim, qui corporis dediti passionibus, & voluptatibus indulgent suis, disceptatorem Verbi DEI, doctorémque virtutis, quadam execratione declinant. Fernandius hîc Sect. 6.

Collidebantur in utero ejus parvuli. Gen. 25. 22. Nondum nati, & jam bellatores. Quæ dissidii causa? Esau scilicet vitii, Jacob virtutis personam agebat. Non potuit virtutis sinè certamine concipi, nec sinè victoriâ nasci. Naxera in Jos. 10. §. 19.

Oderat semper Esau Jacob pro benedictione, &c. Gen. 27. 41 Quemadmodum Esau persequebatur Jacob; sic filii sæculi hujus persequuntur filios Sæculi illius. Auth. Imp.

Vacant enim. Ex. 5. 8. Pharao in Israelitas tunc sæviit immaniùs, cùm illi de victimis cogitare cœperunt. Oliva fer. 3. D. Pass.

Dixerunt ad Joas: perduc filium tuum huc, ut moriatur: quia destruxit aram Baal, & succidit nemus. Judic. 6. 30. En, cur in Gedeonem nimbus odij se exoneret. Si scortaretur adolescens, nemo mutiret: in illum conspirârunt Madianitæ innumeri; quòd monstra sustulerit. Judic. 7. 12.

Saul, cùm mitis, & dejectus in oculis suis, esset; & virtutum præstantiâ à Deo, tum lauro, tum sceptro, destinaretur, audivit. 1. Reg. 10. 27. *num salvare nos poterit iste? & despexerunt eum.* Ubi verò flagitiorum omnium sentina effectus est, obsequentem sibi Israël à melle prohibuit. 1. Reg. 14. 24. Oliva l. 5. Strom. §. Surrexi ut aperirem &c.

Et ait Achitophel ad Absolon: ingredere ad concubinas patris tui: ut, cùm audierit &c. 2. Reg. 16. 21. Quò ejus scelestior, eò ejus cohortibus gratior. Oliva fer. 3. D. Pass.

Similis factus sum pelicano solitudinis, factus sum sicut nycticorax in domicilio. Ps. 101. 7. Pagninus & alij, vertunt: *factus sum sicut bubo.* Scilicet postquam animum adjeci ad pœnitentiam; & Mundo renuntiare cœpi; omnes me, ùt bubonem, persequuntur. Did. Niss. fer. 2. Dom. Palm. §. 4.

Abominantur impii eos, qui in recta sunt via. Prov. 29. 27.

Surrexi, ut aperirem dilecto meo: manus meæ stillaverunt myrrham. Cant. 5. 5. I, pernega, iis persecutionem impendere, quibus placet sequi JESUM. Necdum sponsa ostium domûs suæ Christo reseraverat; & jam manus ejus myrrham exsudant. Quid illâ fiet, si non exurgat tantùm, ut excipiat sponsum; verùm & circumcurset, ut eum exploret? jam non è digitis myrrha, sed è vulneribus cruor, emanabit. Oliva l. 5. Strom. §. Surrexi &c. Daniel ad leones damnatur; cur? oravit. Susanna saxis destinatur; quam ob rem? pudori oppignoravit fidem. Abimelech ad necem poscitur; quò crimine? Davidem pavit. Abel mactatur; quid flagitii admisit? litavit. Exulat Elias; quâ sceleris invidiâ? expiatæ à sacrificalis Samariæ. Id. ib.

Circumveniamus justum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris. Sap. 2. 12.

Et remigabant viri &c. Jon. 1. 13. *cognoverunt enim viri quòd à facie Domini fugeret.* v. 10. Tunc placuit, cùm se Numinis transfugam dixit. Miserti sunt ejus, qui peccavit: & quem fortè insontem mersissent, authorem tanti discriminis servare conantur. Oliva fer. 6. D. 4. Quadr.

Ex Novo.

Magdalena.

Quid molesti estis huic mulieri? Matth. 26. 10. Diu peccat Magdalena; & nemo adversatur: convertitur; & nemo non de ea loquitur. Prosternitur ad pedes JESU, & adversarios patitur: accurrit ad caput ejus, & laceratur: plorat; peccatrix dicitur. Seu lacrymas, seu unguenta, effundat; compescere non potest susurrones; Pharisæos, & Apostolos, infestos habet. Oliva t. 2. Strom. §. quid molesti &c.

Magdalena fœtere tum nardô cœpit, cùm illô JESUM unxit. Quamdiu se unguentô obliniit; ornata, non prodiga, habebatur. Præstabat in cœna Simonis inebriari, quàm obsequi. Id. fer. 3. D. Pass.

An

An non Magdalena sumptus majores, & vanissimos quidem, fecit in unguenta, liquores, & odores, quos sibi ipsi, ùt idolo, adolevit? ad hæc certè trecenti denarii satis non erant. Quantum de Moscho, ambra, & balsamo; quantum succi odoriferi, in solos cinnos insumpsit? quanta auri copia, gemmarum luxus? an tamen ullus contra eam infremuit? an in faciem prodigam vocavit? Cùm autem exiguum vanitatis suæ tributum Christo in donum offerret; en tibi subitò calumniæ, & fremitus. Segneri s. 8. die Jov. Dom. 1. Quadr.

Videns Pharisæus &c. Luc. 7. 39. E regione mala bonis obsistunt; & semper è vestigio contra bonum aliquid mali consurgit, non tamen gratis, atque sterliter; sed sæpe ut bonum eluceat perampliùs, cùm superaverit, probetur ex pugna. Sim. Cas. l. 9. c. 29.

Num. 3.

Alij.

Caput Joannis Baptistæ. Marci 6. 24. Addit *Baptistæ*: qui prædicabat baptismum pœnitentiæ. Solent iniqui inde odisse Sanctos, unde maximè obligantur: quia scilicet eis viam salutis ostendunt, scelera arguunt &c. Sylveira hîc c. 32.

Ejecerunt eum extra civitatem. Luc. 4. 29. Non patitur impietas pios, iniquitas justos non sustinet: & quietem non suscipit, quousque abjecerit, quod sibi videbatur adversum. Exilium patitur justus ab impiis; & extra reproborum conventum semper expellitur bonitas. Et, ut agendorum cura sit liberior, propellitur, qui vellet arguere. Sim. Cass. l. 9 c. 13.

Cæcus secus viam Luc. 18. 35. Est Christianus existens in peccato mortali, quia non est in via. Quando autem peccator, id est, cœcus, reducit se ad viam, id est, ad Christum, qui dicit: *ego sum via*, & incipit clamare; statim reprehenditur. Iste defectus est hodie in Mundo: quamdiu homo est secus viam, id est, in peccatis, mendicans Mundana, & temporalia; nullus curat illum reprehendere; sed magis applaudunt illi: sed si dat se devotioni, & bonæ vitæ, Statim redarguitur. Et, quod fortius est, dicit textus: *& qui præibant.* Non dicit, qui sequebantur, vel comitabantur: quia majores in scientia, dignitate, & officio, sunt primi ad reprehendendum eos. S. Vinc. Ferr. l. 1. Dom. Quinq. Aures viatorum clamoribus cœcus obtundbate, stipem mendicans; quod cùm semper ageret, nemo objurgavit. Transtulit à cupiditate vocem ad salutem, imploratque semel tantùm pro luce JEsum: *Fili David miserere mei!* mox eum viatores compescuêre. *Et qui præibant-* Cur silere eum nunc jubetis, quem scitis semper clamâsse? Clamabat olim, sed mammonæ; nunc Christum inclamat: non clamoris tædet, sed implorati. Oliva l. 1. Strom. §. Deest panis &c.

Sabbatum est; non licet tibi tollere grabatum. Joan. 5. 10. Trigiata octo annis jacuit paralyticus in lecto, quem non aspicere dignabantur Judæi: cùm primùm autem sanitatem recepit, ajebant: *Sabbathum &c.* Misere hic homo nec unum habuit hominem accurrentem, dum in lecto jacebat; sanatus à Domino nullos invenit non juvantes, sed impedientes. Did. Niss. fer. 2. D. Palm. §. 4.

Adducunt eum ad Pharisæos. Joan. 9. 13. Quamdiu hic homo cœcus existebat, nemo cum eo contendit: ùt autem ejus oculi aperti sunt, omnes eum persequuntur, omnes eum supplantare conantur. Diez. fer. 4. D. 4. Quadr.

Quia de Mundo non estis-propterea odit vos Mundus. Joan. 15. 19. Quare odit? quia *totus in maligno positus.* 1. Joan. 5. 19. Vos autem in via bonitatis electi. A dissimilibus bonis est odium; à dissimiliter viventibus infertur persecutio. Sim. Cass. l. 12. c. 11.

Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens. 1. Cor. 3. 18. Salvianus l. 6. de Provid: hæc est dicere: si quis vult esse sapiens, sit bonus: quia nemo verè sapiens, nisi verè bonus. Cur Salvianus bonum vocat, quem Paulus stultum? Si Mundi audias stylum, soluta difficultas. Mundus enim probos stultos vocat, & velut insipientes contemnit: nam idem est bonus apud Deum, ac stultus apud Mundanos. Castillo Illat. 215.

Mihi Mundus crucifixus est. Galat. 6. 14. Qui cum Deo pacificus est, nullius inimicitiam metuit: tutus enim est in protectione, & misericordia Dei; quæ promissa est, & manet super Israel Dei. S. Ambros. hîc. Non solùm inquit mortuus Mundo, sed & crucifixus. Omnia, quæ Mundus amat, crux mihi sunt: delectatio carnis, honores, divitiæ, vanæ hominum laudes.

Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis. 1. Petri 4. 14. Si quis unquam cachinnos, & ludibria, passus est, Noë fuit. S. Chrysost. hom. 3. in Gen. verisimile est, eum subsannatum, & irrisum ab omnibus. Habitabat in medio populi scelerati, & protervi. Licèt fortè initiò territi sint nonnulli, cùm novus propheta Noë vicinum Mundi interitum ex Dei mandato nuntiaret. Cùm autem viderent unius, duorum, trium, imò centum, annorum, serie evolutâ, minas diluvii in cassum recidere, & successu carere; Noe verò nihilominus fabricæ suæ strenuè insudare; arcæ certatim circumfusi in quot non cachinnos prorupêre: ô, inquiebant, te senem bis puerum! ô prophetam mendacem! Cùm verò illum postea sudô, ac serenô, die navim ingredi videret; tantô animalium, & bestiarum, exercitu præeunte; tunc irrisiones, & ludibria crevêre. Ecce, clamabant, senem delirum! qui, cùm aurâ liberâ, cœlôque serenô, frui possit, se ipsum voluntario carceri mancipat. Pulchrum sanè consortium lupos inter, & ursos! quæ catenæ tot belluas continebunt, nè impetu factô miserum discerpant? O fatuum! timet undas! tigrides non metuit, nè suffocent. Cùm verò post septem dies, laxatis cœli cataractis viderent delabi pluvias, intumescere alveos, inundare flumina, effundi maria, valles abscondi,

montes aquis æquari; ô quàm subitò alia rerum facies successit. Fluctuabat in novo Oceano secura, & gloriosa Noe arca, inter mersorum ejulatus, & clamores. Noe verò in hac miserorum clade non insultabat illusoribus, nec eorum interitu exultabat; sed pereuntibus intimè condolebat. Talis etiam erit sors vestra, si maledicas linguas æquô animô tuleritis. Nunc quidem vos rident, & dicteriis lacessunt &c. Segneri s. 8. die Jov. D. 1. Quadr.

Et blasphemaris. Apoc. 2. 9. Rich. à S. Vict. quoniam cœtui malorum semper est odiosa bonorum vita; &, quem Deus commendat, sermo pravorum blasphemat; rectè subjungit: *& blasphemaris ab his.*

Ex Patribus.

A primordio justitia vim patitur: statim, ut coli cœpit Deus, invidiam religio sortita est. Tertull. l. Adv. Gnost. c. 8.

Perversorum derogatio vitæ nostræ approbatio est: quia jam ostenditur; nos aliquid justitiæ habere, si illis displicere incipimus, qui non placent Deo. S. Greg. hom. 9. in c. 2. Ezech.

Sancta anima, divini amoris spiculô vulnerata, cùm anhelare in Deo cœperit; cùm ad supernam se patriam, per desiderium extendit; ad tentationem ei vertitur, quidquid in hoc sæculo amicum antea, blandumque putabatur: quia, qui peccantem amare consueverant, rectè viventem crudeliter impugnant. Id. in Ps. pœnit. Ps. 31. 7.

Qui domesticus Dei est, exul est Mundo: qui conversatur in cœlestibus, peregrinus est terris. S. Ambr. in Ps. 118. Actor. 7. Cantabiles mihi erant justificationes tuæ.

Quemadmodum justus lætificat cor innocentûm, cùm videtur; ità & impii justorum cognitione torquentur, quia vel tacitis sanctorum moribus arguuntur torquet castitas incontinentiam, avaritiam liberalitas, impietatem fides. Id. ib. Octon. 10. Manus tuæ fecerunt me. Ante finem.

Cùm cœperit homo Christianus cogitare proficere, incipit pati linguas adversantium. Quicunque illas nondum passus est; nondum proficit: quicunque illas non patitur; nec conatur proficere. S. August. in Ps. 118.

Bonos Christianos, volentes facere præcepta Dei, Christiani mali, & tepidi, prohibent: clamant tamen illi non deficientes. Cùm enim quisque Christianus cœperit bene vivere, Mundumque contemnere; in qua sui novitate patitur reprehensores frigidos Christianos. S. August. s. 18. de Verb. D.

Non potest accidere, omnino non potest; ut, qui virtutem diligenter exequitur, nunquam plurimos acquirat inimicos. S. Chrysost. hom. 15. in c. 5. Matth.

Furi lux inimica est, molestus est justus, peccantibus etiam solus apparens; gravis etiam si spectetur. Non enim ferunt illius radios: sicut nec solis jubar, qui oculorum morbô tenentur. Quin gravis est multis malis, etiamsi audiatur solùm. Id. hom. 28. in ep. 2. Cor. 12.

Non potest bonus non esse, qui bonis placet: nec minùs validum argumentum mihi videtur, quòd bonus sit, si malis è regione displicet. Bernardus ep. 248.

Gratulamur, iisdem nos displicere, quibus & Deus non placet. S. Paulinus ep. 6. ad Severum.

Mundus Deo contrarius, cœlo dissimilis, virtutibus oppositus, sanctitati inimicus, & piis mentibus onerosus. S. Laur. Just. opusc. de inter. conflictu c. 1.

§. IV.

Persecutiones ferendæ, quia breves.

NOn relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum, ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas. Ps. 124. 3. q. d. non sinet Providentia Dei justos à tyrannis diu vexari. Rupert. l. 7. de glor. Filii hominis: quid est, non relinquet? nisi, diu durare non permittet. Recordamini priorum, ac novissimorum, quicunque virgam suam, id est, potentiam suam elevaverunt super sortem justorum, ad affligendos eos, qui ad vitam æternam prædestinati sunt; non diu durârunt. Nolite timere: quia non tamdiu durabit virga hæc, ut necessariò extendant justi, quasi auxiliô destituti, ad iniquitatem manum suam; sed citò frangetur, & in ignem mittetur, ut ardeat. Sylveira in Act. 16. q. 12.

Quasi tempestas transiens non erit impius. Prov. 10. 25. q. d. impius & similis procellæ, & turbini transeunti: quia licèt ad tempus, instar tempestatis, terribilis sit hominibus; non diu tamen subsistit; sed subitò è vita tollitur. Sic de Nabuchodonosor Jer. 4. 13. *ecce quasi nubes ascendet, & quasi tempestas currus ejus.* Et de Antiocho, Dan. 11. 40. *quasi tempestas veniet contra illum Rex Aquilonis.* Et de Cyro Is. 21. 1. *sicut turbines ab Aphrico &c.* Cornelius hic.

Cùm venerit (Antichristus) *oportet illum breve tempus manere.* Apoc. 17. 10. Rupertus l. 10. in Apoc. terret nos magnitudine adversitatis; & refovet de brevitate temporis.

§. V.

Motiva alia.

Ex Veteri, & Novo.

EGressum est cornu unum modicum, & factum est grande &c. Dan. 8. 9. Ecce tibi *cornu modicum*, & *magnum*, dicitur idem tyrannus: nimirum inferens parva, & magna, damna: parva, dum sævit in corpora, illæsis animabus; magna, dum vitam æternam eripiebat aliis, miserè trahens in idololatriam. Baeza t. 3. l. 14. c. 22. §. 1.

Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam. Matth. 5. 10. Multi propter suos excessus castigantur: qui volentes seipsos excusare, & quasi beatificare; allegant istam Scripturam; cùm ipsi condignam luant disciplinam propter suam malitiam. Veruntamen, si quis excessit, & pœnam sibi inflictam pro culpa

culpa ſua æquanimiter tolerat; etiam ipſe quodammodo beatus eſſe videtur. Quamvis enim non patitur propter juſtitiam ſuam, tanquam propter cauſam, videlicet alios ad perſequendum merentem; patitur tamen propter cauſam finalem; videlicet, ut ſua culpa per pœnam ordinetur, & Dei injuria vindicetur, amiſſaque gratia reparetur. Dion. Carthuſ. hic. Iſidorus Clarius l. 2. orat. 17. quærit, cur hæc octavô locô ſit poſita? & reſpondet: hîc illud accidiſſe videtur, quod in Muſicis: ut, cùm ad ſeptem voces progreſſum eſt, non poſſit nova vocis acceſſio fieri; ſed, quæ octava additur, cum prima ità conveniat, ut non duæ, ſed una vox eſſe videatur. Paupertas, & perſecutio temporalis, ſorores ſunt; & eis claves regni cœlorum, nô tantùm promiſſivè, ſed poſſeſſivè conceduntur. Hujusmodi autem ratio eſt: quia Evangelica paupertas nihil habet, quod Mundi ſit: temporalis autem perſecutio poteſt totum Mundum ab homine auferre. Sed quia providentiſſimus creator & gubernator, nullam creaturam ſinè locô fecit; cùm paupertas, & perſecutio, in Mundo locum non habeant; ideo eis poſſeſſoriè ex nunc cœlicas ſedes dedit. S. Bernardinus ſ. 3. de 8. beatit.

Diſputans in ſchola tyranni cujusdam. Act. 19. 9. Id eſt, juxta Lyranum, Cajetanum, principis, aut viri nobilis. Cùm multi, & magni, inſurgunt contra Paulum, ipſe ſe recipit ad aulam principis. Nam, ſi dantur aliqui magni, qui Sanctos perſequuntur; præbet Deus alios principes, qui eos protegant. Fuerunt principes, qui Jeremiam c. 37. 14. cæſum miſerunt in lacum; providit alios principes, qui eum de carcere tulerunt. c. 39. 13. Sylveira hic q. 4.

Noli timere: ego ſum primus, & noviſſimus. Apoc. 1. 17. Chriſtus hîc ſignificat, opus Eccleſiæ à ſe inchoatum per quaſvis tribulationes, & perſecutiones, tyrannorum conſummaturum: Ut ita Fideles in eis forti, & conſtanti, animô ſint, nihil timentes: ſcientes, quòd Chriſtus, qui eſt primus, & noviſſimus, eis tam initium, quàm finem, dabit. Sylveira hîc.

Fui in inſula &c. Apoc. 1. 9. Rupertus: cui negabatur terra, cœlum apertum eſt. Exemplum eſt ergo omnibus Sanctis, quòd, quantò magis in freto præſentis ſæculi affliguntur, tantò ampliùs illis ſecreta cœleſtia manifeſtantur. Apud Sylveira hîc.

Ex Patribus.

Cùm ex prœlio hujus vitæ æternæ gloriæ victoria nobis præbeatur; qui contra nos ea bella innovant, quibus ad æternam requiem ducimur; profectò nobis magna ſervitia impendunt. S. Gregor. l. 4. Expoſ. in 1. Reg. c. 8.

Citò fides inexercitata langueſcit, & crebris otioſa tentatur incommodis. S. Ambroſ. ſ. 11. in Pſ. 118. Octon. 11. omnia præcepta tua veritas &c.

Recuſas eſſe in corpore, ſi non vis odium Mundi ſuſtinere cum capite. S. Auguſt. tr. 87. in Joan.

Propter Deum iſta perpeteris; quia ſcilicet legem ejus audiſti. Hoc quô tandem dignô honore penſandum eſt? quibus diadematis conferendum? Mihi verò magis proveniat inimicitias ſuſtinere propter Deum, atque contemni, quàm vel à cunctis regibus honorari. S. Chryſoſt. hom. 18. in c. 5. Matth.

Verùm è civitate ejicient. At non etiam ex ea, quæ in cœlo ſita eſt: hoc ſi potuerint efficere hi, qui nos inviſos habent, verè bellum inferent. Quamdiu autem minimè potuerint; guttulis aquæ nos petunt, aut ventis feriunt, aut inſomniis ludunt. S. Gregor. Naz. or. 18.

Niſi diabolus Chriſtianos perſecutus fuiſſet, ac adversùs Eccleſiam, bellum ſuſcepiſſet; nullos haberemus Martyres: iis autem non extantibus, mœſta, ac nihil hilaris, feſtaque, vita nobis ageretur. Quid enim ſolennibus hiſce conventibus comparari queat? S. Aſterius Ep. Encom. in SS. M M.

Miſcellanea.

Surrexit interea Rex novus ſuper Ægyptum. Ex. 1. 8. Rex vetus eſt Deus; novus, diabolus: qui Fideles afflixit 1. violenter per decem Romanor. Imperatorum perſecutiones, 2. Sapienter, per Philoſophos, & hæreticos, 3. aſtutè, & blandè, per illecebras, & voluptates; ùt jam facit. Cornelius hic.

Tradet autem frater fratrem. Matth. 10. 21. Domeſticam perſecutionem poſt illam annuntiat affuturam; quæ cunctis videtur eſſe crudelior, & difficilior ad cavendum, & pœnoſior ad tolerandum. Sim. Caſſ. l. 9. c. 20.

S. Auguſtinus ſcribit l. 2. c. 3. de Civit. vulgare fuiſſe proverbium: pluvia defecit, cauſa Chriſtiani.

Cupiditatibus, ac voluptatibus, blanditur caro, ut ſæculi ſectemur illecebras; quod eſt dirum perſecutionis genus. Omnibus quippe his, pro amore divinitatis, repugnare viriliter, Martyrii perducit ad palmam. S. Laur. Juſt. l. de cont. Mundi c. 6.

Perſecutores pernicioſiſſimi ſunt, Caro, Mundus, dæmon. Iſid. Clarius l. 2. or. 17.

Roma ſubterranea, & ſubſtructiones à primis Chriſtianis factæ; ob perſecutiones. Aringo in Roma ſubterr. de perſecutionibus primæ Chriſtianitatis.

TITULUS. XX.
S. PETRUS.

§. I.
Laudes, honor, gloria.

Seraphim ſtabant ſuper illud. Iſ. 6.2. Iſte unus de Seraphim Petrus Apoſtolus extitit; qui gratiæ pennis advolans dixit: *pœnitentiam agite.* Rupertus lib. 1. in c. 29. Iſai.

Alii Joannem Bapt. &c. Matth. 16.14. De ſingulis vulgi opinionibus omnes diſputant: verùm ubi Dominus, non quid alii ſentiant, ſed quid ipſi Diſcipuli; tunc omnes tacent. Unus Petrus pro omnibus loquitur: *tu es Chriſtus Filius Dei vivi.* Cur modò non omnes, ſed unus loquitur? quia modò verus ſenſus Eccleſiæ requirebatur, qui debuit tradi à Paſtore uno: quia ad ſecuritatem doctrinæ maximè conducit ſingularitas Paſtoris. Baeza t. 3. l. 14. c. 14. §. 12.

Beatus es Simon Bar-Jona. Matth. 16. 17. S. Anſelmus hîc: quandoquidem tam perfectæ fidei confeſſione pollea; ego, cujus dicere facere eſt, dico tibi: O Simon! *beatus es!* Simon dico Bar-Jona; id eſt, qui tali confeſſione, ac piâ ſimplicitate, vocari debes filius columbæ, vel filius divinæ gratiæ; qui in ſpecie columbæ dicitur ſuper ipſum deſcendiſſe-- filius quidem Spiritûs S. fuit, ab eo tempore, quô ab ipſo illuminatus gratiam divinæ cognitionis accepit. Arcones in Iſ. 2. 2. Diſc. 5.

Simon, ecce Sathanas &c. Luc. 22. 31. Commune erat omnibus periculum de tentatione formidſhis; & divinæ protectionis auxiliô pariter indigebant: quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere. Et tamen ſpecialis Petri à Domino cura ſuſcipitur; & pro fide Petri propriè ſupplicatur: tanquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens Principis victa non fuerit. In Petro igitur omnium fortitudo munitur; & divinæ gratiæ ità ordinatur auxilium; ut firmitas, quæ per Chriſtum Petro tribuitur, per Petrum Apoſtolis conferat. S. Leo ſ. 3.

Ecce Mater tua. Joan. 19. 27. Sic inter Petrum, qui plus diligebat; & Joannem, qui plus diligebatur, hæreditatem ſuam Chriſtus diviſit: ut Petrus ſortiretur Eccleſiam, Joannes Mariam. Guarric. Abb. ſ. 4. de Aſſumpt. V. Cùm tota Eccleſia Chriſto committitur, & Maria ſit Eccleſiæ pars præcipua, ipſa quoque Petro concreditur. Arcones in Iſ. 2. Diſc. 5.

Simon Joannis diligis me? Joan. 21. 15. Dominus non dubitabat, qui interrogabat: non ut diſceret; ſed ut doceret, quem elevandus in cœlum amoris ſui nobis velut Vicarium relinquebat. S. Ambroſ in Luc. 24.

Ut, veniente Petrô, ſaltèm umbra illius obumbraret quempiam illorum. Act. 5. 15. Tunc Petrus umbrâ corporis ſui viſibiliter allevabat infirmos; qui etiam nunc inviſibili ſuæ interceſſionis umbraculô Fidelium infirma roborare non ceſſat. V. Beda hic. Cur Petrus umbrâ facit miracula, & ſanat? quod de nullo alio Apoſtolo legitur. Lyran. ponitur differentia Petri ad alios Apoſtolos in operatione miraculorum; nam alii Apoſtoli curabant infirmos per tactum manuum; ſicut dicitur ſuprà v. 12. *per manus Apoſtolorum &c.* Petrus autem, non ſolum per tactum, ſed etiam per umbram; quod eſt majus. Quod fiebat, ad oſtendendum, quòd erat principalis Apoſtolus. Sanat Petrus umbrâ, quod à Chriſto D. factum non legitur. Cœcum digitô. Joan. 9. 6. Puellam mortuam manu. Matth. 9. 25. Voce filium viduæ ſuſcitat. Luc. 7. 14. Inſufflatione dat Apoſtolis Spiritum S. Joan. 20. 22. Hôc modô Chriſtus operatur; ut oſtendat ſe Filium Patris. Hic operatus eſt digitô in Ægypto. Ex. 8. 19. Manu in Mundi opificio. Pſ. 18. 1. Voce in productione lucis. Gen. 1. 3. Inſufflatione in hominis animatione. Gen. 2. 7. Et ita Chriſtus, ùt Filius æterni Patris, habet ſimilem illi operandi modum. At verò S. Petrus; cùm ſit Spiritus S. juxta illud Chriſti D. Matth. 16. 17. *vocaberis Bar-Jona*, id eſt, *filius columbæ;* Spiritus autem Sanctus præclariſſima myſteriâ umbrâ operatus eſt. Luc. 1. 35. Matth. 17. 5. *nubes lucida obumbravit eos*, quæ, juxta Chryſoſt, erat Spiritus S. Sylveira in Act. 5.

Imperator venit Romam. quò feſtinat? ad templum Imperatoris? an ad memoriam Piſcatoris? S. Auguſt. in Pſ. 140.

Ecce totus orbis undique Romam confluit ad urbem, propter Petrum Piſcatorem; non propter Auguſtum Mundi Imperatorem. Quilibet inveſtigat ſepulchrum Piſcatoris; nullus inquirit tumulum principis Neronis. Inſuper totô Mundô imperans vivus quilibet Auguſtus, ante mortui Piſcatoris, jamque putrefacti, oſſa procumbit, lacrymas cum fletu fundit: & ſuppliciter ornat Imperator; ut ſibi propitius ſit Piſcator. S. Honorius S. de S. Petro in Vinculis.

Petrus omnium Apoſtolorum os, vertex conſortii totius. S. Chryſoſt. hom. 55. in c. 16. Matth.

Claves cœli lingue eſt Petri; quia ſingulorum merita cenſendo Apoſtolus, unicuique regnum cœlorum, aut claudi aut aperit. S. Maximus in Natali SS. Petri, & Pauli.

§. II.
Virtutes.

Domine, ſi tu es &c. Matth. 14. 28. Ferventiſſima Petri erga Chriſtum charitas erat: deſiderabat enim ſtatim peces illum eſſe. Theophylactus hîc.

At ille ampliùs loquebatur. Marci. 14. 31. Quantò Chriſtus Petri caſum magis affirmabat, tantò Petrus, certæ prædictioni illius obnitens, fortiorî pectore officium ſe deſerturum negabat. At unde quæſo, hæc tanta vis animi illi proveniebat? non aliunde, quàm ab incenſa charitate. Victor Antioch. hîc.

Nec

Nec Mundi dominam times Romam, qui in domo Caiphæ expaveras Sacerdotis ancillam. Vincebat materiam formidinis vis amoris: nec æstimabas timori cedendum; dum horum saluti consulis, quos susceperas diligendos. S. Leo s. 1. in Natali SS. Petri & Pauli.

Nemo Co-Apostolorum in amore sui JEsu fervidior. B. Ivo. Carnot. s. in Cathedra S. Petri.

Humilitas.

Matthæus 16. 17. susè narrat Petri confessionem, & ejus præclara encomia. At Marcus c. 8. 29. breviter. Cur id? Marcus scripsit Evangelium, juxta sibi relata à Petro, ut testatur Tertull. l. 4. contra Marcion. c. 5. Cùm in enarranda historia Evangelica S. Petrus incidisset in suas laudes, eas omninò silet; illas alteri, scilicet Matthæo, reservat. S. Chrysost. hom 49. in Matth. Marcus, qui Petri discipulus fuit, quæ ad Magistri laudem pertinent, forsitan ipsò deprecante, ne magnificè de eo diceret, omnino siluit. Sylveira in c. 11. Matth. 25. cap. 20.

Beatus es Simon Bar-Jona. Matth. 16. 17. Has laudes Marcus 8. 29. non ponit Petri discipulus; cùm hoc ad magnam ejus gloriam spectaret. Marcus scripsit, quod à Magistro suo Petro percipiebat: Petrus autem supprimebat, quidquid propriam laudem redolere videbatur. Sylveira hic.

Da eis pro me, & pro te. Matth. 17. 26. Vide, quantâ philosophiâ utitur Petrus: hunc enim locum Marcus, qui Petri discipulus fuit, ideo non scripsisse videtur; quoniam ingens hîc honor magistro deferebatur. Sed negationem quidem ille quoque diligentissimè scripsit. Hæc verò, quæ ad magistri laudem pertinent, ipsò forsitan deprecante, nè magnifica de eo diceret, omnino siluit. Id. hic.

Pœnitentia.

Egressus foras flevit amarè. Matth. 26. 75. Prodiit Petrus foras, & se contulit, ùt Adrichomius, & alii tradunt, in quandam speluncam, inter Jerusalem, & montem Sion; ibique usque ad diem resurrectionis jugiter flevit. In quo loco postea erecta est Ecclesia in Petri honorem; & perpetuam lacrymarum, & pœnitentiæ, memoriam. S. August. s. 121. de temp. flere cœpit amarè, quia Dominum suum cœpit amare. Sylveira hîc.

Trinam negationem trino amore delet.

Non solùm eum semel; sed iterum, & tertiò, interrogâsti: ut trinâ confessione amoris deleret trinum peccatum negationis. S. August. s. 50. de Verb. D. secundùm Joan.

Impletur numerus dilectionis; ut deleat numerum negationis. Id. s. 2. fer. 4. Pasch.

Redditur negationi trina confessio; nè minùs amori lingua serviat, quàm timori; & plus vocis elicuisse videatur mors imminens, quàm vita præsens. Sit amoris officium, pascere Dominicum gregem; si fuit timoris indicium, negare Pastorem. Id. tr. 128. in Joan.

Petrus, qui audaciùs secutus fuerat, ità adhuc longè erat; ut interrogatus, & perturbatus, ter negaret Dominum; cum quo se moriturum esse promiserat. Qui postea, ex longinquo ut propinquus fieret, audivit post resurrectionem: *Amas me?* & dicebat: *amo.* Et dicendo propinquabat, qui negando longè factus erat; donec trinâ voce amoris solveret trinam vocem negationis. Id. in Ps. 37.

Aliæ Virtutes.

Domine, si tu es, jube me ad te venire super aquas. Matth. 14. 28. S. Hilarius can. 14. in Matth. quòd respondere Petrus solus audet, & juberi sibi, ut super aquas ad Dominum veniat, precatur: passionis tempore voluntatis suæ designat affectum.

Faciamus hic tria tabernacula. Matth. 17. 4. Quare non dixit: faciamus sex? fortè ideò: quia putabat in illis tribus tabernaculis se, & duos condiscipulos, recipi posse, & commorari; sic tamen, ut ipse esset in tabernaculo sui charissimi Magistri. Dion. Carthus. hîc.

In verbo autem tuo laxabo rete. Luc. 5. 5. Quàm alta, & præclara, dixit Petrus hac unâ voce! 1. eximiam fidem ostendit. Bonavent. Petrus, dum dicit: *in verbo tuo laxabo rete*, confortatus est fide plenissimè. Et hic primò accepit illam magnam promissionem. v. 10. *ex hoc jam homines eris capiens.* Petrus erat valdè peritus piscandi; & sciebat bellè, nocte facilius capi pisces, quàm per diem: quia nocte natant super aquam, die verò ad ima transeunt. Et cùm per noctem Petrus in illo stagno nec unicum piscem cœperit; tamen plus fidei tribuit verbo Christi, quàm naturali experientiæ. 2. Petri spes, quæ ideò perfecta, ùt ait S. Bonaventura; quia habuit confidentiam non in suis meritis; sed in verbo Dei; copiosos pisces prehendit. Sylveira hîc q. 12.

§. III.

Petri fragilitas, lapsus, negatio.

Nolite me considerare, quòd fusca sim. Cant. 1. 5. *quia decoloravit me sol.* S. Ambros. lib. de poster. Apol. David. c. 8. ea sic legit: *nolite aspicere me, quia obfuscata sum, quia non est intuitus me sol.* Ergo fuscamur, quando non videmur à Christo; sed, quando videmur, albescimus. Si Petrum percunctemur: quid hoc rei Petre? qui factum, quòd Magistrum ter negâsti? unde illas tam fœdas maculas contraxisti? posset respondere: non est intuitus me sol. At si rursum quæres: unde nunc tam pulcher factus? unde ista tibi tam decens venustas? respondet: à sole se visum: *conversus JEsus vidit Petrum.* Quando à Christo videmur, albescimus. Did. Niss. fer. 2. D. Palm. §. de lacrymis Petri.

Etsi omnes scandalizati fuerint in te. Matth. 26. 33. S. August. s. 24. de temp. Petrus, non additô adjutoriô Dei, promiserat se pro Deo moriturum. Sed quid est homo sinè gratiâ Dei? nisi quod fuit Petrus, cùm negaret Christum. Et ideo Petrum paululùm Dominus subdeseruit; ut in illo totum humanum genus posset cognoscere; nihil se sinè Dei gratiâ prævalere. Sylveira hîc.

Petrus sedebat foris, in atrio. Matth. 26. 69. Primum Petro præcipitium objectum, quòd sederet, ad ostium foris. Drogo Ost. l. de Pass. D. propterea negabat, quia intus esse nolebat. Heu! quanto se exponunt periculo, qui sui cordis arcana non lustrant; qui intrà se, aut nunquam, aut rarò, volunt esse. Baeza t. 1. l. 4. c. 2. §. 4.

Cur Petrus permissus labi? S Augusti. s. 124. de temp: ut in clavibus esset fidelis janitor, in sententia clementissimus dispensator.

Ob hoc Petrus hæsitare permissus est; ut in Ecclesiæ principe remedium pœnitentiæ conderetur. S. Leo. s. 9. de Pass.

Non humiliter, neque constanter, ut debuit, ingressus est. Et fortasse ideò corruit: quoniam, non ut pugnaret; *sed ut finem videret*, accessit. S. Laur. Just. de triumph. &c. c. 8. de Petro.

Dominum, ignarus sui, passione timidus, & frigidus charitate, solò corpore sequebatur. Si enim dilectione fervuisset; ad ignem minimè accessisset. Id. ib.

Ecce columna firmissima ad unius auræ impulsum tota contremuit. Ubi est illa promittentis audacia? & de se plurimùm præsumentis? Ubi sunt verba illa, quando ait: quare non possum sequi modò? animam meam pro te ponam. Hoccine est, sequi Magistrum, se negare Discipulum? siccine pro Domino anima ponitur? ut, hoc nè fiat, vox ancillulæ formidetur? S. Augusti. tr. 113. in Joan.

Titulus XXI.

PETRUS & PAULUS.

Discurrunt per universum Mundum duo splendidissimi negotiatores; portantes coram gentibus, & regibus, & filiis Israel, pretiosa Fidei mercimonia: circumferunt aromata justitiæ, thura divinæ venerationis, incensum compunctionis, balsamum castitatis. S. Augusti. s. 5. in festo Apost. Petri & Pauli.

Petrus, & Paulus, jugati boves Ecclesiæ, qui orbi terrarum insignem operam navârunt; qui pro jugo crucem sustulerunt, at pro sessore Salvatorem: pro jugi nexu Scripturarum utrumque Testamentum, pro stimulo Spiritûs S. gratiam.- Penuaria Dominica, publica totius Mundi hospitia, spiritûs receptacula. Petrus spiritualis meus amor; Paulus vas electionis meus baculus. Petrus templum Dei; Paulus os Christi, lyra spiritûs: qui tricubitalis est, & cœlum attingit. Cursor velocissimus, in cœlum aquila volans.- Sed de Petro quid dicemus? qui dulce spectaculum est Ecclesiæ, splendor totius Mundi, columba castissima, Apostolorum Doctor, Apostolus ardens, spiritu fervens; Angelus, & homo.- qui ob puritatem beatus, & filius columbæ, ex Dominico ore audivit.- Vos estis regum protectio, Christianorum muri, barbarorum adversarii. S. Chrysost. orat. encomiastica in Principes Apostolor.

Reverendissimos Patres vocat S. Maximus hom. in Nat. SS. Petri, & Pauli.

Martyrum Duces, Apostolorum Principes, S. Bernardus s. 1. in festo SS. Petri, & Pauli.

Isti sunt, Petrus, & Paulus, duo magna luminaria. Id. id.

Quid pulchrius hac duorum oppositione fratrum spiritualium, contra duos fratres, qui urbem illam (Romam) fundaverunt: duo namque fratres Romulus, & Remus, illam fundaverunt; malò nimirum auspiciò, ut nunquam deesset civilis discordia. Nam ùt nobis Auctor ait: fraternò primi maduerunt sanguine muri; Romulus quippe Remum interfecit per impatientiam consortii. Pulchrò igitur spectaculò contra germanos discordes missi sunt hi duo spiritu fratres, spirituali germanitate concordes: ut supra vetera discordiæ fundamenta novum concordiæ fundamentum Christum ponerent; novamque novo Regi Deo civitatem struerent cum sui profusione sanguinis: quæ pro magna firmitate Apostolicæ Fidei veraciter dici meruit justitiæ sudes, Fidei domus, aulo pudoris; cùm antea fuisset superbiæ solium, avaritiæ profundum, vorago sanguinis, & puteus homicidiorum. S. Rupertus de oper. Spiritus S. l. 6. c. 9.

Ambo Christi Discipuli, cum inspicerentur, Divinum quiddam præseferebant, Spiritu Sanctô, & divinâ gratiâ, ità refecti: ut, qui non viderent Fideles, ex aspectu solùm arcanam quandam, & latentem exciperent gratiam; morésque, & vitam unà cum Fide conformarent, & in melius converterent. Nicephorus l. 2. c. 37.

TITULUS XXII.
POENÆ DIVINÆ.

§. I.

Symbola.

MAnus Domini frequenter sumitur in Scriptura pro potentia divina ad puniendum. Exod. 7. 4. *immittam manum meam super Ægyptum.* Job. 13. 21. *manum tuam longè fac à me.* Ps. 31. 4. *gravata est super me manus tua.* Ezech. 6. 14. *extendam manum meam super vos.* Hebr. 10. 31, *horrendum est incidere in manus Dei viventis,* S. Ambros. in Ps. 37. manum Dei virtutem intelligimus puniendi.

Pœnæ militant in me. Job. 10. 17. Militantes dicuntur: quia per quendam malorum ordinem succedentes, officium sibi commissæ crudelitatis exercent. V. Beda hîc.

Virgam vigilantem ego video. Jer. 1. 11. Id est, minantem, & agitantem se, ac paratam percutere, ait Rupertus. Sept. vertunt: *ego video baculum nucum.* Theodot. *ego video virgam amygdalinam*, quæ prima inter arbores evigilat, id est, sollicita est, ut suos flores emittat. Advertit Theodoretus; sicut nux, vel amygdalum, amarum habet corticem, sed nucleum suavem; ità castigatio primò molesta est, sed deinde fructum dat, suavitatem morum. Viegas in Apoc. c. 15. Comment. 1. Sect. 1.

Vigilantem exponit *oculatam;* vel oculos apertos, & vigiles, habentem. Significat enim Dei Providentiam, & justitiam; quæ tota oculata est, nec per errorem supplicium infert; sed maximô judiciô, & examine, verberat. Hæc virga vigilans peccatores terrendo excitat, & à somno peccatorum evigilare facit. Unde aliqui, pro *virgam vigilantem*, vertunt: *virgam vigilare facientem.* Cornelius hic.

Ollam succensam. Jer. 1. 13. Orig. Rupert. & Ambros. in Ps. 38. priùs Deus hîc pœnitentibus exhibet virgam correctionis; quam si nolent, impœnitentibus reservat ollam gehennæ.

Omnis laguncula implebitur vinô. Jer. 13. 12. Symmachus, *crater.* Theodot. *vas.* q. d. sicut laguncula impletur vinô; ità ego implebo vos ebrietate; non bonorum, & voluptatum; sed malorum, & dolorum. 2. laguncula vini, est mensura furoris, & vindictæ; quam propinabit, & quâ inebriabit vos Deus. Laguncula sunt ipsi Judæi, qui excipiunt vinum furoris Dei. Cornelius hîc.

Transivi super pulchritudinem colli ejus. Oseæ 10. 11. Transit Deus, cùm plagas infligit. Hinc *transit* in Scriptura, significat *punire.* Ità transivit per domos Ægyptiorum occidens primogenita eorum; indeque nuncupatum Pascha Ex. 12. 12. Ità Hieron. Cornelius hic.

§. II.

Pœnas Deus prænuntiat, ut vitemus &c.

Figuræ. Symbola.

ARcum meum ponam in nubibus. Gen. 9. 13. Arcus in nubibus est signum duorum: scilicet Judicii præteriti per aquam, nè timeatur; & futuri per ignem, ut timeatur. Inde est, quòd habeat duos colores: cæruleum, qui aquosus est, & exterior; quia diluvium jam præteriit: & rubeum, qui est igneus, & exterior; quia Judicium ignis venturum est. Hugo Card. hîc. Quærit Alcuinus: cur illud, signum diversi coloris datur hominibus? & respondet: in arcu idem color aquæ, & ignis, ostenditur; ex parte cæruleus, ex parte rubicundus. Est utriusque testis Judicii; unius facti, & alterius faciendi, propter timorem. Si non terret diluvium, terreat æterna gehenna, nè pecces. Escobar t. 1. mir. Chr. l. 5. Sect. 2. Obs. 9. Addo, in medio viridem cerni, quô, intermediô temporis, misericordia designatur. Quin & ipsa cœlestis arcûs figura nobis simul Dei clementiam, & severitatem, ante oculos ponit: severitatem, quia arcus instrumentum est ad feriendum; clementiam, quia caret sagittis, quibus impetat. Et inversus est: nec chordam ad terram, sed ad cœlum, directam habet. Dolutreman de amore l. 1. c. 1. Sect. 6. S. Ambr. l. de arca, & Noe. c. 27. iris est clementia Dei, quæ quasi arcus contentus; sed carens sagittâ; per adversa, quæ immittit, magis terrere nos vult, quàm ferire; ut vitia corrigamus. Unde S. Joan. Apoc. 4. 3. vidit thronum Dei circumdatum iride, id est, misericordiâ.

Ægyptii per omnes ferè creaturas puniti sunt: scilicet per terram, aquam, aerem, ignem; per mixta, grandinem, & sanguinem; per animalia, ranas, muscas, sciniphes, locustas: per solem, & astra, cùm se subducendo tenebras induxerunt: per homines, Moysen, & Aaron; per Angelos, & Deum. 2. in omnibus pene bonis puniti sunt: scilicet in fructibus agri, in animalibus, id est, primogenitis; in auro, & argento, in corporibus per ulcera. 3. in omnibus sensibus puniti sunt: in visu, per tenebras, & spectra; in auditu per tonitrua; in gustu, per sitim, & potum sanguinis; in odoratu, per fœtorem ranarum; in tactu, per dolorem ulcerum, & morsum sciniphum; denique in phantasia, & mente, per continuum mœrorem, ac multiplices terrores. Hæ plagæ fuerunt typus, & præludium pœnarum gehennæ. Cornelius in Ex. c. 7.

Semper, quasi tumentes super me fluctus, timui Deum. Job. 31. 23. Cur timorem, ex divina justitia ortum, cum timore, ortò ex procella, comparavit? Credo duplicem ob causam: unam tradit. S. Gregor. mor. l. 21. c. 17. quia, sicut tempestas cogit ad merces in mare projiciendas, ut vita servetur; ità divinus timor impellit ad bona temporalia abjicienda, nè spiritualia amittantur. Secunda causa: quia sicut coortâ tempestate omnes in preces, & vota, ac lacrymas, solvuntur; omnes præterita crimina abjurant, nova vivendi exordia promittunt, divinam gratiam humiles precantur; ità timore divinò perculsi, etiam sancti viri, hæc omnia exequuntur. Medoza in 1. Reg. 12. Annot. 12. Sect. 1.

Gladium suum vibravit, arcum suum tetendit &c. Ps. 7. 13. Propterea intendit, propterea paravit, propterea sagittas imposuit, propterea se parat ad supplicium; nè veniat ad supplicium. Nè ergo conturbemur: est enim terror verborum maximæ clementiæ: &, quò dicit intolerabiliora, eò illa ex majori dicit mansuetudine, S. Chrysost. hîc.

Arcum suum tetendit. ib. Ps. 10. 3. de homine: *ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra; ut sagittent in obscuro rectos corde.* Titelmannus hîc: cùm Deus arcum tenens describitur, sagittæ minimè occultantur, ob hoc arcum suum quasi in propatulo gerit, sagittas ostentat, earumque terrorem denuntiat peccatoribus ad cautelam. Impii, cùm arcum tensum gestent; tamen sagitttas in pharetra absconditas habent, cupiditate nocendi. Did. Niss. fer. 2. D. 1. Quadr. §. 1.

Tetendit arcum suum. Thr. 3. 12. Per arcum extensum jus divini Judicii exprimitur: quod diu venire differtur: quia mavult Christus invenire, quos remuneret; quàm quos feriat. Hinc David ait: *dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcûs.* Ps. 59. 6. S. Paschasius hîc. Dei supplicia vocat arcum: quia sicut sagittarius, priusquam emittat sagittam, priùs sibi pectus ferit: sic DEUS, antequam puniat. Genes. 6. 7. *tactus dolore cordis, delebo, inquit, hominem.* q. d. opus hoc, quod præcipuâ ratione meum est, quod tantoperè amo, ejus peccatis cogor, ut destruam. Diez. conc. 4. Dom. 1. Adv.

Fulgura in pluviam fecit. Ps. 134. 7. S. Augustin. hîc: minas ad misericordiam flexit: quando tibi minatur Deus per Prophetam, & per Apostolum, & times; nonne coruscatio terruit te? sed cum pœnitendo corrigeris, & agnoscis, hoc misericordiâ fieri; in pluviam vertitur fulguris terror. Pinna Ethol. 57.

Fac tibi vincula. Jer. 27. 2. Jussit Deus Jeremiam gestare vincula, ut iis advivum repræsentaret vincula, & captivitatem, Judæorum; sicut Isaias c. 20. 2. jussus est ambulare *nudus*; ut repræsentaret eorum expilationem. Gestavit hæc vincula, vel continuò vel per intervalla, per annos quindecim. Cornelius hîc.

Dominus de Sion rugiet. Amos 1. 2. Leonis natura est, quamdiu prædam non invenerit, silere; inventâ autem prædâ rugire: ut, quodcunque illud sit animal, rugitu tremefactum, & attonitum, concidat; & in prædam fortiori, non tam patienter, quàm impatienter cedat. Porrò leo, per similitudinem, Deus fortissimus est; cujus iræ resistere nemo potest: præda verò ejus est omnis electus; qui, ubicunque sit, ab ipso Deo requiritur; ut ad vocem ejus, sive per Angelum, sive per Prophetam, sive per scripturas, auditam, ille contremiscat; diémque Judicii, vel pœnam gehennalem, pavescens totus humiliter succumbat, pœnitentiam apprehendat; sicque in partem ejus cedat. S. Rupertus l. 2. hîc.

Succide illam: ut quid etiam terram occupat? Luc. 13. 7. Vineæ cultor rogat: *Domine, dimitte illam etiam & hoc annò &c.* S. Augustinus s. 31. de Verb. D. *in futurum succides eam.* quando? scilicet cùm in Judicio venies judicare vivos, & mortuos: interim modò parcitur. Verùm unde Augustinus colligit missum in sequentem annum excidium, usque ad extremi Judicii spatia prorogandum? quia, quod statim fieri opportunè poterat, in ulterius tempus reservatur. Naxera in Jos. 7. §. 30.

De ore ejus gladius exibat. Apoc. 1. 16. quia sententia finalis ab ore: *ite maledicti.* Nota cum Viega, Christum triplici modò gestare gladium. 1. accinctum. Ps. 44. 4. *accingere gladiò tuò.* 2. in ore, ùt hîc: *& de ore ejus gladius.* 3. in manu. Ps. 7. 13. *nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit.* Hic est in puniendo DEI progressus: Accinctus ostendit potentiam, ut terreat: in ore, ut deterreat: in manu, ut percutiat. Ex. 15. 9. *evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.* Sylveira hic.

Habebat in dextera sua stellas septem. Apoc. 1. 16. In manu potiùs gladius, quàm stellæ esse deberent. Stellæ beneficia; quia ea actu dat: in ore gladius, quia pœnas minatur. Sylveira hîc.

Testimonia
Ex Veteri, & Novo.

Omnis pulvis terræ versus est in sciniphes. Ex. 8. 17. Philo Jud. l. 1. de vita Moys. cur Deus Ægyptios per sciniphes potiùs, quàm per ursos, pardos, leones, coërcuerit? ait: disce, Deum voluisse Ægyptios castigare; non è medio tollere. Sic Azotii 1. Reg. 5. 6. per mures potiùs à Deo puniuntur, quàm per leones: quia hi mox lacerant; illi violentiùs torquent: & ideò per mures datur locus pœnitentiæ; per leones tolleretur. Mendoza in 1. Reg. 5. 6.

Sagittæ Domini in me sunt; quarum indignatio ebibit Spiritum meum; & terrores Domini militant contra me. Job. 6. 4. Duplicium malorum meminit. 1. quæ jam patiebatur; quoniam *Sagittæ*, q. d. multis malis impetivit me Dominus, & velut sagittis me vulneravit; scilicet amissione bonorum omnium, orbitate filiorum, morbis corporis. Aliorum verò malorum: *& terrores Domini* &c. id est, alia mala sunt, quæ nondum expertus sum: illa timeo, quæ multò his graviora sunt. Pinna Eth. 187.

Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur. Jon. 3. 4. Propheta, irritas Dei minas præsentiens, fugam arripit; nè vates mendax inveniatur. Theodoretus: prædictionem ejus falsam videri, turpe sibi existimavit; séque Prophetam vocari mendacem. Unde Jonas conjicit eludenda supplicia? Theodoretus: in hanc opinionem eum impulit ipsa ruinarum ultionis pœnæ declaratio: Consideravit enim, non Deum præsignificare, si punire vellet. Naxera in Jos. 7. §. 30.

Et debitum dimisit ei. Matth. 18. 27. Quàm facilis debitum remittit, qui tam iratus jussit venundari peccatorem! Jussit venundari; ut peteret veniam; Vexamur â Domino; ut ad pœnitudinẽ alliciamur. S. Chrysost. Rex cœlestis non ex crudelitate jussit servum venundari, uxorem, & filios; sed quia incredibili curâ illius devictus, hac comminatione ad supplicandum nè venderetur, deducebatur. Theodoretus in Jon. c. 3. quoniam conservare Deus gaudet, minatur tristia; nè tristia in nos invehat. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 2. Sect. 1. §. 3.

Cùm venerit Filius hominis. Matth. 25. 31. Propterea se Judicem venturum minatur, ut non inveniat, quos puniat, cùm venerit. Si damnare vellet, taceret. Nemo volens ferire, dicit, observa. Totum, fratres, quod audivimus per Scripturas, vox est dicentis DEI: observa S. August. s. 109. de temp. Et serm. 38. de Sanctis: Si nos Deus noster punire vellet; non nos tot ante sæcula commoneret. Invitus quodammodò vindicat: qui, quomodo evadere possimus, multò antè demonstrat. Non enim te vult ferire, qui tibi clamat: observa.

Ex Patribus, & aliis.

Propterea Deus gehennam minatus est; non ut eam infligeret, sed nè infligeret. Et illam quidem paravit diabolo. *Ite*, enim inquit, *in ignem æternum, qui paratus est diabolo.* Matth. 25. 41. Regnum autem hominibus: ostendens; se nolle hominem trudere in gehennam. S. Chrysost. in Ps. 144.

Ipsam etiam gehennam propterea condidit; ut metus pœnæ, intolerabilisque cruciatus, ad regnum nos cogat. S. Chrysost. hom. 23. in Gen.

Non habet veniæ locum, qui delinquit admonitus. Cassiodorus 4. variar. 29.

Ante Jerosolymæ excidium supra urbem astrum stetit gladio simile; cometa per annum apparuit. Zonaras tom. 1.

In regno Hispaniæ, in oppido Villila nuncupato, campana quædam per aliquot menses, antequam aliquid adversi in Christiana Republica contingat, ex seipsa pulsatur. Nieremb. l. 1. de mirac. nat. in Europa, c. 8.

§. III.

Pœnæ sunt beneficia Dei nos amantis.

Symbola.

GRando, & ignis, mista pariter ferebantur. Ex. 9. 24. Mirabile! grandinem simul cum igne descendisse. Unde tam pacificum consortium inter calida, & frigida; humentia & sicca? Stephanus Cantuar. *Ignis, & grando, mixta pariter* sunt: quia, dum Deus hominem punit; etiam signum sui amoris impendit; in igne enim fervor divini amoris exprimitur. Castillo Illat. 96.

Manus Domini tetigit me. Job. 19. 21. Hæc manus habet quinque digitos: pollex potentia divina: Index, discretio Dei in puniendo; quia nunquam punit ultra condignum: Medius benignitas divina: Medicus; quia adversitas medicina: auricularis, exauditio orationum. S. Vinc. Ferrer. f. 8. D. 16. post Trinit.

Ponam eam desertam: non putabitur, & non fodietur; & ascendent vepres, & spinæ. Isa. 5. 6. S. Basilius M. quemadmodum qui vineam putant, astringunt ejus vites, & externè continent; ut majori cum temperamento procedat ad perferendos utiles fructus: ad eundem modum contingit animæ, assiduitate tribulationum incurvatæ; quodammodo in se contrahitur, séque humiliter demittit, atque ad sui diligentiorem custodiam retrahitur. E contrario anima, quæ indulgenter, & remissè vivere sinitur; perinde atque vinea quædam neglecta, luxuriat, & sylvescit. Apud Ramirez. ep. 3. Apoc 2. v. 16.

Consolamini-populus meus-suscepit de manu duplicia Domini. Is. 40. 1. 2. Consolamur interdum multis modis: consolamur & ex Dei misericordia; & aliô consolationis genere; quando delictorum graves persolvimus pœnas; ut habes in Isaia: *Consolamini* &c. Consolamur quàm sæpe flagellis: quia non obliviscitur Deus misereri. Unde, decursis suppliciis, quæ propter peccata tulimus, frequenter, certi sumus in spe; quòd ad veniam pertingamus. Nunquam flagellis, ac tentationibus, abest consolatio Spiritûs S. si non impedierit duritia, & impœnitudo cordis. S. Paschal. in Thr. 3.

Sume calicem vini furoris hujus de manu mea. Jer. 25. 15. En potio amara contra malos humores. Velloso in Judith. 6. 23. Patæn. 45.

Super eum visitabo. Amos. 3. 14. Hier. hîc: pulchrè dicit, *visitabo*, & non, percutiam: quia Dei plaga visitatio est, & curatio.

Non parcet oculus meus, & non misereor. Ezech. 5. 11. Non parcit, ut parcat: non misereatur; ut magis misereatur. S. Hieron hîc.

Septem phialas aureas. Apoc. 15. 7. Ira Dei, & ultio, est res pretiosa: hinc servatur in phialis aureis. Phialæ sunt aureæ: quia ultio

Dei in hac vita procedit ex amore, non ex odio. Cornelius hîc.

Teſtimonia ex Veteri.

In dolore paries. Gen. 3. 16. Remunerationem ex pœna invenit: ut per filios, per quos affligitur, liberetur; factaque eſt gratia ex injuria, ſalus ex infirmitate. Scriptum eſt enim, *quia ſalvabitur per filiorum generationem.* 1. Timoth. 2. 15. S. Ambroſ. l. de inſtit. Virg. c. 4. Gratia enim eſt fœcunditas; cùm ſit pœna ſterilitas. Et quando hinc afflictatur doloribus; illinc levamen, & ſolatium capit ex fructibus. Did. Niſs. ſer. 3. D. 5. Quadr. §. 3.

Diu vixit Jacob in terra Chanaan, orbatus filiô ſuô Joſeph; quem præ cœteris diligebat; quin ipſe Joſeph ex Ægypto quidquam de ſua felicitate parenti renuntiaret: quòd facilè fieri poterat ob locorum vicinitatem. Imò Simeonem vinculando, Benjamin evocando, anguſtias cumulavit. Cur ità factum ſit, inquit S. Auguſtinus ſ. 82. de temp. & reſpondet: quia ſinè minimis peccatis Jacob eſſe non potuit; voluit Deus ipſa parva peccata in hoc ſæculo tribulationis igne conſumere - ut in eo ignis ille arbiter, quod exureret, invenire non poſſet. Mendoza in 1. Reg. 1. 6. annot. 8.

Nè in furore tuo arguas me. Pſ. 6. 2. Hîc me potiùs argue; dum tempus eſt miſericordiæ, corripe; dum dies ſalutis eſt, exerce. Quiſquis in hac vita flagellis atteritur, in manſuetudine corripitur: quia correptionibus emendatur. In illo autem tremendo examine iniquus omnis in furore arguitur; quia pœnam interminabilem venia nulla comitatur. S. Gregor. in Pſ. pœnit. hîc.

Deus tu propitius fuiſti eis, & ulciſcens in omnes adinventiones eorum. Pſ. 98. 8.

Miſerere mei ſecundùm eloquium tuum, Pſ. 118. 58. Hoc dicere poteſt etiam prudens ægrotus Medico: ùt ſcis, medicinam adhibe; & ùt ars præcipit. - Sæpe enim per animadverſionem ſalutem procurat; & pœna ſit benignitas. Sic etiam Medicus, & ſecat, & comburit; laboranti ſanitatem tractans. Sic etiam nos decet miſericordiam petere: nam aliquando per paupertatem miſericordiam impertit, & per ægritudines benignitatem largitur. B. Theodoretus hîc.

Qui percuſſit Ægyptum cum primogenitis eorum quoniam in æternum miſericordia ejus. Pſ. 135. 10. David ſupplicia divina refert non ad juſtitiam divinam, ſed miſericordiam. Verſus hi ſic terminandi videntur, quoniam in æternum juſtitia ejus: quia miſericordiæ eſt punitionem maturare, nè dilata augeatur. Mendoza in 1. Reg. 15. Sect. 2.

Et dices in illa die: Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi. Iſa. 12. 1. Oleaſter: noverat, Dominum non minùs benefacere iratum, quàm manſuetum: ideo priùs cantat irato, quàm manſueto. Si expenderemus punitiones Domini; cognoſceremus, vera eſſe bona, non mala; quemadmodum ſalutiferæ potiones. Eſcobar t. 1. Perf. Chr. l. 5. ſect. 1. obſ. 3.

Etenim multô tempore non ſinere peccatoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim ultionem adhibere; magni beneficii eſt indicium, &c. 2. Machab. 6. 13. 14. &c.

Ex Novo, & Patribus.

Mitte nos in gregem porcorum. Matth. 8. 31. Cur dæmones petunt ingredi porcos? Rupertus putat; Cives illos fuiſſe Judæos, qui contra Legem pacis utebantur. Eorum ergo jacturâ puniuntur; ut ità tollatur ejus peccati occaſio. Sic ſæpe fit, ut id, quod videtur jactura, ſit Dei beneficium. Sylveira hîc. q. 10.

Ecce, quem amas, infirmatur. Joan. 11. 3. Deus tunc maximè magnus, cùm homini puſillus: & tunc maximè optimus; cùm homini non bonus. Tertull. l. 2. adv. Marcion. c. 2.

Qui te flagellat in iſto Sæculo; ad emendationem, non ad damnationem, facit; ferto Patrem erudientem, nè ſentias Judicem punientem. S. Auguſt. tr. 12. in Joan.

Deus Pater eſt: nunquid amandus eſt blandiens, & reſpuendus corripiens? Cogita quoslibet cruciatus; extende animum in quaslibet in hac vita pœnas humanas; compara gehennas: & leve eſt omne, quod cogitas. Et paulò pòſt: quidquid hîc paſſus fuerit homo, ſi corrigatur, emendatio eſt: ſi non corrigatur; duplex damnatio eſt: & hîc enim luit pœnas temporales; ibi experietur æternas. S. Chryſoſt. hom. de Job.

Blandiri, ut noceat, diaboli eſt; corripere verò, ut proſit, Dei. Id. hom. 13. in c. 4. Matth.

Illud potiùs expetendum, ut peccantes caſtigemur; quàm ut, in peccatum labentes, nullâ pœnâ coerceamur. S. Gregor. Naz. or. 26. in plag. grand.

Ira Dei non eſt, cùm temporaliter punit; ſed cùm damnat æternè. Sim. Caſs. l. 2. Joan. 3. 36.

Quid miraris, ſi cædimur? quid miraris, ſi caſtigamur? ſi in jus hoſtium tradimur, ſi infirmiores omnibus ſumus? ſive miſeriæ noſtræ, ſive infirmitates, ſive everſiones, ſive captivitates, & penè improbæ ſervitutes; Teſtimonia ſunt mali ſervi, & boni Dei. Quomodo mali ſervi? quia patior ſcilicet, vel ex parte, quod mereor. Quomodo boni Dei? quia oſtendit, quid mereamur. Etſi non irrogat, quæ mereamur. Clementiſſimâ enim, ac benigniſſimâ, caſtigatione mavult nos corrigere, quàm perire. Salvianus de Prov. Dei l. 4.

§. IV.

Pœnæ faciunt frugi, abſterrent peccare.

Poſſedi hominem per Deum. Gen. 4. 1. Mulier, quæ in paradiſo ad peccatum virum impulerat, nunc, jam de paradiſo ejecta, melior effecta eſt. Hoc ipſum dedit diſciplina: Deo enim adſcribit filij ſui creationem: quæ priùs deſpiciebat Deum; nunc eum Dominum agnoſcit, & ad eum, ùt Dominum confugit. Quæ antea fraude circumvenit virum, filium

decenter,

decenter, & piè instruit. Fernandius hic. *Quis est Dominus?* Ex. 5. 2. Orig. hom. 3. in Ex. vides, quid agat cruda superbia? donec in laboribus hominum non est, ut cum hominibus non flagellatur. Denique videbis eum paulò pòst, quantum proficit in flagellis, quantò melior verberatus efficitur. Iste, qui modò dicit, nescio Dominum, postea, cùm vim senserit verberum, dicturus est: *orate pro me Dominum.* Ecce Pharao durissimus; tamen proficit verberatus. Sylveira in Apoc. 8. 2.

Vivit Dominus Deus Israel, in cujus conspectu sto; si erit annis tuis ros, & pluvia, nisi juxta oris mei verba. 3. Reg. 17. 1. ait Elias. Quis non miretur Prophetæ tam asperas minas; qui pro more B. Moysis, intercedere apud Deum, & iram ejus mitigare, debebat? Respondet Abulens. quia Israelitæ erant magni peccatores, & non corrigebantur, Deò dante eis prospera, idcirco consulens cœcitati eorum, petivit, ut non plueret super terram aliquantò tempore: ut sic, cognoscentes à Deo pœnam infligtam, propter iniquitates suas, emendarentur. Et sic oravit. Did. Nis. fer. 2. D. 3. Quadr.

Virga, atque arreptio, tribuit sapientiam: puer autem, qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam. Proverb. 29. 15.

Cùm feceris judicia tua in terra; justitiam discent habitatores orbis. Is. 26. 9. q. d. ex Zelo, quò desideriò, ut nomen tuum, ô Domine, ab omnibus sanctificetur, opto; ut subindè judicium aliquod, & vindictam publicam, in impios in hac vita exerceas; per quam illi te, tuámque justitiam, cognoscant. Cornelius hic.

Visitabit Dominus in gladio suo duro. Is. 27. 1. In Græco pro duro gladio, *gladiò sancto.* Procop. volunt alii gladium sanctum appellari à Propheta; partim ut minarum horrorem molliat; partim tu demonstret; non perituros, quos ultrò apprehenderit: neq; enim, ut perdat, castigat Dominus; sed ut resipiscentes purget, & sanctificet. Velloso in Judith. 5.

Virgam vigilantem ego video. Jer. 1. Vide in hoc titulo §. 1.

Noli metuere Daniel. Dan. 10. 12. *Princeps autem Regni Persarum restitit mihi viginti, atque uno, diebus.* Angelus Persarum restitit Hebræorum liberationi? S. Chrysost. restitit non pugnando, sed ista dicendo. Propriam habitare patriam Israel secundis rebus, sæpè ad idololatriam effecit ut converteretur. Nunc autem piè vivit, regionem aliam inhabitans. Escobar. l. 1. Mir. Chr. l. 5. Sect. 1. Obs. 3.

Tetigit loculum. Luc. 7. 14. Inflictæ pœnæ nos à crimine revocant. Ex Augustini mente corpus tetigit. Dum manu Dei tangeris, stant portitores, seu peccata; quæ te celeri cursu portabant ad tartarum. Barradius t. 2. l. 8. c. 7. Dei tactus medicina est, cùm impium tangit: cum pœnam infert; sanat. Id. l. 10. sect. 5. obs. 4.

Gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi. Joan. 11. 15. Toletus: gaudere licet in malis, quæ hominibus à Deo immittuntur; non propter eorum malum, sed propter eorundem, aut aliorum spiritualem salutem, aut profectum; quando per ea ad Deum convertuntur, aut in melius proficiunt. Apud Escobar l. 1. Mir. Chr. l. 10. p. 1. Sect. 1.

Quemadmodum putrefactiones cedunt amaris potionibus, usturis, & sectionibus; sic & suppliciò arcetur improbitas. S. Chrysost. in Ps. 7.

§. V.

Pœnas accepta humiliter, libens; quia eas meritus.

EN omnes servi sumus Domini mei, & nos, & apud quem inventus scyphus. Gen. 44. 16. Josephus multis modis explorare nitebatur; utrùm aliqua culpa in suis fratribus hæreret? an fortè Benjaminum absentem læderent? an præsenti, & magis honorato in convivio in viderent? an convicto de furto scyphi, & invinculis detento, subvenirent? sed cùm tandem vidit, eos, servitutis pœnis se libenter subjecisse; sinè dubiò persuasit sibi, illos omnî culpâ liberos esse. Mendoza in 1. Reg. 2. Pœnæ à Deo impositæ non recusandæ.

Adoravit Israel (moriturus) *Deum conversus ad lectuli caput.* Gen. 47. 31. Seu, ut Paulus transcripsit Hebr. 11. 21, *adoravit fastigium virgæ ejus.* Nam, cùm in illa Josephi virga divinam ad flagellandum potestatem recognosceret, ei se posterorum nomine percutiendum submittebat: ut ostenderet; quæcunq; à Deo supplicia infligantur, libentî animô amplectenda. Cornelius in Apoc. 3. 19.

Dominus est; quod bonum est in oculis suis, faciat. 1. Reg. 3. 18. Dion. Carth. art. 7. ex hac tam patienti, & humili, responsione Heli, eliciunt aliqui; quòd acceptando super se, & super suos, divinæ sententiæ æquitatem, meruit, mediante suâ contritione, peccatorum suorum remissionem; & pro eis temporaliter est punitus, non æternaliter damnatus. Sic & Lyranus, Abulensis, Cajetanus, apud Mendoza in 1. Reg. 3. 18.

Levánsque David oculos suos vidit Angelum Domini stantem & evaginatum gladium in manu ejus. 1. Paral. 21. 16. Quid remedii contra hunc gladium? *Ceciderunt tam ipse, quàm majores natu, vestiti cilicis pronti in terram.* En humilitas! & quid inde factum? *& convertit gladium suum in vaginam.* v. 27. Octavianus in Eccl. 18. 21.

Justus est Dominus. 2 Paral. 12. 6. responderunt Roboam Rex, & cæteri regni proceres; audientes à propheta Semeia, fore, ut Sesac Regi Ægyptio in servitutem traderentur. Et subdit statim Deus: *quia humiliati sunt, non disperdam eos.* v. 7. Cùm enim humana voluntas humanæ morigeratur. Mendoza in 1. Reg. 2. Pœnæ à Deo impositæ &c.

Et tu justus in omnibus, quæ venerunt super nos: quia veritatem fecisti, nos autem impiè egimus. 2. Esdræ. 9. 33.

Ulciscitur nos secundum peccata nostra. Judith. 7. 17.

Tunc Esther *placuit oculis ejus*, quando exercedit

tendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu; ipsâque *accedens osculata est summitatem virgæ ejus.* Esth. 5. 2.

Tunc surrexit Job, & scidit vestimenta sua. Job. 1. 20. cùm suorum armentorum rapinas, servorum clades, filiorum cædes; quibus incredibiliter commoveri poterat, audivisset. Orig. l. 1. in Job. conscidit vestimenta sua, sinè morâ semetipsum ad ipsas præparans plagas; ecce, inquiens, corpus nudum, ecce corpus detectum. Vos flagellate inimici, tanquam Dei satellites. Ego autem sufferam: vos verberate; ego autem sustinebo. Mendoza in 1. Reg. 2. Pœnæ à Deo &c.

Dicet: peccavi, & verè deliqui: at, ùt eram dignus, non recepi. Quid inde factum? *liberavit animam suam, nè pergeret in interitum.* Job. 33. 27. 28.

Ego in flagella paratus sum. Ps. 37. 18. S. Ambros. hîc: si servulum tuum vides peccata propria confitentem, ultro offerre se pœnæ; in flecteris, ignoscis, & de Domini miseratione diffidis? Amicus Dei, Propheta Dei, Rex ab ipso electus Deo, spontaneus se flagellis offerebat; & tu erubescis? Mendoza in 1. Reg. 6. 2.

Væ qui dicitis malum bonum. Is. 5. 20. ac per hoc bonum dicunt malum, qui in aliquo judicant Patrem omnium Deum: qui de sua providentia murmurant: qui, cùm justè punit, ei sævitiam, sibi innocentiam, tribuunt: qui abyssum judiciorum ejus non intelligentes, & improvidum, aut acceptorem personarum, opinantur. Sim. Cass. l. 2. c. 1.

Bonum vèrbum Domini. Is. 39. 8. id est, placet mihi sententia Domini punientis meam vanitatem. Cornelius hîc.

In veritate, & in judicio, induxisti omnia hæc propter peccata nostra. Dan. 3. 28.

Peccavimus, & iniquè fecimus. Dan. 3. 29. Dicunt homines, quando pœnam sustinent: si meruissemus, non erubesceremus; nunc autem injustè pati ignominiosum est nobis. Obsequium videtur: imò si pro culpa pateris, erubesce; si sine culpâ, gloriare: latro magis esse vis, quàm Christus? Hugo à S. Vict. in illud Pauli. Gal. 6. 14. mihi absit gloriari &c.

Videamus, cur tantorum criminum reus tam citò à Salvatore paradisum promeretur? Magna, & multiplex, causa est: primùm, quòd devotione fidei tam repentè mutatus est; ut præsentem pœnam despiceret, ac de futura veniam precaretur: & magis crederet, utile sibi esse, de æterno judicio petere, quàm de temporali supplicio postulare. S. Ambros. s. 44. de latrone.

Quid miramur, si peccantes nos Deus verberat; cùm ipsi peccantes servulos verberemus? Salvianus l. 4. de Provid. Dei.

§. VI.

Pœnas ferendi alia motiva.

Surrexit ergo David, & præcidit oram chlamydis Saul silenter. 1. Reg. 24. 5. *Vide & cognosce oram chlamydis tuæ in manu mea.* v. 12. q. d. vide ô Saul: unô eôdemq; labore, te jugulare potuissem, quô vestimenti limbum præscindere. Idem inter Deum, & peccatorem, intercedere videtur. Quis eô ipsô, quô peccamus, à Deo nos neci corporali, & spiritali, dari posse ignorat? nihilominus, in gratiam misericordiæ, præscissione oræ chlamydis, afflictione, morbo, incarceratione, opum jacturâ &c. contentatur, Paoletti D. 6. Pent.

Stillavit super nos maledictio. Dan. 9. 11. *stillavit*: quia Deus iram suam, misericordiâ temperans, guttatim effundit. Cornelius hîc.

Nunc majore, & mirabiliore, gratiâ Salvatoris in usus justitiæ peccati pœna conversa est. Tunc enim dictum est homini: morieris, si peccaveris: nunc dicitur Martyri, morere, nè pecces. Sic per ineffabilem Dei misericordiam, & ipsa pœna vitiorum transit in arma virtutis; & fit justi meritum etiam supplicium peccatoris. S. August. de Civit. l. 13. c. 4.

Verùm his multò acerbiora divinæ iræ thesauri apud se continent; quæ utinam nobis experiri nunquam contingat! Nec verò experiemini, modò ad Dei miserationes confugiatis; eúmque, qui vult misericordiam, lacrymis permoveatis; ac morum emendatione, quidquid deinceps iræ sequitur, advertatis. Adhuc lenitas, & clementia, est ea calamitas, in quam incidimus, mitisque correptio, plagæque elementa teneram ætatem coercentis: adhuc iræ fumus, suppliciorum præludium. Nondum ignem exurentem sensimus, hoc est, concitatissimam Dei iracundiam, non succensos carbones, id est, extremas pœnæ acerbitates. S. Greg. Naz. or. 26. in plagam grand.

§. VII.

A pœna non meliorari, usitatum est.

ET facta est pluvia super terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Gen. 7. 12. Quæ inde secuta emendatio? Gen. 11. 4. *faciamus nobis civitatem.* S. Chrysost. hom. 30. in Gen. vide, oro, quantùm invaluerit malitia! Habentes adhuc recentem memoriam generalis indiluvio interitûs; in tantam inciderunt insaniam. Mirabiliùs est, quod addo: à Noë, usque ad Abraham, spatiô plurium centenorum annorum, neminem in Scriptura veræ pietatis, & religionis, cultorem reperiri. S. August. de Civ. l. 16. c. 1. post Noë non invenimus, usque ad Abraham, cujusquam pietatem evidenti divinô eloquiô prædicatam. Mendoza in 1. Reg. 5. 11. annot. 18. Sect. 1.

Orate Dominum, ut auferat ranas à me. Ex. 8. 8. Fecit Moyses, quod poscebat; sed non Pharao, quod promiserat. *Videns autem Pharao, quòd data esset requies, ingravavit cor suum.* v. 15. Data requies obstinationem nutriebat; expertum discrimen ulterioris metum non creabat. Plus audaciæ ad nova delicta sumebat Pharao, quia ranas evasit; quàm timoris caperet, quia sustinuit: data salus stultam genuit fiduciam. Naxera in Jos. 8. §. 13.

Arripiensq; vitulum, quem fecerant. &c.

Ex. 32.

Ex. 32. 20. Unum vitulum in deserto conflârunt Israelitæ : Moyses, quâ potuit severitate scelus vindicavit ; ipsos vituli conflatores, & cultores, ad viginti tria millia, per Levitas obtruncavit v. 28. aptissima videbatur hæc severitas ad tantum nefas in totam posteritatem abdicandum. Sed quid factum ? 3. Reg. 12. 28. Jeroboam *excogitatô consiliô fecit duos vitulos aureos.* Imò nec propriis pœnis correctus, sed pejor 3. Reg. 13. §. 33. Mendoza in 1. Reg. 5. 11. Ann. 18. Sect. 1.

Cùm exierint contra nos ; sicut ante fecimus, & terga vertemus. Jos. 8. 5. *putabant enim nos fugere, sicut priùs.* Tale est peccatorum ingenium ; ut, si imminentia mortis, aut calamitatis, discrimina effugerint, iniqua iterum non caveant consilia. Naxera in Jos. 8. §. 13.

Quàm acerba illa fames Samariæ, cùm totis tribus annis nè tenuis quidem ros è cœlo stillavit. 3. Reg. 17. 1. arescentibus non solùm agnis præ siccitate ; sed etiam gregibus, & hominibus, præ fame tabescentibus. Sed quæ virtutum fruges ex tanta frugum inopia ? S. Chrysost. s. 2. de Elia ; proh nefas ! nulla ex pœna correctio. Et quasi adversis hominum malitia provocetur ; succrescit quotidie, quod puniatur. petseverat in populum fames, malis perseverantibus populi. Universi deficiunt victu, & ab idolorum non deficiunt cultu. Et quasi diversitas ista invicem concertaret ; sic sese ista seperare contendunt ; ut putarent dementes sueleribus famam vincere, facionoribus necessitatem avertere peccatis inopiam superare. Mendoza antè cit.

Propè erit interitus Ninive. Tob. 14. 6. Quomodo id tam certò asserit ? Sciebat, urbem illam pœnitentiâ eversionem prædictam evasisse ; quia videbat relapsos. Lyran. quoniam ad verba Jonæ Ninivitæ egetunt pœnitentiam, ideo subversio illa fuit dilata. Postea verò Ninivitæ reversi ad vitia consueta : propter quod destructionem ejus iterum dixit Dominus per Nahum prophetam ; quam appropinquantem prædixit hîc Tobias. Sylveria in Joan. 5. 14. l. 5. c. 1.

Defecimus in iræ tua. Ps. 89. 7. q. d. Domine tu iratus es nobis, propter peccata nostra ; & flagellasti nos : sed non correximus nos ; sed *in ira tua defecimus*, murmurando, impatienter sustinendo, à peccatis non cessando. Jer. 5. 3. *percussisti eos, & non doluerunt &c.* Proverb. 3. 11. *ne deficias, cùm ab eo corriperis.* Hugo Card. in Ps. 89.

§. VII.

Non correctum per pœnam sequitur alia, & plerumque major.

Tolle virgam tuam. Ex. 7. 9. Moyses ingressus cum virga ad Pharaonem, *quæ versa est in colubrum.* Ex 7. 10. S. Bruno apud Godefridum : venit Moyses ad Pharaonem non cum gladio, sed cum virga. Unde, si pœnitere voluisset ; facilem ad ignoscendum Deum per hoc cognoscere poterat. Sed quia pœnitere noluit ; in colubrum virga convertitur : ut majoribus dignus suppliciis minis correctionis tormenta se expectare intelligat. Et ideo, quia virgâ non corrigitur, draconi id est diabolo, traditur puniendus.

Aggravata est manus Domini super Azotios. 1. Reg. 5. 6. Non resipuerunt ad primam plagam ; sed induruerunt ad majorem culpam. Non Dagonem divinitus de suo loco dejectum non spreverunt ; sed magis coluêre : nam antè illius aram colebant, pòst illius januam. v. 5. Pessimi homines ; qui pœnis non emendantur. Mendoza in 1. Reg. 5. 6. annot. 17. Sect. 2.

Væ Assur ! virga furoris mei, & baculus, ipse est. Is. 10. 5. Assur, virga furoris, est Turca, & quivis tyrannus. Assur dicitur virga respectu filiorum teneriorum ; baculus autem respectu peccatorum obstinatorum. Dictus virga furoris : quia Deus eâ non utitur, nisi valdè iratus. Cornelius hîc.

Videns civitatem, flevit super illam. Luc. 19. 41. Scis, Jerosolymam Titô Duce punitam graviùs, quàm sub Chaldæo : ùt patet ex longiori calamitate, quæ hodiedum durat. Nam pœna Hebræo illata per Chaldæum, stilla est. Ezech. 21. 2. & Dan. 9. 11. *Stillavit super nos maledictio.* Cùm verò Jeremias exponit cladem à Tito inferendam pòst Christi D. necem, ait Thr. 2. 4. *tetendit arcum suum ; effudit, quasi ignem, indignationem suam.* S. Paschas. l. 2. hîc : quantò magis ex Dei patientia tempus extenditur ; tantò vindicta durior accumulatur. Velloso in Judith. 5. Paræn. 28.

Jam noli peccâre. Joan. 5. 14. Theophylactus : qui enim priori supplicio non est emendatus, ad majora tormenta ducetur, tanquam insanus, & contemptor.

Sciendum est nobis : quia pœna præsens, si animum afflicti convertit, finis est culpæ præcedentis. Si autem ad timorem Domini minimè convertit, initium est pœnæ sequentis. S. Gregor. l. 9. ep. 25.

§. IX.

Pœnâ temporali non correctus, time æternam.

Inimici Domini mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in sæcula. Ps. 80. 16. Mentiti sunt in promissis suis : & ideo non punientur pœnâ temporali ; sed *erit tempus eorum in sæcula.* S. August. hîc : erit tempus eorum, non ad tempus, sed in æternum. Sylveira in Joan. 5. 14.

Virgam vigilantem &c. Jer. 1. 11. Quibusdam gradibus peccantibus tormenta tribuuntur ; ut paulatim veniant ad salutem. Qui noluerint percutiente virgâ emendari, mittuntur in ollam æneam, atque succensam &c. S. Hieron. hîc. Pœna hujus vitæ est virga correctionis, misericordiæ, & paterna. Alterius erit ignea, ad tormentum, & pœnam. In olla coquentur carnes. Stella de cont. Mun. p. 3. c. 97. Orig. Rupert. & S. Ambrosius in Ps. 38. priùs Deus hîc pœnitentibus exhibet virgam correctionis : quam si nolint ; impœnitentibus reservat ollam gehennæ. Quærit S. Ambros. cur post virgam olla ? respondet : quia, qui baculô non corripitur ; in ollam mittitur, ut ardeat. Apud Doultreman de am. l. 4. c. 3. Sect. 5.

Quidquid hîc passus fuerit homo, si corrigatur, emendatio est ; si non corrigatur, duplex

damnatio est. Et hîc enim luit pœnas temporales, ibi experietur æternas. S. Chrysost. hom. de Job.

§. X.

Correctionis alia motiva.

Surge, invoca Deum tuum. Jon. 1. 6. Nautæ omnes, & peregrini, exortâ gravissimâ tempestate perculsi, properârunt vela demittere, exonerare navim; urgere remos, ligare rudentes, plangere, clamare, suspirare. Quid interea Jonas verè reus? in fundo quassatæ navis altùm, & tranquillè, dormiebat: nec undarum mugitu, nec tonitruorum, remigum clamoribus excitatus. *Dormiebat sopore gravi*, adeò, ut Navarchus ipse cogeretur compellare dormientem: *Surge* &c. Si quis illi similis iratò cœlò stertit, ob delicta non conteritur, peccata peccatis accumulat; edocete me: ego mox accurram, eúmque Zelosi illius, & prudentis, navarchi verbis excitabo: *quid tu sopore deprimeris? Surge* &c. Segneri s. 15. die Ven. D. 2.

Nequaquam grave est, plagis affici; sed plagâ meliorem non fieri, graviùs, & acerbiùs est. S. Gregor. Naz. or. 26. in plag. grand.

§. XI.

Ex pœna aliena time corrigere.

Num. 1.

Exempla, & testimonia.

Omnis, qui occiderit Cain, septuplum punietur, Gen. 4. 15. S. Chrysost. hom. 19. in Gen. *nequaquam ità fiet*: relinquam te posteritati magistrum; ut tui spectaculum illi sit admonitio, & castigatio; nullúsq; exemplum tuum sequatur. Ista in toto vitæ tuæ decursu resolutio nervorum posteritati utilis erit: & id, quod solus, nullô præsente, operatus es, hôc discant omnes, qui gementem, & trementem, videbunt; & quasi per corpus tremorem clamantem, & omnibus dicentem: nullus talia audeat, qualia ego; nè in eandem pœnam incidat. Paoletti D. 20. Pent.

Viderunt Ægyptios mortuos - timuítque populus Dominum. Exod. 14. 31. Vides Israel, Deum esse tuum protectorem, hostes mersos; & times? gaude potiùs. Oleaster: qui propter nos destruit inimicos, nos etiam suffocabit; si ex amicis inimici fiamus. Sylveira in Joan. 16. 11.

Lapidibus eum obruet (filium contumacem) *populus civitatis.* Addit rationem: *ut auferat is malum de medio vestri; & universus Israel audiens pertimescat.* Deut. 21. 21.

Iratúsque est indignatione Dominus contra Ozam: qui mortuus est ibi juxta arcam Dei - Extimuit David Dominum in die illa. 2. Reg. 6. 7. 9.

Pestilente flagellatò stultus sapientior erit. Prov. 19. 25. Cœditur canis, ut pavescat leo: & qui suâ injuriâ exasperatur coercetur alienâ, alteriúsque exemplô frangitur. S. Ambros. l. 2. de Abel, & Cain. Tradit Albertus M. l. de animalib. in serpente: quòd si quis serpentem occidat, vel comburat; ejus fœtore perceptô fugere reliquos serpentes; quasi timentes, nè idem sibi contingat: & hoc esse singulare remedium, ad purgandum locum serpentibus infestum. Sic nos sapere jubet Salomon: ut dum flagitiosus à Deo plectitur, flagitium omne caveamus: Cornelius hîc.

Factus est timor magnus. Act. 5. 10. 11. mortuô Ananiâ, & Saphirâ.

Peccantes coram omnibus argue; ut & cæteri timorem habeant. 1. Tim. 5. 20. Sicut meliores sunt, quos dirigit amor; ità plures sunt, quos corrigit timor. S. August. ep. 50. ad Bonifacium.

Aliorum tormenta aliorum remedia sunt: cúmque punitur homicida, recepit quidem ipse, quod fecit; sed alii deterrentur à scelere. S. Hieron. in c. 3. Jerem.

Consideremus admirabilem operum DEI dispositionem: qui quasi ædituum terribilem, posuit timorem, ad custodiendum introitum, & exitum, operum suorum: ut, quisquis ad cognoscendum Deum ingreditur; & in introitu inveniat, cur valdè timeat, & in exitu audiat, quid multò maximè contremiscat. S. Rupertus de operib. Spir. S. In introitu puniti; in exitu punientur mali homines.

Num. 2.

Non correcti alienâ.

Nunc igitur maledictus eris super terram. Gen. 4. 11. Major pœna infligitur Caino, quàm Adamo: quia & illius peccatum longè gravius; & quia debuisset, malô parentum edoctus, Dei legem non prævaricari; quos noverat idcirco paradisô exclusos. Fernandius hîc.

Cùm audisset Jabin Rex Asor. Jos. 11. 1. post plures civitates à Josue expugnatas, bella nihilominus movet. *Misit ad Jobab regem Madon* &c. O imprudentem, qui alienô damnô non sapuit. Naxera hîc §. 6.

Vicisti Sorores tuas peccatis tuis. Ezech. 16. 52. ait Deus ad Solymam. Quomodo Solyma Deo sacra peccavit graviùs, quàm Samaria & Sodoma? nónne Sorores à Fide semper alienæ? Non item Judæa; sed à sororum calamitatibus sanam Solyma non hausit mentem. Sic Theodoretus hîc: cùm nôris, quæ illi ausi sunt, & illatas ipsis calamitates; nihilominus delinquere perseveras. Velloso in Judith. 3. 1. Paræn. 1.

Num. 3.

Pœnâ alienâ non correctus metuat graviores.

Omnis, qui occiderit Cain, septuplum punietur. Gen. 4. 15. quia primi homicidæ punitione tam gravi à cædè est absterritus. Cornelius hîc.

Septuplum ultio dabitur de Cain; de Lamech verò septuagesies septies. Gen. 4. 24. Cur Lamech pœnâ majori se dignum reputat? Cain primus homicida fratris justi, & Sancti; Lamech

Lamech hominis iniqui, abjecti à facie DEI, & tantùm consanguinei. S. Chrysost. hom. 20. in Gen. licet cædem Cain patraverit, idq; fratris; attamen nullô antè conspectô, qui hoc fecerat; neq; aliô visô, qui pœnam dederat hujusmodi facinoris, & tantam iram fuerat expertus; quæ utraque mihi pœnas augent: quia & ante oculos habens; quod ab illo perpetratum; & pœnam videns sic immedicabilem esse; cautior factus non sum. Propterea, licèt Septuagesies septies magis, quàm ille, punirer; attamen neque sic dignam luerem pœnam. Sylveira t. 4. l. 6. c. 3. q. 2. Justus est metus, ait S. Greg. Naz. or. 44. quia, post legem, & condemnationem, cædem perpetravit.

Væ nobis: non enim fuit tanta exultatio heri, & nudius tertius. 1. Reg. 4. 8. Philisthini ex eo possunt judicari duriores Pharaone; quia ex majore scientia peccârunt: audierant enim Ægyptiorum plagas. Nam qui visis aliorum pœnis à suis culpis non revocatur, durior censetur, & pœnâ majori dignus. Mendoza in 1. Reg. 6. 5.

Idcirco ab eo missus est articulus manûs &c. Dan. 5. 24. Balthasar, ob profanata vasa templi, eâdem horâ divinâ sententiâ mulctatur; & tamen pater ejus Nabuchodonosor gravior sacrilegus fuit. Nam, multâ crudelitate factâ in Regem Sedeciam, templum Dei destruxit, solo æquavit, omnia vasa templi tulit secum in Babylonem. 4. Reg. 25. 13. Et tamen nec vitâ privatus est, nec regnum amisit: & licèt ab eo fuit ejectus, tamen in illud rediit. Dan. 4. 33. Quæ disparitas? Theodoretus in Dan. 5. quia Nabuchodonosor alterum impietatis pœnas luxisse non conspexerat, idcirco dignus veniâ justô Dei judiciô existimatur. Sed iste Balthasar, summum patris supplicium suspicatus, nihil inde percepit utilitatis: jure itaq; illi justus Judex supplicium præscripsit, nullâq; veniâ dignum censuit. Sylveira addit. in Matth. 23. q. 10. Pater tuus de solio regni depositus est &c. Dan. 5. 10. *tu quoque filius ejus non humiliâsti cor tuum, cùm scires hæc omnia.*

Ut veniat super vos omnis sanguis Justus &c. Matt. 23. 35. Euthym. Lucas dicit; *ut inquiratur omnis sanguis prophetarum, qui profusus est à constitutione Mundi.* Docet autè quiddam tremendum sermo iste: qui enim peccatorum novit pœnas, & nihilominus eos imitatur; reus est, ut ab eo exigantur omnium supplicia: hoc est, pro unoquoq; pœnam luat; eò quòd exemplo ejus sese non refrænaverit.

De Judicio autem. Joan. 16. 11. De Judicio Mundus jam tunc arguebatur: quia, videns prodigiosas vindictas impiorum, ab impietate non recedebat. Rupertus l. 1. in Nahum.

§. XII.

Pœna inevitabilis.

SErvate mihi puerum Absolom. 2. Reg. 18. 5. Absolon ubi fratrem Amnon trucidavit, Deus ad facinus tantum obdormiscere visus est; post fugam revocatus, restitutus fortunis omnibus. Sed clementiâ Dei abutitur, à quo occisus non fuerat; & Davidis, à quo exceptus tam benignè. Nam, regnandi libidine incensus patrem è regia expulit, & persecutus, David, licèt præceperit Ducibus, juvenis miseratus amentiam, & militibus omnibus. Sic in terra David præcipiebat: sed in cœlo aliud statuit divina justitia in tot culparum reum, &c. Oliva t. 2. conc. 15. die Ven. 2. hebd. Quadr.

Porrò Rex Israel (Achab) *mutavit habitum suum.* 3. Reg. 22. 30. Fecit hoc ex timore Propohetiæ Micheæ, præsertim accedente præceptô Regis Syriæ: quô jusserat; ut omnes sui in unum Achab arma converterent. v. 34. *Vir autem quidam* &c. Fuit hic casus fortuitus respectu militis Syri, sagittam ex arcu jacientis; at respectu Dei destinatus ictus. Cornelius hîc.

Civitas peccatis plena, jamjam obsidenda à potenti rege, misit ad magnum principem, offerens magno pro præsidio; simul civitatis robur per legatos exponens, muros, cives, turres &c. quos Princeps interrogavit: estne coopertura superiùs, nè ira DEI super illam descendere possit? Peccata civitatis sugillans. Broymard Pax.

§. XIII.

Pœna Talionis.

Ex Veteri.

SErpens erat callidior cunctis animantibus terræ-dixit ad mulierem &c. Gen. 3. 1. An scitis animal, quod verbis capitur? Aves viscô, ac retibus, animalia bombardis, pisces hamô ac nassis, capiuntur; sed serpens energiâ vocis. S. Aug. l. 1. in Gen. ad lit. divinô consilio fit; serpentes magis moveri carminibus hominum, quàm ullum aliud genus animalium: etenim non parva testificatio est, naturam primitus hominum serpentis seductam esse colloquiô: Paoletti D. 21. Pent.

Omnis, qui invenerit me, occidet. Gen. 4. 14. Cur hoc timebat? quia lex naturalis ei dicebat: *per quæ peccat quis* &c. Sap. 11. 17.

Quicúng, effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. Gen. 9. 6.

Præcepit ergo Pharao-quidquid masculini sexûs natum fuerit, in flumen projicite. Ex. 1. 22. Theodoretus: justissimus Judex Pharaonem, unà cum universo exercitu, in aquis interire voluit. Ex. 14. 27. propterea, quòd per aquam tot Hebræorum interfecit. Apud Alvarez Illust. 75.

Versa (aqua) *est in sanguinem.* Ex. 7. 20. Quòd aquæ fluminis vertuntur in sanguinem, satis convenienter aptatur; ut is fluvius, cui Hebræorum parvulos crudeli nece tradiderant, authoribus sceleris poculum sanguinis redderet. Origenes hom. 4. in Ex. Aquæ in sanguinem mutantur, quia sacrificantes filios, & filias suas, dæmoniis, effuderunt sanguinem innocentem. S. Prosper Aquit. p. 1. c. 36. de promissionibus &c. Justô Dei judiciô factum est, ut de illo fluvio sanguinem biberent; in quo infantium Hebræorum sanguinem fuderant. S. Aug. q. 9. in Ex.

Sicut feci ita reddidit mihi Deus. Judic. 1. 7. Judæi, Judic. 1. 6. pollices manuum, pedùmq;, amputârunt Adonibezec; justô Dei judiciô, & instinctu ad pœnam talionis reddendam: ipse enim septuaginta regibus pollices amputabat. v. 7. Cornelius hîc.

Ne fortè dicatur&c. Judic. 9. 54. Abimelech, qui totâ vitâ gloriam regni quæsierat, justè in gloriâ morte punitus est ; occisus à fœmina. Justè lapide percussus interiit, qui super lapidem septuaginta fratres occiderat. v. 56.

Tulit gladium ejus & interfecit eum. 1. Reg. 17. 51. Gladiô suô Goliath à David est interfectus. *Uriam Hethæum percussisti gladio : quamobrem non recedet gladius de domo tua.* 2. Reg. 12. 9. 10. Ubi S. Chrysost. in Ps. 3. non aliunde, non foris ; sed ex domo tua. Unde est fons peccati, illinc est plaga supplicii.

Hæc dicit Dominus : occidisti insuper & possedisti - in loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum. 3. Reg. 21. 19.

Eôdem ense, quô Holofernes volebat Hebræos interficere, caput ejus abscissum est. Judith. 13. 8.

In eadem furca, quâ volebat Aman Mardochæum suspensum, ipse pependit. Esth. 7. 10.

Lacum aperuit, & effodit eum : & incidit in foveam, quam fecit. Ps. 7. 16.

Infixæ sunt gentes in interitu, quem fecerunt. In laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum. Ps. 9. 16.

Gladius eorum intret in corda ipsorum ; & arcus eorum confringatur. Ps. 36. 15.

Justus de angustia liberatus est, & tradetur impius pro eo. Prov. 11. 8. Hebr. *veniet impius pro eo.* q. d. Deus justum sæpe liberat à malo, quod illi impius struit : facitq; ; ut impius pœnam talionis luat ; ac in malum, quod justo struxit, incurrat. Cornelius hic. Sept. *Justus à venatione liberatus est ; pro eo autem tradetur iniquus.*

Qui fodit foveam, incidet in eam : & qui volvit lapidem, revertetur ad eum. Prov. 26. 27.

Viros illos, qui miserant Sidrach, Misach, & Abdenago, interfecit flamma ignis, Dan. 3. 22. Fornax, quæ puerorum putabatur supplicium, fuit ministrorum incendium. Nazera in Jos. 8. §. 19.

Sicut fecisti, fiet tibi. Abdias v. 15. Sicut tù Idumæa afflixisti Judæos, ità affligeris, & vastaberis tu à Chaldæis, Cornelius hic.

Ex Novo.

Venisti huc ante Tempus torquere nos. Matth. 8. 29. Injustè quis queritur de illata sibi pœna illa, quam ipse alteri dat. Nihil novit diabolus loqui, nisi injustitiam. Ecce ipse ante tempus sepelit hominem, illum vivum tradens sepulchro ; & tamen queritur de Christo, quòd ante tempus adveniat puniturus. Baeza t. 2. l. 7. c. 2. hic.

Tradidit eum tortoribus. Matth. 18. 34. *Tenens suffocabat eum* (conservum) v. 28.

Omnes, qui acceperint gladium, gladiô peribunt. Matth. 26. 52.

Justum est apud Deum, retribuere tribulationem ijs, qui vos tribulant. 2. Thess. 1. 16.

Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet : qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Apocal. 13. 10.

In poculo, quo miscuit, misceto illi duplum. Apoc. 18. 6. Quô meretrix scyphô miscet fœces idololatriæ ad perdendum homines, venenum bibit. Velloso in Judith. 5. Paræn. 26.

Ex Patribus, & aliis.

Nihil amarius, quàm idipsum pati, quod feceris aliis. Tertull. l. 2. adv. Marcion.

Consumentur fame. Deut. 32. 24. videlicet in die solenni Paschæ Jerosolymis congregati ; quos tricies centena millia Josephus dicit fuisse. Scilicet justô Dei judiciô, tempus hôc ultionis electô : ut, qui in diebus Paschæ Salvatorem suum D. J. C. cruentis manibus violaverant, in ipsis diebus, velut in unum carcerem, omnis multitudo concluſa, feralis pœnæ exitium, quod merebatur, exciperet. S. Rupertus Abb. l. 2. c. 7. in Deut. 32.

§. XIV.

Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. Sap. 11. 17.

Ex Veteri.

VErsa est in statuam salis. Gen. 19. 26. Abulensis hic : quare versa sit in statuam salis, dicunt Judæi, causam esse : quia præcedenti nocte in sale peccaverat : quia Loth petente salem ad condiendum epulas hospitum, non dedit : ipsa enim hospitalitatem non diligebat. Paoletti D. 21. Pent.

Tollite plenas manus cineris de camino, & spargat illum Moyses in cœlum &c. Ex. 9. 8. Alphonsus Tostatus : assumptus fuit ignis de camino ; ad significandum causam, ex qua illa plaga infligebatur. Erat enim hujusmodi plaga in elemento ignis ; cùm ipsi cineres de igne sumpti essent : ad correspondentiam afflictionis Hebræorum in decoctione laterum. Did. Niss. Phœn. Græc. l. 1. c. 6.

Sed & ignis egressus à Domino interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant in censum. Num. 16. 35. Igne pereunt ; qui ab ara ignem excipiunt ; ut thure incensô Pontificatum rapiant. Velloso in Judith. 5. 13. Paræn. 26.

Offerentes coram Domino ignem alienum. Levit. 10. 1. Erat in atrio tabernaculi, putà in altari holocaustorum, ignis sacer è cœlo lapsus, quem Deus jusserat foveri ; ut eò solô uterentur ad sacrificia, & thymiamata. Vide præcedens c. v. 24. Erat in eodem atrio ignis profanus, & communis, quô utebantur ad coquendas carnes hostiæ pacificæ, & hostiæ pro peccato ; quibus vescebantur in atrio partim Sacerdotes, partim Laici offerentes. Hôc usi Nadab, & Abiu. *Egressus q; ignis à Domino devoravit eos ; & mortui sunt coram Domino* v. 2. Justè puniuntur igne, qui igne peccaverant. Cornelius hic.

Eruerunt oculos ejus. Judic. 16. 21. Congruâ pœnâ Samson privatur oculis : quia eis lascivè aspexerat, & concupierat Dalilam ; quæ proinde justô Dei judiciô ejus captivitatis, & cæcita-

cœcitatis, causa fuit. S. Gregorius mor. l. 7. c. 13. plerumque priùs oculus contemplationis amittitur; & post, per carnis desideria, hujus Mundi laboribus animus subjugatur; prout testatur Samson ab Allophyla captus: qui, postquam oculos perdidit, ad molam deputatus est Cornelius hîc. Quærit Abulensis, cur visum illi ademerint? Respondet: quia Samson parentibus dixit, certum sibi esse de alienigena: *hanc mihi accipe; quia placuit oculis meis.* Judic. 14. 3.

Et nati sunt mures. 1. Reg. 5. 6. Cur Azotii per mures à Deo puniuntur? quia mures tanquam Deos adorabant, ut Cyrillus Alex. Clemens Alex. Augustt. testantur. Mendoza hîc.

Adhæsit caput ejus quercui. 2. Reg. 18. 9. Capillis appensus malè periit Absolon; quibus gloriam captâsse, & lucrum, visus est. 2. Reg. 14. 26. Drogo Ost. tr. de Pass. crines suos ponderabat ducentis siclis; unde eôdem crine suspensus ad arborem interiit. Velloso in Judith 5. Paræn. 26.

Ubi Salomon tria idola coluit, statim tres hostes acerrimos, Adad, Razon, & Jeroboam, expertus est. 3. Reg. 11. 5. 26.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Ejicientur in tenebras exteriores. Matth. 8. 12. Quia multi in tenebris fœdissima perpetrant, torquentur tenebris, quibus servierunt ad spurcas delicias, Paoletti. D. 25. Pent.

Ligatis manibus ac pedibus ejus mittite eum in tenebras exteriores. Matth. 22. 13. Ligate pedes illius confidenter intrantis; ligate & manus ipsius, quæ splendidô illum nescierunt ornare vestitu. Vides, quid tum illi acciderit? cave ergo tibi. S. Cyrill. Jerosol. in præfat.

Erat JEsus ejiciens dæmonium, & illud erat mutum. Luc. 11. 14. Multorum opinio habet, miserum hunc hominem Deum injurium fuisse; & linguâ, per verba otiosa; & oculis, per illicitorum visum; & auditu, auscultando, quæ proximo perniciosa. Ut intelligat peccator, quomodo justitia divina iisdem rebus utitur ad vindictam, quibus ille abusus fuit ad offensam. Did. Niss. D. 3. Quadr. §. 1.

Ut refrigeret linguam meam; quia crucior in hac flamma. Luc. 24. Quare plus cruciabatur in lingua, quàm in reliquo corpore? sciendum est, quia solet in conviviis loquacitas abundare; Et quia iste dives splendidè epulabatur quotidie; superflua ideò verba, & inania, loquebatur; ubicunque enim plus peccavit, ibi plus cruciabatur. Haymo Ep. hom. D. 1. post. Trinit. Cruciabatur dives iste in lingua; scilicet pro loquacitate: quia in mensa loquacitati operam dedit. Hugo Card. hîc.

Quia plus linguâ suâ, & ore, peccaverat. S. Cyprianus l. 1. ep. 3.

§. XV.

Pœna juxta mensuram, & qualitatem peccati.

IN dolore paries filios. Gen. 3. 16. Tu, cùm fructu interdicto te non abstinueris, fructu uteri tui misere torqueberis. S. Basil. Seleuc. Apud Did. Niss. Phœn. Græc. l. 1. c. 6.

Multiplicabo ærumnas tuas. Gen. 3. 16. Hæc pœna Evæ triplex; totidem illa noxas commisit. 1. Serpenti potiùs, quàm Deo, credidit. *non morieris.* 2. Legem esu fructûs à Deo vetiti violavit. 3. Maritum in idem scelus traxit. Ità Rupert. l. 3. in Gen.

In sudore vultûs tui vesceris pane tuo. Gen. 3. 19. S. Thom. Aqu. hîc: ista pœna sibi optimè competit: quia de ligno vetito gustavit deliciosè, ideò debet vivere laboriosè.

Extendam super Jerusalem funiculum Samariæ, & pondus domûs Achab. 4. Reg. 21. 13. S. Chrysost. in Ps. 95. neque enim mensurâ caret divina vindicta; sicut Salvator loquitur. Matth. 7. 2. *in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.*

Potentes potenter tormenta patientur. Sap. 6. 7. Nam quantò magis aliquid suo contrario resistit, eò postea, si superetur, operatio contrarii sui, quod vicit, est efficacior. Magis resistit ignis ferro, quàm ligno: sed cùm ignis vincat utrumque, intensior est calor ferri, quàm ligni. Stella de cont. Mundi van. c. 99.

Sume calicem vini furoris hujus. Jer. 25. 15. In calice signat pœnam, quam Dominus propinavit Judæis, secundùm mensuram culpæ. Hugo Card.

Cogitavit Dominus dissipare murum. Thren. 2. 8. Hæc Deo mens, Jerosolymam evertere funditùs. Quid indè? *tetendit funiculum suum.* S. Paschas. quatenus secundùm delictorum mensuram pœna procederet ultionis. Metitur potiones, & pilulas ponderat, Medicus: sic Deus, cùm punit, pœnas ex dimenso propinat. Velloso in Judith 7. Paræn. 9.

Numeravit Deus regnum tuum - appensus es in statera. Dan. 5. 26. Rupertus de vict. V. D. c. 3. sicut *omnia in mensura, & numero, & pondere, posuit.* Sap. 11. 21. Sic & regnum illud numeravit. S. Chrysost. in Ps. 95. cùm punit, in trutina librat ultionem; pro delictorum modo vicem rependens; nè major, sed congrua sit, commissis.

Nota: quòd sicut tria sunt peccata generalia, quæ regnant in Mundo; ità sunt tres punitiones: scilicet querra contra superbiam; sterilitas, & fames, contra avaritiam; pestilentia contra luxuriam. S. Bernardinus tom. 4. s. 14.

§. XVI.

Pœna, lenta, dilata.

FActum est omne tempus, quod vixit Adam, anni nongenti triginta, & mortuus est. Gen. 5. 5. Primô die, quô ex ligno vetito comedit, mortem meruit; quam tamen non incurrit, nisi post 930. annos. Mendoza in 1. Reg. 15. 2.

Non permanebit spiritus meus in homine eruntque dies illius centum viginti annorum. Gen. 6. 3. Mundus cùm primùm *corripit viam suam*, meritus est diluviô involvi: quæ tamen ultio non statim infertur; sed ad annos centum viginti differenda pronuntiatur. Mendoza in 1. Reg. 15. 2.

Aaron colligetur, & morietur ibi. Num. 20. 26. Aaron primô annô peregrinationis in deserto culpam contraxit, permittendo vitulum conflari in idolum. Ex. 32. 2. nec tamen,

nisi ultimô annô, pœnas dedit, Sacerdotalibus vestimentis exutus, & in monte mortuus. Id. ib.

Fractis cervicibus mortuus est. 1. Reg. 4. 18. Heli, cùm initiô Pontificatûs sui filios licenter vivere permisit; mox & præfecturâ populi, & usurâ lucis, indignus fuit: & tamen non nisi post quadraginta annos utrâque denudatur. Id. ib.

Saul 1. Reg. 13. 12. annô secundô Regni sui, divina præcepta, spernens statim de regno debuit deturbari; in quo tamen sinitur annum vigesimum explere. Id. ib.

Recensui, quæcunque fecit Amalec. 1. Reg. 15. 2. Nemo inaniter speret, se impunè abiturum, cùm divina supplicia cunctari experitur: differuntur, non auferuntur. Id. ib.

Exprobravit incredulitatem eorum. Marci 16. 14. Apostoli die resurrectionis duri, & increduli, erant: & tamen Christus D. non nisi in die Ascensionis *exprobravit &c.* Idem ibid.

§. XVII.

Pœna dilata gravior.

Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant a facie arcûs. Ps. 59. 6. Supplicia vocantur arcus: quia, sicut in arcu, quò magis retrahitur sagitta, & nervus intenditur, eò major est ictus; ità pœna Dei, quò magis differtur. Diez. conc. D. 1. Adv.

Tetendit arcum suum. Thren. 3. 12. In arcu, quantò longiùs trahitur chorda, tantò de eo districtior exibit sagitta: sic extremi Judicii dies, quantò longiùs differtur; tantò, cùm venerit, de illo districtior sententia procedit. S. Ambrosius l. 2. de Cain. c. 9. longævitas, Caino indulta, vindicta est. Cornelius in 1. Reg. 15. 2.

Cùm audieritis prælia, & seditiones, nolite terreri. Luc. 21. 9. Inter furentia prælia jubentur Discipuli non timere: quia, licèt sæviant creaturæ, non tamen statim finis est, non instat ultimi Judicii pugna; solum illud timendum. Baeza t. 2. l. 12. c. 4. §. 10.

Qui multum peccant, magis timere debent, si non puniantur: crescit enim ipsorum pœna ex eo, quòd Deus longanimis non ulciscitur. S. Chrysost. hom. 12. in Act.

Multa fiunt nunc, quæ in diluvio; sed diluvium non accidit: gehennæ enim pœna nunc inter minas est. Multi peccant, qualia hi, qui in Sodomis; sed ignis pluvia non descendit: igneum enim flumen paratum est. Multi ea, quæ Pharao, ausi sunt; sed non eadem passi sunt, quæ Pharao; neque submersi sunt in mari rubro: expectat enim illos pelagus abyssi. Multi, quæ Israëlitæ, ausi sunt; sed non devoraverunt illos serpentes: manet enim illos vermis immortalis. Id. ib.

Miscellanea.

Posuitque Dominus Cain in signum. Gen. 4 15. Quod signum fuit tremor capitis: ut sciretur à Domino punitus, & judicatus; & ità non occideretur ab aliquo: in humanum est enim afflicto afflictionem addere. S. Thom. Aqu. hîc.

Quia, homo amore visibilium ab invisibili amore cecidit; sola jam visibilia ex peccati pœna cognoscit; eaque diligit, solis eis inhæret; & invisibilia, quasi non sint, postponit. S. Bonavent. de reform. mentis p. 1. c. 16.

Titulus XXIII.

POENÆ HUMANÆ.

§. I.

In sceleratos suadentur.

Malos malè perdet. Matth. 21. 41. Magni faciendum iniquorum supplicium. Vix scelus ullum tam Deo invisum, quàm iniquitas impunita. Plenus sceleribus erat Saul; & tamen mortem illi Samuel minatur, solùm quòd Agag pepercerit. 1. Reg. 28. 17. &c. Achab damnatur, & cum eo Israël: non ob mala innumera, quæ patrârat in Samaria; sed quòd regem Syriæ Benadab, à se devictum, sibi in sacco, & cilicio, per legatos supplicantem, abire permiserit. 3. Reg. 20 34. 42. *quia dimisisti virum dignum morte.* Oliva lib. 6. Strom. §. Malos malè perdet.

Pugnabo cum illis. Apoc. 2. 16. Hugo Card. hîc: id est, puniam eos; si tu non punis: & parcam; si tu non parcis.

Bonorum salutem custodit, qui malos punit. Lactantius l. de ira Dei.

§. II.

Potentioribus non parcendum.

Num vidistis virum hunc, qui ascendit? 1. Reg. 17. 25. O lepores! hæc stupentes de gigante mussitabant: & cùm nemo non intelligeret, castra Dei viventis in circumcisi vocibus proscindi; nullus tamen consurgebat in Goliam: omnes ei obloquebantur, nullus occurrebat. Scandala, & scandalosos, videmus quotidie: & parcimus. Nemo non queritur; sed nullus ferit. *Num vidistis?* quid inde? *Omnes Israelitæ stupebant, & metuebant nimis.* Cur timetis? ocreatus, galeatus est; hastam gestat; & loquitur grandia. Maximus est; sed minimis prosternetur: dummodò adsit David, non loricatus; sed Dei nomine munitus; lapillô moles illa æris, & iræ, cadet. Statua illa Babylonica. Dan. 2. 34. tam splendida, & magna, lapillô unô in favillas redacta est. Audeamus tantùm; sed in nomine Domini; & vicimus. Quis potentior Amanô? Si tamen audet Esther; pendebit in patibulo damnatus ab ipso rege. Esth. 7. 10. Oliva l. 9. Strom. §. Num vidistis.

Vide L. J. t. Judex.

TITULUS XXIV.

POENITENTIA.

§. I.

Symbola

Num. 1.

Resurrectio.

Qui erat mortuus, & cœpit loqui. Luc. 7. 15. Signum certum resurrectionis est, loqui discretè: quia nec spiritus malignus ingressus corpus mortui, posset discretè loqui. Quia requiruntur ad loquendum sex membra corporis; & sex potentiæ animæ; labia, dentes, lingua, palatum, guttur, pulmo: intellectus, voluntas, memoria, imaginatio, visus, auditus. Ergo etiam requiritur unio corporis, & animæ. Resurrectionis ad vitam gratiæ signa, sibi ipsi loqui dolorosè per contritionem. S. Vinc. Ferrer. s. 3. D. 13. Trinit.

Epulari, & gaudere, oportebat: quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit: perierat, & inventus est. Luc. 15. 32.

Surrexit Dominus verè. Luc. 24. 34. Resurrectionis triplex genus. 1. ficta Samuelis. 1. Reg. 28. 14. Videbatur enim redivivus, & non erat. Quàm multi fictè resurgunt sacrilegè confessi. Apoc. 3. 1. *nomen habes, quòd vivas, & mortuus es.* 2. Lazari, & aliorum, qui verè resurrexerunt; sed rursus mortui sunt. Tales sunt, qui relabuntur. Jos. 4. 18. *reversæ sunt aquæ ad alveum suum & fluebant, sicut antè consueverant.* 3. Christi. Rom. 6. 9. *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur; mors illi ultrà non dominabitur.* Did. Niss. fer. 2. Resurr. §. 6.

Beatus, qui habet partem in Resurrectione prima. Apoc. 20. 6. Prima illa est, quam Dominus enuntians Judæis: *Amen*, Amen, inquit Joan. 5. 25. *quia venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei; & qui audierint, vivent.* Hac resurrectione mulier hæc prima (Magdalena) omnia respiravit: quia, cum esset *in civitate peccatrix;* fœtentior malæ famæ putoribus; quàm fuerat frater suus Lazarus corpore; quatriduanus audivit in monumento malo consuetudinis vocem Filii Dei: &, quia audivit, protinus exivit. Secunda resurrectio corporum est. S. Rupertus l. 14. in c. 20. Joan. Sicut sunt duæ mortes, altera animæ, & altera carnis. *Beatus, qui habet partem in resurrectione prima.* Id. de oper Spir. S. l. 4. c. 4. Cùm homo peccat, anima moritur: quia à vita, Deo, deseritur; & in corpore, quasi in sepulchro sepelitur. Cùm verò per pœnitentiam ad Deum, qui est vita, redit, quasi à morte resurgit. S. Anselmus in Elucidario. Quoties homo voluntariè peccat, moritur: at verò si gemit ex corde, ipsumque verè pœnitet deliquisse, resurgit. Laurent. Just. l. de cont. Mundi c. 12.

Num. 2.

Pascha.

Nota quadruplex Pascha. Primum in Ramesse, quod est in finibus Ægypti. Ex. 12. Secundum in deserto ad montem Sinai. Num. 9. Tertium trans Jordanem in Galgalis. Jos. 5. Quartum in Jerusalem, quod fecit Josias. 4. Reg. 23. Primum est gratiæ justificantis; secundum pœnitentiæ purificantis; tertium justitiæ promoventis, sive perficientis; quartum gloriæ indeficientis. Hugo Card. in Num. c. 9.

Erat proximum Pascha, dies festus Judæorum. Joan. 6. 4. Tunc enim præcipuè confluunt homines ad confessionem, & transeunt de vitiis ad virtutes. Et dicitur *Pascha dies festus Judeorum*, quia soli Judæi, id est confitentes peccata sua, faciunt istum transitum, de membris diaboli, in corpus Christi, de culpa ad gratiam, de vitiis ad virtutes, de servitute diaboli in libertatem regni, de exilio vitæ præsentis ad patriam æternæ felicitatis. Hugo Card. hic.

Pascha Hebraicè *transitus* dicitur, vel *profectus*: scilicet, quia per hoc mysterium de pejoribus ad meliora transitur. Bonus transitus est, transire de peccatis ad justitiam, de vitiis ad virtutes, ad infantiam de senectute. S. Maximus hom. 4. in festo Paschæ.

Quis est ergo, qui Pascha in spiritu celebrat; qui de vita, & mala consuetudine, in novæ devotionis statum resurgit. Thom. Kemp. conc. 32. de Paschate.

Num. 3.

Flores, lilia.

Pro his, qui commutabantur. Ps. 44. Aliis Interpretes habent: *pro floribus.* Aliis *pro liliis.* Tunc enim flos prodit, cùm hyems in ver mutatur: quod significat transitionem à malitia ad vitam ex virtute actam. At lilii aspectus monet, ad quid oporteat mutationem fieri. Eum enim, qui mutatione splendidus effectus est, liquet ex atro, & tenebricoso, ad nivem transmutatum esse. S. Greg. Nyss. tr. 2. de inscript. Psalmor. c. 4.

Nardus mea dedit odorem suum. Cant. 1. 11. Nardus amara, est pœnitentia, inquit Aponius. Unde, quasi ad literam, locum tunc factô suô exposuit S. Magdalena; dum in signum pœnitentiæ *unxit pedes Jesu* accumbentis in mensa Simonis. Ac rursum *attulit alabastrum unguenti nardi pistici pretiosi;* illudque effudit in caput Jesu recumbentis in domo sua. Ideoque Magdalenæ hunc locum applicant. Origen. Nyss. Beda, & Aponius. Cornelius hîc.

Flores apparuerunt in terra nostra, &c. Cant. 2. 12. Notantur hîc tres actus pœnitentiæ: contritio, per flores; confessio, per

vocem

vocem turturis ; satisfactio per putationem. Cornelius hic.

Flores apparuerunt in terra nostra. Cant. 2. 12. Serenitas conscientiæ. Cant. 1. 15. *lectulus noster floridus.* Pœnitentia. Hugo Card. in Ps. 27.

Num. 4.

Arbor.

Facite fructum dignum pœnitentiæ. Matth. 3. 8. Arbor, est ipsa pœnitentia ; radix, contritio cordis, rami, opera bona ; folia, confessio integra ; fructus, satisfactionis pœna. Hugo Card. hîc.

Pœnitentia salutis est arbor : propterea, quòd multos in peccatis mortuos resuscitat. S. Ephrem de pœnitentia.

Num. 5.

Vinum.

Potasti nos vinô compunctionis. Ps. 59. 5.

Vinea facta est directo. Is. 5. 1. Vinea Fidelis animæ. Cant. 2. 13. *vineæ florentes &c.* Hujus vineæ est vinum pœnitentiæ. Luc. 10. 34. *alligavit vulnera ejus fundens vinum.* S. Thom. Aqu. hic.

Gustavit- aquam vinum factam. Joan. 2. 9. Fit miris, & occultis, modis quotidie mutatio in mentibus hominum ; quæ præfertur mutationi aquæ in vinum. Sim. Cass. l. 5. c. 1. hîc.

Num. 6.

Aves.

Sumet-duos pullos columbarum. Levit 12. 8. In columba enim habet gemitum pro cantu. S. Bonaventura s. 2. D. 2. Epiph.

Similis factus sum pelicano solitudinis. Ps. 101. 7. Homo pœnitens est pelicanus solitudinis : qui pœnitentiâ, sicut pelicanus sanguine, pullos, opera à serpente Inferni venenata, resuscitat. S. Vinc. Ferr. s. 5. de S. Dominico.

In lege erat statutum, ut divites mulieris purgandæ, in Sacrificio darent agnum ; pauperes verò duas columbas immolarent. Per agnum vitæ innocentia ; per turtures verò mœrentium designatur pœnitentia. Quia ergo non possumus Deo offerre agnum innocentiæ, offeramus turtures pœnitentiæ. S. Honorius Augustod. l. in Purif. Mariæ.

Num. 7.

Numeri.

Principem super quinquaginta. Is. 3. 3. Quinquagesimus numerus semper refertur ad pœnitentiam ; princepsque pœnitentium, & caput eorum, qui salvantur per pœnitentiam, Christus est. Unde & David in quinquagesimo numero Psalmum scribit pœnitentiæ. S. Hieron. l. 2. hîc.

Discubuerunt in partes per centum, & quinquagenos. Marci. 6. 40. Oportebat enim eos, qui requieturi erant in Jesu cibariis, aut esse in ordine centum, qui numerus sacer est, ac Deo, propter unionem, consecratus : aut in ordine quinquaginta ; qui numerus continet remissionem, justa mysterium Jubilæi. Origenes p. 2. hîc.

Sede citò, scribe quinquaginta. Luc. 16. 6. Novimus, quòd sedere humiliationem, citò festinationem, scribere firmitatem, quinquaginta pœnitentiam, designet &c. S. Bernardus D. 10. Pent.

Num. 8.

Mors.

Dominus mortificat &c. 1. Reg. 2. 6. Occidimur quodammodo, cùm desinimus esse, quod fuimus : novô enim pietatis genere in uno, eodemque homine impius, & adulter, occiditur ; ut misericors renascatur, & castus. Fornicator, & ebriosus, extinguitur ; ut continens, & sobrius, procreetur. Sic ergo mortificat Dominus, ut vivificare faciat. S. August. l. 17. c. 4. de Civit.

Veniat mors super illos. Ps. 54. 16. Hoc spiritualiter accipiendum est : quia more suô, emendationem magis, quàm consumptionem, venire postulat inimicis. Mors enim dicitur vitæ finis : &, qui in meliorem partem convertitur ; occasum prioris conversationis meritò reperisse judicatur. Cassiodorus hîc.

Pœnitentiâ, per quam homo moritur peccatis, assimilatur morti corporali. Mors, juxta Isidorum, septem utilitates inducit. *Prima* : potentiam tyrannorum absolvit : sic pœnitentia solvit potentiam dæmonum, quam habent super animam propter peccatum. *Secunda* : voluptatibus, & peccatis, finem imponit : sic pœnitentia per mortificationem. *Tertia* : mors est terminus omnis miseriæ : pœnitentiæ peccatum excludit, miseriæ causam. *Quarta* : mors est confirmatio gratiæ : pœnitentie, dum à culpa per firmum propositum præservat. *Quinta* : mors est acquisitio veniæ. *Sexta* : mors est reparatio innocentiæ : pœnitentia restituit merita ; multi etiam ferventer pœnitentes æquiparant, vel superant, in merito, vel gratia, multos innocentes. *Septima* : mors est collativa æternæ felicitatis. Geminiani s. 6. c. 54.

§. II.

Varia alia Symbola.

Ex Veteri.

Vidit que scalam. Gen 28. 12. Scala, quam vidit erectam in cœlum, est pœnitentia ; per quam ad cœlum ascendit. Huic scalæ Dominus innixus est : quia pœnitentes expectat, & vocat. Angeli ascendentes, & descendentes, sunt cogitationes pœnitentium ; quæ ad pœnas Inferni descendunt ; nunc ad paradisi gaudi ascendunt. Hugo Card. in Sap. c. 10. Quid per scalam significatur, quam vidit vir plenus gratiâ, Dormiens super petram, id est, super Christum ; qui dictus est petra, quasi firma, & solida, nisi pœnitentia ? Hujus gradus sunt contritio, confessio, & satisfactio. Hæc incipit in terra ; sed perducit ad cœlum, imò ad ipsum Dominum, quem desuper vidit innixum. S. Bonaventura s. 5. de Adv.

Nequa-

Nequaquam Jacob appellabitur nomẽ tuũ, sed Israel. Gen. 32. 28. Qui non solùm Jacob, verùm etiam Israël, veraciter dici, vel esse, vult; similiter in fortitudine sua, id est, in fide sua, dirigatur cum Christo, magno consilii Angelo; & invalescat ad Angelum hunc: videlicet & agendo pœnitentiam, & faciendo dignum pœnitentiæ fructum. Nam quod ait: *& confortatus est*, subjungens *flevit, & rogavit eum*; Os. 12. 4. rectè dicas de fortitudine pœnitentium: quia revera fortes sunt, flendo instanter, & rogando perseveranter remissionem peccatorum; juxta illud: *à diebus Joannis regnum cœlorum vim patitur.* In Bethel luctatus est, quod interpretatur *domus Dei.* S. Rupertus l. 5. in Os. c. 12. 1.

Die tertiò, quando gravissimus vulnerum dolor est. Gen. 34. 25. Sic se habet dæmon in circumcisione pœnitentiæ; quæ tribus constat diebus: primus est contritio, secundus oris confessio, tertius satisfactio. Et hoc tertio die plus nos hostis aggreditur. Diez conc. 4. in festo Corp. Chr.

Non sinè mysteriô undecim velis cilicinis tabernaculum desuper operitur. Ex. 26. 7. quô reum esse ostendat totum Mundum Deo acsub pœnitentia degere. S. Prosper Aqu. de promiss. &c. p. 2. c. 2.

Facies & labrum æneum &c. Ex. 30. 18. Quod potest exponi de pœnitentia; quæ dicitur mare, pro amaritudine contritionis, labrum pro confessione. Dicitur etiam *æneum* pro constantia, & fortitudine, in labore satisfactionis. Illud labrum ponitur inter tabernaculum, & altare. Altare est Ecclesia militans; in qua nos debemus offerre Deo priùs lotos per pœnitentiam. Rom. 12. 1 *obsecro vos &c.* Tabernaculum est vita æterna, sive cœlestis patria: *quod nequaquam transferri poterit*, ùt dicitur Is. 33. 20. Qui ergo à militante Ecclesia voluit ire ad triumphantem; oportet, quòd per mediam transeant pœnitentiam: hæc enim est via. Aqua ponitur in labro; quando pœnitentia fit cum lacrymis, vel cum gratia. Tunc Aaron, & filii, debent lavare in eo manus, & pedes. Ex 30. 19. id est, peccata operis, & affectionis, per pœnitentiam diluere; maximè *quando ingressuri sunt tabernaculũ testimonii.* Ità & nos oblaturi, & reddituri Deo animas nostras in morte, tanquam thymiama redolens suave, debemus priùs animam à peccatis omnibus abluere. Hugo. Card. in c. 5. Joan.

Vesper finis est diei, & initium noctis: sic & pœnitentia finis est vanæ lætitiæ, & principium tristitiæ salutaris. Vid. Beda in cap. 15. Levit.

Dies primitivorum, quando offeretis novas fruges &c. Num. 28. 26. Dies primitivorum, status pœnitentium est, qui primitias bonæ vitæ offerunt: novæ enim fruges, novæ virtutes sunt. S. Bonaventura s. 1. in Vigil. Nat. D.

Sicut transitus prior Hebræorum, quô, Duce Moyse, transierunt mare rubrum, Jos. 4. 24. 25. repræsentat Baptismum; sic posterior, quô, Duce Josue, transierunt Jordanem, figurat, pœnitentiam. Et sicut Hebræi, post transitum Jordanis, celebrârunt Pascha; sic post pœnitentiam sumitur Eucharistia. Præterea *Jordanis* idem est, quod *fluvius judicii.* Talis est pœnitentia; in qua pœnitens est accusator sui; & Sacerdos judex. Sicut *Jordanis conversus est retrorsum*; sic pœnitens vitam commutat. Sicut Hebræi transitô Jodane cum Chananæis assiduè bella gesserunt, donec, iis expulsis, terram possederunt; sic & nos, post mutationem vitæ, assiduè cum vitiis confligamus oportet. Cornelius hîc.

Est pœnitentia una munitissima civitatum, quas Dominus Moysi mandavit segregari in salutem fugitivorum. Num. 35. 11. Deut. 19. 2. Jos. 20. 2. 21. S. Laurent. Just. lib. 4. de casto conn. c. 7.

Novacula non ascendet super caput ejus. 1. Reg. 1. 11. De ipso Domino intellige: ipse enim solus, quia sinè peccatô vixit in carne, omnes dies vitæ suæ Domino datas, nil in se omnino, quòd pœnitendo resecaret, invenit. Ven. Beda hîc.

Venit-scissâ veste &c. 1. Reg. 4. 12. Scindebant vestes, quando Deum per pœnitentiam ad misericordiam flectere nitebantur. Ut Jos. 7. 6. Achab 3. Reg. 21. 27. Josias 4. Reg. 22. 11. Mardochæus Esth. 4. 1. Joel 2. 13. *scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* Mendoza hîc.

David ascendebat clivum olivarum - sed & omnis populus &c. 2. Reg. 15. 30. Via olivæ pœnitentia est: per pœnitentiam enim venitur ad misericordiam. Per hanc viam incedere debent, qui volunt sequi David, id est, Christum. Oliva exteriùs in cortice amaritudinem habet; sed intus in fructu habet dulcedinem: sic pœnitentia amara est; sed fructus ejus dulcis. Hugo Card. hîc.

Ecce currus igneus. 4. Reg. 2. 11. Currus igneus Eliæ pœnitentiam significat: quæ debet esse ignea per amorem; cujus sunt quatuor rotæ, contritio, satisfactio, confessio, restitutio. S. Bonaventura s. 2. D. 4 Adv.

Lavit in Jordane septies - & restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli. 4. Reg. 5. 14. ut significaret, eos, qui scelera abjiciunt, in puerorum vigorem renovandos. Mendoza in 1. Reg. 13. 1. Annot. 13. Sect. 1.

Fel valet ad ungendos oculos. Tob. 6. 9. Cœcitas animæ humanæ curatur felle, id est, amaritudine pœnitentiæ: nullum enim tam grave peccatum est, quod non cordis amaritudine abstergatur; & quod non fletibus deleatur. S. Bonaventura serm. 41. D. Quinquag. Inter cœtera, quæ animam illuminant, est amaritudo pœnitentiæ. S. Thom. Aqu. D. Quinq.

Job interpretatur *dolor*, sive *ululans*; & signat pœnitentiam dolentem de peccatis suis. S. Bonaventura serm. 1. D. infra Oct. Nat. D.

Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui &c. Job. 6. 2. Peccata trahunt ad Infernum; sed calamitas pœnitentiæ præponderans elevat ad cœlum. Hugo Card. in c. 4. Gen.

Carbones succensi sunt ab eo. Psal. 17. 9. Peccatores dicit, qui velut carbones mortui in Mundi istius cœcitate tenebantur; sed iterum pœnitentiâ inflammante reviviscunt; & ex mortuis prunis vivi incipiunt esse carbones. Cassiodorus hîc. Lem. *Afflante micamus.* Picinelli.

Vox Domini super aquas. Ps. 28. 3. Baptismus. *Vox Domini in virtute:* Confirmatio. *Vox Domini in magnificentia:* Eucharistia. *Vox Domini confringentis cedros.* Pœnitentia. &c. S. Vinc. Ferr. f. 1. Dom. Oculi.

Confitebor tibi in cithara. Ps. 42. 4. id est, sic faciam pœnitentiam, ut tu Deos glorificeris in operibus meis. Cithara enim significat pœnitentiam: quia sicut cithara extendit chordas; sic & pœnitentia debet extendere omnia membra hominis plectrô præceptorum; ut singula membra castigentur, Hugo Card. hîc.

Inscriptio Ps. 95. *Quando domus ædificabitur post Captivitatem. Cantate Domino canticum novum.* Ps. 95. S. Hieron. felix pœnitentia! licet rueris; tamen, si egeris pœnitentiam, nova domus Dei diceris. Nova domus novum meretur canticum. Arcones in Is. 1. 18.

Justorum semita, &c. Prov. 4. 18. Aurora vapores resolvens ex iis rorem omnibus optatum producit: unde dicitur aurora, quasi aurora rorans, vel quasi aurea hora. Sic pœnitentia, quâ peccator fit justus, adducit ei rorem doloris, & lacrymarum, fœcunditatem bonorum operum. S. Gregor, in Cant. 6. Ecclesia in incipientibus est aurora: quia è tenebris peccatorum luce sanctæ operationis splendere incipiunt. Cornelius hîc.

Oritur sol. Eccl. 1. 4. in Baptismo, & occidit per peccatum: *& ad locum suum revertitur* per pœnitentiam. Hugo Card. hîc.

Ad locum, unde exeunt flumina, reverruntur, ut iterum fluant. Eccl. 1. 7. Qui è virtute in vitium, atque malitiam, decidunt; torrentum, ac fluminum, more ex alto quodam loco in præceps, concavumque, ac terrestre, delabuntur. Possunt tamen, & cùm ad ipsum jam vitium pervenerint, resipiscere, ad pœnitentiam redeuntes; & per conversionem iterum reverti in viam, quæ perducit ad paradisum, unde homo primus erectus fuit. Olympiodorus hîc.

Tempus plangendi. Eccl. 3, 4. Est tempus pœnitentium, peccata per petrata plangentium. S. Bonaventura in Ps. 118.

Adolescentulæ dilexerunt te. Cant. 1. 2. Adolescentulas dicit animas, quæ in Christo renatæ, sordes veteris, hominis abjecerunt. V. Beda l. 2. hîc.

Capilli tui sicut greges caprarum. Cant. 4. 1. Quia capilli imperfectissimæ sunt corporis partes, aptè repræsentant peccatores pœnitentes; quos Ecclesia non rejicit. Et assimilantur gregibus caprarum; quæ etiam sunt Symbolum peccatorum. de Ponte hîc l. 7. Exh. 2. §. 1.

Pro ære afferam aurum &c. Is. 60. 17. In instauratione spiritualis Jerusalem ligna vertentur in æs, & lapides mutabuntur in ferrum: id est, bruti quondam, & insensibiles, homines, in eas materias mutabuntur; quæ utilitatem aliquam præbeant civitati. Ipsumque æs, & ferrum, per augmenta virtutum, in aurum, argentumque, mutabuntur: ut nequaquam utilitatis speciem, sed pretium quoque habeant, & decorem. S. Hieron. hîc.

Tonde tuum capillum Jerem. 7. 29. Cur sanctimoniales tondentur? quia assumunt pœnitentiæ lamentum, Religionem intrantes. S. Thom. Aqu. in 1. Cor. 11. Lect. 2.

Omnem, super quem videritis Thau, nè occidatis. Ezech. 9. 6. Thau est ultima in alphabeto, & formam crucis habet: unde significat finalem pœnitentiam, quæ solvat. Hugo Card. in c. 13. Marci.

Ex Novo.

Noli timere, accipere Mariam conjugem tuam. Matth. 1. 20. id est, amaritudinem pœnitentiæ. Accipienda enim est pœnitentia in uxorem: quia pulchra, quia dives, quia nobilis: soror enim Regis cœlorum est. Hugo Card. hîc.

Invenerunt puerum cum Maria. id est, amaritudine pœnitentiæ. Matth. 2. 11. Hugo Card. hîc.

Aurum, thus, & myrrham. Matth. 2. 11. Aurum offerunt Doctores, sapientiam; thus Martyres, & Confessores; myrrham pœnitentes peccatores. Euseb. Emiss. in Epiph. D.

Per aliam viam reversi sunt. Matth. 2. 12. Auth. Imp. qui à diabolo venit ad Deum, nunquam debet per illam viam ambulare; per quam venit ad diabolum. Venisti per viam fornicationis, ambula de cætero per viam castitatis &c. S. Gregor. hom. 10. qui à paradisi gaudiis per delectamenta discessimus, ad hæc per lamentà revocemur. Cornelius hîc.

Ad Joannem, ut baptizaretur ab illo. Matth. 3. 13. JEsus nullâ indigens pœnitentiâ, quia absque peccato omni erat; sicut susceptit carnem similem carni peccati, ità susceptit baptismum similem baptismo pœnitentium; fecit professionem similem professioni pœnitentium. Cajetanus hîc.

Ascendente eo in naviculam. Matth. 8. 23. Hæc navicula est pœnitentia, propter officium transfretandi. Navicula dicitur; quia pœnitentia nostra modica est respectu peccatorum, quæ facimus; & pœnarum, quas meruimus; & præmiorum, quæ expectamus. S. Vinc. Ferr. f. D. 3. Epiph.

Cùm appropinquâssent Jerosolymis &c. Matth. 21. 1. Via Christi in ingressu Jerusalem. 1. manè recessit de Bethania; à qua recedimus, quandocunque præcepta Dei violamus. 2. venit Bethphage, quæ interpretatur *domus oris.* Ecce confessio, postquam recessisti de Bethania: Bethphage erat villa Sacerdotum. 3. Ascendit in montem Oliveti: ecce operis satisfactio. 4. descendit in vallem Josaphat, quæ interpretatur *Domini judicium*: ecce debitorum remissio. 5. venit in Jerusalem, quæ interpre-

terpretatur *pacifica*: ecce hic injuriarum remissio. Id. s. 3. D. Palm.

Orate, ut non fiat fuga vestra in hyeme. Matth. 24. 20. Hyems est status culpæ; ver est status pœnitentiæ. Cant. 2. 11. *hyems transiit.* Æstas status perfectæ justitiæ: Autumnus mortis. Tunc enim colligit homo, quæ seminavit. Hugo Card. in c. 35. Gen.

Scitis, quia post biduum Pascha fiet. Matth. 26. 2. Christus in Passione sua typum gerit peccatoris, & pœnitentis. Hugo Card. hic.

In sindone munda. Matth. 27. 59. JEsum involvit, qui purâ mente eum suscipit. Linteum lavatur, torquetur, siccatur. Jer. 4. 14. *lava à militia cor tuum.* Per opera pœnitentiæ debes torqueri; per fervorem divini amoris à carnalium desideriorum humore desiccari. S. Bernardinus t. 2. s. 57.

Quidam ex eis de longè venerunt. Marci 8. 3. De longè ad Christum veniunt; qui ex peccato mortifero per pœnitentiæ iter veniunt. Est enim peccatum regio illa longinqua, in quam prodigus, patrem deserens, proficiscitur. Luc. 15. 13. S. Gregor. hom. 21. in Ezech. quantò quisque plus in pravo opere erravit, tantò ab omnipotente Domino longiùs recessit. Ideò, qui de longè veniunt, in via deficiunt: quia Divini verbi lectione, & meditatione, se non pascunt. Pœnitentiam quidem agunt; postea verò nihil de æternis flammis, nihil de perpetuis cœli gaudiis, nihil de Christi Passione, morte, Judicio, cogitant. Barradius t. 2. l. 10. c. 18. hîc.

Tollat crucem suam. Marci 8. 34. Crux pœnitentiæ, ad instar crucis Christi, habet quatuor brachia, id est, quatuor opera pœnitentiæ. Brachium inferius, quod figitur in terra, significat cordis contritionem; quæ est secreta intus in corde. Brachium superius est emendandi propositum, juxta voluntatem Dei vivendo; altè ad Deum respiciendo. Dextrum significat confessionem oris. Sinistrum injunctæ pœnitentiæ observationem. S. Vinc. Ferr. s. 1. D. 2. post Oct. Epiph.

Offerebant ei parvulos. Marci 10. 13. Parvuli sunt pœnitentes, qui, more parvulorum, sæpe plorant. S. Bonaventura s. 1. D. 18. Pent.

Multi in nativitate ejus gaudebunt. Luc. 1. 14. Tunc nascitur Joannes, cùm peccator pœnitentiam agit. *Gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente.* Luc. 15. 10 Hugo Card. in Luc. hîc.

Consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer. Luc. 2. 21. Toties circumciditur homo, quoties post peccatum ad pœnitentiam redit. Eusеb. Emiss. in Circum. D.

Post triduum invenerunt illum, Luc. 2. 46. Post triduum pœnitentiæ, id est, contritionem, confessionem, satisfactionem, invenitur JEsus. Hugo Card. hic.

Vidit duas naves. Luc. 5. 2. Duæ naves, sunt duæ viæ eundi ad Deum, scilicet innocentia, & pœnitentia. Et qui non fuerit ingressus in unam istarum, peribit in mari. Hugo Card. hîc.

Nemo mittens manum suam ad aratrum. Luc. 9. 62. Aratrum est pœnitentia: quia, sicut aratrum frangit terram ad fructificandum; sic pœnitentia colit terram corporis; ut faciat fructus spirituales. Non respicere retro, potest intelligi dupliciter: scilicet redire ad officium, quod includit, vel inducit peccatum; vel ad officium, quod includit, vel inducit peccatum; vel ad officium, quod fieri potest sine peccato. S. Vincent. Ferr. s. fer. 4. Pasch.

Cùm invenerit eam (ovem) Luc. 15. 5. Perditur rationalis ovis, cùm à Divinis præceptis longiùs separatur: invenitur autem, cùm per pœnitentiam respicit, & in illis reponitur. Euthymius Zigabonus hic. Quilibet peccator agens pœnitentiam, est ovis centesima; quæ post multos errores humeris pii Pastoris reportata est ad ovile. Hæc est drachma perdita, sed inventa: hic est filius prodigus: hic est Lazarus ulceribus plenus: hic est Lazarus quatriduanus: hæc est socrus Petri febricitans: hæc est mulier peccatrix: hæc sanguinaria: hic est servus Centurionis: hic est publicanus: hic est pullus asinæ. Hugo Card. in c. 10. Levit.

Si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam? Luc. 15. 8. Drachmam Evangelicam, quam acceperas, & quâ dives effectus fueras, ignaviâ tuâ perdidisti. Pœnitentiæ lucernam accende; inclina te diligenter. S. Greg. Nyss. or. in eos, qui acerbiùs alios judicant.

Est autem Jerosolymis probatica piscina. Joan. 5. 2. Piscina est pœnitentia, quâ lavamur à sordibus peccatorum. Angelus autem est Doctor, qui movet aquam, dum movet ad compunctionem, vel ad lacrymarum gratiam. S. Bonaventura s. 2. D. 4. Pent.

Vidit (Petrus) *cœlum apertum &c.* Actor. 10. 11. Quæ visio pœnitentiam signat, & mortificationem: quæ, si perfectæ sint, homini aperiunt cœlum, eumque à pœnis Purgatorii liberant. Linteum ex lino conficitur: hoc autem aquis mergi, tundi, decorticari, & torqueri, debet; ut linteo conficiendo aptetur. In eum modum multis tribulationibus probari necesse est, ut pœnitentiæ perfectæ meritum, atque peccatorum expiationem, assequamur. Per bestias illas peccata designantur; quæ nos in belluas convertunt: in quadrupedia concupiscentia carnis; in serpentia, terram comedentia, concupiscentia oculorum; in volatilia verò superbia vitæ, animas transformat. Illas bestias occidere jubetur Petrus, & post eum Sacerdos, potestate sibi traditâ: quâ cunctis cœlum claudunt, & aperiunt. Nec occidunt illas belluas tantùm, & monstra peccatorum; sed & ea comedunt. Osi. 4. 8. *peccata populi mei comedent.* Soli pisces deerant: quia ad Sacrificia non adhibentur, nec mactantur: quia muti, & elingues, procul ab eo mysterio arcentur. Doultreman de am. l. 4. c. 3. Sect. 8.

Petrus dormiens. Act. 12. 6. Signat peccatorem in carcere peccati dormientem *inter duos milites*, scilicet Angelum bonum, & malum. Una catena, est longa consuetudo; secunda, mala societas. Primum opus illuminatio; secundum percussio, id est, compunctio; Tertium erectio Petri; id est, propositum; quartum *ceciderunt catenæ*, confessio; quintum *præcinctio*, restitutio; sextum, *calceà te*, in-

juriarum remissio; septimum, *circumda tibi vestimentum*, hoc est, honesta conversatio. S. Vinc. Ferr. s. de S. Petro ad Vinc.

Vincenti dabo edere de ligno vitæ. Apoc. 2. 7. Rupertus: vincere, est pœnitentiam agere, quæ illi Episcopo suasa: per pœnitentiam enim vincit homo hostes suos, seipsum, carnem omni hoste crudeliorem. Sylveira hic.

Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis. Apoc. 3. 5. Anselmus, Beda, Haymo &c. victores intelligunt pœnitentes; qui à culpis resurgunt. Ramirez in ep. 5. hic.

Collyrio inunge oculos. Apoc. 3. 18. Collyrio pœnitentiæ inunge oculos tuos, ut intellectus purgetur ab errore, vel ignorantia. Albertus M. apud Sylveira hic. Collyrium est amaritudo pœnitentiæ quæ per compunctionem clarificat sensus cordis; sicut collyrium per effusionem lacrymarum oculos carnis. Richard. à S. Vict. l. 1. hic.

Ex Patribus, & aliis.

Eam tu peccator ità invade, ità amplexare, ùt naufragus alicujus tabulæ fidem. Hæc te peccatorum fluctibus mersum prolevabit, & in portum divinæ clementiæ protelabit. Tertull. l de pœnit.

Myrrha, & aloe, propter suam amaritudinem, significant pœnitentiam; per quam aliquis in seipso Christum conservat absque corruptione peccati. S. August. l. 3. de doctr. Chr. c. 2.

Avertere, avertere ab Occidente convertere; ad Orientem. Occidunt ibi peccata, oritur inde justitia; in occidente vetus, in Oriente novus: in occidente Saulus, in oriente Paulus. S. Augustinus hom. 14. inter 50.

In faciem cadere, est in hac vita suas unumquemque culpas agnoscere, easdemque pœnitendo deflere. Retrò verò, quò non videtur, cadere, est ex hac vita repentè decidere, &, ad quæ supplicia ducatur, ignorare. S. Isidorus c. 31. in Gen.

Meritò tamen Sacramentum quóque pœnitentiæ dici potest balneum lacteum. S. Gregor. in c. 5. Cant.

Operam demus, ut in pœnitentiæ præsidio consistamus, sugamusque lac è sanctis ejus uberibus; quibus humanas destruxerat infirmitates. B. Isaias Abb. or. 25.

Pœnitentia est sicut aqua calida contra canes; & maximè quantùm ad contritionem: sicut enim cum aquâ calidâ ejicitur canis de coquina; sic cum aqua lacrymarum ejicitur diabolus, & peccatum, de anima. &c. S. Bonavent. diæt. Sal 2. c. 1. Vide ibidem plura.

Sicut puer rumpit vestem veterem, ut citiùs habeat novam: sic bonus pœnitens lacerat saccum carnis; ut citiùs animæ suæ acquirat stolam felicitatis æternæ Ps. 29. 12. *concidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitiâ.* Id. ib.

Dolor Christi in cruce pendentis significat contritionem, quam debemus habere de peccatis in morte, inclinando caput in confessione. S. Vinc. Ferr. s. de exalt. S. Cruc.

Mare significat pœnitentiam: quia sic dicitur, quasi amarum. Contritio, propositum, confessio, satisfactio, amara sunt. Id. s. 1. D. 4. Quadr.

Boni faciunt hic vigiliam in luctu pœnitentiæ; & ideo pervenient ad festum jucunditatis æternæ. S. Bernardinus s. de cont. Mundi.

Pœnitentia similis mari. 1. quia mare est nauseæ, & vomitûs ciborum provocativum: sic pœnitentia generat peccati abominationem: nam quod priùs peccatori videbatur pretiosum, & delectabile, videtur pœnitenti ignominiosum, abominabile. 2. mare sordes rejicit, & se purgat; cadavera non tolerat: sic pœnitentis confessio. 3. mare dura, & pretiosa, generat; licèt sit liquidum: ùt patet in gemmis, & lapidibus. Sic pœnitens, licet mollis, & liquidus in lacrymis; tamen durissima tolerat in Satisfactione. 4. mare non transgreditur littus; nec pœnitens præcepta. Geminiani l. 1. c. 60.

Cereus in inverso candelabro deficiens. *Vertatur, & vivet.* Bovius.

§. III.

Pœnitentiam quantopere Deus, & Christus, expetat.

Ex Veteri.

Fac tibi aram. Gen. 6. 14. Volebat illos, qui tam graviter peccaverant, fabricatione Arcæ admoneri, ut secum cogitarent, quæ fecissent; resipiscendoque indignationem non experirentur, S. Chrysost. hom. 24. in Gen. Centum annis fabricata Arca: ut homines aspectu longô illius Arcæ, ad talem usum deputatæ, magis timerent; & à suis peccatis, per aspectum Arcæ, & ad prædicationem ipsius Noe, resilirent. S. Thom. Aqu. in c. 7. Gen.

O si quis mihi daret potum aquæ &c. 2. Reg. 23. 15. Sitio, ait, aquam Bethlehem! & continuò tres eorum irrumpunt per medios hostes, eique potum desideratum deferunt. Modò sitit David noster conversionem nostram: irrumpamus per medios hostes, omnes vincamus difficultates; ut ei pareamus. In hoc, ait Eliezer Gen. 24. 14. agnoscam, quæ sit futura sponsa Isaac? cui petiero potum, & illa libenter dederit. In hoc agnoices, ô anima; an futura sis sponsa Christi, si potum petenti tibi libenter das. Osorius fer. 6. D. 3. Quadr.

Extendi manum meam. Prov. 1. 24. Manus extendere, est pacisci, & reconciliari, volentis. q. d. Deus: ego injudiciarum, mihi à vobis illatarum, oblitus, prior extendi dexteram, invitans vos ad reconciliationem meam; utque vos vicissim, in signum renovati fœderis, dexteram vestram meæ consecretis. At vos me, extendentem manum, respuistis; vestram extraxistis. Cornelius hic.

Surge amica mea &c. Cant. 2. 13. Surge à delicto, & veni in fiduciam; surge à peccato, & veni ad pœnitentiam; surge ab infidelitate, & veni in fide. Id. ib. hic.

Ostende mihi faciem tuam. Cant. 2. 14. id est, converte ad me faciem tuam, quàm à me aversam habes: averte illam à terrenis rebus, quas plus, quàm me, amabas; ut deinceps tu me respicias, & ego te. de Ponte hic Exh. 26 §. 3.

Aperi

Aperi mihi soror mea &c. Cant. 5. 2. Ponit his verbis rationes ad suadendum peccatori, ut aperiat Deo. Cùm ait, aperi *mihi*, insinuat, aperuisse peccatorem aliis; vel aperire solere. Etenim ad januam cordis stat etiam diabolus pulsans; sed aliò modò, quàm Deus. Sicut enim in palatiis regum sunt plures ordines portarum, antequam perveniatur ad secretum cubiculum; ità cor hominis plures continet ordines portarum. Quinq; sensus sunt portæ; magis intimæ, sensus interni, phantasia, appetitus sensitivus; per quas etiam intrat diabolus; & vehementiùs pulsat, cùm fœdas cogitationes excitat, & immittit: quas David Ps. 77. 49. *vocat immissiones per angelos malos*. Et sic *misit diabolus in cor Judæ*, traderet Christum. Joan. 13. 2. Diabolus quidem immisit; sed Judas admisit, & consensit: & ideo ad possidendum cor ejus intravit; cùm tamen illam immissionem potuisset repellere. Universa enim potestas diaboli non ampliùs se extendit; quàm ad pulsandum per has januas: at ulteriùs est intimior cordis janua ad superiorem Spiritûs partem; ad quam solus Deus immediatè pulsare potest, immittendo in intellectum, vel voluntatem, pias cogitationes, & ferventes affectus. *Aperi mihi* q. d. aperuisti januam cordis tui diabolo, & hosti, qui tuum sitiebat interitum; cur ergo non aperis mihi Creatori, Redemptori, Protectori tuo, qui tuam cupio salutem. Aperuisti tyranno; aperi legitimo Domino: aperuisti lupo, qui intravit, ut perderet, & mactaret; aperi proprio Pastori, qui intrare cupit, ut te pascat, & tueatur. *Aperi mihi soror mea* q. d. mille titulis es mea; eisdem teneris aperire mihi. Non enim pulso ad januam alienæ domûs, sicut diabolus; sed propriæ. Facta es mea soror per Incarnationem, amica per Passionem, quâ reconciliavi te Deo; columba per missionem Spiritûs S. quam tibi merui; & tandem facta es immaculata &c. de Ponte hic Ex. 8. §. 1. Mirabilis est hîc Glossa Hebræorum edita à Galatino l. 8. c. 8. filij mei, aperite mihi aperturam unam pœnitentiæ, sicut est foramen acûs; & ego aperiam vobis aperturas misericordiæ, per quas intrabunt quadrigæ, & currus. Cornelius in ep. Jacobi c. 5. 16.

Revertere. Cant. 6. 12. Non abs re quater dicitur, ut revertatur; per veram scilicet cordis contritionem, per integram confessionem, per condignam satisfactionem, & tandem per morum correctionem. de Ponte hîc Exh. 8. §. 1. Idcirco tam crebro ei *revertere* dicitur: ut, etiamsi conversa deliquerit, in desperationem non decidat; sed à peccandi consuetudine spe indulgentiæ resipiscat. S. Justus Orgelit. hîc *Laboravi rogans*. Jer. 15. 6. q. d. toties rogavi, ut converteremini: laborâssem, si possibile fuisset. Isa. 43. 24. *præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis*. S. Thom. Aqu. in Jer. hîc. *Laboravi rogans*. Hebr. *laboravi rogans, pœnitere*. Id est, laboravi rogans, & invitans te per prophetas; ut pœniteres, téq; converteres. Maldonatus vertit: laboravi pœnitendo. Aut, ùt Sanchez, miserendo q. d. sæpius decrevi punire vos; sed ductus pœnitentiâ & misericordiâ, revocavi sententiam; sperans vestri emendationem, sed nihil obtinui, tantùm fatigavi me. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Intrate per angustam portam. Matth 7. 13. Inter vias, quas nos docuit Christus, prima est pœnitentia. S. Thom. Aqu. D. 23. Pent.

Venite ad me omnes, Matth. 11. 28. Nota: clementissimum Jesum in probatica piscina unum tantùm sanâsse. Joan. 5. 5. In domo Pharisæi uni soli Magdalenæ peperciisse. Luc. 7. 47. Ex omnibus adulteris unam solùm, quam Judæi lapidare volebant, defendisse. Joan. 8. 7. Ex latronibus uni tantùm dixisse: *hodie mecum eris in paradiso*, Luc. 23. 43. Ac denique ex omnibus divitibus soli Zachæo dixisse: *hodie domui huic salus facta est*. Luc. 19. 9. His autem verbis, *venite ad me omnes*, cunctos vocat. Diez, conc. 2. D. 20. Pent.

Et invenit eos dormientes. Matth. 26. 40. Quoties & redis ad nos, & invenis dormientes; & tamen benignè suscitas nos. Venis in secunda, & tertia, vigilia; sed beatus ille servus, quem tunc in veneris vigilantem. Evigila tandem, evigila, miserabilis anima; si non amore, saltèm timore. Drogo Ost. de sacr. Pass.

Tetigit loculum &c. Luc. 7. 14. Tangit loculum, sistit portitores, & mortuum suscitat; dum suæ visitationis attactu ad pœnitentiam hominem reducit. Eusеb. Emiss. fer. 5. D. 4. Quadr.

Adolescens, tibi dico, surge. Luc. 7. 14. Hoc quotidie dicit Dominus unicuique peccatori: surge, qui hactenus jacuisti in vitiis; surge ad pœnitentiam agendam. Haymo D. 16. Trinit.

Gaudium erit super uno peccatore pœnitentiam agente. Luc. 15. 7. Non solùm super multis, sed etiam super uno. Id autem ostendit, Deum vehementer sitire cujusvis peccatoris pœnitentiam. Euthymius Zigabonas hîc.

Da mihi bibere. Joan. 4. 7. q. d. citò convertere, & me potabis. q. d. tu sitis ad culpam, & ego sitio te ad gratiam: tu sitis tuam damnationem; & ego tuam salutem. Hugo Card. hîc.

Ego cibum habeo manducare. Joan. 4. 32. ô inæstimabilis nostri Salvatoris amor! flagrans in corde amorosi JESU! nam lassatus ex itinere, æstu fervente, jejunus, & sitibundus, jam horâ sextâ instante, sitiens vehementer, non videtur bibisse, nisi mulieris fidem: & quasi ex ejus conversione refrigeratus in animo, sitis sui corporis non curat angustias. S. Bernardinus. t. 2. s. 31.

Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos; obsecramus pro Christo; reconciliamini Deo. 2. Cor. 5. 20. Singula verba multò pietatis nectare stillant. Non quâvis legatione Paulus pro Christo fungitur, sed hac obsecrativâ: quasi Christus per ministros suos quotidie obsecrator accedat. Nec satis habet optimus Salvator monere, suadere; sed rogat: Mediator enim est, &

pariter cum bono noſtro ſanguinis ſui fructum ſic carpit ſuaviſſimum. Ramirez in ep. 4. Apoc. 2. 21.

Ecce ſto ad oſtium, & pulſo. Apoc. 3. 20. Suaſerat Chriſtus D. Epiſcopo pœnitentiam; nè putaret, difficilem fore, ut è tanto tepore in ferventem pœnitentiam poſſet venire: paratiſſima gratiæ ſuæ auxilia ei oſtendit, & pollicetur: idque ſub figura hoſpitis benevoli; qui, ab alio duriſſimè expulſus, ad oſtium anhelus perſeverat; & ſollicitè pulſans, admitti rogat: ut intrans veterem, exhibito chariſtiorum epulô, redintegret amicitiam. Id hîc in ep. 7. Ubi voces illæ Pſ. 49. 12. *Si eſuriero, non dicam tibi: meus eſt enim orbis terræ.* Cur ergo, cùm tua ſint omnia, excubas ante hominis oſtium; ut cœnes cum eo? Jactâret illud in veteri Teſtamento, quando Filium ſuum adhuc retinebat in ſolio gloriæ ſuæ: poſtquam verò dedit Filium; *etiam cum illo omnia nobis donavit*, ait Paulus Rom. 8. 32. Sed dicamus veriùs: antequam Verbum caro fieret, delicias pœnitentiæ non plenè guſtârat Deus: veſcebatur enim angelorum amore; & licèt ei apponerentur lacrymæ pœnitentium, haud eis nutriebatur. At ubi deſcendit in hortum noſtrum, & manducare cœpit panem doloris; lacrymarum ità captus eſt dulcedine; ut reverſus in cœlum, ſuis ipſe manibus abſtergat omnem lacrymam ab oculis Sanctorum. Quibus non abundè refectus in terram revertitur, pulſat oſtium; & deferens manna, lacrymas, & pœnitentiæ fercula; eſurit. Cur enim pulſat oſtium? audi, quid præmittat: *amulare ergo, & pœnitentiam age.* Apocal. 3. 19.

§. IV.

Pœnitentia Deo grata, ſacrificium, feſtum &c.

TOlle hircum pro peccato. Levit. 9. 3. Hircus eſt pœnitentia. Hugo Card. hîc.

Oblationem - offerte per tempora ſua. Num. 28. 2. Origenes legit; Offeferetis mihi in diebus feſtis meis. Habet ergo Deus dies feſtos ſuos? habet: eſt enim ei magna feſtivitas humana ſalus. Quomodo putas, lætificat eum; cùm is, qui fuerat impudicus, fit caſtus; & qui fuerat impius, efficitur pius. Iſtæ omnes ſingulorum quorumque converſiones, feſtivitates generant Deo. Origenes hîc. hom. 23.

Manducemus, & epulemur. Luc. 15. 23. Commune convivium, communiſque lætitia Patri, filio, & ſervis, deſcribitur: quia fructus Paſſionis Chriſti in pœnitente, materia eſt gaudii; non ſolùm ipſi pœnitenti, & Eccleſiæ Paſtoribus; ſed etiam ipſi Deô: perindè enim gratum habet, acſi ipſe paſceretur. Cajetanus hîc.

Erat dies feſtus Judæorum. Joan. 5. 1. Potiùs dies feſtus JESUS poterat vocari, quo paralyticus ſanatur. Nullus enim dies ſolennior Deo, quàm cùm peccator à nequitia recedit. *Erat autem Sabbathum in die illo.* Quàm verè Sabbathum in die! Non dixit, Sabbathum erat dies ille; *ſed Sabbathum erat in illo:* in illo enim die, quô peccator mundatur, verè Sabbathum Dei requies eſt. Eſcobar t. 1. Mir. Chr. l. 5. Sect. 1. obſ. 1.

Non ſic inſanus amator dilectam ſuam, amat; ut Deus pœnitentem animam. S. Chryſoſt. hom. 22. ad pop. Antioch. Nihil eſt, quod Deum ità exhilaret; atque converſio noſtra, atque à peccato ad virtutem regreſſus. Id. hom. 25. in Gen.

Nullâ re perinde Deus delectatur ùt hominis, propter quem omnis doctrina, atque omnia myſteria, conceſſa ſunt, reſipiſcentia, & ſalus. S. Gregor. Naz. or. 39. in ſancta lumina.

Peccavimus; agamus pœnitentiam: millies peccavimus; millies quoque pœnitentiam. De omni opere bono gaudet Deus; præſertim verò ſuper anima pœnitentiam faciente. S. Ephrem de variis tormentis Inferni.

Multiformis, & copioſa, eſt pœnitentia; ideóque varia ferculorum genera Deo apponit. Id. de pœnit.

Feſtum excitat Deo pœnitentia: quoniam & cœlum movet ad epulas; & Angeli utantur, dum pœnitentia ipſos invitat ad prandium; cunctique cœleſtes ordines epulantur, per pœnitentiam ſeſe recreantes. Id. ib.

DEI altare eſt pœnitentia: nam per ipſam peccantes eum placant. Id. ib.

Celebritas bona, ac pulchra, & Deo grata, eſt pœnitentia cum lacrymis, & à peccatis abſtinentia, Deiq; cognitio, atque æternum bonorum deſiderium. Id. ſ. in pretioſam, & vivificam Cruc. Dom.

Magni pretii ſacrificium offerte, pœnitentiam agite. Non enim reperitur malitia, quæ pœnitentiam ſuperet; nullum eſt virus, quod vim hujus mellis poſſit extinguere. S. Heſychius Presb. or. in S. Andream Ap.

Tanta utilitas, tantáque gratia, pœnitentiæ; ità ut Deo, præteritis facinoribus offenſo, jámque juſtiſſimam pœnam pro tantis criminibus inferenti, ſi dici fas eſt, quodammodo obſiſtat; & quaſi inviti, ut ità dixerim, dexteram ſuſpendat ultoris. Joan. Caſſian. Collat. 20. Abb. Pinufij c. 4.

§. V.

Pœnitentia cibat, potat, recreat, Chriſtum.

Affer mihi duos hœdos optimos. Gen. 27. 9. ſic Eccleſia bona mater ex hœdis id eſt peccatoribus. Marchantius D. 1. Quadr. Eucherius l. 2. in Gen. in omnibus ſcripturis hœdi pro peccatoribus accipiuntur; carnes autem hœdorum, ex quibus Iſaac præparatus eſt cibus, peccantium intelligenda eſt converſio.

Meſſui myrrham meam. Cant. 5. 1. Metit myrrham: quia, ùt ait Ambroſ. de bono mortis c. 5. delectatur eô, ſi quis mortificet peccatum ſuum obliteret culpam ſuam, ſepeliat iniquitates ſuas: myrrha enim eſt ſepultura mortuorum. de Ponte hîc Exh. 2. l. 8.

Sumes aurum & argentum; & facies coronas, & pones in capite Jeſu filij Joſedech Sacerdotis magni. Zachar. 6. 11. De JESU

verô

verò Redemptore, capienda verba nemo ambigit. Rupertus in Apoc. 19. 11. Imponuntur coronæ sumptô argentô, & aurô, à transmigratione; sive ab iis, qui venerunt de Babylone: quia nobis proficientibus, & reversis ad meliora, per singulas virtutes nostras Dominus coronatur; imò nobis per virtutem pœnitentiæ coronatis, Salvator in singulis coronam accipit. Eadem habet S. Hieronymus hîc. Ramirez in ep. 3. Apoc. 2. 13.

Discumbente eô. Matth. 9. 10. Per corporale convivium, quod Christo Matthæus exhibuit, mysticè intelligitur spirituale convivium, quod ei in anima sua paravit, præbendo delicias cordis per hoc, quòd eum in anima totô recepit affectu; aperiens ei ostium mentis: de quo convivio ait Salvator. Prov. 8. 31. *deliciæ meæ esse cum filiis hominum*, Dion. Carth. hîc.

Gaudet super eam magis quàm super nonaginta novem. Matth. 18. 13. Non quòd absolutè loquendo, peccator pœnitens melior, aut magis dilectus, sit, quàm multi justi perseverantes in bono; imò comparando statum statui, meliores sunt innocentes, quàm pœnitentes: sed hæc ideò dicta sunt; quia de peccatore pœnitente habet Christus quoddam speciale gaudium. Id. hîc.

Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 38. Pharisæi domum Christus intravit non accepturus Judaicos cibos, sed divinam misericordiam largiturus, Néque accubuit, pocula saporata melle, floribus odorata, sumpturus; sed pœnitentis lacrymas ex ipsis oculorum fontibus potaturus. - Deus delinquentium gemitus esurit, sitit lacrymas peccatorum. S. Chrysol. s. 93. - Venit, pietatis illa, non voluptatis, exhibitura convivium. Denique & pœnitentiæ ponit mensam, fercula compunctionis apponit, panem doloris infert, potum lacrymis temperat in mensura; & ad delicias Deitatis totam pulsat cordis sui, & corporis, symphoniam. Organi planctus dat clamorem, citharam per suspiria longa modulatur, gemitus aptat in fistulam: & dum pectus, ipsam conscientiam arguens, sæpe percutit; facit placitura Deo cymbala personare: dúmque taliter apportat divinis oculis cibos; totas misericordiæ copias sic reportat. Id. ib.

Da mihi bibere. Joan. 4. 7. Sitiebat spiritualiter conversionem fœminæ hujus, omniúmque animarum errantium. Dion. Carth. hîc.

Ego cibum habeo manducare. Joan. 4. 32. Hinc discimus, quanta sit erga homines charitas: quasi enim cibum suum putat perditorum hominum conversionem. S. Cyrill. Alex. l. 2. c. 103. hîc.

Meus cibus est. Joan. 4. 34. Hoc est, ut quàm plurimos ad me convertam, meósque Discipulos faciam, & amicos, omnes in me credentes: quorum bona opera, tanquam fructus suavissimos virtutis, sponsus edit, hísque maximè lætatur. Philo Carpathius in c. 5. Cant.

Si manum ejus (Christi) tangere non possumus, advolvamur pedibus: si non possumus ad caput pervenire, saltèm pedes ipsius lacrymis lavemus. Nostra pœnitentia unguentum Salvatoris est. Vide, quanta sit misericordia Salvatoris. Peccata nostra mali odores sunt; putredo sunt; tamen, si agamus pœnitentiam, propter peccata si ploramus; peccata nostra putrida unguentum efficiuntur Domini. S. Chrysost. hom. 6. in c. 1. Marci.

Cibus ejus pœnitentia mea; & cibus ejus salus mea: cibus ejus ego ipse. An non cinerem, tanquam panem, manducat: ego autem, quia peccator sum, cinis sum; ut manducer ab eo. Mandor, cùm arguor; glutior, cùm instituor; decoquor, cùm immutor; digeror, cum transformor; unior, cùm conformor. Bernardus s. 71.

§. VI.

Pœnitentia honoratur, fovetur, à Deo, & Christo.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola.

Cumque immolaverit eum in loco, ubi solet mactari holocaustum coram Domino, quia pro peccato est. Levit. 4. 24. Holocaustum omnis sanctitatis, & innocentiæ, fuit signum; in quo integra Domino hostia cremabatur; nullam inde partem accipientibus hominibus; sicut perfectus, totum se Deo consecrat. Et in eodem loco mactari jubetur hostia pro peccato, in quo offertur holocaustum. Scilicet qui per pœnitentiæ sacrificium cum Deo in gratiam redit; per omnia similis est ei, qui nunquam deliquit; & eôdem locô habetur apud Deum. Origen. hom. 5. in Ex. in loco, ubi jugulantur holocausta, ibi etiam hostiæ pro peccato: quô scilicet intelligat, qui peccavit, & pœnitet, & conversus ad Dominum, contribulati Spiritûs hostiam jugulat; in loco Sancto stare; & sociari his, qui pertinent ad Deum. Pinna Æthol. 214. Theodoretus q. 4. ad demulcendos oblatores: ut cognoscant, se non esse alienos à Sanctis cùm per pœnitentiam sanantur.

Illa radet cæsariem &c. Deut. 21. 12. Præcepit Dominus filiis Israël, cùm, hostibus devictis, inter captivos vidissent aliquam mulierem pulchram, quam vellent in uxorem ducere. Sic Sponsa Christi debet priùs deponere vestem, in qua capta est, id est, pristinos mores, quos sub diaboli captivitate habebat. Radere novaculâ abnegationis propriæ cæsariem; id est, omnes terrenas curas: circumcidere ungues, tollendo omnem affectum rapacitatis: sedere unô mense, id est, quietè, & tranquillè, pristinam vitam recogitare; perpendendo, quem patrem habuerit, nempe diabolum &c. de Ponte tom. 2. l. 6. Exh. 37. §. 3. in Cant. 3.

Ponens in thesauris abyssos. Ps. 32. 7. id est, peccatores faciens lapides pretiosos per pœnitentiam. Hugo Card. hîc.

Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum; qui numerat multitudinem stellarum &c. Ps. 146. 3. 4.

Quæ consequentia juxta literam: *& alligat contri-*

contritiones eorum, qui numerat multitudinem ſtellarum? illos, qui anteà contriti fuerant, & poſtea ſanati, vertit in ſtellas. Arcones in Iſ. 1. Diſc. 6.

In manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari. Iſa. 6. 6. Calculus hîc Symbolum eſt pœnitentiæ, & contritionis. Carbo hîc fuit carbunculus. Objicies: quomodo ignis altaris nutriri potuerit carbunculis: Reſp. in ignem immiſſos fuiſſe carbones; ſed vi ignis converſos fuiſſe in carbunculos: ut ſignificaretur vis noſtri altaris holocauſti, pœnitentiæ ſcilicet: per quam peccatores, qui erant, inſtar carbonum, frigidi, & nigri, in carbunculos, gemmaſque, evadunt; puta fiunt carbunculi per charitatis ardorem, vel Smaragdi per caſtitatem, vel adamantes per patientiam, & fortitudinem. Hinc Pſ. 17. 9. *Carbones ſuccenſi ſunt ab eo:* nec tantùm ſuccenſi, ſed & in gemmas divinitus converſi. Ita legimus S. Vincentium Ferr. duos reos: cùm ad ſupplicium ducerentur, ſuâ exhortatione ad tantum dolorem accendiſſe; ut facies eorum in carbones quaſi verſæ fuerint, itáque expirârint. Cornelius hîc. *In manu ejus calculus.* Hebr. *carbo.* Hieron. *carbunculus*; & ſubdit: ex quo intelligimus, altare Dei plenum eſſe carbunculis. Cornelius hîc.

In cubilibus, in quibus priùs dracones habitabant, orietur viror calami. Iſa. 35. 7. An non S. Magdalena cubile fuit draconum, cùm poſſeſſa fuit mente & corpore, à ſeptem dæmoniis? ſed iis à Chriſto ejectis, quantæ lacrymarum aquæ ex hoc deſerto prodiérunt? quantus viror charitatis, orationis &c. Cornelius hîc.

Erunt lebetes in domo Domini quaſi phialæ. Zach. 14. 20. Lebetes erant ollæ, in quibus coquebantur carnes victimarum DEO oblatarum. In phialis adolebatur thimiama; libabatur, excipiebatur ſanguis victimarum. Eccleſia de S. Magdalena: fit ex lebete phiala, in vas translata gloriæ, ex vaſe contumeliæ. Cornelius hîc. Oſtendit, animos carnales, in quibus plurima ebulliebant vitia, Evangelii tempore ità immutandos, ut ſolum amorem Dei, & proximi, aliáſque virtutes Chriſtianas, ſpiraturi ſint. Beſleus D. 21. Pent.

Imponit in humeros ſuos gaudens. Luc. 15. 5. Ovis errans paſtorem vicit; ut relictis nonaginta novem, unam ſequeretur; inventámque geſtaret, non ageret. S. Chryſoſt. hom. 31. in 1. Cor. Nunquam Paſtoris humeris frueretur, ſi à Paſtore non aberrâſſet. Quid geſtas, bone JESU! in dorſo tuo? Ovem. Ovem? num lanâ ſuâ te texit? num lacte copioſiùs pavit? num fœtu geminatô gregem auxit? num te ſequendo fatigata eſt? Imò fugiendo à me, & mihi, & gregi, obfuit. Sed apud Paſtorem bonum non erravit; ſi ſe ſinit reperiri, quæ diu erravit. Oliva l. 10. Strom. §. Nigra ſum, ſed formoſa.

Sicut papyrus ex immundis, veteribus, & in ſterquilinio collectis, pannis conficitur: ſic DEUS ex peccatoribus Sanctos eximios efficit; in quorum mentibus, velut in alba papyro ſingulares format characteres, id eſt, cœleſtia dona, & gratias ſpeciales. Diez. conc. 2. D. 10. Pent.

§. 2.

Exempla

Primum *David.*

Ex illis duobus filiis Davidis, Amnon, & Salomon, ſenior erat Amnon; ad quem proinde regnum ſpectaret; junior Salomon. Et nihilominus Deus ità rem diſpoſuit; ut junior potius regnaret; ut patet 3. Reg. 1. 39. Ratio forſan eſſe poteſt: quia Amnon filius erat Davidis adhuc innocentis; at verò Salomon filius Davidis jam pœnitentis. Mendoza in 1. Reg. 3.

Lavabo per ſingulas noctes lectum meum. Pſ. 6. 7. Lavat per ſingulas noctes lectum: ideò meruit David, ut ex ejus familia Virgo eligeretur, quæ nobis partu propriò Chriſtum ederet. S. Ambroſ. l. 2. de pœnit. c. 8.

Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum. Pſ. 31. 2. Licèt ſecundùm cor Dei non eſſet, quòd ille peccavit; tamen ſecundùm cor Dei fuit, quòd pro peccatis ſuis congruâ pœnitentiâ ſatisfecit. S. Auguſt. hîc.

Ego autem, ſicut oliva fructifera in domo Dei, ſperavi in miſericordia Dei. Pſ. 51. 10. Cujus vox hæc tantæ plena fiduciæ? an Abelis? an Enos? an Enoch? an Jeremiæ in utero matris ſanctificati? Davidis eſt: & quidem non innocentis, ſed adulteri; non luctantis cum Goliath, ſed fœminæ ſuccumbentis. Pſalmus iſte primus eſt poſt quinquageſimum. Tu olea? & quidem fertilis, in domo DEI es? & ubi *voces illæ, miſerere mei Deus?* ſcit David, Dei miſericordiam ad delicias uſque, & decora, peccatoribus indulgere: ſcit, poſt ſcelus, non tantùm non abjectum ſe eſſe à Domino, ſed erectum altiùs. Et quidem nuſquam ſe, ante peccatum, tam ſplendidô vocabulô ornavit: doctus, clariores nos fore poſt culpam, Si pœniteat culpæ, Dices tu: ſed quidſi, poſt innumera beneficia à Deo accepta, contra eum rebellavi; qui fluvii ſufficient ad mundandum me? quomodo ignoſcat DEUS poſt adoptionem rebellanti? Imò quia plurima præſtitit, præſtabit plura: dediſſe cauſa erit, ut deb. Vanus ergo timor eorum, qui Deum infeſtiorem ſibi fore putant; quâ indulgentiorem in ſe ſunt experti. Oliva l. 2. Strom. §. Ego autem ſicut Oliva.

Liber generationis Jeſu Chriſti filij David. Matth. 1. 1. David propter peccati ſui confeſſionem, meruit, ut inter alios Reges Iſrael, in catalogo primogenitorum Chriſti, ipſe ſolus Rex ſemel, átque iterum, diceretur: *Jeſſe genuit David Regem; David autem Rex genuit Salomonem,* Matth. 1. 5. 6. Mendoza in 1. Reg. 3. ſpeciales favores Dei erga pœnitentes.

Ex ea, quæ fuit Uriæ. Matth. 1. 6. Delicti meminit; non ut lædat Regem, ſed pœnitentem laudet. Nam Evangeliſta totus eſt hîc in Davide ſublimando: ideo priùs dicit Chriſtum filium Davidis, quàm Abrahæ: deinde,

deinde, inter omnes Reges descriptos, solum Davidem dicit regem; & quidem bis; ob duplicem pœnitentiam duplicis peccati: adulterii, & homicidii. Licèt Abraham *sit Pater omnium credentium*, Rom. 4. 11. David est Pater, & Princeps, pœnitentium. Sylveira hìc in additionibus. Sed cur Manasses v. 10. Regis titulò non honoratur? cùm verè fuerit pœnitens? Resp. quia primus David in pœnitentia: imò David pœnitens in genealogia præponitur innocenti Abrahæ. Velloso in Judith. 5. Paræn. 47. Non veretur adulterium meminisse; ut legitimam, & regiam prolem narret. Et quid magis suspectum ad regiam prolem, & legitimam, quàm adultera conjux? Tamen hoc adulterium tot lacrymis expiatum, adeò obliteratum fuit, quasi nunquam extitisset; sic nihil nocuit, quò minùs legitimam, & regiam, familiam indè David stabiliret: Jam David quasi Joseph habetur, & Bersabee Susanna. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 7.

De domo David. Luc. 1. 27. Quid fuit necesse, Evangelistam Joseph justum, virum MARIÆ, *de domo David* adulteri, & homicidæ fuisse, dicere? Ratio: ut ostendat: quòd Dominus peccatores non respuit; sed recipit pœnitentes. Hugo Card. hic.

Secundum. *Petrus.*

Surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni. Luc. 24. 34. Redivivus Dominus quem alloquitur? Joannem? an Petrum? Oliva. l. 5. Strom. §. Ascendens in altum.

Pasce agnos meos. Joan. 21. 15. Quas Christus claves Petro promiserat, Matth. 16. 19. hìc tradidisse videtur. Jam Petrus pœnituerat; *flevit amarè* Matth. 26. 75. Petrus Dam. s. 56. respectum Christi sequitur fletus Petri; & lacrymarum amaritudo antiquæ dignitatis dulcedinem instaurat. Aptior visus est exhibendæ misericordiæ, ex quo magis illâ eguit. Ut enim virga Moysis adhiberi cœpit ad prodigia, ex quo anguis facta. Ità Petro oves traduntur post lapsum. Id. l. 11. Strom. §. Saulus adhuc spirans.

Domine, hic autem quid? Joan. 21. 21. Non vanè Joannes, qui solitus erat describere seipsum ab una conditione; scilicet *quem diligebat JESUS*, modo describit seipsum à casu super pectus in cœna, & actu interrogandi de proditore. Sed usus est tot præcipuis benevolentiæ, familiaritatis, ac fiduciæ indiciis: ad significandum; in qualem gradum post Christi negationem Petrus ascitus fuerat: ut scilicet ipse Petrus interroget pro Joanne tam dilecto, tam domestico ipsi JESU: qui Petrus, antequam negaret Christum, interpellabat Joannem; ut interrogaret JESUM: ut intelligamus, in magis internam amicitiam DEI adscribi quandoque homines post crimina, quam antè habuerant. Cajetanus hìc. S. Thom. Aqu. 3. p. q. 89. a. 3. ad 3. quia tunc innocens erat; at nunc post negationem pœnitens. Nescio enim, quò pactò, qui ad pœnitentiam redit, majorem ad Deum accedendi fiduciam acquirit.

Ut veniente Petrò saltèm umbra illius &c. Actor. 5. 15. Cur Petrus umbrâ factæ miracula, & sanat? quod de nullo alio Sancto legitur. Lyranus: ponitur differentia Petri ad alios Apostolos in operatione miraculorum: nam alii Apostoli curabant infirmos per tactum manuum, sicut dicitur suprà v. 12. *per manus Apostolorum:* Petrus autem non solùm per tantum, sed etiam per umbram; quod est majus. Concessum hoc illi privilegium, quia pœnitens. Sylveira hìc q. 12.

Tertium. *Paulus.*

Spirans minarum. Act. 9. 1. Ecce Paulum, infensissimum Christi nomini, gloriæ, doctrinæ; cujus conabatur evertere domum, Ecclesiam, Evangelium, existimationem, barbarâ crudelitate incensus. Et tamen, cùm in furoris apicem pervenisset; eum Christus in militiam suam invitat; damna, & injurias, condonat; confert titulum, & dignitatem Apostoli, exceptâ Pontificiâ jurisdictione, cum Petro adæquat miraculis, gloriâ & doctrinâ. Oliva t. 1. conc. 15.

Magna quidem Petri, & Joannis, testimonia: sed suspicionsus aliquis dixerit, quòd erant domestici. De illius autem (Pauli) qui hostis antea fuit, deinceps verò pro illo moritur, quis dubitet amplius, illius verum esse testimonium? Miratus sum certè Spiritûs S. dispensationem, quòd aliorum quidem epistolas parvò numerò circumscripsit; Pauli autem, antea, sui persecutoris, quatuordecim esse concessit. Non enim eò, quòd minor esset Petrus, aut Joannes, præcidit gratiam, abfit: sed quòd dubia non esset gratia illius, qui antea esset inimicus, & persecutor, plura concessit eum scribere. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 10.

Quartum. *Matthæus.*

Remittuntur tibi peccata. Matth. 9. 2. Quare Publicanus, qui major videtur in crimine, major habetur in munere? Nam mox Apostolatûs prædictus dignitate, non solùm ipse accepit, sed etiam aliis tribuit, indulgentiam peccatorum; totum orbem splendore Evangelicæ prædicationis irradiat. Et paralyticus solâ dignus venîâ vix habetur. Vis nôsse, quare plus consecutus sit Publicanus? quia, juxta Apostolum Rom. 5. 10. *ubi abundavit delictum, superabundavit gratia.* S. Chrysol. s. 30.

Nota; solùm S. Matthæus, & Joannes, simul Apostoli, & Evangelistæ. Si tantum donum datur Joanni ob suam virginitatem, & puritatem; hoc concessum Matthæo ob suam pœnitentiam. Sylveira in Apoc. 4. 7.

Quintum. *Magdalena.*

Vides hanc mulierem? Luc. 7. 44. Cur Christus D. laudat Magdalenam in præsentiâ cùm Baptistam non laudaverit, nisi abeuntibus discipulis? Ostendit Christus, quanti æstimet

pœnitentes; quantúmque efficiatur; ut in eorum laudibus immoretur. Sylveira hîc.

Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Luc. 7. 47. Laudatur mirè Magdalena; sed laudibus adverte mixtum vituperium. Et v. 37. expressiùs hoc ipsum declaratum: *Ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix.* Cur, si mulieris egregia facinora, & ardentissimi amoris excessus, referuntur; transactæ vitæ, peccatis plenæ mentio fit? Quia, cùm Magdalena ad tantum sanctitatis, & amoris erga Christum, pervenerit culmen, oportuit præteritorum criminum iterare memoriam; ut tanta felicitas præteritæ infelicitatis temperaretur gravamine. Castillo Illat. 189.

Domine, non est tibi curæ? Luc. 10. 40. q. d. Domine, tuæ curæ, & cogitationes, non in me, sed in sorore mea, maximè defixæ sunt. Sed cur tanta ei cura in Mariam? erat peccatrix, conversa, & pœnitens. Sylveira hîc c. 16. q. 12.

Maria Magdalenæ, & Maria Jacobi &c. Luc. 24. 10. Hoc primum valdè notandum est hîc, quòd referens S. Evangelista nomina harum mulierum sanctarum, priùs ponit Magdalenam peccatricem, quàm alias sanctas: ut cognoscamus, quæ sit pœnitentiæ efficacia; quæ facit peccatores justis anteponi. Diez D. Resurr.

Magdalenæ, postquam conversa est ad pœnitentiam, facta est à Domino tanta gratia, ut post B. Virginem, non inveniatur mulier, cui in Mundo major exhibeatur reverentia, & in cœlo majorem habere gloriam credatur. B. Humbertus s. 100.

B. Margarita de Cortona interrogabat Christum, an inter Virginum choros in cœlesti gloria collocaverit Magdalenam? cui respondit: exceptâ Mariâ Virgine, ac Martyre Catharinâ, nullâ inter Virginum choros major est Magdalenâ. Bolland. 22. Febr.

Tres Sancti sunt, qui mihi pro cæteris placuerunt: Maria mater mea, Joannes, & Maria Magdalena. l. 4. Revel. c. 10. 8. S. Brigitæ Verba Christi.

Sextum. *Filius prodigus.*

Ecce tot annis servio tibi, & nunquam dedisti mihi hœdum. Luc. 15. 29. Cur tot dona impenduntur prodigo reverso: non verò filio fideli? tantum ille fervenți pœnitentiâ promeruit, ut etiam innocenti prælatus sit. Sylveira hîc c. 26.

Citò proferte stolam primam. Luc. 15. 22. Non respondet pater filio verbis, sed factis, quibus suam benignitatem erga eum declarat; oste ndens se injuriarum immemorem. Ad servos suos simul convertit sermonem; & non ad unum solùm, sed ad omnes. Ad cœnam magnam invitat per unum servum. Luc. 14. 17. Sylveira hîc. Prima & primaria stola non datur seniori, & justo; sed pœnitenti juniori. Ità Deus exaltat pœnitentes. Id. ib.

Date annulum in manu ejus. ib. Annulus Symbolum nobilitatis, & libertatis; per quem Equites à plebeis, & servis, distinguebantur. S. Chrysol. s. 5. posuit annulum in manu ejus; annulum honoris, titulum libertatis, insigne pignus Spiritus, signaculum fidei. Sylveira hîc.

Surgam, & ibo ad patrem meum. Luc. 15. 18. Aliter Sponsa in florido conscientiæ mundissimæ lecto requiescens: *surgam, & circuibo civitatem per vicos, & plateas, quæram, quem diligit anima mea.* Cant. 3. 2. Prodigus it, quasi viæ certus: circuit Sponsa viarum dubia: ille, quasi, inveniendi tutus, rectà pergit; hæc per circuitum solùm quærendi studium manifestat. Nec imprudens utriusq; cogitatio: illi quippe obvius pater occurrit; huic sponsus diu quæsitus non invenitur. Unde unius, ejusdémque Dei tam diversus tenor? ut amanti lateat, peccatori tam facilè reveletur? quia prodigus petebat veniam; Sponsa amorum delicias captabat: illud misericordiæ in propatulo est, mox obtinetur; hoc amoris manna in latebris delitescit. Gilbertus s. 3. in Cant. vide, si non in præsenti hæc possit observari distinctio: quòniam patris exposita est, & parata cunctis, indulgentia; deliciæ verò fugaces, & reconditæ, & latibulis gaudentes: ideò ille dicit, *surgam, & ibo*, illa verò *surgam, & quæram.* Denique & pater occurrit pœnitenti; Sponsus se abducit diligenti. Misericordia sui profusior est, dilectio parcior. Ramirez in ep. 3. Apoc. 2. 17.

Septimum. *Latro pœnitens.*

Heu me! ajebat diabolus: duos latrones dedi, ac unum amisi; nec amisi tantùm, sed & paradisus apertus est. Annos quinq; millia clausus manserat, ipsúmque aperuit latro. Quis jam de salute desperaturus est? innumerabiles hîc effodit parietes; in supernis latro, itémq; in infernis. S. Chrysost. or. in Sancta lumina.

§. VII.

Pœnitentia præ innocentia Deo chara.

Symbola.

IN die illo magnificavit Dominus Josue coram omni Israel. Jos. 4. 14. Non extollitur gloria Josue, dum miracula inusitata operatur dum prophetando cum Moyse sociatur; sed dum fluenta Jordanis pertransit. Josue figuram gerebat Christi Domini: cujus gloria non tam grandescit, dum mirabiliter fulget, quàm dum undâ Jordanis peccatores sanctificat. Sylveira in Joan. 1. 4.

Corvi deferebant ei panem, & carnes manè. 3. Reg. 17. 6. Cur corvus vorax eligitur, & qui Noe infidus fuit? cur non mittitur columba? Corvus peccatoris Symbolum. Deus etiam elegit peccatores in Apostolos. Sedulius l. 1. operis Paschalis c. 23. nunc Eliæ corvus bonus, ac fidus, qui Noe quondam perfidus; in terris abluit culpam in aquarum inundatione contractam. Sylveira in Luc. 23. c. 16.

Moab lebes spei meæ. Ps. 107. 10. *quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me usque in Idumæam?* Cur non ais, quis deducet me in Sion, ubi Prophetæ, & Patri-

Patriarchæ florent? non, inquit, impios esurio; non justos. Si impii convertantur, opiparè epulabor. Oliva l. 10. Strom. §. Nigra sum.

Ecce Dominus ascendet super nubem levem, & ingredietur Ægyptum. Isa. 19. 1. Cur non sidus insidet, sed nubem? Certè Eliæ igneam demisit rhedam, cui non absimilis fuisset currus astris compactus: Nimirum iis oblectatur Dominus, qui vilioris olim conditionis. Ex sterquilinio nubes subsiliit, & concrevit: propterea gratior Domino est, qui aptior sidere. Mavult Dominus olim impios, quibus ad quævis uti possit; quàm fatuam innocentiam, cujus nihil non remissum, nihil non mediocre. Oliva l. 11. Strom. §. Saulus adhuc spirans.

Magna erit gloria domûs istius novissimæ, plus quàm primæ. Aggæi 2. 10. Tropologicè: major est virtus pœnitentiæ post lapsum, quàm innocentiæ ante lapsum. Major est Paulus, quàm Saulus: major est Magdalena lapsa, & pœnitens, quàm virgo, & innocens. Major Petrus negans Christum, & plorans; quàm eum confitens. Cornelius hic.

Vidit cœlum apertum. Act. 10. 11. Quid in vase erat? nectar, an mel? an agni, columbæ? quibus justorum expressa imago est? imò *in quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ;* tigrides, angues, vultures, & omne ferarum genus. Expavit Petrus, & exclamavit: *absit Domine.* v. 14. O Petre, noli fastidire fercula portentosa: inter ea monstra tu quóque lates. Modo oras; sed recordare, quòd olim peierâsti. *Quod Deus purificavit, tu commune nè dixeris.* Nota: non Angelorum, ùt manna; sed manu Dei, monstra illa condita sunt, & perpurgata. Non dixerunt angeli: quia à Petro rejectæ sunt bestiæ, projiciantur in cloacas; sed in cœlum vas recipitur: ut, quod Petrus repudiârat, Trinitati sanctissima apponeretur. Oliva l. 10. Strom. §. Nigra sum &c.

Sicut Sol post pluviam clarior fulget: Sic Christus post lacrymarum irrigationem benignior apparet. Hugo Victorinus de claustro animæ c. 7.

Luna, Lem: *In reditu gratior.* Luc. 15. 7. *Gaudium erit super uno peccatore pœnitentiam agente. In se reversus dixit: surgam.* Luc. 15. 17. S. Chrysol. s. 2. in se antè rediit, ut rediret ad patrem; qui à se antè recesserat, cùm recessit à patre. Picinelli. Luna Lem: *Conversa lucidior.* S. Gregor. mor. 25. c. 7. dum commissa attentiùs lugemus, in justitiæ splendorem membra deauramus. Id.

Testimonia.

Gaudium erit in cœlo &c. Luc. 15. 7. Sæpe accidit, quod ij, qui à maximis peccatis surgunt per pœnitentiam, postea ferventiores sint in amore divino, quàm qui nunquam ceciderunt. Ferrum enim ignitum ferventius est lignô accensô: quia, quantò substantia est magis frigida, & igni contraria; si ignitur, tantò calidior efficitur, & calorem diutius conservat. Stella hîc.

Citò proferte stolam primam. Luc. 15. 22. Cur non alia, quàm prima, petitur? Per pœnitiam reversus æstimatur à patre, tanquam semper bonus fuisset, & nunquam abiisset. Sylveira in Matth. 26. q. 3.

Zachæe festinans descende. Luc. 19. 5. Avidior interdum Dominus est surgentis ex iniquitatis cœno animæ, quàm coruscantis in serico innocentiæ. Oliva l. 5. Strom. §. Ascendens in altum.

Vita erat lux hominum. Joan. 1. 4. Cur non dicitur lux creaturarum, vel Angelorum? quia Angeli sancti semper perseveraverint in gratia, homines eâ exciderunt. Et Deus plus gloriatur, quòd sit eorum lux, qui à salute deperdita revocati sunt ad vitam; quàm eorum, qui semper in charitate perstiterunt. Sylveira hîc q. 26.

Fit plerúmq; gratior Dei amore ejardens vita post culpam, quàm securitate torpens innocentia. S. Laur. Just. de spe c. 4.

§. VIII.

Pœnitentia post lapsum fortior.

Cùmque pugnâssent contra Madianitas, átq; vicissent; omnes mares occiderunt. Num. 31. 7. Unde tanta Hebræo virtus? Num. 25. 18. Dolebat Moyses, pœnitebant & alii, *flebant ante fores tabernaculi.* Profuit Hebræo pœnitentia ad vires colligendas: quâ peractâ occisa sunt viginti quatuor millia hominum. Orig. hom. 25. in Num. qui priùs à mulieribus victi sunt, nunc, expiatione habitâ, & gestâ pœnitentiâ, etiam reges vicerunt. Velloso in Judith 5. Paræn. 43.

Samson multò plures occidit moriens, quàm antea vivus occiderat. Judic. 16. 31. Pœnituit turpiter victum à muliere. Id. ib.

Dolor speciem ignis gerit: quia dum plus tegitur, plus ignescit. Blesensis. ep. 49.

Ampliùs placet miles, qui post fugam hostem duriter ferit; quàm, qui nunquam terga vertit, & tamen nunquam fortiter facit. Haymo in Is. 1.

§. IX.

Pœnitentia solatiosa, læta. Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

Vidítq; post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio. Gen. 22. 13. Præcepit Abraham Dominus, ut filium Isaac immolaret: mutata immolatio est; non Isaac, sed aries, immolatus est, & periit. Sic non perit Isaac id est, *risus*, & sancta delectatio hominis ad Deum conversi; sed perit bruta delectatio. S. Bernardus s. de verb. Petri: *ecce nos reliquimus omnia.* Securus esto: non Isaac, sed aries morietur: non peribit Lætitia, sed contumacia. Barradius t. 4. l. 5. c. 8. D. Pent.

Confitebor tibi in Cithara. Ps. 42. 4. Ipsa debet dolorosa confessio non carere lætitiâ. Vel in confessione requirit Dominus æquè planctum, ac cantum. Quid est confiteri in cithara? est plorare sinè timore; & lacrymas spei emittere ex oculis: est in ipso gaudere dolore. Volo pluviam, sed cum iride. Oliva l. 14. Strom. Quamdiu ponam consilia in anima mea Ps. 12.

In convertendo Dominus &c. Pſ. 12. 5. 1. Hanc ineffabilem conſolationem verè experiuntur, qui ſeriò convertuntur ad Deum; & contemptâ ſpe ſæculi, atque, rerum omnium terrenarum cupiditate depoſitâ, dirigunt pedes ſuos in viam pacis. Bellarminus hîc.

De profundis clamavi ad te Domine. Pſ. 129. 1. Nota: Omnis Pſalmus pœnitentialis incipit à lacrymis, & terminatur in exultatione. S. Bonaventura hîc.

Botrus Cypri dilectus &c. Cant. 1. 13. Tu ſi peccata luxiſti, bibiſti amaritudinem: ſi autem jam reſpirâſti in ſpem vitâ ſanctiori; mutata eſt tibi myrrhæ amaritudo in vinum, quod lætificat cor hominis. S. Bernardus ſ. 44. in Cant.

Mel, & lac, ſub lingua tua. Cant. 4. 11. Per mel prædicatio pœnitentiæ. Philo Carpath. hîc.

Conſolabitur Dominus Sion & ponet deſertum ejus quaſi delicias; & ſolitudinem ejus quaſi hortum Domini. Iſa. 51. 3. ſolatur Spiritus S. paraclitus Sion, id eſt, animam ad ſe totô conatu converſam: &, quam peccatum in deſertum redegerat, in hortum deliciis plenum commutat. Invenitur deinceps in ea gaudium, & cœleſtis voluptas, ubi terreſtrem repudiavit. Barradius t. 4. l. 4. c. 8.

Lactabo eam. Oſ. 2. 14. Eſt omnis anima, quæcunque ad Dominum convertitur. S. Rupertus de oper. Spir. S. hîc.

Ex Novo, & alijs.

Habitavit in Capharnaum. Matth. 4. 14. Capharnaum ex Hebræo interpretatur: *ager jucunditatis*, & delectationis; vel *villa pulchritudinis*, ait S. Hieronymus. Alii: *ager pœnitentiæ*; aut *propitiatio pœnitentiæ*. Cornelius hîc. Capharnaum eſt compoſitum ex duabus dictionibus, *Caphar*, id eſt, *villa*, ſeu oppidum; & *Naum*, id eſt, *pœnitentiæ*. Juxta Rupertum *conſolatio*; juxta Albertum M. *pinguedo*. Ubi enim pœnitentia, ibi pinguedo, & animæ conſolatio. Sylveira in Joan. 2. 12. c. 2.

Infundens oleum, & vinum. Luc. 10. 34. Oleum lætitia eſt. Pſ. 44. 8. *unxit te Deus tuus oleô lætitiæ.* Et vinum lætitia eſt, Pſal. 103. 15. *Vinum lætificat cor hominis.* Ac per hoc duplicî lætitiâ converſus peccator perfunditur: quia evaſit Infernum; & regni ſuperni accepit promiſſionem. Sim. Caſs. l. 8. c. 38. hîc.

Poſt hæc erat dies feſtus Judæorum. Joan. 5. 1. In fine præcedentis capituli habetur de ſanatione infirmi; hîc agitur de die ſolenni. Primò igitur fit ſanatio à peccato; poſtea ſanatus debet feſtum agere, id eſt, gratias agere: & poſthæc feriari, & vacare; ne de cætero agat opus ſervile, id eſt, peccatum. Hugo Card. hîc.

Canimus Alleluja poſt Graduale; Canticum lætitiæ poſt luctum pœnitentiæ: volentes exprimere magnitudinem conſolationis, quæ repoſita eſt lugentibus. Innocentius, P. III. de Sacr. alt. c. 28.

Teſtimonia ex Veteri, & Novo.

Erit enim neceſſarium. Tob. 11. 4. Et recordatio amaritudinis Paſſionis Dominicæ neceſſaria eſt: quia omnem amaritudinem pœnitentiæ dulcem reddit; quod ſignificatum eſt Ex. 15. ubi aquæ Marath, per lignum poſitum in eis, in dulcedinem verſæ ſunt. Et 4. Reg. 4. 9. per farinam, quæ amaritudinem ollæ dulcoravit. Hugo Card. hîc.

Laboravi in gemitu meo. Pſ. 6. 7. Benevolentiâ in exordio diligentiſſimè comparatâ, venit ad narrationem actuum ſuorum: aſſerens, pœnitentiam ſuam magnis cruciatibus fuiſſe completam. Gemitus amaritudo dulcis, lacrymæ felices, ſalutaris afflictio. Caſſiodorus hîc.

Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes. Pſ. 41. 4. S. Aug. notat: non dixiſſe, factæ ſunt mihi lacrymæ potus; ſed *panes*. Nunquid aquæ nomen lacrymis aptius? Reſpondet: aqua ſitim mitigat; panis eam non modò non ſedat; ſed etiam magis accendit. Panes, inquit Auguſtinus mihi factæ ſunt; utique manducando lacrymas ſuas plus ſitit. Did. Niſs. ſer. 5. D. 5. Quadr. Cujus ſimilitudini pœnitentiam comparemus? ſic eſt, quomodo ager fructifer, aut vinea fœcunda, aut etiam arbor fructifera: fructus ejus edit peccator famelicus. S. Chryſoſt. ſ. de pœnit.

Beati, qui lugent. Matth. 5. 5. S. Chryſoſt. hom. 22. ad pop. non mortuum, non jacturam; ſed peccatum. Hic luctus perfectè exponitur à S. Gregorio Nyſs. lib. de beatitudinibus, S. Remigio, Albertô M. &c. qui præ tædio hujus vitæ, & vehementî deſideriô cœleſtis patriæ, ac eximio amore Dei, lugent in hoc corpore ſuum incolatum. Sylveira hîc.

Beati qui lugent. ib. id eſt, pœnitentiam agunt. *Quoniam ipſi conſolabuntur*: ipſi enim ſunt, quibus promittitur, & datur, paracletus, id eſt, Conſolator Spiritus S. S. Rupertus in Volum. 4. Evang. c. 18.

Aſcendente eô in naviculam. Matth. 8. 23. Tria hic ſunt ſpiritualiter attendenda. Primum eſt animæ converſio; quæ deſignatur in aſcenſu naviculæ. Secundum eſt tentatio; quæ deſignatur in impetu procellæ. Tertium eſt animæ conſolatio, quæ deſignatur in ſedatione tempeſtatis. S. Bonaventura in c. 8. Luc.

Fecit ei convivium magnum Levi in domo ſua. Luc. 5. 29. Theophylactus: fecit illi convivium, ut diê natalis ſui gaudiô concelebraret. Illa dies Matthæo verè natalis fuit, quia Chriſto natus. Alvarez Illuſtr. 145. in. Gen. 40. 20.

Excepit illum gaudens. Luc. 19. 6. Matthæum, Luc. 5. 29. & Zachæum, ambos Publicanos, Salvatorem domi gaudentes excepiſſe, Lucas refert: quam exultationem nè in domo quidem Marthæ innocentis. Luc. 10. 38. floruiſſe refert. Quid hîc myſterij? fortè inſolens adeò eſt diviti exultatio; ut velut miraculum habitum fuerit, potuiſſe illos, exceptô domi Chriſtô, gaudere. Adde: pœnitentiæ, & vero doloſi de peccatis, non deeſſe gaudia & ſolatia; nec debere ad Deum revertentes triſtari anxiè, diffidere de Dei bonitate. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Vincenti

Vincenti dabo manna absconditum. Apoc. 2. 17. Manna absconditum est JEsus, qui pœnitentes, & agonizantes, in solitudine Mundi, & in certamine carnis, prælibatoriâ quâdam, & dispositoriâ suavitate reficit, & oblectat, S. Bernardinus s. 49. art. 3.

Ex Patribus, & aliis.

Nulla melior est voluptas, quàm emendatæ gratia conscientiæ. S. Ambros. l. 2. de Abrah. c. 11.

Omni homini converso ad Deum mutatur delectatio, mutantur deliciæ: non enim subtrahuntur, sed mutantur. S. August. in Ps. 74.

O quàm suave mihi subitò factum est, carere suavitatibus nugarum; ut, quæ modò amittere metus erat, jam dimittere gaudium foret. Id. l. 9. Conf. c. 1.

Nulla res adeò jucunda, ùt luctus secundùm Deum. S. Chrysost. s. 24. in ep. ad Eph.

Bonum est, semper flere, maximè autem tempore noctis; quando nullus est, qui hanc admirabilem voluptatem excutiat; sed licèt volenti eâ liberrimè expleri, qui ejus, quod Sciunt, dico, fecêre periculum; quantam lætitiam habeant hi fontes lacrymarum. S. Chrysost. in Ps. 6.

Securus esto: non Isaac, sed aries, morietur: non peribit lætitia, sed contumacia. S. Bernardus s. de verb. Petri: ecce nos reliquimus omnia.

Sit suavis, & dulcis, affectui tuo D. JEsus, contra malè utique dulces vitæ carnis illecebras; & vincat dulcedo dulcedinem, quemadmodum clavum clavus expellit. Id. s. 20. in Cant.

Multi abominantur, & fugiunt, pœnitentiam; crucem quidem videntes, sed non etiam unctionem. Vos, qui experti estis; ecce scitis, quia verè crux nostra inuncta est; & per gratiam Spiritûs S. adjuvantis, suavis, & delectabilis; est pœnitentia nostra; &, ut ità dicam, amaritudo dulcissima. Idem s. 1. in Dedic. Eccl.

Quantum in se dulcoris habet pœnitentia! quàm est suavis! eò maximè, quia suavis est Dominus noster; malè à nobis commissorum facilè immemor, benignus, miserator humani generis; imò animarum nostrarum amantissimus, modis omnibus prospiciens nostræ omnium saluti: &c. S. Antiochus Abb. hom. 77.

Nulla in hac vita dulcedo nobilior, quàm deflere peccata. Et mirô quôdam modô agitur, quòd fletus dulcis est miseris: & pœnitentibus verè lacrymis guttulæ sint dulcedinis. Sim. Cass. l. 13. c. 1. de Pass. Salvat.

§. X.

Pœnitentia grata Angelis.

Gaudium erit coram Angelis. Luc. 15. 10. Gaudium ex tua conversione afferre velis cœlesti exercitui. S. Ephrem s. 1. de pœnit.

Festum excitat Deo pœnitentia: quoniam & cœlum movet ad epulas, & Angeli lætantur, dum pœnitentia ipsos invitat ad prandium; cunctique cœlestes ordines epulantur, per pœnitentiam sese recreantes. S. Ephrem de pœnit.

Gaudent in conversione ex pœnitentia peccatorum salutem hominum sitientes: lacrymæ pœnitentium vinum eorum. S. Bernardus s. 30. in Cant.

§. XI.

Pœnitentiæ motiva ex mysteriis Salvatoris.

Num. 1.

Incarnatio. Nativitas.

Quid prodest, si in illa tantùm carne, quam de Maria suscepit, dicam venisse Christum; & non ostendam etiam in hac mea carne, quòd venerit. Ostendo autem ista demum; si, quemadmodum priùs exhibui membra mea servire iniquitati ad iniquitatem, nunc ea convertam, & exhibeam servire justitiæ ad Sanctificationem. Orig. hom. 3. in Gen.

Age pœnitentiam: hoc tibi prædicat stabulùm istud, hoc præsepe clamat, hoc membra illa infantilia manifestè loquuntur; hoc lacrymæ, & vagitus, evangelizant. S. Bernardus s. 2. in die Nat.

Num. 2.

Eucharistia.

Per aliam viam reversi sunt in regionem suam. Matth. 2. 12. Ex Bethleem domo panis. Naxera in Appendiculo de Sacr. Euch. §. 2.

Notandum est, quòd cùm irrationalis creatura, scilicet panis, per Verbum Dei, & spiritum ejus, in melius convertitur; quanta sit peccatoris duritia, qui multis verbis, & Spiritûs S. circa se operationibus, ad conversionem non reducitur. S. Albertus M. s. 12. de Euch.

Num. 3.

Passio, mors, Christi.

Consurrexit Cain adversùs fratrem suum Abel, & interfecit eum. Gen. 4. 8. Ajunt Judæi, protoplastes non defleviisse peccatum suum, quoad ipsi Abelem mortuum viderunt: tunc enim verò in tam deformis filii sui, olim speciosissimi, cadavere, sceleris sui, quô mortem induxerant, gravitatem pensâsse. Mors Christi vel eô nomine deflenda; quòd per peccatum nostrum inducta sit; & eam nos commemoramus; dum Sacrosanctum Christi Corpus in pectus nostrum, velut in sepulchrum, immittimus. Doultreman de am. lib. 1. c. 4. Sect. 11.

Tollat crucem suam. Matth. 16 24. Nam meam non poterit: gravissima est enim; & nuam nullius puri hominis humerus portare sustineat. Non meam injungo, sed tollat suam, levem, facilem, portatilem. Non peto sanguinem à te, ô Christiane miles; non vulnera non, non tormenta, non spinas, & verbera, quæ pro te ipse passus sum: age pœnitentiam pro peccatis tuis; & sufficit mihi. S. Thom. Vill. conc. 3. de uno M.

Triſtis eſt anima mea usque ad mortem. Matth. 26. 38. S. Hieron. in Pſ. 108. hoc dolebat mihi, & contriſtabar pro perſequentibus me; quia nolebant pœnitentiam agere. Ego in cruce pendebam, & ſanguine meô lavabam ſordes eorum; & ipſi nolebant agere pœnitentiam. Hæ erant lacrymæ meæ, hæc compunctio; quoniam perſequentes me non potui ſalvare. Apud Fernandum in Gen. 4. Sect. 19.

Velum templi ſciſſum eſt. Matth. 27. 51. Magis ad præſens mihi placet, videre te oculô mentis, laniatum, conſputum; quàm transfiguratum. Et ſi non ſum tanquam velum nobiliſſimum in templo, ut in morte tua ſcindar; ſum tamen fœdiſſimum monumentum, ut ad apertionem tui lateris aperiri debeam. Quid in me quæris Domine? Si in morte tua petræ ſciſſæ ſunt, ego ſum durior omni petrâ. Si terra mota eſt; & ego terreniſſimus ſum. Si cœleſtis non ſum, ut tibi compatiendo cum ſole nequeam obſcurari; tamen infernalis converſationis ſum; ut à te debeam in hoc triduo mortis tuæ viſitari. S. Laur. Juſt. de incend. div. am. c. 4.

Terra mota eſt. ib. & lapides ſciſſi ſunt; ut denotetur, quòd lapidea hominum corda per ejus Paſſionem deberent ſcindi; & quòd iſte Mundus debet ad bonum, Paſſionis JEſu morientis virtute, moveri. S. Bernardinus t. 2. ſ. 56.

Imponit in humeros ſuos gaudens. Luc. 15. 5. Cur humeris ovem perditam imponit? S. Ambroſ. ideo cervicibus, crucis lignô detritis, tuliſſe ait: ut ovis, dum crucem aſpicit, errores antiquos facilè abjuret. Ovis illa, inquit, quæ perierat in Adam, levatur in Chriſto: humeri Chriſti crucis brachia ſunt: illic peccata mea depoſui; in illa patibuli nobilis cervice requievi. Naxera in Joſ. 16. §. 6.

Fatigatus-ſedebat. Joan. 4. 6. Niſi fatigatus JEſus ſederet expectans, nullam mulieri utilitatem ſuus ad fontem adferret adventus. Toletus. Vide, quos paret Dominus laqueos ad fontem, ut mulierem venetur: nam labores, & fatigationes, validiſſima arma ſunt ad convertenda humana corda. Baeza tom. 2. l. 6. c. 3. §. 7.

Crucifixus fuit patiens, ut vocaret ad pœnitentiam immanes peccatores. S. Chryſoſt. in Pſ. 2.

§. XII.

Pœnitentia delet peccata, mundat. &c.

Facies & atrium tabernaculi. Ex. 27. 9. Myſticè ſignificabat *atrium* Fideles incipientes Deo ſervire; *Sanctum* proficientes; *Sanctum Sanctorum* perfectos, & beatos. Unde in atrio erat *labrum*, ſive lavacrum, id eſt pœnitentia; & *altera holocauſti*, id eſt, mortificatio vitiorum. ità V. Beda Cornelius hîc.

Ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix-lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 37. &c. Tela è manu, & textrino, nigra exit; & ſic neceſſe eſt, eam ſæpe aquâ perfundi, & ſolis radiis opponi; poſtea, quaſi nix, alba efficitur. O quàm nigra, & obſcœna, tela erat hujus mulieris vita; in qua Mundus, diabolus, & caro, quidquid eis libuit, texuerunt. Attamen plurimis lacrymis perfuſa, & juxta ſolem juſtitiæ collocata, ſuper nivem dealbata eſt. Diez. fer. 5. D. Paſs.

Unus autem de his &c. Luc. 23. 39. *Idipſum & latrones-improperabant.* Matth. 27. 44. Quia alter facti pœnitens, ità pœnitentiâ peccatum abolet, quaſi id non feciſſet. Velloſo in Judith. 5. Paræn. 41.

O pœnitentia! quid de te novi referam? Omnia ligata tu ſolvis, omnia ſoluta referas, omnia adverſa tu mitigas, omnia contrita tu ſanas, omnia confuſa tu lucidas, omnia deſperata tu animas. O pœnitentia! rutilantior aurô, ſplendidior ſole; quam non vincit peccatum; nec defectio ſuperat, nec deſperatio delet. S. Chryſoſt. ſ. de pœnit.

§. XIII.

Pœnitentia liberatà pœnis, ſolvit debita.

Itaque cùm audiſſet Achab ſermones iſtos, ſcidit veſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuam, jejunavitque, & dormivit in ſacco, & ambulavit demiſſô capite. 3. Reg. 21. 27. Sicque comminatas pœnas evaſit.

Homines, & jumenta, & boves, & pecora, nec guſtent quidquam &c. Jon. 3. 7. &c. Similiter comminatas pœnas evaſerunt. *Quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat Deus.* ib. S. Ephrem. hæc porrò Ninivitæ nec opinantes prophetabant. Et quidem Prophetæ erant veritatis: nam pœnitentia prophetas eos feceret.

Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Matth. 18. 26. Sed unde inops homo vim tantam pecuniæ, decem millia talentorum, ſolvet? Palatius: adeò confidenter promittebat, iſte ſatisfactionem operum; quia novit, per pœnitentiam applicari ſanguinem Chriſti: qui, cùm infiniti valoris ſit, profectò omnia talenta valebat. Sylveira hîc.

Amaritudo præſentis pœnitentiæ extinguit ſupplicia ſequentis iræ. S. Gregor. mor. lib. 9. c. 23.

Tanta eſt pœnitentiæ medicina; ut mutare Deus videatur ſuam ſententiam. In te eſt igitur, ut evadas: vult rogari Dominus; vult de ſe ſperari, vult ſibi ſupplicari. Homo es, & vis rogari, ut ignoſcas; & putas Deum tibi non roganti ignoſcere? Ipſe Dominus Jeruſalem flevit: ut, quia ipſa flere nolebat, Domini lacrymis ad veniam pertineret &c. S. Ambroſius l. 2. de pœnit. c. 6.

§. XIV.

Pœnitentia facit formoſum.

Confeſſio, & pulchritudo. Pſ. 95. 6. Confeſſionem bene ſequitur pulchritudo: quia nemo poteſt eſſe ſpecioſus; niſi qui Domini fuerat miſeratione mundatus. Fœdos nos peccata noſtra faciunt; ſed pœnitentiæ reddunt lavacra decoros. Caſſiod. hîc.

Nigra

Nigra sum. Cant. 1. 4. seu fusca propter delicta; *formosa* ob pœnitentiam. Philo Carpath. hîc Nigra ob superiorem impietatem, pulchra propter pœnitentiam. B. Theodoretus l. 1. hîc.

Quærimus, quomodo nigra, & sinè candore sit pulchra? pœnitentiam egit à peccatis: speciem ei largita est conversio; & ideo speciosa cantatur. Orig. hom. 1. in Cant.

§. XV.

Pœnitentia cœlo apta; eidem vim infert.

Tempus flendi, & tempus ridendi. Ecclæ. 3. 4. S. Hieron. nunc flendi tempus est; in futuro ridendi. Beati qui nunc fletis; quia ridebitis. Luc. 6. 21. Plangendum est in præsentiarum, ut postea saltare valeamus, illâ saltatione, quâ saltavit David ante Arcam 2. Reg. 6. 14. Quia qui in præsenti Sæculo sua plangit peccata, ridebit postea in futuro, juxta illud Malach. 4. 2. *egrediemini, & saltetis sicut vituli de armento.* Cornelius hîc.

Laudate Dominum in Sanctis ejus. Psal. 150. 1. Liber iste Psalmorum per quinquagenos, si per ipsos quinquagenarios articulos interrogetur, magnum aliquid, & valde dignum consideratione, respondet. Non enim frustrà mihi videtur Quinquagesimus esse de pœnitentia; Centesimus de misericordia, & Judicio; centesimus quinquagesimus de laude Dei in Sanctis ejus. Sic enim ad æternam, beatamque, tendimus vitam: primitus peccata nostra damnando, deinde bene vivendo: ut post condemnatam viam malam, gestâmque bonam, mereamur æternam.- Pœnitentiæ vox est, *miserere mei Deus &c.* hinc offert sacrificium Deo, spiritum contribulatum, cor contritum, & humiliatum; quod Deus spernit. Justitiæ Christi vox est in electis suis: *misericordiam, & Judicium, cantabo tibi Domine,* Psl. 100. 1. *Psallam, & intelligam, in via immaculata quando venies ad me*: per misericordiam quippe adjuvamur ad faciendam justitiam; ut securi ad Judicium veniamus. Vitæ æternæ vox est: *laudate Dominum in Sanctis ejus.* S. August. hîc.

A diebus Joannis Baptistæ regnum cœlorum vim patitur &c. Matth. 11. 12. Quia, qui pœnitentiam peccatoribus indixit, quid aliud, quàm Regno cœlorum fieri violentiam docuit?- Vult à nobis omnipotens Deus talem violentiam perpeti: nam regnum cœlorum rapi vult nostris fletibus, quod nostris meritis non debetur. S. Gregor. hom. 20. hîc. Quid aliud debuit dici pœnitentia peccatorum, nisi violentia regni cœlorum.-Noli desperare; constanter age felix anima, quę cum Deo luctari cœpisti: amat utiq; vim abs te pati; desiderat à te superari. Absit, ut fortis adversùm vos sit, qui pro vobis infirmari usque ad mortem voluit. Tot vulneribus confossus est totô corpore crucifixus est: unde, quæso, ei virtus esse potest ad resistendum illi charitati; quæ veluti victum, & captum; per omnia genera infirmitatum usque ad mortem, mortem autem crucis, perduxit. Guarricus s. 2. die Pent. Cur potiùs *à diebus Joannis*, quàm antè? Joannes primò sic legitur prædicâsse: *pœnitentiam agite.* Sed pœnitentiam agere, est sibi ipsi bonam violentiam facere, affligendo, & reprimendo seipsum: nam antè non docebatur apertè, quòd regnum cœlorum taliter acquireretur. Violenti sunt ergo, qui, desideriò patriæ, quotidie seipsos mortificant, carnem suam cum vitiis, & concupiscentiis, crucifigentes: qui dicere possunt cum Ps. 16. 4. *propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.* Dion. Carth. hîc. Hæc violentia fit per pœnitentiam: quia omnia opera pœnitentialia requirunt violentiâ. Primò: conteri de his, ad quæ naturaliter inclinatur: odisse, detestari, quæ amavit, violentiam requirit: quæ tanta aliquando est; ut ex illa violentia moriantur. *Scindite corda vestra.* Joel. 2. 13. Secundò: habere propositum, non redeundi ad peccata; quæ fortè jam sunt conversa in naturam ex consuetudine. Tertiò: recedere à mala societate, à persona tam dilecta &c.

Confessio etiam, violentiam habet, ob verecundiam. Idem de restitutione bonorum, famæ &c. S. Vincent. Ferr. fer. 6. D. 2. Quadr.

Magna super terram est pœnitentia: quoniam Scala animabus fit eò ascendendi, unde per peccatum deturbati sunt. S. Ephrem de pœnit.

§. XVI.

Pœnitentiæ parcitur sibi non parcenti.

Dixi, confitebor adversùs me injustitiam meam- & tu remisisti. Ps. 31. 5. Sequitur de accusatione propria salutare remedium, quando pepercit Judex, cùm sibi non parceret reus. Cassiodorus hîc.

Iniquitatem meam ego cognosco. Ps. 50. 5. Iratus est potiùs sibi; qui se cognovit justâ objurgatione culpari. Tam ingentium populorum rector sibi erat vehementissimus tortor, exigens à se pœnas, quas jussione vix ferre poterat alienâ. Vulgò mos est, peccata sua callidis allegationibus excusare. Rex autem potentissimus, in conspectu omnium, se potiùs elegit addicere, constituens se reum, cujus consueverat populus formidare judicium. Ideò à Domino absolvi meruit, quia sua vitia non defendit. Idem hîc.

Lætentur, & exultent gentes, quoniam judicas populos in æquitate. Ps. 66. 5. Quærendum nobis est, quare moneat gentes lætari, & exultare; cùm judicium Dominum dicat facturum? Metuere enim potest rea conscientia, cùm audit, veracem Dominum judicaturum. Sed de illis dicit, qui jam confessi peccata, formidare nequeunt ventura judicia: illis enim non Judex, sed advocatus est Christus, qui se propriâ confessione damnârunt. Id. hîc.

Misericordiam, & Judicium, cantabo tibi Domine. Ps 100. 1. Nemo in melius commutatus exhorreat Judicium Dei, quia præcedit misericordia Dei. S. August. hîc.

In quantum non peperceris tibi; in tantum tibi Deus, crede, paret. Tertull. l. de pœnit.

Gemamus

Gemamus modicum ; nè semper gemamus : ploremus modicum ; nè in æternum ploremus : non parcamus nobis ; ut parcat ipse. Quò enim quisque districtior fuerit in seipsum peccatorum vindex ; eò illi mitior tunc apparebit Judex. S. Thom. Vill. conc. 1. D. 1. Adv.

§. XVII.

Pœnitentiæ varia bona, & gratiæ.

Usquè non egimus in Testamento tuo. Ps. 43. 18. Testamentum Christi, quod fecit ante mortem suam, est pax inter Deum, & hominem ; secundùm quod dicit Joan. 14. 27. *pacem relinquo vobis.* Et Eccl. 45. 30. *statuit ei testamentum pacis.* Ad hoc autem, quòd fiat pax inter aliquos, oportet, quòd uterque flectatur in aliquo à suo proposito. Similiter in pace facienda inter Deum, & hominem, Deus flectitur à sua justitia per misericordiam ; & homo quasi ei occurrit, & assurgit per pœnitentiam. Hugo Card. hic.

In lectulo meo &c. Cant. 3. 1. Quid est in lectulo Deum quærere ; nisi eum velle cum vita suavi invenire ? non invenitur Deus in quiete mundana ; sed in aspera pœnitentia. S. Bonavent. s. 30. Dom. infra Oct. Epiph.

Qui incipit pœnitere ; tunc primò potest dicere : *Domini ego sum.* Is. 44. 5. Hugo Card. in Gen. 2.

Invenerunt puerum cum Maria. Matth. 2. 11. id est, amaritudine pœnitentiæ. Hugo Card. hic.

Miserere mei Domine ! filia mea malè à dæmonio vexatur. Matth. 15. 22. Cur non petit preces Discipulorum ? At ipsa, dum in se dolorem sensit, non aliò putavit opùs patrocinio. Orig. hom. 7. in divers : non petivit Jacobum, non rogavit Joannem, non accessit ad Petrum ; sed suscepit in se pœnitentiæ patrocinium ; & sola cucurrit ad Dominum. Baeza t. 2. l. 11. c. 3. §. 2.

Misertus dimisit eum, & debitum dimisit ei. Matth. 18. 27. Vide pœnitentiæ robur, & misericordiam Domini. Pœnitentia enim fecit servum cadere à malitia, qui firmiter in illa stabat ; nec veniâ dignus erat. Misericordia autem Dei dimisit omninò debitum ; tametsi servus non omnia remitti ; sed prorogari tempus, peteret. Disce ergo, quòd Deus plura dat, quàm petimus. Theophylactus hic.

Jussit illi dari manducare. Luc. 8. 55. Post pœnitentiam peccatorum, post primam resurrectionem, post virtutis exercitium ; jubetur, ut Sacramentum Corporis, & Sanguinis Christi, apponatur. Sim. Cass. l. 5. c. 14.

Deus autem pacis conterat Sathanam sub pedibus vestris velociter. Rom. 16. 20. Cùm Deus pœnitentiam docet, Deus pacis dicitur : quia pœnitentia pacem in animum inducit. Secundò dicit conterat : non tantùm petit feriri, aut vulnerari, sed conterendum ; quia per pœnitentiam funditus deletur. Tertiò *sub pedibus.* q. d. non erit opùs gladium exercere, lacertis luctari ; sed vel calce solùm dæmonem facilè conterit pœnitens. Quartò *velociter* : nec longò opùs tempore ; sed brevi rem perficies. Pinna Echol. 56.

Nisi esset pœnitentia, jam dudum humanum periisset genus. S. Ephrem. de pœnit.

Si vultis intrare per portam justitiæ ; defendite culpam : si per januam misericordiæ ; agite pœnitentiam. S. Fulbertus ep. 77.

Continuatio Patrem respiciens,

Et venit ad patrem suum. Luc. 15. 20. Quomodo venit ? nisi pœnitentiâ, & corde contrito, & spiritu contribulato : hac enim viâ redeunt peccatores ad Dominum. S. Eusebius Emiss. Sabb. D. 2. Quadr.

Quòd si in terris nequam pater, offensus graviter à filio peccatore, & malo ; si tamen eundem postmodum viderit reformatum ; & depositis prioris vitæ delictis, ad sobrios, & bonos mores, & ad innocentiæ disciplinam pœnitentiæ dolore correctum ; & gaudet, & gratulatur ; & susceptum, quem antea projecerat, cum voto paternæ exultationis amplectitur : quantò magis unus ille, & verus Pater bonus, misericors, & pius, imò ipse bonitas, misericordia, & pietas, lætatur in Pœnitentia filiorum suorum : nec iram pœnitentibus, aut plangentibus pœnam, comminatur, sed veniam magis, & indulgentiam, pollicetur. S. Cyprianus Carthag. ep. 52.

O felix humilitas pœnitentium ! ô beata spes confitentium ! quàm potens es apud omnipotentem ; quàm facilè vincis invincibilem ! quàm citò tremendum Judicem convertis in piissimum Patrem ! Guarricus Sabb. 2. hebd. Quadrag. de parab. filii prodigi.

§. XVIII.

Pœnitentium exempla,

Et fecitque Adam. Gen 3. 24. Nunquid non statim potuit in illum mortem inducere ? Sed vide, quid agat benignissimus Dominus : ejicit ipsum è paradiso ; neque enim erat dignus illò locò propter peccatum. Constituit autem illum è regione paradisi : ut videat, unde exciderit ; & à quibus in quæ delapsus sit, deinceps que per pœnitentiam salvetur. S. Cyrill. Jerof. Catech. 2.

Peccavi. 2. Reg. 12. 13. Hoc verbum pœnitentis David sic explicatur : litera prima *Pœniteo, Erubesco, Confiteor, Cito.* Ago pœnitentiam, humiliter recipiendo, quod confessarius imponit. *Voluntariè. Integrè.* Progmard Peccatum.

Curvatus sum usque in finem. Ps. 37. 7. Hoc dicens, velut affectum ipsum, & animum, pœnitentis exponit dicentis : ex quo peccavi, nunquam risi, nunquam lætatus sum, nunquam mihi ipsi aliquid jucunditatis indulsi ; sed semper in mœrore fui, semper in pœnitentia, semper in luctu. Orig. hom. 1. hic.

Peccatum meum contra me est semper. Ps. 50. 5. Lapsus est David semel, semper flevit : hæc enim pœnitentiæ vis est, quæ hominem ità à se rapit ; ut unam tantùm meditetur, & moliatur, sceleris ultionem. Oliva l. 5. Strom. §. Peccatum meum.

Ninive subvertetur. &c. Jon. 3. 4. 5. Mirabile ; imò miserabilè est : Ninivitæ, ad duo verba Jonæ, induerunt se saccò : & totâ die verberant aures nostras sacra verba ; & tamen non movemur, Hugo Card. in Gen 9.

In

In se reversus. Luc. 15. 17. Extra se iverat, qui ad se revertebatur. *Redite prævaricatores ad cor.* Is. 46. 8. Redit ad cor, qui per compunctionem malè actorum in seipso revivisit, & discutit conscientiam suam: quia propriâ voluntate suâ, atque perversâ, recessit à Deo; & pœnam, quàm justè meretur, agnovit. Sim. Cass. l. 8. c. 40.

Surgam, & ibo ad patrem meum. ib. v. 18. Quâ spe? quâ fiduciâ? quâ confidentiâ? Qua spe? illâ, quâ Pater est: ego perdidi, quod erat filii; ille, quod patris est, non amisit. Apud patrem non intercedit extraneus: intus est in patris pectore, ipse, qui intervenit, & exorat affectus. S. Chrysol. s. 2.

§. XIX.

Pœnitentiæ motiva varia.

Ex Veteri.

UT det gentibus pœnitentiam. Eccl. 44. 16. Rabanus, & alii, legunt: *Sapientiam*: vera enim peccatoris Sapientia, est pœnitentia. Cornelius hic.

A planta pedis, usque ad verticem, non est in eo Sanitas. Is. 1. 6. Tantâ ulcerum commemoratâ fœditate, nulla tamẽ de scalpro, mentio: Unguenti meminit, fasciarum, & olei. Arquebatur à famulis suis Naaman, quòd periculũ facere recusaret imperati ab Elisæo lavacri. 4. Reg. 5. 13. *Si rem grandem dixisset tibi Propheta, certè facere debueras.* Et tantùm nudari princeps jubebatur, mergíque septies perfrigidâ, & absente Elisæo. Tibi Christus adest; qui, nè mergâre in stagnum ignis ardentis, jubet, te tuam solùm fastidire saniem; & piget expiari. Alabastrô opùs est, non caminô: mensâ est, non laniena, pœnitentia. Et cunctaris? & non evolas? Audi Ezech. 24. 12. 13. *non exivit de ea nimia rubigo ejus. Immunditia tua execrabilis; quia mundare te volui,* & noluisti. Oliva fer. 5. D. Pass.

Candidiores Nazarei ejus nive &c. Thr. 4. 7. Anima se jure deplorat; quæ fuit priùs, per fontem Baptismi, nive candidiùs dealbata; &, per infusionem S. Spiritûs, aurô pulchriùs colorata: nunc verò, aut hæresi est infecta; aut vitiis, & sceleribus, obfuscata. S. Paschasius hic.

Ex Novo.

Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Matth. 3. 10. id est, de proximo imminet vobis interitus mortis, atque æternæ damnationis; nisi pœnitentiam dignam egeritis: sicut arbori propinqua instat ruina, quando securis applicatur radiciut arborem amputet, funditúsque evellat. Dion. Carth. hìc.

JEsus ductus est in desertum à spiritu. Matth. 4. 1. Marci 1. 12. *Spiritus expulit eum. agebatur à spiritu in desertum.* Luc. 4. 1. In quo significatur: quòd ad desertum pœnitentiæ venitur tripliciter. Scilicet timore severitatis, cujus est, expellere à malo ad bonum. *Timor Domini expellit peccatum.* Eccli. 1. 27. Splendore veritatis; cujus est ducere. Amore bonitatis; cujus est agere. *Quicunque spiritu Dei aguntur.* Rom. 8. 14. S. Bonaventura in Luc. 4.

Exiit primò manè &c. Matth. 20. 1. Nulla enim non ætas hominum apta conversioni. Prudentissimè primâ horâ, id est, in puericia, ad propriæ vineæ culturam properabis: quia præcoces fructus expetit, qui ait. *Sinite parvulos - venire ad me.* Matth. 19. 14. At, si pueritiam possedit otiositas, adolescentia ligonem accipiat. Flores ætatis immaturos, & acidos, fructus parturiére? virilis ætas maturos exponat. Maturi, ais, fructus maturam decent ætatem: saltèm ergo in senectute ad operationem vineæ perge. An putas, patremfamilias circa undecimam horam exiturum fuisse; si inepta ad conversionem vel decrepitæ ætatis infirmitas? *Ite & vos in vineam meam.* Strabus: q. d. vel in ultimis resipiscite. S. Fulgentius ep. 7. c. 10.

Si aliquam ætatem judicaret Dominus conversionis remedio ineptam, non diversis temporibus operarios vocaret ad vineam: in diversitate enim horarum accipitur ætatum diversitas. Id. c. 9. Semper Deus delectatur conversione nostrâ: nec tempus hujusmodi, quamdiu in hac vita est, posuit; quô propitiari non possit converso. S. Chrysost. hom. 2. in Ps. 50. Occidisti? pœnitere: vulneratus es? adhibe tibi curam, dum vivis, dum spiras; etiam in ipso lecto positus, etiamsi dici possis exanimatus. - Non impeditur temporis angustiâ misericordia Dei. Escob. t. 6. Par. Chr. l. 9. Sect. Obs. 1.

Amice, quomodo huc intrâsti, non habens vestem nuptialem? Ligatis manibus &c. Matth. 22. 12. 13. Cui rex tam iratus, præsertim cùm servi tam celeriter adesse coëgerunt, quos invitabant; ut curandi vestitûs honestioris non permitterent otium? Respondet Euthymius: in corruptibilibus nuptiis respondere quispiam posset; quòd digna stola, difficilis inventu foret: in his autem incorruptibilis nuptiis oblata est omnis occasio: in proximo namque est ornatus, ac inventu facilis; si modò illum verè quæsierimus. Justè itaque illum ejicit, qui ornatus non erat, tanquam segnem, & negligentem. Did. Niss. D. 3. Pasch. §. 5.

Memor esto, unde excideris. Apoc. 2. 5. Nihil est, quod tam summo dolori sit, quàm si unusquisque positus sub captivitate peccati recordetur; unde lapsus sit eò quòd ad corporea, atque terrena, ab illa speciosa divinæ cognitionis intentione deflexerit. S. Ambros. l. 2. de pœnit. c. 11.

Ex Patribus, & aliis.

Pœniteat amâsse, quæ Deus non amat: quando nè nos quidem ipsi servulis nostris ea, quibus offendimur, non odisse permittimus. Tertull. l. de pœnit c. 3.

Inquinati, post aquas salutis, renascamur ex lacrymis. Itaque *sicut modò geniti infantes lac concupiscite.* 1. Petri 2. 2. Redite parvuli filii ad sinum Matris vestræ, æternæ sapientiæ; fugite larga ubera pietatis Dei: transacta plangite, imminentia vitate. S. Gregor. hom. 25. in Evang.

Proh nefas! orbis terrarum ruit! in nobis peccata non ruunt. S. Hieronymus ep. 12. ad Gaudentium Dicis: perfectam non possum agere pœnitentiam. Si non potes sol fieri, fias vel stella. S. Chrysost. hom. 22 ad pop. Antioch.

Florida est rosa; sed mihi tristitiam inducit: quotiescunque enim video florem, peccati mei recordor; ob quod terra ad spinas, & tribulos ferendos, damnata est. S. Basilius s. de parad.

Festivitas pulchra est, & divina; pœnitentia cum lacrymis. S. Ephrem de festis dieb.

Cuncta series veteris, & novi Testamenti, pœnitentiam pro peccatis agendam, quod est, lamentari; regnum cœleste quærendum, ubi est carmen; & fletus infernalis, ubi est væ; præmonet esse fugiendos. S. Rupertus l. 4. de operib. Spir. S. c. 13.

Parcite, obsecro fratres, parcite animabus vestris; parcite sanguini, qui pro vobis effusus est. Horrendum cavete periculum; ignem, qui paratus est, declinate. S. Bernardus s. de conversione ad Clericos, c. 30.

De mea misera vita suscipe obsecro residuum annorum meorum: pro his verò, quos vivendo perdidi, quia perditè vixi, cor contritum, & humiliatum Deus non despicias. Id. s. 20. in Cant.

Si Joannes, qui ex utero sanctus, tam asperam pœnitentiam faciebat; quid facere debent peccatores impii peccatis omnibus pleni? S. Bonaventura s. 20. de S. Joan. Bap.

Ubi est pœnitentia? quis hodie dolet, si Deum offendit? Verè plus dolet, si asinum perdidit: quia, asinô perditô, mox eum quærit; sed Deo perditô, & per tempora longissima, non requirit. Idem serm. 2. de S. Agnete V. M.

Duo maximè sunt recogitanda animæ, quæ vult veraciter pœnitere: primum est, beneficia recepta; secundum mala commissa. S. Bernardinus s. 15. de vera Conf. Art. 1.

Peccavimus fratres: aut pœnitendum, aut ardendum. Quantò meliùs modicùm pœnitere; quàm perpetuò ardere, S. Thom. Vill. conc. 1. de Judicio.

Sumus homines, & non dæmones: ergo aliquando mala commissa plangenda, & non continuò peccata augenda. Juglaris conc. 21.

§. XX.

Pœnitentia matura, velox.

Num. 1.

Symbola, & Similitudines.

Versa est in statuam salis. Gen. 19. 26. id est, vix respexit, imò actu respiciens, obriguit in lapidem salis. Mirum, tam citò punitam à Deo; cùm tamen aliàs supplicia in longum tempus protrahat: ùt fecit sodomitis ipsis sceleratissimis. Et Loth uxorem, minùs peccantem, sinè morâ punivit: nè quis scilicet putet, differri tutò posse pœnitentiam; cùm sæpè supplicium peccatum ipsum propè comitetur. Scilicet omnibus hominibus, quacunque ratione peccantibus, sive magis, sive minùs, in certum est tempus pœnitentiæ: atque ideo nemo differat, ut intercipiatur morte, & debitô supplicio. Pinna Eth. 234.

Festinavitque populus, & transiit. Jos. 4. 10. Ut exsiccatus erat Jordanis alveus, commodaque in terram promissionis transeundi dabatur occasio. Multæ nobis dantur in cœlum promissum transeundi occasiones: festinemus, & transeamus. Barradius t. 2. l. 4. c. 14. Dom. 20. Pent.

Exclamavit Abner ad Joab & ait: num usque ad internecionem tuus mucro desæviet? - Et ait Joab: vivit Dominus, si locutus fuisses, mane recessisset populus persequens fratrem suum. 2. Reg. 2. 26. q. d. Serò sapuisti: jacta jam est alea. Tempus hoc non in tui commodum, sed perniciem, in sumendum. Ità loquitur Deus ad peccatorem contra se tota die bellantem; vespere mortis ab eo petit inducias. Incertô Auth.

Surge, propera. Cant. 2. 13. Surge à peccato ad justitiam; propera quia mora periculosa est. *Flores apparuerunt in terra nostra*: flores citò corrumpuntur. Hugo Card. hic.

Filia mea modò defuncta est. Matth. 9. 18. Prudens princeps, qui mortuam filiam quatriduanam esse non expectavit; sed mox cucurrit à Domino ad vitam revocari. Si peccatò anima moriatur, non differenda cura resurrectionis. S. Chrysol. s. 34. *modò* filia mea defuncta est, modò, id est, adhuc vitæ manet calor, adhuc animæ vestigia videntur. Facilè fax flammam resumit; si, postquam extincta est, dum adhuc calidum fumum exhalat, ignem admoveas. Escobar t. 1. Mir. Chr. p. 4. Obs. 3.

Qui prior descendisset, sanus fiebat. Joan. 5. 4. Ad motum piscinæ probaticæ, qui prior descendisset, unus tantùm curabatur. In hoc, quòd unus, & primus, sanatur; commendantur nobis duo in pœnitentia: strenuitas, & unitas: ut homo sit strenuus in se; & velox: & unus, id est; concors ad alios. Eccl. 31. 27. *in omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.* Hugo Card. hic.

Num. 2.

Exempla Pœnitentiæ maturæ.

Et cùm audissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam, & uxor ejus. Gen. 3. 8. Cur eôdem die, & priùs, quàm sol occubuisset, advenit Dominus; ùt Adamum de patrato scelere argueret? cur non vel in diem alterum objurgationem suspendit? Quia novit, quantùm periculi habeat procrastinatio remedii post perpetrationem peccati. Did. Niss. D. 23. Pent. §. 2.

Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur. Jon. 3. 4. Et Ninivitæ, habentes tot dies superfluos vitæ, statim egerunt pœnitentiam, diem sequentem non expectantes. Tu eorum exemplum cur non sequeris; cùm nec de una hora sis certus? Stella de cont. p. 1. c. 96.

Ut cognovit. Luc. 7. 37. Nota diligentiam: non interposuit moras, non reservavit pœnitentiam ad finem vitæ. Cæsarius Arelat. hom. 7. nec ipsa se reservavit, ut in fine vitæ pœnitentiam ageret: sed dum adhuc poterat peccare; sic voluit peccata deserere; ut illam de adulteriis suis, non impossibilitas subtraheret, sed voluntas. Sylveira hic.

Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. 43. Cùm enim hodie vocem meam audisti, & non obturâsti cor tuum; celeriter tibi gratificor. - tu hodie obedisti fidei; hodie quoque tibi Salus. S. Cyrill. Jeros. Catech. 12.

Reliquis

Reliquit ergo hydriam suam &c. Joan. 4. 28. Non promittit Christo, se ad meliorem frugem recepturam; sed factô ipsam vitam mutat. Anselmus: nota facilitatem, seu agilitatem, peccatricis fœminæ ad pœnitentiam; & duritiem, & procrastinationem, nostram. Escobar t. 3. Coll. Chr. p. 1. Sect. 2. Obs. 4.

Num. 3.

Motiva ex Veteri.

Intelligite hæc, qui obliviscimini Deum. Ps. 49. 22. Studiosè, inquit, unumquodque ex his, quæ dicta sunt, intelligite. Et vos, qui Deum obliti estis (oblivio enim Dei conciliatrix peccati est) pœnitentiæ medicamentis vulnera curate, antequam mors rapiat: quæ quidem leonis more in homines grassatur; cùm res nulla vehementem illius impetum cohibere possit. B. Theodoretus hic.

Hodie si vocem ejus audieritis &c. Ps. 94. 8. Utilius namque, & multò salubrius est; hodie audire eum consulentem, consolantem, admonentem, docentem, & ut multùm arguentem, increpantem, corripientem: quàm in die illa tam amarâ, tam lugubri, tam tenebrosâ; audire illum judicantem, indignantem, ulciscentem, sævientem, condemnantem. S. Bernardus s. de verbis Abac. sup. custodiam meam stabo.

Septies cadet justus, & resurgit. Prov. 24. 16.

Ex Novo.

Exiit primô manè. Matth. 20. 1. Periculosus error; tunc velle edoriri vineæ culturam; quando finiendus labor ob decursum diem. Exiit primô manè, pervigilat, solem prævenit: ut doceat, quàm diligenter tractandum negotium salutis, tempestive res componendæ. Omnis enim in hoc periculosa cunctatio: vita brevis; occasiones, & tentationes validæ, pericula gravia, hostis vaferrimus. Didac. Niss. D. Sept. §. 2.

Manè autem revertens in civitatem esuriit. Matth. 21. 18. Manè esurit Dominus, & ante tempus ficus fructus requirit: qui enim prævenit in maturitate, & cùm vix per tempus licet, jam virtutis præsefert fructus; is sanè attigit punctum divini gustûs. Baeza tom. 2. l. 11. c. 8. §. 2.

Postquam consummati sunt dies octo. Luc. 2. 21. Christus octavam diem à Nativitate sua vix expectat, ut suum tibi sanguinem impendere incipiat: tu post, non dico, octo dies, sed nec post octoginta menses, imò & octoginta annos, solam non rependis voluntatem. Ille vix natus sanguinem tibi effudit; tu jam moriturus voluntatem tuam non refundis. Bonus profectò JEsus, qui etiam in quarta vigilia venientem servum suscipit pœnitentem: dedisti robur annorum juvenilium hosti Christi? Christo saltèm misericorditer expectanti infirmam tribue voluntatem S. Bernardus tr. de Pass. c. 2.

Permitte mihi primùm renuntiare his, quæ domi sunt. Luc. 9. 61. Summa vitæ humanæ incertitudo nec minimam morulam admittit; quò tardes ad Deum venire. Quid agis homo? Deum sequi vis; & priùs domum abis? Unde scis, an revertendi tempus aderit? vis domesticus res disponere; habesne diem crastinum? Isaiæ 38. 1. Ezechias jubetur domui disponere propter instantem mortem: ille autem, domum oblitus, hoc agit, ut Deum oret. v. 2. Baeza t. 2. l. 6. c. 4. §. 7.

His fieri incipientibus. Luc. 21. 28. Hoc est, statim post delictum respiciamus ad pœnitentiam: nam ipse peccati actus signum est judicii. Escobar t. 5. Par. Chr. l. 1. Sect. 2. Obs. 2.

Adhuc modicum tempus vobiscum sum. Joan. 7. 33. Dives in misericordiis Dominus peccatoribus promittit vel modicum tempus: pretiosa enim temporis particula ad conversionem; Pensa illud *adhuc*: cur illô modiçô tempore, quô *adhuc* donaris, ad conversionem non uteris? Proh dolor! *adhuc* illi misericordis Dei addis *adhuc* impœnitentiæ, & pertinaciæ tuæ. *In omnibus his peccaverunt adhuc.* Ps. 77. 32. Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 6. Sect. 1. Observat. 7.

In momento, in ictu oculi. &c. 1. Cor. 15. 52. Resurrectionem corporum differt Deus in extremum Mundi diem; resurrectionem verò animarum nec punctô quidem temporis differri vult. Si pœnitentiam peccator agit, statim Deô excitante resurgit. Resurrectioni animarum unam tantùm diem tribuit; resurrectioni corporum totum tempus tribuit, quô Mundus stat. Pendet autem resurrectio corporis maximè ex resurrectione animæ: si anima ante mortem non resurgit, resurget quidem corpus; sed ut torqueatur æternùm. Barradius t. 4. l. 8. c. 5.

Ecce nunc tempus acceptabile. 2. Cor. 6. 2. Antonius M. teste S. Hieron. suos ad virtutem exhortatus, jugi meditatione, ajebat, retinendum esse illud Eph. 4. 26. *Sol non occidat super iracundiam vestram*: nèque tantùm super iracundiam, solem occidere non debere; sed super peccata alia omnia. Joan. Alex. &c. Sol ad occasum est, Ità quisquis peccati mortalis conscius sibi est, vesperi revolvat. Sol ad occasum tendit; forsan & vita tua: atque, si hac nocte moriaris, quod non rarum est; in qua te futurum putas æternitate? divorum? an damnatorum? Quotquot corpori sunt, non dicam sensus, sed & potentiæ; tot & mortis sunt fenestræ, per quas irrepat, & jugulet. *Nescio*, ait Job 32 22. *quamdiu subsistam, & si post modicum tollat me factor meus. &c.* Drexelius de Æternit. Cons. 7. §. 3.

Ex Patribus.

Qui pœnitenti veniam spopondit, peccanti diem crastinum non promisit. S. Gregor. hom. 12. in Matth. 25.

Qui malus fuit heri, bonus sit hodie. Malus fuit heri, & non est mortuus: si mortuus esset, & malus esset; isset, unde non rediisset. Prosit illi, quòd vivit; non malè vivat. Quare ergo diei hesterno hodiernum vult addere malum? quis longum ferat malum vel prandium? S. August. hom. 25. ex 50.

Quia antiquorum morborum difficilis, & tarda, curatio est; tantò velociùs adhibeantur remedia, quantò recentiora sunt vulnera. S. Leo s. 1. de Resurr. Dom.

Ostiô tibi apertô, ingredere, unde es egressus; & nè tardes: nè, si forte mors inciderit, ea tibi ob-

ſtruat aditum. Caput jam caneſcit, propè eſt æſtas vitæ: in nos fortè falx acuitur; & timeo, nè, nobis dormientibus, & in vana ſpe occupatis, repentè accedat meſſor terribilis. S. Gregor. Niſſ. Orat. contra differentes Baptiſmum.

Poſtquam in domo aliqua parum ſtupæ accenſum viderimus, conturbamur, & tumultum movemus: non enim attendimus initium, ſed finem; ſed ex initio finem conſiderantes, movemur, & concurrimus; ut totum caminum extinguamus. Hôc igne vehementiùs animam excedit vitium; oportet itaque prævenire: nam, ſi fuerimus negligentes, id correctu evadet difficilius. S. Chryſoſt. in Pſ. 26.

Currite ad medicum, cùm poteſtis; nè, cùm velitis, non poſſitis. Id. in Pſ. 36.

Peccatum, ſi ad animam tuam divertit, hoſpes ſit, non incola: quia juſti illicò peccatum expellunt, & ad ſtatum gratiæ redeunt. Id. hom. 12. in 1. ad Corinth.

Ecce oſtium pœnitentiæ apertum eſt; feſtina peccator, priusquam illud occludatur. S. Ephrem de pœnit.

Sic pœnitentiam agas, quaſi de vita deſperares; ut per mortem corporis animæ mortem exterminet. Id. ib.

Currat pœnitentia, ſententia nè præcurrat: quia Dominus, quòd non venit adhuc, quòd expectat, quòd moras facit; nos ſibi redire deſiderat, non perire. S. Chryſol. ſ. 167.

Stylô ferreô, & ungue adamantinô, ſcribendum; quòd tempus pœnitentiæ conceſſum eſt: tempus breve, & eſt tempus inſtabile, & eſt tempus irrevocabile: & quia breve; ideo utiliter expendendum. S. Bonaventura ſ. 44.

Quis moraretur in culpa, qui non eſt certus de die craſtina, in Regim. conſcientiæ.

§. XXI.

Pœnitentia ſera, procraſtinata.

Ex Veteri.

Qui reſpondit, cras. Ex. 8. 10. Ad Pharaonem Moyſes: *conſtitue mihi, quando deprecer pro te, & pro ſervis tuis, & pro populo tuo; ut abigantur ranæ.* Cùm debuerit in tanta poſitus neceſſitate rogare, ut jam oraret, nec differret; reſpondit, craſtinâ die. S. Ambroſ. hexam. l. 1. de Cain & Abel c. 9. Noli deſperare; promiſſa eſt indulgentia tibi. Deo gratias, inquit, quia promiſſa eſt; teneo promiſſum Dei. Ergo jam benè vive. Cras, inquis, bene vivam. Indulgentiam tibi Deus promiſit; craſtinum diem tibi nemo promiſit. Si malè vixiſti, benè vive jam hodie. S. Auguſt. in Pſ. 101. Fratres, non tardetis converti ad Dominum: ſunt enim qui præparant converſionem, & differunt; & ſit in illis vox corvina, cras, cras. Corvus, de arca miſſus, nō eſt reverſus. Non quærit Deus dilationem in voce corvina; ſed confeſſionem in gemitu columbino. Miſſa columba reverſa eſt. Quàm diu cras? cras? Obſerva ultimum cras: quia ignoras, quod ſit ultimum cras. Sufficiat, quòd vixiſti usque ad hodiernum peccator. Id. in Pſ. 102. Noli dicere, cras me convertam; cras Deo placebo: & omnia hodierna, & heſterna, dimittuntur mihi. Verum quidem dicis: quia Deus converſioni tuæ indulgentiam promiſit; ſed dilationi tuæ diem craſtinum non promiſit. Id. in Pſal. 144. Ipſa res eſt, quæ multos occidit, cùm dicunt: cras, cras, & ſubitò oſtium clauditur. Remanſit foris cum voce corvina; quia non habuit gemitum columbinum. Id. ſ. 16. de Verb. Dom. Corvus eſt, qui procraſtinat converſionem ſuam ad Deum. Hugo Card. in Levit. 11. 15.

Accedetiſque manè ſinguli per tribus veſtras. Joſ. 7. 14. Abulenſ. q. 42. hîc: quæret aliquis circa Achan, cùm audivit, quòd Deus dixerat eſſe anathema in Iſrael; & quòd ſequentî die erat declarandum; eratque ſibi conſcius hujus ſceleris; quare non fugit? Reſp. quia in futurum videbat differri, quod ſtatim facilè potuiſſet inquiri. Quanquam, inquit, audiſſet verba de declarando peccatore, non credidit futurum. Naxera in Joſ. 7. §. 30.

Quæſo te, ut hodie hic maneas. in Judic. 19. 6. Hæc eſt vox diaboli, ſemper pœnitentiam procraſtinantis. Facit cogitare hominem: adhuc poteris parum expectare, & poſtea facere pœnitentiam. Hugo Card. hic.

Et annos tuos, id eſt, tempus tibi datum ad pœnitentiam, *nè des crudeli.* Prov. 5. 9. id eſt, diabolo, demorando in peccatis. Hugo Card. hîc.

Ex Novo.

Succide illam; ùt quid etiam terram occupat? Luc. 13. 7. &c. Vineæ cultor rogat: *Domine, dimitte illam & hôc annô: & ſi quidem fecerit fructum: ſin autem; in futurum ſuccides eam.* S. Auguſt. ſ. 31. de Verb. Dom. *in futurum ſuccides eam.* quando? ſcilicet cùm in Judicio venies judicare vivos, & mortuos; interim modò parcitur. Verùm unde Auguſtinus colligit, miſſum in ſequentem annum excidium, usque ad extremi Judicii ſpatia prorogandum? quia quod ſtatim fieri opportunè poterat, in ulterius tempus reſervatur. Naxera in Joſ. 7. §. 30.

O ſtulti, & tardi corde. Luc. 24. 25. Abjicienda eſt tarditas, quæ vitium non feſtinat expellere, nec nititur adhibere virtutem. Vituperanda mors ad expediens, ubi mors nec ſua molimina tardat; & natura tempore, ac vitâ properè procedit in finem: & nihil ſiſtit in rebus, quod, ſuis legibus à Deo poſitis, velocitate non pergat. Sim. Caſſ. l. 14. hîc.

Quæretis me, & non invenietis. Joan. 7. 34. Quinam Chriſtô carebunt? totque mala incurrent? Non qui quærunt Chriſtum; ſed qui *quærent.* Licet Chriſtum amplexari; & te piget amplexuum? Salus non occurret iis, qui eam quæſituri ſunt; ſed iis obviàm proceſſura, qui eam *quærunt.* Oliva fer. 2. Paſſ.

Ego vado, & quæretis me &c. Joan. 8. 21. Ille Chriſtum non quærit, qui ſalutem animæ ſuæ per pœnitentiam non quærit. *Quærite Dominum, dum in veniri poteſt*: qui miſericordem, dum tempus habet, non quærit; inveniet eum iratum. V. Beda hîc.

Arbores

Arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ. Jud. v. 12. Sic vocat peccatores pigros, & lentos; qui de salute sua nullam curam habent. Sicut enim arbores, quæ in autumno florere incipiunt, cùm cœteræ jam maturos fructus ferunt, serò veniunt, & rarissimè matureſcunt, proter frigus superveniens; sic sera pœnitentia rarò vera. Diez. fer. 5. in Cœna Dom.

Ex Patribus, & aliis.

Quid in crastinum differs? potes & hodiernum diem lucrari. Cavendum est etiam, nè & illum non teneas, & hunc amittas. Non exiguum detrimentum est vel unius horæ. Et una hora totius vitæ portio est. S. Ambros. ep. 82.

Ista est peccati pœna justissima: ut, qui rectè facere, cùm possit, renuit; amittat posse, cùm velit. S. Aug. l. 13. de lib. arbitr. c. 18.

Væ nobis! qui tam diu dissimulavimus, & negleximus, quærere vitam; quærere eum, qui bonus est quærentibus se; animæ speranti in se. S. Bernardus s. 2. exhortatorio ad FF. de altitudine & lassit. cordis. Obsecro te, charissime Pater, per omnipotentem JESUM, per sanctos Angelos ejus, per thronum Majestatis ejus igneum; in quo judicaturus est vivos, & mortuos: nè temetipsum decipias, nè ulteriùs differas, nè salutis tuæ remedium, de die in diem procrastinando, animam tuam seducas: sed intra citò, dum licet, in portum conversionis; nè te tardantem repentini opprimant casus; nè te inopinatæ mortis absorbeat fluctus; & æstuantis gehennæ deglutiat barathrum. B. Petr. Dam. l. 4. ep. 4. ad Episcopum Auximanum.

Cùm caput cum omnibus sensibus agitatur in senibus, quasi agitatione capitis continuò insinuant de vita præsenti recessum: vel, si malè vixerint, quasi capite negant, se non posse tunc faciliter emendare. At si benè; jam non faciliter à bonis moribus declinare. S. Bernardinus s. de calamitatibus senectutis. Qualificatus vitiis adolescens vinum claræ juventutis propinavit dæmoni; Deo autem seniles reservavit fæces. Redolentem & rubentem rosam portavit in manibus, & olfecit sedulè; putentem verò applicavit manibus Christi. Sim. Cass. l. 8. c. 38.

§. XXII.

Pœnitentia in morte.

Ex Veteri.

Fugiamus Israëlem; Dominus enim pugnat pro eis. Ex. 14. 25. Cùm fluctibus obruerentur, & nulla esset spes salutis, tunc dixerunt, fugiamus. O homines stultos, qui sæpius admoniti acquiescere noluerunt; in ultimis vitæ peccata fugere cupiunt. Pinna Ethol. 174.

Inter cœteras aves, quas Deus olim, ùt immundas, ab altari suo rejiciebat, erat cygnus. Levit. 11. 18. cujus ratio esse videtur; quòd non nisi moriens cantet; reliquo tempore mutus, & quasi in otio stertat. Illi à DEO cygnorum instar reprobandi, qui ætatis florem Deo non consecrant; omnémque cantum, vitæ, inquam, emendationem, otiosi in senium, & mortis tempus, differunt. Besseus D. 1. post Epiph.

Illo (Absolone) *suspensò inter cœlum, & terram, mulus, cui insidebat, pertransivit.* 2. Reg. 18. 19 Abulens. hic q. 12. notat. multa acciderunt Absoloni hîc, à quibus posse liberari videbatur. Nam potuisset tenere equum, nè introivisset subter quercum ramosam: & etiam, postquàm introivit, & alligati sunt capilli ejus, poterat ipse tenens mulum silvere illos & fugere. Poterat abscedente mulo, capillos amputare. Vel si non habebat gladium, poterat, manibus tenens arborem, illos solvere, vel rumpere; sed nihil horum fecit. Cur non fecit? quia inopinatò in vitæ periculum adductus, & trepidans, non potuit in illa improvisa perturbatione de liberare de remedio. Nunc, si Absoloni tam præsens, ut facilè poterat, non occurrit remedium; quomodò tu, ô cœce, miser, peccator vitam, & conscientiam, tam longis annis, ac multis modis, intricatam; implicatámque, evolves? cùm te in illa hora suprema tam justis timoribus undique videbis impugnari. Did. Nis. fer. 5. D. 5. Quadr. §. 2.

Date Domino Deo vestro gloriam, antequam contenebrescat. Jer. 13. 16. Tropol. ante diem mortis, & Judicii, nè offendant pedes nostri ad montes caliginosos, id est, dæmones; agamus hîc pœnitentiam, ad Hieron. tunc enim nullus dabit precem, laudem & gloriam Deo. Qui enim in tempus mortis procrastinant pœnitentiam, quasi tunc viam salutis inituri; perinde faciunt, atque qui noctu in tenebris, per loca obscura, dubia, prærupta, & latronibus circumsesta, proficisci festinant Cornelius hîc.

Ex Novo.

Circa undecimam verò exiit &c. Matth. 20. 6. Dominus horâ 12. nullum vocavit ad vineam.

Orate, ut non fiat fuga vestra in hyeme. Matth. 24. 20. quæ ultima pars anni; *aut Sabbatho*, quod ultima hebdomadæ dies. Pinna Ethol. 174.

Date nobis de oleo vestro. Matth. 25. 8. Tunc primùm Virgines fatuæ de esse sibi oleum cognoverunt; cùm adveniret sponsus. Scilicet tunc demum, quantum sibi faciendum supersit, quàm sit utilis pœnitentia, homines agnoscunt, cùm mors imminet; cùm occasio calva. Id. Ethol. 43.

Ut cognovit. Luc. 7. 37. Genus quoddam desperationis est, differre pœnitentiam in finem vitæ. Did. Nis. fer. 4. D. 5. Quadr. §. 2.

Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. 43. Nihil magis suspectum, quàm sera, sub mortis horam, pœnitentia: angores enim, quos peccator in extremo illo discrimine patitur, magis oriuntur à futuris pœnis, quos pertimescit; quàm à præteritis culpis, quas patravit. Did. Nis. s. de convers. latronis. §. 6.

Quid faciam. Luc. 16. 3. Ait intrà se, quid faciam modò? semper homo bona facere

tunc cupit, quando mors faciendi tempus ademit. S. Chrysol. s. 125.

Obsecro vos, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem. Rom. 12, 1. Vivam offert, qui adhuc sanus, ac vegetus corporis voluptates frænat: ille mortuam, qui multâ ætate effætum Deo corpus suum offert. Pinna Ethol. 43.

Ex Patribus.

Stulti sunt, qui expectant pœnitentiam agere, quando non possunt de ea aliquid cogitare. Anima enim nostra hujusmodi est, ut principaliter ad unum sit: & dum unô aliquô intensè afficitur, reliqua minùs moveant. Quare fit ut minùs de peccato dolere possit, dum sensibili dolore pulsatur in carne. S. Bonaventura s. 30. Dom. infrà Oct. Epiph.

§. XXIII.

Pœnitentia post mortem sterilis. Symbola.

Ex Veteri.

NOn est in loco nostro consuetudo, ut minores antè tradamus ad nuptias. Gen. 29. 26. Duas filias habet Deus, scilicet duas Ecclesias: triumphantem, quæ est pulchra Rahel; sed sterilis est, quia ibi merendi locus non est; alteram militantem, lippam Liam: quia nihil hîc rerum Divinarum, & spiritualium, videmus; sed tantùm credimus: est tamen fœcunda, & plurimos parit filios. Priùs Liæ nubere debemus, id est, in Fide vivere; tunc Rachele fruemur. Diez. conc. 3. in festo S. Thomæ.

Septem boves pulchræ, & septem spicæ plenæ &c. Gen. 41. 26. &c. Septem præcedentes anni fertiles, tempus vitæ præsentis: quibus adeò Deus implet terram misericordiâ; ut copia ejus nequeat exhauriri. Ps. 118. 64. *misericordiâ tuâ Domine plena est terra.* Sed postea tanta erit egestas; ut neque pretiô, neque donô, reperienda sit. De Rampelogis. Misericordia Dei. Joseph sapientissimus habitus est, quòd consilium Pharaoni suggessisset, ut fertilitatis tempore omnia regni horrea frumentô compleret, quod tempore sterilitatis usui foret. Ipse Rex eum laudavit: *Num invenire poterimus talem virum, qui Spiritu Dei plenus est?* v. 38. Et sanè plenus ille Spiritu Dei dicendus est, qui sibi ipsi priùs consulit interea, dum magna apparet in Mundo fertilitas, terráque misericordiâ repleta est. De virtutibus, bonisque operibus: ut iisdem, dum maximè opùs habuerit, in tempore angusto, gratiarúmque in ediâ; in qua de sola justitia agetur, utatur. Besseus D. 8. Pent.

Sextô die parent, quod inferant. Ex. 16. 5. Sex diebus vitæ nostræ cibaria comparanda sunt in septimum diem æternitatis: ut iisdem in æterna quiete cœlesti vivamus. Ità Orig. Rupert. &c. apud Cornelium hîc. Est Paraseve nomen Græcum, & interpretatur *præparatio.* Unde sextam feriam sic appellabant Judæi, quia eâ, quæ Sabbatho erant necessaria, præparabant. Paraseve vitam præsentem significat; in qua præparari debent necessaria vitæ futuræ. Hugo Card. in Marci 15.

Eâdem similiter edetur die Levit. 7. 16. Eôdem die hujus vitæ consummanda, & peragenda, omnia Fidei, & bonorum operum sacrificia; nihilq; in tertium Resurrectionis, & æternitatis, servandum. Quidquid tertius dies invenerit, ignis absumet. Cornelius hîc.

Si ceciderit lignum ad Austrum, in quocunque loco ceciderit, ibi erit. Eccles. 11. 3. Homines sicut arbores vidit aliquis. Excidit autem arbor in morte; & quocúnque ceciderit, ibi erit: quia ibi te judicabit Dominus, ubi invenerit. Ibi, inquam, erit immutabiliter. Videat, quò casura sit, antequam cadat: quia, postquam ceciderit, non adjiciet, ut resurgat; sed nec ut se vertat. Quò verò casura sit arbor, si scire volueris, ramos ejus attende. Unde major est copia ramorum, & ponderosior; inde casuram non dubites; si tamen fuerit tunc excisa. Rami nostri desideria nostra sunt: quibus ad Austrum extendimur, si spiritualia fuerint; si carnalia, ad aquilonem. S. Bernardus s. 49. ex parvis.

Ex Novo.

Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Matth. 3. 10. Vide autem, quòd non ad ramos posita dicitur esse securis, sed ad radices; ut irreparabiliter extirpentur. Auth. Imp. hom. 3. in Matth. Ad radicem posita, ut in æternum non reviviscat. Cajetanus hîc.

Ligatis manibus, & pedibus &c. Matth. 22. 13. id est, operativis ejus virtutibus. In sæculo enim præsenti operari possumus; in futuro autem sæculo ligantur omnes virtutes animæ operativæ; & non potest aliquid fieri boni in ablutionem peccatorum. Stridor autem dentium pœnitentia est; quæ tunc stultè, & inutiliter fit. Theophylactus hîc. *Ligatis manibus*; nè possit operari ad bonum morale: & *pedibus*, nè possit affectum habere ad bonum morale. Cajetanus hîc.

Quinque fatuæ. Matth. 25. 2. Meritò fatuæ: quia, quod eis futurum erat, prævidere nescierunt, illectæ terrenis illecebris, sed tardè sibi providere voluerunt, quoniam amplius tempus non erat. Simon Cass. l. 6. c. 28.

Dum autem irent, emere, venit sponsus &c. Matth. 25. 10. Non enim post Judicium patet precum, aut meritorum, locus. S. August. s. 21. de verb. Dom. S. Hieron. excesserat emendi tempus: nec adveniente die Judicii locus erit pœnitentiæ.

Non poteris villicare. Luc. 16. 2. Quia post hanc vitam non restabit possibilitas ad merendum. Silveira hîc.

Fodere non valeo. Luc. 16. 3. Glossa: post hanc vitam non est locus fodiendi compunctione terram animæ nostræ ad ferendum fructum. Est tunc etiam confusibile mendicare; ut fecerunt fatuæ virgines: imò inutile, & impossibile. Sylveira hîc.

Pater Abraham miserere mei! Luc. 16. 24. Frustrà agis pœnitentiam in loco, ubi non est pœnitentiæ locus. Tormenta te cogunt agere pœni-

pœnitentiam, non mentis affectus. S. Chryſoſt. hom. de divite.

Deſcende, priuſquam moriatur filius meus. Joan. 4. 49. Quàm prudenter hoc petit, antequam moriatur: nam poſt mortis momentum deſcendit JESUS ad omnes homines ùt Judex ſeveriſſimus. Secundò, quia poſt mortem omnia, quæ neglecta, irreparabilia. Baeza t. 2. l. 10. c. 5. § 3.

Teſtimonia ex Veteri.

Remitte mihi, ut refrigerer priuſquàm abeam, & amplius non ero. Pſ. 38. 14. Refrigerari, priuſquàm abeam, hoc eſt, antequam hinc proficiſcar: ſi enim hinc receſſerimus, non acceptâ per pœnitentiam refrigeratione; non poterimus eam ampliùs accipere. Quare? quia non ſumus ampliùs. Non quòd ab eo deveniamus, ut non ſimus, & ab eſſentia excidamus, ùt nonnulli exiſtimant; ſed ampliùs non ero, hoc eſt, non poſſum mutari. S. Chryſoſt. hîc.

Confitemini Domino, quoniam bonus. Pſ. 105. 1. quoniam in iſto ſæculo tantùm miſericors eſt. Hic miſereri poterit pœnitenti; quia ibi Judex eſt; non eſt miſericors. Hîc porrigit manum cadenti; ibi ſedet Judex. S. Hieron. hîc.

Qui congregat in meſſe (Chald. *qui operatur in æſtate*) *filius ſapiens eſt.* Prov. 10. 5. æſtas, & meſſis, Symbolum præſentis vitæ; hyems verò ſtatus futuri ſæculi; ubi nullum eſt laborandi, & merendi, tempus. Cornelius hîc.

Quodcunque facere poteſt manus tua, inſtanter operare, quia nec opus, id eſt operandi & merendi locus, & tempus; *nec ratio.* Campenſis vertit, *nihil conſilii.* Alij *nulla computatio, nec ſapientia, erunt apud inferos.* Eccl. 9. 10. Cornelius hîc.

Memento paupertatis in tempore abundantiæ. Eccl. 18. 25. Sic Joſeph providit in annis fertilitatis ſterilitati futuræ. Gen. 41. 47. Unde Rabanus: ne perdamus otium nobis conceſſum: quia veniet tempus, quando jam non licet operari: hoc enim hîc tempus paupertatis, & diem neceſſitatis, nominat. Hinc Græc. & Syr. ſic habent: *memento temporis famis in die ſaturitatis; paupertatis, & egeſtatis, in diebus divitiarum*; juxta illud Eccli. 11. 27. *in die bonorum nè immemor ſis malorum.* Cornelius hîc.

Memento noviſſimorum; noli oblivisci: nèque enim eſt converſio &c. Eccl. 38. 22. Rabanus: nunquam oblivioni tradas noviſſimæ horæ exitum; ſed ſemper paratus eſto: quia, poſtquam hinc exieris, nequaquam ultra huc revertens ſpatium bene operandi habebis.

Ex Novo.

Ut ſciatis, quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata; tunc ait paralytico: ſurge tolle lectum tuum &c. Matth. 9. 6. Theophylactus: vide, quòd ſuper *terram* remittuntur peccata: quamdiu enim ſuper terram ſumus, poterimus delere peccata noſtra.

Erunt ligata & in cælo. Matth. 18. 18. Salutis negotium in hac vita peragi debet. Nihil in cœlo fit circa hominum ſalutem; niſi ea, quæ in terris videntur practa: hinc debes ferre, ſive liberationem, ſive vinculâ. Dum Chriſtus è Mundo receſſurus erat, in terris cœli claves reliquit: ut ſcirent homines; quòd niſi ex hac vita ſecum claves ferant, minimè poterunt in cœlum introire. Baeza. t. 3. l. 14. 13. §. 8.

Ubi vermis eorum non moritur. Marci 9. 43. Vermis dicit ſeram ſcelerum pœnitentiam; quæ nunquam in tormentis conſcientiam afflictorum mordere ceſſabit. V. Beda hîc.

Dimittere confractos in remiſſionem. Luc. 4. 19. Confracti ſunt, quorum voluntas per peccatum infirmata eſt ad bonum. *Cor fatui quaſi vas confractum &c.* Eccl. 21. 17. Hæc autem confractio eſt reparabilis, dum hîc vivimus; ſed irreparabilis efficitur in morte. Iſ. 30. 14. *comminuetur, ſicut conteritur lagena figuli &c.* quia non erit ſuſceptibilis gratiæ. Pſ. 2. 9. *tanquam vas figuli confringes eos.* S. Bonaventura hîc.

Venit nox &c. Joan. 9. 4. Præſens vita dicitur dies; & mors dicitur nox, vel futurus ſtatus: quia dies dati ſunt ad operationem, & noctes ad quietem. Hugo Card. hîc. Hoc dicit de illo tempore, quod erit poſt hoc ſæculum; quô unusquiſque pro malis ſuis recipiet pœnas. Tunc ergo dicit noctem illam futuram, cùm jam nemo poteſt operari aliquid; ſed unusquiſque tunc paſcitur ex operibus ſuis, quæ hîc poſitus operatus eſt. Orig. hom. 3. Pſal. 36.

Inclinans ſe, digitô ſcribebat in terra. Joan. 8. 6. peccata Phariſæorum: ut ſignificaret; quàm facilè iis remitterentur, ſi veram pœnitentiam agere vellent. Jer. 17. 1. dicit Deus. *peccatum Judâ ſcriptum eſt ſtylô ferreô.* Quæ verba aliqui intelligunt de Judæis jam damnatis. q. d. ſcriptum eſt indelebiliter & irremediabiliter: quia nullô unquam tempore delebitur. Peccata verò peccatorum, quamdiu in hoc ſæculo vivunt, ſunt quaſi characteres in terra deſcripti, qui facilè delentur. De legitur illa, dum potes. Diez. Sabb. D. 3. Quadr.

Ambulate, dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant. Joan. 12. 35. Per lucem vita, per tenebras mors, intelligitur. Dum igitur vivimus, & ſani ſumus; ad pœnitentiam, & ſatisfactionem, curramus; nè, tenebris noctis præventi, velimus & nequeamus. S. Honorius ſ. in Quadrag.

Venit Princeps hujus Mundi, & in me non habet quidquam. Joan. 14. 30. O illum felicem? qui ſic debita ſolvit, ut veniens in morte Mundi princeps in eo non habeat quidquam. Debita habemus omnes; ſed ſolvere illa poſſumus ex theſaurus Domini, per pœnitentiam, & Sancta opera. Qui ità ſolvunt, ut nihil in eis diabolus reperiat, mox ad Patrem vadunt. Barradius t. 4. l. 4. c. 9. D. Pent.

Ex Patribus, & aliis.

Hîc, dum tempus eſt, quidquid poteſt anima, agat pro ſe, ubi locus eſt miſericordiæ:

nam

nam ibi, quod pro se agat, non habebit; quia justitiæ solius locus erit. S. August. l. 3. de Symbolo c. 8.

Triste, ac miserum est; cùm nundinæ effluxerint, tum demum negotiationem quærere. Miserum est, cùm manna præterierit, tum cibum appetere. S. Gregor. Naz. or. 40. in Baptisma.

Mercaturam hanc vitam existima: si negotiatus fueris, quæstum facies; parva magnis, caduca sempiternis, commutans. Quòd si nundinarum tempus tibi fluere sinas; nullum aliud es postea habiturus. Idem in sententiis.

Quemadmodum fons neminem ab aqua sua arcet ità gratiæ thesaurus nullum prohibet hominem, cur minùs particeps illius reddatur. Modò igitur voluntas accipiendæ gratiæ adfuerit, illicò totus thesaurus gratiæ patebit. Haurite ex hoc fonte, charissimi, cœlestium donorum rivos, atque fluenta, dum licet. Tempus enim veniet, & hora, quando ex eo bibere; ac sitim extinguere, planè nemini licebit. S. Ephrem. de timore Dom.

Rapiamus de præsenti sæculo ferventi devotione, quod possumus. Citò transeunt dies nostri: utinam bene transeant! rapiamus ergo, quod possumus, de hoc sæculo. S. Cæsarius Arel. hom. 1.

O quàm luctuosa, quàm lugubris, est sera, & infructuosa, illa pœnitentia; cùm peccatrix anima jam incipiens carnis carcere, quò inclusa tenebatur, absolvi; respicit post se, dirigit oculos ante se; Videt post se velut angustissimum, atque brevissimum, stadium vitæ mortalis emensum; videt ante se interminabilem longitudinem sæculorum. Perpendit quasi momentum temporis celeriter evolâsse, quod vixit; contemplatur prolixitatem temporum instare, quam incipit. B. Petr. Dam. l. 5. ep. 3.

Pensandum est, cùm jam peccatrix anima à vinculis incipit carnis absolvi; quàm amarò terrore concutitur, quantis mordacis conscientiæ stimulis laceratur. Recolit vetita, quæ commisit; videt mandata, quæ complere contempsit. Dolet indulta pœnitentiæ tempora sese inaniter perdidisse; plorat immobilem districtæ ultionis articulum inevitabiliter imminere. Manere fatagit, ire compellitur; recuperare vult perdita, non auditur. Post terga respiciens totius transactæ vitæ cursum, velut unum brevissimum deputat itineris passum. Ante se oculos dirigit, & infinitæ perennitatis spatia deprehendit. Id. l. 7. epist. 19.

§. XXIV.

Pœnitentia non sit remissa, brevis, tepida &c.

Num. 1.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

Cúmque extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Dominus flante ventô vehementi, & urente totâ nocte, & vertit in siccum. Ex. 14. 21. O quàm vehementis Spiritûs argumentum! nec remansisse limum, nec humorem; inter medios vortices nullum antiqui liquoris spectatur signum. Sic in melius animus transformandus; ut nullatenus extet vestigium vetustatis. Naxera in Jos. 14. §. 45.

Ingressi sunt filiis Israel per medium sicci maris. Ex. 14. 22. Filii Israel, intraturi terram promissionis in desertum, transierunt per mare rubrum: ut per mare notet amaritudinem pœnitentiæ, sed per ruborem maris magnitudinem amoris: quia dolor debet procedere ex amore. S. Bonaventura s. 49. Per mare notatur status pœnitentiæ: quia quamvis sit mare valde amarum, & procellosum; nihil tamen retinet sordidum, & immundum; sed omnia projicit extra suum alveum. Sic & pœnitentia: videtur amara; sed per eam projiciuntur omnia sordida; & remanet anima tota munda Id. ib.

Lavare septies in Jordane. 4. Reg. 5. 10. Lavit; & senió, positò novam juventutem induit. Non cùm primùm aquis se immergit; sed cùm septies lavat, mundatur. Baeza t. 3. l. 14. c. 10. §. 35.

Non invenerunt ignem, sed aquam crassam. - Utque - sol resulsit, accensus est ignis magnus. 2. Machab. 1. 20. 22. O quàm resulsit verus sol, dum aqua transivit in ignem! Divina coruscat gratia, dum aqua transivit in ignem; dum proprium adeò nudavit ingenium; ut induerit prorsus contrarium. Jam flamma levis, quod unda gravis; jam tendit sursum, quod nuper deorsum: jam ardet, quod antea frixit; splendet, quod obscurum erat. Naxera ante citatus. Accensus est ignis magnus post aspersionem aquæ: quia, cùm pœnitens bene recordatur peccati, accenditur in eo fervens dilectio Dei. Bene autem dicitur *ignis magnus*: quia, *ubi abundavit delictum, superabundavit gratia.* Rom. 5. 20. Stephanus Cantuar.

Ex Novo, & aliis.

Invenit scopis mundatam. Matth. 12. 44. id est, leviter: ornatam, hoc est, superficialis ornatus. Mundatio perfecta debet cum igne fieri. S. Thom. Aqu. hic.

Prædicans baptismum pœnitentiæ. Luc. 3. 3. Euthymius: dicunt aliqui, quòd unumquemque baptizatorum in aquam ad collum usque immissum detinebat Joannes, quoúsque peccata confiteretur sua; & post confessionem ascendebat de aqua. Nonne sufficeret levis intinctio ad peccatorum remissionem, sicut in baptismo? Joannis ablutio pœnitentiam, non baptismum, præsignabat; & ideò non levi lavacrô erat perficienda. Ad collum usque im mergatur oportet, qui de multis gravibus criminibus pœnitentiam vult agere. Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 4. Sect. 2. Obs. 3.

Ut intingat extremum digiti sui in aquam. Luc. 16. 24. Petrus Cell. l. de pan. c. 15. in divite contemplatur peccatorem, qui tartareô vitiorum igne ardet. Parum, inquit petiit; & ideo fortè non impetravit: parum, inquam, petiit, quia non in aquæ stilla, sed in sanguine, flamma hæc infernalis extinguitur.

Non

Non, enim levi, & momentaneâ, compunctione gravis culpa detergitur ; sed eò usque penetrare debet vis doloris ; quoúsque penetravit iniquitas. Id ib. Plenam manum, non extremum digitum, in aqua tinctum, exposcat conscientia de gravibus confitens : neç alterius tamen, sed propriô digitô, velit movere, & amovere, pœnam, quam malè animum movendo sibi admovit. Petrus Cell. l. de panib. c. 25. Tingat digitum in locum clavorum, & mittat manum suam in latus Salvatoris : ut, sicut animam suam pro nobis posuit moriendo ipse Dominus ; sic iste conscientiam suam pro se exponat confitendo, & pœnitendo. Id. ib. c. 15.

Infremuit Spiritu, & turbavit seipsum. Joan. 11. 33. Ante suam Passionem Lazarum resuscitaturus quatriduanum, flevit mortuum, infremuit Spiritu, & volens turbavit seipsum : ut nobis significaret, quomodo flere, fremere, & turbari, debeamus ; cùm peccatis mortui eorum nimiâ mole premimur ; si reviviscere desideramus. S. Eligius Novar. hom. 4.

Nisi videro - & mittam digitum meum. Joan. 20. 25. Quô lavacrô abluenda tanta iniquitas ? Dominus, exposuit ; *infer digitum tuum huc - & affer manum tuam.* v. 27. Mundaberis ô Thoma, à crimine, si non solùm digiti extremô aquæ stillam accipere studeas ; sed è pelago profundissimo Deifici sanguinis cures manus impleri ex abundantia compunctionis. Escobar antè citatus.

Magna fornax est pœnitentia, charissimi : æs accipit, & illud in aurum commutat ; plumbum tollit, & argentum reddit. S. Ephrem. de pœnit.

Pœnitentia est renovatio baptismalis : pœnitentia est corporeæ consolationis perpetua, & jugis, repudiatio. Pœnitentia est, seipsum semper condemnans cogitatio, securaq; cujusque sui cura. Joan. Clim. gradu 5. de pœnit.

Baptizari iterum non possumus ; & tamen vice baptismatis contra quotidiana peccata fontem lacrymarum habemus. Et si sæpius baptizari prohibemur per aquam ; nunquam prohibemur per pœnitentiam. Hugo à S. Victor. in Psal. 41.

Num. 2.

Exempla Job, & David.

Peccavi ! quid faciam tibi ? Job. 7. 20. S. August. l. de vera, & falsa pœnit : q. d. adeò doleo peccâsse, quòd non velim contra me te non vindicare : quæro enim in me, quid supplicii possim excogitare, quod tibi possit sufficere.

Peccavi ! Ait Saul. 1. Reg. 15. 24. Sed & David idem ait 2. Reg. 12. 13. S. Cæsar. Arel. hom. 29. Et Saul dicebat, *peccavi* ; sed non obtinuit illam veniam, quam David unâ pœnitentî voce promeruit. Et hoc quare ? quia confessionem illam nuda magis verba, quàm veri gemitus, exprimebant : quia non compensabat magnitudinem criminis levis humiliatio supplicantis. Non levi agendum est contritione, ut debita illa redimantur, quibus mors æterna debetur : nec transitoriâ opùs est satisfactione pro malis illis, propter quæ paratus est ignis æternus Baezat. 2. l. 12. c. 2. §. 2.

At ille noluit bibere. 2. Reg. 23. 16. Licebat ei bibere, si voluisset ; sed quia illicita se facisse meminerat, laudabiliter & à licitis abstinebat. S. Gregor. l. 9. registri ep. 39. Quia illicita perpetrâsse se meminerat, contra semetipsum jam rigidus, etiam à licitis abstinebat. S. Gregor. hom. 34. in Evang.

Laboravi in gemitu meo : lavabo per singulas noctes lectum meum ; lacrymis meis stratum meum rigabo. Psal. 6. 7. David unâ nocte peccavit ; & quotidie lacrymatus est. S. Ephrem. de pœnit. Quid faciunt nunc peccatores ? peccant noctibus plurimis, offendunt Deum diebus multis ; & horâ unâ, unôq; momentô, volunt expiare peccata, abolere offensas, eradere maculas, compensare tot annorum injurias. Jugibus lacrymis diluendum, quod semel actum malè. Did. Niss. fer. 5. D. 5. Quadr. Non contentus tamen, oculos vertisse in flumina lacrymarum, ait Ps. 37. 18. *quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper.* q. d. Deus meus ! si lacrymarum, quas pro dolore immanium scelerum meorum effudi, copia minor est, quàm ut eorum fœdas maculas diluere queat ; ecce me promptum, paratúmque ; ut, tanquam abjectissimum Mundi mancipium, in dies singulos efflictim cædas. Quid porrò addit ? *Et cogitabo pro peccato meo.* Hebr. apud Genebrardum, *anxius ero, sollicitus ero, pro peccato meo.* Hoc est : post tot lacrymas, gemitus, opera pœnalia ; cogitabo anxius, & sollicitus ; quâ animadversione præterea, quôve supplicio, me plectere, & peccata mea expiare deinceps debeam. Did. Niss. fer. 2. D. Palm. §. 2.

Laboravi &c. Ps. 6. 7. id est, tam ingentî fletu peccata mea deflevi ; ut fatigatus sim. In quo speculo se intueri deberent, qui plurima, & gravissima peccata committunt ; & vix paucas lacrymæ guttas emittere valent ; cùm remissionem à Deo quærunt. Bellarminus in Psal. 6.

Amplius lava me. Ps. 50. 4. Studiosè debet dilui, qui criminum venenô obfuscatus est. Amplius, id est, usquequáque, undique, ab omni parte. Cassiodorus hic.

Et peccatum meum contra me est semper. ib. 5. Lapsus est David semel ; semper flevit : hæc enim pœnitentiæ vis est ; quæ hominem ita ad se rapit, ut unam tantùm meditetur, & moliatur, sceleris ultionem. Oliva l. 5. Strom. §. Et peccatum meum &c.

Cinerem, tanquam panem, manducabam. Psal. 101. 10. Cinerem novimus exustorum reliquias esse carbonum : quas meritò dicimus peccatis comparari : ut ipsa quóque tenuitas delictorum, afflictionum doloribus absumatur. Nam, quamvis exiguum de peccato remaneat, non perducit ad vitam. Meritò ergò & ipsos cineres peccatorum sanctissimus pœnitens consumere festinabat ; nè quid esset residuum, quod eum promereri non sineret regna cœlorum. Cassiodorus hic.

Num. 3.

Ex Novo.

Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ. Matth. 3. 8. Est fructus pœnitentiæ dignus, perseverare in operibus pœnitentiæ; nihil contra pœnitentiæ professionem admittere; facere Deo satis pro peccatis commissis. Cajetanus hic. Dignos fructus pœnitentiæ facit; qui conversus tanto studiò servit veritati, quantò antè servivit vanitati, & diabolo: ac tam ferventer amat Deum, quàm antè amavit carnem, & Mundum; juxta Rom. 6. 19. *Sicut exhibuistis &c.* Alium pœnitentiæ fructum dignum judico; si virtutis amor prævaleat amori, quem quis habuit in his, quibus antea peccavit; & delectatio bonitatis delectationem nequam exsuperet. Sim. Cass. l. 3. Luc. 3.

Tristis est anima mea usque ad mortem. Matth. 26. 38. In quo, quid pœnitens debeat facere, demonstratur: debet enim esse tristis usque ad mortem veteris hominis. Hugo. Card. hic.

Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Luc. 7. 47. Licèt Magdalena abundanter fleverit, pedes lacrymis laverit, capillis terserit, pedes osculata fuerit, & unxerit; tamen illis non attribuitur remissio; sed soli dilectioni: quia sinè dilectione parum valuissent. Idiota l. 1. de am. Dei. O quot Magdalena pœnitens Domino præstat obsequia! lacrymis pedes abluit, comâ tergit, ungit, osculatur. Addit S. Chrysost. hæc quidem agebantur exteriùs; sed, quæ interiùs revolvebat, multò erant his ferventiora. Quò tot affectus? tot obsequia? quia restauratio gratiæ non sinè ingenti labore perficitur. Pœnitentia aptè vocatur tabula post naufragium, quia restauratio gratiæ laboriosior. Qui vehitur navigiò ventò secundò, nullâ operatione disturbatur: at quia tabulâ post naufragium utitur, magno labore afficitur, ut ad littus perveniat. Baptismus navigium tabula pœnitentia. Escobar t. 3. Coll. Chrp. 2. Sect. 3. Obs. 10.

Date annulum in manum ejus. Luc. 15. 22. Annulus in manu, fides est in operibus. Nec decet conversum peccatorem, cui gratis est indultum, à pigritia detineri; magis autem operari ardentiùs, quò sceleratiùs se fœdavit. Calceamenta pedum ex rebus mortuis, non ità humanorum affectuum sunt, quibus mortis infixa memoria, evocantur à turpibus, & ejus metu à malis voluptatibus absterrentur. Sim. Cass. l. 6. c. 16.

Maria accepit libram unguenti. Joan. 12. 3. Non otiosè notata est libra unguenti: ut ostendatur, quàm æqualis, & justa debeat esse satisfactio pro culpis commissis. Baeza t. 2. l. 12. c. 2. §. 2.

Fides tua te salvam fecit. Luc. 7. 50. Visa est pœnitens mœstissima absolventis verba non percepisse: nam, quasi Christus illi bellum indixisset, non pacem dedisset, ab eo tempore in sese immisericors sæviit; & ætate meliore lugendo consumpta in Bethania, & Calvario, in speluncam Massilienſem sese abdidit: ubi per totos triginta annos omnî martyrij genere se cruciavit. S. Gregor. hom. 33. in Evang. consideravit, quod fecit; & noluit moderari, quid faceret. Oliva t. 2. conc. 2. in festo Imm. Conc.

Ex Patribus, & aliis.

Si quem de tuis charis mortalitatis exitu perdidisses, ingemisceres dolenter, & fleres; facie inculta, veste mutatâ, refectô capillô: vultu nubilô, ore dejectô, indicia mœroris ostenderes. Animam tuam misera perdidisti; spiritualiter mortua supervivere hîc tibi, & ipsa ambulans funus tuum portare, cœpisti; & non acriter plangis? non jugiter ingemiscis? S. Cyprianus l. de lapsis. in fine.

Nè putebis, quòd, cùm hæc semel feciſſet, deinceps se quieti tradiderit, & laxamentô usus sit; sed hoc assiduè fecit per totam vitam: non sicut nos, qui unô die ùt plurimùm laborantes; atque adeò nè unô quidem, nosipsos risui, voluptati, & otio, tradimus. S. Chrysost. in illud Ps. 6. 7. *lavabo per singulas noctes &c.* Totô corde debet resipiscens pœnitentiam agere, semperque eundem se exhibere, ùt inceperat. S. Ephrem de pœnit.

Continuanda nobis est Quadragesima cunctis diebus miseræ hujus vitæ; dum per auxilium gratiæ (quæ in quatuor Evangeliis commendatur) necesse est nos decalogum legis implere. Errant planè, qui pauciſſimos dies istos ad pœnitentiam sufficere credunt: cùm certum sit; totum vitæ hujus tempus non nisi ad pœnitentiam institutum. S. Bernardus s. 3. in capite jejunij.

Erubescat anima conversa ad Dominum, minorî affectu sectari justitiam, quàm iniquitatem antea sectaretur. Pudeat proinde negligentiùs nunc in vitam, quàm priùs in mortem, ire; & minorî studiô salutis acquirere, quàm perditionis, augmentum. Id. epist. 341.

Quomodo solet mater super mortuum filium unicum lamentari; sic oportet super unicam animam nostram, crimmis gladiô interfectam, totum pondus doloris effundi; si fortè possit lacrymarum fomentis, calore fidei, suscitari. B. Cæsar. Arel. hom. 10.

Ad contritionem invitavit Jeremias 6. 26: *luctum unigeniti fac tibi planctum amarum.* Amarô quidem luctu configitur cor mulieris, cùm unicum filium perdit: quantò magis homo, qui solùm unicum spiritum habet, pro quo alterum nequaquam ponere potest, amarô luctu lacrymari debet; quem utique perdit, cùm mortaliter Deum offendit. S. Bernardinus t. 1. s. 12. art. ejusd. serm.

§. XXV.

Pœnitentia sit constans, sinè relapsu.

PEr quadraginta annos errat populus in deserto, ut priorem iram non inveniat; nè ad Ægyptios revertatur. In Oseæ c. 2. quóque sepiun-

sepiuntur semitæ Jerusalem, & clauduntur spinis; nè sequatur amatores suos; & necessitate compulsa, revertatur ad virum suum pristinum. S. Hieron. in Jer. 63.

Lavamini, mundi estote. Isa. 1. 16. Monet, ut perstent in pœnitentia. S. August. l. 66. lavatur, & mundus est; qui & præterita plangit, & iterum non admittit. Velloso in Judith. 5. Paræn. 42.

Si quis vult post me venire, abneget semetipsum. Matth. 16. 24. Nemo potest ire post Christum, nisi denegaverrit se. Denegat autem seipsum, qui priorem vitam suam malam bonâ conversione relinquit. Origenes tr. 8. hic.

Debet quisque abnegare semetipsum; non quòd homo sit, non quòd Fidelis; & Christianus: sed, si idololatra fuit, si Infidelis; si adulter, & fornicator; si cupidus & avarus; talem se non esse neget, talem se non esse ostendat. Ostendat autem non voce tantùm, sed operatione. S. Eusеb. Emiss. hom. 1. in Natali unius Martyris. Tunc nos abnegamus, dum vitamus, quod per vetustatem fuimus; & annitimur, quò per novitatem vocamur. V. Beda l. 3. c. 16. in Matth.

Ut cognovit &c. Luc. 7. 37. Post lacrymas illas, quibus lavit pedes Filij Dei; post illam solutionem capillorum suorum, quâ pedes eosdem exterst; post oscula, quæ infixit; post effusionem unguenti, quò illum unxit; jam nec oculos ad concupiscendum aperit; nec ut amatoribus placeat, capillum comit; nec, os suum à fræno pudicitiæ solvit; nec odoribus aromaticis fœtorem luxuriæ pascit. S. Rutus l. 10. in c. 11. Joan.

Et ambulabat. Joan. 5. 9. Peccator interiorî sanitate respirans, non ampliùs ferias in spiritualibus agat. Ambulet; sed in lege Domini, Sim. Cass. l. 5. c. 27.

Ubi emendatio nulla, pœnitentia necessariò vana. Tertull. l. de pœnit. c. 1.

Agere pœnitentiam, nihil aliud est, quàm profiteri, & affirmare, se ulteriùs non peccaturum. Lactantius l. 6. div. instit.

Pœnitentiam agere, est, & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. S. Gregor. hom. 34. in Evang. ante finem.

Perfecta autem est pœnitentia, præterita deflere, & futura non admittere. S. Isidorus Originum l. 6. c. 19.

Labor sinè fructu est, & spes vanissima; sic peccata plangere, ut non desinatur peccare. Id. Exhort. ad pœnit.

§. XXVI.

Pœnitentia publica.

Abjicite deos alienos, qui in medio vestri sunt; & mundamini, ac mutate vestimenta vestra. Gen. 35. 2. Dicebat Jacob, devastatâ Sichem, convocatâ omni domô suâ. Hoc est, ut explicant Carthus. Abul., Corn., pro vestibus induite saccum, sive cilicium; in signum pœnitentiæ, ac respiscentiæ. Advertam pœnitentiam sat erat cordis contritio; cur vult vestimenta mactari? Lyranus: ut per mutationem vestis exterioris intelligatur mutatio vitæ interioris, ad statum vitæ melioris. Sylveira in Luc. 7. c. 15. q. 7.

Recedite de medio Babylonis, & te terrâ Chaldæorum egredimini. Hoc est, de tota provincia, & circumstantia peccati: *& estote quasi hædi ante gregem.* Jerem. 8. 8. id est, sicut fuistis prævii in peccato; sic duces sitis aliorum in via justitiæ, per bonum exemplum. Hugo Card. in Gen. 19.

Vade in pace. Luc. 7. 50. Flevêre peccata sua copiosè Magdalena, & David; sed exitu dispari: nam illi dicitur, *vade in pace.* David autem, in expiationem sui criminis prælio lacessitur, petitur lapidibus Semei. 2. Reg. 16. 13. & jaculis Absolonis. Num gravius peccator, quàm peccatrix, erravit? aut hac ille parciùs flevit?, quin dies omnes suum scelus deflevit. Cur ergo illa flendo pacem consequitur? hic in ferrum incidit? scilicet palàm lacrymatur Magdalena: rigat David suis fletibus per noctes singulas lectulum suum; non aulam Pharisæi. Oliva l. 1. Strom. §. Lectulus noster floridus.

Ut cognovit &c. Luc. 7. 37. Non illô die conversa est, quô pedes Domini unxit; sed ante aliquot dies per famulos exploravit frequenter; quò Dominus abiisset. Audivit, in templum iviſse: non occurrit; dixit enim intrà se: qui in templo luget, laudatur. In Sylvam cum suis secessisse intellexit; non ivit: peccatrix enim in solitudine lugere potest, rubere autem non potest. Residere Christum in domo Matris suæ nuntiavêre servi: absit, inquit, ut illuc eam: plorantem enim me MARIA non modò solaretur, sed & oscularetur: atqui ego clavos quæro, non oscula. Ubi verò accubuisse Christum percepit in domo Pharisæi, hominis de genere malitioso; exclamavit: ecce nunc dies salutis! non enim lugebo tantùm, sed & rubebo: quantum effundam unguenti in pedes Domini, tantû ephebi, famulíq; in me profundent injuriarum. Nullus incuset locum, quia Maria in domo leprosi & lugere novit, & purgari. Oliva l. 10. Strom. §. ùt cognovit. Eligo jacturam pudoris, nè habeam dedecus non amantis: sciens, faciliùs posse sarciri frontis damna, quàm fidei. S. Ennodius l. 7. epist. 27. Quia sua peccata clarè advertit, digne pensavit; seipsam profundissimè humiliavit, ineffabilitérque contempsit. Ideo non solùm non verebatur confundi, despici, irrideri: imò omnia ista optavit; ut Deo, quem ipsa inhonoravit, aliquam recompensationem, honorémque, faceret: dum, sicut ipsa Deum maximè inhonoraverat per peccata, sic propter illum honorem recompensandum, seipsam probet maximè confundendam. Dion. Carth. hic Cur Christum non invitat in propriam domum? quia publica peccatrix, publicam egit pœnitentiam. Sylveira hic.

Et descenderunt utérque in aquam. Act. 8. 38. Eunuchus magnam familiam habebat; nec tamen coram illis se nudare, ac lavare, erubuit;

erubuit; dum coram Deo de propriis verecundabatur peccatis. Dion. Carth. hic.

Vide Pudor.

§. XXVII.

Pœnitentia impendit Deo, virtuti, quæ priùs peccato.

Fecit & labrum æneum de speculis mulierum. Exod. 38. 8. Vide priscam devotionem, & ritum, quô sanctæ mulieres, præsertim cùm se totas DEI obsequio dicebant, sua specula, & ornamenta; per quæ antea vanitati, & Mundo, servierunt; jam conversæ secum pariter DEO consecrabant &c. Cornelius hic.

Judic. 6. 25. 26. præcipitur Gedeoni, destruere aram Baal, & nemus, quod ejus cultui dicatum erat; & offerre sacrificium super struem lignorum, quæ de nemore succidisset. Voluit DEUS, ut nemus, quod antea Baal inservierat, jam nunc DEO incipiat deservire. Rom. 6. 19. *Sicut exhibuistis &c.* Osorius fer. 2. Dom. Pass.

Lavabo per singulas noctes lectum meum. Psal. 6. 7. S. Basil. Seleuc. or. 17. per oculos contrà jaculatus est, & lacrymis diabolum convulneravit. Pugnat; ut lacrymis ab offensione se vindicet: lamentando victoriam acquirit; & gemitibus gratiam trahit, luctum luctu medicatur. Vindicabat lacrymis concupiscentem oculum. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 2.

Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. Ps. 118. 136. Genebrardus: quia peccavi oculis; & oculorum concupiscentiâ; per oculos satis-feci, copiosè lacrymando. Apud Sylveira in Luc. 7. q. 13.

Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Isa. 2. 4. Quando id factum, ut gladii, qui sunt ad perdendam vitam, convertantur in aratrum, & instrumentum alendæ vitæ? Et lanceæ, quæ sunt ad occidendum, sint pro metendis alimentis? Hoc totum videmus in Paulo impletum, ait Tertull. 1. adv. gnost. c. 13. Paulus Apostolus de persecutore, qui prius Ecclesiæ sanguinem fudit, postea gladium stylô mutans, & convertens machæram in aratum; lupus rapax Benjamin, Dein afferens ipse escam: Sylveira in Actor. 9. q. 2.

Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 38. Quod sibi turpiter exhibuerat, hoc jam Deo laudabiliter offerebat. Oculis terrena concupierat; sed hos jam, per pœnitentiam conterens, flebat. Capillos ad compositionem vultûs exhibuerat; sed jam capillis lacrymas tergebat &c. Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot de se invenit holocausta. Convertit ad virtutum numerum numerum criminum: ut totum serviret Deo in pœnitentia, quidquid ex se Deum contempserat in culpa. S. Gregor. in Evang. hom. 33. de pœnit. Magd.

Tolle grabatum tuum, & ambula. Joan. 5. 8. Animus miser diu ad voluptates corporis ferculô portatus fuit: mutatis vicibus jam animus sit ferculum corporis; illud ad mandatorum Dei præscripta de portaturus. Escobar. t. 1. mir. Chr. l. 5. Sect. 2. Obs. 8.

Petiit ab eo epistolas in Damascum. Act. 9. 2. Cur Saulus à Pontifice non petit mandata, sed epistolas? non decreta, provisiones? Perpende profundam Dei sapientiam: postulat illas ad Ecclesiam Dei destruendam: Ordinat Deus, ut ipse scribat, & nobis det epistolas divinâ sapientiâ plenas; ad fundandam, & illustrandam, Ecclesiam. O mutatio dexteræ Excelsi! qui sic rerum ordinem, ac stylum, immutat; qui sic hostilia arma convertit in auxilia, & patrocinia. Et sic manus armata cum epistolis ad repugnandam Ecclesiam, fit manus armata cum epistolis ad fortiter pugnandum pro defensione ipsius Ecclesiæ. Sylveira hic. q. 2.

Ità levia peccata plangebat; ut illam gravissimorum criminum crederes ream. Cùmq; à nobis crebriùs moneretur, ut parceret oculis, & eos servaret Evangelicæ lectioni; ajebat: turpanda est facies, quam, contra Dei præceptum, purpurissô, & cerussâ, & stibiô, sæpe depinxi. Affligendum corpus, quod multis vacavit deliciis: longus risus perpeti compensandus est fletu: mollia linteamina, & serica pretiosissima, asperitate cilicii commutanda. S. Hieron. ep. 27. ad Eustoch. Epitaph. Paulæ!

Quibus rebus provocâsti Deum, per has rursum facito propitium. S. Chrysost. orat. de B. Philogonio.

§. XXVIII.

Pœnitentiæ satisfactio.

Confugit ad Dominum, pavens periculum-cúmque deposuisset vestes regias &c. Esth. 14. 1. 2. Hæc bona erat dispositio ad misericordiam Dei impetrandam. Diez fer. 5. D. Pass.

Irascimini, & nolite peccare. Psal. 4. 5. Quid est homo pœnitens, nisi sibi ipsi irascens. Glossa hic.

Sicut fragmen mali Punici, ità genæ tuæ. Cant. 4. 3. Gilbertus s. 25. in Cant. bona equidem hæc fractio, per quam interior cœpit virtus eminere; & quæ in carnis cortice continebatur, erumpere gratia: per hæc fragmenta salutis se nobis ubertas effudit. Audiant hæc peccatores ij, qui sibi blandiuntur de intima animi contritione, cùm nihil patiantur in splendore vultûs in ornatu corporis, in abundantia convivii, in risu, in hilaritate, non esse integrum. Baeza t. 3. l. 15. c. 7.

Odit animam suam. Joan. 12. 25. qui abhorret, qualem fuisse meminit, præteritam vitam suam; qui conversus ingemiscit, & seipsum punit per pœnitentiam. *Iste in vitam æternam custodit animam suam.* S. Rupertus Abb. l. 1. in Deut. 24.

Qui pœnitentiam agit, paratus esse debet ad opprobria perferenda, injuriásque subeundas; nec commoveri, si quis ei peccati sui crimen objiciat. - Ergo qui pœnitentiam agit, offerre se debet ad pœnam, ut hîc puniatur à Domino, non ad supplicia æterna servetur! nec expectare tempus; sed occurrere divinæ indignationi. S. Ambros. in Ps. 37. in initio.

§. XXIX.

§. XXIX.

Pœnitentia ſemper, etiam in morte, bona.

ET miſſâ aquâ lavabunt in ea Aaron, & filii ejus, manus ſuas, ac pedes; quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonii. Ex. 30. 18. 19. 20. Tunc Aaron, & filii ejus, debent in eo lavare manus, & pedes, id eſt, peccata operis, & affectionis, per pœnitentiam diluere; maximè *quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonii.* Ità & nos oblaturi, & reddituri, Deo animas noſtras in morte, tanquam thimiama redolens ſuave, debemus priùs à peccatis omnibus abluere. Hugo Card. in Joan. 5.

Elevatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum. Pſ. 140. 2. Elevatio manuum ſignificat opera pia, quæ in eleemoſynis exercetur. Sacrificium verò veſpertinum illam oblationem ſignificat, quam in fine vitæ Domino ſolet offerre religioſa devotio, cùm pœnitentiam gerimus. Veſpera enim noſtra eſt, quando iſtam lucem morte veniente deſerimus. Caſſiodorus hîc.

Parabola vineæ. Matth. 20. 1. Docet nos quòd in ſenectute etiam liceat reſipiſcere, & regnum cœlorum aſſequi: hæc enim *undecima hora* eſt. Theophylactus hîc.

Bene beatus plane, qui vel in ſenectute correxit errorem. Beatus, qui vel ſub ictu mortis animum convertit à vitiis. S. Ambroſ. orat. funebri de obitu Valentiniani Imp. ſub initium.

Chriſtus in paradiſum de cruce latronem intulit. Et nè quis aliquando ſeram converſionem putaret, fecit homicidii pœnam Martyrium. S. Hieron. ep. 58.

§. XXX.

Pœnitentia aliis ſuadenda, prædicanda.

QUandocunque Spiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam, &c. 1. Reg. 16. 23. Saul in eo, quòd, David citharam percutiente, refocillabatur, & leviùs habebat & recedebat ab eo ſpiritus malus; inimicos Dei ſignificat, pro parte illorum, qui auditâ dulciſſimâ prædicatione Chriſti, ad pœnitentiam invitantis, ad fidem ejus convertuntur; & refocillantur, depoſitis peccatorum oneribus: & per confeſſionem recedit ab eis diabolus. S. Rupertus l. 2. in lib. Reg. c. 2.

Erubeſcant, & conturbentur &c. Pſ. 6. 11. Intuere, quàm ſancta eſt conſcientia pœnitentis. A peccatis ſuis facta libera, mox pro ſuis inimicis, ut convertantur, exorat: ut, ſicut ille ſuſcepit veniam, ità & inimicos ejus ad Domini gratiam redire contingat. *Avertantur retrorſum;* ut non permittantur ire, quò tendunt; ſed cùm redeunt, ab Inferni fovea liberantur. *Et erubeſcant valde velociter.* O deſiderium ſanctæ mentis eximium! quis enim in cauſa ſua ampliùs petere potuit? Talium itaque Dominus miſeretur, qui miſericordiæ momenta non negligunt: *beati miſericordes!* Caſſiodorus hîc.

Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur. Pſ. 50. 15. David geminô notatus, adulterii, cædiſque ſtigmate, inuſſam criminum infamiam abolendam ſibi ſtatuit peccatorum curatione, aut certè curâ. Ratus ſcilicet, tutiorem ſibi ad veniam aditum patere nuſquam, quàm ſi non caveam ſibi ad lùgendum, ſed cathedram ad docendum exſtrueret. Oliva l. 1. Strom. §. Tu aliquando converſus &c. David, cùm in expiationem criminis ſui charitatem Patris flagitaret; non eâ uſurum ſe in cultum Numinis proteſtatur, ſed in culturam iniquorum. *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui &c.* Pſ. 50. 14. Quò te convertes? ubi te Spiritus Dei, qui amor eſt, inſederit ad ſalutem? quibus Deum hoſtiis honorabis? nullis. *Si voluiſſes, dediſſem utique.* Quid ergo amore plenus Domino exhibebis? *docebo iniquos vias tuas.* Ergo paracletô inundatus David, non figendis Deo oſculis vacabit, ſed extergendo ſceleſtorum puri, manus, ſpongiaſque, admovebit: non ignorans, amantiorem tum ſe fore Nominis; ſi fratri diligentius, quàm Deo, famuletur. Oliva l. 2. Strom. §. filiæ Jeruſalem nolite flere &c.

Vox turturis audita eſt in terrâ noſtrâ. Cant. 2. 12 id eſt, Chriſti Salvatoris noſtri dicentis: *pœnitentiam agite; appropinquavit &c.*

Facies leonis &c. Ezech. 1. 10. Leonis gerit imaginem, ob rugitum vocis ſuæ; quâ docet pœnitentiam agere, deſerere vitia, repugnare diabolo, futurum devitare Judicium. S. Laur. Juſt. ſ. in feſto S. Marci Evang.

Et factum eſt, cùm accumberet in domo illius multi publicani, & peccatores, ſimul diſcumbebant cum Jeſu. Marci 2. 15. Magnô mox conviviô in domo ſua inſtructô, cùm Chriſtum ipſum, tùm cæteros omnes familiaritate conjunctos, benignè ad illud invitat. Fecit id autem, nè ſolus ipſe beneficium accipiat; ſed reliqui omnes, qui ad epulum vocati venerant. Victor Antioch. hîc de S. Matthæo.

Miſit ſervum ſuum horâ cœnæ dicere invitatis &c. Luc. 14. 17. Dum cuilibet perverſum agenti dicimus; convertere, Deum ſequere, Mundum relinque; ubi hunc, niſi ad Dominicam cœnam, vocamus? S. Gregor hom. 36. in Evang.

Et calceamenta in pedes ejus. Luc. 15. 22. Per hæc ſignificatur promptitudo, & curſus, ad actus virtutum, præſertim prædicationem Evangelii: pœnitentes enim maximè ſitiunt aliorum pœnitentiam, & ſalutem. Ità S. Hieron. Ambroſ. Auguſt. l. 2. Evang. qq. apud Cornelium hîc.

Tu aliquando converſus confirma fratres tuos. Luc. 22. 32. Piſcina tua fratris vomica eſt, in eam ſi deſcenderis primus, licèt Naaman ſis, Angelus emerges. Quære peccantem: utque fratris ex vulnere exſuxeris mortem; vives. Lepræ tuæ nolo Elizæum quæras, ſed Naamanum. *Confirma fratres tuos:* nolo Joan-

nem adeas liliô coronatum; Thomam consequere. Paulus, cùm visum recepisset, non ad Apostolos Jerosolymam profectus est; sed, cicatricem plagis suis obducturus, Synagogam, Judæorum Damasci irrupit. Act. 9. 20. Velamen eorum ex oculis detracturus; ut eô vulnus suum obligaret. *Et continuò in Synagogas prædicabat JEsum.* Judæos convenit, non Apostolos: ratus ità barbariem suam cradi posse, traductis ad Christum contribulibus suis. Oliva l. 1. Strom. §. Tu aliquando &c. Theodoretus orat. de charit. sicut ego te non despexi & cùm fluctuares, & laborares; ità tu sis quoque sustentaculum fratribus, qui circumagantur; & id, quod es assecutus, imperti auxilium.

Cornelius expectabat illos convocatis cognat suis. Act. 10. 24. Præ gaudio: quia drachma animæ suæ inventa, adveniente Petrô: ùt illa mulier præ gaudio *convocat amicas.* Luc. 15. 9. S. Chrysost. hom. 23. in Acta: hoc amici officium, hoc pii est; in tantis bonis amicos facere socios. Sylveira hic.

S. Chrysostomus eô ipsô, quô in cathedram Constantinopolitanam sublimatus est, die, coram Imp. Arcadio, & universa nobilitate, magnâque Episcoporum multitudine, ità concionem primam exorsus est: Nos, qui ineffabilibus Dei rationibus ideo ad vos venimus, ut voluntatem ejus testificaremur; hoc primum verbum â Christo, & divino ejus Præcursore, accipientes, vobis annuntiamus: *pœnitentiam agite; appropinquat enim regnum cœlorum.* Matth. 3. 2. Hæc autem vobis in memoriam revocare non gravabor, nullâ difficultate impediar; quin eandem vobis perpetuò inculcem.

§. XXXI.

Miscellanea.

Osculetur me osculô oris sui. Cant. 1. 1. Non temerè assurgat anima ad os Serenissimi Sponsi; sed ad pedes severissimi Domini mecum pavida jaceat; & cum publicano terram tremens, non cœlum, aspiciat: nè confusa in luminaribus cœli facies, assueta tenebris, obruatur à gloria. S. Bernardus s. 3. in Cant. Longus saltus, & arduus est, de pede ad os; sed nec accessus conveniens. Quid enim? recenti adhuc respersus pulvere ora sacra continges? Heri de luto tractus, hodie vultu gloriæ præsentaris. Id. ib.

Nisi conversi fueritis &c. Matth. 18. 3. Tunc pœnitentiæ fides habetur, cùm humilitati conjuncta est. S. Basilius Seleuc. orat. hic, illud: nisi conversi.

Stans retro. Luc. 7. 39 Stabat retro, quia ejus vestigia imitari proponebat. S. Anton. Pad. fer. 5. D. Pass.

Cum in se reversa cognosceret, quàm malè ambulasset, à tergo Domini se constituit; ut jam non suum instinctum, sed Domini ductum, & vestigia sequeretur. Sylveira hic.

Vis sanus fieri. Joan. 5. 6. Eâdem imagine affatur in interiori sensu quemlibet peccatorem. Quid ista interrogatio sentire videtur? nisi, visne infirmus ore proprio confiteri peccatum? Affectas sanitatem; adisse te oportet infirmitatem. Placétne tibi sanitas? ergo displiceat infirmitas. Sim. Cass. l. 5. c. 27.

Cadens in terram. Act. 9. 4. Ceciditne in faciem? an retrorsum? S. Gregor. hom. 8. in Ezech. putat in faciem cecidisse: quia pœnitentes, ac justificandi, per humilitatem, ac pœnitentiam, in faciem cadunt; reputantes se indignos cœlum videre. Impii aurem retrorsum cadunt, tanquam nunquam erigendi. Sic Judas, & Judæi comprehendentes JEsum, *abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.* Joan. 18. 6. Sylveira hic. In faciem cadere, est in hac vita suas unumquemque culpas agnoscere, & pœnitendo deflere. Retrò verò, quò non videtur, cadere, est ex hac vita repentè decedere; &, ad quæ supplicia ducatur, ignorare. S. Gregor. mor. l. 31. c. 10.

Est nobis spes magna pœnitentibus: quia Advocatus noster factus est Judex noster. Id. hom. 34. in Evang. in fine.

Quis tam malitiosus; ut non pœniteat his diebus? S. Bernardus s. de Pass. D.

Vasa figuli probat fornax, & tribulatio verè pœnitentes discernit. Id. tr. de gradib. superbiæ gr. 8.

Quia hæc Dominicæ cœnæ sacra festivitas multa in se habet mysteria; ideo in ea specialiter pœnitentibus confugium unum videtur esse ad Dominum; & non solùm publicè pœnitentibus; sed etiam omnibus Christianis. S. Eligius Noviom. hom. 6. in Cœna Domini.

Hac die pœnitentibus per indulgentiam subvenitur; discordes ad concordiam hodie redeunt; pacificantur irati judices, & jam latronibus parcunt; patescunt carceres in toto orbe; dant indulgentiam principes criminis; servis malis indulgent Domini. Id. hom. 10. de Cœna Dom.

Pœnitentia indigna admodum est patientiæ; citra cujus operam perfici neutiquam potest. S. Antiochus Abb. hom. 78.

§. XXXII.

Impœnitentia.

Spiritui autem blasphemia non remittetur. Matth. 12. 31. Hæc omninò impœnitentia non habet remissionem neque in hoc sæculo, neque in futuro. S. August. s. 11. de Verb. D. secundùm Matth.

Thesaurizas tibi iram in die iræ. Rom. 2. 5. Dum ad pœnitendum tempus accipit, & ad peccatum expendit; ipsum remedium gratiæ vertit in augmentum culpæ. S. Anselmus.

Non dolere, quia peccaveris, magis indignari, atque irasci facit Deum, quàm illud ipsum, quod antea peccaveras. Propter quod in ipsam jam dignum erat demergi terram, & nè solem quidem istum videre, non respirare prorsus. S. Chrysost. hom. 14. in Matth. 4.

Fuit Toleti juvenis, ab ineunte ætate corruptis moribus: qui cùm cœpisset ægrotare, ab accedente Confessario de pœnitentia monitus, negavit tunc esse necessitatem con-

confessionis. Idem Medicus, idem sodales, & amici eum invisentes, sed frustrà, suadebant. Denique Medicus, deprehensis signis instantis mortis, seriò urgere ad pœnitentiam, prædicere post pauculas horas mortem; sed frustrà. Tandem prosternit, se Confessarius, & orat ante Crucifixum Ps. 129. 1. *De profundis clamavi ad te Domine &c.* cúmque perveniret ad illa verba: *fiant aures tuæ intendentes &c.* mirum dictu! refigit crucifixus brachia de cruce, & manibus aures suas obturat cum ingenti horrore astantium. Illicò audita vox: *quia vocavi, & renuisti; ego quoque in interitu tuo ridebo.* Georg. Raab. in reg. prud. c. 11.

TITULUS. XXV.

POTENTIA DEI.

§. I.

Testimonia.

IN principio creavit Deus cœlum, & terram. Gen. 1. 1. Deus præter humanum morem, suum perficiens ædificium, prius cœlum extendit, postea & terram substernit; prius culmen, & postea fundamentum. In hominum sanè operibus nihil tale unquam fuit: sed, jubente Deô, voluntati ejus parent, & cedunt, omnia. S. Chrysost. t. 1. hom. 2. in Gen.

Factus est homo in animam viventem. Gen. 2. 7. Chald. *in animam loquentem. Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ.* Hebr. *plasmavit Deus hominem pulverem, vel lutum, de terra. Insufflavit:* ut ostenderet, ait Theodoretus, tam facile esse Deo animam creare, quàm homini insufflare. Cornelius hîc.

Quis sum ego, ut vadam ad Pharaonem? Ex. 3. 11. Sæpius se Moyses apud Deum excusavit de adeundo Pharaone. Ad quem Dominus: *ego ero tecum; & hoc habebis signum, quòd miserim te.* v. 12. &c. Quærunt Interpretes, quodnam fuerit hoc signum à Deo exhibitum; ex quo Moyses intelligeret, se aptum fore tantæ legationis ministrum: an prodigium aliquod? quale dedit Gedeoni Judic. 6. 37. quale dedit Ezechiæ. 4. Reg. 20. 9. quale promisit Achaz. Is 7. 11. Nullum simile in litera profertur Aptè Burgensis: inhabilitas, seu debilitas, Moysis, quam Deo ostendebat ad excusationem suam, erat intenta à Deo, ut esset signum manifestum de hoc: quòd ista eductio fieret à solo Deo. Mendoza in 1. Reg. 14. 7. hîc.

Percutiens virgâ bis silicem. Num. 20. 11. Silex est petra dura, sicca; inepta ad aquam, sed prompta ad ignem; ùt notat Abulens. ut sic reluceret magis divina virtus. Sylveira Addit. in Joan. 2. c. 6. q. 2.

Omnisque populus per arentem alveum transibat. Joan. 3. 17. Celebrant Historici. Euphratis divisionem; quam primò fecit Semiramis, secundò Cyrus, tertiò Alexander M. Cyrus enim Babylonem expugnavit, Euphratem, qui eam interluit, in fossas plurimas dividendo; ac per siccum Ephratis alveum in urbem milites immittendo, teste Herodotô l. 1. At quot mensibus in his fossis effodiendis laboratum est? quantis impendiis? quot hominum millibus? Josue verò Jordanem, inferendo in eum solum Arcam, illicò divisit, siccavitque; ac per eum tricies centena millia hominum, cum tot millibus gregibus ovium, boum, asinorum, camelorum, equorum, curruum &c. paucis horis traduxit. Similiter Elias, pallió suô percutiens Jordanem, eum divisit, ac per divisum siccô pede transivit. 4. Reg. 2. 8. Idem fecit Elizæus. 4. Reg. 2. 14.

Aperuit itaque Dominus molarem dentem &c. Judic. 15. 19. Deus per eandem maxillam sitis remedium præbuit, eliciens ex ea aquæ fontem perennem. Disce, quàm magnus Deus, per res viles, & parvas, uti per maxillam, magna operetur. Quare nemo desperet, se ejus ope magna facturum; dummodò ei strenuè cooperetur. Cornelius hîc.

Hoc est vel maximè potentiæ Dei munus, hoc inprimis ostendit ejus vires; quòd in mediis malis, & periculis, non sinit dejici animum. S. Chrysost. in Ps. 137.

Quis videns differentes hominum in tot millibus formas, & nunquam secundùm omnia convenientes, non mirabitur opus. S. Greg. Nyss. l 8. de provid. c. 1.

Ut ex linea unica Apellis inimitabilem in pingendo peritiam luculentè deprehendit Protogenes; ità certè, tametsi scarabæum, aut muscam duntaxat, condidisset Deus; abundè potentiam, ac magnificentiam suam, testatus esset; & gloriam eo mereretur infinitam, quòd de nihilo, & solus, adeóque facilè id procreâsset: quod Angelorum omnium nullus intellectus, nulla hominum brachia, nulla opificum instrumenta, nulla sapientum industria, nulla regum potentia, attentare auderet, nedum valeret perficere. Doultreman de amore l. 3. c. 5. Sect. 1.

§. II.

Pœnitentiæ divinæ omnia facilia.

DIxitque Deus. Gen. 1. 3. id est, mente concepit, voluit, imperavit efficaciter; atque imperando reipsâ effecit: Dei enim velle, est facere, inquit S. Athanas. s. 3. contra Arrianos. Cornelius hîc.

Ipse dixit, & facta sunt; ipse mandavit, & creata sunt. Ps. 148. 5. Cùm universum conderet terrarum orbem, & omnia, quæ in illo sunt, à principio *dixit, & facta sunt.* Non aliter Angelorum naturam, quàm cujuscunque vermiculi, creavit; non ampliùs laboravit. At verò, cùm hominis naturam plasmare vellet; ut ostenderet, qualis esset, quem facere volebat, quantumque illum diligeret

ligeret, ait: *faciamus hominem ad imaginem &c.* Gen 1.26. S. Laurent. Juſt. de diſcipl. monaſt. converſ. c. 11.

Ludens coram eo omni tempore. &c. Prov. 8.30. *Ludens*: quia creationem, conſervationem, propagationem, & gubernationem, tam facilè, & jucundè, peregi, ac perago; aeſi luderem. Porrò luſum hunc perago maximè in orbe: ubi continuò produco nova animalia, piſces, aves &c. Sed tamen *deliciæ meæ, eſſe cum filiis hominum.* q. d. in aliis ludo; ſed cum hominibus delicior, præſertim in templo. Unde Deus templum vocat ſuam voluptatem, juxta Pſ. 26. 4. *ut videam voluptatem Domini.* Cornelius hic.

Non erit impoſſibile apud Deum omne verbum. Luc. 1.37. Hebr. *non erit impoſſibilis apud Deum omnis res.* Et licèt idem ſit ſenſus cum noſtra Vulgata, ipſa tamen meliùs retinet: *non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.* Rationem dat S. Bernardus hom 4. ſup. Miſſ. non ait Angelus, omne factum; ſed omne verbum. An idcirco poſuit verbum, quia quàm facilè poſſunt homines loqui, quod volunt, etiam quod nullatenus poſſunt; tam facilè, imò incomparabiliter facilius, valet Deus opere complere, quidquid illi valent verbô exprimere. Sylveira hîc.

Univerſum Deus, ſimul ùt cogitavit, perficit id, quod cogitavit; & ſimul ac voluit, & cogitat hoc, quod voluit; tunc cogitans, cùm vult; & tunc volens, quod cogitat: cùm ſit totus cogitatus, & totus ſenſus, & totus oculus, & totus auditus, & totus fons omnium bonorum. S. Irenæus l. 1. Adv. hæreſ. c. 6.

Ignis naturalî motu in altum ferri conſuevit, quemadmodum aqua fluxu deorſum vergente labitur. Nec poſſibile eſt, aquam, ut à montis radice exorta, cacumen versùs ſurſum feratur, dirigere; vel igni flammam ſuam deorſum emittat, perſuadere. Creatori autem facilia factu ſunt omnia. Equidem ſolem, & lunam, unà cum toto illo ſtellarum cœtu, cœlo terga vertiſſe, & radios ſuos deorſum emittere, videmus. Similiter & aquarum naturam, cùm fluida, & fluxa, ſit, ſublimem tamen in altum ſubvehit idem opifex; & eximis Mundi partibus in altum ſubductam, mediam inter cœlum, & terram, extendens conſtituit. B. Theodoretus de provid. Dei ſ. 1.

§. III.

Potentiâ ſuâ utitur Deus in bonum.

ET erant valde bona. Gen. 1.31. Bene omnia fecit, qui primam creationem aſpiciens, cuncta, quæ fecerat, *erant valde bona.* Neſcit ab iſta potentia, præterquam bonum, egredi; ſed ipſa creatura ſe trajicit in vitium. Sim. Caſſ. l. 5. c. 25.

Domine Deus virtutum, quis ſimilis tibi? potens es Domine. Pſ. 88.9. Unde hoc colligis vates ſanctæ? *Tu*, ait, *dominaris poteſtati maris; motum autem fluctuum ejus tu mitigas.* v. 10. Audin? potentior Deus habetur cæteris; non quòd ciere poſſit maris fluctus; ſed quòd comprimere, & cohibere illos, ſoleat: ſedare, non excitare, tempeſtates, indicium eſt omnipotentiæ. Oliva l. 12. Strom. §. Domine Deus &c.

Domine, ſi vis, potes me mundare. Matth. 8.2. Non aptè leproſus de voluntate Domini dubitat, qui ſanandi potentiam profitetur. Poteſt mundare? ergo vult, ſi ab homine obſtaculum non fuerit poſitum. Seneca l. 4. de benef. c. 26. de Deo: æquali tenore bona ſua per gentes, populosque, diſtribuit; unam ſortitus potentiam, prodeſſe. Philo de migrat. Abrah. liquet, apud Deum eſſe potentiam, quæ ad opem nobis ferendam excubat. Eſcobar t. 1. mir. Chr. l. 4. Sect. 1. Obſ. 3.

Scio, cui credidi; & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem. 2. Tim. 1.12. quodnam illud depoſitum? Ambroſ. propriam ſalutem. Anſelm. bona opera, cum ſpe æternæ remunerationis facta. Chryſoſt. ipſos Fideles. Cur non dixit: potens eſt ſervare, & vult ſervare? ſuperfluum eſſet. Eſcobar. ib.

Divinam potentiam evidentiùs nihil manifeſtat, quàm juſtificare impium. Idiota lib. 3. contempl. c. 1.

§. IV.

Appendix.

OMnipotentiæ divinæ majeſtas cuncta poteſtatis ſuæ immenſitate concludit; nec evadendi potentiam ejus quiſquam aditum invenire poterit: quia ille omnia circumquaque conſtringit. S. Iſidorus. l. 1. ſentent. c. 2.

TITULUS XXVI.
POTESTAS.

Eâ in bonum, non malum, utere.

IN consilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non sit gloria mea. Gen. 49. 6. Abhorret talem gloriam: quia eorum tota potestas, & fortitudo, se ostendit in destructione Sichimitarum, nulli parcentes. &c. Sylveira addit, in Joan. 2.

Etiamsi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis Esth. 5. 6. *Quidquid petieris, dabo tibi.* Marci 6. 23. Utrique idem promittitur. Sed Esther, potestate à rege acceptâ, utitur in libertatem totius populi Hebræorum morte condemnati: hæc verò capite Joannis B. amputandô abutitur. Potestas probis data in aliorum bonum cedit; iniquis, damnum justis, & toti Mundo, infert. Sylveira in Marc. 6. c. 32.

Nolite timere eos, qui occidunt corpus &c. sed potiùs timete eum, qui potest & animam &c. Matth. 10. 28. Nota cum Ambrosio l. 1. de pœnit. c. 2. Cùm de tyrannis agit, dicit, *qui occidunt corpus*; cùm verò de Deo, non ait, *qui occidit*, sed *qui potest*. Homines non modò possunt mala inferre, sed sæpe verè inferunt: at verò Deus, contentus suâ potentiâ castigandi, & damnandi, eam non producit in actum. Pinna Ethol. 260.

Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. mox sequitur: *venite ad me omnes.* Matth. 11. 27. 28. Insinuat causam potestatis, ut omnibus scilicet benefaciat. Sylveira hic c. 20.

Data est mihi omnis potestas euntes ergo docete &c. Matth. 28. 18. 19. Novarinus, quis verborum nexus, quæ consecutio ista est? *data est mihi omnis potestas: ergo docete omnes gentes.* Injuriarum memor dixisset: potestas mihi data est: ergo pœnas luent, qui in me sævierunt. Non dixit illud Christus injuriarum oblitus; quærit omnium salutem. Didac. Niss. Phœn. Græc. l. 7. c. 6. Cur non etiam ait in Inferno? ut homines magis ad se traheret cœlesti præmiô, quàm metu pœnæ gehennalis. 2. ut declaret, potentiam suam maximè esse in benefaciendo, & nemini nocendo. Sylveira hîc c. 9.

Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus. Joan. 13. 3. Sciebat enim, quòd in manu sua ipsos etiam persecutores haberet; ut ipsos in se ad usum pietatis intorqueret, quidquid eorum malitia contra se permissa sæviret. S. Gregor. mor. l. 6. in Cat. S. Thomæ. Data ei potestas, non ut destrueret; sed ut omnia in bonum, & salutem, converteret. Sylveira hic.

Nescis, quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te. Joan. 19. 10. Potestas ejus priùs ad nocendum: è contra divina potentia Marc. 16. 16. *qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.* Mala potestas, licere, quod noceat: potestas ista tenebrarum est. S. Ambros. in Ps. 110. s. 20. Sylveira Addit. in Joan. 19.

TITULUS XXVII.
PRÆCEPTA DEI.

§. I.

Symbola.

QUærent hominem scientem psallere citharâ. 1. Reg. 16. 16. Decachordi positio Decalogi legis est observatio. S. Rupertus Abb. in 1. Reg. 28.

In psalterio decem chordarum psallite illi. Ps. 32. 2. S. August. hîc: per psalterium decem chordarum intelligit decem præcepta. Sed cur Legem psalterium vocat? Quia lex, ut ait Aug. cum jubilo, & lætitiâ, implenda est, non timore. Pinna Ethol. 23.

Sicut pisces capiuntur hamô. Eccl. 9. 12. Rete malum est è multiplici vitio, ac iniquitate, contextum. Est & rete bonum; sagena scilicet è præceptis Salvatoris nostri contexta. Olympiodorus hic.

Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber. Eccl. 10. 8 Sepes animæ, lex est divina. Qui ergo legem DEI contemnit, & divina prævaricatur mandata; qui falsâ cognitione decidit in peccatum, cujus opifex est ipse callidus serpens; iste incautus, ac divinâ cassus gratiâ, morsus serpentis perpetietur. Idem hîc.

Poma nova, & vetera, servavi tibi. Cant. 7. 13. Quia nova, & vetera, poma sunt Decalogi, & Evangelii mandata; hîc docemur servare mandatum, sicut pomum. S. Bonaventura in Ps. 118.

Panem nostrum supersubstantialem. Matth. 6. 10. intelligit S. Augustinus spiritualem, præcepta scilicet divina; quæ quotidie oportet meditari, & operari. hîc Item V. Beda hîc.

Data sunt decem præcepta mortalibus omnibus; & ad ea observanda quisque compellitur. Sunt hæc vectigalia annua Regi debita. Quis igitur persolvens debita hæc vectigalia Regi mulctam effugiet? S. Dorotheus Abb. de renuntiatione doctr. 1.

§. II.

Præcepta omnia servanda.

Ex Veteri.

Anathema in medio tui est Israel. Jos. 7. 13. Poterat reus Achan furti accusatus defendere se, & exclamare: ego, Domine, accuratè observo quietem Sabbathi; decimas persolvo, nihil detrahens; æquè ac vestrum quivis circumcisus sum; tam sæpe, ad tuendam Arcam, pugnavi. Sed nihil horum dicit: quia advertit, sic non excusari furta. S. Athanas. orat. ad Ep. contra Arrian. Achan furti accersitus, non suam imbellis fortitudinem pro excusatione obtendit; sed convictus de crimine, ab omnibus lapidatus est. Non enim alterius criminis purgatio in alio scelere documentum innocentiæ suppeditat. Oliva tom. 2. conc. 7. die Ven. post Cineres.

In hoc feriam vobiscum fœdus, ut eruam omnium vestrum oculos dextros. 1. Reg. 11. 2. Notandum, quòd impius rex non duos inimicis eruere, sed unum duntaxat oculum flagitat; ut eos in opprobrium Israel ponat: quia sæpe malignus hostis consentienti sibi potiorem partem sanctitatis adimit; minorem verò artificiosâ quâdam industriâ derelinquit: ut in eo, quod tollitur, sit occasio damnationis, ut pereat; in eo verò, quod remanet, de spe fiduciæ præsumatur. Petrus Dam. l. 6. ep. 5. apud Did. Niss. D. 5. Pent.

Justitiâ indutus sum, & vestivi me sicut vestimentò &c. Job. 29. 14. S. Gregor. M. vestimentò utique, cùm vestimur, ex omni parte circumdamur. Ille ergo justitiâ, sicut vestimentò, vestitur; qui se ubique bonò opere protegit, & nullam partem actionis suæ, peccatò nudam, relinquit. Nam qui in aliis actionibus justus est, in aliis injustus, quasi hoc latus cooperuit, illud nudavit. Nec jam bona sunt opera, quæ subortis aliis pravis operibus inquinantur. Apud. Did. Niss. D. 5. Pent.

Tota pulchra es amica mea. Cant. 4. 7. In hoc capite decem corporis partes in sponsa ex ordine laudantur: oculi, capilli, dentes, labia, eloquium, genæ, collum, ubera duo; & ea, quæ intrinsecus latent. Ab illis tota pulchra dicitur; quòd nullius transgressione mandati contraxit maculam. Did. Niss. antè citatus.

Ex Novo.

Sic decet nos implere omnem justitiam. Matth. 3. 15. Pluralî numerô se posuit: quod in aliqua Evangelii parte simile genus loquendi nunquam reperimus; sed, propter membra cohærentia sibi, Christus tali loquendi genere fatus est: *Sic decet nos.* Nec solùm hæc referuntur ad Christum, & ad solum Joannem; sed ad Christum, & ad corpus sibi denuo coaptandum, quam, Christo in se implente, subsequentia membra, quæ salvanda erant, sic omnem justitiam, virtutis, & operis, impleverunt. Sim. Cass. l. 9. c. 3.

Superseminavit Zizania. Matth. 13. 25. Quod tritico in commodum à Zizanio venit, hoc ei herbæ aliæ complures adferre possunt, ùt testatur Cato, Varro, Theophrastus. Scit dæmon, ad charitatem ab anima tollendam, tantùm valere unum peccatum, quantùm omnia simul possunt: ideo solerter agit, ut vel unum cordi penitius insideat; ut sic rem suam, quò dissimulantiùs, eò securiùs, ac certiùs, agat. Did. Niss. D. 5. Epiph. §. 3.

Domine, Domine, aperi nobis. Matth. 25. 11. S. Basilius M. miratur, quòd quinque virgines non intraverint ad nuptias; cùm tam prope essent ad fores, ad quas camabant. Respondet, parum quidem abfuisse ab ostio, & ab introitu; sed illud parum, quòd aberant, tantundem fuisse, acsi plurimorum dierum itinere abfuissent. Qui ferè, inquit, ingressus est, non est ingressus, ùt quinque illæ Virgines. Apud Did. Niss. D. 10. Pent. §. 3.

Docete omnes gentes; docentes eos, servare omnia, quæcunque mandavi vobis. Matth. 28. 19. 20. S. Basilius in prolog. regul. fus. disput. *servare omnia;* non hæc quidem observare, illa autem negligere; sed omnia observare, *quæcunque* præcepi vobis. Quid prodest alicui ab aliquibus data libertas, si is vel uni modò serviat: *qui facit peccatum, servus est peccati.* Joan. 8. 34.

Herodes audito eo (Joanne) *multa faciebat.* Marci 6. 20. Verùm, quia non omnia fecit, ideo condemnatus est: unum enim ex præcipuis omittebat; videlicet adulteram domô dimittere. Non nimis dolet diabolus, quod peccator aliquot bona opera faciat; dummodo ipsius cor aliquô vitiô maneat illaqueatum. Contingit, lanium indomitum bovem ad macellum funè vinctum ducere; qui eum huc, & illuc, digredi finit, certus non elapsurum. O infelix peccator! cùm diabolus voluntatis pedem sensuali amore, sive proximi odiô, devinxerit; aut effrænatâ pecuniæ cupiditate ligârit; teque sic certum sibi esse ducat: nihil pensi habet, etsi aliquot opera bona facias, & quòlibet cunas; dummodo peccatô istô firmiter vinctus sis: sic enim te in Infernum deducet, sicut Herodem. Diez. conc. in decoll. S. Joan. B.

Incedentes in omnibus mandatis sinè querelâ. Luc. 1. 6. Cur hoc dicitur? an, qui legem implet, cum querela vivet? Imò rara hæc felicitas, & paucis concessa; Sanctum esse, & detractorum morsibus non peti. Quò justior quis, eò sæviùs impiorum dentibus laceratur. Ideo sinè querelâ erant, quia in omnibus mandatis incedebant. Nam nonnulli sanctitatem bifariò secant: non rarò, qui abstinent cibis; aurô se ingurgitant: qui Mundum fugiunt, gloriam sectantur: qui calcant superbiam; calcantur à gula. Hinc populorum querimoniæ; hinc vulgi sales execrantis claudicantem sanctitatem. Oliva l. 13. Strom. in Luc. hic.

Jejuno bis in Sabbatho. Luc. 18 12. Non curat dæmon, licèt fores omnibus aliis peccatis obstruas, dum uni soli aditum permittas. S. Gregor.

Gregor. ecce Pharisæus ad exhibendem abstinentiam, ad impetrandam misericordiam, ad referendas Deo gratias, oculum habet. Et quid prodest, sit tota civitas custodiatur; & unum foramen, per quod hostes intrant, relinquatur? Per unam superbiæ portam omnia illa, de quibus se jactabat, effundebantur. Non affligit dæmonem, quòd novem ex Dei præceptis observes, dum unum modò violes. Did. Niss. D. 10. Pent. Pharisæus ille, qui in templum oraturus ascendit; civitatem mentis suæ quantâ munitione vallaverit, audiamus: *Jejuno bis in Sabbatho &c.* Sed videamus, ubi insidianti hosti imminutum foramen reliquit; quia civitatem cordis sui per elationem aperuit, quam frustrà per jejunium, & eleemosynas, clauserat, In cassum munita sunt cætera, cùm locus unus, ex quo hosti patet aditus, munitus non est. S. Gregor. mor. l. 19. c. 12.

Prophetam voci Domini non obedientem leo interfecit in via; nec sibi pepercit divina justitia pro eo, quòd aliàs obediverat, cùm in uno deliquit; cùm omnia sunt facienda, quæ jubet. Sim. Cass. l. 5. c. 1.

Quodcunque dixerit vobis, facite. Joan. 2. 5. Prophetam voci Domini non obedientem &c. vide Superiùs hôc §. Ex Veteri.

Offendat in uno, factus est omnium reus. Jacobi 2. 10. Non eatenus; ut quasi pro eorum prævaricatione puniatur in Inferno; catenus tamen, ut illâ in corruptionis mercede privntur, quam pro cæterorum conservatione habiturus erat in cœlo. Richard. à S. Victore. l. de Verbo Incarn. c. 14.

Ex Patribus, & aliis.

Ergóne ista sana tot membra non valent ad ejus vitam, & illud unum vulneratum valet ad ejus mortem? S. August. l. 1. de Bapt.

Plurimis licèt signis, & miraculis, claruisset Moyses; ubi modicè linguâ lapsus, expers terræ promissionis extitit. Magnum, & horrendum, mare ei viam præcludere non potuit; sed verbum unicum iniquè ab eo prolatum, velut murus aliquis, ei obstitit, nè ulteriùs progredi posset. S. Ephrem. de vitio linguæ.

§. III.

Præcepta sunt facilia, suavia.

Num. 1.

Testimonia ex Veteri.

DE ligno autem scientiæ boni, & mali, nè comedas. Gen. 2. 17. Posuerat Deus justum edictum in ligno: nec velut de re mala parentes primos ab esu ejus voluit abstinere; sed Dominus illa cognosci, & meritum obedientiæ in re modica fieri; ut æterna præmia sequerentur: quæ contempta tanto fuit majoris demeriti, quantò potuit faciliùs custodiri. Sim. Cass. l. 13. Luc. 23. Magna hujus præcepti facilitas est; sed dilecte, grave malum desidia est; facitque, ut facilia omnia videantur difficilia: sicut studiô, & vigilantiâ, etiam omnia arduæ, & difficilia, facilia nobis fiunt. S. Chrysost. t. in Gen. hom. 14.

Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno paradisi? Gen. 3. 1. Constat, Deum concessisse Adamo, & Evæ, ut liberè vescerentur de omni arbore paradisi, excepta unâ tantùm. Contrà verò diabolus dicit, Deum omnem vetuisse. O impudens mendacium! hæc communior ejus tentatio, quâ homines à virtutis studio detarret; imò in virtutis, Deique ipsius, odium peccatores instigat: nimirum difficiliorem ostendere, quàm sit, Dei legem, jugumque portatu impossibile. Fernandius hic Sect. 3.

Ex cunctis animalibus universæ carnis bina in duces Arcam. Gen. 6. 19. Difficile videtur præceptum; ut unus homo, & senex, venetur tam diversa animalia; tot volucres ex hac, & illa regione; tot ferocia animalia, leones &c. Quî subjuganda? Radix Hebræa habet: *bina de omnibus ingredientibus ad te.* Facilis jussio; non animalia quærere, sed venientia non prohibere. S. August. de Civ. l. 15. non animalia capta intromittebat Noe; sed venientia, & intrantia, permittebat. Ad hoc enim valet, quod dictum est, *ingredientur tecum*: non scilicet hominis actu, sed Dei nutu. Lypoman. in Cat. sinè fatigatione tua intrabunt. Sylveira c. 6. in Luc. 6.

Egredere de terra tua. Gen. 12. 1. Obedientia, & virtus, in facilibus rebus exercita, est quædam præludio ad difficiliora. Abrahæ Deus multa præcepit leviora, antequàm juberet Isaac immolari. Ut egrederetur de domo sua. Ut nepoti suo Loth potiores terræ partes cederet. Gen. 13. 9. Ut pugnaret contra reges Assyriorum. Gen. 14. 15. Ut de illorum præda nihil sibi reservaret. ib. Ut se, & familiares suos, circumcideret. Gen. 17. 10. Ut filium Ismaelem cum matre ejus Agar ejiceret. Gen. 21. 12. & alia: quæ, licèt per se ardua, tamen, cum præcepto jugulandi filium unigenitum comparata, facillima videbantur. Tandem eò processit, ut ipsum, quem unicè diligebat, unigenitum sacrificandum juberet. Gen. 22. 2. Mendoza in 1. Reg. §. Annot. 2. Sect. 2.

Infans octo dierum circumcidetur in vobis. Gen. 17. 12. Ante octiduam vitæ usuram noluit Deus circumcidi infantem: quia periculum esset puero de vita, si statim egressus de utero matris circumcideretur. Lyran.

Non arabis in bove, simul & asino. Deut. 22. 10. Quàm Deus creaturas etiam vides curat! Quid refert, bovem asino ad aratrum jungi? Occurrit dubio Philo: quia non pollent paribus viribus, infirmiori consulitur; nè cum fortiori contendens succumbat negotio. Si Deus tantopere curat bruta, ut nolit ea labore viribus majore onerari; durusne, & austerus, erga homines erit? Did. Niss. fer. 6. D. 1. Quadr.

Latum mandatum tuum nimis. Ps. 118. 96. Ideò latum, quia tuum. Dominus dixit? hoc sufficit ad condimentum cineris, ad dulcorandas lacrymas, ad inaurandum saccum. Oliva t. 2. Strom. §. Latum mandatum.

Juravi, & statui, custodire justitiæ tuæ. Ps. 118. 106. Si metueret, non juraret: si trepidaret,

pidaret, utrùm divina posset custodire judicia, non eum jurisjurandi statueret Sacramento. S. Ambros. hic Octon. 14.

Osculetur me osculô oris sui. Cant. 1. 1. Sancta Ecclesia, quot præcepta ejus prædicatione cognovit, quasi tot oris ejus oscula accepit. S. Gregor. mor. l. 14. c. 20.

Ex Novo, & Patribus.

Tollite jugum. Matth. 11. 29. Inquit Salvator; non impono, non gravo, non cogo, non invitè vestris cervicibus ligo; sed præparo, & offero: libertatem habetis, liberi creati fuistis. Inest vobis ratio discernendi: subquo Domino laboratis agnoscitis: fortè videtis & præmia. Nec fortè ignoratis, quid à vobis exactor improbus exegit; qualia sunt præmia, quæ speratis. Sim. Cass. lib. 7. c. 22. Suave jugum præceptum amoris: nihil enim suavius cordibus, quàm amare. Leve onus; quoniam juxta naturam conditam est, quod imponitur: minus enim onerator noster imponit, quàm portare possumus. Id. ib. Jugum ejus amor est: nihil amore suavius, quô Deus amatur, & proximus. Onus, quod Christus imponit, penitus levissimum est; quando neminem gravat onere suô supra virtutem, & facultatem; supra debitum expediens, & necessarium; supra impossibile, supra consentaneum ipsi naturæ. Id. l. 9. c. 28. Si jugum Christi suave est, & onus ejus leve; quomodo ait Matth. 7. 13. *intrate* per *angustam portam.* Et: *regnum cœlorum vim patitur.* v. 12. R. quòd unum, & idem, est angustum, laboriosum, & grave, incipienti, imperfecto, & spiritualem consolationem nondum experto; quod tamen latum, jucundum, & leve, est exercitato, perfecto, & habitualo in bonis. Denique mandata, & consilia Christi, ex sua natura dulcia sunt, & levia; licèt per comparationem ad nostram fragilitatē, & pravitatē ad malum difficulter in principio impleantur. Dion. Carth. hic.

Jugum meum suave est. Matth. 11. 30. S. August. in Ps. 59. alia sarcina pondus habet; Christi sarcina pennas habet: nam & avi, si pennas detrahas, quasi onus tollis: & quò magis unos abtulisti, eò magis in terra remenabit. Quam exonerare voluisti, jacet, non volat; quia tulisti on⁹: redeat, & volat. Talis est Sarcina Christi: ferant illam, qui volunt; & invenient, quàm levis sit, quàm rapiens in cœlum, & à terra eripiens. Sylveira hîc q. 15. Jugum meum leve est, & sarcina mea levis est. Alia sarcina premit, & aggravat te; Christi autem sarcina sublevat te. Alia sarcina pondus habet; Christi sarcina pennas habet &c. Id. ib.

Omnis vallis implebitur. Luc. 3. 5. Christus colles æquabit vallibus; & obliqua diriget in rectitudines, & campos: quia omnes legis difficultates, & æquitates, convertet. Tertull. l. 5. contra Marcion.

Et descendens cum illis stetit in loco campestri. Luc. 6. 17. Turba, ob suam imperfectionem, & debilitatem, montem ascendere non valet, ipse in planitie ad eam descendit: nec enim à nobis plus exigit, quàm quòd facilè, & suaviter, præstare possumus. Solùm vult, turba ejus audiat. Sylveira hîc. c. 6.

Implete hydrias aquâ. Joan. 2. 7. Ut vacuæ sint, non vult Dominus; ut impleantur, jubet Dominus: ut autem aqua in vinum vertatur, hoc facit Dominus. S. Bernardus s. 19. in parvis. Nihil mandat, quod quis nequeat præstare. Did. Niss. Polit. Cœl. l. 8. c. 2.

Impleverunt duodecim cophinos. Joan. 6. 13. Ego autem non panis modò copiam, & multiplicationem, admiror; sed quòd tantùm, quæ duodecim sportulæ caperent, fragmenta superfuerunt; quòd præviderit, quantum essent consumpturi. S. Chrysost. hîc. Nihil amplius superesse voluit, quàm unde cujusque Apostoli cophinus expleretur: nè quisquam gravius oneraretur. Did. Niss. fer. 6. D. 1. Quadr.

Mandata ejus gravia non sunt. 1. Joan. 5. 3. Hinc erue: si leges Dei videntur rigidæ, & mandatorum illius jugum grave; mentitur appetitus, qui hoc dicit; fallitur caro, quæ conqueritur; nescit, quid dicat, concupiscentia: ratio enim, testis incorruptus, affirmat, onus ejus leve esse, & mandata ejus gravia non esse. Did. Niss. D. 4. Adv.

Levia Deus jubet, & in æternum vivamus; & obedire negligimus. S. August. tr. 49. in Joan.

Difficultatem non natura præceptorum, sed multorum solet secordia efficere. S. Chysost. in Ps. 111.

Ala, Lem. *Onus leve.* Vel: *Aggravat, & allevat.* S. Bernardus ep. 72. Lex Christi onus est allevians, aut jugum liberans, similis pennis avium. Picinelli.

Num. 2.

Præcepta Deus juvat servare.

Germinet terra herbam virentem & lignum pomiferum faciens fructum. Gen. 1. 11. Miris Deus terram pensionibus oneravit; ut hominibus, & brutis omnibus, de habitatione commodaret, quod pia hospes facit. Jussit sua cuique elementa ministrare. Cur tantis oneribus terram gravat? quomodò ea feret? Respondet S. Basilius in hexam. hom. 5. qui jussit, ut hæc terra educeret, is ipse præstitit facultatem. Idque adeò verum est; ut etiam angelos terra ad imperium Dei produceret: nam si hoc juberet, facultatem faciendi unà præberet. Did. Niss. Sabb. post Cineres. §. 2.

Dedit illi coram præcepta, & legem vitæ &c. Eccl. 45. 6. Antiqua Biblia sic habent: *dedit illi cor ad præcepta &c.* q.d. dedit Moysi legem vitæ, & disciplinæ; dedit cor ad præcepta; id est, animum, ac robur, ut servare possit. Id. ib.

Sancta lex vocatur jugum, quod solet portari à duobus animalibus. Si te submittas jugo Domini, non incedes solus; sed Dominus in portando te sublevabit. Stella de contemptu &c. p. 2. c. 15.

Num. 3.

Præcepta Dei faciliora, quàm hominum.

Deus puerorum circumcisionem præcipit. Gen. 17. 12. Pharao submersionem. Ex. 1. 16. Quàm leviora sustinent parentes, cùm Deo obsequuntur; & quàm immania, dum Ægyptiis inserviunt. Sub Dei legibus filios circumcidunt ad vitam, sub Pharaonis legibus filios generant ad funera. Naxera in Jos. 3. §. 17. *Præ-*

Præcipe Sacerdotibus qui portant arcam fœderis, die eis, cùm ingressi fueritis partem aquæ Jordanis, state in ea. Jos. 3. 8. Durum ad speciem præceptum: sed quid Pharao suis imperat? Ex. 14. 23. *Persequentes Ægyptii ingressi sunt post eos, & omnis equitatus Pharaonis.* Durius, & periculosius est, marinis vorticibus se cœcâ temeritate objicere, quàm fluviales undas Deò duæ tranare. Naxera in Jos. 3. §. 17.

Num. 4.

Præceptis Dei duriora sunt diaboli.

Quia fecisti hanc rem &c. Gen. 22. 16. *Immolaverunt filios suos, & filias suas dæmoniis.* Psal. 105. 37. Sola voluntas Abrahæ quàm Deo placuit! dæmon nullô saturari potest filiorum, & filiarum, sanguine Did. Niss. D. 6. Pent.

Plurima sunt in libris Deuter. Levit. Exodi, Num. loca; in quibus Deus, cùm populo leges proscripsit, aut cærimonias, passim ità pronuntiavit: *Ego Dominus Deus vester*; vel *Ego Dominus.* Causa est, quam S. Chrysost. hom. 6. in Acta tradit: per præcepta solùm Deus, diabolúsque, monstrantur. Et qualis quibus sit, leges eorum loquuntur. Deus enim ùt est summè discretus, & mitis; etiam cùm imperiosissimè mandat; superiora viribus nostris non præcipit. Verùm dæmon, cùm sit ferox; suos intolerabilibus oneribus obruit. Did. Niss. D. 4. Adv.

Vade, & lavare septies in Jordane. 4. Reg. 5. 10. Quô auditô Naaman spernit remedium; & iratus patriam repetit. Cur id? nónne sæpe pro deliciis homines in fluminibus? abluuntur? nam ùt quidam ex servis ejus dixit, *si rem grandem dixisset tibi Propheta, certè facere debueras &c.* Cur sis difficilis ad suave balneum; cùm sciamus, Sacerdotes Baal pro illius cultu se propriô sanguine abluisse. 3. Reg. 18. 28. *incidebant se juxta ritum suum cultris &c.* Naaman, ex ex Dei jussione per os Prophetæ, mandatur se abluere in flumine; Sacerdotes Baal dæmonis impulsu se cultris dilacerant. Ita Dei mandato suavi pro sanitate habendâ voluntas humana renuit; & ad mundanum obsequium, etiam cum dolore, & cruore, facilius currit Sylveira c. 40. in Luc. 19.

Quicunque potum dederit uni ex minimis istis, calicem aquæ frigidæ tantùm &c. Matt. 10 24. De dæmone Job. 40. 18. *Ecce absorbebit fluvium, & non mirabitur; & habet fiduciam, quòd influat Jordanis in os ejus.* Christus scyphô contentus, dæmon nec fluviô. Did. Niss. D. 5. Pent. §. 4.

Num. 5.

Præcepta Dei amanti facilia.

Diliges Dominum Deum tuum. Deut. 6. 5. Et rursus Sap. 6. 12. *concupiscite sermones meos, diligite illos:* quia lex non servatur, nisi ametur. Unde David Ps. 118. 167. *Custodivit anima mea testimonia tua, & dilexit ea vehementer.* Ubi ly & causalis videtur, ut sæpe aliàs: custodivi, quia dilexi. Mendoz in 1. Reg. 3. 9. Annot. 3. Sect. 2.

Beatus vir, qui timet Dominum; in mandatis ejus volet nimis. Ps. 111. 1. q. d. quantumcúnque Deo placere studeat; magis magisque placere, & servire, cupit. Did. Niss. 2. fer. 2. D. Resurr. §. 4.

Quomodo dilexi legem tuam Domine. Ps. 118. 97. Dilexit legem, non timuit: quia per dilectionem, non per timorem mundanum præceptum Domini viros sanctos decet operari. Cassiod. hic.

Vineam suam locabit aliis agricolis. Matth. 21. 41. Christus respondet v. 43. *ideo auferetur à vobis regnum Dei.* Quomodo Christus Legem suam modò *Regnum* vocat, quam antea *Vineam* appellavit? Ei, qui non amat Lex Dei vinea est; in qua multum laborare, & sudare necesse est. Sed amanti Lex eadem Regnum est, in quo quiescat & lætetur. Ps. 149. 8. ubi de mirabilibus agit, quæ tempore Legis Evangelicæ futura erant, etiam prædixit fore: ut *reges alligarentur in compedibus, & nobiles eorum in mancis ferreis.* q. d. illos Evangelicis præceptis, tanquam vinculis, constringendos. Sed cur vocantur ferrea? Augustinus: si ferrea sunt, quàmdiu timent; àment & aurea erunt. Did. Niss. fer. 6. post in fin. §. 6.

Si diligitis me, mandata mea servate. Joan. 14. 15. Si diligitis Regem, custodite Legem: quoniam ideò constituitur Rex, ut regat: nullus autem Rex justè regit, nisi Leges æquitatis edicat. Non igitur satis, Regis personam dilectionis oculô intueri; nisi lex ejus servetur in moribus. Sim. Cass. l. 12. c. 1.

Si quis diligit me, sermonem meum servabit. Joan. 14. 23. Nescit feriari dilectio, in actione tota est, ubi dilecti noverit veritatẽ; otiô caret; acediam, & tædium, procul pellit: servat in memoria, servat in opere, qua de dilecti pendet arbitrio. Non examinat decretum, non discutit verbũ; non patitur tædium in sermone, non contradicit imperio, nec grave judicat: amarum in dulce vertit! qui veraciter diligit, difficile in facile trajicit. Sim. Cass. ib. c. 4.

Qui non diligit me, sermones meos non servat. Joan. 14. 24. Qui non diligit Regem, odio habebit & Legem; quam si aliquando servabit, non amore justitiæ, non formidine pœnæ: non amore Regis, quem non diligit, sed timore; quô sibi cavet, nè prævaricans tormenta patiatur. Id. ib.

Facilè omnia præcepta veniunt in effectum, quando gratia prætendit auxilium, & charitos tenet affectum. S. Laur. Just. l. de Charit. c. 6.

Num. 6.

Amanti præcepta omnia unum sunt.

De fructu ligni, quod est in paradiso, præcepit nobis Deus, nè comederemus &c. Gen. 3. 3. Eva serpenti dixit, te jussisse, Domine, nè comederet de arbore vitæ; & non tangeret: cùm tamen ei præceperis solùm, nè comederet. Sed quia non amabat unum solum præceptum, E contrario David in Psalmo ampliùs, quàm sexcentas leges enumerat, quas populo Israeli-

tico dederas, & unum vocat: *quomodo dilexi legem tuam.* Pſ. 118. 97. ſtella de amore Dei Medit. 48.

Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit. Joan. 14. 23. Cùm verò de illo, qui non diligit, loquitur, ait: *qui non diligit me, ſermones meos non ſervat.* v. 24. Cur hoc? ei, qui diligit, tota lex unum verbum videtur & unum tantùm præceptum. Hæc eſt amoris proprietas; facere omnia ſuavia. Unde Pſal. 98. 7. de Moyſe, & Aaron: *cuſtodiebant teſtimonia ejus, & præceptum, quod dedit illis.* Et David de ſeipſo: *quomodo dilexi legem tuam Domine.* Sexcenta tredecim præcepta, ſecundùm Galatinum, unum præceptum appellat. Sancti etiam Prophetæ, quæcúnque à Deo eis præcipiebantur, unicum verbum vocabant; ùt in principio viſionum patet: *factum eſt verbum Domini* &c. Diez. conc. 1. die Pent.

Primum quidem ſermonem. Actor. 1. 1. Græc. *Verbum.* Non dicit Lucas Evangelium, ſed *ſermonem*: nam amanti Deum omnia præcepta, dogmata, ob amoris magnitudinem, videntur pauca, unum, breve. Sylveira hîc.

Permulta diligens unum, quamvis multa perficiat; propter unum, & diverſa in juncta reputat unum; Et diverſos præceptores, quæ Dei ſunt, præcipientes, exiſtimat Dominum unum; & omnia reducit in unum; & paſſiones in numeras unam reputat propter unum: deſideria coacervat in unum: præcepta decem, aut duo, reducit in unum, Quia obedire ſolum dicit ſuam eſſe officium in unum: quia una eſt cum uno, ut in æternum fruatur unô. Sim. Caſs. l. 4. c. 1.

§. IV.

Præcepta Dei omnibus præfer.

Ex Veteri.

UNum offeretis manè, & alterum ad veſperum &c. Num. 28. 4. Præcepit Deus, nè cui voluntarium ſacrificium, ante matutinum, & veſpertinum ſacrificium, liceret offerre: hæc enim ſub præcepto offerenda erant. Diez. Dom. in ram.

In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus divitiis. Pſ. 11. 8. Id eſt delectatus ſum ambulare in via teſtimoniorum tuorum; ſicut delectantur avari in copia divitiarum. Magnus ſanè affectus, & rarus apud homines: cùm è contrario ſoleant pleriq; pro teneri lucro contemnere omnia mandata Dei. Bellarminus hîc.

Deſiderabilia ſuper aurum &c. Pſ. 18. 11. Quàm longè remota eſt hæc veritas à ſenſu carnalium hominum, quotuſquiſque carnalium eſt, qui pro parvo lucro, vel exigua delectatione, non contemnat omnia divina præcepta? Et tamen veriſſimum eſt; utiliorem, & jucundiorem, eſſe legis obſervationem omnibus theſauris, atque omnî voluptate. Bellarminus hîc.

Benedicam Dominum in omni tempore. Pſ. 33. 2. Plures re pauperes, divites verò, ac avari ſunt animô; quos non egeſtas ſervat, ſed animus condemnat. Non enim, qui omnino eget, beatus; ſed qui omnibus orbis theſauris Dei mandatum præfert, ac potiùs exiſtimat. S. Baſilius hîc.

Ex Novo.

Tollite jugum meum ſuper vos. Matth. 11. 29. non ſubtus vos, nec juxta vos; ſed *ſuper vos*, ſuſcipite Evangelium: non deſpiciendo, non æſtimando, tanquam legem humanam; ſed ùt rem divinam, ſuperiorem omnibus vobis. Cajetanus hîc.

Et adduxerunt aſinam. Matth. 21. 7. Priùs Domini præceptum impleverunt, deinde etiam plura alia fecerunt, jumenta palliis ſuis exornantes &c. Priùs ea, quæ ſub præcepta facere tenemur, diligenter exequamur; poſtea verò alia opera bona ex voluntate noſtra. Diez. Dom. in ram.

Herodes metuebat Joannem. Marci 6. 20. Quid conferebat Herodi, quòd multa faciebat auditô Joanne; cùm de quo ab eo arguebatur, non recedebat; bona quæ faciebat. Nemo ſibi de bonis operibus blandiatur, ſi ad prohibita ſponte prolabitur. Sim. Caſs. l. 3. c. 3.

Cùm tranſiſſet Sabbathum. Marci 16. 1. Pro illo tempore obſervatio Sabbathi erat ex præcepto; ungere corpus, devotionis opus: & ſanctæ mulieres præceptum præferunt devotioni. Sylveira hîc.

Ut circumcideretur puer. Luc. 2. 21. Unigenitum Filium ſuum miſit æternus Pater legi ſubjectum, ut legem commendaret & honoraret: nos docens, quanti æſtimanda ſint mandata Dei. Stella hîc.

Neminem per viam ſalutaveritis. Luc. 10. 4. Non ſalutationis officium, affectur; ſed obſtaculum impediendæ devotionis aboletur: ut, quando divina mandantur, pauliſper ſequeſtrentur humana. Pulchra eſt ſalutatio; ſed eò pulchrior, quò maturior, executio divinorum; quæ per moram ſæpe traxit offenſam. S. Ambroſ. l. 7. hîc.

§. V.

Præceptum Dei utilis obſervatio.

Num. 1.

In genere.

EGredere. Gen. 12. 1. Hebr. *Vade tibi de terra tua.* Lyran. & Cajet. ſignificatur, quòd ad ipſius Abrahæ utilitatem præcipitur egreſſus de terra ſua. Nihil Deus jubet, quod ſibi proſit; ſed illi, cui jubet: ideo verus eſt Dominus, qui ſervô non indiget, & quô ſervus indiget. Did. Niſs. Vit. Abr. l. 1. c. 4.

Pax multa diligentibus legem tuam. Pſ. 118. 165. Qui divinô amore flgrant, & pacem cum ipſo per obſervantiam mandatorum poſſident; licet ab hominibus bellô petantur, placidam tranſigunt vitam. B. Theodoretus hîc.

Accipite diſciplinam per ſermones meos, & proderit vobis. Sap. 6. 27.

Ut deſcriberetur univerſus orbis. Luc. 2. 1. Hoc DEUS Pater omnipotens, apud

potens,

potens, apud quem sunt omnia jura regnorum, ad mysterii Filii sui, quem pro nobis incarnari mandavit, & nasci, dignitatem; & futurorum præsagium fieri providentiâ summâ permisit. Siquidem hic futurus erat monarcha in assumpta Humanitate; unus imperaturus omnibus, unus non solùm mortalibus, sed etiam supernis substantiis: non ad suam, sed ad subjectorum duntaxat utilitatem, edicta proponens: ut ex eo cognoscatur perfectissimus, & summus per omnia, & super omnia, Dominus: non quòd servò, sed quia ipsò penitus indiget servus. Qui non indiget, investigatione, aut descriptione, ministrorum calculando scire subjectos: quoniam angelorum, & hominum; bonorum, atque malorum, sibi soli est cognitus certus numerus; qui etiam *novit multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat*: nec ignorat numerum capillorum, & foliorum arborum, & animalium, atque ferarum; & arenam maris ipse dinumerat. Sim. Cas. de gest. salvat. l. 1. c. 2.

Mandata ejus gravia non sunt. 1. Joan. 5. 3. Quis igitur causabit Christi non servare mandata? cùm nil prohibeat, nisi quod est ipsi conditæ naturæ contrarium, moribus absonum, animæ corporique nocivum. Quis se continere non poterit à ruina, cum continendi per existentiam, quam habemus in Christo, sit donata facultas. Quis se proteget excusationis suffugiò? non perficere mandata naturæ consentanea, & ipsam, ultrà quàm sit condita, decorantia? Quomodo impossibile dicitur, quod est de sui natura bonum, quod est utile, quod est pulchrum, quod est aptum, quod gratum omnium Creatori; quod ipsum Servatorem provehit ad superna? in quo ad Christum posita, & probata dilectio: quia servans mandata mea, ipse est, qui diligit me: cui tanta vicissitudo dilectionis à tanto Domino redditur. Id. l. 12. c. 1.

Nobis prodest colere Deum; non ipsi Deo. Cùm ergo inspirat, & docet, quomodo colendus sit; non solùm nullâ suâ indigentiâ facit, sed nostrâ maximâ utilitate. S. August. ep. 49.

Deus nihil præcipit, nisi ducat nos ad summum bonum; & nihil prohibet, nisi abducat nos à summo bono. S. Bonaventura, de gradib. virtutum c. 2.

Quisquis Deo satisfecerit, animæ necesse est jam consuluerit. Et rursus: qui animæ consuluerit, necesse est, Deo jam satisfecerit quia ineffabili benignitate divinâ ipsa utilitas sit Dei sacrificium. S. Eucherius ep. Paræn. ad Valerianum cognatum suum.

Num. 2.

Præcepta observans Deo amicus charus &c.

Ascendens montem Moyses. Exod. 24. 16. Sex diebus nube & gratiâ Domini, tegitur: ut insinuetur mysticè, quia, quicunque mandata Domini operibus justis exequitur, divinâ utique protectione dignus existit. V. Beda l. 1. de tabernaculo c. 1.

Obediente Dominò voci hominis. Jos. 10. 14. Portentum est, quòd Deus obediat homini, sicut obedivit Josue: quia Josue in omnibus obedivit Deo. Vis ut Deus te audiat; audi tu Deum, eique obedi. Sic faciet tibi omnia obedire à se creata; tibique quasi omnipotentiam suam communicabit Cornelius hic.

Factus est in pace locus ejus. Ps. 75. 3. Ille pacem probatur habere cum Deo, qui adversùs mandata ejus contrariâ voluntate non litigat: qui sequitur jussa dominantis; & ad omne præceptum divinum suum flectit arbitrium. Pax enim vera est, concordiam habere cum moribus, & litigare cum vitiis. Cassiodorus hic.

Tuus sum ego Ps. 118. 94. S. August. hic: non leviter transeundum est, quod ait David: *tuus sum ego*: Quid non est Dei? cùm ipse dicat Ps. 23. 1. *Domini est terra, & plenitudo ejus.* Quid est ergo, quòd iste modò quòdam familiari se Deo commendandum putavit? ut diceret: *tuus sum ego*; nisi intelligi volens, quòd malus malò suò suus esse voluerit: quod est obedientiæ primum, & maximum malum. *Tuus sum ego, quoniam justificationes tuas exquisivi*; non voluntates meas, quibus fui meus. Deus non præcipiè nostra. sed nos, vult; ùt Paulus 2. Cor. 12. 14. *non quæro quæ vestra sunt, sed vos.* Quintus Fabius Max., cùm ad eum auri, & argenti, munera per legatos cives ex quadam provincia misissent; ut eum placarent, respondit: Populus Romanus non aurum, sed dominos, ac possessores auri sub suo vult esse dominio. Sic Deus non nostra, sed nos, & cor, quod dominatur eorum, sibi donari petit. *Præbe Fili mi cor tuum mihi.* Prov. 23. 26. *In me sunt, Deus, vota tua.* Ps. 55. 12. hoc est, in meipso, quæ tu Domine vis: cor, & anima. Diez Obedientia mandatorum Dei.

Amici. Cant. 5. 1. illi nuncupantur; qui timoris divini lege constricti, conditoris sui conantur obtemperare mandatis. *Charissimi* verò sunt dicti; qui, spretò sæculo, calcatis carnis illecebris, totò mentis annixu, perfectionis itinera gradientes, cœlestis sponsi castis fruuntur amplexibus. S. Laur. Just. s. in festo Corp. Chr.

Quid tibi vis faciam? Luc. 18. 41. Certant inter se hoc verbum Christi, quod cœcò dixit; & Pauli, quod ipse Christo dixit Act. 9. 6. *Domine, quid me vis facere?* sed vincit illud: *quid tibi vis faciam*; & non vincitur, *quid me vis facere*; imò coronatur, & glorificatur. Die tu, ô homo, cum Paulo ex toto corde tuo: *Domine, quid me vis facere?* & audies, *quid tibi vis faciam?* Diez Obed. mandat. Dei.

Non reliquit me solum. Joan. 8. 29. Causam subjicit Christus: *quia ego, quæ placita sunt ei, facio semper.* Si nolumus à Deo deseri, id agamus, quod divinus noster Magister: ut in omnibus Patris æterni voluntatem, & beneplacitum, faciamus. Did. Niss. D. 2. Quadr. §. 5.

Quid petitis de indulgentia Domini, quod non impetrare mereamini? qui sic Domini mandata servâtis, qui Evangelicam disciplinam sincerò fidei vigore tenuistis. S. Cyprianus ep. 16. ad Confess. Romanos.

Num. 3

Num. 3.

Præceptorum observatio prodest œconomiæ in temporalibus.

Ex Veteri.

Quidquid ipse vobis dixerit, facite. Gen. 41. 55. q. d. Si ali vultis, mandatis Josephi parete. Hoc nobis Deus Pater præcipit, ut filij monitis obediamus. Hoc & MARIA Joan. 2. 5. At quid JESUS? *Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis.* Isa. 1. 19. & Levit. 26. 3. *Si in præceptis meis &c.* Alvarez hic Illust. 179.

Custodi præcepta ejus atque mandata, quæ ego præcipio tibi; ut bene sit tibi, & filiis tuis post te; & permaneas multo tempore super terram, quam Dominus Deus daturus est tibi. Deut. 4. 40.

Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, & custodiant universa mandata mea in omni tempore, & bene sit eis, & filiis eorum, in sempiternum? Deut. 5. 29.

Custodite igitur, & facite, quæ præcepit Dominus Deus vobis - - ut vivatis, & bene sit vobis, & protelentur dies in terra possessionis vestræ. Ib. v. 32.

Audi Israel, & observa, ut faciæs, quæ præcepit tibi Dominus; & bene sit tibi, & multipliceris amplius &c. Deut. 6. 3. 17. 18. 24. Vide Deut. 10. 13. c. 12. 25. &c.

Colligebat spicas post terga metentium. Ruth 2. 3. illa Moabitis paupercula; pulchra, sed pudica. An ex libidine quæstum fecit? spicas reliquas legebat. Pro mercede illam Deus ad Booz conjugium adduxit, ut regum parens fieret. Escobar t. 6. par. Chr. l. 12. p. 1. Sect. 2. Obs. 2.

Surge & vade in Sarephta Sidoniorum, &c. 3. Reg. 17. 9. cùm in omni terra esset fames maxima; viduæ tamen Deo cura non defuit; atque ad alendam eam Propheta directus est. - Ubique fames erat; & tamen adhuc hæc vidua non egebat. S. Ambros. l. de viduis ante medium.

Natiq; sunt ei septem filii, & tres filiæ. Job. 1. 2. Omnes simul decem, secundùm decem verba legis. Ergo quia ea, quæ in decem verbis legis sunt scripta, omnia adimplevit Job, & ante legem, & extra legem: idcirco & ipsi decem liberi dati sunt. Orig. hic.

Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. Isa. 1. 19.

Audite vocem meam; & ero vobis Deus - ambulate in omni via, quam mandavi vobis, ut bene sit vobis. Jer. 7. 23.

Audi, quæso, vocem Domini, quam ego loquor ad te; & bene tibi erit. Jerem. 38. 20.

Filii Sion exultate - quia dedit vobis doctorem justitiæ; & descendere faciet ad vos imbrem matutinum. Joel. 2. 23. Quæ consequentia est: *dabit doctorem vobis, & redundabunt torcularia vino.* Monitos nos vult: justitiâ meliùs, quàm culturâ, seri arbores, messemque comparari. Non enim Ceres, sed Astræa, campis excubat; quôs librâ feliciùs sarrire, quàm rastrô, potes. Cœlum agri tui sanctitas, aut sœlus est: Si æqus es; rorâsti; si perfidus, fulgurâsti. Oliva l. 1. Strom. §. Exultate &c.

Ex Novo.

Quærite primùm regnum Dei & justitiam ejus &c. Matth. 6. 33. In promissis veritatis nemo dubitet. Sit homo, qui esse debet; & mox addentur ei omnia, propter quem facta sunt omnia. S. Hieron. hic.

Amice, commoda mihi tres panes. Luc. 11. 5. Quâ fiduciâ, horâ importunâ sub medium noctis, dormienti perstrepit? S. Chrysol. s. 39. hanc fiduciam refert ad illa verba: *mediâ nocte.* Nam obsecutus fuerat Domino dicenti Matth. 6. 34. *nolite solliciti esse in crastinum.* Ergo hic homo, in diem vivens, omnem curam futuri diei abjecerat: & quia Deo mandanti obedierat; securus, & cum omni fiducia, Deum adit, etiam tempore importunô. Jure enim à Deo ad vitam expectat necessaria, qui priùs virtuti incumbit gnaviter. Pinna Eth. 149.

Facta est fames valida in regione illa. Luc. 15. 14. Qui non audet delinquere ad pauperatis sublevationem, nunquam famem patitur. Testor filium seniorem, qui patris semper voluntati obsecutus. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 12. p. 1. Sect. 2. Obs. 2.

Num. 4.

Præceptorum observationi promittitur merces.

Abraham Gen. 22. 8. accepit à Deo legem immolandi filium: &, dum legem observat, futuras felicitates prophetat. Ad filium dicit: *Dominus providebit sibi victimam.* Ad servos: *post quam adoraverimus revertemur ad vos.* Unde tanta præsumit bona? quòd Isaac non cadet, & secum reversurus sit? S. Ephrem in Jonam: Abraham, cùm putaretur mentiri, prophetavit: non tamen mendax erat; quoniam veritatis patrocinium gerebat. Baeza t. 3. l. 14. c. 9. §. 32.

Benedicentur in semine tuo omnes gentes; eò quòd obedierat Abraham voci meæ. Gen. 26. 4. 5. Congerentur in te cœli munera plenâ manu; non quòd ductus in montem sis, sed quòd voci meæ Abraham sit obsecutus: Deus enim voce suæ hostias non anteponit. Oliva l. 5. Strom. §. Oves meæ &c.

Si audieritis vocem meam-eritis mihi in regnum Sacerdotale, & gens sancta. Ex. 14. 5. 6. Deut. 28. 1.

Et nunc Israel audi præcepta, & judicia, quæ ego doceo te, ut faciens ea, vivas, & ingrediens possideas terram, quam Dominus Deus patrum vestrorũ daturus est vobis. Deut. 4. 1. Oleast. hic: considera, quàm sapienter legibus promissiones adjungit: quoniam optimè novit, nos nihil sine mercede velle facere.

Si audieris vocem Domini Dei tui, ut facias, atq; custodias omnia mandata ejus - faciet te Dominus Deus tuus excelsiorem cunctis

cunctis gentibus, quæ versantur in terra. &c. Deut. 28. 1.

Jon. 3. 8. 9. in Ninive personabat hoc decretum: *convertatur vir a via sua mala-quis scit, si convertatur, & ignoscat Deus.* Deus dicit illos perituros; illi autem dicunt sententiam Dei revocandam quô fundamentô? S. Ephrem hîc: hæc porrò Ninivitæ nec opinantes prophetebant; & quidem prophetæ erant veritatis: nam pœnitentia prophetas eos fecerat. Baeza antè cit.

Hæc est enim lex, & Prophetæ. Matth. 7. 12. Inseparabiles hi sunt duo comites, lex & Propheræ: ubicúnque lex viget, ibi prophetia est bona admuntians. S. Basilius in c. 8. Is. vis certò persuaderi, quæ sint futura? provide sedulò; ut, quæ tibi lex præscripsit, opere expleas diligenter; & certus operitor jucundissimam fruitionem repositorum tibi bonorum. Baeza antè cit.

Num. 5.

Præceptorum observatio dat intellectum.

Nè declines ad dextram, vel ad sinistram: ut intelligas cuncta, quæ agis. Jos. 1. 7. Cajetanus: ecce fructus observationis legis donum intelligentiæ.

Intellectus bonus omnibus facientibus eum. Ps. 110. 10 Intelligit utiliter, qui operatur; & frustrà intelligit, qui non agit. Sim. Cass. l. 11. c. 27.

Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Ps. 118. 1. addit v. 2. *beati, qui scrutantur testimonia ejus.* Nota pulchrum ordinem: prius posuit legis præcepta, postea incrementa doctrinæ ut, mentem sapientia illustret; virtus velut dispositio, præcedit. S. Ambros. hîc: quàm pulcher ordo; quàm plenus doctrinæ, & gratiæ! non priùs, *qui scrutantur testimonia ejus*, dixit; sed potiùs, *beati immaculati in via.* Antè enim vita, quàm doctrina, querenda est. Naxera in Jos. 2. §. 36.

Factum est Verbum Domini in manu Aggæi. c. 1. 1. Ad intelligentiæ alta perveniunt, qui agere, quæ intellexerunt, vel minima, nulla contemnunt; & dum sensibus manum adjuvant, sese ultra altitudinem ingeniosorum levant. S. Gregor. mor. l. 6. c. 5.

Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscet de doctrina. Joan. 7. 17. S. Chrysost. hom. 48. in Joan. hoc est: si quis amator virtutis, meorum verborum vim intelliget. S. Augustr. tr. 29. in Joan. Si non intellexisti, crede: intellectus enim merces est fidei. Ergo noli quærere intelligere, ut credas; sed crede, ut intelligas, quoniam *si non credideritis, non permanebitis.* Is. 7. 9. Sylveira hîc.

Num. 6.

Præcepta Dei observans non eget rege, nec lege aliâ.

Si solus Deus diligeretur, non essent dissensiones & bella: cùm scirent homines unius se Dei filios esse; ideoq; divinæ necessitudinis sacrô & inviolabili, vinculô copulatos. Nullæ fierent insidiæ: cùm scirent, cujusmodi pœnas Deus animarum interfectoribus præparet; qui clandestina scelera, & ipsas etiam cogitationes, prævidet. Denique ad regendos homines non opus esset tam multis, & tam variis, legibus; cùm ad perfectam innocentiam Dei lex una sufficeret: neque carceribus, neque gladiis præsidum; neque terrore pœnarum; cùm præceptorum cœlestium salubritas, humanis pectoribus infusa, ultrò justitiæ opera homines erudiret. Lactantius. l. 5. div. instit. de justitia.

Tanta est sublimitas doctrinæ Christi; ut custoditio illius in agenda tota humana vita rege non indigeat, judicem non requirat, forum causarum refugiat; nec ponendis tribunalibus locum præstet. S. Bernardinus tr. de 8. beatit. s. 1.

Num. 7.

Præcepta Dei observantium varia commoda.

Ex Veteri.

Feceruntque Moyses, & Aaron, sicut præceperat Dominus. Ex. 7. 20. Bonitatem Dei Conditoris intelliges; si voluntati ejus obtemperes, si legem ejus sequaris: ipse tibi elementa, etiam contra suam naturam, servire compellit. Orig. hom. 5. in Ex.

Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Domino. Exod. 23. 17. id est, coram Arca, vel tabernaculo Domini. Nota: cùm viri omnes civitates suas desererent his temporibus; nullus tamen eis metus fuit ab hostibus, nè fortè diriperent civitates sic desertas, & inermes. Quia promissum ijs erat Exod. 34. 24. *cùm tulero gentes à facie tua, & dilatavero terminos tuos, nullus insidiabitur terræ tuæ, ascendente te, & apparente in conspectu Domini Dei tui ter in anno.* Marchantius D. 1. Epiph.

Confortare, & esto robustus. Jos. 1. 6. dixit Deus Josue. Ad quid sum confortandus Domine? Non ut hostes vincas; hos enim ego sub tuam potestatem redigam: *nullus poterit resistere vobis cunctis diebus vitæ tuæ?* v. 5. Cur ergo confortandus sum? *ut custodias, & facias, omnem legem, quam præcepit tibi Moyses servus meus.* v. 7. Ad hoc oportet nos confortari, in hoc oportet omnem curam adhibere: de cætero quis poterit nobis resistere. Diez fer. 3. D. 4. Quadr.

Tollite Arcam fœderis, & præcedite populum. Jos. 3. 6. Arcæ sanctitati videtur hac jussu detrahi: nam Jordanem intrare, erat baptismum subire. Ast ubi obsequentior, ibi honoratior: vortices illam curvatis fluctibus adorârunt; & proximare veriti ejus confessi sunt sanctitatem. Naxera tr. de B. V. §. 32.

Cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem. Prov. 16. 7. Mysticè: si per obedientiam te planè subjeceris Deo, ejusque legi, & voluntati; ut ei per omnia placeas; fiet, ut sensus quoque tui, appetitus, tentationes, subdant se menti, & voluntati tuæ: uti dominatus est eis Adam in paradiso, quamdiu obedivit DEO. Imò

Deus magnis Sanctis, & amicis suis, subjicit summos inimicos, id est, dæmones. Luc. 10. 19. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes* &c. Cornelius hic.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Non in solo pane vivit homo. Matth. 4. 4. Auth. Imp. hîc: non in usu rerum solo vivit homo perfectè: & si vivit, secundùm corpus vivit, non secundùm animam. Plenissimè autem vivit observatione mandatorum Dei. Sylveira hic.

Venit Bethaniam &c. Joan. 12. 1. Per hoc significatur, quòd ubi est obedientia vel obediens anima, est JESUS ibi, & gratia. Item per hoc, quòd Christus priùs venit in Bethaniam, antequàm iret in Jerusalem, significatur: quòd via cœlorum est custodia mandatorum. Matth. 19. 17. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Hugo Card. hîc.

Dei præcepta, quia simplicia, & vera sunt; quantum valeant in animis hominum, quotidiana experimenta demonstrant. Da mihi virum, qui sit iracundus, maledicus, effrænatus: paucissimis Dei verbis tam placidum quàm ovem, reddam. Da capidum, da avarum tenacem: jam tibi eam liberalem dabo; & pecuniam suam plenis manibus largientem &c. Lactantius l. 3. div. instit.

Præceptum Domini est revera fons vitæ; facit declinare à laqueo mortis. Clem. Alex. Strom. l. 2.

Visne Theologus aliquando, divinitatisque dignus fieri? mandata servato, per præceptiones ambulato. S. Gregor. Naz. orat. de recta doctrinæ sententia.

Gloria Christianorum Dei præceptum est; gloria Christianorum, Apostolorum, & Prophetarum, doctrina. S. Ephrem. de amore pauperum.

Salvatorem osculari, est illi obedire, mandata ejus servare, voluntatem ejus exequi. S. Franciscus Salesius in Philothea p. 4. c. 13.

Sicut castrum custodientes se custodit; ità mandatum Dei servat servantes se. Geminiani l. 9. similit. c. 46.

§. VI.

Præceptorum Dei violatio est noxia.

NUnc igitur maledictus eris super terram: cùm operatus fueris eam non dabit tibi fructus suos. Genes. 4. 11. 12. Viden ùt oppressione innocentis aratrum hebetatum? neque enim siderum observatio, sed præceptorum custodia, serendis novalibus est opportuna. Oliva l. 1. Strom. §. Exultate filiæ Sion.

Si volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhærere, jam nunc scitote &c. Jos. 23. 12. 13. Quæ homo contra legem, ùt vitæ exambit subsidia, esse solent certissima detrimenta. Stupidus est, qui ab igne exigit glaciem, qui à nive ardorem. Nec minùs stultus, qui à vitio mutuatur commodum, & à virtute putat salutis oriri dispendium. Hanc veritatem docet Josue; dum, qnæ incommoda ab illicitis conjugiis, ab improborùm consortiis, emergent, populo pandit. Naxera in Jos. 23. §. 26.

Nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis. 1. Reg. 12. 21. S. Gregor. l. 2. in 1. Reg. qua in re cautè notandum est; quia eis temporalia bona non proderunt, qui post hæc declinare prohibentur. Post bona temporalia declinare, est in eorum oppositum defluere, amorem illorum divino amori præferre. Meritò ergo his vana non proderunt: quia eô ordine, quô condita sunt, habere noluerunt.

Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Ps. 10. 6.

Posuit flumina in desertum - terram fructiferam in salsuginem, à malitia inhabitantium in ea. Ps. 106. 33. 34. Miraris, aruisse latices, campósque lapidescere? scito, non severiorem naturam esse; sed eam nostris nos sceleribus ex matre noveream convertisse. Oliva l. 1. Strom. §. Exultate &c.

Deum time, & mandata illius observa: hoc est enim omnis homo. Eccl. 12. 13. Acsi perspicuè dicat: qui non studuerit cavere prohibita, qui neglexerit implere præcepta, quia ratione caret; vocabulum quidem hominis habet, sed hominis esse non habet: quia non veraciter utitur virtute nominis, quô censetur. Ille nimirum veraciter sed credat hominem, qui hominum recognoscit authorem. B. Petrus Dam. l. 1. ep. 17. ad Alexandrum II. Pont. Rom. Qui non timet Deum, & mandata ejus non custodit; non est homo. Quid ergo est? Bestia est. Salonius Ep. Explicat. in Ecclesiasten.

Dormiemus in confusione nostra - quoniam Domino Deo nostro peccavimus nos, & non audivimus vocem Domini Dei nostri. Jer. 3. 25.

Deum colere dicimus nos, & diabolo obtemperamus. Et post hæc volumus, ut bona à Deo accipiamus; cùm mala semper malis addamus: fieri voluntatem nostram à Deo cupimus, cùm Deo nos facere nolimus: quasi nos superiores Deô essemus, agimus. Salvianus de Provid. l. 5.

§. VII.

Exempla præcepta Dei observantium rationalium, & irrationalium creaturarum.

COngregentur aquæ, Gen. 1. 9. dictum est, & congregata est; Et frequentèr dicitur, *congregetur populus*, & non congregatur. Non mediocris pudor est, imperio Dei insensibilia elementa parere; & homines non obedire. S. Ambros. l. 3. hex. c. 1.

Ubi est victima holocausti. Gen. 22. 7. Mandatum acceperat de mactando filio: verùm nè uxori quidem de hac re quippiam dixit, neque cum ea rem communicavit; valde utiliter agens: neque enim tutum, neque utile, sibi esse putavit, fœminam in consilium adhibere. - Nihil tale recensuit ipsi, ut in nullo impediret opus, quod præ manibus habebat. S. Ephrem in Abrah. & Isaac.

Præceptum posuit &c. Psal. 148. 6. Præceptum soli posuit. Ecce per tantos annos præceptum

ceptum Domini nunquam præteriit. Lunæ præceptum posuit, ut per triginta dies crescat atque decrescat: nunquid cursus suos aliquando mutat? In cœlo præceptum Dei servatur; & in terra non servatur. Mari præceptum posuit, ut littora sua non egrediatur; & præceptum DEI meminit. Totus Mundus DEO servit, & præceptum ejus meminit; & homo solus non meminit. S. Hieron. hîc.

Ignis, grando, nix, glacies-quæ faciunt verbum ejus. Ps. 148. 8. Ergo voluntas Domini ancillantes sibi procellas spectat! & quam glacies, & grandines reverentur, dum ruunt; homo spernit, & flat? Porrò cùm audis, quòd Spiritus procellarum, etiam dum sæviunt, parent Deo; noli quamcúnque sævitiem damnare. Licet furere, & ferocire; licet & sævire. Oliva l. 4. Strom. §. Ignis grando &c.

Vas castrorum in excelsis &c. Eccl. 34. 9. q. d. stellæ sunt quasi vasa, id est, arma bellica Dei - *non deficient in vigiliis suis*, v. 11. quia quasi milites, & vigiles Dei, perpetuò excubant ad omnem ejus nutum. Cornelius hîc.

Imperavit ventis, & mari. Matth. 8. 26. Jubet mari, & non contemnit: dicit ventis, & tempestatibus; & mox compescuntur: jubet & omni creaturæ; & non supergreditur jussionem ejus. Et unum hominum genus; & unum, quod secundùm similitudinem Dei honoratum est; cui verbum, & prudentia data est; hi soli homines resistunt; hi tantùm inobedientes sunt, hi soli contemnunt. Ideóq; & hi in Judicio damnabuntur, & à Justitia punientur, velut deteriores mutis animalibus. Origenes hom. 6. in diversos. Imperat ventis, & mari: imperat homini, & inobediens est. 3. Reg. 13. 3. venit vir Dei, & ait altari: *ecce altare scindetur; & effundetur cinis, qui est in eo.* Obedit altare. Loquitur ad Jeroboam, & non audit. Imperat Deus igni Babylonico; non comburas tres pueros; non combussit. Præcepit leonibus famelicis, nè tangerent Danielem. Dixit Jordani, recede; similiter mari. Hanc hominis inobedientiam offendit Deus in creatione: cœteras creaturas unô verbô *fiat*, condidit; in creatione hominis, *faciamus*, quasi viribus, & lacertis, id facturus. Osorius D. 4. Epiph.

Nè fortè fremitus, & cursus aquarum, cum dispendio possessoris humani, alienum occuparet elementum; fines littoribus inclusit. Quò cùm fremens fluctus, & ex alto sinu spumans unda venisset; rursum in se rediret, nec terminos concessos excederet; servans jura præscripta: ut divinas leges tantò magis homo custodiret, quantò illas etiam elementa servâssent. Tertull. l. de Trinit. c. 1.

Non mediocris pudor est, imperio Dei insensibilia elementa parere; & homines non obedire, quibus sensus ab ipso tributus est Authore. S. Ambros. l. 3. hexam. c. 1.

Infirmissimô omnium vilis fabuli pulvere vis maris in tempestate cohibetur; & velut habenis quibusdam cœlestis imperii à præscripto sibi fine revocatur, violentique æquoris motus in se frangitur, atque in reductos sinus suos scinditur. Id. l. 3. hex. c. 2.

Mirum est, quomodo res omnium, quæ in terris habentur, infirmior arena jussu Dei violentiam maris frænat? S. Basilius Cæs. l. 4. hex.

Omnes res creatæ Dei mandato parent: homo autem illi, per quem facta sunt, non obtemperat. S. Nilus Instit. ad Monachos.

Mare, quod tantô commotionis suæ vertice fertur, & elevatur ad nubes, frænant tenues arenæ: ut videamus, potestatem non pulveri cedere, sed præcepto. S. Chrysost. t. 101.

Considera universam hanc cœlestium gloriam corporum incessanter legibus obtemperare divinis; nec unquam sibi positas in tam continuis motibus, metas excedere; temporum, aut locorum, terminos transgredi constitutos. S. Bernardus s. in festo S. Martini.

§. VIII.

Præcepta Dei quàm parum, & pauci, servant.

Num. 1.

OLim serpens per mulierem venenum effudit in virum, & ipsum seduxit. Gen. 3. 6. Veniens Dominus in Mundum omnia restaurans, ut virum reformaret ad vitam, per mulierem vult trahere. Sed hîc nota: quòd, ut mulier alliceret virum ad peccatum, absque alicujus mandato ipsa ùt *comedit, deditque viro.* Gen. 3. 6.

At ut Samaritana maritum ad salutem pertrahat, ei mandatur à Domino: *voca virum tuum.* Eva dabat pomum ad mortem, Samaritana invitabat ad vitam: nam ad malum nos proni sponte nostra; ad salutem mandatô compelli opus habemus. Sylveira in Joan. 4.

Qui percusserit &c. Jos. 15. 16. Quid tunc? *cepit eam Othoniel.* v. 17. Dum puella offertur in præmium, quisque aggredi molitur periculum; licèt Ducis urgeret præceptum, varias excusationes prætenderent, causarentur duram præceptionem. Naxera in Jos. 15. §. 21.

Saul pepercit Agag. 1. Reg. 15. 9. Lyranus hîc: cupiditate ductus, sperabat de eo habere magnam redemptionem; vel per eum occulti thesauri revelationem. Divinum mandatum ob aurum contempsit. Sylveira in Matth. 2. c. 4. q. 18.

Num. 2.

Nitimur in vetitum.

O si quis mihi daret potum aquæ! 2. Reg. 23. 15. Non constat, David hanc aquam appetiisse, nisi Philisthæo ad eam positô. v. 14. Quò Philisthæus magis aquam negat, eò David magis cupit. Quod siti David, in fame probat Esau, qui à Jacob pultes petit. Gen. 25. 30. Cunctatur Jacob, & negat; nisi sibi vendat primogenita. Quò Jacob id negando tenacior, eò frater in expetendo importunior: ut mori se credat, nisi fruatur optatis. Velloso in Judith 7. Paræn. 17.

Auget prohibitio desiderium operis illiciti;

quando justitia non sic diligitur, ut peccandi cupiditas ejus dilectione vincatur. S. August. de Civ. l. 13. 5.

Nescio, quomodo hoc ipsum, quod concupiscitur, fit jucundius, dum vetatur. Id. l. de spir. & litera.

Desiderii prohibiti fructus dulcior est: unde etiam, quæcunque peccata occultè fiunt, dulciora sunt; quamvis mortifera ista dulcedo sit. Id. in ep. ad Rom. Expos. 39.

Num. 3.

Præcepta humana præ divinis servantur.

Aperi mihi Soror mea. Cant. 5. 2. Sed illa excusationes opponit: *expoliavi me tunicâ meâ, quomodo induar illâ? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Samuel verò 1. Reg. 3. 4. quàm promptè surgit ad vocem, ùt putabat, Heli! *Ecce ego! vocâsti enim me.* S. Gregor. in 1. Reg. 4. Puer, qui loquentem Dominum esse Magistrum putavit, vocem corpoream audivit. Sponsa verò à Domino cognovit juberi *vox dilecti mei pulsantis.* Naxera in Jos. 18. §. 30.

Maximus error est iste, cùm sic observentur leges humanæ, sic civitatum ordinationes, sic antiquæ consuetudines; & sic esse in divinis legibus negligentes. S. Bonaventura s. 67.

O summa fatuitas, & cœcitas detestanda! quia observantur ad unguem statuta civitatum; servantur leges Imperatorum, ac Regum; servantur decreta Præsulum; servant ægri præcepta Medicorum: sed non est, qui legem servet regis regum, Dei Deorum, & Domini Dominorum. Id. s. de S. Luca.

Nullus dominus Mundi est, qui habeat minorem subjectionem in subditis, quàm Deus. S. Vinc. Ferr. s. 1. D. 2. post octav. Pasch.

§. IX.

Præcepta Dei servandi varia motiva.

Ex Veteri.

Sume vas unum, & mitte ibi Man. Exod. 16. 33. Deus præcepit Moysi, ex Manna impleri Gomor, & custodire in futuras generationes; *posuitq; illud Aaron in tabernaculo reservandum.* Nota: Manna simul cum Legis tabulis asservatum in Ara fuisse: quia manna eximium erat beneficium, quod ad gratitudinem obligat, adest ergo juxta manna Lex; ut eam observent Hebræi tanti beneficii obstricti memoriâ. Castillo Illat. 90.

Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te &c. Ex. 20. 2. ait Deus initio Legis dandæ Hebræis. Et subdit. v. 3. *non habebis deos alienos.* Memoriam beneficiorum ponit in motivum Legis servandæ. Diez. Conc. 1. in festo S. Joan. Evang.

Non facies tibi sculptile &c. Ex. 20. 4. Deus hîc præcepta dat omnibus hominibus: cur ergo non ait, non *facietis* &c. Ità DEUS amat unum, suam legem observantem, ùt omnes eam custodientes. Unde ibidem ait v. 20. *ego sum Dominus Deus tuus.* Non ait, *vester* sed *tuus*, Ità gloriatur esse Deus unius, acsi esset omnium. Sylveira c. 23. in Luc. 14. q. 7.

Ex Novo.

Tollite jugum meum super vos. Matth. 11. 29. Non dicit, venite, imponam jugum meum super vos; sed vos illud *tollite.* Cajet. hîc *tollite*, id est, Evangelicam Legem meam voluntariè suscipite. Neque enim inveniretur requies, tanquam corona, ubi in tollendo jugo non esset meritum: nec meritum esse poterat, si non liberis, sed coactis, imponeretur. Ramirez in ep. 7. Apoc. 3. v. 20.

Dirigite viam Domini. Joan. 1. 23. Via Domini ad cor dirigitur, cùm ad præceptum vita reparatur. V. Beda hîc.

Qui habet mandata mea, & servat ea. Joan. 14. 21. Quia magni momenti est, mandatorum observatio; iterum, iterúmque illam commendat Dominus extremô vitæ tempore. Barradius t. 4. l. 4. c. 5. hîc Dom. Pent.

Ex Patribus, & aliis.

Quisquis ab observatione mandatorum Dei, virtutúmque studio, te revocat; is tibi sit execrabilis, ac detestandus: cum ejusmodi enim ne cibus quidem est capiendus. S. Nilus lib. ascet. instit. ad Monachos.

Magnificatur Deus in nobis apud incredulos, & Infideles; si secundùm præcepta DEI vivamus, si bonis operibus luceamus. S. Chromatius conc. in 5. Matth.

Quid est credulitas, aut fides? Opinor hominem fideliter Christo credere, id est, Fidelem Deo esse; hoc est fideliter Dei mandata servare. Salvianus de Prov. l. 3.

Non est melior sempiternæ mortis cautela, quàm supernæ Legis sequela. S. Bonavent. in Psal. 118.

Quid voluntate liberius? quid ligatione charitatis astrictius? Deus enim, qui liberâ voluntate plasmavit hominem sibi liberâ voluntate conformem, dictavit legem charitatis ad ligationem liberæ voluntatis: nè fortasse libertas voluntatem gravaret, si eam charitas non juvaret. Id. in illud Psal. 118. 92. nisi quòd lex tua &c.

Nihil ità obligat hominem ad reddendam possibilem vicem, & ad ejus servanda mandata; quàm quòd seipsum Deus hominibus tradidit humanatum. Sim. Cass. l. 2. c. 21.

TITULUS XXVIII.
PRÆDESTINATIO.

§. I.

Prædestinatorum paucitas.

NUmera stellas si potes; - sic erit semen tuum Gen. 15. 5. Et Gen. 13. 16. *faciamque semen tuum sicut pulverem terræ.* An stellæ terræ pulveres exæquabunt? minimè. In tota Abrahæ progenie, seu Christi prosapiâ, tota Christicolarum multitudo repræsentatur: quorum quidam stellæ; quidam pulveris, seu Arenæ, grana. Stellæ, id est, prædestinati, numerabiles sunt. Deus enim Psal. 146. 4. *numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat.* At reproborum innumera caterva. Hinc Rupertus l. 5. in Gen. 10 Bene pulveri terræ comparati sunt; quem dinumerare nobis quidem impossibile, Deo autem judicatur superfluum; apud quem soli Electi noti sunt. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 5. Sect. 1. Obs. 6.

Væ mihi! quia factus sum, sicut qui colligit in Autumno racemos vindemiæ. Michææ 7. 1. id est, post vindemiam. q. d. ego Michæas fui quasi pauper racemator. Hic enim post vindemiam sperat, se saltèm aliquos racemos, qui vindemiantes fugerunt, in vinea inventurum. *Sed non est botrus*, id est, non unum, & vix unum, qui se converterit, invenio. Quocirca gemo, & ploro: heu mihi? oleum, operamque perdidi. &c. Cornelius hic.

Multi sunt vocati, pauci verò electi. Matth. 20. 16. Cur electi dicuntur pauci? cùm Joannes Apoc. 7. 9. dicat: *vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat &c.* Carthus. pauci electi sunt comparativè ad reprobos; vel etiam ad Christi voluntatem: quâ vult omnes salvos fieri. Sic intellige illud Apoc. 12. 9. *Projectus est draco ille magnus, serpens antiquus, - qui seducit universum orbem.* S. Thom. quod dicitur, quòd universum orbem seducit, intelligitur quantum ad reprobos; qui sunt major pars orbis. Sylveira hic c. 34. q. 18.

Nunquid ego sum Domine? Matth. 26. 22. Cùm Discipuli audiunt: *unus vestrùm me traditurus est*, contristantur. Quia, ùt ait S. Chrysost. hom. 71. in Joan. quòd ad unum perditio referebatur, hoc formidinem minuebat: sed quod addiderat, *unus ex vobis*, simul omnes perturbat. Dicit Christus Matth. 7. 13. *multi sunt, qui intrant per eam.* Et quàm pauci cum timore quærunt: *nunquid ego sum Domine?* S. Chrysost. s. 1. de fer. 5. Pass. ô beati Apostoli! facilius vestra innocentia contristata, quàm pœnalis Judæ audacia; quæ non est confusa. Sic plerumque probi magis timent perditionem, quàm scelerati. Sylveira hic.

Ut quid dereliquisti me! Matth. 27. 46. Origenes putat, queri Christum de paucitate salvandorum, & multitudine damnandorum; qui fructu Passionis, & mortis ejus exclusi sunt. Sylveira hic c. 18.

Regnabit in domo Jacob. Luc. 1. 32. id est, in familia Jacob, quæ est congregatio electorum; in quibus regnat hìc per gratiam, in futuro per gloriam. Per hoc, quod dicitur, *in domo*, notatur paucitas. Multi vocati. Hugo Card. hic.

Aliud cecidit &c. Luc. 8. 5. 6. 7. Igitur tres partes eorum sunt, qui pereunt; una autem eorum, qui salvantur. Theophylactus hic.

Et qui prior destendisset in piscinam. &c. Joan. 5. 4. Ex ægrorum multitudine unus sanabatur: ut exprimeretur prædestinatorum paucitas, reproborum multitudo. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 5. Sect. 1. Obs. 6.

Habes pauca nomina in Sardis, quæ non inquinaverunt vestimenta sua. Apoc. 3. 4.

Quot esse putatis in civitate nostra, qui salvi fiant? Infestum quidem est, quod dicturus sum; dicam tamen: non possunt in tot millibus centum inveniri, qui salventur. Quin & de his dubito. Quanta enim in juvenibus, quæso, malitia! quantus in senibus torpor! filii curam gerit nemo, nemo zelum habet, ut senem respiciens imitetur. Exemplaria deleta sunt; propterea neque juvenes evadunt laudabiles. S. Chrysost. hom. 40. ad pop. Anthioch.

§. II.

Unicuique propria voluntas est causa suæ damnationis, vel salvationis.

Ex Veteri.

IMpii in tenebris conticescent. 1. Reg. 2. 9. Quia non habebunt quidquam excusationis, quod culpæ suæ, & gehennæ, obtendant: quia convicentur, & convicti silebunt. Hinc *gehenna* vocatur Hebr. *duma*; id est, *silentium*, & locus silentii. Cornelius hic.

Apud te est fons vitæ. Ps. 35. 10. DEI domus ubertas, & divinarum torrens voluptatum ideo nos implet, quoniam apud Dominum est fons vitæ. Si quis aliò divertat; vitæ fontem non inveniet, sed famem, & ariditatem. S. August. tr. 25. in Joan. quoniam apud te est fons vitæ, & non apud nos; ideò intrare debemus, ut vivamus. Baeza t. 3. l. 14. c. 10. §. 10.

Lætetur cor quærentium Dominum. Psal. 104. 3. Gaudium est de re præsenti, quam jam habemus, cur jubet lætari, qui quærunt? Lyranus: quærens aliquid, habet materiam lætitiæ, quando est certus de inventione: quærentes autem Dominum fideliter inveniunt eum ineffabiliter, secundùm illud Matth. 7. 8. *omnis,*

qui quærit, invenit. Ideo in Psalmo subditur: *quærite Dominum, & confirmamini,* v. 4. id est, certi sitis de inventione. Mare quis incusat, quòd infidum tanta absorbeat; imò Deum ipsum, qui id creavit. S. Ambros. l. de Elia & jejun. c. 19. elementum innocens nihil delinquit; temeritas humana ipsa est sibi discrimini. Denique, qui non navigat, nescit timere periculum. Dominus dixit: *dominamini piscibus maris.* Gen. 1. 29. non dixit, navigate in fluctibus. Piscibus dedit, non hominibus, *perambulare semitas maris:* ad escam tibi datum est, non ad periculum. Did. Niss. Dom. Sexag. §. 4.

Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ. Sap. 1. 12. q. d. nolite zelare, id est, vehementer appetere, & studiosè affectare, & accersere vobis perditionem, per opera linguæ, & manuum vestrarum. *Neque acquiratis,* ib. Græc. *attrahatis, perditionem in operibus manuum vestrarum. To attrahatis,* notat, Deum elongâsse à nobis mortem, & perditionem; eámque quasi in orco religâsse: sed impios magnâ vi eam inde, solutis ejus vinculis, sibi attrahere: imò majori vi, quàm sancti sibi è cœlo quasi attrahant felicitatem, & gloriam cœlestem: quæ ingens est impiorum amentia, & furor. Cornelius hic.

Perditio tua Israel: tantummodo in me auxilium tuum. Os. 13. 9.

Ex Novo.

Ædificavit domum suam supra petram &c. Matth. 7. 24. sapiens, *stultus super arenam.* Iisdem fluminibus, pluviis, ventis, utraque concutiebatur. Domus sapientis stetit; stulti collapsa est. Quis causa lapsûs? non venti, non flumina, non pluviæ; alioquin etiam domus sapientis corruisset. Causa igitur fuit arena, in qua domum suam stultus ædificator malè fundavit: non cecidisset, si firmum fundamentum posuisset. Stengelius t. 4. Judic. div. c. 56.

Angusta porta. Matth. 7. 14. Paradisi voluntas Dei est: ad istam oportet se adstringere, qui paradisum vult intrare. *Lata porta* est voluntas propria. S. Vinc. Ferr. s. 6. Dom. Sept.

Viri Ninivitæ surgent in Judicio cum generatione ista. Matth. 12. 42. Frequens est Dei gratia; rarus per humanam voluntatem usus gratiæ. Ergo Ninive ex rea fit repentè arbitra, judexque Palæstinæ; & suis lacrymis obruit Jerosolymam. Nobis imputanda est duritia nostræ: qui, si occasione uteremur, felicitatis nostræ essemus proculdubio non algæ in limo, sed palmites in carmelo. Quàm inter se dissentiunt Herodes, & Magi! & tamen unius occasione Salvatoris exciti omnes sunt; sed affectu disparî. Non est, unde cœlum adlatres, nam ubique tui dissimiles animas invenies, in causa, vitæque genere, planè consimili. &c. Oliva sup. Evang. Quadr. fer. 4. Dom. 1.

Nolebant venire. Matth. 22. 3. Quod præter regis, & servorum, expectationem fuit. Non ad bellum, non ad crucem; sed ad nuptias, vocantur. Et tamen noluerunt venire. Sylveira hîc.

Omnia parata. Matth. 22. 4. In Ecclesia est prandium, in cœlo cœna, ubi nihil occisum, sed omnia æternâ vitâ vivunt. Nihil est, quod prærogatum non sit, atque paratum, pro communi salute mortalium. Nostrum est, quòd spiritualî fame perimus; non accedentes, repetitis vocibus cum vocamur. Sim. Cass. l. 6 c. 24.

Duo erunt in agro: unus assumetur, & unus relinquetur. Matth. 24. 40. Duo erant in agro, iisdem parentibus nati, Cain, & Abel; unus assumptus, alter relictus: quia disparia utriusque fuêre fundamenta. *Jacob dilexi, Esau autem odio habui.* Rom. 9. 13. Unus assumptus, alter relictus: quia diversum fundamentum. Esau in fundamentum posuit amorem proprium, & sensum carnis; Jacob supra Petram domum posuit; fiduciæ in Deum innixus. Corruit domus, non stetit, Saulis; non corruit domus, sed stetit regnum David. Uterque rex, & quidem ejusdem populi: ille propriæ voluntati innixus; David cor suum secundùm cor Dei direxit. Non in eodem agro tantùm, sed etiam in eodem templo, fuerunt Pharisæus, & Publicanus. Luc. 18. 10. Unus assumptus, alter relictus, omnia illius jejunia, decimæ, eleemosynæ, perierunt in superbiæ scopulos allisæ. Cecidit Petrus, cecidit Judas, uterque Apostolus, Petrus in Petra ædificavit, Judas in crumena. Latronum unus eôdem die cum Christo fuit in paradiso, alter in Inferno: quia unus lucem gratiæ divinæ acceptavit, alter repudiavit. Stengelius antè citatus.

Venite benedicti Patris mei. Matth. 25. 34. E contra, quibus dicitur, *maledicti,* non dicitur, maledicti Patris mei: nam benedictionis quidem ministrator est Pater; maledictionis autem sibi quisque est author, qui maledictione digna operatus. Origenes tr. 34. in 25. Matth. Propterea Deus gehennam minatus est; non ut eam infligeret, sed nè infligeret. Et illam quidem paravit diabolo: *ite,* enim inquit, *in ignem, qui paratus est diabolo.* Matth. 25. 41. Regnum autem hominibus: ostendens, se nolle hominem trudere in gehennam. S. Chrysost. in Psal. 144. *Ibunt;* non mittentur.

Væ homini illi. Matth. 26. 24. O saxeum Judæ cor! ô proditoris mens adamante, silice, & ferrô, impenetrabilior! quam emollire nequiverunt sermones sapientiæ, æternum væ, & maledictionis irrevocabilis sententia. Sed avertit homicida hic, & omnium sceleratissimus, faciem suam; nè cœlum, cœlorumque videret Dominum. S. Laurent. Just. de triumph. &c. c. 5. Seris ferreis interioris domûs obstruxit januas, vectibusque firmavit; quatenus ad salutem ejus cunctorum salus aditum non haberet. Id. ib.

Ecce ancilla Domini, fiat mihi &c. Luc. 1. 38. Noluit Deus carnem sumere ex B. Virgine, sinè ejus consensu; sicut Eva formata est ex costa Adami. Gen. 2. 21. ipsô dormiente. Ut significetur: quòd aliter se Deus habet in creatione, aliter in restauratione, ac salute nostra: nam in creatione utitur potentiâ suâ independen-

dependenter à nostra voluntate; at in salute nostra non vult ita effici, nisi cooperantibus nobis, & consentientibus. Sylveira hîc.

Viderunt oculi mei salutare tuum; quod parâsti ante faciem omnium populorum: lumen ad revelationem gentium. Luc. 2. 30. Lumen illuminans positum ante conspectum hominum: ut, si non rectè ambulatur; non adscribatur Lumini, sed errare volenti, & oculos claudenti ad splendorem ejus. Sim. Cass. hîc. *Ipsi sibi erant graviores tenebris.* Sap. 17. 20.

Et dum seminat, aliud cecidit secus viam. Luc. 8. 5. Sibi soli homo adscribat suam perditionem. Theophylactus: *aliud cecidit.* non dixit, quòd projecerit. Did. Niss. Dom. sexag. §. 4.

Aliud cecidit inter spinas. ib. Cur bonus Sator tres partes facit; ubi sciebat, non esse fructum allaturas? Respondeo cum communi PP. Augustino, Ambrosio: ut manifestetur summa Dei bonitas; quæ, quantum ex se est, omnium salutem vult; etiam eorum, qui mandata non sunt servaturi: ut nulla sit excusatio ex parte hominis, qui dicat, se non credidisse, quia ei non est prædicatum Evangelium. Sylveira hîc q. 2.

Parata sunt omnia. Luc. 14. 17. Omnia saluti nostræ, atque refectioni animæ necessaria, in regno Ecclesiæ sunt parata. De quo Paulus 1. Cor. 1. 4. 5. *gratias ago Deo meo quòd in omnibus divites facti estis in illo, ita ut nihil vobis desit.* v. 7. sed parans omnia divina bonitas ad illa invenit homines imparatos. Sed nescio, quæ major perversitas, quàm ad præparationes divinas se reddere imparatum. Hinc invitati se excusare cœperunt; plus intendentes præparationibus, & directionibus propriis, quàm divinis. Deroganda, & nihili pensanda sunt omnia; ubi adest præparatio æternorum, & divinorum magnalium. Sim. Cass. l. 6. c. 19.

Nunquam dedisti mihi hœdum. Luc. 15. 29. Queritur senior filius eô ipsô tempore, quô munificum convivium, & vitulus saginatus, apponitur. Cur ex illo nihil accepit? an id effecit parcitas patris? Absit! causa fuit ipse filius; qui non introivit, & foris manere voluit. Divinæ mensæ largitas in promptu est: tu illâ te privas, quia non vis intrare, quia non accedis. Baezat. 3. l. 14 c. 10. §. 10.

Non misit Deus Filium suum, ut judicet &c. Joan. 3. 17. Pius, benignus, & misericors, Deus est; qui vult homines salvos fieri: sed peccatores increduli eum ad judicandum trahunt. Iniquitas tribunal judiciale constituit; Salvare vellet, non judicare. Sim. Cass. l. 11. c. 6.

Non vultis venire ad me, ut vitam habeatis. Joan. 5. 40. Nulla excusatio iis est, qui tantùm de pertinacia voluntatis propriæ arguuntur. Excusat sæpe homines in toto, vel in parte, invincibilis ignorantia; excusat infirma fragilitas: cùm verò solâ voluntate dissentiente agitur, nulla excusatio suffragatur. Id. ib. cap. 9.

Gratia ejus in me vacua non fuit. 1. Cor. 15. 10. Multos haberet Ecclesia Paulos, si à multis plenitudo gratiæ non projiceretur. Verùm, quò copiosiùs in nos influit divina liberalitas; eò sterilior est cordis nostri senticosus ager. Oliva l. 9. Strom. §. gratia ejus. &c.

Habeo adversum te: quòd charitatem tuam primam reliquisti. Apoc. 2. 4. Blasius Viegas: notandum est verbum illud *reliquisti*: nec enim dictum est, *relictus es* à charitate; sed tu charitatem *reliquisti*: quia videlicet nos sumus, qui Deum primi relinquimus. Did. Niss. Dom. sexag. §. 4.

Ex Patribus, & aliis.

Unicuique propria voluntas est causa suæ damnationis, vel salvationis. S. Augustin. Man. c. 25.

Nihil aliud Deus à nobis requirit, præter voluntatem bonam. Nè dixeris, quomodo mea delebuntur peccata? ego affirmo tibi: quòd volendo, & credendo. S. Cyrill. Jerosol. præfat. in Catech.

Multimoda sanè relicta est ratio consequendæ vitæ æternæ, propter illius Passionem: Benignus enim cùm sit Dominus, non unam, neque alteram tantùm, sed multas æternæ vitæ januas aperuit; ut omnes, quantùm in ipso est, absque impedimentô illâ potiri possint. Id. Catech. 18.

Quæ posthac nobis erit excusatio? si, cùm tot adjuvant salutem nostram, in rebus inutilibus nos occupamus, solâ negligentiâ nostram omittentes salutem? S. Chrysost. hom. 23. in Gen.

Unde alii quidem vasa iræ? alii autem misericordiæ? à propria voluntate. Id. hom. 16. in ep. ad Rom.

Dominus, qui potest, quæcunque vult; nullum alium salvare vult, nisi eum, qui vult salvari ab eo. Eusebius Emiss. in Nat. S. Steph.

Quàm pauci post te, ô Domine JEsu, ire volunt; cùm tamen ad te pervenire nemo sit, qui nolit. S. Bernardus s. 31. in Cant. Apud Baezam t. 1. l. 4. c. 3. §. 17.

Qui per suam liberam voluntatem, non necessitate, omnia condidit, ità per nostram liberam voluntatem, non necessitate, bonos gratiâ, beatos in gloria petit. Suæ igitur potestatis, & voluntatis, est dare; nostræ verò est recipere voluntatis. Sim. Cass. l. 1. c. 24.

TITULUS XXIX.
PRÆLATI.

Num. 1.

ECce constitui te Deum Pharaonis. Ex. 7. 1. Factus in Deum regi Pharaoni: hæc est potentia sanctitatis. Et tu, si vis peccatoribus tanquam Deus terrori esse, regibus reverentiæ; ut tanquam Deo tibi videantur esse subjecti; contemne, quæ sæculi sunt; & Dominicæ Passionis opprobrium contende omnibus præferre divitiis. Oliva t. 3. conc. 31.

Si oculus tuus fuerit simplex. &c. Matth. 6. 22. Extincto oculo, & pedes, & manus, & totum corpus, inutile redditur. Quorsum hæc? nempe quia Magister quoque Ecclesiæ oculus est. S. Isidorus Pelus. l. 2. ep. 112. Aliâ ratione titulus oculi Prælati. competit. In corpore omnia membra, præter oculum, sensim, & cum mora, formantur: lingua sub infantiæ initio balbutit, manus longo tempore non pingit, pedes moveri nesciunt, dentes lentè crescunt: oculi soli in teneris annis æquè perspicaces sunt, ac in adulta ætate. Sic Prælatus, non debet decursu temporis melior formari; sed primis diebus, quibus ad illum honorem ascendit, esse idoneus, & sanctus. Oliva tom. 2. conc. 2. in festo Im. Conc.

Num. 2.

Prælatus qualis erga suos esse debeat.

Recordatus autem Deus Noe, cunctorumque animalium quæ erant cum eo in Arca. Gen. 8. 1. Sint Antistites similes Arcæ Noe, pereuntibus in naufragio gratiæ, & violentiæ. Illa, sicut se objecit procellis, ventis, balenarum collisionibus, fluctibus, imbribus; ità, quotquot sinu suo recepit, protexit, & incolumes servavit; ex tam immenso diluvio nè unâ quidem guttâ influente in vestes hominum, aut pelles pecorum. Et quæ tuebatur monocerotes, & elephantes, edeam defendit cuniculos lanâ destitutos, & passerculos; Defendite eos; qui ad vos confugiunt; audite, qui implorant; custodite ab inimicorum jaculis: licèt oporteat, ad veritatis defensionem, Aquilonum furorem, persecutiones, ferre. Oliva t. 3. conc. 11. in festo S. Andreæ.

An non vides, quanta comedat, & bibat, quotidie? Dan. 14. 5. Ergo ideò maximè colitur Bel, quòd plurimum noceat? minoris fieret, si vilius esuriret. Nollem in Ecclesia ideo primates magnos nominari, quòd in curruum, villarum, & mensarum, sumptus patrimonium Christi effundant. Id. l. 11. Strom. §. Annon vides &c.

Factus est Ephraim quasi columba seducta. Os. 7. 11. Cur illa tribus fœdis erroribus inquinata non comparatur serpentibus, & basiliscis? S. Hieron. hic: aves cæteræ pullos suos, etiam cum periculo vitæ suæ, protegere solent: Sola columba ablatos pullos non dolet, non requirit. Et ideo huic rectè comparatur Ephraim; quòd vastatum per partes populum non sentiat; sed negligens sit salutis. Id. l. 2. conc. 2. de Pass. Dom.

Exulta satis filia Sion &c. Zach. 9. 9. Exultat meritò Sion in regis adventu. Cur? quia rex ejus *illi* venit, non *sibi*, hoc est, non ut se diret, sed ut illam soletur, eam convenit. Justus quidem; sed Salvator, non expilator. Et unde sciam, quòd mihi, non sibi, adveniat? quia equitare novit super asinam. Ubi luxui, & pompæ, non studetur, ibi Prælatorum & Præfectorum, pacificus est ingressus: ibi justitia ad salutem est, non ad excidium. Oliva l. 10. Strom. §. Exulta &c.

Ingrediuntur aliqui in navigium Petri, ut piscentur, non animas, sed margaritas. Oliva l. 2. conc. 2. in festo S. Andreæ.

TITULUS XXX.

PRÆSENTIA DEI.

§. I.

Probatur.

Quò ibo à spiritu tuo? & quò à facie tua fugiam? Ps. 138. 7.

Pater! peccavi in cœlum, & coram te. Luc. 15. 18. Quomodò coram patre, si in regione longinqua? S. Chrysol. serm. 2. peregrè profectus est ille, & in regionem longinquam fugit; sed accusatores suos, sed testes suos, divini Patris oculos, non effugit. In regionem longinquam peregrinatus est filius adolescens: tanquam si crederet, oculos posse devitari paternos, & agere enormiter non arguitus. Sim. Cass. l. 6. c. 16.

Quid hoc audio de te? Luc. 16. 2. Nemo malè agens dicat, quis me videt? rarò inter homines actio mala tegitur, quia in publicum veniat; apud Deum autem nunquam. Id. ib. c. 13.

Sic gressus meos, semitasque meas, considerasti; & diu, noctuque, super custodiam meam vigilas, omnes semitas meas diligenter notans speculator perpetuus: velut si totius creaturæ tuæ, cœli, & terræ, oblitus, tantum me solum consideres, & nihil sit tibi curæ de aliis. S. August. Soliloqu. c. 14.

Multùm laboravi, quærens te extra te; & tu habitas in me: si tamen ego desiderem te. Id. ib. c. 31.

Cùm abetraverint quidam ab uno Deo, diversimodè multi sentiebant. Ac alii quidem solem ponebant; ut, occidente sole, noctis tempore sinè Deo essent. Alii verò lunam, ut in die Deum non haberent. S. Cyrill. Jeros. Catech. 4.

Lothardi, Lothardo Walthero duce, docere ausi sunt: ea scelera, quæ sub terra fiunt, fugere divinos oculos, aut certè ultionem; hinc exercebant impudicitias suas sub terra. Puella flammis addicta, Gisla nomine, cùm inter ipsos ignes ex ea quæreretur, virgóne esset? respondit, super terram virgo sum, non sub terra. Stengelius div. Judic. in Procemio.

Nihil Deo clausum est: interest animis nostris; & cogitationibus mediis intervenit. Seneca ep. 84.

Non sunt ad cœlum elevandæ manus; nec exorandus ædituus, ùt nos ad aures simulachri, quasi magis exaudiri possimus, admittat; Prope est à te Deus, tecum est, intus est. Ità dico Lucili: Sacer intrà nos spiritus sedet, malorum, bonorumque, nostrorum, observator, & custos. Bonus vir sinè Deô nemo est; in unoquoque nostrorum (quis Deus? incertum est) habitat Deus. Id. ep. 41.

Sic certè vivendum, tanquam in conspectu vivamus: sic cogitandum, tanquàm aliquis in pectus intimum inspicere possit & potest. Quid enim prodest, ab homine aliquid esse secretum? nihil Deo clausum est est. Id. ep. 10.

§. II.

Præsentia Dei necessaria, utilis, jucunda.

EXperimentô didici, quia benedixerit mihi Deus propter te. Gen. 30. 27. *Benedixitque Dominus domui Ægyptii propter Joseph.* Gen. 39. 5. *Benedixit Dominus Obededon, & omnem domum ejus.* 2 Reg. 6. 11. Si Josephi, Jacobi, & arcæ fœderis, præsentia Benedictionem divinam, sub qua omnium bonorum affluentia signatur, etiam in domos Ethnicorum intulit; quem bonorum cumulum divina præsentia in populum Fidelem non inducet? Mendoza in 1. Reg. 3. 21. Annot. 7. Sect. 2.

Non timebis eos, quia Dominus Deus tuus tecum est. Deut. 20. 1.

Aperite portas: quoniam nobiscum est Deus. Judith. 13. 13. Non illa sic de Holoferne triumphare potuisset, & totum exercitum ejus convertere in stuporem; nisi Deus cum illa fuisset. Sed nec Ecclesia, & singularis anima, de adversariis posset habere victoriam; nisi quia nobiscum est Christus. Sim. Cass. l. 14. Matth. 28. 20.

Revertere! Similis esto &c. Cant. 2. 17. & mox. c. 3. 1. incipit: *in lectulo meo per noctes quæsivi.* Quis eam à montibus ad lectulum retraxit? Gilbert. s. 1. in Cant. de montibus illis ad convallem lacrymarum, ad lectum doloris, relapsa. Quid nî sic si recidat ipsa, ùt sic recedit dilectus suus? Ideo recedente illô ipsô, illa recedit ad lectulum doloris, & infirmitatis. Baeza t. 2. l. 11. c. 6. §. 1.

In lectulo meo per noctes quæsivi, quem diligit anima mea. Cant. 3. 1. Gilbert. s. 1. noctes ejus frequentèr interpellantur absentiâ sponsi. Cùm adest, lux est; cùm abest, nox est. Ideò multæ sunt noctes sponsæ, quia multi sunt elapsus sponsi. Beata planè! quæ adhæret sponso totâ die.

Pulchra es amica mea, sicut Jerusalem. Cant. 6. 3. In ea reges Juda morabantur. 2. Reg. 3. 5. Quia urbis regiæ pulchritudo ex præsentia regis derivatur; ità spirituale Ecclesiæ decus ex præsentia Dei illi benevolè faventis. Pone in oppidulo aulam regiam, mox in emporium excrescet: tolle eandem ab emporio, mox deficiet in oppidum. Mendoza antè citatus.

Perimus. Matth. 8. 25. Quòd dicunt *perimus*, non est fidei: illô enim simul navigante non erat formidandum. Theophylactus hîc.

Compulit Jesus discipulos ascendere in navi-culam. Matth. 14 22. Ut significaret, quàm indivulsi essent discipuli à Domino, dixit, *compulit*: semper enim ei adesse volebant. Id. hîc.

Domine, si tu es. &c. ib. Ferventissima Petri erga Christum charitas erat: desiderabat enim statim præpe illum esse; & præ aliis. Id. hîc.

Modicæ fidei, quare dubitâsti? Matth. 14. 31. Bene arguuntur, qui præsente Christo timebant: cum utique, qui ei adhæret, perire non possit. S. Ambros. in Luc. 8.

Ecce ego vobiscum sum. Matth. 28. 20. Sinè causâ dubium, sinè ratione timor, in nobis est; si ipse nobiscum, & cum singulis nostrum. Quid trepidamus in utroque certamine; si nobiscum est, qui triumphavit de morte. Quare cor nostrum phantasias patitur, & pavet, ubi deficit pavor; si pollicitationem illam firmam tenemus, quòd semper sit nobiscum; & volumus sub ipsius militare vexillis. Sim. Cass. l. 14. hîc.

Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. 43. Qui cum Christo est, timere non poterit. Adam cum Christo non fuit, quando deceptus est: nam, si cum Christo fuisset; in ejus præceptione mansisset; nec perire utiq; potuisset. Vis scire, quare cum Christo Adam non erat? dixit ei Dominus: *Adam ubi es?* quem utique quasi absentem requirit. S. Ambros. in Ps. 39.

Ecce video cœlos apertos, & Filium hominis stantem à dextris Dei. Act. 7. 55. Eusebius Emiss. hom. de S. Steph. incunctanter offert sanguinem suum, qui præ oculis habet Regem suum, simul & bravium suum. Vidit stantem: quia stare, inquit Lyran. proprium est adjuvantis in prælio.

Solus non est, cui Christus in fuga comes est: solus non est, qui templum Dei servans, ubicunque fuerit, sinè Deô non est. S. Cyprian. ep. 56.

Aquila in solem intenta. Lem. *Sic vivam.* Oseæ 6. 3. *vivemus in conspectu ejus.* Picinelli. Aquila. Lem. *Alit aspectus.* Levit. 26. 9. *respiciam vos, & crescere faciam.* Id.

§. III.

Præsentiæ Dei memoria.

Ambulavit Henoch cum Deo. Gen. 5. 22. q. d. ità sanctè vixit, quasi Deum semper præ oculis haberet. Sept. vertunt: *placuit Deo.* Cornelius hîc.

Nè cum Deo ambulavit. Gen. 6. 9. Non potuit errare: bonum directorem habuit. S. Thom. Aqu. hîc.

Non proposuerunt Deum ante conspectum suum. Ps. 53. 5. Ille proponit Deum ante conspectum suum, qui credit, eum ubique esse præsentem; & facilè agnoscere, quæ voluntas nititur humana complere. Cassiodorus hîc.

Magnus in medio tui Sanctus Israel. Is. 12. 6. *Onus Babylonis.* Is. 13. 1. Cùm dixisset propheta, adesse Deum in medio Israelis, statim Babylonis excidium prædixit. Ut scias, nihil ità hostes nostros profligare, quàm Dei in mente præsentiam. Oliva l. 4. Strom. Magnus &c.

Servus Dei nunquam debet, nec aliud, nec aliter, cogitare, loqui, & operari; quasi si Deum suum facie ad faciem semper videret. S. Bonavent. Stim. am. c. 12.

Sæpe hæc verba apud se repetat. Dominus adest; Dominus me videt. Blosius Instit. spir. c. 3.

PRÆSUMPTIO.

Vide tit. Misericordia Dei §. 16.

TITULUS XXXI.

PRINCEPS.

§. I.

Vocantur Pastores.

Dormitaverunt Pastores. Nahum 3. 18. (principes, & duces) *tui rex Assur.* S. Hieron. semper diaboli studium est, vigilantes animas consopire.

Ego sum pastor bonus. Joan. 10. 11. Pastor *bonus.* Non dixit, honoratur, & colitur; sed *animam suam dat pro ovibus suis.* Hoc est principatus, hoc est pascendi scientia, sua negligere; & eorum, quos regit, curam gerere. Quod est enim medicus, hoc est princeps; vel potiùs plus, quàm Medicus: Medicus enim arte salutem comparat; princeps autem propriis periculis. S. Chrysost. in Ps. 113.

Pasce agnos meos. Joan. 21. 15. Pascere in Scriptura significat regere; & principes vocantur Pastores. *Dominus regit me.* Ps. 22. 1. Hebr. *Dominus est Pastor meus.* Cornelius hîc.

§. II.

Principes sunt Patres.

Filiis Hemor. &c. Gen. 33. 19. Nota: Hemor erat princeps Sichimorum: unde Sichimitæ vocantur eius filii, id est, subditi: veri enim principes suorum sunt Patres. Sic servi Naaman dominum suum vocant Patrem. 4. Reg. 5. 13. Cornelius hîc.

Super Patres vestros. 1. Reg. 12. 15. id est, principes vestros: princeps enim Pater patriæ, teste Aristotele l. 8. Eth. c. 11. Cornelius hîc.

§. III.

Principum propria clementia.

Audi nos Domine: Princeps Dei es apud nos. Gen. 23. 6. Dicunt filii Heth ad Abraham. Quid Abrahæ tam glorioſum titulum apud barbaros peperit? Gen. 21. 33. *Abraham plantavit nemus in Bersabee. &c.* Lipomanus: Abraham hortum plenum optimis fructibus plantavit, & peregrinos suscepit hospitiô; quibus gratis necessaria omnia suppeditabat. Arcones in Is. 3. 6. Disc. 9.

Factus est principatus super humerum ejus Is. 9. 6. Principatus, vel sceptrum, gestatur humerô: ut significetur; principem debere esse quasi humerum populi; ut eum, ejusque onera, instar humeri ferat: sicut Atlas dicitur, humeris suis cœlum sustentare. Hinc princeps Hebr dicitur *Nasi*, id est, *portitor, & bajulus* sui populi, ac Reip. Hinc Elisæus Eliæ acclamabat: *Pater mi! currus Israel &c.* 4. Reg. 2. 12. Cornelius hîc. Clementissimus princeps regnum suum super humerum gestat; piissimus

piſſimus paſtor laſſam ovem humeris ſuis ad ovile reducit. S. Thom. Vill. ſ. de S. Stephano.

Qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur. Luc. 22. 25. Alludit Dominus ad nomen Principis, quod Hebraicè dicitur *Nadhib* à radice *Nadhab*; quod *liberaliter*, & *ſponte dare*, ſignificat. Doultreman de am. l. 3 c. 2. Sect. 3.

Solis profectò partes ſunt, illuſtrare radiis orbem: Principis verò virtus eſt, egenorum miſereri. Porrò ſole ipſo clarior eſt Imperator pius. Agapetus Diaconus ad Imp. Juſtinianum de officio principis.

Duo in optimo principe requiruntur: ut ſcilicet adverſus ſeipſum nullâ utatur veniâ, ſed ſeverum ſe judicem exhibeat: erga ſubjectos autem mitior, & ad dandam pronior veniam ſit. S. Chryſoſt. hom. 73 in Matth. 23.

§. IV.

Miſcellanea.

DEus deorum locutus eſt. Pſ. 49. 1. Quoſnam ſignificat per hoc nomen? & quoſnam hîc dicit deos? Principes. S. Chryſoſt. hîc.

Abietes quoque lætatæ ſunt ſuper te, & cedri Libani. Iſ. 14. 8. Per abietes, & cedros Libani, Principes gentium intellige. S. Hier. hîc.

Cùm principes monetæ falſarios graviter puniant; quid faciet Princeps ſummus de illis principibus, qui ſeipſos falſificant. S. Thom. Aqu. opuſc. 38. de erud. princ. c. 7.

Ad hoc ſunt inſtituendi Principes; ut illi, qui amore virtutis non provocantur ad virandum malum, & faciendum bonum; cogantur ad hoc timore pœnæ. Id. in ep. ad Rom. c. 13. Lect. 1.

TITULUS XXXII.

PROFECTUS IN BONO.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

CReſcite. Gen. 1. 28. in gratia; *multiplicamini* in bono. Hugo Card. hîc. Creſcite, videlicet virtutum dignitate; & multiplicamini numeroſâ quantitate. Creſcite, ſubauditur, usque ad cœli regnum, certumque numerum; qui utique ſolius ejus ſcientiam non latet, cui capilli quoque capitis noſtri omnes numerati ſunt. Rupertus in Gen. l. 2 c. 9.

Perrexitque Abram vadens, & ultrà progrediens ad meridiem. Gen. 12. 9. Meridies ſignificat perfectionem. Benè ergo progredi dicitur ad meridiem, qui ab hac aurora fidei ſuæ ultrà vadens, & progrediens de virtute in virtutem, ſinè dubiò ad plenum, & æternum pervenit perfectionis diem. Id. ib. l. 5. c. 6.

Ibat proficiens, atque ſuccreſcens, donec magnus vehementer effectus eſt. Gen. 26. 13. De Iſaac teſtimonium ſtatura prodit, quòd proficiens creſcebat, donec magnus effectus eſt. Creſcebat virtutum ſtudiis, & officiis. Creſcebat juſtitia, & pietate. S. Gregor. Niſſ. or. 2. in hominis procreationem.

Vidit in ſomnis ſcalam. Gen. 28. 12. Ego pietatis exercitationem ſcalæ Jacob viſæ rectè comparaverim: cujus pars terram, pars verò cœlum attingebat. Ex quo eos admonere opùs, qui ad virtutem ducendi ſunt; ut primis admoveant gradibus veſtigium; & inde paulatim aſcendendo, progrediendóque, ad comprehenſibilem humanæ naturæ altitudinem perveniant. Quemadmodum autem in gradibus prima eſt aſcenſio, ab humo receſſus; ſic in exercitatione laudabilis operis diſceſſus à malo. S. Baſilius in Pſ. 1. Beatitudo conſummata comparatur Luc. 22. 30. Thronis, & ſedibus, quæ ſunt ad quietem deputata: quia eſt ultimus terminus, & quies, beatorum: ceſſavit enim jam via, peregrinatio, aſcenſus. At beatitudo hujus vitæ aſſimilatur ſcalæ, ad aſcendendum, vel deſcendendum. de Ponte in Cant. 1. 1. Exh. 17. § 3.

Rachel-concepit, & peperit filium; dicens: abſtulit Deus opprobrium meum. Et vocavit nomen ejus Joſeph, dicens: addat mihi Dominus filium alterum. Gen. 30. 23. 24. Cùm ſibi de fœcunditate blandiri debebat, ambitioſior appetit fœcunditatem. Ipſo Joſephi poſſeſſio novum ingeſſit ſtudium; & ipsa, quo ſiniendum putabatur, fœcunditatis amplius auctum eſt deſiderium. Naxera tr. de B. V. § 25.

Egreſſique de Cades caſtra metati ſunt in monte Hor. Num. 33. 37. De Cades caſtra metati ſunt in montem Hor, qui interpretatur *mons*: quaſi legeretur, aſcendit in montem montis, vel in vertice montis. Per quod ſignificatur, quòd de virtutibus non debemus eſſe ſecuri; ſed ſemper in excelſiori gradu ad virtutum culmina feſtinemus. V. Beda hic.

Et aſcendebat. 1. R. 1. 3. Tota vita juſtorum eſt aſcenſus; è converſo tota vita impiorum deſcenſus eſt. Hugo Card. hîc.

Aſcendit autem Jonathas, manibus & pedibus, reptans. 1. Reg. 14. 13 Jonathas viam arduam ingreſſus, & in ea nunquam regreſſus, ſed ſemper progreſſus; exemplum præbet iis, qui virtutis viam aggrediuntur, ut ſemper progrediantur. Mendoza hic. Annot. 20. Sect. 1.

Da mihi paululum aquæ &c. 3. Reg. 17. 10. Elias Chriſtus; mulier quælibet Fidelis anima. Primò Dominus petit aquam; per quam minora opera ſignificantur; deinde panem, qui difficilè maſticatur; id eſt, majora opera. Primò vocat Dominus ad impletionem præceptorum; deinde invitat ad ſupererogationem conſiliorum. Hugo Card. hîc.

Aſcenſiones in corde. Pſ. 83. 6. Prima incipientium, ſecunda progredientium, tertia perfectorum. Prima eſt, in Mundo bene vivere; ſecunda eſt, Mundum contemnere; tertia, ſu-

pra Mundum in Deo per contemplationem quiescere. Hæc est via tridua, de qua Ex. 5. 3. Hoc est triplex Pascha: primum in Ægypto Ex. 12. secundum in deserto. Num. 9. tertium trans Jordanem in Galgalis. Jos. 5. Hoc est triplex osculum sponsæ: primum ad pedes, secundum ad manus, tertium ad os. Juxta hunc triplicem ascensum Salomon triplicen librum composuit: Proverbia, Ecclesiastem, Cantica: in primo docet bene uti Mundô, in secundo contemnere Mundum, in tertio sponsi amplexibus, & osculis, anhelare. Hugo Card. in Prologo ad Ecclesiastem.

Sicut cedrus Libani multiplicabitur. Ps. 91. 13. De hac arbore Apponius l. 3. in Cant. semper crescere fertur, nec aliquando finitur ire in senectam. S. Leo s. 8. de Pass. D. quantumlibet quisque justificatus sit, habet tamen, dum in hac vita est, quò probatior esse possit, & melior.

Viam mandatorum tuorum cucurri. Ps. 118. 32. S. Ambros. hic: ut bonus equus. Dion. Cassius Utic. lib. 6. agric. c. 2. boni equi hæc nota est, quando stans impatienter tolerat quietem; &, terram pedibus pulsans, cursum meditatur. Clem. Alex. apol. mor. l. 1. c. 1. nihil organorum nostrorum natura pòst, sed antè, tantùm composuit (verum est in oculis, olfactu, gustu, auditu, manibus, pedibus) Cyrillus: ut in virtutis actibus non retrocedentes, imò semper procedentes, crescamus. Did. Niss. Vita Abr. l. 6. c. 1.

Justorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit, usque in perfectam diem. Prov. 4. 18.

Surge, propera, veni. Cant. 2. 10. Cuncta, quæ intus loquitur, ad hæc tria tendunt: ut sit felix initium, fervor in progressu, & perseverantia usque in finem; ad quam sequitur adeptio gloriæ. Exhortatur enim: ut anima surgat à malo in bonum, à bono in melius, à meliori ad optimum. Et in hoc discernitur divina locutio à diabolica. Vox enim inimici est: ut, qui stat, cadat à majori bono in minus, à minori in malum, à malo in pejus; properans in deteriora usque ad obstinatam, & pessimam, consummationem. Unde vox diaboli est: *mitte te deorsum.* Matth. 4. 6. de Ponte hic Exh. 13. §. 3.

Sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro: omnes gemellis fœtibus; & sterilis non est inter eas. Cant. 4. 2. Justi in lavacro baptismi sunt sicut oves tonsæ: quia terrena veteris hominis indumenta exuunt, & cœlestis Adam candorum induunt. Inde verò ascendunt; quia semper ascensiones in corde suo disponunt; semperque gaudent gemellis fœtibus: quia continuò binis gaudent operibus; vel amoris Dei, & proximi; vel justitiæ, & misericordiæ. de Ponte hic Exh. 10. §. 4.

Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens. Cant. 6. 9. Non solùm exorta dicitur, sed progrediens ultrà. *Pulchra ut luna, electa ut sol.* Tam citò aurora luxerat; jam luna radiat, jam sol effulget. Nimirum timuit periculum, si *manè* illi suo adhæreret: ascendit sedula; meridiem sollicitat. Ramirez in ep. 4. Apoc. 2. v. 28.

Quàm pulchri sunt gressus tui. Cant. 7. 1.

Statura tua assimilata est palmæ. Cant. 7. 7. Joan. de S. Gemin. palma, quò annosior, tantò fructuosior; arbores aliæ cum ætate proficiunt, sterilescunt.

Videamus si floruit vinea; si flores fructus parturiunt. Cant. 7. 12. O quot flores parturiunt nihil! floruit? non est satis: debent flores ad majora niti. Oliva. l. 4. Strom. §. Quæ est ista.

Quæ est ista, quæ ascendit? Cant. 8. 5. Ea demum Christi sponsa est, quæ semper ascendit. Nisi seipsâ quotidie major sit, sponsa non est. Id. ib.

Simon Oniæ filius - quasi stella matutina - & quasi luna plena, - & quasi sol refulgens. Eccl. 50. 1. 6. Tria astra; aliud aliò perfectius, & clarius, commemorantur. Ut significetur: bonum illum principem defeciisse nunquam; sed à claritate in claritatem indies profeciisse. Mendoza in 1. Reg. 14. Annot. 20. Sect. 1.

Gradus autem ejus versi ad orientem. Ezech. 43. 17. Nihil ferè erat in Augustissimo illo templo Ezechieli objectô, quod certô pondere, numerô, & mensurâ, non clauderetur, nihilominus gradus, quibus propitiatorium ascendebatur, nullô certô numerô continebantur. S. Hieron. hic: propterea graduum numerus incertus relinquitur: ut, quantôcunque studiô ad altiora scandere poterimus, in inferioribus nos putemus collocatos; & cogitemus illud psalmistæ: *ibunt de virtute in virtutem.* Mendoza ib.

Ex Novo.

Baptizatus autem JEsus confestim ascendit de aqua &c. Matth. 3. 16. Baptizatus à Joanne JEsus in Jordane, ascendit de aqua Jordanis, ad majora se tollens; ut virtus sequatur ad virtutem, & bonis meliora nectantur. Et morum disciplina præstruitur in omnibus actionibus, & sermonibus ejus; ut sequamur vestigia ipsius Sim. Cass. l. 1. c. 19.

Nisi efficiamini sicut parvuli. Matth. 18. 3. Quid in parvulis reperitur, sinè quô regnum cœlorum non attingitur? Hoc habent naturalissimum, quòd omni tempore, sive dormiant, sive vigilent, semper tacitis augmentis corporis accrescunt, & proficiunt. Tertull. l. 4. in Marcion: ecce Christus diligit parvulos, tales esse velint. Baezat. 1. l. 5. c. 1. §. 18.

Amen dico vobis: ubicunque prædicatum fuerit hoc Evangelium &c. Matth. 26. 13. Cur huic unctioni in Bethania promittitur prædicatio in toto Mundo; non reciproce Luc. 7. 38. Orig. hom. 35. si volumus, ut & de nobis dicatur, quod facimus in JEsu, effundentes pretiosum unguentum in caput ipsius; proficiamus ab unctione pedum ejus, ad effundendum pretiosum unguntum super caput ejus. Meritò non in prima Magdalenæ conversione, & virtutum incunabilis, id promittitur; sed quando perfectior sublimioribus virtutibus verticem Domini ungit. Sylveira hic. q. 14.

Mce-

Incedentes &c. Luc. 1. 6. Rectè, postquam dixit, *justi*, dicit *incedentes*; in quo profectus est operis. Sic Psalmista: *beati immaculati in via, qui ambulant &c.* Hugo Card. hic.

Ignem veni mittere in terram. Luc. 12. 49. Nullum ex elementis Christus venit mittere, nisi ignem. S. Ambros. l. 7 in Luc. Dominus ideo promittit se venturum in igne; ut vitia consumat; & homines ad cœlestia perpetuò erigat. q. d. ignis semper sursum tendit, nec unquam quiescit; sed innatâ quâdam vi ad superiora se erigit. Hanc igitur naturam omnibus hominibus Christus venit in terram indere. Pinna Ethol. 78.

Ambulate, dum lucem habetis. Joan. 12. 35. Ambulare, proficere est. Ambulabat Apostolus, qui dicebat: non *arbitror me comprehendisse.* - Non ambulantem, sed sedentem, à mortis tenebris comprehendi periculum est. Et quis sedens? nisi qui non curat proficere. S. Bernardus s. 49. Cant.

Qui totus est, non indiget &c. Joan. 13. 10. Lavat pedes, postquam mundi erant: quoniam gratia Dei transcendit necessitatem: & sicut dicit Joannes, mundus mundificetur adhuc. Orig. hom. 22. in Joan.

Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Joan. 21. 5. In hac lectione pueros alloquitur; ut festinent crescere. Quid est enim crescere? proficere. Infans avidè inhiat uberibus matris, & citò crescit. S. August. tr. 3. in ep. Joan.

Ascende huc. Apoc. 4. 1. Qui jubetur ascendere, cùm Spiritu jam fuerit in cœlo? c. 1. 10. Erat in via, in qua non sistendum. Sylveira hic.

Sicut in pecuniis, qui duos luratus est aureos, proclivis est ad decem, & duodecim, colligendos; sic usuvenit in virtute: qui fecerit bonum opus, officiúmque præstiterit; extimulationem sumit, ut quoquò modò benefacere cumulet. S. Chrysost. or. 4. contra Judæos.

§. II.

Motiva proficiendi.

Primò.

Sic faciebat Job cunctis diebus. Job. 1. 5. Olympiodorus: neque interdum actiones virtutis suscipiebat, aliquando verò prætermittebat; sed justi vita adeò semper apta erat: virtutum enim, bonarumque rerum, cessatiò reditus est ad improbitatem.

Semper tibi displiceas, quod es; si vis pervenire ad id, quod nondum es: nam ubi tibi placuisti, ibi remansisti. Si autem dixeris, sufficit, & periisti. Semper adde, semper ambula, semper profice, noli in via remanere, S. August. s. 15. de verb. Ap.

Hæc est perfectum vera justitia; ut nunquam præsumant, se esse perfectos: nè, ab itineris nondum finiti intentione cessantes, ibi incidant in deficiendi periculum, ubi proficiendi deposuerint appetitum. Quia ergo nemo nostrum dilectissimi, tam perfectus, & sanctus est, ut perfectior, sanctiorque, esse non possit; omnes simul sinè differentiâ graduum, sine discretione meritorum, ab iis, in quæ pervenimus, in ea, quæ nondum apprehendimus, piâ aviditate curramus. S. Leo s. 2. de Quadragesima.

Qui non proficit, deficit; & qui nihil acquirit, nonnihil perdit. Id. s. 8. de Pass. Dom.

Cave, nunquam in via virtutis substiteris, tibi enim, qui à vitiosa vita excessisti, perinde esse puto consistere, acsi in imum vitii gurgitem labereris. S. Gregor. Naz. in Sentent.

Nullus gradum bonæ vitæ, quem jam conscendit, custodire sufficit, qui semper ad altiorem proficere non appetit. Semper igitur necesse est, ut nitatur ad profectum, qui semper vult vitare defectum. S. Anselmus l. 2. epist. 37.

Dum quisquam ad altiora non currit, ad inferiora descendit. S. Paschasius l. 5. in Thren. c. 5.

In via vitæ non progredi, regredi est S. Bernardus s. 2. in Purif. B. V.

Nulli in eodem statu diu esse conceditur servo Dei; aut semper proficiendum, aut deficiendum est; aut sursum nititur, aut in inferiora urgetur. Id. ep. ad FF. de vita solit.

Vidit Jacob in scala Angelos descendentes, & ascendentes. Nunquid stantem quempiam, sive sedentem? aut ascendas, necesse est, aut descendas. Si attentas stare, ruas necesse est. Minimè pro certo est bonus, qui melior esse non vult. Et ubi incipis nolle fieri melior, ibi etiam desinis esse bonus. Id. ep. 91.

Qui non stúdet ad proficiendum, est in periculo deficiendi: videmus enim, quòd, nisi remiges conantur ascendere, navis semper descendit. S. Thom. Aqu. in 2. Cor. 13. Lect. 3.

Secundò *Exempla.*

Ego verò egenus, & pauper, sum. Psal. 69. 6. Videamus, cùm sit cœlesti thesaurô ditissima, ubiq; se egenam, & pauperem dicit gloriosa paupertas: utique quia mundanas copias non habet; & intus, ubi est dives, semper ambit, semper desiderat, semper accipit; sicut dicit Apostolus Philipp. 3. 13. *fratres, ego me non arbitror apprehendisse.* Vides, meritò tales dici agenos, qui continuò gratiam divinitatis acquirere exoptant. Cassiodorus hic.

Dixi, nunc cœpi. Ps. 76. 11. dixit David; postquàm plurimos annos sanctis exercitationibus consumpserat. Nos vix duos dies jejunamus, vix duas horas oramus, vix duos obolos &c. jámque in apice perfectionis nos putamus. Diez. conc. 2. in Nat. B. V.

Bonitatem, & disciplinam, & scientiam, doce me. Ps. 118. 66. Cur adhuc petit doceri, quod jam se superiùs accepisse, confessus est? scilicet, quoniam bonarum rerum nullâ satietas est: quæ, more flagrantis incendii, quantò ampliùs per arida ligna cucurrerit tantò copiosiùs æstuabit. Nam & Apostoli fidei calore ferventes dicebant. Luc. 17. 5. *adauge nobis fidem.* Cassiodorus hic.

Fuge Dilecte mi &c. Cant. 8. 14. Fuge nobis cautus, ac providus; nè unquam, dum vivimus, nos comprehendisse arbitremur; sequentes, ut comprehendamus. S. Rupertus l. 7. in Cant. hic.

Nemo esse bonus plus, quàm oportet, potest. Bonus erat jam Paulus; & tamen, nequaquam contentus, libenter se ad ea, quæ ante se sunt, extendebat, posteriora obliviscens, & seipsò semper melior effici studens. S. Bernardus ep. 91.

Tertiò.

Proficere semper potes.

Exaltent eum in Ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum. Psal. 106. 32. Seniorum cathedræ non usitatæ in universitatibus: nam, cùm quispiam inter docendum consenuit, rude donatur, & quiescere jubetur. Sed longè alia statuta Scholæ Dei; in qua non dantur emeriti, nec feriatorum Lycæum. Nullum decet dicere, satis Deo servivi, volo esse emeritus; *bonum est nos hic esse.* Nequaquam, inquit David, sed *in cathedra seniorum laudent eum.* Did. Niss. D. 2. Quadr. §. 8.

Fasciculus myrrhæ. Cant. 1. 12. Cur non vocatur *fascis*, sed *fasciculus*? quia, quantumvis conemur in hac vita Deum, & Christum, eorúmque perfectiones, & opera, colligere; quidquid colligitur, fasciculus parvulus est comparatione ejus, quod restat colligendum. De Ponte hic l. 4. Exh. 3. §. Fasciculus &c.

Bonum est nos hic esse. Matth. 17. 4. Nè dixeris cum Petro: nam oportet semper proficere, & non permanere in unu gradu virtutis, & contemplationis; sed ad alia transire. Theophylactus hic.

In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei Discipuli. Joan. 15 8. Quomodo Discipuli efficiendi, si jam sunt? Cajet. nota: quòd de existentibus jam Discipulis suis ait, *efficiamini mei Discipuli*? ut intelligamus, perseverantiam manendi in JESU consistere in continuò effici ejus Discipulum; hoc est, continuô profectu sub disciplina ejus. Did. Niss. Vit. Abr. l. 6. c. 1.

Transformamur à claritate in claritatem. 2. Cor. 3. 18. Tenuiter micans stella assuefacit ad lucem, & gradatim pertrahit ad ipsum fontem luminis, & dierum. S. Chrysol. s. 87. à manè sereno gradere ad meridiem, à stella ad solem, à charitate in charitatem. Baeza t. 2. l. 7. c. 1. §. 11.

Et opera tua novissima plura prioribus. Apoc. 2. 19. Lyran. plura prioribus, procedendo scilicet de bono in melius. Rupertus hic: opera illius novissima plura vel meliora, sunt prioribus: quia, cùm timore opus bonum inchoaverit, pervenit ad charitatem; quæ perfecta foras mittit timorem.

Nemo tam sanctus, ut non sanctior; nemo tam devotus, ut non debeat esse devotior. S. Leo s. 11. de Quadr.

Quisquis in Schola Christi non proficit, ejus indignus est Magisterio. S. Bernardus ep. 3. 1.

§. III.

Proficiendi alia motiva varia.

Ex Veteri.

Germinet terra herbam virentem. Gen. 1. 11. ait Deus in Mundi fabrica. Postea ait v. 20. *producant aquæ reptile.* Tandem, productis brutis, ait v. 26. *faciamus hominem.* Vide ô homo, quomodo ab exordio rerum te divina Sapientia doceat; ut in tuis operibus semper ad altiora procedas. Sylveira in Luc. 7.

Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio. Prov. 8. 22. quia ità currit, ità terminum viarum attingit; ut semper sit principium viarum. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 4. Sect. 2. Obs. 2.

Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis, perfectionis, *advenit.* Cant. 2. 12 q. d. mox ut flores apparent, & initia vitæ floreſcunt; jam ferè adest tempus secandi per mortem: ideò *surge, propera, & veni*, ad studiosè operandum. de Ponte hic Exh. 21. §. 2.

Cum consummaverit homo, tunc incipiet; & cùm quieverit, aperiabitur. Eccl. 18. 6. Quomodo incipiet cùm consummaverit? quia cùm verticem virtutis attigisse videbitur, quasi vacuum se reperisset, debet principium arripere ad vias difficiliores. S. Gregor. nescit mens per torporem veterascere, quæ semper studet per desiderium inchoare. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 4. Sect. 2. Obs. 1.

Ex Novo, Patribus & alijs.

Beati, qui esuriunt &c. Matth. 5. 6. Nemo ità saturari bonis agendis se credat, ut non semper apponat: nam si cessaret esuries, aut fastidio fieret, aut quia crederet se attigisse, quod perfectum in virtutibus est Et utrobiq; periculum: quia negligens negligetur; &, qui se putat alta ascendisse, dejicietur. Proinde nemo ad hanc esuriem adjiciat satietatem; nemo ad hanc sitim apponat extinctionem. Sed quid est esurire, atque sitire, justitiam? nisi se insatiatum, & insatiabilem, reddere ad omne, quod paratur ad regnum; ad corrigendum omne perperam factum, ad vindicandum in seipso delictum, & puniendum amare peccatum: ad rependendum pro gratia, ad debita persolvenda, ad custodiendum immaculatè deposita, & ad perficiendum sinè contradictione injuncta; & ad patienter portandum quæcunque nostræ sensualitati contraria. Sim Cas. l. 10. c. 7. *Jam saturati estis, jam divites facti estis.* S. Chrysost. hic: & rectè illud jam ex tempore ostendens, esse improbabile, quod dicitur, & esse à ratione alienam eorum opinionem. Si puerum à domo, quantùm jactus est lapidis abducas; vel mox fatigatur, vel Mundi se finem putat attigisse. Qui unâ eleemosynâ, unô jejuniô putat in supremum liberalitatis, vel pœnitentiæ, cacumen se pervenisse; næ ille puerili est animô. Did. Niss. Vit. Abr. l. 6. c. 1.

Date

Date nobis de oleo vestro. Matth. 25. 8. Non extinctas dixerunt, sed *extinguuntur*; quasi aliquid lucis haberent adhuc. Cur ergo non præsumunt properanti jam Christo obviam ire? cur non sperant breviculo illo spatio lucem duraturam? Salvianus l. 2. ad Eccles. ex quo intelligimus, id, quod parum est, quasi nihili esse: nequaquam omnino prodest, illico extinguendum lumen accendi; nec juvat, aliquid eluceſcere, quod in ipso ortu habet occasum; & ad hoc habere tantumodo initium viventis, ut posuit finem habere morientis. Ramirez in Apoc. 2. 28. ep. 4.

Nemo mittens manum suam ad aratrum &c. Luc 9. 62. Quæ à tergo sunt, jam confecta; quæ verò ante faciem, restant facienda. Quisque consideret, non quid fecerit, sed quantum ei supersit; quanta agrorum spatia aranda ei incumbat. Ezech. 1. 12. *Ubi erat impetus Spiritus, illuc gradiebantur; nec revertebantur, cùm ambularent.* Sylveira hic c. 9.

Principium, qui & loquor vobis. Joan. 8. 25. Edocet justus; nunquam sistere in perfectionis via; sed in vertice collocatos novas perfectionis vias inchoare. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 4. Sect. 2. Obs. 2.

Tanquam à Deo, & rege nostro, vocati curramus alacriter; nè si fortè paucò tempore vixerimus, in die mortis infructuosi inveniamur, & fame perlamus. Joan. Climacus gr. 1. de inanis vitæ fuga.

§. IV.

Profectûs praxes, & adjumenta.

SI de virtute in virtutem, & de profectu ad profectum, vultis ascendere; semper timete in singulis minimis Deum offendere. S. Anselmus ep. 6. Monachis in Cistere. Cœnob.

Comparanda est dies instans diei præteritæ; ut ex eorum collatione suum deprehendere possit Monachus vel profectum, vel defectum. S. Bernardus in spec. Monachor.

Impossibile est, pervenire ad perfectionem cujuscunque gratiæ, vel virtutis, aut cujuscunque devotionis, vel gustus dulcedinis Dei; nisi multa æstimatio altitudinis ejus præcedat. Res enim neglecta, & parvipensa, non multum curatur haberi. Quid enim est negligentia, nisi quædam neglectæ rei parvipensio & contemptus? S. Bernardinus s. 56.

Hodie aliquid inchoare, & cras modicum addere, & sic diebus singulis virtutem virtuti proposito jungere; perficit hominem virtuosum, devotum, purum, sanctum; DEO, & hominibus, charum. Gerson epist. inciitatoria ad spiritual. prof. Idem habet Thom. Kemp. Cohortat. ad spir. prof.

Miscellanea.

Veni mecum, ut requiescas securus mecum in Jerusalem. 2. Reg. 19. ait Berzellai v. 34. ad Regem: *quot sunt dies annorum vitæ meæ, ut ascendam cum rege in Jerusalem? obsecro, ut revertar servus tuus, & moriar in civitate mea.* Ità dicunt multi, quando verus David vocat eos ad ascensum melioris vitæ: sufficit nobis status noster; bene sumus, bene possumus sic mori. Hugo Card. in Luc. 5.

Mos mihi est, ad meipsum singula quæque referre; præcipuè si quies mihi sit, si vacet animi moribus adaptare, quod videtur in oculis. Unde & oculorum visio est mihi mentis eruditio. S. Gregor. Naz. in Apologetico de seipso.

Promissa. Videtit. Fidelitas.

TITULUS XXXIII.

PROPOSITA BONA.

§. I.

Symbola. similitudines.

Conceptio.

PEperit filium. Luc. 1. 57. Non concepisse quid proderit, si partus defecerit: nec enim boni agendi sufficit desiderium, nisi, cùm possit, succedat effectus. Sim. Cas. l. 3. hîc.

Non omnes sunt, sicut MARIA; ut, dum de Spiritu S. concipiunt, Verbum pariant. Suat autem, qui abortivum excludant verbum, antequam pariant. S. Ambrosius, apud Naxera in Jos. 18. §. 16.

Si non potes Filium carne concipere, saltem mente concipias per bonum propositum, per bonum cogitatum: forma eum per bonum affectum, & parias per actum perfectum, nè fortè possit dici de te, quod de malis. Isa. 37. 3. *venerunt filii usque ad partum, & virtus, non est pariendi.* S. Bonavent. s. 39. de Nat. B. V.

Flos.

Fulcite me floribus. Cant. 2. 5. Quid sunt flores? nisi animæ bonum jam opus inchoantes, & desiderium cœleste redolentes. Quid mala de floribus? nisi perfectæ jam bonorum mentes; quæ ad fructum jam perveniunt, boni operis de initio Sanctæ propositionis. Anima ergo sancta, amore languida, floribus, malisque, fulciatur; ut requiescat in bono opere proximi, quæ adhuc contemplari non valet vultum Dei. S. Gregor. hom. 15. in Ezech.

Videamus, si floruit vinea; si flores fructus parturiunt. Cant. 7. 12. Florent vineæ, cùm mentes Fidelium bona opera proponunt. Sed fructus non pariunt, si ab eo, quod proposuerant, aliquibus terroribus infirmantur. Non ergo intuendum est, si vineæ florent; sed si flores

flores ad partum fructuum convalescant. Quia mirum non est, si quis bona inchoet; sed valdè mirabile, si intentione rectâ in bono opere perduret. V. Beda in exposit. Job. l. 12.

Ascendit Joseph de Nazareth in Bethlehem. Luc. 2. 4. De odore floris in refectionem panis. Sic de flore ad fructum ascendere debemus; id est, de proposito ad opus. Hugo Card. hîc.

Qualis sermo, talis vita: arbor autem cognoscetur ex fructibus; non ex floribus, & foliis, ac ramis. Clemens Alex. l. 3. Strom.

Alia.

Væ prægnantibus, & nutrientibus, in illis diebus. Luc. 21. 23. Maturiùs igitur absolvatur hîc partus, & cogitationes nostræ bonorum operum processibus explicentur; ut nihil imperfectum finis noster inveniat nihil inexplicatum terminus vitæ nostræ offendat. S. Ambros. l. 2. de Caia, & Abel c. 1.

Quando bona proponimus, quasi manè in initio diei sumus: quia boni claritatem jam aspicere cœpimus, quam sequamur. Sed hoc manè in plenum diem crescit; quando is, qui magna bona agere; ad, quod proposuit, in magna exhibet luce virtutis. S. Gregor. l. 4. in 1. Reg. 9.

§. II.

Proposita exequendi motiva.

Dixitque Deus: fiat lux, & facta est lux. Gen. 1. 3. In Mundo inter *dixit*, & *factum est*, multa solent intercedere; ut etiam aliquando, si dicta promissa, diuque expectata, veniant; tam serò tamen desperato animo intempestiva sint. Ferdinantus hîc.

Sed in lege Domini voluntas ejus. Ps. 1. 2. Nè ipsam voluntatem putares otiosam, sequitur operationis effectus, qui Sancto proposito non sufficiebat tantùm bona velle; nisi etiam desiderium suum continuò, pioque, labore satiaretur. Cassiodorus hîc.

Exiit, qui seminat, seminare. Luc. 8. 5. Parum refert oculis, ac desideriò pergere, nisi & pedibus propediaris. Si jam seminat, quid exiit seminare? Joan. Cluniac: qui seminat desideriò, exiit opere seminare, ut nostræ salutis viam doceret. Did. Niss. Dom. Sexag §. 2.

Surgens venit ad patrem. Luc. 15. 20 Unde surrexit? à voluptatum, & deliciarum, cathedrâ & peccatorum foveâ: siquidem bono voluntatis proposito adjunxit opus. Oportet enim non ea solùm, quæ Deo sint grata & accepta, velle; sed bonô animô desideria per bona opera quoque ostendere. Titus Bostr. hîc.

§. III.

Proposita non servantur.

ANtiochus in angustiis multa promittit. 2. Macchab. 9. 15. 16. &c. *Templum etiam sanctum &c.* Sed qui tot, tantáque, pollicetur impostorum; tunc, cùm in staret exactio divina, nihil facit. Promittit omnium sacrificiorum sumptus impostorum; & nec agnum offert. Promittit se DEI præconem futurum omnî locô; sed tunc nec minimum religionis actum facit in domo sua. Baeza. t. 2. l. 6. c. 3. §. 37.

Magister, sequar te, quòcúnque ieris. Matth. 8. 19. Ad omnia posse quis promittit? dixisset cautiùs, sequar te, quòcúnque jusseris. humaniùs certè, quòcunque volueris. S. Chrysol. s. 19.

Fuit, ut in comitiis provincialibus varia esset consultatio, & nulla ferè conclusio. Id homo ingenii faceti observans, chartam puram, sinè scripturâ, in literarum formam convolvit, & fronti hoc unum inscripsit: *Comitiorum acta.* Nostra proposita comitiorum sunt acta; de multis consultamus &c. Drexelius Rosæ Select. virt. p. 2. c. 1. § 3.

Arriaga tr. de act. hum. Disp. 16. Sect. 4. Hispanicô proverbio dicitur: à dicto ad factum magnum est spatium.

Bonum propositum, quod in aurora prodiit, in meridiè jam occubuit. Est, qui manè calentissimam fundat orationem, ac totus ignitus devotissime communicet; dicit cum Psal. 29. 7. *non movebor in æternum.* Sed ante meridiem jam gratiâ privatus est, & dicere potest. Psal. 129. 1. *de profundis.* Juglar. conc. 13.

TITULUS. XXXIV.

PROSPERITAS.

§. I.

Symbola.

Vidi stultum firmâ radice &c. Job. 5. 3. Comparat prosperitatem hominis in divitiis firmati pulchritudini arboris, quam maledicit, id est, malam esse pronuntiat. S. Thom. Aqu. hîc Lect. 1.

Nè declines ad dexteram. Prov. 4. 27. S. August. in Deuter. q. 48. & alii, per dextram accipiunt prospera.

Quando splendebat lucerna ejus super caput meum; & ad lumen ejus ambulabam in tenebris. Job. 29. 3. id est, quando prosperâ utebar fortunâ; quando dives eram, Cornelius hîc.

Panis mendacii. Prov. 20. 17. est felicitas temporalis; quæ se panem esse mentitur, cùm non sit; sed siliquæ porcorum; quæ non sanant, sed inflant. Hugo Card. hîc.

Non erit eis matutina lux. Isa. 8. 20. q. d. nil eis erit prosperum, nil lætum, nil lucidum; sed omnia obscura, tristia, adversa. Cornelius in Adagiis hîc.

Eris quasi hortus. Isa. 58. 11. propter prosperi-

sperítatem, vel omnium bonorum indeficientiam. S. Thom. Aqu. hic.

Expectavimus lucem; & ecce tenebræ. Isa. 59. 9. lucem, id est, prosperitatem. Cornelius hic.

Diem hominis non desideravi. Jerem. 17. 16. Dies hominis prosperitas est temporalis, quæ nihil est. Hugo Card. hic in Esth. 9. Dies hominis est ille, quò homo prosperatur, potens est, honoratur, laudatur. Cornelius hic. Hanc prosperitatis diem Prophetæ respexerat, cùm dicebat, *diem hom. &c.* S. Gregorius mor. l. 4. c. 15. quasi dies quædam est, cùm hujus Mundi prosperitas arridet. Sed dies iste in noctem desinit: quia sæpe temporalis prosperitas ad tribulationis tenebras perducit. Ibid.

Facto vespere &c. Matth. 16. 2. Præsens afflictio futuræ serenitatis initium est: & è contrario, præsens jucunditas futuræ desolationis signum est. Unde Matth. 16. *Factô vespere dicitis, serenum erit; rubicundum est enim cœlum; & manè; hodie tempestas: rutilat enim triste cœlum.* Nunc cœlum Sanctorum, qui pro Christo affliguntur, rubicundum est; sed craſtinó serenum erit. E contrario malorum cœlum modò rutilat; sed tempestatem futuram promittit. Hugo Card. in Sap. 11.

Stans à dextris altaris. Luc. 1. 11. à dextris, quia prospera, & bona, nuntiaturus advenerat, ait Euthymius.

Neque altitudo, neq; profundum &c. Rom. 8. 39. Possunt altitudo, & profundum, ad prospera, & ad adversa, referri. S. Thom. Aqu. hic Lect. 7.

Creaturæ, seu beatitudo temporalis, sunt olla fervens: cui si quis nimium adhæserit per amorem, timeat, nè se comburat. S. Vincent Ferr. s. de Commemorat. S. Pauli.

§. II.

Prosperitas noxia origo peccatorum, periculosa.

Num. 1.

Symbola, & similitudines.

Ex Veteri, & Novo.

Factúmque est diluvium. Gen. 7. 17. Rupertus l. 4. in Gen. c. 25. ait: eô tempore diluvium orbem obruisse, vere scilicet, quô pluviæ, imbrésque rariores: desiisse verò mense Novembri; quando ineunte hyeme imbres magis solent sævire. Ex hoc noveris, voluptates, quæ vernô tempore frequentius capi solent, diluvium, & tempestates, consequi. Pinna Ethol. 7.

Prodiit, quasi ex adipe, iniquitas eorum. Psal. 72. 7. Adeps felicitatem, & prosperitatem, significat. B. Theodoretus hic.

Occidit pingues eorum. Psal. 77. 31. Scilicet pingues epulones. Gaudeant ergo macilentæ pecudes; quia non occiduntur, sed pingues. Hugo Card. hic

Nomen impiorum putrescet. Prov. 10. 7. In æstate, id est, prosperitate, facilius putrescit virtus & fama, per vitia, quàm in hyeme, id est, adversitate. Similiter in tepore potiùs, quàm in fervore; átque in quiete potiùs, quàm in motu, quô fertur ad bona opera. Ex putredine nascuntur vermes, & serpentes. Sal autem suâ salsedine; & mel suâ dulcedine, corpora à putredine præservat. Cornelius hic.

Locutus sum ad te in abundantia tua; & dixisti non audiam. Jer. 22. 21.

Dorsa habentes contra templum Domini; & facies ad orientem; & adorabant ad ortum solis. Ezech. 8. 16. adorabant ad ortum solis, id est, ad ortum prosperitatis; prosperitas enim per solem intelligitur. Hugo Card. hic. Unde Job. 31. 26. *Si vidi solem, cùm fulgeret.*

Ventus Auster contrivit te in corde maris. Ezech. 27. 26. Non sævus aquilo, sed lenis, & suavis, Auster contrivit tantam navim. Baeza t. 1. l. 1. c. 7. §. 30. In aquilone adversa Mundi, in Austro blandimenta designantur. S. Isidorus tua in Cant. 4.

Cùm introisset Capharnaum. Matth. 8. 5. Juxta Hugonem, *villæ consolationis*; ubi ad nutum omnia succedunt; ubi consolamur, animus jacet paraliticus, & vitiis malè torquemur. Pinna Ethol. 134.

Vespere autem factô, cùm occidisset sol, afferebant ad eum omnes malè habentes. Marci 1. 32. Ut ex hoc cognoscamus, per ipsam Christi mortem Mundo fuisse redditam sanitatem. Nec non, cùm advesperascit terrena prosperitas, aut cùm humana claritas obscuratur; tunc est tempus pericipiendæ salutis. His splendentibus desuper, malè se habentes ad Christum non veniunt. Sim. Cass. l. 5. c. 10.

Concluserunt piscium multitudinem copiosam. Luc. 5. 6. Excessus noxius; aurea mediocritas. Noxia fuit copia piscium piscatoribus: *rumpebatur rete eorum; implevérunt ambas naviculas, ità ut pene mergerentur.* Paoletti Dom. 4. Pent.

Filius infirmabatur Capharnaum. Joan. 4. 46. quod interpretatur villa consolationis, vel pinguedinis. Et in hoc notatur causa morbi, id est, peccati, abundantia, scilicet temporalis sanitas, & fortitudo corporalis, & cœtera hujusmodi bona naturalia; quæ Dominus dat ad consolationem, & gratiarum actionem; sed nos vertimus in corruptionem. Hugo Card. in Joan. hic. Amor ejus ægrotaverat in pinguedine Mundi: Ager quippe pinguedinis Capharnaum interpretatur. In abundantia rerum temporalium habitâ vel quæsitâ, infirmatur hominum amor: qui, dum habet abundè, quod habendum est temperatè, ipsâ intemperantiâ est ægrotus. *Incrassatus est dilectus &c.* Deut. 32. 15. Id. ib. c. 18.

Circumfulsit eum lux de cœlo; apertisque oculis nihil videbat. Actor. 9. 3. Non ille obscuritate tenebrarum, sed luminis nimietate, excœcatus est. S. Chrysost. hom. 4. de S. Paulo.

Ex Variis Authoribus.

Sicut luna, dum plena est, longiùs à sole di-

ſtat; & in hac plenitudine tergum, ſeu medium arcûs, ad Orientem vertit; cornua verò occidentem versùs, aperta habet, acſi ipſum amplecti vellet: cùm autem propinquior eſt ſoli, magis vacua eſt; & tunc nova dicitur, vertique tergum ad occidentem, cornua ad orientem. Sic quando homo plenus eſt divitiis, ac bonis temporalibus; ejuſque fama, & honor, per orbem fulget; tunc magis à ſole juſtitia diſtare ſolet, tergaque per oblivionem divino Orienti vertere &c. Diez. Amor hominis erga Deum.

Peccata ſæpe oriuntur ex bonis temporalibus: ſicut de grano puro palea, de argento ſtannum, de igne fumus, de frumento furfur, de purpura vermis. Broymard. Peccata cauſa infelicium bellorum.

Proſperitas ſimilis fumo. Primò, quia fumus domos denigrat; ſic proſperitas multis peccatis deformat. Secundò, fumus non diu durat; citò aſcendit, & deficit: ſic eſt proſperitas peccatorum. Pſ. 36. 20. *deficientes, quemadmodum fumus, deficient.* Tertiò, oculos lædit, ſic proſperitas excœcat oculos mentis; ut non conſideret, neque videat, quid ſequatur. Gemin. l. 1. c. 66.

Proſperitas temporalis ſimulatur fabæ; quæ humorem groſſum, & inflationem, gignit, ſtomachum lædit, groſſum ſanguinem facit; fumum, qui caput offendit; & ſomnia, triſtia. Sic proſperitas inducit inflationem ſuperbiæ, voracitatem gulæ, noxiam ſtomacho; fumô vanæ gloriæ caput, id eſt, mentem, replet gignit terribilia ſomnia, ut frequentèr timeant, qui in proſperitate ſunt, quæ non ſunt timenda; ſicut ſomniantibus accidit. Pſ. 13. 5. *Illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.* Id. l. 3. c. 64.

Ligna, quæ in plenilunio cæduntur, vel plantantur; quia tunc humor in corporibus abundat, corrumpuntur & generant vermes, à quibus corroduntur. Humor talis eſt proſperitas - vitiorum vermes gignens. Id. l. 5. c. 58.

Num. 2.

Exempla, & Teſtimonia.

Ex Veteri.

Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas. Gen. 1. 2. Hebr. *Spiritus Dei incubabat aquis*, ſicut aves ovis inſident. Cur non æque terræ incubâſſe fertur? Aquæ, juxta Petrum Berchorium, Pierium Valer. Anton. Ricciardum, &c. ſunt Symbola divitiarum, & terrenæ felicitatis, juxta Pſ. 61. 11. *divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Terra* verò, eorundem ſententia, eſt ſymbolum hominis abjecti, & infimi, quem filium terræ vocamus: *terra autem erat inanis & vacua.* Gen. 1. 2. Inſinuatur ergo: licèt omnibus ſit neceſſarius Spiritus S., opulentos tamen in aquis adumbratos, imprimis egere ejus fomentô, & auxiliô, ut qui gravioribus periculis ſunt expoſiti. Did. Niſs. Vit. Abr. l. 4. c. 1.

Memento mei, cum benè tibi fuerit. Gen. 40. 14. Vox Chriſti eſt ad quem libet: nihil enim ità oblivionem Domini facit, ſicut opulentia. Deut. 6. 13. cùm dederit tibi Dominus Deus terram; *cave, nè obliviſcaris Domini Dei tui.* Hugo Card. hîc.

Manhu! quid eſt hoc? Exod. 16. 15. clamavêre præ gaudio Hebræi, viſô mannâ. Angelorum eſt panis, Hebræorum venenum erit. Primùm vermes concupiſcentiæ ebulliet, v. 20. tum nauſeam ſerpentibus obruet. Glandibus feliciores eſſetis, quàm mannâ. Oliva l. 2. Strom. §. Unicuique ſecundùm propriam virtutem.

Vocavit Joſue omnem Iſraelem - dixitque ad eos: eſtote ſolliciti; ut cuſtodiatis cuncta &c. Joſ. 23. 2. 6. Dixit hæc, poſtquam pacem dederat Dominus Iſraeli. Timuit prudenter; nè tranquillâ pace fruentes, ac delitiis exundantes, prævaricarentur. Naxera in Joſ. 23. §. 3. Indiget monitore felicitas.

Oſculatúſque eſt Rex Abſalon. 2. Reg. 14. 33. Quid eum putas ex ore hauſiſſe? Pſalmorum fragrantiam? humanitatis candorem? Pacis iridem? Superbiit, arſit, rebellavit. 2. Reg. 15. 1. *igitur poſt hæc fecit ſibi Abſalon currus & equites &c.* Beatior fuiſſet ſerpentis morſu, quàm regis oſculô, quique vixiſſet fortè poſt pœnam; poſt amplexum periit, & perdidit. En fatum murmur in manna. Num. 21. 5. *cur eduxiſti nos de Ægypto?* En fragrans in veneno thus! *miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes.* ib. Irriguum ſibi ad incolendam regionem delegit Loth. Gen. 13. 10. *quæ univerſa irrigatur, ſicut paradiſus Dei.* Noli fidere ubertati, captivitatem tegit. Sulphur, non lac, emulſit; uxoris funus, non gregum fœtus, reſpexit. Exceptus à Jahele Siſara videbatur ſibi nactus in naufragio portum. Judic. 4 19. 21. *Domine mi, intrà; nè timeas.* Cùm ſitiret aquam, recreatus eſt lacte. Quid felicius? Sed Lacheſis latebat in lacte. Quô triumphô advecta putas vaſa templi aurea in Regis palatium? Mors in phialis, non triumphus. Ut primùm iis uſi Chaldæi, everſi ſunt à Medis. Dan. 5. 2. 30. Oliva l. 2. Strom. §. Unicus ſecundùm propriam virtutem.

Videns autem Regina Saba - & ordines miniſtrantium, veſtesq; eorum, & pincernas; & holocauſta, quæ offerebat in domo Domini; non habebat ultrà Spiritum. 3. Reg. 10. 4 5. Saà: quidam illam particulam, *& holocauſta* vertunt ſic: *& aſcenſum, quô aſcendebant in domum Domini.* Non habebat ultrà Spiritum, id eſt, erat diu extra ſe præ ſtuporę. Unde tanta admiratio? quòd felicitas non attrahat piacula; quòd in tanta felicitate Deo holocauſta immolent. Eſcobar t. 6. Par. Chr. l. 9. Sect. 2. Obſ. 3.

Obſervo, ut fiat in me duplex Spiritus tuus. 4 Reg. 2. 9. Ad quid duplicem petit? an ei non ſatis Eliæ Spiritus unus, & ſimplex? Mendoza in 1. Reg. 1. Sciebat Eliſæus, Eliam inter labores vixiſſe; ſe inter favores: Eliam perfectionibus Achabi vexatum; ſe donationibus Naamani honorandum. Et quia ſciebat duplo graviora certamina à proſperitate, quàm adverſitate; ideo duplicem, quô illi reſiſtat, petit. Paoletti Dom. 5. Epiph.

Scidit

Scidit vestimenta sua. 4. Reg. 19. 1. Ezechias, cùm esset in tribulatione, vide, qualia faciebat pro salute sua: saccum induit, & in terra sedit. Ubi autem in deliciis esse cœpit, cecidit præ altitudine cordis sui. Quando tribulantur Israelitæ, multò plures fiebant; quando autem illos dimisit, tunc omnes peribant. S. Chrysost. hom. 16. in Act.

Indulsisti genti Domine, indulsisti genti: nunquid glorificatus es? Isa. 26. 15. Est sensus: sæpe misertus es gentibus, id est, humano generi, & exercuisti in eas incredibilem clementiam. Nunquid cognoverunt? nunquid glorificaverunt nomen tuum? Nunquid è contrario longè à te recesserunt? Securitas enim negligentiam, negligentia contemptum parit. S. Hieron. in Isa. 26.

Vitis frondosa Israel; fructus adæquatus est ei. Secundùm multitudinem fructûs sui multiplicavit altaria; juxta ubertatem terræ suæ exuberavit simulacris. Os. 10. 1. Damnanda fertilitas, quâ religio sterilescit! quot pampini, tot scelera; quot vites, tot idola. Malo esuriæ, quàm perire. September apud Hebræos. *Ethanim* dicitur, id est, *mensis asperitatum.* Aliqui ità vocatum putant; quòd tunc, transactô æstu, & imbres, & fulmina, ruant. Ego verò puto; quòd, ubi abundantia, & vindemia, exundat; scelera, & calamitates, non desint. Eccli. 11. 10. *Si dives fueris; non eris immunis à delicto.* Oliva l. 9. Strom. §. Vitis frondosa.

Ex Novo.

Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Matth. 4. 9. Nihil vicinius bonis temporalibus dæmon invenit, quàm casum, quàm ruinam. Baeza t. 1. l. 3. c. 22.

Apprehensis servis ejus. Matth. 21. 35. Agricolæ, post uberes vineæ fructus perceptos, insolentes fiunt ad omnia patranda. Et quando non felicitas homines à divino deturbavit obsequio? S. Chrysost. per singulos gradus munificentiæ Dei Judæorum malitia crescebat. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 9. Sect. 2. Obs. 3.

Ex Patribus, & aliis.

Hic (Salomon) bonis initiis malos exitus habuit. Quippe secundæ res, quæ sapientium animos fatigant, magis huic obfuerunt, quàm profuit ipsa sapientia. S. August. de Civit. l. 17. 20.

Nihil est infeliciùs felicitate peccantium; quæ pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas, velut hostis interior, roboratur. Id. epist. 5.

Putatis tunc esse ventum contrarium, quando est hujus sæculi adversitas? Quando enim bella, quando tumultus, quando fames, quando pestilentia, quando cuiq; hominum privata evenit calamitas; tunc putatur ventus adversus; ibi putatur invocandus DEUS. Quando autem temporali felicitate Sæculum arridet; quasi non est ventus contrarius. Magnæ virtutis est, cum felicitate luctari; nè illiciat, nè corrumpat nè ipsa subvertat felicitas. Magnæ felicitatis est, à felicitate non vinci. Id. s. 11. de Verb. Dom. apud Oliva t. 3. conc. 9. die vener. in hebdomada Passionis.

Meritò fortiter flagellatur hic Mundus: cognovit enim jam verba Domini Mundus &c. S. August. s. 12. de Verb. Dom.

Cùm prosperitas adest, tunc maximè tempus orationum est, lacrymarum, & compunctionis, & cautelæ. S. Chrysost. hom. 17. in tribulatione namque ipsa tribulationum malum vel invitos nos corripit, & modestus facit. Ablatô verò tali frænô timendum, nè ad torporem declinemus; nè de nobis Psalmista dicat: *cùm occideret eos, quærebant eum, & diluculo veniebant ad eum &c.* Ps. 77. 34. Stengelius div. Judic. t. 1. c. 14.

Prosperitas facit hominem oblivisci fut uræ gloriæ, & mortis, & Inferni: prosperitas replet hominem vitiis, & peccatis; úsque ad summum. S. Thom. Vill. conc. 3. de multis. MM.

§. III.

Prosperitatem sperne, quia datur & impiis.

Ex Veteri, & Novo.

Noli æmulari in malignantibus &c. Psal. 36. 1. Admonet Propheta, tanquam spiritualis Medicus, Fideles; ut, si videant impios prosperè agere, non provocentur ad eos imitandos; nec irascantur, aut indignentur, adversùs Deum, quasi injustum. Bellarminus hîc.

Annô quintô decimô Imperii Tiberii Cæsaris &c. Luc. 3. 1. Vide, an non parvi faciat Deus orbis regna; quibus hominibus dignitates conferat? Tiberio, Pilato, Herodi &c. cùm interim illum, quô major inter natos mulierum non surrexit, in spelunca eremi, sinè honore, opibus, privatum vivere patiatur. S. August. in Ps. 62. non ad hoc sumus Christiani, ut terrenam nobis felicitatem petamus; quam plerúmque habent & latrones, & scelerati. Barradius D. 4. Adv. t. 2. l. 1. c. 2.

Epulabatur quotidie splendidè. Luc. 16. 19. Si Deus tam indulgenter habet eos, à quibus offenditur; quid faciet his, à quibus amatur, & colitur. Did Niss. fer. 5. D. 2. Quadr. §. 2.

Recepisti bona in vita tua. Luc. 16. 25. S. Chrysost. tom. 6. tr. in terræ motum: non dixit, cepisti, sed *recepisti.* Qui recipit, debita recepit: recepisti, quæ solvenda erant, quæ debebantur. Attendite quæstioni: Si justus fuit Lazarus, ùt nimirum fuit, & Abrahæ sinus indicavit, corona, præmia, patientia: iste verò peccator, planè improbus, & inhumanus; cur ait illi, *quia recepisti?* Num enim illi debebatur quidpiam? Fieri non potest, ut homo ità sit penitus justus, ut à peccato sit mundus: neque rursus fieri potest, ut nullus ità malus sit homo, quin habeat aliquod saltèm exiguum bonum. Quoniam ergo & Lazarum peccata quædam habere contigerat, & divitem aliquod bonum habere; propterea dicit Abraham: nihil quære; bona illic tua recepisti, & Lazarus mala sua.

Ex Patribus, & aliis.

Quia præsens sæculum eorum est, qui futuræ beatudinis non habent spem; & ideò patienter feramus illos, his successibus prosperis agere, percipere bona in vita sua: donec veniat & nostrum, ad quod invitati sumus, & cujus nobis repromissa sunt bona; ad quod respicimus, in quod speramus: cujus bona, non sicut in hoc sæculo tanquam umbra prætereunt, sed permanent in æternum. Impossibile autem est, & in præsenti sæculo bona consequi, & in futuro. Orig hom. 2. in Ps. 36.

Quod bonum (pulchritudo corporis) Dei quidem donum est; sed propterea id largitur etiam malis, nè magnum bonum videatur bonis. S. August. de Civit. l. 15. c. 22.

Beneficentissimâ providentiâ omnipotens Deus terrenam felicitatem concessit & impiis; nè pro magno quæreretur à bonis. Id. ep. 120.

Multa naturæ commoda adsunt etiam sceleratis. An non erat pulcher, & formosus Absolon? & usque ad capillos capitis porrigebatur ejus corporis species? quid autem? an non erat calvus Elisæus; ut etiam videretur à pueris? sed nec illum quidquam juvit forma, nec hunc læsit deformitas. S. Chrysost. in Psal. 140.

Nempe hujusmodi, cùm intuentur peccatores florere; honoribus, facultatibus, abundare; & temporalibus bonis pacificè frui; nequaquam Dei reprehendunt sapientiam; neque felici eorum invident prosperitati: quin potiùs contemnunt, atque despiciunt illa, tanquam exigua bona transitoria, periculosa, atque vilissima; quæ profectò ùt plurimùm iniquis, quibus in regione vivorum nulla est portio, pro suorum tribuuntur mercede meritorum. S. Laur. Just. de instit. & regim. Prælator. c. 5.

Nihil sanè infelicius felicitate peccantium: quibus, tanquam desperatis ægrotis, quanquam contrarium, & morbo incongruum, nil negatur, quod libeat. Id. lib. de spir. an. resurr.

Noli hujus vitæ felicitatem hominibus invidere; sed condole; imò, quia ipsi non dolent, potiùs ingemisce: qui nimirum velut bruta animalia ad macellum edendo properant, ad gladium lasciviendo festinant. B. Petrus Dam. ep. 6.

Ratio, quare boni non accipiant retributionem in hoc Mundo, est, quia servire DEO in bonis operibus est sanctitas: bona autem hujus Mundi sunt vanitatis. Non competit autem DEO, pro sanctitate dare vanitatem, pro auro dare lutum. S. Vinc. Ferr. s. 2. D. 2. post. Trinit.

§. IV.

Prosperitas reprobationis signum.

Ex Veteri, & Novo.

NOn multiplicabit sibi equos &c. Deut. 17. 16. Tum nè in bello confidat, in multitudine equorum; tum nè erigatur in superbiam magnôque fastu incedat: itaque populo gravia onera ad suam pompam sustinendam imponat; uti fecit, & peccavit Salomon; qui habuit quadraginta millia equorum in stabulis; & curruum, equitúmq; duodecim millia. 3. Reg. 10. 26. Unde multi, & meritò, metuunt Salomonis saluti: videtur enim illi Deus gloriam terrenam concessisse, ut privaret eum gloriâ cœlesti. Cornelius hîc.

In quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta est muneribus. Ps. 25. 10. Ad tempus floret impius; ad tempus emendatur bonus. Sed flos illius sicut fœnum arescet; emendatio illius transiet. Ille accipiet pœnam perpetuam; quia hîc flagellatus non est; & ad tempus floruit: ille autem, qui tentationem sustinuit, in æternum vitæ perpetuæ retributionem accipiet. S. Chrysost. hîc.

Est via, quæ videtur homini justa. Prov. 14. 12. Salazar, & alii, per viam hanc accipiunt felicitatem terrenam; cui multi applaudant, putantque esse vitam rectam ad plenam beatitudinem. Cùm animalia omnia, à leone ad antrum invitata, certatim ingrederentur; sola vulpes restitit. Rogata causam, dixit: quia cerno vestigia animalium adversa omnia, nullum adversum: nimirum omnia ingredi video, nullum regredi. Cornelius hîc.

Date florem Moab, quia florens egredietur. Jerem. 48. 9. Sequitur: *& civitates ejus desertæ erunt, & inhabitabiles.*

Ex Patribus, & aliis.

Præsentis vitæ prosperitas innocentiæ testis non est: quia multi ad perennem vitam per flagella redeunt; & plerique ad infinita supplicia perducentur sine flagellô. S. Gregor. mor. l. 25.

Luge peccatorum felicem: gladius enim justitiæ ipsi imminet. S. Nilus cap. Præn.

Prosperitas laqueus est: culter, incidens hunc laqueum, adversitas. Guigo. Carthus. consid. de tranquill. an. c. 14.

Qui omne voluptatis impleverit desiderium, quasi per gramineam viam dicitur ad equuleum. S. Honorius s. de S. Cæcilia.

O quàm miserum est, in hujus Sæculi prosperitate modicô tempore vivere, & ad æterni ignis incendium quotidie clausis oculis, velut in lectica positum, properare! B. Petrus Dam. l. 4. ep. 13.

In hac vita prosperari, est signum pessimum. S. Bonaventura s. 96. Dom. 6. Pent.

Accipiunt unum ex captivis ad mortem, collocántque in Regis thronum, & eundem illi dant vestitum, sinúntque illum deliciari illis regni diebus; & nemo illum vetat quidquam facere, quæ vult. Post hæc autem exutum, virgisque cæsum, suspendunt. S. Chrysost. or. 4. de Persis.

§. V.

Prosperitas suspecta sapientibus.

NOli timere Abram: ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. Gen. 15. 1. Abraham cognoscens, continuum bonorum successum, magnum reprobationis signum

signum esse; ut cùm sibi Deus contra quatuor reges victoriam concessisset Gen. 14. 15. veritus est; nè fortè hoc eum donans præmio Deus, æternò excluderet. Cùm autem eum Deus tantoperè diligeret; statim voluit eum illò timore liberare: *noli timere &c.* q. d. non time: præmium tuum præcipuum non temporale, sed æternum, erit. Diez. conc. 4. in Nat. B. V. Abraham ex victoria tam solenni, quam Deus dederat ei, timuit, nè in hoc accepisset totam mercedem justitiæ suæ à Domino: & ideò Deus assecuravit eum de contrario. Lyranus.

Sancti viri, cùm sibi suppetere prospera hujus Mundi conspiciunt, pavidâ suspicione turbantur. Timent enim, nè hic laborum suorum fructus recipiant: timent, nè quod divina justitia latens in ejus vultus aspiciat; &, exterioribus eos muneribus cumulans, ab intimis repellat. S. Gregor. moral. l. 5. c. 1.

§. VI.

Prosperitas desinit in luctu.

Quæ universa irrigatur sicut paradisus Dei. Gen. 13. 10. Irriguam sibi ad incolendam regionem delegit Loth. Noli fidere ubertati; captivitatem tegit. Sulphur, non lac, emulsit, uxoris funus, non gregis fœtus, aspexit. Oliva l. 2. Strom. §. unicuique secundùm propriam virtutem.

Pharao post vaccas pingues videt macilentas, quæ illas devorant. Gen. 41. 2. 3.

Domine mi, intrà; nè timeas. Judic. 4. 18. 19.. Exceptus à Jahele Sisara, videbatur sibi nactus in naufragio portum. Cùm sitiret aquam, recreatus est lacte. Quid felicius? sed Lachesis latebat in lacte. Oliva l. 2. Strom. §. unicuique. &c.

Amanum videbis lætissimum, à rege summè honoratum, omnibus principibus antepositum; sed conversa est lætitia in mœrorem maximum, Esth. 3. 1.

Defecerunt sicut fumus dies mei. Ps. 101. 4. Quid habent dies Davidis commune cum fumo? dies triumphatoris, semper victoris, regnantis per quadraginta annos; videntis filium Salomonem super solium suum. 3. Reg. 1. 48. Fumus, res atra denigrat, lacrymas excitat. Omnis humana prosperitas tandem luctum movet. S. Chrysost. hom. 2. in Matth. nonne vides, etiam corporeos oculos, cùm in fumo remorantur, lacrymas semper effundere? talis est profectò & mentis oculus; si in fumum sæcularium negotiorum fuerit ingressus; ad innumera prorsus mala lacrymabitur. 1. Timoth. 6. 9. *qui volunt divites fieri incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.* Hugo Card. hic. *qui volunt divites fieri inciderunt in tentationes multas & laqueos diaboli, & desideria inutilia & nociva, quæ demergunt homines in interitum & perditionem.* Sylveira c. 21. in Luc. 12. 9. q. 2.

Antiochus. 1. Machab. 6. 11. *in quantam tribulationem deveni.*

Successus continuus temporalium certum est futuræ calamitatis indicium. S. Laur. Just. de virt. pat. c. 3.

Vide. Gaudium. Lætitia. Vanitas. Voluptas.

§. VII.

Prosperitas instabilis est, & fugax.

Num. 1.

Symbola, & Similitudines. Ex Veteri, & Novo.

Fiat lux; & facta est lux. Et vidit Deus lucem, quòd esset bona. Gen. 1. 3. 4. id est, grata, utilis, jucunda. S. Hieron. lux humanæ felicitatis Symbolum est. Vidisti solem emicantem, terram radiis complentem? transeundo lucet, pervolando placet. Lux ostentatur matutina, crescit usque in perfectam diem: sed incrementa illa, quæ placent aspicienti, fugiendo efformantur. Si stat aliquando felicitas, miraculum est; sicut sol stetit jussu Josue: vel, si non est miraculum, somnium est Josephi. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 12. Sect. 1. Obs. 2.

Omnes morimur; & quasi aqua dilabimur. 2. Reg. 14. 14. Euseb. Cæsar. l. 11. de præparat. Evang. c. 7. quemadmodum aqua manibus hausta, quantò magis premitur, tantò citiùs diffluit: sic mutabilia cuncta; quantò magis ratio persequitur, tantò magis amittit. Mendoza in 1. Reg. 10. Annot. 6. Sect. 1.

Fiant sicut fœnum tectorum. Ps. 128. 6. Talis est prosperitas eorum, qui vivunt in scelere. Talis jucunditas rerum, quæ ad hanc vitam pertinent: simul enim & cernitur, & interit: ut quæ nec habeat fundamentum aliquod, nec potentiam, S. Chrysost. hic.

Oritur sol, & occidit. Eccl. 1. 5. Oritur sol præsentis prosperitatis; & occidit, id est, statim ad occasum tendit. Et hoc, ut nemo de ortu hujus solis gaudeat; cui tam inevitabilis, tamque velox, succedit occasus. Insensatus est igitur, qui solem in ortu suo semper nititur detinere, & ab eo prohibere occasum: hic vult facere miraculum, sicut Josue c. 10. Hugo Card. hic.

Flores apparuerunt in terra nostra. Cant. 2. 12. sed mox subdit: *tempus putationis advenit:* quia humana felicitas vix efflorescit; cum statim exarescit. Mendoza in 1. Reg. 10. Annot. 6. Sect. 1.

Tanquam memoria hospitis unius diei prætereuntis. Sap. 5. 15. Prosperitas temporalis per hospitem unius diei designatur: nam, sicut hospes hodie venit, & cras recedit; ità prosperitas temporalis modò venit, & modò recedit. Hugo Card. hic.

Date florem Moab. Jerem. 48. 9. Sanchez, & alii, explicant: quantumcunque in amœno, & irriguo, loco sit Moab, floreatque, ac niteat, ab ubertate patriâ; floreus tamen, ac nitidus, abripietur in alienum solum. Ex eo discimus: tunc maximè vicinas esse urbes cladi, & homines tribulationi, cùm maximè gloriâ, opibus, & deliciis, florent. Ratio: quia fortuna similis rotæ; quæ, cùm in culmine est, tunc rotando descendit, & tendit ad finem. Ità poma, cùm maturrima sunt, putrescunt: flores, cùm pleniissimi, marcescunt. Sol, cùm in meridie est altissimus, mox declinat ad occasum: cùm est in solstitio æstivo, declinat ad hyemem. Idem est imperiorum, regnorum, urbium, principum, hominum, circulus, periodus, terminus, & occasus. Cornelius hic.

Si vis, faciamus hic tria tabernacula. Matth. 17. 4. Non dixit, faciamus hic domos,

sed tabernacula. Domus ædificatur, ùt permanens, & fixum, domicilium: tabernaculum autem, seu tentorium, ad breviter manendum. Cùm illa gloria esset quidem quædam particula cœlestis beatitudinis; quia tamen in terra appareret; etsi nescius, quid diceret Petrus, in hoc tamen cautè loquitur. Sylveira hic. q. 19.

Ab arbore fici discite parabolam. Matth. 24.32. Ficus, cùm sit dulcis, sumitur in parabolam ad orbis exterminium: nimia enim prosperitas excidii est præsagium. Idem hîc.

Magni animi est, magna contemnere; ac mediocria malle, quàm nimia: illa enim utilia, vitaliaque, sunt, atque hæc: eò quò semper fluunt, nocent. Sic segetem nimia sternit ubertas; sic rami onere franguntur. Ad maturitatem non pervenit nimia fœcunditas. Idem animis quoque evenit, quos immoderata felicitas rumpit; quâ non tantùm in aliorum injuriam; sed etiam in suam utuntur. Naxera in Jos. 22. §. 9.

Num. 2.

Testimonia.

Ex Veterii, & Novo.

Videbam coram me vitem. Gen. 40.9.10. Pistorum magister se tria canistra vidisse ait; & ad omnium excelsius, ciborum delicijs plenum, aves involare. Cur ex somniis Joseph adeò disparem conjicit eventum? Quia vitem paulatim crescere in gemmas vidit; & aves citò ad cibos involare. Nec enim, si felix esset auspicium, adeò celer esset volatus: nec, si vitis infausta portenderet, lentè adeò crevisset. Nam calamitates aligeræ properant; felicitates accedunt tardigradæ. Naxera in Jos. 6. §. 19.

Dæmon in Job facultates, Dei permissu, desæviens, ignem de cœlo adducit, ventos invitat, hostes inflammat; & brevissimô intervallô, quæ multis annis composita, dissipantur. Job. 1.12. &c. Josue milites Jericho capiunt; sed post plurium dierum obsidionem in septimi diei fine: at sinè morâ ab Haiensibus profligati *statim terga vertentes percussi sunt.* Jos. 7.4.5. Moyses, ut per aquas iter populo terrenum panderet, virgâ mare percutit, percussæque vitreos in muros eriguntur; sed ventô totâ nocte acriùs spirante. Ex. 14.21. *cùm extendisset Moyses manum &c.* sed, ut Ægyptios absorbeat, citiùs, & præcipitatiùs, ruit. *Reversum est primô diluculô ad priorem locum.* Longò spatiô pacta felicitas, brevissimô advolavit adversitas. Naxera in Jos. 6. §. 19.

Dies mei transierunt. Job. 17.11. Dies hi præteritæ felicitatis possunt intelligi. V. Beda hîc.

Succidite arborem. Dan. 4.11. Nabuchodonosoris arbor, cujus altitudo nimia, succidi jubetur. De eo dicere potuisset Seneca, quod de Cajo Cæsare, ep. 94. quid Cajum Cæsarem in sua fata pariter, ac publica immisit? gloria, & ambitio, & nullus supra cœteros eminendi modus. Naxera in Jos. 1. §. 40. *Altitudo ejus nimia.* Dan. 4.7.

Erant ibi lapideæ hydriæ sex. Joan. 2.6. Cur tam exactè scribit hydriarum numerum, & capacitatem? videbatur majus miraculum dare vinum absque numerô, & mensurâ. Valdè suspecta est felicitas: si modum nesciat; perseruit. Sylveira Addit. in Joan. 2.

Præterit figura hujus Mundi. 1.Cor. 7.31. S. Theodorus Studita: quid est, *præterit. &c?* idem, quod labitur, præterequitat: nec vel diuturnam stabilitatem obtinens; sed, qui heri nitidus, hodie squalidus: qui heri in re splendida, hodie in miseria est. Nunc extollitur ille; nunc alter dignitiate ruit: hic è paupere fit dives; alius è divite pauper milleque mutationibus, atque vicibus, ærumnosa nostra subjecta vita est, nihil possidens constans. S. Chrysost. Theophylactus, vertunt illa verba sic: *præterit scena hujus Mundi.* In Comœdia, cùm quis regem, vel principem, repræsentat, &c. Quàm parvi facimus illa! quàm parum invidemus tali gloriæ. Did. Niss. Vit. Abr. l. 9. c. 1.

Ventis citiùs fidere possumus, aut literis in aqua scriptis; quàm hominum felicitati. Quod quidem, meâ sententiâ, ideo fit; ut harum rerum inconstantiam, inæquabilitatemque, perspicientes, concitatiore cursu ad Deum, & futura, properemus. S. Gregor. Naz. ep. 18.

§. VIII.

Cur bonis hîc malè, malis benè?

Quare ergo impii vivunt? sublevati sunt, confortatique divitiis? &c. Job. 21.7. Justus quidem tu es, Domine; veruntamen justa loquar ad te: *quare via impiorum prosperatur? benè est omnibus, qui prævaricantur & iniquè agunt.* Jerem. 12.1. *Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo, obtinuerunt divitias &c.* Ps. 72.12. Cùm bonis hîc malè est, & malis benè; hoc fortasse deprehenditur: quia & boni, si quæ deliquerunt, hic recipiunt, ut ab æterna plenius damnatione liberentur: & mali bona, quæ pro hac vita faciunt, hic inveniunt, ut ad solam imposterum tormenta pertrahantur. S. Gregor. mor. l. 5. c. 1.

§. IX.

Miscellanea.

Lætantur, cùm malè fecerint. Prov. 2.14. Tales similes sunt illis, quos in Apulia videmus morsos à tarantulis, continuò saltare, tripudiare, & tripudiando emori. Cornelius hîc.

TITULUS XXXV.
PROVIDENTIA DEI.

§. I.
Figuræ, Symbola, definitio.

Vidit scalam stantem. Gen. 28. 12. Dico cum Theodoreto, Pierio; scalam hanc, esse Symbolum Providentiæ, & gubernationis divinæ. Unde Deus illi innititur, quasi prima causa, & primum movens omnium. Angeli ascendunt, & descendunt, quasi ministri, & executores, Providentiæ divinæ. Hæc scala à cœlo in terram pertingit: quia Deus inferiora per superiora; homines per Angelos, gubernat. Duo scalæ latera sunt suavitas, & fortitudo. Varii modi Providentiæ sunt gradus. Sic Homerus Providentiam describit per catenam auream, à Jove de cœlo demissam in terram; quâ Jupiter omnia comprehendit, constringit, & ad se trahit. Cornelius hîc.

Quando splendebat lucerna ejus. Job. 29. 3. Scilicet Providentia ejus. S. Thom. Aqu. hîc.

Nè projicias me à facie tua. Ps. 50. 13. Faciem hîc gubernationem appellavit. B. Theodoretus hîc.

Ut quid destruxisti maceriam ejus? Ps. 79. 13. Maceriam tutelam vocavit: nam quod est maceries vineæ, hoc est Dei cura his, qui illâ digni effecti sunt. Cæterùm prætergredientes viam hostes nuncupavit: quemadmodum enim viatores vineam, quæ sinè sepe, & custodiâ est, tutò vindemiant; sic, qui divinâ providentiâ privatus est, expugnabilis quibuslibet lædere volentibus fit. B. Theodoretus. hîc.

Introduxit me rex in cellaria sua. Cant. 1. 3. Modus contemplandi in creaturis providentiam Dei erga nos. Quid sunt maria, & flumina, piscibus referta, nisi quædam Dei cellaria ad reficiendum? Quid aer volatilibus, aut terra animalibus, & plantis, abundans; nisi quædam promptuaria ad tuam nutritionem? Quid mineralia, ubi aurum &c. nisi thesauri Dei ad te locupletandum. de Ponte hîc. Exh. 10.

Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi. Cant. 2. 3. Propriè, & genuinè, umbra Christi est ejus providentia, cura, & protectio Ecclesiæ, & animæ Sanctæ, velut sponsæ suæ; juxta illud Is. 51. 16. *sub umbra manûs meæ protexi te.* Ità Orig. Nissen. Cassiodor. Ambros. Thren. 4. 20. *in umbra tua vivemus in gentibus.* Ps. 56. 2. *in umbra alarum tuarum sperabo.* Cornelius hîc.

Pasce populum tuum in virga tua in medio Carmeli. Michææ 7. 14. Orat Deum Michæas, ut virgâ suâ pastoritiâ, id est, providentiâ suâ paternâ, pascat, regatque, Judæos. Cornelius hîc.

Circumdedit sepem. Marci 12. 1. hoc est, divinâ curâ, & providentiâ, munivit illam. Victor Antioch. hîc.

Sol. Lem: *Omnibus sufficit.* Picinelli.

Providentia est voluntas Dei, per quam res omnes aptè, congruenterque, gubernat. S. Joan. Damasc. l. 2. orth. fid. c. 29.

§. II.
Providentia Dei asseritur, & probatur.

Ex Veteri.

Fac tibi arcam. Gen. 6 14. Cur non vocatur potiùs navis? Respondet Paulus s. 57. tom. 6. ut securissima custodia Noe intelligeretur, non navis, sed arca vocatur. Ut intelligeret Noe, se tanquam in arca servatum inter tot aquarum imminentia pericula. Did. Niss. l. 3. c. 10. Phœn. Græc.

Et ingressus est Noe -- in arcam propter aquas diluvii. Gen. 7. 7. Perditum erat genus humanum; scintilla nostri generis Noe restabat; scintilla in medio mari; nec tamen extinguebatur, neque naufragium faciebat: quippe quæ gubernatorem haberet universitatis: non enim asseres illum servârunt, sed robusta Dei manus. S. Chrysost. t. 6. tr. in terræ motum.

Vade, & proficiscere in Mesopotamiam Syriæ. &c. Gen. 28. 2. Jubetur Jacob abire peregrè; solum pro culcitra, baculum pro rheda, habens. Theodoretus q. 12. Hac de causa Jacobus aufugit, & solus peregrinatur; ut locupletissimus rediens & ipse experiretur, quanta sit Dei providentia. Eadem ratio de Abraham Gen. 12. 10. & 13. 1. Velloso in Judith 5. Paræn. 28.

In qua erat - dipsas. Deut. 8. 15. Isidorus l. 12. etymol. 4. dipsades, serpentes nocentissimi: morsi ab eis continuò inardescunt, & siti ardent. Quare incessanter haurientes tandem crepant, & dissiliunt. Magna ergo fuit Dei providentia erga Hebræos, quòd ipsi per quadraginta annos ab his serpentibus, qui in deserto abundant, non sint læsi. Cornelius hîc.

Libri Job tota intentio in hoc versatur, ut per probabiles rationes ostendatur, res humanas divinâ providentiâ regi. S. Thom. Aqu. Prologo in Job.

Militia est vita hominis super terram &c. Job. 7. 1. *& sicut dies mercenarii &c.* Ex utroque exemplo datur intelligi; præsentem vitam divinæ providentiæ subdi; nam milites sub duce militant, & mercenarii à patrono operis mercedem expectant. Id. hîc Lect. 1.

A domino diriguntur gressus viri. Prov. 20. 24. fortis, & strenui, qui magna, & ardua molitur: hunc enim Hebr. *gemer* significat. Directio hæc DEI multiplex. 1. dirigit actiones nostras, cùm ab æterno eas destinat, & præordinat; ut in tempore ad eas hominem excitet. 2. cùm in tempore hominem ad eas excitat, & dirigit, mentem illuminando, & voluntatem ad eas impellendo. 3. cùm modum,

eas

3. cùm modum, eas ordinatè, & feliciter, exequendi, ſuggerit. 4 cùm obſtacula, & obſiſtentes ſtudiis noſtris, amovet &c. Cornelius hic.

Ex Patribus.

Divinâ providentiâ pulchrè omnia moderante, ità univerſa generationum ſeries ab Adam usque ad finem ſæculi adminiſtrantur, tanquam unius hominis à pueritiâ usque ad ſenectutem temporis ſui tractum ætatis gradibus terminantis. S. Auguſt. lib. 83. quæſt. q. 53.

Si navigium ſinè gubernatore non perſiſteret, ſed facilè ſubmergeretur; quomodo ſubſiſteret Mundus tantùm temporis gubernante nemine? Et nè quid plus dicam: navigium Mundum eſſe puta; temonem, ſuppoſitam terram; velum, cœlum; vectores, homines; mare, ſubjectam abyſſum: quomodo ergo tantò naufragium tempore non eſſet factum? S. Chryſoſt. hom. 10. ad pop. Ant.

Corporum, quæ generationi, & corruptioni, obnoxia ſunt; compoſitio, quæ ſemper cuſtoditur, providentiam eſſe magnopere oſtendit: ſiquidem in omni particula corporis providentiæ præmeditatio opparet. S. Gregor, Niſſ. l. 8. de provid. c. 1.

Si perfecta omnia, ſi robuſta, ſi nullius indiga, gigneret, & proferret natura; profectò aboleretur pietas, ingenium deficeret, ars periret &c. S. Chryſol. ſ. 132.

Sicut, ſi aliquis videret ſagittam directè tendere ad certum ſignum; quamvis ſagittantem non videret, cognoſceret ſtatim, quòd dirigeretur à ſagittante. Ità cùm videamus res naturales absque cognitione tendere ad certos fines; poſſumus pro certo cognoſcere, quòd operantur ex voluntate alicujus dirigentis, quem dicimus Deum. S. Thom. Aqu. in ep. 1. Cor. 15. Lect. 5.

§. III.

Nihil fit caſu, aut fortuitò.

Ex Veteri.

Puella, cui ego dixero. &c. Gen. 24. 14. Hæc ſecum loquebatur ſervus; & ecce apparet virgo Rebecca. Putas, hæc caſu fiebant? abſit. Veniebat Rebecca ad fontem, ad ſervum Iſaac; qualem, qui ex illa, & Iſaac, naſciturus erat, venire præſcripſerat. Baeza t. 2. l. 6. c. 3. §. 8.

Non caſu Moyſes Ex. 2 3. 6. in viminea ſiſcella expoſitus, à filia Pharaonis inventus, & adoptatus eſt. Non caſu fiebat, quod maximè caſu factum videbatur 4. Reg. 13. 21. ut cadaver metu latronum projiceretur in ſepulchrum Eliſæi, cujus oſſa cùm attigiſſet, homo ille ſepeliendus revixit. Nec caſu rex Achab. 2. Paral. 18. 33. inter cervicem, & ſcapulas, læſus eſt: *accidit autem & unus è populo ſagittam in incertum jaceret.* Certiſſima Dei manu ferebatur hoc telum. Non caſu horundines Tobiæ 2. 11 domum involabant, virum optimum viſu privabant: *hanc tentationem ideo permiſit Dominus evenire illi, ut poſteris daretur exemplum patientiæ.* v. 12. Drexelius Heliotr. l. 5. c 4. §. 2.

Omnia in ſapientia feciſti. Pſ. 103. 24. In iis, quæ à Deo proficiſcuntur, nihil à ratione alienum, nihil inordinatum, aut fortuitum, animadvertitur. S. Gregor. Nyſſ. lib. in hexam.

Ex Novo.

Non caſu factum Luc. 2. 1. ut Chriſtô naſciturô univerſus orbis ab Auguſto deſcriberetur.

Aſcendit & Joſeph. &c. Luc. 2. 4. DEUS mirabilis & omnium Artifex, omnem habens virtutem, omnia proſpiciens. Quando peritus artifex templum ſublime, aut domum, vult conſtruere; priùs modellum efficit; poſtea verò lapides, & ligna, aptari jubet, & à ruſtico portari lapides. Quòd ſi ab eo roges, quid portas? reſpondebit, ad talis domûs, vel templi, ædificium. Quòd ſi quæras, quomodo iſte lapis aptandus eſt? reſpondebit, id ego ignoro; operis autem præfectus explicabit. Ità Deus permittit hanc deſcriptionem fieri per manus Octaviani, & Cyrini, quam Dominus dirigit ad utilitatem Univerſi: quia prædictum fuerat Michææ. 5. 2.

Et tu Bethlehem &c. Ut hoc adimpleatur, fit deſcriptio; ut Dominus naſcatur in Bethlehem. Interroga Octavianum, ùt quid hæc deſcriptio? in meum commodum. Stella hîc.

Non caſu *paſtores erant in regione illa*, non caſu vigilabant. Luc. 2. 8. Altô Dei naſcentis conſiliô ibi poſiti erant. Baeza t. 2. lib. 6. §. 8.

Ecce defunctus efferebatur. Luc. 7. 12. Nihil improviſum Chriſto accidebat; longè habebat antè omnia prævisa. Non accidit occurſus hic inopinatus: in urbem Naim ideo venit; ut tantô miraculô fidem, nomenque ſuum, illuſtraret. Barradius t. 2. l. 8. c. 6. Dom. 15. Pent.

Ad fontem Sichar non caſu conſedit Chriſtus, cum Samaritana collocuturus. Joan. 4. 5.

Ex Patribus.

Non tibi videantur caſibus moveri, quæ verbô Dei in omni motu ſuo deſerviunt. Quò vult Deus, illuc lucet ignis: illuc fertur nubes; ſive pluviam, ſive nivem, ſive grandinem, portet. Et quare aliquando montem percutiunt fulmina, & non percutiunt latronem? quia fortè adhuc latronis converſionem quærit: & ideò percutitur mons, quia non timet; ut mutetur homo, qui timet aliquando. Et tu, cùm das diſciplinam, terram feris, ut infans expaveſcat. Quidquid ergo hîc accidit contra voluntatem noſtram, noveris non accidere, niſi voluntate Dei, de providentia ipſius, de ordine ipſius, de nutu ipſius, de legibus ipſius. S. Auguſt. in Pſ. 148.

Si intrares in officinam fortè fabri ferrarij; non auderes reprehendere folles, incudes, malleos. - Artifex novit quare, etſi ego non novi. In officina non audet vituperare fabrum; & audet in hoc Mundo reprehendere Deum? Ergo, quemadmodum *ignis, grando, nox, glacies,*

glacies, spiritus tempestatis, quæ faciunt verbum ejus: Sic omnia, quæ vanis videntur in rerum natura temere fieri, non faciunt, nisi verbum ejus: quia non fiunt, nisi jussu ejus. Id. ibid.

Nihil aliud in rebus casum vocamus, nisi cujus ratio, & causa, secreta est: nihilque seu commodi, seu incommodi, contingit in parte, quod non conveniat, & congruat, Universo. Id. l. 1. contra Academicos c. 1.

Fratres, non rogata venit illa, sed jussa: ipse sic fecit eam sisti sibi, qui illam cœlestî sententiâ jussit absolvi. S. Chrysol. s. 93. de Magdalena.

Historiæ.

Lusitanus miles aleâ ludens sexcentos aureos amiserat. Tristis, & inops consilii, ad Franciscum confugit. Ille ex veneno medicinam petendam ratus, aleam ab eo poscit, suâque manu permistam reddens, repetere lusum jubet, amissa recuperaturum. Non fefelliti repentè mutatata sors; secundô usus ludô recuperavit cuncta. Suô receptô ludere pergentem Franciscus inhibuit; nec miles abnuit: sed beneficii memor salubribus ejus præceptis impensè paruit; quin etiam ultrò promisit, se imposterum nunquam aleâ lusurum & extitit promissi fides. Quis in hac alea non agnoscat Domini manum, sicut & in aleæ lusu Horatius Turselinus lib. 6. c. 2. in vita S. Franc. Xav. Vide mirabilem divinæ Providentiæ dispositionem apud Stengelium t. 1. div. Judic. c. 28. fusiùs relatam.

De puerulo memorat Olaus l. 9. c. 28. cui casus, & Deus, insignem gloriam peperit; quando hoste Groningam, Frisonum urbem obsidente, artem parentis imitari volens filius, igne in tormentum immissô, caput illustrissimi Ducis in obsidione foris milites exhortantis, ferreô globô expulsô, avulsit, & obsessis quietem peperit. Lusit tunc puer; sed Deus seriò egit, qui pueri manum in hostem direxit. Sicut 3. Reg. 22. 34. vir quidam tetendit arcum, in incertum sagittam dirigens, & casu percussit regem Israël &c. Sagittarius casu, Deus consilio, regem percussit. Stengelius t. 1. Judic. div. c. 25. Plura similia invenies apud Stengelium hic.

§. IV.

Nihil sinè causâ.

NOn est dicere, quid est hoc? aut quid est istud? omnia enim in tempore suo quærentur. Eccl. 39. 26. Græc. *omnia enim in usus suos creata sunt. Tò quærentur* per metalepsim accipi potest cum Jansenio, pro *cognoscentur*, vel *declarabuntur*, ac *cognita comprobabuntur*, ùt ait v. 40. solent homines ignorantes, & superbi, mirari, & judicare, nonnulla Dei opera; quorum ipsi causam, usum, & finem, non intelligunt; quasi inutilia, supervacua, imò impertinentia. Unde dicunt: *quid est hoc? aut quid est istud?* q. d. quis est hujus, vel illius rei, usus? & finis? quid commodi hoc, illudve, adferet? Retundit eorum ignorantiam, & eorum fastum; causamque subdit: *omnia enim in tempore suo quærentur, & cognoscentur, & cognita probabuntur.* Cornelius hic.

Videmus, nihil esse in omni Mundo, quod non habeat in se maximam, mirabilemque, rationem. Lactantius l. de ira Dei.

Nemo ex me quærat, cur quidque fiat? Satis est, nihil fieri, nihil gigni; quod non aliqua causa genuerit, atque moverit. S. Augustl. 1. de ord. c. 6.

§. V.

Malè astris adscribuntur bella. &c.

VIdete, nè quis vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam, secundùm traditionem hominum, secundùm elementa Mundi; & non secundùm Christum. Coloss. 2. 8. S. Ambros. l. 4. hex. c. 4. quomodo Dominus aut bonis præmia proposuit, aut improbis pœnas; si facit necessitas disciplinam? & conversationem stellarum cursus informat? Quàm multos videmus, ereptos criminibus, atque peccatis, in meliorem statum esse conversos: S. Augustl. de Civ. l. 5. c. 7. fatum ponentes, nolunt advertere, quòd electò ad seminandum agrum die, tam multa grana in terram simul veniunt, simul germinant, & exortâ segete simul herbescunt: & tamen inde spicas, cæteris coævas, alias rubigo interimit, alias aves depopulantur, alias homines avellunt. Quomodo, istis alias constellationes fuisse, dicturi sunt; quos tam diversos exitus habere conspiciunt? Id. de Civ. l. 5. c. 34. de geminis hominibus plurima, plurimùmque diversa, monstremus. Nati enim sunt duo gemini. Gen. 25. 25. veterum Patrum memoriâ, sic alter post alterum; ut posterior plantam prioris teneret. Et tanta in eorum vita fuerunt, moribusque, diversa; tanta in actibus disparilitas, tanta in amore parentum dissimilitudo; ut etiam inimicos eos faceret inter se ipsa distantia. Unus à matre diligebatur; unus honorem amisit, alter adeptus est.

§. VI.

Providentia Dei extendit se ad omnia.

Ex Veteri.

FEcit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori ejus, tunicas pelliceas, & induit eos. Gen. 3. 21. Quid per vestes pelliceas intelligendum? admirari oportet perennem ejus bonitatem: quippe qui etiam delinquentium curam gerat; nec vestimentis necessariis carere nudos permittat. B. Theodoretus q. 39. in Gen.

Mansiunculas in arca facies. Gen. 6. 14. Sept. *nidos facies arcam.* Symbolicè S. Ambros. l. de Noe c. 6. omne corpus nostrum attextum est, sicut nidus: nidi quidam sunt oculi nostri, quibus se visus inserit. Nidi sunt nostrarum sinus aurium - nidus est narium &c.

Vidit scalam. Gen. 28. 12. Per hanc intelligit B. Theodoretus q. 82. divinam providentiam, quæ cœlum & terram attingit. Sed nota, quòd scala hæc priùs sit super terram, & postea cœlum tangat. Cur non primò nomi-

natur cœlum, utpote nobilis, & sedes spirituum? sed prius terra; in qua serpentes, & bruta? Adeo sollicita est divina providentia circa minima &c. S. August. ad illud Sap. 8. 1. *attingit à fine usque ad finem.* l. de gratia, & lib. arb. à cœlo usque ad inferiores partes terræ; à maximo angelo usque ad minimum vermiculum. Sylveira in Matth. 6. 25. q. 7.

Qui dat jumentis escam ipsorum, & pullis corvorum invocantibus eum Ps. 146. 9. Traducitur apud sacros Scriptores corvus, ut animal pullorum odiò laborans: nam, cùm fœtum excluserint, repudiant, neglectâ nutricandi curâ. Sed, quæ creaturam omnem pervadit divina providentia, pullis ipsis corvorum, occultâ quâdam ratione, â minutis quibusdam animalibus escam parat. S. Basilius Seleuc. orat. in S. Eliam.

Attingit, à fine usque ad finem, fortiter; & disponit omnia suaviter. &c. Sap. 8. 1. Functiones illius, creatio, gubernatio, conservatio, cooperatio. Dicitur provisor: quia per ipsius providentiam omnia in suis speciebus, & naturis individuis, cum suis ornamentis, & proprietatibus, & functionibus, existunt. Cuivis creaturæ dedit vires, & instrumenta congruentissima, ad suas functiones: ùt appareat etiam in vilissimis vermiculis, & eorum partibus; in plantis, & floribus. 2. nihil in toto universo fieri potest, quod ipse antea, in luce infinitæ sapientiæ suæ, exactissimè non consideravit; & quasi deliberaverit, an conveniat illud velle ut fiat. Quidquid enim modo inordinatũ videtur, ipse postea ad pulcherrimũ ordinẽ revocat. Quid est aliud cujusque rei ingenium, & nativa propensio, quàm providentiæ ejus vestigium, & impressio? Considera venatum aranearum, apicularum artificia, avicularum nidos, stupendam bombycum indolem, formicarum industrias. Nunquam ejus providentiæ ordo, ac dispositio, propriò sibi commensò fine frustratur; sed hunc semper assequitur. Quod etsi modò nondum appareat, durante adhuc Mundi cursu, & terminò, quò tendunt omnia, nondum adductò: ubi tamen, decerso stadiò suò, ad metam pervenerit; tunc se vis providentiæ divinæ aperiet, & clarè perspicietur; quàm sapienter, quàm suaviter, & congruè naturis rerum, & saluti mortalium; quàm convenienter divinæ gloriæ, omnia ab ipso fuerint administrata. Itaque nihil omnino prudentiùs præstare possum, quàm si me totum sapientissimæ Dei providentiæ committam. Leon. Lessius de 50. Dei nominib. c. 30. Providentia l. 11. c. 1.

Ex Novo.

Respicite volatilia cæli. Matth. 6. 26. Proponit Dominus non leones, elephantos, & ursos; sed minima animalium: utdoceamur, quòd providentia Patris non solùm ad magna se extendit, sed etiam ad minima; ut omnibus provideat. Sylveira hîc q. 11. E scholis avium venio; à quibus præclaram lectionem de fiducia in Deum audivi. hanc repetam. Noveris: non pulcherrimis tantùm, & maximè canoris; sed etiam passerculis, granariorum depeculatoribus, à Deo prospectum; nec sinè ipsius nutu quidquam deesse. Satis ei provisum est, qui vivit sub cura Dei: non deseret ille nos homines, qui prospicit avibus. Joan. Rho in Caduceatore Aff. 47.

Si autem fœnum agri &c. Matth. 6. 30. id est, si, quæ citò decidua concremantur igne, artifex omnium tam venustâ ornat specie; quantò magis vos procurabit in necessariis, qui ad æternam hæreditatem pertinetis. Beda l. 1. hîc.

Rogabant - mitte nos in gregem porcorum. Matth. 8. 31. Possum dicere, porcorum quoque setas tunc numeratas apud Deum fuisse, nedum capillos Sanctorum. Tertull. de fuga in persecutione.

Nonne duo passeres &c. Matth. 10. 29. Est sensus: si parva animalia, & vilia, absque Deo authore non decidunt, & in omnibus est providentia; & quæ in his peritura sunt, sinè Dei voluntate non pereunt: vos, qui æterni estis, non debetis timere, quòd absque Dei vivatis providentia. S. Hieron. l. 1. hic. Miror, Christum, in confirmationem divinæ providentiæ, passeres allegare: qui, cùm familiares domibus sint, facilè se nutriunt. Mirarer magìs profugas, solitariasque, aviculas à Deo ali. Sed difficiliùs ostendit, passeres in urbibus pasci posse, quàm in agris reliquas volucres: his enim plures tenduntur laquei, quàm escæ præbeantur; magisque iis aditus omnis ad cibum obstruitur. Oliva l. 13. Strom. Luc. 12. nonne quinque passeres.

Vestri capilli capitis omnes numerati sunt. Matth. 10. 30. Non est hyperbolica hæc locutio, sed verissima, ùt ait Cajet. cùm verè capillorum numerus notus sit Deo. Nam, ùt ait Euseb. Gallic. in Nat. plur. MM. non est autem ei difficile capillos numerare, cui difficile non fuit creare. Sylveira hîc q. 12.

Ex Patribus, & aliis.

Qui non solùm cœlum, & terram; nec solùm angelum, & hominem; sed nec exigui, & contemptibilis, animantis viscera; nec avis pennulam, nec herbæ flosculum, nec arboris folium; sinè suarum partium convenientia, & quâdam veluti pace, dereliquit: nullò modò est credendus regna hominum, eorumque dominationes, & servitutes, à suæ providentiæ legibus alienas esse voluisse. S. August. de Civ. l. 5. c. 11.

Attendat Charitas vestra: quis disposuit membra pulicis, & culicis; ut habeant ordinem suum, habeant vitam suam, habeant motum suum? Unam bestiolam brevem, minutissimam, considera, quam volueris. - pro se fugit mortem, amat vitam, appetit voluptates, devitat molestias, exerit sensus diversos. Quis dedit aculeum culici, quô sanguinem sugat? Quàm tenuis fistula est, quâ sorbet! Quis disposuit ista? quis fecit ista? Ex pavescis in minimis, lauda magnum. S. Augustinus in Psal.

Benga-

Bengalenſes, dici nequit, quantopere tigres reformident. Cœterùm providentia Dei creavit beſtiolam, catelli magnitudinem non ſuperantem; quæ conſpectam ſemel tigridem mox aggreditur, & latratu ſuô in fugam convertit: ut hominibus æquè, ac aliis animantibus, tempus ſit, abdendi ſe in latebram. Ex epiſtola Nicolai Pimenta de ſtatu rei Chriſtianæ in India Orientali.

§. VII.

Providentia Dei de alimentis.

Ex Veteri.

PRimum hominem in horto collocavit. Gen. 2.15. Jacobo in fame per Joſeph alimenta providit. Gen. 45.11. In eremo panem de cœlo. Ex. 16.14. potum de terra dedit.

Invenit in ipſo anno (ſterilitatis) *centuplum.* Gen. 26.12. Unde patet, hanc meſſem, non per ſertionem, non per agrorum fertilitatem; ſed per miraculum, Dei beneficiô, obtigiſſe Iſaac: ut ex uno modio à ſe ſeminato meteret centum modios. Cornelius hîc.

Gomor per ſingula capita. Ex. 16.16. Hoc primum, illudque ingens, miraculum in manna; quòd ſcilicet & tanta copia quotidie deplueret; quæ tribus hominũ millionibus alendis ſufficeret: & quod ſinguli domum venientes, cùm manna à ſe collectum metirentur, ſive plus, ſive minus, collegiſſent; omnes tamen unum, idemque, gomor reperirent: Angelô ſcilicet inviſibiliter addente; ſi minus, quàm gomor; demente, ſi ampliùs, collegiſſent. Hinc ſequitur; omnes tunc quotidie ex manna comediſſe unum gomor, parvulos, robuſtos, viros, fœminas, ſenes. Deus enim cuique in ſtomacho, & corpore, ità concoquebat, & diſpertiebat ſuum manna; ut æqualiter omnes ſatiaret: ut in debili ſtomacho eſſet facilis digeſtionis, in ſtomacho robuſtiore validis. Cornelius hîc. Dignum inquiſitione eſt: cur Domine non dediſti eis panem ad menſam; aut quem ad hebdomadem ſaltèm ſervare poſſent; ſed ad ſingulos dies? Vult Dominus nos ſemper ab ejus providentia pendere: quoniam novit; non adituros nos eum, niſi indigeremus. Quâ in re melior eſt pauperum, quàm divitum, conditio: ſunt enim ſingulis diebus pauperum oculi ad Dominum, ut eorum miſereatur, & neceſſaria; ſaltem ad illum, tribuat diem: ut etiam nullus tranſeat dies, quô Dei circa ſe non ſentiant beneficia. Oleaſter hîc.

Pones ſuper menſam panes propoſitionis. Ex 25.30. Voluit ſemper coram ſe panem habere; ut continuæ noſtræ indigentiæ memor eſſet. Oleaſter hîc. Cauſa, quare ponebantur iſti panes, exprimitur Levit. 24. ſcilicet in memoriam filiorum Iſrael, ut Deus recordaretur eorum. Abul. q. 28. hîc.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Facite homines diſcumbere. Joan. 6.10. Diſcamus ex hoc miraculo, nè puſillanimes ſimus in anguſtiis, & paupertate; neque timidi ſimus in hoſpitalitate, & communione: ſed credamus, quòd, etiamſi unum tantùm panem habeamus, illum multiplicaturus ſit; qui ex quinque panibus tantum ſupereſſe fecit. Theophylactus. hîc.

Nemo debet de vita iſta deſperare; nemo timeat; nemo debet dicere: ſi ſenuero, unde habeo vivere? ſi infirmus factus fuero, unde vivo? Chriſtum habes; & times? ſi volatilia cœli paſcit, dubitas, quòd poſſit te paſcere? diabolus paſcit ſuos homines; & Chriſtus non paſcet ſuos ſervos? S. Hieron. in Pſ. 107.

Bonus, & pius Dominus qui promiſit æterna, non negabit temporalia. Thom. Kemp. conc. 18.

In promiſſis veritatis nemo dubitet: ſit homo, qui eſſe debet, & mox addentur ei omnia, propter quem facta ſunt omnia. S. Hieron. in c. 6. Matth.

§. VIII.

Providentia Dei ſpecialis de Sanctis.

Ex Veteri.

DOnec *ingrediaris illuc.* Gen. 19.22. Urget hæc Dei verba, *non potero facere quidquam.* Prado in c. 9. Ezech. 6. ô divinæ bonitatis pelagus! nonne ſatis erat, fidem aſtrinxiſſe ſuam, Dei Angelum erepturum Loth de Sodomæ incendio? quorſum tanta cunctatio? Videlicet acceperat Angelus à Domino mandatum, non modò ſalvandi Loth, ſed etiam ipſum ſoſpitem, tutum, & ſecurum, conſervandi. *Non potero*, inquit, *facere quidquam.* At peccata Sodomorum multa ſunt nimis: *non potero &c.* At impleta ſunt ſcelera eorum: *non potero &c.* At clamant in cœlum: *non potero &c.* Quorſum tam inſolita providentia? quò nepotem Abrahæ nec tangat, nec olfaciat, nec percellat, percutientium calamitas. Apud Cornelium hîc.

Reverſæque ſunt aquæ, & operuerunt currus, & equites cunctı exercitûs &c. Ex. 14.28. S. Baſilius hom. 9. quærit cur Deus, cùm decuſſiſſet aquas maris, & iter præbuiſſet Hebræis, reducens aquas oppreſſerit Pharaonem cum Ægyptiis? reſpondet: ſeipſum præcipitem dedit; dum cordis arrogantiâ fretus, iter juſtorum auſus eſt ingredi.

Erit anima Domini mei cuſtodita quaſi in faſciculo &c. 1. Reg. 25.29. Pulcherrimâ comparatione ſtatum juſtorum à reproborum ſorte diſcernit: hos lapidi fundæ aſſimilat, illos faſciculo. Faſciculus enim conſtringitur, ut integer maneat, & conſervetur; lapis in funda expeditus ponitur, ut abjiciatur. Sic enim in hoc ſæculo electi preſſuris tribulationum coanguſtantur; ut, his admoniti, arctiùs ſe ad invicem mutuâ charitate connectant, & coadunati ad invicem manu ſui Redemptoris in perpetuum conſerventur. At verò reprobi, quantò licentiùs in hac vita voluptatibus propriis, veluti liberi, dimittuntur; tantò longiùs in futuro à divinæ viſionis gloria projiciuntur; ut de eis meritò dicatur: *ipſi de manu tua expulſi ſunt.* Mirè autem omnipotentem providentiam deſcribit ſuperni Protectoris; cùm dicit, animam viri ſancti quaſi faſciculô apud eum cuſtoditum. Sicut enim facillimum eſt cuilibet faſciculum herbæ, vel fœni, ſuâ manu retentum conſervare; ità virtus Domini omnes per orbem electos, nè qui ex

eis pereant, sinè labore tuetur. V. Beda l. 30. quæst. in lib. Reg. q. 6. hîc.

Sub umbra alarum tuarum protege me. Psal. 16. 8. Alas habere dicitur Deus pro eo, quòd, more avis, electos suos, tanquam pullos, sub se jungit, fovet; & ab insidiis diaboli, & malorum hominum protegit. S. Anselmus lib. de vestim. & alis DEO attributis. Ala.

Dominus regit me. Ps. 22. 1. Ut dux viatorem, nè deviet; ùt lux in tenebris ambulantem, nè exorbitet; ùt pastor gregem, nè à lupis pereat. Dominus regit me ùt navem, ùt regnum, ùt exercitum: ut cœcum, ùt equum frœnô, & stimulô. Regit me ut scholas. *Qui sedes super cherubim*; id est, plenitudinem scientiæ. Hugo Card. hic.

Timete Dominum omnes Sancti ejus quoniam non est inopia timentibus eum. Psal. 33. 10. Pascebat te Dominus contemnentem se; & deseret te timentem se? S. August. hîc.

Justorum animæ in manu Dei sunt. Sap. 3. 1. id est, in peculiari Dei curâ, providentiâ, tutelâ, directione. Moraliter portatur justus manu Dei. 1. sicut puer manu matris, vel nutricis, juxta illud Os. 11. 3. *& ego, quasi nutritius Ephraim, portabam eos in brachiis meis.* 2. sicut charta est in manu scriptoris; ut in ea scribat, & pingat, quidquid velit, juxta illud Is. 49. 16. *Ecce in manibus meis descripsi te* Sic Christus crucifixus in manibus suis inscripsit dilectos suos, non calamis; sed clavis; non atramentô, sed sanguine: ut amorem suum eximium in nos testaretur. 3. sicut annulus est in manu regis: æquè enim pretiosa est anima justi in manu, & oculis Dei. Vide Jerem. 22. 24. Eccl. 49. 13. Aggæi 2. 24. 4. sicut æger debilis est in manu confortantis, juxta illud Ezech. 3. 14. *manus Domini erat mecum confortans me.* 5. sicut materia, vel instrumentum, est in manu artificis: ut eas tunsionibus, pressuris, patientiâ, omnique virtute, & gratiâ, expoliat. Cornelius hîc.

Serve Dei, tolle prandium, Dan. 14. 36. Talem enim discophorum inopia meruerat hebdomadis. S. Hieron. l. 2. contra Jovin.

Ex Novo, & Patribus.

Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Luc. 12. 7. Non quicunque capilli numerantur, sed hærentes capiti. Obediens, suoque adhærens capiti, Dei in se curam provocat. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Nolite quærere, quid manducetis. Luc. 12. 29. *Pater vester.* Cajet. & hæc sola ratio sufficit ad confidendum. Nicetas in or. 44. Nazianz. ait: paratâ rerum copiâ creatum ultimò Adamum esse; ut Mundum ingressus inopiâ minimè laboraret.

Servum Christi non custodia temporalis, sed Domini providentia, sepire consuevit. S. Ambros. orat. in Auxentium de Basilicis tradendis.

§. IX.

Providentia Dei de uno, ùt de omnibus, quasi de te solo.

Vidit Dominum innixum scalæ. Gen. 28. 12. 13. Nota, Deum suos, præsertim virtute præstantes tantâ curâ per se, & Angelos, curare; ac si iis totus incumberet, nec quicquam aliud curaret in toto Mundo. Juxta illud Cant. 2. 16. *dilectus meus mihi, & ego illi.* Cornelius hîc.

Ego sum Deus Abraham &c. Exod. 3. 6. Quæres, cur hîc ter, putà ad singulos, repetatur nomen Dei. R. ut ostendat Deus; quantam singulorum habeat curam: quòd unum curet, sicut omnes; & quòd singulorum sit totus. Cornelius hîc.

Sic intendunt divina judicia super unam animam, sicut super unam urbem; sic super unam urbem, sicut super unam gentem, sic super unam gentem, sicut super universam humani generis multitudinem: quia & sic intendit Dominus singulis, acsi vacet à cunctis; & sic simul intendit omnibus, acsi vacet à singulis. S. Gregor. mor. l. 25. 13.

Sic gressus meos, semitasque, consideras; & die, noctuque, super custodiam meam vigilas, omnes semitas meas diligenter notans, speculator perpetuus; velut si totius creaturæ tuæ, cœli, & terræ, oblitus, tantùm me solum consideres, & nihil sit tibi curæ de aliis. S. August. solil. c. 14.

O tu bone omnipotens! qui sic curas unumquemque nostrum, tanquam solum cures; & sic omnes, tanquam singulos. Id. lib. 3. Conf. c. 11.

Ità tibi intendit Deus, ità tui curam jugiter habet; quasi tu solus in toto terrarum orbe viveres. Blosius parad. an. c. 2.

§. X.

Providentia Dei è malis physicis, & moralibus, elicit bona.

Ex Veteri.

Ecce somniator venit: venite occidamus eum. Gen. 37. 19. Tolle malitiam fratrum ejus, tolle invidiam, tolle illud omne parricidale commentum, quô sævierunt in fratrem, usquequò venderent eum. Si hoc auferas, vide quantam simul peremeris dispensationem Dei: simul enim abscindes cuncta illa, quæ apud Ægyptum per Joseph pro salute omnium gesta sunt. Orig. hom. 14. in Num. 23. Quia mutari Dei consilium non valet: quem ideovendiderunt, nè adorarent; adorârunt quia vendiderunt. S. Gregorius hom. 21. in Ezech. Quidquid in contrarium moliaris, resistente licèt Universi creaturâ, pugnantibus tenebrarum potestatibus: per eas ipsas contrarietates justus vadit, secundùm quod scriptum est de eo. Baeza t. 1. l. 3. c. 6. §. 6. Per ipsos insidiatores ei contexebatur diadema, & comparabatur purpura; & ab infamiæ occasione, honoris, & regni, ei causa processit. S. Chrysost. in Ps. 138. de Joseph.

Pense-

Pensemus, quomodo sapientes in ipsa sua astutia vis divina comprehendat. Ideo ab eis venditus erat Joseph, nè adoraretur: sed ideo est adoratus, quia venditus. Astutè namque aliquid agere ausi sunt, ut Dei consilium mutaretur, sed divinô judiciô, quod declinare conati sunt, renitendo servierunt. - Sic divinum consilium, dum devitatur, impletur: sic humana sapientia, dum reluctatur, comprehenditur. S. Gregor. mor. l. 6. c. 12.

Vos cogitâstis de me malum; sed Deus vertit illud in bonum. Gen. 50. 20. *Misit ante eos virum.* Psal. 104. 17. Meritò dixit *virum*: quia multa passus viriliter cuncta sustinuit. Considerandum est etiam, quod dicit, eum *Dominum* misisse; qui fratrum suorum iniquitate distractus est. Novit enim Deus bene uti malis alienis: sic enim illi omnia adversa feliciter contigerunt; ut missio facta sit Domini Joseph dolosa venditio; sicut & ipse suis fratribus dicit. Gen. 45. 5. *pro salute vestra misit me Deus ante vos in Ægypto.* Cassiodorus in Ps. 104.

Præcepit ergo Pharao - quidquid masculini sexûs natum fuerit, in flumen projicite. Ex. 1. 22. Cur parentes potuerunt obscondere Aaron, non Moysem? S. Chrysost. hom. 14. in Acta: semper, quæ videntur esse contra nos, pro nobis fiunt. Hoc mirabile est, quòd non per ea, quæ videntur, securitatis esse; sed planè per contraria, omnia pro nobis fiunt. Jussit Pharao in flumen projici pueros. Nisi pueri fuissent projecti, non fuisset servatus Moyses; non in aula educatus fuisset. Quando expositus est, tunc factus est in honore. Altissima Dei providentia id, quod erat mandatum ad interitum, ordinat ad salutem, vitam, & exultationem. Sylveira in Act. 7. 21.

Idcirco posui te; ut ostendam in te fortitudinem meam; & narretur nomen meum in omni terra. Ex. 9. 16.

Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus. Ps. 110. 2. & tam sapienter exquisita; ut, cùm Angelica, & humana, creatura peccâsset, id est, non quòd ille, sed quod voluit ipsa, fecisset; etiam per eandem creaturæ voluntatem, quâ factum est, quod creator noluit, implevit ipse, quod voluit: bene utens & malis tanquam summè bonus. S. August. Enchir. c. 100.

Radix sapientiæ cui revelata est? Eccli. 1. 6. Quâ ratione Deus bonum è malo eliciat, rad eis similitudine explicatur. Radices enim, licèt fœtidis, & immundis, aquis riges; ex illis tamen arbor humorem elicit, quô flores, & fructus, ramis subministrat; & quibus idem, qui cœnosas aquas immiserat, nutriatur. Octavianus hic.

Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Isa. 2. 4. Quando id factum? ut gladii, qui sunt ad perdendam vitam, convertantur in aratrum, & instrumentum alendæ vitæ? & lanceæ, quæ sunt ad occidendum, sint pro metendis alimentis? Hoc totum videmus in Paulo impletum, ait Tertull. l. Adv. Gnost. c. 13. Paulus Apostolus, de persecutore, qui priùs Ecclesiæ sanguinem fudit, postea gladium stylô mutans, & convertens machæram in aratrum; Lupus rapax Benjamin, deinde afferens ipse escam. Sylveira in Act. 9. 2.

Ex Novo.

Filia mea modò defuncta est. Matth. 9. 18. Moriebatur ista duodennis puella; nec Christus ante mortem voluit subvenire: ut per revocationem à morte attolleretur miraculum; etsides scientium perampliùs firmaretur. Sim. Cass. l. 5. c. 14.

Et Judas Iscariotes, qui & tradidit eum. Matth. 10. 4. Habuit Christus inter Apostolos unum; quô malô utens bene, & suæ Passioni dispositum impleret, & Ecclesiæ suæ tolerandorum malorum præberet exemplum. S. August. de Civ. l. 18. c. 49. Non Judæ traditio, sed sapientia Christi, atque potentia, salutem peperit universis. Christus enim improbitate aliorum ad utilitatem nostram usus est, S. August. hom. 82. in Matth. 26.

Filia mea malè à dæmonio vexatur. Matth. 15. 22. Ut quid malè? nunquid aliquando benè vexare quempiam volet? minimè: sua intentione duntaxat, sed divinâ providentiâ, quæ benè malis utitur; dæmonum malorum hominum, voluntatibus sunt secutæ coronæ. Clamat hoc Martyrum exercitus, vexantibus dæmoniis, tyrannorum terrore, & suppliciis, consecratus. Hæc filia, maternô judiciô, malè à dæmonio vexabatur: sic enim intentione Sathanicâ; sed ad profectum utriusque, bene vexata fuit: nam ambæ, in anima liberæ à cultu aversæ gentilium, in Christi familiam transierunt. Sim. Cass. l. 5. c. 24.

Filius hominis vadit, sicut scriptum est de illo. Matth. 26. 24. Non obfuit proditoris insania, sed servivit Domini viis; & inter inimicorum rabies contrariantes viam invenit, quâ citiùs perveniret ad gloriam præparatam. Baeza t. 1. l. 3. c. 6. §. 6. Si auferas malitiam Judæ, proditionémque ejus perimas; abstuleris pariter Crucem Christi, & Passionem ejus &c. - Et propterea puto, in divinis voluminibus scripta esse bonorum gesta, & malorum; & ex sinistris, & dextris actibus scripturas divinas esse contextas: ut intelligamus; quia apud Deum otiosa non sunt, nec malorum opera, nec bonorum. Orig. hom. 14. in Num.

Infer digitum tuum huc. Joan. 20. 27. Plus nobis Thomæ infidelitas ad fidem; quàm fides credentium Discipulorum, profuit: quia dum ille ad fidem palpando reducitur; nostra mens, omnî dubitatione postpositâ, in fide solidatur. S. Gregor. hom. 26. in Evang.

Vexatos à spiritibus immundis. Actor. 5. 16. Hic, & in Evangeliis, crebra fit mentio possessorum à dæmone, quos curavit Christus, & Apostoli; imò crebrior, quàm in toto Testamento veteri: quia vigebat tempore Christi hæresis Sadducæorum negans esse Spiritus. Ad hanc refutandum, permisit Deus dæmoni homines possidere; in eisque se, & vim suam, ostendere: idque aliquando sinè culpâ, aliquando ad puniendam culpam, vel obsessorum, vel

parentum. Simili de causâ permittit DEUS tot sagas, & magos; contra Atheos, qui negant omnem Spiritum, imò omne Numen. Cornelius hic.

Petiit ab eo epistolas. Actor. 9. 2. Cur Saulus à Pontifice non petit mandata, sed epistolas ? non decreta, provisiones. Perpende profundam DEI sapientiam. Postulat eas ad Ecclesiam Christi destruendam: Ordinat DEUS, ut ipse scribat, & nobis det epistolas divinâ sapientiâ plenas, ad fundandam, & illustrandam, Ecclesiam. O mutatio dexteræ Excelsi, qui sic rerum ordinem, ac stylum, immutat; qui sic hostilia arma convertit in auxilia, & patrocinia. Et sic manus armata cum epistolis, ad expugnandam Ecclesiam, sit manus armata cum epistolis ad fortiter pugnandum pro defensione ipsius Ecclesiæ. Sylveira hic q. 2.

Forsitan enim ideo discessit ad horam à te, ut æternùm illum reciperes. Scribit. S. Paulus ad Philemonem v. 5. de Onesimo. S. Hieron. si dominum non fugisset, nunquam venisset Romam, ubi Paulus erat vinctus in carcere. Si Paulum in vinculis non vidisset, non recepisset fidem in Christum. Si Christi non habuisset fidem, nunquam Pauli effectus filius in opus Evangelii mitteretur. Ex quo paulatim, & per gradus suos minister Evangelii est factus Onesimus; quia fugit à domino: apud Did. Niss. D. 4. Pasch. §. 3.

Videbunt corpora eorum per tres dies, & dimidium. Apoc. 11. 9. Anti-Christiani eô consiliô non sinent Sanctos sepeliri, ad majorem ignominiam. At providentia DEI ordinavit; ut eorum malitia inserviret ad majorem gloriam. Albertus M. Vult DEUS insepultos esse; ut major sit eorum gloria, ut evidens fiat eorum resurrectio: quia, si sepulti essent, non esset ità clarum de eorum resurrectione. Sylveira hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Dicimus, dispositione quâdam, & sapientiâ DEI, ità in hoc Mundo esse disposita, ut nihil prorsus otiosum sit apud DEUM; etiamsi malum illud sit, etiamsi bonum. Orig. hom. 14. in Num. Sensus est, non ipsa verba.

Si homo ad imaginem, & similitudinem DEI factus in suæ honore naturæ mansisset; nec diabolicâ fraude deceptus, à lege sibi posita per concupiscentiam deviâsset; Creator Mundi creatura non fieret; neque aut sempiternus temporalitatem subiret; aut æquali Deo Patri Filius Deus formam servi, & similitudinem carnis peccati assumeret. S. Leo s. 3. in Pentecoste.

Neque DEUS ullum, non dico Angelorum, sed vel hominum crearet, quem malum futurum esse præsciisset; nisi pariter nôsset, quibus eos bonorum usibus commodaret: atque ità ordinem sæculorum, tanquam pulcherrimum carmen, etiam ex quibusdam quasi antithedis, honestaret. S. Aug. de spir. l. 11. c. 18.

Sicut iniqui malè utuntur bonis operibus Dei; sic contra Deus benè utitur malis operibus iniquorum. Id. tr. 27. in Joan.

DEUS permisit hominem tentari, quem sciebat esse casurum: quia simul videbat, eô casu se uti posse ad misericordiam, & justitiam, declarandam: dum ex damnata massa alios justè puniet, alios misericorditer liberabit. S. August. de grat. &c. c. 10.

Est maximum divinæ providentiæ argumentum; non sinere, ut vitium, quod ex voluntaria defectione ortum est, inconducibile maneat, & inutile; sed nec sit omnino noxium. &c. Clemens Alexand. l. 1. Strom. c. 8.

Multi adhuc, Deo dispensante, cadunt; ut fortiores resurgant: &, qui priùs ante lapsum habuerunt solummodò gratiam adjuvantem, post ruinæ reparationem accipiunt simul & gratiam confirmantem. Rich. à S. Vict. de erud. hom. inter. l. 2. c. 50.

Diabolus prodest.

Permissus est ad probandum Job Sathanas. Nescit diabolus; quanta bona de illo fiant, etiam cùm sævit. Sæviens intravit in cor Judæ, sæviens tradidit Christum, sæviens crucifixit: & crucifixô redemptus est orbis terrarum. S. August. in Psal. 130. Ecce sævitia diaboli diabolo obfuit; nobis autem profuit. Sæviendo enim, quos tenebat, amisit, redemptos sanguine Domini; quem, cùm sæviret, effudit. ib.

Diabolus sibi ipsi, non nobis, est malus: nos enim, si velimus, plura etiam commoda per illum, perque illius nequitias, consequimur; illô etiam invitô, ac renuente: quod est profectò mirabile. Et in hoc divinæ bonitatis magnitudo conspicitur. S. Chrysost. de provid. Dei l. 1.

Ubique voluntas est in causa, ubique nostrum arbitrium est auctor: quandoquidem diabolus etiam utilis nobis est; si eô, prout oportet, utamur. S. Chrysost. tom. 6. serm. cur è medio non sit sublatus diabolus. Ex quo cecidit de cœlo superbus hic Angelus; & ad laudem, vel gloriam, justi Judicis factus est diabolus. Quidquid unquam egit, vel agere voluit; totum ad obsequium, & honorem, Dei profecit; & proficere non desinit usque in finem Sæculi. S. Rupertus l. 2. de oper. Spir. S. c. 25.

Vide Diabolus. Infernus.

TITULUS XXXVI.

PRUDENTIA.

§. I.

Symbola.

Dividant diem, ac noctem. Gen. 1. 14. Prudentia, quasi diei quarti lumen, erumpat; per quam inter facienda, & non facienda, quasi inter diem, & noctem, dividamur. Aelredus Abb.

Nomine Jachin. 3. Reg. 7. 21. *Jachin.* Hebr. idem, quod *directio*, & *rectitudo*, *Booz*, id est, *in eo fortitudo.* Tropol. quilibet Fidelis, & Sanctus, eget columnâ duplicî; ut fiat templum DEI: scilicet *Jachin*, id est, prudentî, rectâque directione, ad decernendum id, quod agendum est: & *Booz*, id est, fortitudine ad illud exequendum. Prudentia enim præit quasi lux, viam virtutis, & sanctitatis, ostendens: unde dexteram occupat. Cornelius hic.

Prudentia comparatur astutiæ serpentis. Deludit enim incantorem obturando unam aurem cum terra, & aliam cum cauda. Sic viri Sancti, & prudentes, deludunt incantatorem, id est, tentationem diaboli: quia unam aurem obturant caudâ, id est, memoriâ mortis; & aliam obturant terrâ, id est, consideratione propriæ fragilitatis. S. Bonaventura diæt. Sal. c. 28. de prudentia.

Serpens lippientibus oculis feniculi succô medetur; ità & tu veræ prudentiæ pharmacô discute omnes inconsiderationis nebulas. S. Basilius hom. 9. hexam.

Prudentissia amilatur hyacintho. Nam sicut dicit Dioscorides, Hyacinthus aeri se maximè conformat, ut sit in nubilo nubilosus, & in sereno serenus: similiter homo prudens conformat se decenter statui aliorum, cum quibus habet convenire. Geminiani l. 2. c. 28.

§. II.

Prudentiæ definitio.

PRudentia, est rerum bonarum & malarum, & neutrarum, scientia: partes ejus memoria, intelligentia, providentia. S. Augustin. l. 83. Quæst. q. 30.

Vera hominis consulti prudentia, discretio est rerum, quæ faciendæ sunt, & non faciendæ: & velut probus nummularius; quod probum est, retinet, & ab omni mali specie cavet. S. Basilius in princip. Proverb.

Prudentia, est virtus electiva boni, & fugitiva mali. Hugo Card. in Prov. 16.

§. III.

Prudentia futura prospicit.

Nùm invenire poterimus talem virum, qui Spiritu DEI plenus sit? Gen. 41. 38. Joseph sapientissimus habitus est, quòd consilium Pharaoni suggessisset; ut fertilitatis tempore omnia regni horrea frumentô compleret, quod tempore sterilitatis usui foret. Ipse Rex eum laudavit. Et sane plenus ille Spiritu DEI dicendus est, qui sibi ipsi priùs consulit interea, dum magna apparet in Mundo fertilitas, terraque misericordiâ repleta est (*misericordia tuâ Domine plena est terra.* (Psal. 118. 64.) de virtutibus, bonisque operibus; ut iisdem, dum maximè opus habuerit, in tempore angusto, gratiarumque inediâ, in qua de sola justitia agetur, utatur. Besseus Dom. 8. Pent.

Utinam saperent, & intelligerent, ac novissima providerent. Deut. 32. 29.

Comparatus est jumentis insipientibus. Ps. 48. 13. Sicut pecudes solùm præsentia, &, quod in oculis est, spectant, futuri non sollicitæ; ità homo vanus; æternitatis, & vitæ melioris, oblitus; in res præsentes se immergit. Drexel. Daniel c. 12. §. 1.

Vade ad formicam. Prov. 6. 6. Si enim tantillum animal, duce carens, rationis expers; tantùm naturâ duce sibi providet in futurum: multò fortiùs homo ad imaginem DEI factus ipsum habens ducem, debet in præsenti fructus bonorum operum congregare; quibus vivat in futura vita, quæ nunquam deficiet. Comparatur autem vita præsens æstati: quia nunc, inter ardores tentationum, tempus est colligendi merita futurorum præmiorum. Dies verò Judicii hyemi comparatur: quia tunc nulla relinquetur facultas laborandi pro vita habenda: imò quilibet cogetur comedere de hoc, quod recondidit in horreo suo. Hugo Card. hic. Et apud ratione carentia animalia aliquis de futuro sensus est; ut & nos non præsenti vitæ inhiemus, sed ad futurum sæculum omnî studiô aspiremus. Non in præsenti sæculo repones, quod in futuro tibi requiem paret, formicæ exemplum spectans? quæ per æstatem hybernum cibum sibi recondit; neq;, quia nondum adest tristis hyems, inerter tempus deducit. Clarius l. 1. or. 56. Formicæ sunt prænuntiæ mortis. Ità eandem prænuntiavêre Cimoni, teste Plutarchô in ejus vita, & Neroni. Cùm enim hic somniâsset, se pennatarum formicarum multitudine oppleri; concitatâ in se multitudine mortem paulò pòst sibi conscivit, teste Suetoniô. Causam dat Aldrovandus: formicas, inquit, esse mortis indicium, asserunt; quòd terræ filiæ sint, & in subterraneis caveis habitent; quò etiam mortuorum cadavera inferuntur. Ità sapiens semper prospicit imminentem mortem. Cornelius hic.

Formica cùm hyeme eductum de caverna frumentum siccaret, cicada esuriens rogabat; ut aliquid frumenti concederet. Cui formica: quid fecisti æstate? cecini, inquit illa. Si æstate, respondet formica, cantâsti, hyeme salta. Masenius Argut. l. 1. c. 4.

Qui

Qui congregat in messe. Prov. 10. 5. *Chald. qui operatur in æstate, filius sapiens est.* Æstas, & messis, Symbolum est occasionis, sive temporis idonei ad rem bene gerendam. Est etiam æstas Symbolum præsentis vitæ; hyems mortis, & statûs futuri Sæculi; ubi nullum est laborandi, & merendi, tempus. Cornelius hic.

Ubi non est scientia animæ, non est bonum. Prov. 19. 2 Scientia animæ, est sapientia, prudentia, & providentia; quâ anima non solùm præsentia, sed & præterita, & futura, prospicit: ut actiones suas ità perfectè componat; ut eas in Judicio Christi tueri possit. Scientia ergo animæ, est prudentia, quæ consulit animæ. Id. hic.

Et si multitudinem scientiæ desiderat quis, scit præterita, & de futuris æstimat &c. Sap. 8. 8.

Ex Novo.

Tu es, qui venturus es? Matth. 11. 3. S. Hieron. non ait, tu es, qui venisti? sed, *tu es, qui venturus es?* Et est sensus: manda mihi, qui ad infernum descensurus sum; utrum te & inferis debeam nuntiare, qui nuntiavi superis? Omne Joannis studium in eo versatur; ut quid post mortem futurum sit, sciat. Nullam ad Judices, aut patronos, legationem adornat: in vinculis solutionem non curat; sed, quid post mortem illi conveniat, exambit. Quàm aliter plures se gessissent! Naxera in Jos. 16. §. 15.

Priùs sedens computat. Luc. 14. 28. Sedere illud, est considerare intrà se conscientiæ suæ secreta. *Sedebit solitarius, & tacebit.* Thr. 3. 28. Computare, est prævidere per sollicitam considerationem. Unde Glossa: omne, quod agimus, prævenire per studium considerationis debemus. Prov. 4. 25. *Oculi tui recta videant; & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.* S. Bonaventura hîc.

Laudavit Dominus villicum, quia prudenter fecisset. Luc. 16. 8. Non quia donavit alienum, fecit prudenter; Sed quia sibi providit in posterum. Pars enim prudentiæ ipsa prudentia dicitur; de qua optativè Moyses in suo Cantico loquebatur: *utinam noviſſima providerent.* Deut. 32. 29. Sim. Cass. l. 6. c. 3. Non laudat Dominus, ùt inquiunt Euthym. Theophylactus, Beda; dispensatoris furtum, sed ejus ingenium; quô suo commodo in futurum prospexit; sibi procurans amicos de bonis Domini sui. Sylveira hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Prudens, quasi porrô videns: perspicax enim est, & in certorum prævidet casus. S. Isid. l. 10. Ethym. c. 15. Propter quod sancta animalia Ezech. 1. 18. & 10. 12. *plena dicuntur oculis*, antè & retrò, intus & in circuitu: ut præterita, futura, & præsentia, circumspicerent, & præcaverent. Apud de Ponte in Cant. 6. Exh. 15.

Quia homo amore visibilium ab invisibili amore cecidit, sola jam visibilia ex peccati pœna cognoscit; eaque diligit, solis eis inhæret; & invisibilia, quasi non sint, postponit. S. Bonaventura de refor. ment. p. 1. c. 16.

Nunc dum tibi Mundus arridet, dum carnis sanitas fervet, dum prosperitas terrena demulcet: quæ post ista sequuntur, excogita; & jam quasi transactis, quæ præsto sunt, illud prudentia vestra solerter examinet, quæ præsentibus futura succedant. B. Petrus Dam. l. 4. ep. 5. ad quendam Episc.

Mitte cogitationem in futurum ævum, quando non eris. S. Asterius hom. adverſ. avaritiam.

Quatuor sunt, quæ prudentia nos edocet: scilicet præterita recordari, disponere præsentia, futura prævidere, & dubia disponere. S. Thom. Aqu. opusc. 37. de vit. & virtut.

Quisquis prudentiam sequi desideras, tunc per rationem rectè vives; si omnia priùs existimes, & perpenses. Si prudens esse cupis, in futurum prospectum intende. S. Martinus Bracar. Ep. de vera virt. c. 1.

Prudentia vera, & perfecta, est, semper niti ad agnitionem divinæ naturæ, & profunditatem humanæ miseriæ. Ille verè prudens est, qui frequenter pensat quid, bonis, quid malis futurum sit? quanta delectatio sit bonis, uniri summo bono æternaliter; quanta amritudo malis, separari à summo bono æternaliter. S. Albertus M. parad. an. c. 8.

Romani veteres prudentiam pinxerunt vultu triplici: ùt quæ tria potissimùm, tempora, præteritum, præsens, & futurum, complecteretur. Drexelius Ros. sel. virt. p. 2. c. 1.

§. IV.

Prudentiæ alii actus.

Ego dixi in excessu meo. Psal. 115. 11. Magna prudentia geritur, ut sibi aliquis imprudens esse videatur. Cassiodorus hic.

Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam. Luc 14. 18. Insipientes homines, voluptates, honores, cœteráque bona, sic emunt: emunt, antequàm ea videant, explorant, considerent; quantum in iis periculi sit, & vanitatis. Contrà verò de prudente illa domina Prov. 31. 16. legitur: *consideravit agrum, & emit eum.* Barradius tom. 3. l 3 c. 14. Dom. 2. Pent.

§. V.

Prudentia major in caducis, quàm æternis.

In hoc feriam vobiscum fœdus &c. 1. Reg. 11. 2. Cur diabolus dextris oculis potissimùm insidietur? Dexter oculus significat prudentiam spiritualem, sinister carnalem. Non curat ergo diabolus carnalem prudentiam in nobis extinguere, sed spiritualem. Nam Rom. 8. 6. *Prudentia carnis mors est; prudentia autem Spiritûs vita, & pax.* Mendoza hic Annot. 8. Sect. 1. Petr. Bles. epist. 14. omnes, qui militant in castris ambitionis, capti sunt à Naas Ammonite, dextrosque oculos amiserunt: perspicaces enim sunt in acquisitione temporalium; jacturam verò vitæ, quæ præterit

præterit; & imminentia mortis æternæ supplicia; non attendunt. Cœcutientes sunt ad bonum, sed perspicaces ad malum.

Consilium Achitophel, quod dabat in diebus illis; quasi si quis consuleret Deum. 2. Reg. 16. 23. In iis tamen, quæ salutis, & animæ, erant, brutô erat brutior: nam, desperatione agitatus, infamî laqueô sibi vitam intercluſit. Hunc imitantur magni illi Consiliarii statûs, & rerum mundanarum periti; qui in negotiis gerendis, & consiliis aliis dandis, oracula quædam sunt; at pecora sunt in rebus conscientiæ: aquilæ, & lynces in terrenis; talpæ in cœlestibus. Besseus Dom. 12. Pent.

Si oculus tuus fuerit simplex. Matth. 6. 22. Hugo Card. ex S. Chrysost. sicut, qui graves habet oculos, si ponas eum in loco tenebroso, meliùs videt; si autem ponas in sole, nihil videt; quia oculis non suffert solis candorem: sic & homo mundialis; qui oculum, id est, mentem desideriis terrenis sordidam habet, & turbulentam. Si ponas eum in rebus mundialibus, sapit, & astutus est: si autem trahas eum ad spiritualia, nihil sapit. Pinna. Ethol. 102.

Filios hujus sæculi. Luc. 16. 8. dicit eos, qui laudant omnia, quæ in terra lucrosa sunt: *Filios* verò *lucis* eos, qui debent piè spirituales divitias comparare. Theophylactus hic. Vix inveniuntur aliqui Sancti, qui tantam prudentiam habeant in acquirendis bonis æternis, quantam calliditatem filij Sæculi habent in acquirendis bonis temporalibus. Eusebius Emiss. Dom. 9. Pent. Eos vocat consuetudo prudentes, sive sapientes; qui incommoda, & noxia, ab utilibus, in rebus humanæ vitæ, discernere curant, juxta dictum Evangelii, *filius hujus sæculi &c.* Non enim absolutè prudentes, sed secundùm conversationem, & consuetudinem, hujus vitæ, quæ in carne agitur. Hi namque villici iniquitatis dicuntur: quia prudenter consulunt dispensandis suæ ipsorum vitæ commodis. S. Basilius in Psal. 48.

§. VI.

Miscellanea.

Ut intelligas universa, quæ facis. 3. Reg. 2. 3. hoc est, ut intelligenter, & prudenter, agas, quæcunque ages: Chald. *ut prospera reddas omnia, quæ feceris:* qui enim prudenter sua agit, prosperè ea perficit. Cornelius hic. Basilius Imp. instituens filium Leonem, cognomentô Philosophum, hoc ultimum ei dat præceptum: Revolve JESU Sirach documenta; è quibus multum civilis, & regiæ, prudentiæ haurire poteris. Cornel. in Ecclesiasticum Prolegom. c. 5. Prudentia sinè simplicitate calliditas est: simplicitas sinè prudentiâ stultitia est. S. Albertus M. parad. an. c. 30.

Quatuor sunt hominum genera summâ egentium prudentiâ: Sacerdos in pœnitentia injungenda: Index in sententia, Medicus in ægroto, dives in thesauro. S. Thom. Aqu. opusc. 37. de vit. & virt. c. 5.

TITULUS XXXVII.

PSALMI.

EXurgat DEUS, & dissipentur inimici ejus. Psal. 67. 2. Qualem orationem, aut quod verbum ex omnibus orationibus, plus timent dæmones? Narraverunt nobis spiritualium studiosi, homines fide digni; quod aspectu ipsô, & de facie, aliquando apparuerit eis Diabolus; & petitus ab eis hanc quæstionem responderit: non exstitit in tôto tam veteri, quàm novô, testamento verbum terribilius, atque magis nostram dispersens potestatem, quàm initium 62. Psalmi, quamprimum enim verbô dictô, *exurgat DEUS &c.* mox ululans evanescit, & dispareret, Diabolus. S. Athanasius Ep. Alexan. lib. Quæst. q. 12.

Communis quidam bonæ doctrinæ thesaurus est. S. August. tr. 8. in Prolog. de libro Psalmorum. Plures ibidem laudes.

Nec cervi ità tela fugiunt, ut Psalmos David dæmones. S. Chrysost. in Ps. 14.

Si te ira extimulat, mansuetudinem indue, & ad Psalmorum decantationem perfuge. S. Joan. Damasc. in fragmento sentent.

Psalmus ex lapideo etiam corde lacrymas excutit. Psalmus Angelorum opus est in censum spirituale. Ubi Psalmus adest cum compunctione, ibi & DEUS, unà cum Angelis. S. Ephrem Encomio in Psalm. Verè coruscus liber, cura sauciati cordis, favus interioris hominis, consolatio magna lugentium. Cassiodorus in Prologo Psalterii.

o

TITULUS XXXVIII.

PUDOR.

§. I.

Pudorem, propter Deum, & virtutem, vince, seu, publice benefac.

Num. 1.

Victores ex Veteri.

Circumcidetur ex vobis omne masculinum. Gen. 17. 10. Voluit Deus, ut Abraham circumcideretur, ut signaretur amicus ejus signô exteriori. Non enim vult, ut solùm interiùs ejus amici simus, sed ut etiam exteriùs nos ejus amicos esse ostendamus. Stella in Luc. 2. 21.

Factum est autem, cum sedisset Rex in domo sua &c. 2. Reg. 7. 1. Quâ machinâ hostes vicit? lyrâ & saltu. Saltavit coram arca palàm: nam mox post saltum coram arca addit textus pacem regni: ut hanc, non armis, sed publicô partam sciremus obsequiô. Oliva. l. 1. Strom. Tit. 2.

Narrabo nomen tuum fratribus meis; in medio Ecclesiæ laudabo te. Ps. 21 23.

Lectulus noster floridus. Cant. 1. 15. Quid sponsus? an mox advolavit ad latebras? quin eas pertæsus à cubili secreto in patentem campum abiit. *Ego flos campi.* Cant. 2. 1. nolo intrà septa humanitatem meam stagnare. Ergo si me optas; tibi germino, sed in agro; ut omnibus te à me diligi, constet. Oliva l. 1. Strom. tit. 2.

Sicut fragmen mali Punici gena tua. Cant. 4. 3. Habet ruborem mali Punici in genis anima, cùm erubescentiam non refugit pro Christo objectionis, paupertatis, contumeliarum, afflictionum, & laborum. Richardus à S. Victore c. 20. in Cant. hic. Malum Punicum, quia rosei coloris est, Passionis Dominicæ mysterium non inconvenienter insinuat. - Quia ergo sancta Ecclesia non erubescit Crucem Christi, sed & ipsa gaudet in contumeliis, ac passionibus pro Christo; vexillumq; crucis ejus gestare solet in facie: meritò genas instar mali Punici habere memoratur. V. Beda l. 4. in Cant. hic.

Ut inveniam te foris. Cant. 8. 1. Emineat amor, seque ostentet foris; non in latebris occultetur. Oliva l. 1. Strom. Tit. 2.

Num. 2.

Ex Novo.
Christus Dominus.

Nemini dixeritis visionem. Matth. 17. 9. Christus mandavit fileri visa, non audita. *Loquebantur de excessu.* Celat gloriam, non amorem; & magis amore, quàm spe gloriæ, vult nos ad se trahere. Sylveira hic.

Et deridebant eum. Luc. 8. 53. Frequentèr legitur Christus à reprobis irrisus; non tamen ob hoc ab operibus pietatis cessavit. Non igitur ægrè feramus, si à quibuscunque irrideamur; nec ob illorum irrisiones à bono inchoato cessemus. Dion. Carth. hic.

Propositio sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contemptâ. Hebr. 12. 2.

Num. 3.

Alij ex Novo.

Ubi est, qui natus est, Rex Judæorum? Matth. 2. 2. Civitatem ingressi, fervidô animô, disertâ linguâ, sinè timore, de rege mirè nato incipiunt percontari; non autumantes displicere regentibus, & habitantibus civibus; sed congaudentes cum eis, quos de mirè nato gaudere putabant; tanquam de glorioso Domino, qui regnum Israel restitueret, & eriperet à tyrannide Romanorum. Sim. Cas. l. 1. c. 12.

Quædam mulier de turba dixit illi: beatus venter &c. Luc. 11. 27. Grata fuit Christo hæc mulieris proclamatio: quia, cùm circumstantes Discipuli tacerent, illa publicè Christi laudes proclamat. Sylveira hic.

Non est inventus, qui rediret &c. Luc. 17. 18. Unde tantum illi à Christo præconium? *regressus est cum magna voce magnificans Deum.* v. 15.

Qui prædicabant, increpabant eum. Luc. 18. 39. Bonos Christianos, volentes facere præcepta Dei, Christiani mali, & tepidi, prohibent: clamant tamen illi non deficientes. Cùm enim Christianus quisque cœperit benè vivere, Mundumque contemnere, in qua sui novitate patitur reprehensores frigidos Christianos. S. Aug. s. 18. de verb. Dom. Tantò ejus affectio in se ipsa incendebatur, & fortior, calidiórque fiebat; átque in valentiorem vocem erupit, quantò majorem contrarietatem, ac resistentiam, sentiebat. Dion. Carth. hic.

Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. 43. Cur non etiam Petro? S. Chrysost. Petrus negaverat in atrio; latro confessus est in cruce.

Discipulus occultus, propter metum Judæorum. Joan. 19. 38. de Joseph ab Arimath. At ùt vidit illum crucifixum, & mortuum; audenter se manifestat, & sepulturæ honorem ei procurat. Lyran. exemplô mortis Christi animatus, ostendit se publicè Christi Discipulum esse. Sylveira hic.

Non erubesco Evangelium. Rom. 1. 16.

Num. 4.

Sententiæ ex Veteri.

Accedite ad eum, & illuminamini. Ps. 33. 6. Rubor ille, quô ad opprobrium Christi perfundimur, ex distantia nascitur à DEO nostro. Quis enim propiùs ac Christum accessit; eúmque vel in stabulo natum, vel in officina enutritum, vel in cruce defunctum, aspexit; quin pompas Sæculi horruerit, & crucis decolorem nigredinem concupierit? Nigrescit sanè crucis opprobrium nobis, noctisque instar squalet; quòd procul à cruce sinè lumine caligemus. Ideò ait Propheta *accedite &c.* q. d. vis paupertatis pannos fulgere? in cru-

in crucis lumine eos colloca. Nónne, dum tenebræ regnarent, propior cruci latro in luce erat? qui etiam cruore fœdatam, involutamque Christi divinitatem agnovit. Ergo accedite ad eum cognitione primùm, tum imitatione; *& facies vestra non confundentur.* Oliva l. 12. Strom. §. Accedite &c.

Pone me ùt signaculum &c. Cant. 8. 6. Ut non tantùm interiùs coram Deo, sed etiam exteriùs coram hominibus, profitearis, te meam esse; in me credere, sperare, amare; & me solum habere Deum, Dominum Sponsum, ità ut nec in corde, nec in brachio, ponas signaculum Diaboli, aut alicujus creaturæ. de Ponte hîc Exh. 6. §. 2.

Ne accipias faciem adversùs faciem tuam. Eccl. 4. 26. adversùs vitiosum pudorem auditorem armat; ostendendo nihili faciendo omnia, dum bono pudori, & animæ consulatur. S. Ephrem de mala convers. vit. nè acceptor sis personæ contra animam tuam. Vatablus: nè cedas ulli faciei, quod animæ tuæ damno fiat. Paulus de Palatio: nemo tibi pretiosior sit. Octavianus hîc.

Nolite timere opprobrium hominum; & blasphemias eorum nè metuatis. Isa. 51. 7.

Num. 5.

Ex Novo, & Patribus.

Omnis - qui confitebitur me coràm hominibus &c. qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coràm Patre meo, qui in cœlis est. Matth. 10. 32. 33.

Qui me confusus fuerit &c. Marci. 8. 38. Cur Christus suis proponit cavendam solam verecundiam; quasi ea sit validissima omnium tormentorum ad negandam fidem. Cur non potiùs meminit ardentes fornaces, ungulas ferreas, inauditas lanienas, rotas, bestias? cur maluit, illis omissis, solius verecundiæ meminisse? Lucæ 9. 26. *qui me erubuerit, & meos sermones; hunc Filius hominis erubescet.* Sanè prima &, præcipua vis diaboli contra humana corda in verecundia nimia consistit. O quot pereunt, quia non contemnitur pudor, & confusio. Hebr. 12. 2. *sustinuit crucem confusione contemptâ*: nisi eam contempsisset, totus Mundus periisset. Baeza t. 2. l. 6. c. 5. §. 19.

Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis &c. 1. Petri. 4. 14.

Scio, quòd multi nos risuri sint; atqui melius est, nos nunc rideri, quàm olim deplorari - Rideat, qui voluerit; subsannet, qui voluerit. In hoc positi sumus, ut videamur scilicet, ac subsannemur, ut omnia patiamur. *Purgamenta hujus Mundi facti sumus* secundùm B. Paulum 1. Cor. 4. 13. Si quis noluerit præceptum hoc perficere, quemadmodum tubâ quâdam per verbum denuntio; abstineat à liminibus Ecclesiasticis illis, sive princeps sit, sive alius diademate cinctus. S. Chrysost. hom. 8. in Act.

§. II.

Pudoris origo, & causa.

Accusavit fratres suos apud patrem crimine pessimo. Gen. 37. 2. Pater nihilominus dissimulavit. Non dicitur illos vel verbere, aut verbô, castigâsse. Credo, quia ingenuos juvenes illa suorum criminum ad patrem delatio tantô pudore affecerat; ut parens indicaret, illos tantô pudore satis castigatos. Mendoza in 1. Reg. 6. 1.

Pudor plerúmque corrector est nostri. Et dum incipit nos pudere commissi, nè diutius pudeat, deserere, quæ erubescenda sunt, admonemur. S. Ambros. in Ps. 118. Octon. 10.

Videtur pudor esse valida, & potens, armatura ad effugienda peccata: qui ideo, ùt puto, est nobis à Deo inditus; ut ejusmodi animi affectio sit nobis aversio à deterioribus. S. Gregor. Nyss. hom. 3. in Ecclesiasten.

Dicunt Physici, quòd natura pudore tacta ità sanguinem ante se pro velamento tendat. Unde videmus, quemque erubescentem manum sibi ante faciem opponere. Macrobius l. 7. Saturn. c. 11.

§. III.

Pudor magna afflictio.

Erimus in opprobrium universæ terrâ. Judith. 5. 25. Non timet Achior necem, & interitum: Pudor enim viris magnis intolerabilis est; sperni, opprobriis impleri. Minùs de reliquis malis queritur David; unum oculis opprobrium est. Psal. 43. 16. *totâ die verecundia mea contra me est &c.* Isa. 1. 2. *audite cœli, & auribus percipe terra - ipsi spreverunt me.* Quæ Hebræus egit improbè, pandit Judex Angelis, & hominibus, ut inde reus pudefiat. Zeno Ven. s. 35. apud sapientes honestosque, homines graviùs est aliquâ notâ confundi, quàm mori. Obsessus ab hoste Chaldæo Sedecias, non tantum crucem, & necem, timet, quàm turpe opprobrium, Jerem. 38. 19. *nè fortè tradar in manus eorum, & illudant mihi.* Quid Sedecia? si Chaldæus tuos coram te filios necet? quid si tibi oculos eruat? non timet. Quid si gravissimè cruciet? non timet: unum timet derisum hominum. Abul. q. 3. in 4. Reg. 25. Viri, qui sunt in magno honore, potiùs vellent sustinere mortem, quàm illudi. Matth. 27. 5. Judas *laqueô se suspendit.* Theohylactus: non ferens ignominias subsecuturas, seipsum è vita subduxit. Velloso in Judith 5. Parœm. 48.

TITULUS XXXIX.
PURGATORIUM.

§. I.

Asseritur, & probatur.

Spiritu S. & igni. Matth. 3. 11. Origenes hom. 24. in Luc. accipit ignem purgatorii. q. d. Christus suos Fideles cum peccatis venialibus descendentes expiabit igne purgatorii. Cornelius hîc.

Qui in Spiritum S. peccaverit, non remittetur. Luc. 12. 10. Matthæus addit c. 12. 32. *non remittetur neq; in hoc sæculo, neq; in futuro.* Ex quo aperte colligitur, purgatorium esse; & peccata in alio sæculo remitti. Nam si nullum peccatum in futuro sæculo remitteretur, superfluô sermone usus fuisset Christus, apponendo, *nec in futuro.* Stella hic.

Quid faciunt, qui baptizantur pro mortuis &c. 1. Cor. 15. 29. Baptizantur, scilicet metaphoricè baptismô afflictionum, lacrymarum, precum &c. ut suffragentur animabus purgatorii. Hôc sensu sæpe alibi accipitur baptismus: ùt Marci 10. 38. Luc. 12. 50. Ps. 31. 6. Cornelius hîc.

Deinde pro defunctis SS Patribus, & Episcopis; denique pro omnibus, oramus, qui inter nos vitâ functi sunt; maximum esse credentes animarum juvamen, pro quibus offertur obsecratio, sancti illius, & tremendi, quod in altari positum est, sacrificii. S. Cyrill. Jeros. Catech. myst. 5.

§. II.

Purgatorii pœna.

Ille purgatorius ignis durior erit, quàm quidquid potest pœnarum in hoc sæculo, aut cogitari, aut videri, aut sentiri. S. Cæsarius Arel. hom. 1.

Pœna purgatorii, quantum ad pœnam, damni, & sensûs, excedit omnem pœnam istius vitæ. S. Vinc. Ferr. s. 3. D. 1. Adv.

Sicut Mundus debuit mundari, & purificari, per aquam tempore Noe, sic etiam Deus ordinavit duo diluvia ad purificandum animas: scilicet diluvium aquæ baptismalis, ad refrigerandum fomitem culpæ originalis, secundùm diluvium ignis purgatorii: quia post baptismum refrigeramur, & efficimur negligentes. Ubi anima baptizatur ab Angelo bono, ùt determinat S. Thomas: quia Diabolus jam victus est per illum, qui ducitur ad purgatorium; ideò victus non debet incarcerare victorem. Id. s. 1. Dom. 4. Adv.

B. Veronica de Binasco V. febri laboravit ex visione purgatorii. Bollandus 13. Jan.

§. III.

Motiva juvandi animas purgatorii.

Ex Veteri, & Novo.

Benedictus sit à Domino: quoniam eandem gratiam, quam præbuerat vivis, servavit & mortuis &c. Ruth. 2. 20. dixit Noëmi de Booz.

Da partem septem, nec non & octo. Eccl. 11. 2. Nonnulli per septenarium accipiunt pauperes viventes; per octonarium defunctos degentes in purgatorio. q. d. da eleemosynam pauperibus viventibus in septimana hujus vitæ; da & defunctis, qui ex hac vitâ transierunt ad purgatorium; ubi expectant octavam felicitatis æternæ. Cornelius hîc.

Factâ collectione duodecim millia drachmas argenti misit Jerosolymam, offerri pro peccatis mortuorum sacrificium &c. 2. Mach. 12. 43.

Adveniat regnum tuum. Matth. 6. 10. Et in ista eâdem petitione pro illis oramus, qui sunt in purgatorio. S. Edmundus Cant. Speç. Eccl. c. 17.

Ubi duo, vel tres, congregati fuerint in nomine meo. Matth. 18. 21. Tunc Clerici congregati sunt in nomine JESU; quando procurant honorem DEI, & salvationem animarum viventium, & defunctorum. S. Vinc. Ferr. s. 7. Dom. in Alb.

Emerunt aromata, ut venientes ungerent JEsum. Marci 16. 1. Fœminæ ferentes unguentum ad ungendum Christum mortuum, mortuorum meminisse nos docent. Illæ corpus ungere volebant unguentis corporalibus; nos animas in purgatorio unguentis spiritualibus, id est, precibus, eleemosynis, sacrificiis, ungamus. Imitemur Pammachium, de quo Hieron. in consolat. ad eundem: cæteri mariti super tumulos conjugum spargunt violas, rosas, lilia, floréque purpureos: Pammachius ossa veneranda eleemosynæ rigat balsamô. Barradius t. 4. l. 8. c. 6.

Tulerunt ergo lapidem. Joan. 11. 41. Posset Christi virtus, ut Lazarum à sepulchro, sic & sepulchri lapidem simul tollere; sed maluit id operis aliis mandare, quod & ipsi fecerunt. Cur hoc maluit Dominus? quia defunctorum levamen possunt, ac debent, vivi homines procurare. Et sanè parvis laboribus nostris ingentes defunctorum labores possumus tollere. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 37.

Ex Patribus, & aliis.

Sic plena misericordia ostenditur, si non solùm vivis in hoc Mundo, verùm etiam morte oppressis, & in tenebrosis abyssi recessibus sedentibus, dimissionem prædicaverit. S. Cyrill. Alex. l. 11. c. 3.

Latius debet &c. cor Christiani, quàm cœlum & terra, in benevolentia: quia recipere debet vivos, & mortuos, de paradiso, & purgatorio. S. Vinc. Ferr. s. 7. Dom. 16. Trinit.

Exempla.

B. Catharina Bonon. dicere solebat, quando cupio ab æterno Patre gratiam aliquam impetrare, recurro ad animas purgatorii, ut meô nomine apud ipsum legatione fungantur; átq; interventu earum me exaudiri sentio. Bolland. 9. Martii c. 13.

Post

Post mortem B. Lidwinæ V. sub capite ipsius positus est sacculus quidam cum lacrymis ejus sanguinis, quas ex commiseratione erga animas purgatorii effuderat, à frigore condensatis. Bolland. 14 April. c. 13.

Religiosus solebat cœmiterium obire orans pro sepultis. Illô dein infirmatô vidit ad mansionem ejus procedere processionem pulchram in albis. Unô illorum vocatô, rogavit, qui essent? respondit: sumus animæ, quarum corpora in hôc jacent cœmiterio; adjutoriô illius infirmi de pœnis liberatæ: ob id nunc ei gratæ occurrimus. Broymard. orare pro defunct.

§. IV.

Media, & praxes, eas juvandi.

Munus absconditum extinguit iras. Prov. 21. 14. S. Thom. Aqu. opusc. 58. c. 25. iras Dei, pœnas purgatorii. *In sanguine testamenti tui emisisti vinctos de lacu.* Zach. 9. 11.

Scala cœli, dictum Romæ B. Mariæ templum. Origo nominis hinc est, quòd in eo S. Bernardus, pro defunctis celebrans, in raptu viderit à terra usque in cœlum scalam porrectam, per quam multæ animæ comitantibus Angelis ascendebant. Paulus Aringi de Roma nova.

Monentur parvæ Israelitarum familiæ Ex. 12. 4. quòd si pauciores fuerint, quàm par est, ad integri agni esum, assumant vicinum. Nonne reliquias poterant igne absumere? Lex illa cœlestis agni esum respiciebat: quô ità implendi erant Fideles, ut aliis communicare de plenitudine cogerentur, nimirum in purgatorio detentis. Hinc ille mos receptus in Sacris, quò hostia in tres partes à Sacerdote dividitur: quasi ipse non posset totam divini epuli virtutem sustinere, nisi cum vicinis dividat, quibus duas partes tribuat. Theodoretus: *assument vicinum.* Hoc præcipit Deus, ut fraternum amorem, atque erga pauperes misericordiam, illos doceret. Baezat. 1. l. 3. c. 8. §. 33.

Esuriit Daniel in lacu leonum. Dan. 14. 33. Cœtus videlicet Fidelium in purgatorii lacu mersorum. Fer prandium messorum, laborantium in Ecclesia viatorum. Refocillabit eos cibus tuus iste: portabitur in momento; & hoc in cincinno uno capitis tui, qui cincinnus est unica mentis ad eorum refectionem intentio. Gerson tr. 9. sup. Magnif.

Antequam comedo, suspiro, ait S. Job. 3. 24. Ex quo verbo, pietatis, & compassionis, innuitur opus; ut nunquam cibum corporalem sumas, nisi priùs Fidelibus defuncti aliquam spiritualem eleemosynam mittas. Id. ep. de pia mem. def.

Cœmiteria sunt juxta templa; ut transeuntes mortis, & mortuorum, memores simus. De nobis nè conqueri possint verbis Ps. 128. 8. *& non dixerunt, qui præteribant, benedictio Domini super vos.* Marchantius Dom. 15 Pent.

§. V.

Purgatorium evadendi media, & praxes.

Ante obitum tuum operare justitiam. Eccl. 14. 17. Vult, ut contractum apud divinam justitiam pœnarum debitum voluntariâ corporis castigatione expungamus, antequam nos mors occupet, & divinæ justitiæ ministris nos tradat. Segneri s. 9. D. 1. Ven.

Et portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Luc. 16. 22. Non in purgatorium, sed in Abrahæ sinum deportatur. Mirum, veteris legis observatorem tam perfectum extitisse, ut nullô piaculô fœdaretur, quod esset purgatoriô igne expiandum. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 3. Sect. 2.

Recepisti bona in vita tua. Luc. 16. 25. in qua si aliquid de genere operum bonorũ egisti, mercedem tuam ultra condignum sortitus es: nullum enim bonum Deus irremuneratum relinquit. Et Lazarus similiter in vita sua recepit mala, id est, mala pœnalia, paupertatem, infirmitates, famem, opprobria, copiosè perpessus est: per quæ culpæ ejus quotidianæ quasi per ignem purgatæ sunt. Dion. Carth. hîc.

Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc haurire. Joan. 4. 15. Mulier utilitate aquæ adductâ, aquam petit, ob duplex commodum, ùt ait Carthus. Primò ut à pœna sitis sit libera, *ut non sitiam.* Secundò, ut labore hauriendi eripiatur: *nè veniam huc haurire.* Sylveira hîc. Applica purgatorio.

O filii hominum! tempus purgationis advenit, quando mater summæ puritatis, de cujus purgatione dies festus est nobis, pariter & fontem edidit, & exemplum dedit nobis, quô debeamus purgari. Satiùs est, ô fratres, & suavius, fonte purgari, quàm igne. Guarric. s. 4. de purif. Mar.

Quoniam dilexit multum. Lucæ 7. 47. Dulce purgatorium, tolerabiléque præter asperum sensum contra tenerum sensum; amœnum, atque suave; possibile adhibendum, inexcusatè non habitum. Commune omnibus est dilectio; cujus virtute non solùm peccata purgantur, pœnaliter, sed dulciter remittuntur. Sim. Cass. l. 9. hîc.

Miscellanea.

S. Francisca Romana, ostensô sibi divinitùs purgatoriô, vidit in introitu hanc inscriptionem: hîc est purgatorium, spei locus; & animæ hîc existentes habent intervallum pro desiderio. Vitæ l. 3. c. 3.

TITULUS XL.
PURITAS.

Osculetur me osculô oris sui. Cant. 1. 1. Qui omnibus scatere facit vitam, & vult omnes esse salvos; neminem vult eorum, qui salvi fiunt, expertem esse hujus osculi: est enim ejus osculum, purgamentum cujusvis sordis. Quamobrem mihi videtur Dominus hoc exprobrare Simoni leproso, *osculum mihi non dedisti.* Luc. 7. 45. Revera enim fuisset mundatus ab ægritudine, si ore attigisset Puritatem. S. Gregor. Niss. hom. 1. in Cant. hic.

Nihil quietius, nihil purius, nihil denique pulchrius, eâ mente debet esse, quæ in Dei habitaculum præparanda est: quem, non aurô templa fulgentia, non gemmis altaria distincta, delectant; sed anima ornata virtutibus. S. Hieron. ep. 14.

Non solùm effusio sanguinis in confessione reputatur; sed devotæ quoque mentis servitus immaculata, quotidianum martyrium est. Illa corona de rosis, & violis, plectitur; ista de liliis. Id. ep. 27. epitaph. Paulæ.

Purum esse dicitur, quando est suo contrario impermixtum. S. Bonaventura s. 12. in Nat.

Valdè est mirabile, & detestabile, quòd totô posse homines laborant lavare corpora, mundare à vermibus capita, à sordibus vestes: quærunt in lectis munda linteamina, munda fercula, munda vina. &c. & non curant, si immunda habeant corda. Quid stultius? quid detestabilius? quid inordinatius? Vis habere omnia munda; & animam cœlo nobiliorem non curas esse immundam. Id. s. 4. de Sanctis Apostolis.

Q.

TITULUS I.
QUADRAGESIMA.

§. I.

Figuræ.

Factumque est diluvium quadraginta diebus super terram. Gen. 7. 17. Legimus in veteri testamento, cùm omne genus hominum scelerata iniquitas occupâsset, tot dierum numerô patefactis cataractis cœli aquarum pluvias defluxisse; & mysteriô quôdam Quadragesimæ inundatione orbi terrarum factâ non tam diluvium, quàm baptismum contigisse. Ità ergo & modò nobis Dominus illius temporis Quadragesimam dedit; ut constitutô dierum numerô patefactis cœlis pluvia nos mysericordiæ cœlestis irroret; & inundatione factâ per baptismum lavacri salutaris nos imber illuminet. S. Ambros. s. 34. de Quadragesima. Cùm Mundi faciem iniquitas hominum possideret, tot dierum curriculô Deus, effusis de cœlo imbribus, universam terram diluviô superfudit. Vides ergo, jam illô tempore mysterium in figura dispositum. Nam, sicut tunc quadraginta diebus miseretur ad hominem purificandum. S. Augustin. s. 1. fer. 4. Post. 1. Dom. Quadr. Per quadraginta dies, & noctes, pluit Dominus super terram: quantò nunc clementius cum præsenti agit pius restitutor ætate. Illis quadraginta diebus reus Mundus, naufragiô orbis exundatione, consumitur; nunc patet precibus. S. Eucherius s. 6. de eo: oportet orare. &c.

Dominus circumduxit eum per desertum quadraginta annis. Num. 32. 13. Legimus in veteri testamento, cùm S. Moyses filios Israel de jugo Ægyptiacæ captivitatis erueret, ut in terram eos repromissionis induceret, quadraginta & duorum dierum eum ad memoratam terram mansionibus pervenisse. Eôdem numerô Moyses pervenit ad requiem; quò & nos per jejunia properamus ad cœlum. Jejunia enim nostra mansiones quædam sunt; per quæ iter spiritualiter facientes, animæ virtutibus ambulamus; & diurnô profectu repromissæ nobis terræ viciniores efficiamur: ità ut citiùs perveniat, qui devotius jejunarit. S. Ambros. serm. 23. de jejun. Quadr.

Goliath, qui principem tenebrarum significat, provocabat filios Israel quadraginta diebus. 1. Reg. 17. 16.

Tempus putationis advenit. Cant. 2. 12. Quadragesima est tempus putationis. quia institutum, ut in eo tempore amputentur omnia peccata: dein ut etiam putentur superflua, & voluptuosa in cibo & potu, somno, & joco. Idque alacriter præstandum; quia, ùt dictum, est tempus cantillationis. de Ponte hic Exh. 21.

§. II.

Laudes.

Ecce nunc tempus acceptabile. 2. Cor. 6. 2. Unde & ego testificor vobis hoc esse tempus cœlestis quodammodò medicinæ: in quo omnium vitiorum nostrorum labem, & universa nulnera peccatorum, sanare poterimus; si Medicum animarum nostrarum fideliter exoremus. S. Ambros. s. 27. de jejuniis.

Cæteri occisi sunt gladiô. Apoc. 19. 21. Probabile est, diem resurrectionis generalis fore eundem, quô resurrexit Christus, putà diem Paschæ. Suppositis his principiis: scilicet primò à nece Anti-Christi usque ad diem Judicii, & resurrectionis, præcisè fore quadraginta dies. Secundò, resurrectionem fore ipsô die Paschatis; sequitur, Anti-Christum occidendum finitis Bachanalibus primô die Quadragesimæ; ac dein

quæ